PEF

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

42.K.36

42. K. 36.

THOMÆ

CANTIPRATANI,

S. TH. DOCTORIS, ORDINIS S. DOMINICI, ET EPISCOPI SVFFRAGANEI CAMERACENSIS, MIRACVLOrum, & exemplorũ memorabiliũ ſui temporis,

LIBRI DVO.

In quibus prætereà, ex mirifica APVM Repub. vniuerſa vitæ bene & Chriſtianè inſtituendæ ratio (quò vetus, BONI VNIVERSALIS, alludit inſcriptio) traditur, & artificioſè pertractatur.

Ad exemplaria complura cùm mss. tum excuſa, collati, ab innumeris mendis expurgati, & breuibus notis illuſtrati.

Opera & ſtudio GEORGII COLVENERII *Aloſtenſis, S. Theol. Licentiati, & librorum in Academia Duacenſi Viſitatoris.*

DVACI,
Ex typographia BALTAZARIS BELLERI ſub Circino aureo, anno 1597.

Permiſſu ſuperiorum.

KAISERLICHE KOENIGLICHE HOFBIBLIOTHEK WIEN

Hi Duo libri Thomæ Cantipratani, quibus titulum fecit, Bonum vniuerſale de apibus, cum ſubiunctis ad calcem annotationibus, fructum legentibus adferent, ſi typis excuſi fuerint. Duaci 13. Aprilis 1597.

Guilielmus Eſtius ſacrarum literarum Regius ordinariuſq́ʒ profeſſor.

Idem cenſeo,

Bartholomæus Petrus S. Th. doct. & profeſſor Regius ac ordinarius.

K.K. HOFBIBL.

ILLVSTRISSIMO AC REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, DOMINO IOANNI SARACENO, ARCHIEPIS-copo ac Duci Cameracẽſium digniſſimo, Sacri Imperij Principi, Comiti Camera-ceſij, florentiſſimi cœnobij Vedaſtini apud Atrebatenſes Præſuli ampliſſimo, nec non in Regis Catholici Status Belgici Senatu Conſiliario prudentiſſimo, veram ac perpetuam precatur felicitatem.

QVVM Belgium noſtrum mirificè exhilarari, tibique fauſta acclamare cernere, Illuſtriſſime domine, cogitatio mentem ſubijt, quidnã vnà cũ gratulatione de ſuſcepto Archiepiſcopalis dignitatis apice, in lætitiæ argumẽtum & ipſe proferrem.

Qua dum cura diſtineor, oportunè erant in manibus hi duo libri Thomæ Cantipratẽſis, quos olim mendosè editos, nunc denuo (non abſque ſudore & puluere) in lucẽ proferimus accuratiſſimè caſtigatos. Mente enim pertractans, cum hoc ſacro honoris culmine, oneris etiam ſarcinam te non exiguam ſuſcepiſſe, immo, vt Magnus aſſerit Gregorius, onus angelicis humeris formidandũ; eaq́ue de cauſa neceſſum fore, vt cõplures abs te aſſumantur qui partem ſollicitudinis ac laboris ſubeant: illis ipſis non intempeſtiuè hunc Cantipratanum, tanquam vel ducem, vel adiutorem adhiberi poſſe ſum arbitratus; vel hoc nomine, quòd ab hinc annis trecentis quinquaginta, & eo amplius, tuorũ prædeceſſorũ laudatiſſimũ egerit Suffraganeum. Poterit nãq́ue hoc opus magno illis vſui eſ-

ſe, ſiue

ſe, ſiue erroribus reuincēdis, ſiue moribus corrigendis, quorum corruptelæ per hoſce fœdos & diuturnos in Belgio tumultus, tanquam vrticæ & vepres denſiſſimæ ſuccreuerunt. Pleni ſunt enim hi libri miraculis & varijs & maximis, illo ipſo ſeculo exhibitis: referunt illuſtria diuinæ bonitatis indicia in eos qui Deum ſincerè coluerunt: in flagitioſos verò & impios terribiles irati numinis vltiones. Qualia certè exempla, quò ſunt magis domeſtica, eò ſolent eſſe tum gratiora, tum ad permouendum aptiora. Nam tantò aliquid formidoloſiùs ſolet audiri, quantò magis reſonat de propinquo. Quātum in hoc docendi genere momenti poſitum eſſe ſenſerit is, quem paulò ante nominaui B. Gregorius, luculenter teſtatum reliquit, dum, poſtquā Apoſtolicæ ſedis cathedram conſcende-

 rat, huic

rat, huic adhuc ſe dedit ſcriptionis argumẽto in quatuor libris Dialogorũ, rationẽ aſſignans in operis exordio: Quia ſunt, inquit, nonnulli quos ad amorem patriæ cæleſtis pl⁹ exempla quàm prædicamẽta ſuccendũt: ideóque ſuos ad populũ ſermones ſolitus eſt inſignis alicuius exẽpli narratione cõdire. Sentit profectò vnuſquiſque, ſe magis exẽplis impelli quàm verbis, vt elegãtiſſimè dictũ ſit: Verbis monemur, exemplis mouemur. Erũt itaque hi libri, veluti quidã Boni cõmunis theſaur⁹, omnib⁹ ad exhortãdũ & corripiẽdum vtiles, erũt ad docẽdum omnẽ bene viuendi rationẽ magnopere efficaces. In eos enim author, inſtar ſedulæ Apis, ceu in ditiſſimum quoddã aluearium, omnium remedia peccatorũ, omniũ virtutũ mella congeſſit. Quin-etiam ſolamẽ tædij Ill. ac R. Dom. T. eſſe poterũt, ſi quãdo

grauio-

grauioribus curis, vel ſecularibus negocijs cõtigerit implicari. Hoc igitur litterariũ munuſculũ, priuatæ gratulationis vice à me exhibitũ, eruditorũ hominũ patrone colẽdiſſime, pro ſpectata & decãtata paſſim propenſi in litteras, litterarumque cultores animi humanitate, in clientelã tuã ſuſcipere digneris, & conſueto patrocinio tuo protegere; quia ſuggillare audebit nemo quæ celebri tuo nomini cõſecrata, & à te lubẽter accepta cõſpexerit. Nemo eſt enim qui neſciat SARACENI ſingularẽ pietatẽ, iudiciũ perſpicax, multiplicẽ ſcientiã, prudẽtiam denique & auctoritatem grauiſſimam; & his virtutum inſignibus ad ſublimem hunc honoris gradum, Deo vocante, euectum eſſe. Nimirum hæc ſunt quæ ſacratum clerum, alioſque, ad quos ea cura pertinet, incitarunt, vt te, quamuis excelſo loco

 poſitum,

poſitũ, magis exaltandùm, ac ſuper candelabrũ altius eleuandum decernerent. Animaduerterunt etenim, quo zelo, qua vigilantia, qua in rebus omnibus agẽdis dexteritate & induſtria B. Vedaſti familiam multo iam tempore gubernâris, & bonis omnibus reddideris quàm affluẽtiſſimam; vt cetera prætermittam publica munia pro totius Belgij incolumitate ſuſcepta. Atque hæ cauſæ ſunt, cur certatim gaudeãt omnes de tanti Antiſtitis promotione, cùm videant, quantùm vel intra hoc trimeſtre ſpacium, collapſa cœperis inſtaurare, eliſa cõſolidare, infirma ſanare, confracta alligare, abiecta reducere, diuerſa tuæ Diœceſeos loca perluſtrando, ac Pontificalia munia nũc in his, nunc in illis oppidis exercẽdo. Quod reliquum eſt, Deum obnixè deprecor, vt bono huic progreſſui addat

perſe-

perſeuerantiam ad communé Belgij noſtri ſalutem, quod diuturnis calamitatibus penè obtritum, ad Deum palmas tendit ſupplices, vt tua, inter ceteros, egregia opera, in ſtatum priſtinum erigatur; in primis autem Cameracena tua Ditio, quæ multos iam annos, duriſſimo preſſa iugo, ſub duobus tyrannis ingemuit. Diuina igitur gratia tibi præſtet, ita gregem tuum paſcere, vt cũ apparuerit Princeps Paſtorum, pro fideli adminiſtratione, immarceſcibilem percipias gloriæ coronam. Duaci ex Seminario Regio, 1597. Calendis April.

ILLVST^mæ. ac R^mæ. D.T.
Cliens obſeruantiſsimus.

GEORGIVS COLVENERIVS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Georgius Colueneere Lectori candido S.

Rogatus à compluribus, lector beneuole, de duobus his Thomæ Cantipratani libris in lucem iterum emittendis, & illuſtrandis, ſcripturarum ſaltem in margine appoſita citatione, & orthographiæ reſtitutione, renui aliquoties. Verùm dum inſtare pergunt vlterius, rem contuli cum nonnullis Theologis, ac viris alijs, religione, doctrinæ inſuper & prudentiæ laude excellentibus: qui non ſolùm id iudicarunt futurum vtile, ſed ad idem cohortati ſunt. Certè in hoc ſcripti genere facem authori prætulerunt, Caſſianus in primis in ſuis collationibus, deinde is qui Vitas Patrum conſcripſit Ruffinus Aquileienſis, Gregorius Magnus in dialogis, Ioannes Euiratus in Prato ſpirituali, Gregorius Turonenſis, Petrus Damianus, Petrus abbas Cluniacẽſis, Cæſarius Heiſterbachcenſis, alijq́; complures: quorum plerique, ſicut vitæ integritate & doctrina ſeculis ſuis ſpectatiſſimi exſtiterunt; ita ſinguli rerum ſui tẽporis memorabilium ſtudioſiſſimi fuerunt indagatores, quas & omni fide ac induſtria ad poſteritatem tranſmiſerunt, ad diuinæ gloriæ & publicæ vtilitatis incrementum.

Cenſue-

Cenſuerunt enim in bonitatis & gloriæ diuinæ iniuriam vergere, ſi admiranda Dei opera, ingrato ſilentio vel obſcurentur, vel penitus obliterentur: homines verò tam impios quàm pios, cognitione & commemoratione eorundem, ad diuini nominis glorificationē conuerti, ac vehementer accendi. Vt enim non repetā ea quæ in præliminari epiſtola de hac re attigi; Nonnunquā, ait B. Gregorius hom. 38. in Euangelia, mentes audientiū plus exempla fidelium quam docentium verba conuertunt. Huiuſcemodi ſcripta aſſiduè peruolutarūt, rimati in ijs ſalutis ſemitas, viri ſanctitate celebres, & qui multis alijs ad æternæ vitæ gaudia duces extitere, S. Fulgētius Ruſpenſis Epiſcopus, D. Benedictus, Caſſiodorus, B. Dominicus, S. Thomas Aquinas, Dionyſius Carthuſianus, Ignatius Loiola, idemq; alijs faciendū, facto & verbis cōmonuerunt. Eò autem hæc legi ſolent vel audiri lubentius, quò maiori fulciuntur fide veritatis. Vt autem de alijs nunc taceam, quæcunque à noſtro Thoma de Cantiprato referūtur, ea (pauculis exceptis, quibus iudicium noſtrū, vel in margine, vel in notis adieci) tanta veritatis certitudine, vel probabilitate commemorantur, vt nec à refractario lectore in dubiú verti poſſint Res enim in primis refert geſtas ſuo tempore, quas vel ipſe vidit, vel quarum oculatos profert teſtes, vel aliâs à fide dignis accepit. In plurimis inſuper annum Dominicæ incarnationis addit quo geſtæ ſunt, ciuitatem item aut pagum, & ipſas non rarò perſonas nominat, fre-

quentius

quentius id facturus, niſi adhuc in viuis fuiſſent dum hæc ſcriberet. Præter pietatẽ, eruditionem, & longæ ætatis experientiam, cum authoritate ſcribit ac loquitur; Crede mihi, inquit, vt Epiſcopus loquor & expertus: ita enim præſtãtiora quinque legunt exemplaria l. 2. c. 30. p. 46. Nonnunquam Deum quoque vltorem inuocat in animã ſuam, ſi in eo quod refert mendax inueniatur. In ijs verò quæ auditu perceperat certiùs explorandis (ne quis nimis credulum fuiſſe arbitretur) tanta

l. 1. c. vlt. p. 6. *ei cura fuit, vt interdum 40. milliaria ſit emenſus, vt oculis contueretur quæ auribus acceperat.*

l. 2. c. 25. p. 12. *Interdum nauigio domum quandam præteruectus, aut non procul ab ea; in qua inſigne miraculum contigiſſe audierat, naue relicta, pedibus eò ſe cõtulit, vt familiam cerneret in qua acciderat. Similem in eo diligentiam animaduertere eſt in vita B. Chriſtinæ c. 23. vbi ſe refert ex longinquis Galliarum partibus profectum ad caſtrum Germaniæ conterminum, quod Loën appellatur, vt ab Iuera recluſa quadam, eximia pietate conſpicua, inſtrueretur de ijs quæ ibidẽ degens B. Chriſtina, geſſerat. Sed de hac re plura in vita auctoris. Quod autem hactenus à multis in pretio habiti non fuerint hi eius libri, id partim accidit, quia pleroſque latuerunt: partim verò, quòd obſcuro titulo, & ſine auctoris nomine proferebãtur. Quis etenim librum magni faciat cuius autor ignoratur, & ex cuius inſcriptione neſcias an de rebus ſacris diſſerat, an prophanis? Nunc verò &*

ipſum

ipſum damus authorem, genere nobilem, profeſſione Dominicanum, gradu S. Theologiæ doctorem, ordine Epiſcopum: & congruentem operi titulum, in quo tamē etiam antiquæ inſcriptionis ratio eluceſcit. Peculiare enim huic authori eſt præ ceteris ſuprà nominatis, quòd ſimul ex mirifica Apum Repub. omnem doceat bene viuēdi rationem. Neque hoc docēdi gen⁹ vel ab ipſa ſcriptura ſacra, quæ non rarò nos ad bruta remittit animalia: vel à SS. Patrum ſcriptis diſſonat. Vtuntur hac eadem docendi formula; inter alios, D. Baſilius hom. 8. in hexaëm. vbi poſt recitatas aliquot Apum proprietates, ita ſubdit: Audiant iſta Chriſtiani quibus lege ſancitum eſt, nemini vnquam homini pro malo reddere malum, ſed malum vincere ſuperareq́ bono. Imitare mores apis peculiares, quæ nemini prorſus officiēs, nec alienos vllos fructus demoliens, fauos exſtruit & compingit ſuos &c. Vtitur & B. Ambroſius l. 5. hex. c. 21. vbi & diuinum de hac re citat teſtimonium, his verbis: Meritò quaſi bonam operariam ſcriptura apem prædicat, dicens: Vade ad apem, & vide quomodo operaria eſt &c. ex pro. c. 6. iuxta 70. vnde & Hieronymus eandem citat ſententiam in c. 3. Ezech. & ad eam reſpicit in epiſtola ad Ruſticum, dum ait: Apum fabricare aluearia, ad quas te mittunt Solomonis prouerbia, & monaſteriorum ordinem ac regiam diſciplinam in paruis diſce corporibus. Meminit eiuſdem teſtimonij loco citato Baſilius. Poſt citata autem ſcripturæ verba addit Ambroſius: Audis pro. 6. Iſa. 1. Ierem. 8. & alib.

quid

quid dicat propheta? Mittit vtique te, vt apiculæ illius ſequaris exemplum, imiteris operationem &c. De B. itē Cæcilia recinit Eccleſia, quòd Deo tanquam apis argumentoſa deſeruierit. D. Bernardus ſer. 2. de aduentu Domini Chriſtum api comparat. Lōgè maxima pars miraculorum atque exemplorū quæ in hoc opere recitantur in Belgio contigit, plurima tamen etiam referuntur quæ in Gallia, nonnulla quæ in Syria, Italia, Hiſpania, Germania, Burgundia, Dacia, Cumania, Hungaria deniq́ꝫ, & Anglia. Ex his libris cernere eſt, Belgiū, non minus quā iam nominatas prouincias, eo tempore fuiſſe inſtar horti liliorum Domini, & paradiſi deliciarum, tantà vbique vtriuſque ſexus monaſteria ſanctitate florebant. Multæ præterea erant in eo quæ Recluſæ dicebantur, mulieres pietate excellentes, in aluearijs modicarum cellularum, tanquam Apes Domini, dulcedinem ſpiritualem mellificantes. Hanc auitam pietatem, vbi collapſa eſt, horum editione librorum, in quibus ſanctarum mulierum ac Patrum Belgicorum facta memorabilia commemorantur, redintegrari deſideramus.

Cæterum quæ in his libris opera noſtra præſtitit, hæc ſunt. Contuli in primis omnia ad verbum, ad ſex exemplaria, tria manu-ſcripta, & totidem impreſſa, quorum recentiſſimū ab hinc annis ferè cētum typis eſt excuſum. Qua collatione aliquot mendarum millia ſuſtuli. Vbi dubia videbatur lectio quæ ſenſum variabat, eaq́ꝫ alicuius quantū-

nis exi-

nis exigui momenti, eam in margine adnotaui, vel, vbi prolixior, in notis poſt finem operis. Horrebant omnia denſa caligine, nullum erat exemplar quod diphthongum vllam ſcriberet, vel accentum notaret, commata vix vlla, & diſtinctio orationis perſæpe vicioſa. Quoniã verò multos eſſe deprehendo qui in recognoſcendis veterum ſcriptis nimiũ ſibi tribuentes, pro germana lectione ſuppoſititiã obtrudere nõ verentur, nulla etiã ſæpenumero eius rei vel per leuem annotatiunculam facta mentione; adeo religioſè eam reliqui lectionem, tametſi interdum barbarã, quæ in exemplaribus reperiebatur, vt nunquam ab ea diſceſſerim, niſi id expreſſè in margine vel in notis declarauerim; vt ſi fortè me falli contigerit, lectoris cuiuſque iudicio id explorari poſſit. Solummodo quatuor circiter vicibus, vbi ſyntaxis id prorſus requirebat, verbulũ, eodẽ planè retento ſenſu, immutaui. Verbi cauſa: colum̃ quam, ſcripſi, pro (quem) item l.2.c.53. p.34. Nec mora ſacerdote illo iterato edito ſigno crucis &c. ſcripſi, à ſacerdote. Inſuper, quod reticere nefas ducimꝰ, vbique pro Pariſiꝰ, qua voce indeclinabiliter vtebãtur, ſcripſi Pariſijs vel Pariſios.

Exemplaria quibus vſi ſumus hæc ſunt. Primò exemplar elegãti manu in membrana deſcriptum ſuppeditauit inſignis Abbatia ſancti Sepulchri in vrbe Cameracẽſi, quod omniũ erat correctiſſimũ, ſed, quod dolebã, ſerius allatũ. Dimidia enim pars operis excuſa erat, videlicet ad c. vſque 34. libri 2. quando iſtud nactus ſum, vt ſolummodo ſequẽtia

ad id

ad id collata in margine notari potuerint. Præcedentia poſtmodum cum eo conferẽs, rariſſimè diſcrepantiam inueni à ms. p. vt quæ huius in margine eſt lectio, eandem ferè intelligas eſſe illius. Annotationes verò à principio ad illud examinatæ sũt, & ſi quæ præterea momentum habere videbantur, in ijs quæ iam impreſſa erant, in caſtigationibus & typographicis erroribus reſtituimus. Hoc exemplar notamus ms. s.

Alterum item in membranis conſcriptum obtulit bibliotheca Prædicatorum conuentus Duacenſis, quod in pleriſque cum prædicto conuenit: ſed nec tam correctum eſt, nec tam antiquum eſſe videtur. Scriptum enim eſt anno 1489. Signamus ms. p.

Deinde duo habuimus impreſſa ab ipſa typographiæ infantia, vnum, idq́; antiquius à clariſſimo I. V. Doctore, & in hac Vniuerſitate Canonum Profeſſore Primario D. Boëtio Epone: alterum, ſed quod ex priori conſtat expreſſum (rariſſimè enim vel in verbo diſſentit ab eo) pro ſua humanitate lubenter contulit inſigni pietate, nobilitate, & eruditione Michael D'Eſne D. de Betencourt, deſignatus Epiſcopus Tornacenſis. Hæc ſunt quæ appellamus duo impreſſa antiquiora, & notamus 2. imp.

Tertium ms. accepi ab erudito & nobili D. Renulpho de Bonmarchiet, B. VValdetrudis in vrbe Montenſi canonico, ideoq́; ſignamus ms. b. Iſtud vbique ferè conſpirat cum tertio impreſſo, vt

ex huius

ex huius generis exemplari id excuſum eſſe cõſtet, idq́ Pariſijs, ſed quo impreſſo nullum eſt vitioſius. In his duobus exemplaribus, quæ multum diſcrepant à quatuor prioribus, quiſpiã volens fortè ſtyli ſimplicitatem interdum expolire, à genuina auctoris ſcriptura & ſententia deflexit.

In varijs lectionibus, ſi quãdo notaui vnum vel plura exemplaria hoc aut illo modo legere, noueris tum reliqua omnia quorũ in margine non ſit mentio, eam habere lectionem quæ in textu ponitur. Verbi cauſa, ſi notetur ms. s. ſolum, aliter legere, quinque reliqua eam habebũt lectionem quæ textus eſt, & ſic in alijs. Vera lectio ſæpe in margine ponitur: Nam cùm ea quæ in textu eſt concinnior videbatur, & ſenſu congruens cum altera, non placuit eam loco pellere. Cifra o interdum addita, nullius momenti eam eſſe lectionem ſignificat. Præter hanc laborioſam ſanè collationem, notaui in margine omnia loca ſcripturarum, & ferè authorum omnium quos citat. Loca etiam quædam in Auguſtino & Seneca non occurrebant. Vſi autem ſumus editione operum Senecæ Baſilienſi anni 1557. quam inter plures, etiam tempore poſteriores, emendatiorem reperi. Quod idcirco admoneo, quia nonnunquam ex originali verbulum aliquod reſtitui, vt cernere licet in margine; quod tamen paſſim faciendum non putaui, quia in citandis Senecæ verbis author nonnihil aliquando permutat. Cum enim multa ferè intermittat, & ex diuerſis locis centonem conficiat, connexio exi-

git nonnullam alicuius verbi mutationem vel additionem. Si quando dixero, apud Auguſtinum, vel apud Senecã, phraſi hac, quæ apud modernos Doctores vſurpari cœpit, ſignificare volo, libros illos horũ authorum non eſſe quorũ nomina præferunt. Argumenta, ſeu, vt vocant, ſummaria capitum, authoris ſunt: partium verò in quas capitula diuidũtur, & quicquid in margine cernitur, noſtrum eſt. Denique ad finem, opus totum annotationibus illuſtraui, ſententias vbique & voces obſcuriores interpretatus ſum; interdum ex alijs authoribus ea quæ maiorem fidem dictis authoris noſtri conciliare poſſent adijciens: ea verò quæ minus rectè dicta videbantur reijciens, vel explanãs; vt notæ noſtræ partim ſint exegeticæ, partim cenſoriæ. Hæc & plura alia præſtiti, pro quibus omnibus à pijs lectoribus idem depoſco quod author in concluſione operis, & potiſſimum à ſacro Prædicatorum Ordine, vt ſuis precibus me meo commendent Redemptori, ac patronis ordinis ſui B. virgini Mariæ & B. Dominico, totiq; cæleſti curiæ. Duaci ex Seminario Regio 3. Aprilis 1597.

VITA THOMÆ CANTIPRATANI, POTISSIMVM ex operibus eius, conſcripta per GEORGIVM COLVENERIVM.

THomas Cantipratanus, patria Brabantinus, nobili genere procreatus, patrem habuit qui ſub Richardo I. Angliæ Rege militauit. Hic profectus in terram redemptionis noſtræ myſterijs conſecratam, cùm iam ad loca Antiochenæ vrbi vicina perueniſſet quæ à ſanctis eremitis incolebantur, vni eorum noxas animi detegens, reſponſum ab eo accepit, ad faciliorem earum deletionem plurimum ei profuturum, ſi filium haberet, & hunc literis imbuendum traderet, quò ſic idoneus Chriſti ſacerdos euaderet. Huius igitur occaſione conſilij, Thomas ſcholis à patre addictus, in ciuitate Epiſcopali Leodienſi, annis vndecim adoleuit. Hìc literarum ſtudijs diligenter incumbẽs, ac ſimul religioſis vacans exercitijs, ex tunc piorum conſortio delectatus, modum ab ijs orandi edoctus, orationibus intentiùs quotidie cœpit incumbere. Nondum ætatem quindecim annorum attigerat, cùm in illis Lotharingiæ partibus Iacobum Vitriacenſem, necdum Achonenſis vrbis præſulem, concionantem audiens, tanta veneratione cœpit eum diligere, vt ſolius nominis ipſius lætificaretur auditu: quæ

tu: quæ

tu: quæ erga eum dilectio ad mortem vſque perſeuerauit. His inſiſtens veſtigijs facilè in iuuenem probum euaſit & doctum. Vt autem liberius ſoli Deo vacaret, curis ſecularibus valedicens, ad Apoſtolicam b. Auguſtini regulam, tanquam ſecuriorem ſalutis portum ſe conferens (prædicti Vitriacenſis ſecutus exemplum) factus eſt Canonicus, vt vocant, Regularis religioſiſſimi cœnobij Cantipratenſis, quod in ſuburbijs Cameracenæ ciuitatis ſitum eſt. Ab hoc cœnobio, nunc bellorum iniurijs diruto diſſipatoq́ue, adhæſit ei, hærebitq́ue in perpetuum Cantipratani appellatio. Ætate adhuc iuuenis ſacerdotio initiatus, ex tunc Epiſcopi munia coactus obire in confeſſionibus audiendis, fecit hoc non ſine magna trepidatione, tum ob ætatem, tum etiam ob ſcientiæ defectum. Quas ob cauſas cùm difficultatem in hac re pateretur non modicam, adijt b. Lutgardem ſanctiſſimæ tunc vitæ monialem in Aquiria, eiq́ue moleſtias animi ſui aperit. Quæ, vbi ad orandum Dominum ſeceſſiſſet, rediens hortatur vt laborem debitum curandis animabus impendat, diuinum ei affore prædicit, ſpõdetq́ue auxilium. Quam b. Lutgardis prophetiam in ſe veraciſſimam ab illo die expertũ, in vita eiuſdem commemorat. In Cantipratenſi monaſterio
l.2.c.29. annis aliquot humiliter & religiosè conuerſatus, amicorum atque piorum Fratrum rogatu, cum Ruth Moabitide ſpicas colligens quæ in lato campo vitæ ancillæ Chriſti B. Mariæ Oigniacenſis, magni illius meſſoris (prænominati videlicet Iacobi à Vi-

bi à Vitriaco, qui tum recenter creatus erat Tuſculanus Epiſcopus & Romanæ curiæ Cardinalis) induſtrias manus effugerant; adiecit duobus libris ab illo de vita illius conſcriptis & tertium, idq; ſub annum Domini 1231. Quum verò id temporis ſanctiſſimus Prædicatorum ordo, ductore b. Dominico inchoatus, longè lateq; ſanctitatis ſuæ odorem ſpargeret, vt hac ratione pio patris deſiderio plenius ſatisfaceret, & quaſi de virtute in virtutem conſcenderet, eundem ordinē complexus eſt. Quod vbi feciſſet, calami gaudens exercitio, vitam admirabilē b. virginis Chriſtinæ, quæ Κατ᾽ ἐξοχὴν *mirabilis appellatur, libro vno perſpicuo ſtylo digeſſit octo annis a morte ipſius, id eſt ſub annum Domini 1232. Nam obiiſſe eam ſcribit anno 1224. aut circiter. Hinc iam maiore animi conatu in ſuſcepti noui Ordinis palæſtra ſeſe exercens, orationis ſtudio vigilanter incubuit, beatæ Dei genitrici peculiari deuotione addictus: confeſſionibus excipiendis iugiter intentus: pio item ac feruido Zelo in diuerſis terræ tractibus (Nam Teutonicæ linguæ peritus erat & Gallicæ) diuini verbi prædicationis vomere multorum corda ſulcauit: Quæ omnia vt rectius exequeretur, non ſatis habuit in humaniori litteratura ſedulam operam collocaſſe: ſed & philoſophiæ ſtudijs ac ſacræ Theologiæ diligenter incumbens, communi vſus præceptore cum altero nobili & S. Thoma Aquinate, multo tempore, (vt de ſe* l. 2. c. *fatetur) Alberti Magni auditor extitit. Quibus* vlt p. 50 *ſufficienter imbutus, non contentus, viuæ vocis mi-*

niſterio fidelium mentes ad pietatem ſuccendere, & pereuntium animas ab ipſis inferi faucibus eripere, denuò calamum reſumpſit, & iam Supprior exiſtens FF. Prædicatorum conuentus Louanienſis, tribus libris exarauit vitam b. Lutgardis monialis Aquiriæ, cui in vita fuerat familiariſſimus. Vitam hanc ſcriptam conſtat ſtatim ab eius felici ex hoc ſeculo tranſitu, qui incidit in annum 1246. 16. Cal. Iulij, quo die commemoratur etiam in Romano Martyrologio. Extant hi tres libri, vt & vita b. Chriſtinæ, mutato ſtylo, apud Surium to. 3. Edidit deinde opus illud de natura rerum, in quo deſudans per annos 14. aut 15. ex diuerſis authoribus, Theologis ac Philoſophis, Baſilio Magno, Ambroſio, Vitriaco: Ariſtotele, Plinio, Solino & alijs, rerum omniũ naturas explicuit & proprietates: cuius ipſe meminit in epiſtola dedicatoria horũ duorũ librorum quos iã in lucem mittimus. Citat idẽ opus aliquoties in progreſſu, vt l. 1. c. vlt. p. 3. l. 2. c. 29 p. 26. c. 30. p. 25. & alibi. Sunt qui exiſtiment illud eſſe opus quod extat titulo Bartholomæi Anglici de rerum proprietatibus: ſed collatione eorum quæ locis memoratis citantur, & capitulo illius operis de apibus, cum ijs quæ noſter habet Cantipratanus, eos falli deprehendo. Omitto interim ſtylum eſſe aliquanto humiliorem quàm ſit noſtri auctoris: & cùm illud opus in varios libros diuidatur, quotquot meminere operis de natura rerum à Cantipratano elaborati, non niſi vnius libri meminerunt. Magis itaque perſuaſum mihi habeo, illum eſſe librũ,

quem

quem citans frequenter Conradus Geſnerus, anonymum vocat de natura rerum, eumq́; deſcribit initio hiſtoriæ de animalibus quadrupedibus viuiparis, numero 140. & quidem diſtinctum à libris 19. Bartholomæi Anglici. Eſt enim omnino veriſimile, ex humilitate, authorem noſtrum ei nomen ſuum non appoſuiſſe, ſicut nec alijs ſuis operibus. Certius aliquid de eo ſcribere non valeo, cùm opus hoc non viderim. Poſt hæc omnia, iam Doctor exiſtens S. Theologiæ, & Epiſcopus, ætatis ſuæ anno 60. minus vno; hos duos edidit libros, quos è tenebris ſituq́; proferimus, quibus ipſe titulum dedit, Bonum vniuerſale de Apibus. In his enim meminit operum omnium præcedentium quæ diuulgauit in ſacro exiſtens Prædicatorum Ordine. Compleuiſſe autem videtur hoc opus ſub annum 1263. tametſi Chriſtianus Maſſæus Cameracenas, in chronicis ad annum 1269. ita habeat: Eodem anno VVilhelmus Brabantinus Ordinis Prædicatorum conſcripſit librum Apum.] Nam eo anno videlicet 1263. Magiſterio Ordinis ſe abdicauit (vt plures conſentiunt) Humbertus quintus Generalis, cui opus hoc ab authore dicatum eſt. De hac re, cui libitum eſt, videat quæ notaui ad finem c. vlt. libri poſterioris. Hæc ſunt quæ ad Dei gloriam & lectoris ædificationem eum ſcripſiſſe compertum habeo. Præter iſta, ſunt qui ab eo D. Thomæ Aquinatis rogatu, libros Ariſtotelis è Græca lingua in Latinam ſcribant eſſe tranſlatos: quod etſi aliqua probabilitate non careat, ſolidam tamen

eius rei probationem fateor me necdum comperiſſe. Meminerunt huius rei Tritthemius, Leander, & Antonius Senenſis locis infra citandis; item Geſnerus in epitome: aſſerit verò Ioannes Auentinus in Annalibus Boiorum l. 7. his planè vèrbis. Anno Chriſti M. CC. LXXI. Hainricus Brabantinus, Dominicanus, rogatu D. Thomæ è Græco in linguam Latinam de verbo ad verbum trāsfert omnes libros Ariſtotelis: Albertus vſus eſt vetere tranſlatione, quam Boëthianam vocant. Ita ille. Nec mouere debet quempiam, quòd Hainricum appellet. Nam Brabantini appellatione, vt fieri ſolet, notior fuit, quàm nomine proprio. Vnde quē alij Ioannem, alij Guillelmum dixerunt, qui vſitatius, & verè Thomas eſt; Auentinus, & quos ipſe ſecutus eſt, Henricum nominauit: Guillelmū vocat Ioannes Herold ord. Prædicat. qui ſermones Diſcipuli in vnum conflauit, & Maſſæus in chronicis. Alia huius rei nota mihi ratio eſt, quòd (vt ſuprà diximus) præ humilitate libris ſuis nomen non aſſcripſerit. Vnde in epiſtola dedicatoria ad Humbertum: Frater, inquit, humilis, cuius nomen ad præſens non vrget neceſſitas nominari. Nec vllum erat exemplariorum quibus vſi ſumus, quod nomen habebat aſſcriptum. Solummodo tertium impreſſum in fine nomen exprimit. In tertio autem libro de vita Mariæ Ogniacenſis loco nominis ſui ſolam poſuit N. literam. Hinc igitur factum eſt, vt vnus hoc, alius alio appellarit eum nomine. Nouam fuiſſe operum Ariſtotelis verſionem editam ætate

tam ætate b. Thomæ Aquinatis, doceri poteſt ex ipſius commentarijs ad text. 116. libri primi de cælo, vbi ex alia tranſlatione citat hanc Ariſtotelis in illo textu ſententiam: Virtus eſt vltimum potentiæ, cum interim verſio quam b. Thomas explanat, ita habeat: Virtus autem, ipſius excellentia eſt. Quænam igitur eſt antiqua trāſlatio quam illic b. Thomas commemorat? ea ſanè quæ ipſius tempora anteceſſerat, & eouſque in vſu apud Latinos fuerat: noua autem illa ipſius ſeculo facta per hunc fortè Cantipratenſem, quam exponit in ſuis commentarijs: quæ ſuperiore demum ſeculo, poſtquam Trapezuntius, Gaza, Argyropylus, alijq́ue nouas verſiones operum Ariſtotelis vulgauere, antiqua cœperit appellari. Præterea quum fuerit Cantipratanus nobilibus ortus parentibus, mirandum non eſt, fuiſſe liberaliter inſtitutum, etiam in lingua Græcanica: quod eo ſeculo, dum Latini tenuerūt Conſtantinopolitanum Imperium, haud fuiſſe conſtat difficile. Frequenter enim tum noſtri commeabant in Græciam; eaq́ue ratione & Græcorum aliquot docti viri in orbem hunc Latinum (vt credibile eſt) perueniebant qui ſemina iacerent literaturæ Græcanicæ. Poſtremò quòd in philoſophia inſigniter eruditus fuerit, clamāt hi eius libri, in quibus etiam Græcas locutiones reperias; quales hæ ſunt: Quamuis propterea fieri non dubitaret. Vnde tibi in tā horrēdis ſupplicijs exultare, & ſimiles. Sed hæc ſolummodo probabiliter. Cæterum in ſcriptis eius, tametſi nonnullæ admixtæ ſunt phra-

ſes à puritate Latini ſermonis exorbitantes, ſtylus tamen ſupra multos id ætatis ſcriptores attollitur, & plurima effert quàm ornatiſſimè. In diuinis verò ſcripturis & Patrum atque Ethnicorum monumentis quantopere fuerit exercitatus, declarat in duobus his miraculorum atque exemplorum libris, vbicunque doctrina aliqua traditur, denſiſſima ſcripturarum concatenatio, & quaſi continuata ſeries; ac frequẽs Patrum atque Philoſophorum allegatio. Veritatis autem in ſcribendo tanta vbique ei cura fuit, vt præterquam quòd plurima eorum quæ deſcribit, oculis ſuis ipſe luſtrarit, l. 3. vitæ b. Mariæ Oegniacenſis c. 15. ita ſcripſerit: Ad me non pertinet, niſi ea quæ pro certo nouerim, legentibus indicare. In ijs verò quæ aliorum relatu didicit, ne quis exiſtimet leuiter cuiquam referenti aurem præbuiſſe, ita proteſtatur in prologo libri de vita b. Chriſtinæ. Certus autem ſit quiſquis hæc legerit, ijs me teſtibus fidem adhibuiſſe, à quibus tam longè abfuit fingendi libido, vt vitam potiùs ipſam proditurі fuerint, quàm à veritatis tramite deflexuri. In præfatione item vitæ b. Lutgardis (vt de ſingulis eius operibus delibem teſtimonium) Quodſi quædam, inquit, minus litteratè vel eruditè à me dicta erunt, ferant quæſo æquo animo, quandoquidem non niſi vera dicentur.
l.2.c.30. Poſtremò in his libris: Crede mihi, vt Epiſcopus
ſ. 46. loquor & expertus &c. vt meritò authorem hunc fide digniſſimum appellet Laurentius Surius to. 3, 23 Iunij: alij virum & magiſtrum conſummatiſſimum: alij alijs eum titulis exornarint. Neque

verò

verò ita ſe ſcriptioni dedit, vt interim ab alijs vacaret ſuæ vocationis exercitijs, ſed Zelo feruentiſſimo flagrans, aſſiduus erat, vt diuinæ prædicationis ſemen in agro Domini quaquauerſum ſpargeret, pigros excitaret, errantes ad viam reduceret, pœnitentes ad reconciliationem admitteret, infirmos viſitaret, deſolatos conſolaretur, dubitantibus recta conſuleret, diſſidentes conciliaret, & vno nomine, omnia quæ ad animarum lucra pertinent diligenter obiret. Quibus cùm vigilanter inſiſteret, & ipſe dæmonum aliquando pulſatus inſidijs, ijſdem fortiter obluctatus eſt. Nec ſolùm Brabantis ſuis hæc præſtitit, ſed diuerſas orbis plagas perambulans, nunc in Germania, nunc in Gallia, nunc in Belgio reſidebat. Perfunctus eſt autem prædictis muneribus tempore non exiguo. Dum enim hæc ſcriberet quæ iam edimus, triginta annis & eò amplius, in diuerſis prouincijs & diœceſibus vices geſſerat Epiſcoporum quoad iam dicta munia, & potiſſimum in excipiendis confeſſionibus. Præ ceteris autem id tempore perlongo præſtitit in Epiſcopatu Cameracẽſi, cuius eccleſia ſub Nicolao de Fontanis, huius nominis tertio illius ſedis Epiſcopo, peculiariter Epiſcopus extitit Suffraganeus. Quibus ex rebus, dici non poteſt, quantum ei ſcientiæ accreuerit & experientiæ, quæ duo ſimul iuncta, conſummatum reddunt Theologum practicum. Ex hoc præterea magnam conſequutus eſt rerum experientiam, quòd vt vir nobilis, cum

ſummis

ſummis Principibus, Ducibus, Comitibus, & Baronibus iugiter eorum ſaluti intendens: cum Epiſcopis item, Abbatibus, & viris doctiſſimis, poſtremò cum perſonis cuiuſcunque ſexus & conditionis ſanctitate conſpicuis, ſemper fuerit conuerſatus: vt perpetuò ob oculos habuiſſe videatur quod ait Ecclesiaſticus: Cum viro ſancto aſſiduus eſto, quemcunque cognoueris obſeruantem timorem Dei. Eccli 37.
Quanta autem fuerit tum temporis piè viuẽtium copia, conſtat tum ex his libris, tum ex hiſtoria Occidetali Iac. de Vitriaco c. 15. & eiuſdem præfatione in vitam b. Mariæ Oigniacenſis. In dictis & factis, Brabantorum more, interdum facetus apparet & vrbanus. Ad extremum illud addimus: Vt de nomine ipſius non omnes conſentiunt, ita nec de cognomine. A Tilmanno Bredenbachio l. 1. collat. ſacr. c. 8. & Guillelmo Gentio l. de miraculis Euchariſtiæ, appellatur, Doctor Thomas Deſez. Alij ſcribunt (inquit Antonius Senenſis) hunc Thomam cognometo dictum de Barbanſane] niſi ita fortè perperam legatur, pro Brabanſon .i. Brabantinus. Nam mendosè admodum liber excuſus eſt.

ILLVSTRIVM AVCTORVM DE THOMA CANTIPRATANO TESTIMONIA ET elogia.

HENRICVS DE GANDAVO Archidiaconus Tornacenſis in lib. de illuſtribus eccleſiæ ſcriptoribus c. 51.

THomas ordinis Prædicatorũ Louanij habitãs, ſcripſit vitã cuiuſdã ſanctæ mulieris in Hasbania, quæ vocabatur Chriſtiana. Scripſit etiã vitam cuiuſdã monialis de Aquiria, Dominæ ſcilicet Lutgardis.

DIONYSIVS RICHEL Carthuſianus in l. contra pluralitatem beneficiorum artic. 7.

Quidam reuerẽdus Pater de ordine Fratrum Prædicatorum, ſecundum carnem nobiliter natus, ſed ſecundum ſpiritum nobilius conuerſatus, & magna ſcientia decoratus, qui & Epiſcopus Suffraganeus fuit, & multum expertus, in libro ſuo qui communiter Liber Apum intitulatur, cõtra pluralitatem beneficiorum &c. ait: Volo vt quicunque hæc legerit, ſciat me anno ab incarnatione Domini] &c. Verba habentur l. 1. c. 19. p. 5.

IDEM l. de quattuor nouiſſimis artic. 50.

Vitam admirabilis virginis Chriſtinæ, quæ per excellentiam mirabilis appellatur, deſcripſit vir litteratus, religioſus, ac nobilis, de Ordine Fratrum

trum

trum Prædicatorum, qui etiam edidit librum, qui communiter liber Apum vocatur.

IOHANNES TRITTHEMIVS de Scriptoribus eccleſiaſt.

Thomas de Cantiprato, natione Brabantinus, ordinis Fratrum Prædicatorum, Alberti Magni quondã (vt ferunt) diſcipulus, vir deuotus, & tã in diuinis ſcripturis, quam in ſecularibus literis egregiè doctus, ingenio promptus, eloquio Scholaſticus, fertur quædã præclara ſcripſiſſe volumina, quibus nomen ſuũ ad notitiã poſteritatis deduxit. E quibus extat opꝰ de Apibus myſticis, quod prænotauit. Bonum vniuerſale, lib. 2. Reuerendo in Chriſto. De rerum natura, lib. 1.

Vita ſanctæ Chriſtinæ, lib. 1.

Et cætera quæ nõ vidi. Claruit ſub Rodulpho Imperatore, anno Domini 1270. Et ſunt qui ſcribant, eũ Græci ſermonis habuiſſe peritiã, & libros Ariſtotelis, quorum iam vſus in ſcholis eſt, tranſtuliſſe.

LEANDER ALBERTVS Bononienſis l. 4. de viris illuſtribus Ord. Prædicatorum.

Thomas Brabantinus, author libri Apum, libri inquam moraliſſimi & optimæ eruditionis, & libri de † earum naturis: quem etiam aſſerunt Ariſtotelis philoſophiam Græcam, Latinam feciſſe iuſſu Thomæ Aquinatis. († ſ. rerũ.)

GVILIELMVS EYSENGREIN in catalogo teſtium veritatis, orthodoxæ matris eccleſiæ.

Thomas de Cãtiprato, Ordinis Prædicatorum,

Germanus, patria Brabantinus, Alberti Magni auditor quondã atque diſcipulus, vir doctiſſimus, adeoq́; humaniſſimus, Græco & Latino inſtructus eloquio, colligens omnia diuinæ ſcripturæ teſtimonia, de apibus myſticis, cui Vniuerſalis boni titulum dedit, volumen ſcripſit. Vitam porrò S. Chriſtinæ doctis commentarijs abſoluit, anno 1278.

ANTONIVS SENENSIS, Luſitanus, in bibliotheca Fratrum Prædicatorum.

Frater Thomas de Cantiprato, natione Brabantinus, Alberti Magni quondam diſcipulus, qui ſui Magiſtri doctrinam & regularem obſeruantiam æmulatus, euaſit quoque magnus, ſcripſit opus de apibus myſticis, quod vocauit Bonum vniuerſale. Vitam quoque D. Chriſtinæ. Lib. vnum de naturis rerum, cuius ipſemet meminit in præfato libro de apibus. Hunc librum de naturis rerum putant aliqui eſſe illum qui de proprietatibus rerum inſcribitur, & Bartholomæo Anglico Ord. Minorum ſupponitur. Aliqui etiam ſcribunt hũc Thomam cognomento dictum de Barbanſanc, & fuiſſe natione Gallicum, & Epiſcopum Luſentinum, & Patriarcham Hieroſolymitanum. Sic enim legi Toleti in cõuentu noſtro D. Petri Mart. in libro antiquo manuſcripto, coniuncto ſummæ Alberti Brixienſis. Sunt & qui ſcriptum reliquere, quòd idem Thomas iuſſu D. Thomæ, vel ſuaſibus, libros Ariſtotelis ex Græca lingua in Latinam tranſtulerit. Claruit anno 1260.

AVCTORES QVI A CANTIPRATANO *citantur in hoc opere.*

Adam de S. Victore.
Albertus Magnus.
Ambroſius.
Ariſtoteles.
Auguſtinus.
Beda.
Benedictus.
Bernardus.
Biblia ſacra.
Boëtius.
Chronica.
Geſta Caroli Magni.
Geſta Cypriani & Iuſtinæ.
Geſta philoſophorum.
Gloſſa ordinaria.
Gregoriꝰ Magnus.
Hieronymus.
Ioannes Cantipratenſis.
Ius Canonicum.
Ius Ciuile.
Lucanus.
Petrus cantor.
Plinius.
Poſſidius.
Seneca.
Seuerus Sulpitius.
Vitæ Patrum.

Plures citat alios, ſed non expreſſo nomine.

PROPRIETATES APVM, QVÆ, TANquam textus, duobus his libris per ſingula capitula moraliter explicantur, quorum index è regione reſpondet: in quibus tota ſimul cernitur præclara Apum Reſpublica.

CAPITVLA LIBRI primi.

1 REx Apum mellei coloris eſt, ex electo flore, & ex omni copia factus.

1 *QVod Prælatus debet eſſe bonæ vitæ & bonæ famæ.*

2 Reges plures in vno alueario ſæpius inchoantur.

2 *Quòd ingenio pollẽtes præferendi ſunt.*

3 Qui cùm adulti eſſe cœperint, concordi ſuffragio omnes deteriores necant, ne diſtrahant agmina, & excitent ſeditiones.

3 *Quòd inſolentes reprimendi ſunt.*

4 Rex apum nullum habet aculeum, maieſtate tantùm armatus.

4 *Quòd Prælatus debet eſſe clemens.*

5 In vno alueario princeps vnus, qui tantùm regis inſignibus dominatur.

5 *Vnus Prælatus ſit in eccleſia, cui omnes ſubditi obediant, tanquam filij patri.*

6 Rex in frõte macula quadam, quaſi quodam diademate candidatur.

6 *Prælatus fulgeat eloquentia, & puritatem habeat in conſcientia.*

7 Notabili ſigno cultus al-

7 *Quòd Prælato damnabilis*

terius rex præ ceteris non ornatur.

8 Hic forma ſemper egregior, & duplo ceteris maior.

9 Alæ eius breuiores ſunt, & perfectorum formam ſuſcipit.

10 Dum procedũt apes, rex in medio earum eſt, & ſe vnaquęque proximá eſſe cupit.

11 Et in officio illius omnes conſpici ſe gaudent.

12 Cùm autem rex procedit, vnà eſt totum agmen, & circa eum globatur, cingitque eum ac protegit.

13 Si qua alam regis, tranſiens iuxta, deſtruxerit, non effugiet agmen.

14 Migraturo agmine, nullæ è domibus exire audent, niſi rex primò fuerit egreſſus, & volatus ſui vendicauerit principatum.

nabilis eſt cultus ſuperfluus.

8 Quòd prælatus eligitur extra gregem propter probitatẽ, ideo humeris ſuis habet portare onera ſuorum ſubditorum.

9 Prælatus nõ cõqueratur ſi alas habuerit breuiores.

10 Quòd Prælatus debet ſuis ſubditis hilarem faciem præſtare.

11 Quòd bonus ſubditus non tantùm bonum operatur in præſentia Prælati.

12 Subditi orent pro vita Prælatorum.

13 Subditi non perturbent contemplationem Prælatorum.

14 Prælatus ſubditis viam exemplaris vitæ oſtendat,

15 Reliquo tempore, cùm populus in labore eſt, ipſe operantes circuit, & ſolus immunis eſt ab opere.

15 Prælatus ſubditorũ opera inſpiciat, & eos exhortatione, & quãdoque etiam manibus adiuuet.

16 Circa eum ſatellites quidam ſunt aſsidui cuſtodes auctoritatis eius.

16 Prælatus innocentiæ ſuæ cuſtodes fideles ſemper ſecum ſubditos habeat.

17 Sunt & circa eum lictores ſæui, qui morte puniunt delinquentes.

17 Prælatus ſedulus ſit in corrigendis & extirpandis vitijs.

18 Intus ſemper rex eſt ſollicitus, & non de facili cerni patitur.

18 Prælatus ſine cauſâ non facile foris vagetur:

19 Neque enim foras egreditur, niſi agmine migraturo.

19 Prælatus neceſſariò egrediens, Deum, vt eũ egredientem tueatur, exoret.

20 Si qua laſſata eſt, aut fortè aberrauerit, rex eam odore ſuo proſequitur.

20 Prælatus oberrantes reducat, & laſſos releuet.

21 Hæc regis benignitas & ſollicitudo maxima eſt circa populos, & circa regem populi obedientia adeo perſeuerat, vt nunquam odio aut diſcordia ad inuicem moueantur.

21 Prælatus ſit benignus, & ſollicitus pro pace ſeruanda.

22 Circa regem mira popu-

22 Subditi obediãt ſuis Prælatis.

li obedientia conſeruatur.
23 Rex in expeditione à plebe ſuſtollitur.

24 Feſſum regem humeris ſuſtollũt validiores, & ex toto portant.
25 Regem ſi mori contigerit, triſtis populus circa eius funera glomeratur, ſpectanteſque exanimem, lugent: & tunc niſi ſubueniatur eis, fame moriuntur.

IN TRIBVS DISTRIbuuntur ordinibus Apum plebes.

1 Pars autem prima illarum eſt, quæ matres & emeritæ ſunt, cæteriſque maiores exiſtunt: iſtæ autem officijs ſingulis & operibus præſunt.
2 Secunda pars illarum apũ eſt, quæ iuuentutis vigore opera multa præſtant.
3 Diſciplina quadam matribus ſubditæ ſunt, nec quicquam agunt ſine maiorum imperio.
4 Tertia pars illarum apum

Prælatis.
23 Subditi Prælatis orationum iuuamẽ impendant.
24 Perfectiores ſubditi Prælatos in officijs releuent.
25 Quòd ſubditi in morse boni Prælati iure triſtentur.

CAPITVLA LIBRI ſecundi.

1 De primo hominum genere in monaſterijs degentium, nempe de Officiarijs.
2 De vigore ſubditorũ in iuuentute.
3 De virtute humilis ſubiectionis.
4 De reuerentia accu-

eſt quæ

eſt quæ fucæ dicuntur : hæ ſine aculeo ſunt, velut imperfectæ apes.	*ſationis laicorum erga clericos.*
5 Iſtæ ſunt quaſi clientes, & quaſi ſerui primarum & verarum apum.	*5 De ſeruitio laicorum.*
6 Has primas expellunt in opere, tardantes & ſine clementia necant.	*6 De expulſione peruerſorum laicorum.*
7 Apes iuniores aut fucæ, non in opere tantùm : ſed in fœtu quoque adiuuãt matres, ad calorem conferente turba.	*7 De mutuo adiutorio ſeniorum & ſubditorum.*
8 Apibus omnibus communis eſt labor.	*8 De labore communi.*
9 Omnes indifferenter ad opera expellunt.	*9 De ſedulitate communis laboris.*
10 Nullus, cùm per cælum licuerit, ocio perit dies.	*10 De ocio fugiendo.*
11 Omnes vnam incolunt manſionem, neque enim eas natura diuidi patitur.	*11 De bonitate ſocialis vitæ.*
12 Communis eſt omnium cibus : neque enim ſeparatim veſcũtur, ne inæqualitas operis, & cibi fiat, & temporis.	*12 De communitate & parcialitate victus.*
13 Simul ſilent. Adueſperaſcente enim die in aluеario ſtrepunt minus ac minus, donec vna circumvolet, vocis	*13 De ſilentio & eius virtute.*

bucina quietem imperans, & hoc caſtrorum more. Hoc idem faciunt in matutino.

14 Pax inter eas præcipua. | *14 De pace mutuò habenda.*

15 Pro conuehendis floribus rixa quandoque inter Apes fit: ſed interiectu pulueris, aut fumo, tota diſcutitur. | *15 De contentionis exortæ ſedatione.*

16 Verarum apum ſingulæ habent aculeum, ſed eo nihil mitibus nocent: ſi qui verò ſudores amaros habent, & ex natura fœtidi ſunt, hos perſequuntur & pungunt. | *16 De ſubditorum mutua admonitione.*

17 Apes quæ aculeum perdunt, mella de cetero facere non poſſunt, | *17 De periculo carentium zelo correctionis.*

18 Sunt & Apes ruſticæ, aſpectu horridæ, multò iracundiores; ſed labore & opere præſtantes. Illæ aliquando in tantum adacto aculeo pungunt, vt inteſtinum ſequatur, & tuncillico moriuntur. | *18 De culpæ remiſſione.*

19 Inter omnia animalium genera illud ſupra modum mirabile eſt, quòd Apes communem habent ſobolem & eis communis eſt fructus. | *19 De non quærẽdo gloriam propriam.*

20 Mira

20 Mira apes amicitia fouētur inuicem.	*20 De mutua & vera amicitia.*
21 Sūt & apes hoſpitalitatis virtuti deditæ. Apes enim extraneas, dūmodo bonæ & mitis naturæ ſint, ſecū recipiūt.	*21 De bono hoſpitalitatis.*
22 Cùm plura animaliū genera cupida ſint & auara, apum tamen genus nullis auaritiæ ſpurcitijs ſcatet, ſed ſuper beneficium gratulatur.	*22 De auaritia cauenda.*
23 In Apibus quaſi habitualiter totius virtutis inſigne reperies, & quæ in alijs animalibus ſingillatim ſparſa videntur, in iſtis natura mater propenſiori beneficio congregauit.	*23 De laude & commendatione virtutis.*
24 Sunt & inter apes diuerſa quædam officia: Aliæ ſtruunt, aliæ poliunt, aliæ ſuggerunt, aliæ diſtribuunt ex eo quod allatum eſt.	*24 De ratione reddenda in commiſſis officijs.*
25 Videres omnes certare de munere.	*25 De diuerſitate & certamine virtutum.*
26 Videres alias inuigilare quærendo victualia.	*26 De vigili cura Officiatorum.*
27 Videres de caſtris alias eſſe ſollicitas, & diligentem cuſtodiam adhibere.	*27 De ſubditis ſuſpectis diligentior ſit Prælatorum cuſtodia.*

28 Quibus eſt adoleſcentia, ad opera exeunt: ſeniores intus operantur.	*28 De iugo Domini ab adoleſcentia portando.*
29 Integritas eſt cunctis apibus corporis virginalis.	*29 De virtute caſtitatis.*
30 Nullo inter ſe concubitu miſcentur, nec in libidinem reſoluuntur.	*30 De fuga peccati cōtra naturam.*
31 Et licet quidem nequaquam coitu miſceantur, maximum tamen filiorum examen emittunt.	*31 De ſpiritualium filiorum generatione.*
32 Nocte in expeditione deprehenſæ, excubant ſupinæ, vt alas à rore protegant.	*32 De virtute orationis.*
33 Licet poſitæ ſint ſub lege, liberæ tamen ſunt.	*33 De vera libertate quæ in Chriſti ſeruitute comprobatur.*
34 Sicut regem ordinant, ſic & populos creant.	*34 De electione Prælatorum à ſubditis.*
35 Prærogatiuum examē iudicij tenent: incorrigibiles enim notant, caſtigant, mox & morte puniunt.	*35 De peruerſa & iuſta iuſtitia.*
36 Miro modo innocuæ ſunt.	*36 De virtute innocentiæ & ſimplicitatis.*
37 Fructibus nullis nocent: ſed nec mortuis quidem.	*37 De innocentia boni hominis & iuſti, qui nemini cupit nocere, ſed omnibus prodeſſe.*

38 Non

38 Non ſolùm ab odoriferis, verùm etiã à fœtidis herbis, mellis alimoniam trahũt. Mirè tamen bonis odoribus delectãtur, & naturaliter fœtida fugiunt: ſed in eis, propter mellis bonum, ad tempus vtiliter demorantur.

39 Mira munditia circa eas. Admoliuntur namque omnia in medium, nulla opera ſpurcitiæ latent: quoniam & excrementa operantiũ intus ponunt, ne longius recedãt: vt congeſta in vnum locum, turbidis diebus, & operũ ocio foras efferant aggregata.

40 Pariter aggregatæ ſuauiter cantant.

41 Habent gratam miramque vocis ſuauitatem.

42 Habent priuatim conſilia.

43 Tempora prænoſcunt.

38 Quilibet ſtudeat occaſionem proficiendi & emendandi ſumere non ſolùm à bonis, verũ etiam à malis.

39 Quòd rigor iuſtitiæ & zelus correctionis in Capitulis ſtrictè ſit ſeruandus.

40 Quòd conſonantia vocum in pſalmodijs ſit vigili mente ſeruanda.

41 Quòd ex ſuauitate cantus dulcedo & deuotio mentis ſit trahenda.

42 Quòd qui nolunt decipi, omnia faciunt cũ conſilio.

43 Quòd prouida circumſpectione præteritorum, præſentium & futurorum cuncta ſunt

44 Prædiuinant enim imbres, ventoſque, & tunc ſe continent tectis.

45 Si dies futurus eſt mitis, prouolant vniuerſæ.

46 Procedentes per rura redolentia, inhiant floribus, & fugientibus riuis per gramina, & herbis dulcibus inhærentes, curioſæ ſatagunt redolentias experiri.

47 Vnius patriæ limine clauduntur.

48 Non tranſgrediuntur terminos conſtitutos.

49 Gaudent plauſu & tinnitu æris.

50 Hilaritate & nitore Apũ ſanitas æſtimatur.

proſpicienda.

44 Quòd tribulationes & perſecutiones patienter ſunt tolerandæ.

45 Quòd quies mentis & corporis multum iuuat ad cõtemplationem ſcripturarum.

46 Quòd multum ſit vtile, inſiſtere ſtudio ſanctarum ſcripturarum.

47 Quilibet in ſtudendo maneat in limine veræ fidei ſanctæ Romanæ Eccleſiæ.

48 Quòd modus pius habendus ſit in ſtudio ſcripturarum.

49. Quòd prædicatione ſcripturarum, fidelium animæ ad vitæ perfectionem prouocantur.

50 Quòd nihil iucundius gaudio bonæ conſcientiæ, & nihil triſtabilius triſtitia malæ conſcientiæ.

51 Sunt

51 Sunt qui dicunt apes reuiuiſcere mortuas, ſi intra tecta hyeme ſeruentur, & ad ſolem verno tempore reponantur.

52 Vita apum longiſsima ſeptennis: nunquam autem vltra decē annos durare poſſunt.

53 Hyeme latent, & tunc veſcuntur melle quod æſtiuo tempore congregauerunt.

54 Æſtate prodeunt, & quaſi longo hyemis tædio fatigatæ, extenſis membris & alis, excuſsiſque exuuijs, exultatione multiplici in auras liberas ſpaciantur.

55 Hirundines & aliæ aues depopulantur eaſdem.

56 Inſidiãtur & ijs adaquantibus ranæ.

57 Veſpæ quoque perſequũtur eaſdem, & impugnant eas odio naturali.

51 *Quòd multo felicius ſit in præſenti peccata per pœnitentiam abluere, quàm in futuro.*

52 *Totam vitam ſuam Chriſtianus exerceat in gratia ſeptiformis Spiritus, & decalogo legis.*

53 *De veneratione corporum ſanctorũ & ſuffragijs defũctorum exempla plura.*

54 *De felicitate & gaudio ſanctarum animarum.*

55 *De tentatione diaboli transfigurantis ſe in angelum lucis.*

56 *Quòd diabolus faciliter tentat deditos vitio gulæ.*

57 *De dæmonibus aërem perturbantibus.*

FINIS.

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM QVÆ DVOBVS HIS LIBRIS THOMÆ CANTIPRATANI continentur.

ABbas cælitus reprehēſus pag. 25. & 26.
Abbatiſſa Argenſolienſis, diuinitus edocta, difficillimas theologiæ quæſtiones explicabat. 353.
Eadem morti ſe obtulit pro Campaniæ comitiſſa. 353. 354.
Abbatiſſæ Vallis-ducis lepidiſſima defenſio de eo quòd bene tractaret Prædicatores & Minores 129. 130.
Accuſatio aduerſus presbyterum non facilè admittenda. 111.
Achas pueri quinquennis mira geſta. 217. 218. 219. 220.
Ada de Belomeir leproſum deponit in lectum mariti ſui, & miraculum quod euenit. 206.
Eius oculi ex viſione Chriſti micuerant inſtar ſpeculi. 433.
Adulter rediens à ſcelere vultum dæmonis habebat. 280.
Adulteros non puniri miratur auctor. 279.
Ægidij ex canonico Audomarenſi Prædicatoris Gandauenſis vita, & de ſe prophetia. 93.
de Agnete moniali & hera eius Iudæa ad fidem per eam conuerſa ſtupenda hiſtoria. 240. 241. 242. 243.

Alber-

Animabus in purgatorio ſubueniendum. 377.
Animam ſuam vendit potator quidam, & à diabolo vnà cum corpore in aëra rapitur. 447. 448.
Animarum curam deſerere, vel negligenti cõmittere quantum malum. 56. 57.
Appellat coram Deo abbas S. Iacobi apud Leodium contra Præpoſitum, & præſtituto die moritur. 309. 310.
Item abbas Valencenenſis contra Comitem Hannoniæ. 310.
Apoſtatæ pœnitentes recipiendi. 392.
de Apoſtata Prædicatore damnato viſio. ibidem.
Apum naturam & proprietates habes ſupra ſimul collectas.
Aquæ benedictæ virtus. 66. 316.
Arboris cuiuſdam myſterium. 270.
Arius ſcidit tunicam Chriſti. 355.
Arnoldus Prior Prædic. VVirtburg. vidit nomẽ ſuum ſcriptum in libro vitæ: 487. 488.
Auaritia deteſtanda. 132. 133 134. 191. 192.
Auctor miraculosè piſces capit in aduentu hoſpitum. 203 204.
Auctor qua occaſione ſtudijs à patre addictus. 426.
Auctoris pater defunctus, à filio petit auxilium. 427.
Auctoris petitio ſancta & honeſta. 498. 499.
S. Bartholomæum presbyter quidam ſingulariter colebat, à quo a lapſu fuit præſeruatus. 406. 407.

Albertus filius Comitis, ordinē Præd. ingreditur. 221.222.

Auunculum ſuum trahit ad ordinem. 222. 223.224.

Recuſat Epiſcopatum. 224.

Albertus magnus legatus fuit ſedis Apoſt. in diſſidijs Fratrum Prædic. cum Vniuerſitate Pariſienſi. 146.147.

Romæ exponit euangelium Ioannis & epiſtolas canonicas ſumma cum laude. 141.

Fratres ſuos Romæ liberauit. ibidem.

Crucis ſigno fugat dæmonium. 471.

Eius pia exercitia. 483.

Alexander frater S. Mathildis filius regis Scotiæ fit bubulcus. 124.125.

Manſit incōgnitus vſque ad mortem. 126.

De miraculo per eum facto poſt mortem. 125. 126.

Amicitia vera. 185.

De duobus veris Amicis mirabile exemplum. 186.187.188.

Angelorum conſpectus in cælo nobis erit iucūdiſſimus. 434.

ab Angelo confortantur duo Fratres Prædic. anxij de prandio. 435 436.

ab Angelo ductæ ſorores duæ, miro ex hoc perfunduntur gaudio: 434.435.

Angelica in ſalutatione quid gratius b. Virgini. 232.233.

Angelica ſalutatio aureis literis inſcripta folijs arboris procedentis ex ore defuncti. 231.232.

Anima-

Beati cur non condoleant videntes parentes & amicos damnatos. 440.
Beatis ſex occaſiones ſiue cauſæ gaudiorum. 431.
Beghinarum initium vbi? 395.
Beghinarum maximam multitudinem Pariſijs collegit S. Ludouicus. 258.
Idem fecit Philippus de Montmiral. 321.
Beghinæ igne ſacro accenſæ, & per b. Gertrudem ſanatæ. 395.
ad Bellum dubium accedentes recta intentione à ſuo principe coacti non damnãtur, & de ea re exemplum. 99.100.
Benedictionis forma contra diabolum quã b. Virgo docuit. 405.
Beneficentia & miſericordia in pauperes. 208. 209.
de eadem re exempla. 200. vſque. 208.
Beneficiorũ pluralitas dãnabilis. 58.59.60.61.62.
exempla ibidem.
S. Bernardi dictum de Conuerſo diligenter laborante. 113.
Bonis eccleſiaſticis ditatus ruſticus, ad extremam inopiam redactus eſt. 54.55.
Bos VVillelmi abb. Villarienſis mactatus, à morte reuixit. 200.
Brunonis ord. Ciſtert. laborioſa & ſancta vita. 121.
Bubulcus cæcus vaccas cuiuſcumque coloris poterat adducere. 470.
Bufo adhæret fronti eius qui parentibus neceſſaria non ſuppeditabat. 118.119.
Cantat ſuauiter in morte lector Brugenſis Prædic.

eiq; morienti Chriſtus adfuit. 383. 384.
Cantilenæ obſcœnæ excitant libidinem. 375.
Componuntur & ſparguntur a dæmonibus. 376.
Cantus angelorũ in laudem b. Virginis. 331. 332.
Cantus angelorum in obitu b. Godefridi Capellani in Camera iuxta Bruxellam. 332. 333.
Cantus Apum in laudem v. ſacramenti. 325. 326.
Cantus & laus vocalis eccleſiæ a Patribus inſtitutus. 333.
Capitulorum rigor ſeruandus. 174. 175. 321. 322.
de Capitulari diſciplina memorabile exemplum. 323. 324.
Caput abſciſſum confitetur. 246.
ſuper Cappam fluuium pertranſiuit Prædicator. 247.
alius ſuper maris vndas ambulauit. 248.
ad Caſtitatis diligentem cuſtodiam exhortatur. 267. 293.
Caſtrum ſuper mare viſum per illuſionem diabolicam. 468.
B. Catherinæ reliquijs nouem viri mirabiliter in mari ſaluati ſunt. 411. 412.
Choreæ dæmonum, in ſpecie monachorum. 475.
Choreæ vitandæ. 371.
Choreis addicta mulier infeliciter moritur. 372.
Item alia. 373.
Chorizantes ſubmerſi. ibidem.
b. Chriſtina in ſe ſuſcipit dimidiam partem purgatorij Comitis Loſſenſis. 419.

Chriſtus apparet cuidam religioſo grauiter tentato, eumq́; liberat. 465.466.
Item puella, quam etiam à tentatione liberat. 464.465.
Chriſtus apparet nobili adhuc gentili cinctus Sanctorum conſeſſu. 438.459.
Chriſtus cur præ omnibus diligendus. 465.
Chriſtum puerum in niue quidam reperit eiulātem. 95.96.
Chriſto compatiendo, quidam obijt. 85.
Clementiæ laus. 17.
Cogitationes malæ ſtatim reijciendæ. 270.271.
Communis ſit menſa religioſis. 155.156.157.
Conciliatrices vitandæ. 277.
Concionatorum munus. 363.
Concio facta diaboli mandato. 66.
in Concionibus vitandæ ſubtiles quæſtiones 356.357.
in Concubitu horribiliter mortui. 267.268.
Concupiſcentia ſtimulatus quidam, digitos igne conſumpſit, & læſionem non ſenſit. 433.
Concupiſcentia ſtimulatus alius, virilia ſibi abſcidit. 434.
Confeſſionis vtilitas, & ad eam exhortatio. 265.
per Confeſſionem liberatur quidam à diutino languore. 378.
Item ſeptem animalia bufonibus ſimilia eijcit ibidem.
Confirmationis ſacræ vis. 470.
Conradi abb. Villar. poſtea Cardinalis digiti conſecrati nocte lucent. 31.

Videt

Videt pro ſe b. Mariam Oigniacenſem deprecantem. 33.
Conradi Prædicatoris Louanienſis beata mors. 92.
Conradus alius Prædicator, qui tres viuens mortuos ſuſcitauit, 95.
Conradus Ordinis Minorum. 94.
Conſcientiæ bonæ teſtimonio nihil lætius, malæ nihil triſtius. 378.
Conſcientiæ nitor & puritas. 379.
Conſcientiæ verum gaudium. 381. 384.
Conſilij neglectu vir quidam ſimplex à ſathana ſeducitur. 338.
ſine Conſilio nihil faciendum. ibidem.
Contemplationis vis. 337.
in Contemplatione vultus cuiuſdam monialis inſtar flammæ coruſcabat. 432.
Contritus quidam vehementiſſimè, expirauit. 390.
Conuerſi ament ac iuuent clericos & monachos, & è diuerſo. 113. 116.
Conuerſi nouerint ſe ſubeſſe debere. 113.
Conuerſi ſiue laici peruerſi expellantur, vel ad opera cogantur. 114.
Corpus Chriſti ab apibus in alueario decentiſſimè collocatum. 325. 326.
Corpus Chriſti apparet in effigie pueri & alijs formis Duaci in eccleſia S. Amati. 327.
Corporis Chriſti in euchariſtia veritas. 326.
Corporis Chriſti præſentia in v. ſacramento fugat conſeſſum dæmonum. 462. 463.
Correctionis Zelo carere periculoſum. 177. 178.

Correptio fraterna. 172.
Correptionis vtilitas. 50. 51. 176.
Corripiendi modus. 50. 173.
in Corripiendo nimia cauenda auſteritas. 179.
Crux oſſea reperta in pectore Fratris Voluandi Prædic. 85. 86.
Crucis in cælo variæ apparitiones & prædicationes. 107. 108.
Crucis virtus. 270. 469. 470. 471.
Crucem pingat manus ad omnem actum & inceſſum. 469.
Crucem ſuſcipientes plenariam accipiunt indulgentiam. 108.
Crucem in clauſtris ſuſtinent religioſi. 109.
in Cruce Chriſti, remedia contra omnes tentationes. 102.
Crucifixi imago in corde viri reperta. 87.
Crucifixi imago ter ſe inclinat ei qui iniuriam dimiſerat. 181.
Curioſa docentes & diſcentes reprehenduntur. 357. 358. 359.
DÆmoniacus comburit hæreticũ, & hoc facto liberatur. 498.
Dæmonum quatuor genera. 453.
Dæmon deridet moniales quæ ad matutinas non euigilarant. 335.
Dæmon in obſeſſa, auditis verbis conſolatorijs, cœpit latrare. 496.
Dæmon nihil poteſt niſi permiſſus, deq; ea re inſigne exemplum. 452.
Dæmon in ſpecie nigræ monialis falsò prædixit nobili cui-

bili cuidam diuturniorem vitam. 491. 492.
Dæmone interrogat author de pulchritudine patriæ cæleſtis. 497.
Dæmon reſpondet ſe velle duriſſima pati pro reditu ad illam. ibidem.
Dæmones & lupi vocem interdum hominibus auferunt. 472. 473.
Dæmones qui nunquam tentare deſinunt. 463. 464.
Dæmones quidam noctu nocendi vim habent, non interdiu. 451.
Dæmones in ſomnis quandoque pollutionem excitant. 451.
Dæmones Duſij vno ſublato corpore aliud ſubſtituunt. 458.
à Dæmonibus noctu inuiſibiliter rapiebatur filia cuiuſdam Comitis. 459.
à Dæmonibus raptæ mente alienantur. ibidem.
a Dæmone puella ſubducta fuit quæ mortua putabatur, quam procus poſtea accepit vxorem. 460.
De ea re aliud exemplum. 461.
à Dæmone deluſi in via duo Prædicatores. 471.
Dæmonum aëreæ illuſiones. 466. 467. 468.
Dæmonum falſus apparatus, mentiens conſeſſum Chriſti & Sanctorum, quo hæreticis imponebat. 462. 463.
Per præſentiam corporis Chriſti ſubitò euaneſcit. ibidem.
Dæmonum illuſione quidam dormiens ex facie ciebat quæ vigilans nequiuiſſet. 469.

Dæmonum murmur contra pacem, & qui author ab ijs inquietatus. 474.
Dæmonum poteſtas, vnde, & qualis ſuper homines. 493.
Deceptio eorum qui bona multa congregant vt pauperibus largius condant teſtamentū. 445.
Deſperare non debent peccatores quantumuis magni. 240. 241. 384. 393.
Detractio quot modis fiat, & quam magnum peccatum, etiamſi pauci ponderent. 318.
Detractoris cuiuſdam dira punitio. ibidem.
Deuotionis ardore obijt virgo quædam Cãtiprati in concione. 363. 364.
Diabolus diuerſos habet decipiendi modos. 442. 443.
Diabolus diuina auſus ſimulare ſacramenta. 443. 444.
contra Diabolum puer à b. Virgine protegitur. ibidem, &. 445.
Diaboli ſuperbia maxima. 497.
Diogenis dictum ad furem. 192.
Diſciplinæ capitularis memorabile exemplum. 323. 324.
Diſciplina humiliter ſuſcepta à purgatorio liberat quendam canonicum. 51. 52.
Diſciplinam in vita renuens accipere Hugo à S. Victore, à ſingulis ferè dæmonibus ictum validum accepit tranſiens ad purgatorium. 174. 175.
Diſcordiæ exempla duo. 71.
Diſpenſationes fiant cum diſcretione. 104.

Dodo Prædicator in Friſia peſſimam tollit conſuetudinem. 520. 521.
Dolium & laguncula vino miraculosè repleta. 204. 205.
Dominicus Prædicator ſollicitatus à meretrice, decumbens ſuper prunas eam ad ſe inuitauit. 283. 284. 285.
Dormiẽtibus in choro dæmon offert cochlear cum pice. 334. 335.
Duſij dæmones, quales. 457. 458.
E*Lectio inconſueta.* 10.
Electio mirabilis Mauritij Cenomanenſis Epiſcopi. 5. 6. 7.
Electiones indebitæ. 9. 12. 305.
malè Eligentium peccata. 15. 16.
de Eleëmoſyna exempla. 200. vſque 208.
de Eleëmoſyna & miſericordia in pauperes Philoſophi quid ſcripſerint. 208. 209. 210.
Eleëmoſyna pro defunctis. 420.
Elizabeth de VVans, poſtea monialis, anno integro eodem lecto cum marito vtens virgo permanſit. 379.
Eam quocunque pergeret imago crucifixi ſequequebatur. 380.
Rapta in paradiſum ſtatum præcognoſcit plurimorum, tum viuentium, tum necdum natorum. ibidem.
Epiſcopatum qui recuſauerint exempla. 64. 65. 67. 224.
F*Arina à deo miſſa matronæ in pauperes liberali.* 201. 202.

in Fide manendum ſanctæ Romanæ eccleſiæ. 356.
Figmentum repertum loco defunctæ à dæmone ſubductæ. 460.
Figmentum alterum illi ſimile. 461.
Flandrorum cædes in VValachria. 99.
ad Fornicationem ducentes viæ ſex. 269.
De ſingulis exempla. 271. vſque 294.
Fugere licet in perſecutione. 345.
Fugere præſtat quam ſuperari. 346. 347.
Fulco canonicus Inſulenſis pro inobedientia 25. annis ægrotauit. 73. 74.
Chriſtus ei ante mortem apparet, eumq́ ante menſem Auguſtum prædicit moriturũ. 74.
GArnerus Regularis apud Sueſſionem de riſu in agone reprehenſus eſt a b. Virgine. 382.
Gaudij ſex cauſæ ſiue occaſiones in æterna beatitudine. 431.
de Gaudijs cæleſtibus aliquid audiens monialis quædam, mirum vocis edebat iubilum. 336. 337.
Generatio tria requirit. 305.
Genta abbatiſſæ Vallis Floridæ laudabilis vita & mors. 35.
S. Gertrudis virgo Beghinas à ſacro igne liberat. 395.
Gloria propria non quærenda. 183.
Godefridi cappellani in Camera iuxta Bruxellam vita laudabilis & mors. 332. 333.
Guiardus Epiſcopus Cameracenſis beato fine quieuit.

quieuit. 18.
Eiuſdem exemplum contra nimis ſeueros. ibidem.
Eiuſdẽ ſentẽtia de pluralitate beneficiorũ. 61.
Guido paſtor Beghinarum Niuellæ quomodo carnis tentationem extinxit, & de eiuſdem beato obitu. 274. 275.
Guillelmus ab Aſcha nobilis, à deſperato morbo curatus eſt per b. Virginem. 409. 410.
Cum vxoris venia tranſit ad ordinem Teutonicorum hoſpitalis b. Mariæ. ibidem.
Guillelmi abbatis Villarienſis vita, virtutibus, & prophetiæ ſpiritu inſignis. 201.
Guillelmi Cornelij in vrbe Antuerpiana hæreſis deteſtanda. 355.
Eius cadauer de ſepulchro eiectum & combuſtum. 356.
Guillelmus de Militona ord. Minorum ſanctiſſimæ vitæ in concione obijt. 93.
Guillelmus Pariſienſis viſitat Philippum Cancellarium Pariſ. & agonizantem rogat vt reſignet omnia beneficia, excepto vnico. 58. 59.
Apparet ei poſt mortem Cancellarius cauſas ſuæ damnationis aperiens. 5. 9.
Eiuſdem Guillelmi Pariſienſis egregium exemplum. 446.
Gulæ deditos facilè tentat diabolus. ibidem
Gulæ diditi terribiliter puniuntur. 158.
HAbitus Religioſorum qualis eſſe debeat. 24. 25.
Habitus depoſitio vel ad horam graue peccatum,

 per

per exempla. 22.23.24.
Habitus nulli denegandus in fine vitæ. 390.391.
Habitus pompoſus reprehenditur in Comitiſſa Campaniæ. 26.27.
Habitu vili & ſimplici qui reges vſi. 494.
Hæreticus quidam à dæmoniaco combuſtus eſt. 498.
Harpyia auis, eiuſq; myſterium. 83.
Helgeri Prioris Prædic. Friſacenſis vita ſanctitate commendabilis. 95.
Henricus abbas Bleſenſis impiè occiditur. 47. 48.49.
Henricus Teutonicus, de Colonia, Prædicator egregius. 342.
Futurum præcognouit ord. Prædic. 341.342.
Vita eiuſdem. ibidem. De eodem. 467.
Refutat dicta Philip. Cancel. Pariſ. contra Prædicatores. 151.
Eo inſtigante rex Franciæ comburi iubet libros Thalmudicos. 14.15.
Hermanni Conuerſi Aquirienſis elegans reſponſum. 117.
Hiſtriones damnabiles. 375.
Hiſtrionibus dare eſt dæmonibus ſacrificare. ibidem.
Hoſpitalitas commendatur. 188.189.
Hoſpitalitatis a deo remuneratæ exemplum. 189. 190.
Hugo Cameracenſis Decanus religionem intrat. 64.65.
Accipitrem ante fores monaſterij dimittit. 65.

Paſſeres

Paſſeres aduolantes, de manibus eius in menſa cibum accipiunt, ibidem.

Felix eius tranſitus ex hoc mundo. ibidem.

Hugonis Victorini exemplo docemur, melius eſſe hîc puniri quàm in futuro. 174.

Humbertus quintus Generalis ord. Prædicatorum. 491.

Hungarus quidam, olim Dux, poſtea Prædicator martyrio affectus eſt. 345.346.

I*Aquelina virgo, ſoror Comitis Apuliæ pedibus mare pertranſijt.* 255.256.

Vita eius ſanctiſſima. ibidem.

Ieiunium feria quarta & ſabbathi in honorem b. Mariæ. 246.247.

Ieiunium prodeſt defunctis. 417.

per Ieiunium matris filius à purgatorio liberatur. ibidem, &. 418.

Incubi dæmones improbi mulieribus. 455.456.

Incubos generare Beda teſtatur & alij multi. 457.

Qua ratione id fieri poſſit. ibidem.

Indulgentia plenaria datur crucem ſuſcipientibus. 108.

Infula Epiſcoporum quid ſignificet. 20.

Iniuria & ira remittenda docetur exemplis. 180. 181. 182.

Innocentia & ſimplicitas rara etiam in pueris. 313.

Deo tamen pretioſa. 314.

De ea re exempla. ibidem, & 315.316.

Inobedientia grauiter punita. 73.74.454.455.

Ioannes Boſnenſis epiſcopus, quartus Generalis tenta-

tentatricem percutiendo in terram eliſit. 282.
Sanctiſſimè geſſit Epiſcopatum. 488.489.
Reuelatus ei fuit ordo Prædic. & quòd futurus eſſet Epiſcopus. ibidem.
Per cornicem adfertur ei numiſma argenteum. ibidem.
Feruor deuotionis, obitus, & eleuatio eius. 490.
Ioannes Cantipratenſis ab apoſtolis Petro & Paulo conſolatur. 94.
B. Mariæ mirè deditus, verſus de ea conſcripſit. ibidem.
Ioannis de Niuella Decani quondam Leod. zelus animarum. 295.296.
moriens multos ſecum ex purgatorio deducit in cælum. 297.
Ioannes Prædicator celeberrimus Bononiæ qui ſeptem mortuos ſuſcitauit. 513.
Equum inſolentem ita domat, vt quoties eum conſcenderet genua flecteret. 513.514.
Honor ei a Bononienſibus exhibitus. 515.
Vinum è dolio effuſum reſtituit 516.
Aquila vbique eum concionantẽ ſequitur. 517.
Excommunicat ſerta roſacea. ibidem & 518.
Alia de eo miranda. ibidem, & 519.
Ioanni Ranchum omnes cibi æqualiter ſapiebant. 160.
Iolenda, filia Comitis Viennenſis, nulla ratione poteſt auocari à religione. 256.257.
Iosbertus monachus cultor b. Mariæ cũ quinque roſis in facie mortuꝰ eſt inuentus. 543.544.545.

b. *Iordanus, ſecūdus Generalis, 60. iuuenes paruæ literaturæ recipit ad ordinem.* 184.

Ad mortem vſque vulneratur, ſed miraculosè per ablutionem ſanatur. 476.477.

Aſſidet menſæ ſummi pontificis. 478.

à diabolo in ægritudine tentatur, & illuditur, ſed tandem eius dolos agnouit. 479.480.

Mira odoris fragrantia arte dæmonis in manibus eius excitata poſt celebrationem. 481.

Sponſionem init cum dæmone vt ceſſaret à Fratrum tentatione, ſed mox abripit. 481.482.

Poſt mortem viſus eſt inter choros Apoſtolorum. 487.

de b. Iordano proſa auctoris. 483. *vſque* 487.

Iudæi crudeliſſimè ſeptennem puellam occiderūt. 243.244.

Iudæi cur Chriſtianum ſanguinem effundāt quotannis. 245.

à Iudæis puer iugulatus poſtridie viuus eſt inuentus. 542.543.

Iudæa mulier confugit ad baptiſmum cum filijs. 242.

de Iudæa puella, nomine Rachel, conuerſa ad fidem ſtupenda referuntur. 136. *vſque* 140.

Iudex non corripiens, corripietur. 311.

Iudices peruerſi. 309.

in Iudicio peruerſo duo mala. 311.

Iulianus Regularis Cantipratenſis de ſua ſalute fit certior in hac vita. 399.

ex Iuſtitia filium Comes quidam occidit, ad cuius os per ſe hoſtia ſacra acceſſit. 312.

LAbor ſit communis. 120.122.
Labor eſt vtilis. 115.123.
Labores Prædicatorum & Minorum cur nō manuales. 127.128.
Labores eorum corporales. 129.
Laborioſa vita Fr. Brunonis ord. Ciſtert, 121.
Lacrymæ vtiles, & inutiles. 415.
Lambertus pius & zeloſus presbyter. 417.418.
Laude Dei nihil ſuauius. 336.
Legata pia differre quantum peccatum, declaratur exemplo. 420.421.
Liber contra Prædicatores & Minores compoſitus damnatur & flammis traditur. 140.
Librorum malorum combuſtionē epiſcopus quidam impediens, vindicta Dei percuſſus eſt. 14.15.
Libera reſponſio piratæ ad Alexandrū magnum. 302.
Libera reſponſio alterius ad Pyrrhum regem Epirotarum. 164.165.
S. Ludouicus Rex Franciæ comburi iubet libros Thalmudicos. 14.15.
Mittit prædicatores ad cōuerſionem regis Tartarorum. 437,438.
Colligit Pariſijs Beghinarum maximam multitudinem. 258.
Protegit ordines Prædicatorū & Minorū. 140.
Quantum in ea re profuerit eccleſiæ. 495.
Dirè à Deo punitur qui eum propter humilitatis exercitia contemnebat. 493.494.
S. Ludouici Cathalonenſis Epiſcopi oculus permanet

manet incorruptus. 275.
Ludus teſſerarum damnabilis. 369.
Ludentibus Louanij in cellario quid acciderit. 370.
Ludi in excubijs defunctorum deteſtabiles. 376. 377.
Contra eos diuinitus prædicare iubetur Prædicator quidam. ibidem.
Luſores teſſerarum à Deo puniti. 369.
Luſor præ deſperatione contra Deum ſagittam dirigit, quæ mox ſanguine tincta reuerſa eſt. 371.
S. *Lutgardis à Deo de ſalute ſua fit certior in hac vita.* 398.
Luxuriæ deteſtatio ex Seneca. 268.269.
Luxurioſus ſermo cauendus & deteſtandus. 281.
B. M*Ariæ virginis interceſſio & poteſtas.* 5.
Viſiones quibus declaratum eſt eam eſſe patronam ord. Prædic. 135. 136. 137. 138.
Maria & ſi omnium mulierum pulcherrima, eius pulchritudo neminem ad libidinem incitauit. 227.
Per eam peccati veniam conſequitur quidam religioſus. 251.252
Sanatur à morbo deſperato nobilis. 409.410.
de b. Maria miracula ſeptemdecim, eius beneficia in nos declarantia. 227. *vſque* 252. & 539. *vſque* 546.
b. Maria ſatis laudari non poteſt. 253.
b. Maria in cælum cum corpore eſt aſſumpta. 538. 539.

b. Maria

b. Maria reparauit cilicium b. Thomæ Cantuarienſis. 539. 540.
de b. Maria cantans reſponſorium, cæcus illuminatur. 543.
per b. Mariam matrona liberatur ab iliaca paſſione. 545.
b. Maria Ogniacenſis cognita matris ſuæ æterna damnatione, eam non defleuit. 441. 442.
Conradus Cardinalis ad tumulum eius orans, videt ipſam pro ſe dominum exorantem. 33.
S. Mathildis virgo, filia Regis Scotiæ, patriam derelinquit. 124. 125.
Eius ſanctiſſima vita. ibidem.
Quomodo cognita fuerit. 126.
Mauritij Cenomannenſis Epiſcopi, poſtea Rothomagenſis Archiepiſcopi, mira electio & vita. 5. 6. 7.
Eiuſdem in habitu, & familia ſua parſimonia, & eleëmoſynæ in pauperes. 28. 29.
Meditatio aſſidua mortis Chriſti. 86.
De viro qui Chriſto compatiendo obijt. 85.
Medicus puellam ſuauiter canentem & tripudiantem mox morituram prædixit, quod & factum eſt. 343.
Medicus Duciſſæ Brabantiæ quales habitura eſſet partus prædixit. ibidem.
Mendacium ſummopere cauendum. 213. 214. 215.
Merendum & ſerendum hic quod in futuro metatur. 413.
de Meritis non præſumendum. 97.

Miſſam

Miſſam quotidie audire quàm ſanctum & meritorium. 328.
Miſſam ſemper de b. Maria ſacerdos quidam celebrabat. 540. 541. 542.
Alius ſemper pro defunctis. 414.
De duobus indignè celebrantibus. 330.
Miſſæ ſacrificium prodeſt defunctis. 422. 426.
De ea re exempla. 423. vſque 428.
in Miſſa ad pacem currunt defuncti. 427.
Molendinum miraculosè ſubuerſum. 211.
Morientes non ſunt negligendi. 344.
ad Moriendum pro Chriſto exhortatio. 84.
de Mortis bono & huius vitæ contemptu præclara Senecæ dicta. 399. 400. 401.
Mulier quædam, ne concupiſceretur, ad orationem ſuam leproſa redditur, & iterum ſanatur. 271. 272. 273.
à Mulierum dolis quomodo cauendum. 283.
De periculo ab iiſdem. 286. 287.
NEptuni, dæmones in aquis degentes. 453.
à Neptuno puer occiſus, reuixit, & poſtea Prædicator effectus eſt. 454.
Nocet homo homini multis modis, ſed potiſſimum tribus. 317. 318.
OBedientia. 72. 73. 101.
ab Obedientia exemptionem indebitè quærentes. 105.
Obſcœna verba deteſtanda. 281.
Ocium fugiendum. 115. 123.
Ocioſo iuueni cibi verti videbantur in angues. 122.

Oculi cohibendi à luxu. 271.

Oculus impudicus. 274.

Oculus b. Ludouici Cathalon. Epiſcopi manſit incorruptus. 275.

Odium inteſtinum terribiliter punitum. 180.

Odium quintuplex decem animalium. 111.

Odoni Prædicatori vitæ ſuæ terminus in ingreſſu ord. reuelatus eſt. 94.

Eius ſobrietas. ibidem.

Orationis vis. 39. 76.

Orationibus inſiſtendum. 299. 300. 301.

Oratio Religioſorum clades prouinciarum auertit. 98. 99.

Orationis cum lectione comparatio. 482.

Orandum ante itineris ingreſſum. 56.

Orationes proſunt defunctis, & de ea re exemplum. 416. 417.

De duobus qui in oratione à terra eleuabãtur. 301.

Oſculorum pericula. 289.

Oſculari ipſas volentes, puellæ quæ percuſſerunt, laudantur. 290. 291.

Otthonis Imperatoris defuncti apparitio. 416.

Otthonis Prioris S. Matthiæ iuxta Treuirim ſancta conuerſatio & mors. 91.

PAcis conſeruationi ſtudendum. 69. 70. 71.

Pacis diuiſio. 165.

Pacis multiplicis commendatio. 165. vſque 169.

Pacis tempore opera iuſtitiæ & contemplationis liberiùs exercentur. 347. 348.

Parentes ſenes & debiles multæ aues fouent, homo negligit.

negligit, & de ea re terribile exemplum. 117. 118. 119.
Paſtoris cuiuſdam optimæ vitæ exemplũ. 44. 45.
Paſtoratum non ſatis diligenter alteri committens punitur. 56. 57.
Paſtorelli, titulo crucis, latrocinia exercent. 110.
Patientia nobile vincendi genus. 75.
Paupertas laudatur, auaritia damnatur. 132. 133. 134.
Pauperis ſuffragium quantum proſit. 39.
Peccati contra naturam deteſtatio. 259. 261.
Eiuſdem punitio per exempla. 260. 261. 262. 263.
Difficultas curationis in aſſuetis. 263.
Peregrinari non debet religioſus neglecto voto. 103.
Perſecutionem iuſti cur ad tẽpus patiantur. 148.
Petrus Prædicator in Hiſpania inter alia miracula, mortuos ſuſcitauit. 519. 520.
Philippus de Monmiral octo monaſteriorum Ciſtert. Ordinis fundator. 320.
Idem vſque ad quinque millia Beghinarum, & eo amplius Chriſti ſeruitio mancipauit. 321.
Omne tempus vel in oratione, vel ſanctis collocutionibus expendebat. 320.
Gaudebat piorum conſortio, & ab ijs auebat pium ſemper aliquid diſcere, ibidem.
Pica loquitur de ventre qui eam comederat. 519.
Pluralitas beneficiorum ſolemniter improbata. 58. 60. 61.
ob Pluralitatem benef. in æternum damnatus

Philip Cancellarius Pariſ. 58.59.
Item alius doctor. 60. *Et plures male mortui.* 62.
Pœnitentia. 384.385.
de Pœnitentia egregia aliquot exempla. 385. *vſque* 390.
Pœnitentia nunquam ſera. 389.
Potator animam ſuam vendit, & à diabolo in anima & corpore rapitur in aëra. 447.
Prædicatorum ordo ad quid inſtitutus. 3.
Prædicatores cur vocati, non Prædicantes: ibidem, & 32.
Prædicatores & Minores omnium complent officia clericorum. 131.
De penurijs eorum, exemplum auctoris. 130. 131.
Aduerſarij eorum puniuntur. 32. 33. 141. 148. 149. 150. 151.
Quorundam pœnitentia. 143. 144.
de Prædicatoribus decem laudabilis vitæ, exempla. 92. 93. 94. 95 513. *vſque* 521.
Prædicator egregius a Tartaris in Hungaria crudeliter necatur. 345. 346.
Prædicator a b. Virgine præmunitus contra diabolum, & remedium ſanitatis ei inſpiratum. 405. 406.
Prædicatorum caſus & perſeuerantia. 288.
Prædicator verbi Dei ſit in omnibus temperatus. 308.
ad Prædicationem inidonei. 306. 307.
ad Prædicandum ex charitate hortatur. 295.

Prælati boni conditiones. 7. 8. *& toto.* 1. *libro.*
Prælatus debet eſſe bonæ vitæ & famæ. 3. 63.
Prælatus debet eligi, non intrudi. 4.
Prælatus debet eſſe perfectus. ibidem, & 5.
Prælatus ſit clemens, ſed rigidus peruerſis. 16. 17. 18. 34.
Prælatus ſit vnus in eccleſia. 19.
Prælatorum ſuperfluus ornatus reprehenditur. 21. 22. 66.
Prælati non agant imperiosè. 36. 37.
Subditis bonis exemplis præeant. 43. 44. 45. 46.
Non egrediantur ſine cauſa, nec nimis pomposè. 52. 53.
Famulos non ditent de bonis eccleſiæ aut monaſterij. 54. 55.
Presbyter gulæ & luxuriæ deditus plangit ſub terra. 266.
Prioriſſa ord. Prædicatorum mirabiliter curata. 78. 79.
Priuilegia Prædicatorum. 33. 478.
Eadem non impunè damnata. 139.
Salubriter reuocata. ibidem.
Proditoris famuli punitio. 81.
Proficiendi occaſio in omnibus quærenda. 319. 320.
Puerorum multitudo infeliciter crucem ſuſcepit. 110.
Puniri hic præſtat quàm in futuro. 174. 175. 176. 321. 386. 387. 393. 394.
Purgatorij pœnas vno die expertus, annum in-

tegrum maluit ægrotare, quàm biduo ibidem detineri. 393.394.
à Purgatorio educitur anima cuiuſdam religioſi per b. Mariam & Ioannem Euangeliſtam. 412.413.
à Purgatorio liberatur mulier & reuixit per interceſſionem vndecim millium virginum quas in vita coluerat. 409.
ex Purgatorio multas educit animas Ioannes de Niuella. 298.
à Purgatorio per ipſum liberatarum animarum cæleſtes exercitus Duci ſuccurrunt in prælio. 423.424.425.
in Purgatorio exultat quidam quia ei reuelabatur, natum puerum in cuius primitijs liberaretur. 426.
QVæſtiones profundæ vitandæ maximè in cõcionibus. 356. vſque 362.
Quæſtiones à S. Bartholomæo propoſitæ. 406.407.
Quæſtio de pluralitate beneficiorum ſolemniter determinata. 58.60.61.
Quattuor eccleſiæ cur peculiari titulo ſanctæ nominentur. 408.
Quies mentis & corporis multum iuuat ad contemplationem ſcripturarum. 347.348.
de RAchele puella Iudæa, poſtea moniali in Parco admiranda hiſtoria. 236.237.238.239.240.
Radulphus Tacens religioſus Affligemienſis verbo reſtinguit incendium. 163.
Fr. Ray-

Fr. Rainerus Prad. Brugenſis ordinem volens deſerere à b. Virgine reductus eſt. 137.138.
Ratio reddenda in commiſſis officijs. 197.198.
Raucus ſolus exauditus fuit in choro. 334.
Recluſæ cuiuſdam ſanctiſſimæ vita & orationes. 76.77.
Remiſſio iniuriæ. 181.182.
Religioſi quantum mundo proſint ſuis orationibus. 98.99.
Reſtitutio & debitorum ſolutio prodeſt defunctis. 421.422.
Reſurrectionis gloria beatorum. 430.431.
Reuelatio mirabilis facta cuidam Eremitæ. 105. 106.
Rex quidam ſapientiam emit quæ eum à morte liberauit. 340.341.
Riſit in morte pia quædam mulier. 381.
Riſit in morte infantulus. 384.
de Riſu in morte corripuit b. Virgo Garnerum regularem. 382.383.
Roſarij & angelicæ ſalutationis virtus. 227. vſque 232. & 249.250.
Roſæ hyeme ſuper lectum leproſi inuentæ. 206.
Roſæ quinque in facie Iosberti monachi poſt mortem repertæ. 543.544.545.
Rothardi Archidiaconi Rhemenſis & electi Epiſcopi Cathalonenſis miræ humilitatis & patientiæ exemplum in ſuſcipienda diſciplina capitulari. 323.324.
S*Alomon Prædicator, miraculis clarus, beato fine quieuit.* 94.95.

Salue regina cur canatur omni die post Completorium in ord. Prædicatorum. 138.
per Salue regina tempeſtas ſedatur. 248. 249.
Sancti gerunt curam eccleſiæ, & peculiariter patroni ſuarum eccleſiarum. 5. 6. 51. 52.
Sancti honorandi. 404.
Sancti ſuis cultoribus multa beneficia impetrarunt. 405. vſque 413.
Sanctorum pro nobis interceſſio & inuocatio. 33. 297. 298. 299. 300.
De eadem re rurſus exempla. 405. vſque 413.
Sancti quique diuerſis vijs ad vnam patriam diriguntur. 170. 171.
Sanctorum ſocietas in cælo pacatiſſima. 440.
Sanctorum ſocietas in cælo gaudium auget beatorum. 437.
Sapientia præſtat cunctis opibus, vt docetur exemplo. 340. 341.
Sapientiæ ſtudium commendatur ex Seneca. 350. 351. 352.
Schiſma ſub Frederico & Alexandro papa quæ mala attulerit. 19.
Scripturæ ſtudium commendatur. 349. 350.
In eo modus pius tenendus. 356. vſque 362.
Scripturæ ſacræ diuiſio. 349. 350.
Scripturarum intelligentia duobus mirificè data. 352. 353.
Senſuum cuſtodia. 276.
Septem dona Spiritus ſancti. 396.
In his ſe exerceat, & decalogo Chriſtianus. ibidem.

Septem proprietates ignis reſpondentes ſeptem donis Spiritus ſancti. 397.
Seruatij Prædic. Louanienſis laudabilis vita & mors. 92.
Silentij vtilitas. 161.162.163.164.165.
Simonia omnibus illicita. 104.
Simon Tornacenſis, doctor Pariſ. poſt blaſphemiam epilepſia a Deo percuſſus. 361.362.
Item omni ſcientia priuatus. 362.
Aleydem concubinam ſuam nominare poterat, Boëtium nequaquam. ibidem.
Simplicitas & innocentia Deo ſemper cara fuit. 314.
Simplex & innocens monachus qui ferrum candens manibus cotrectabat a femina ſeducitur. 314.315.
per Simplicem & innocentem puerum dæmon eijcitur. 3 6.
Soli exire non debent Religioſi. 152.153.154.155.
Solliciti debent eſſe ſuperiores de moribus ſubditorum. 210.211.
Somnio ſacerdoti mors eſt præſignificata. 343.344.
Spectacula damnoſa. 375.
Subditi prælatos a contemplatione non impediant. 41.42.
Subditi in morte boni prælati iure triſtantur. 82. vſque 88.
Suffragiorum pro defunctis genera ſeptem 4 4.
TActus impudici deteſtandi, & eorum dira punitio. 259.260.292.293.

Teſſera, vide ludus.

Tempeſtatibus & tonitruis dæmones ſe immiſcent. 448. 449.

Tempeſtas arte dæmonum ſuſcitata in Britannia. 467. 468.

Thalmud. ſub pœna mortis per S. Ludouicum exuri iubetur. 14. 15.

Theobaldi Comitis pietas in pauperes & leproſos. 206. 207. 208.

S. Theodulphi & Theodorici fratris eius vita, & corporis inuentio ac tranſlatio. 402. 403. 404.

S. Thomæ Aquinatis conſtantia & patientia. 67.
Fugit honores & prælaturas, 68.
Diſcipulus fit Alberti magni. ibidem.

S. Thomæ Cantuarienſis cilicium reparat b. Virgo. 539. 540. 541. 542.

Tibia canente obſcœno tibicine dæmon ante eum viſus eſt ſaltare. 375. 376.
Idem infeliciter mortuus. ibidem.

Tibicen alius fulmine percutitur, & brachium eius à dæmonibus abſportatur. 450.
Loculus in quo ſepultus, vacuus inuentus eſt, 451.

Torneamentorum dementia. 364.

Torneamentum ferale iuxta Nuſſiam. 365. 366.

Torneamentis & luxuriæ deditus nobilis, damnatus eſt. 366. 367.
Alterius apparitio & iudicium. 367. 368.

Treuirenſis ciuitas tota tribus vicibus martyriũ paſſa. 408.

Tria hominum genera degentium in monaſterijs. 89.
Turbæ Pariſijs excitatæ contra Prædicatores & Minores. 140. *vſque* 147.
De ijſdem viſio biennio ante demonſtrata. 142.
VEnationes clericis damnabiles. 373.
Itẽ alijs ſi diuina negligant officia. ibidem.
Venando in amentiam verſus nobilis quidam. 374.
Venatoris nobilis vxor, ob viri peccatum, monſtrũ parit caput habẽs canis venatici. 373. 374.
ad Veſperas ſe conferens opere derelicto meſſor quidam, magnum nũmum aureum in prato poſtea inuenit. 410. 411.
Vetulæ peſſimæ & caſtæ mulieris iucũdum exemplum. 377. 278. 279.
Vetulæ alterius terribilis punitio quæ puellam ſtupratam pro virgine circumducebat. 279.
Victus parcitas commendatur. 159. 160.
in Villarienſi monaſterio multi prophetiæ ſpiritu & miraculis clari. 213.
Vir ſanctus ex Brabantia vna nocte ad terram ſanctam ab angelo tranſlatus & relatus. 329.
Quomodo id fieri potuerit. 330.
Virginitas cur in veteri lege non commendabatur. 225. 226.
Virginitas cur lilio comparetur. 226.
Virginitatis ſeruandæ exempla. 255. 256. 257. 258.
Virginalis puritas potens eſt contra dæmones. 315.
Virgo corrumpitur fluxu carnis, & perdit aureolam.

aureolam. 254.
Virgo quædam per aëra ferebatur, & aues ei mãſuetæ erant. 303.
Virgo permanſit Elizabeth de VVans anno integro eodem lecto cum marito vtens. 379.
Virtutis commendatio. 193.194.195.196.197.
Virtutis certamen. 198.199.
Virtutibus diuerſis ſancti ad vnam patriam tendunt. 170.171.
Viſio de anima Cancellarij Pariſ. damnata. 58.59.
Viſio terribilis de Epiſcopo repente mortuo & dãnato. 13. Alia. 14.
Viſio de Præpoſito nouitio Præd. ſaluato. 190.191.192.
Viſio de Apoſtata Prædicatore damnato. 392.
Viſio de defunctis in miſſa ad pacem currentibus. 427.
Viſio mirabilis de triplici ſtatu defunctorum. 428.429.
Vndecim millia virginum & amplius. 408.
De earum patrocinio præclarum teſtimonium mulieris quæ reuixit. 409.
Vnicornis eiuſq; natura myſticè declaratur. 252.253.
in Vnitate eccleſiæ manendum. 354.355.356.
Voluandus Prædic. ſemper crucem in pectore digito depingebat. 85.
Poſt mortẽ in oſſe pectoris crux eſt inuenta. 86.
Vrbanitate verborum irati animus mitigandus. 164.165.

Vſura-

Vſurariorum duorum miſerabilis interitus. 192. 193.
ſuper Vſurarij pecunias ſedet diabolus. 212.
Vſurarij vinea per dæmones à grandine ſeruata. 449.
Vſuris parta reſtituenda eſſe docetur exemplo. 212. 213.
VValterus de Marnis, Tornacenſis Epiſcopus, nunquam erat ocioſus. 46.
VValterus de Meſenburgo inſignis Prædicator. 249.
VValteri de Traiecto Religioſi Villarienſis admiranda in oratione attentio. 313.

FINIS.

Opera Dei reuelare honorificum eſt.
Tob. 12.

EX BIBLIIS SECVNDVM 70. interpretes Latinè redditis, & ex auctoritate Sixti V. Pontificis Max. editis Romæ anno 1588. Prouerb. 6. poſt exemplum de formicis.

Aut vade ad apem, & diſce quomodo operaria eſt: operationem quoque quàm venerabilem facit; cuius labores, reges & idiotæ ad ſanitatem afferunt. Appetibilis autem eſt omnibus; & clara; etiam cùm ſit robore infirma, ſapientiam honorans euecta eſt. Vſquequo piger iaces? &c.

EPISTOLA AVCTORIS AD FRATREM HVMBERTVM MAGISTRVM ORdinis Prædicatorum.

REuerendo in Chriſto patri, fratri Hũberto, magiſtro ordinis prędicatorũ, frater humilis quem ad præſens non vrget neceſsitas nominari. Inſtantiſſimè rogatus à quibuſdam familiaribus meis, librum de prælatis & ſubditis multa ſollicitudine, & labore conſcripſi. Reuolui autem librum illum de natura rerum, quem ipſe multo labore per ann. 15. * de diuerſis auctoribus vtiliſsimè compilaui. In quo capitulum de apibus, ſecũdum Philoſophos, Ariſtotelem, Solinum, Plinium, Magnum Baſilium, Ambroſium Epiſcopum, & Iacobum Aconenſem cum magna conſideratione * cõſpexi: cuius ſerie omnis ſtatus hominũ, maximè in prçlatis & ſubditis: necnon ſpecialiſsimè modus viuendi clauſtralium * poterat comprçhẽdi. Hoc ergo capitulum exponere ſimpliciter & moralizare præſumens: Primum librum de prælatis, ſecundum de ſub diuerſis & intitulatis capitulis conſummaui. Quibus etiam capitulis ſecundum materiam exempla aptata, & appropriata coniunxi, quæ noſtris temporibus, vel prope noſtra tempora contigerunt. Et ego quidem in pluribus hoc vitaui, vt terras, ciuitates, vel opida nominatim nõ ponerẽ

ms. b. tertium imp. 14.

ms. p. perſpexi.

3a. imp. poteris.

in quibus rerum geſta patrata ſunt: eo quod perſonis adhuc viuentibus, & hunc fauorem glorię fugientibus, verecundiam facere formidarem. Et vtique in hoc nihil imitari volenti deperit, vel legenti. Interdum etiam & dicta philoſophorum diuerſis locis inſerui. A te igitur, Pater sācte, laboris mei ſtudium corrigatur, & correctum diuerſis domibus, filijs, & fratribus noſtris reſcribendum ocius ordinetur: vt in nepotes filiorum ſemen ſanctum vberius tranſfundatur. Hoc autem in fine libri lectores ſingulos humiliter deprecor, vt in miſſa vna mihi miſero ſubueniant, vel ſubueniri faciant decedenti: quod vnum à vobis pro tanto labore, pro ſumma remuneratione requiro. Neque enim ſpernendum opus legentibus credo, vt mihi hanc vicē rependere negent, cum vnuſquiſque rationis capax lucidè videat, omni ſtatui, omni conditioni hominum: per diuerſificatas ipſius textus ſententias, & diuerſa rerum narrata geſtarum iucundè nimis & gratiſsimè conuenire: & vix forte in multis tractatibus generalius aliquid inueniri. Vnde et nomen ipſius libri, Bonū vniuerſale de apibus prænotaui. Valeat igitur veſtra paternitas, & in ęuum longum, ad decus ordinis noſtri incolumem vos Chriſti pietas tueatur.

THOMAE

THOMAE CANTIPRATANI BONI VNIVERSALIS LIBER PRIMVS,

In quo reſpublica Apum quo ad ſuos reges ſtupēdis miraculorum & hiſtoriarum memorabilium exemplis myſticè declàratur.

Quod Chriſtus eſt ſummus prælatus Eccleſiæ, cui omnes prælati obedire tenentur.

Vnum caput Chriſtū in vnitate Eccleſiæ fideles habent, & huic obedire ſatagunt tanquam regi. Sub hoc rege, omnes particulares Eccleſiæ Prælatos habent, tanquam reges: qui vtique in clero Prę miniſterio fidei dominātur. Qualis autem Prælatus eſſe debeat, in principio textus oſtendit.

Quod Prælatus debet eſſe bonæ vitæ & bonæ famæ.

Cap. *primum. quod in quinq; partes diuiditur.*

Rex (inquit) apū mellei coloris eſt, ex electo flore, & ex omni copia factus.

QVid in melle, niſi morum ſinceritas? Et quid in flore, niſi famæ redolentia deſignatur? Quantum autem ad ſe, bonam conſcientiam neceſſe eſt habere Prælatum: quātum vero ad proximū bonam famam. Vnde beatiſsimus pater Auguſtinus, Conſcientia tibi: fama autem proximo tuo. Sed vt Seneca dicit, Plerique famam, conſcientiam pauci verentur: Et tales vtique metu peccare ceſſant, non innocentia. 1.

Auguſt. ſer. 1. de com. vita cleric. apud Senec. in Prouerb.

Sen. ep. 92. Quanta dementia eſt, vereri ne infameris ab infamibus? quid noſtra refert, ſurſum iſti an deorſum
epiſt. 7. ſonent? Sapiens cogitat sẽper qualis vita, non quãta ſit. Non enim viuere bonum eſt, ſed bene viuere.
In pro. Non vt placeas viuas: ſed qualis ſis ſtudeas. Magnum eſt nolle laudari, & eſſe laudabilẽ. Gaudium
epi. 60. verum niſi ſapienti non contingit: quod eſt animi ſuis bonis * veriſque fidentis. Cogita ergo hunc eſſe
or. viri buſque. ſapientiæ effectum gaudij qualitatem: & hoc eſt
or. add. hanc. gaudium conſcientiæ bonæ. Veruntamen neceſſe eſt ad alienam virtutem exercẽdam, exercere quem
ep. 110. libet & ſuam; & talem ſuam inſtituat, vt prouocet
Mat. 5. alienam. Ipſe ſalutis noſtræ Princeps Ieſus ſuis pręcepit, dicens: Sic luceant opera veſtra bona coram hominibus, vt glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt. Et hoc quidem intus neceſſe eſt, vt reſultãtia lucis ſecundò foras ad proximos deferatur. Hoc
Ro. 12. & Paulus ad Romanos ſcribit, dicens. Prouidentes bona non tantum coram Deo, in conſcientia ſcilicet: verum etiam coram omnibus hominibus, in fama.

2.

Prælat⁹ debet eligi non intrudi. Heb. 5. NOtandum eſt autem quod textus dicit: ex electo flore. Ex redolentia enim bonæ famæ, Pręlatus eligi debet, non ſeipſum intrudere: quia nemo aſſumit ſibi honorem: ſed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.

3.

Prælat⁹ deb. eſſe perfect⁹ vt proſit ſubditis. EX omni, inquit, copia factus, ſupple eſſe debet, Qui enim offendit in vno, fact⁹ eſt omniũ reus. De tali ergo Prælato Ozeas propheta gratulabũdus exclamat, dicẽs: Vitis frõdoſa Iſrael: fruct⁹ adęquatus eſt ei. Bonus enim Pręlatus bonos ſubditos facit.
Oſee 10. Vnde Seneca dicit. Nulla res magis animos in ma-
Iac. 2. lum declinabiles reuocat ad rectum, & prouocat ad
Sen. ep. 95. honeſta, quàm maiorum noſtrorum cõuerſatio bona. Paulatim enim deſcendit in pectora, & vim pręceptorum

ceptorum obtinet, frequenter aſpici, frequenter audiri, occurſuſque ipſe ſapientiũ iuuat, & vix aliquid in eorum actibus tranſit, vnde non rectè proficias. Et reuera ſi nobis animum boni viri liceret inſpicere, ô quam * pulcherrimam faciem, quam ſanctam, quam ex magnifico, placidoque fulgentem viderimus?] Quicunque ergo inſtituitur culmine aliquo, & non proficit, hic omni amente deterior. *ep. 116. or. pulchram.*

DE modo electionis, & electo noſtri temporis quiddam memorabile referam, quod nobili & ſancto viro Philippo milite de * Monte mirabili narrante cognoui. Cenomãnenſis ciuitas inclyta & nota eſt, quæ dudum ſub rege Angliæ, nunc autem regis Franciæ ſubiacet poteſtati. Hæc multis annis ſine veræ vitæ paſtore languerat: & mortuo Epiſcopo electionis dies inſtabat. Atquoniam vix eſt congregatio aliqua in perſonis adeo deſolata, quin vnum ſaltem habeat qui filiali pietate de materno defectu Eccleſiæ doleat, & gaudeat de profectu: Quidam ipſius Eccleſiæ verè canonicus ad quandam famoſiſsimę sãctitatis recluſam, pro digno Epiſcopo eligendo, orationes petiturus acceſsit. Cuius precibus illa commota, ab oratione reuerſa eſt, & dixit. Cariſsime: ego quidem, rapta in cęlum, vidi quod beata Maria virgo, patrona Eccleſiæ, pro delato negotio ad pedes filij rogatura proceſsit. Cui filius dignanter aſſurgens: tuum inquit erit mater & domina, ſtatuere quemcunque volueris. Secedens ergo mater Chriſti cum Angelis ſanctis, quaſi de negocio tractatura, tandem reuerſa dixit. Placet mihi fili de conſilio beatorum, Mauritium quondam Archidiaconum Trecenſem in Epiſcopum præfici Cenomannis. Et filius, dignè inquit elegiſti, ſic fiat. Et mox recluſa canonico. Vide ergo cariſsime vt ſecretum habeas, quoadusq; factum ſit quod audiſti.

4. exemp. de mirabili quadam electione. Gal Montmiral. Interceſſio beat. Mariæ virg. & poteſtas.

Effuſus ergo vir pius in lachrymas, præ gaudio & ſtupore, Dominum benedixit. Quo autem ordine fieret, propter eligentium peruerſitatem, nec ſuſpicari quidem poterat: licet propter hoc* fieri non dubitaret. Quis autem hic Mauritius fuerit, breuiter referamus. In Trecenſi Eccleſia Archidiaconus cõſtitutus, circuibat Diœceſim pedes, & eam in ſolo baculo, prædicationis officio viſitabat. Archidiaconatu verò poſtmodum derelicto, nigrarum monialium monaſterium, quarum eleëmoſynis nutritus fuerat adhuc puer, expetijt: vt eas ad emẽdatiorem vitam corrigeret, & rudem terræ populum prædicationibus erudiret: nec eum fefellit effectus. Quid plura? Ad electionem ventum eſt Cenomannis. Electi ſunt duo: Præpoſitus ſcilicet, & Decanus: quorum primus vir ſenſatus & nobilis: alter verò litteratus & diues erat. Neutro igitur alteri volente cedere, dixit Decano Præpoſitus. Mihi quidem Epiſcopatum expedire non video: ſed nec tibi. Mihi ſufficit honor: tibi diuitiæ. Cedere tibi nolo, nec tu mihi. Nihil ergo reſtat, niſi iam in parte dilapidatam Eccleſiam per noſtrum litigium funditus eneruari. Vellem igitur, ſi velletis & vos, vt inter nos virum vita probatum & humilem concorditer poſtulemus: qui confuſsionis noſtrę ruinas velit & valeat reſtaurare. Ecce venerabilis ille Mauritius, vir in omni norma iuſtitiæ ſingulariter decoratus: qui etiam totum mundum poſſet diuina prouidentia gubernare. Præſto ſum enim cum meis omnibus tantum hominem poſtulare, & credo certius quod Deo & ſaluti ſuæ aduerſabitur contradicens. Mox Decanus ſubridens, ſic fiat inquit, ſed illa conditione, vt ſi idem Epiſcopatum acceptare noluerit, mihi cedat. Cui mox prępoſitus exultabundus inclamãs, ratificetur inquit, & fiat. Et mox facta eſt poſtulatio conſenſu omnium, & firmata. Decanus autem præſumebat

idest futurum.

ſumebat Mauritium nunquam acceptare præſulatum, Prępoſitus verò dignius præſumebat, Chriſti amore coactum ſanctum virum, propter ſalutem multorum non audere rępuere ſibi oblatum. Miſsi ergo duo canonici inuenerunt eum, ſecūdum quod ſolebat, in via peditem ad prædicandum euntem. Litteris ergo ſuæ vocationis oſtenſis, reſpondit ille. Ibitis ad hoſpitium noſtrum, veſpere autem, facta prædicatiōne, redibo, & mane quod Dominus dederit reſpondebo. Et factum eſt ſic. Redeuntibus illis ad hoſpitium, proceſsit ille, prædicauit, audiuit impranſus cōfeſsiones vſque in veſperam, redit domum, ſalutat hoſpites, incenatus oratorium intrat, pernoctat in precibus, reſpondet mane canonicis. Cōſilium Dei inquit eſt, & matris eius, negare non conuenit quod offertis. Quid plura? Condigno honore receptus incathedratur, conſecratur, & tanto regimine claruit, vt infra quingentos annos ſimilis ei fuiſſe non credatur. Quid mirū? Valde congruum fuit, vt taliter electum, tale regimen ſit ſecutum.

QValis autem Prælatus eſſe debeat, beatus Auguſtinus in regula ſua oſtendit, dicens: Ipſe qui vobis præeſt, non ſe exiſtimet poteſtate dominante, ſed caritate ſeruiente felicem. Honore coram vobis prælatus ſit vobis: timore coram Deo ſubſtratus ſit pedibus veſtris. Circa omnes ſeipſum bonorum operum præbeat exemplum. Corripiat inquietos, conſoletur puſillanimes, ſuſcipiat infirmos, patiens ſit ad omnes. Diſciplinam libēs habeat, metuendus inponat. Et quamuis vtrumque ſit neceſſarium, tamen plus amari à vobis appetat quam timeri; ſemper cogitans Deo ſe pro vobis redditurum eſſe rationem. Vnde vos magis obediendo, non ſolum veſtri, ſed etiam ipſius miſeremini, qui inter vos, quāto in loco ſuperiore, tanto in periculo maiore verſatur. Ecce diſcretiſsimus hominum, quā bene, quàm

5. Qualis prælat⁹ eſſe debeat, & eius officium. Auguſt. in Reg. c. 40 in operibus 43.

perfectè, ſtatum debitum Prælatorum, & nihilominus compendiosè deſcripſit. Sed & ſanctus & venerabilis Benedictus in regula ſua, quam poſt Auguſtini tempora annis multis edidit, Prælati ſtatum planè diſtinxit. Abbas, inquit, qui præeſſe dignus eſt monaſterio, ſemper meminiſſe debet quod dicitur, & nomen maioris, factis implere, Chriſti enim vices agere in monaſterio creditur: & infrà. Memor ſit ſemper quia doctrinæ ſuę vel diſcipulorum obedientia vtrarumq; rerum in tremendo iudicio Dei facienda erit diſcuſsio. Sciatque culpę paſtoris * imminere, quidquid in ouibus paterfamilias vtilitatis minus potuerit inuenire. Et infra. Cum aliquis ſuſcipit nomen paſtoris,* diſcat Dei doctrina præeſſe diſcipulis, id eſt omnia bona & ſancta factis amplius quam dictis oſtendere: vt capacibus * diſciplinę mandata Domini verbis proponat, duris verò corde & ſimplicioribus, factis ſuis diuina præcepta demonſtret. Omnia verò quæ diſcipulis docuerit eſſe contraria, in ſuis actibus vel factis indicet eſſe non agenda: ne alijs prædicans ipſe reprobus efficiatur. Qui autem aliter præeſſe geſtit, loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas. Prælatus enim qui ſubiecto non proficit, nec ſibi prodeſt. Magna verò pars iuſtitiæ in ſe redit, qui proderit alteri. Opus eſt enim aliquo ad quem mores noſtri ſe erigant, * vbi ad regulam praua corrigas. Aliquis vir bonus eligendus eſt, ac ſemper ante oculos habendus, quo tã-quam ſpectante viuamus, & omnia tanquam illo vidente faciamus. Hic eſt rex, Prælatus Apum fideliũ, qui mellei coloris exiſtens, ex electo flore, & omni copia factus eſt.

Benedic. in r.c.2. — *ibidem.* — *or. incũbere.* — *or. debet duplici doctrina ſuis præ. &c.* — *or. diſcipulis.* — 1. Co. 9. — *Sen. ep. 11.* — *or. niſi ad regulã, praua nõ corriges quãdo videbitur primo etiã ms p. legiſſe.*

Quod

Quod ingenio pollentes præferendi ſunt, Capitulum ſecundum.

Reges plures in vno alueario ſępius inchoantur.

ET quidem ſi tempore Apoſtolorum in primitiua Eccleſia, ſecundũ quod Paulus ad Corinthios ſcribit. Non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi nobiles, non multi potentes, poſtea tamen, & maximè nunc, vt in præſenti videri poteſt, multi ſapientes. Sed heu propter carnem: multi nobiles, ſed in carne, non in mente: multi potentes, non ad protegendum: ſed ad opprimendum pauperes clericos per Eccleſias prælati procreantur. Tales, morigeratis & ſpiritualibus viris, per ſuos complices præferuntur, De talibus Eccleſiaſtes dicit. Vidi ſeruos in equis, & Principes quaſi ſeruos ambulantes in terra. 1. *Indebita electiones.* *1. Co. 1.* *Eccl. 10.*

SI ergo culpabiles ſunt qui litteratos potẽtes, nobiles ſine moribus, & carnales, morigeratis & ſpiritualibus viris præferunt, qualiter illi damnandi ſunt, qui ſtolidos, & idiotas, & ſine vllo ingenio naturali, eligunt in prælatos. Nam ingenio callentes & prouidi ſemper habiliores ſunt ad omnem actum bonum: dummodo non dominetur malignitas voluntati. Tales enim & ſine multa ſciẽtia litterarũ rationis capaces ſunt, et ideo facilius à leuioris vitę diſpẽdio ad viam ſtabilẽ gratiæ conuertuntur. Qui verò idiotæ ſunt & ſine litteris: rudes intellectu & mẽtis ſtoliditate mutabiles, vix vnquam flectuntur in bonum, ſed de malo in peius facillimè deuoluuntur. Vnde Seneca. Humilis res ſtultitia, abiecta, ſordida, 2. *Ingenioſi ſtultis præferendi.* *Sen. ep. 37.*

dida, ſeruilis, multis affectibus, & ſęuiſsimis ſubiecta euentibus. Horum heu in maioribus dignitatibus plures conſtitutos & vidimus, & videmus. De illis verò qui naturali callebant ingenio, etiam in ſtatu vitæ leuioris electos, in regimine probatiſsimos vidimus, & tantò feruentiores in cura proximorum ſuſceptis officijs extiterunt, quãtò tepidiores à cura propria ante regimen in vanitatibus defluxerunt.

3. *Exemplum de quadam inſueta electione.*

HInc accidit quòd quidam canonici in electione Pontificis conuenire cõcorditer non valentes, ea conditione in Prępoſitum & Decanum vota ſua ſinguli tranſtulerunt, vt nullum extra gremium Eccleſiæ poſtularent. Illis igitur in partem ſecedentibus, vt de Pontificis electione liberius ordinarent, vnus canonicorum prandij horam differre recuſans, extra capitulum in tabernam proximam cucurrit, pránſusq; ad teſſeras ludere conſedit. Erat * autem iuuenis vitæ leuiſsimę, ſed mirabili ſupra modum callebat ingenio, affabilis omnibus, in boniſq; naturalibus inſignitus. Cum autem Præpoſitus & Decanus, facta inter ſe collatione, viderent quia in ſuis omnibus, ſpiritualem vel idoneum neminem inuenire poſſent; conuenerunt in hoc quòd canonicum illum iuuenem, qui tam mirabili callebat ingenio, Pontificem elegerunt. Facta ergo denunciatione capitulo, ordinatur proceſsio, pergunt proceſsionaliter * in tabernam. Inueniunt ibi iuuenem ludo nudatum, renitentem cum lachrymis in aera rapiunt: portant ad Eccleſiam: in cathedra collocãt: & ſic oportuno tempore conſecratur. Qui ſtatim vt ſe vidit Epiſcopum, mutatus in virum alterum, omnia quæ erant digna officio adeo in ſe perſectiſsimè ordinauit, vt nullum antiquæ vitę veſtigium remaneret: ſed credi poſſet omni tẽpore pręfuiſſe. Negocia autem Epiſcopatus tali modo gubernabat extrinſecus

m s.p. enim. (beside "currit, pránſusq;")
ms.p. ad (beside "ceſsionaliter")
1 Re. 10 (beside "ſe vidit Epiſcopum")

trinſecus, vt nihil horum eum in exercitio ſpiritualium impediret. Quid mirum? Donum ſuperueniēs virtutis gratuitæ, naturalis boni conuenientiam informauit. Hinc Seneca dicit. Si vis tibi omnia ſubijcere, te ſubijce rationi. Multos regere poteris, ſi te ratio rexerit. *Sen. epiſt. 37.* Quemadmodum flamma quę ſurgit in altum iacere & deprimi non magis poteſt quam quieſcere: ita noſter anim⁹ in motu eſt, eo mobilior & actuoſior, quo vehementior fuerit. Sed felix qui ad meliora hunc impetum dedit. *ep 39.*

4. *Certior vis in electione ſemper tenēda.*

Licet autem in iuuene iſto prius vanitati dedito, eligentibus eum tam bene & fortunatè ſucceſſerit, nullo tamen modo in conſuetudinē eſt trahendum, vbi via certior poterit inueniri. Proinde quid facto opus ſit, vbi in congregatione aliqua plures ſapientas, nobiles, ſiue potentes ſine vita vel moribus pręminere voluerint, textus ſequens eleganter oſtēdit.

Quod inſolentes reprimendi ſunt, Capitulum tertium.

Sed cum adulti eſſe cœperint (ſupple hi quos dicimus inſolētes) omnes cōcordi ſuffragio deteriores necant, ne diſtrahant agmina, & excitent ſeditiones.

1. STatim enim vbi tales cornua cœperint erigere libertatis, ab illis qui ſanctiores ſunt, & in virtutibus prouectiores reprimendi ſunt, & arctandi, & ab omnibus officijs ſubtrahendi: ne vlla detur eis occaſio malignandi. Cōtra tales clamat Exechiel *Ezec. 21.*
Aufer cidarim, tolle coronam. Quid ergo. Nunquid

contra

contra litteratos iuuehimur? Nunquid nobiles abominabiles dicimus, aut potentes? Minimè. Immo ſi
1. Tim. 5 tales aliqui congruis apti moribus comprobantur, ſecundum Apoſtolum duplici honore digni ſunt.

2.

Virtus nobilitati eſt preferēda.

SEd heu maximè nunc ſine caritate ſcientia inflat, nobilitas carnis plerumque in moribus degenerat: potentia ferè omnes turpiter abutuntur. Paulus quondam mundum circuiens, & in lege do-
1 Co. 8. ctiſsimus, ſtultitia tamen prædicationis ſaluos fecit
Act. 9. credentes. Petrus proiecto reti, & nauicula dereli-
& 22. cta, Romanum ſubegit imperium. Et nunc noſtri
I. Cor. 1. ſummi apicis Pontifices, credunt nobili, ſed te-
Mat. 4. pido ſanguine infantilium, Eccleſiam, quæ fundata fuit ſanguine robuſtorum martyrum ſtabiliri? Abſit. Ille qui ſanctificatus fuit ab vtero Hieremias, cū
Hier. 1. à Domino, vt pręeſſet populis vocaretur, clamauit, dicens. A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer ego ſum. Nec mirum, quia Ioſeph in figura Chriſti & omnium Prælatorum conteſtans fratribus paſtoribus, dixit. Non videbitis faciem meam
Gen. 42. niſi fratrem veſtrum minimum adduxeritis vobiſ-
& 43. cum, minimum intelligens ſubditorum: quem illi non traxerint, quantum in eis eſt, exhortationibus & exemplo.

3.

Durum iudiciū his qui præſūt.

ET heu quam multi carebunt tunc beatiſsima viſione deificæ faciei. Vnde præcepit Moyſes, vt hircus emiſſarius, Prælatum ſignificans, portaret iniquitatem filiorum Iſrael, ſubditorum ſcilicet, in
Leuit 16. terram ſolitariam inferni, quæ deſerta eſt omni bono. Et vt lucidius figura myſterij videatur, infrà
Num. 25 iuſsit Dominus, vt tolleret cunctos principes populi, & ſuſpenderet in patibulis contra ſolem: & hoc ideo quia populū permiſerunt cum Madianitis for-
Sap. 6. nicari. O quam durum iudicium in his qui pręſunt!

De

4. *Viſio de Epiſcopo repēte mortuo & damnato.*

DE vno talium, ſuppreſſo tamen nomine, quid actum ſit, referente quodam ſpirituali viro Theutoniæ atque probato, referam. Iuuenis quidam in Theutoniæ partibus ex ſanguine principum pleniſsimè generoſus, ſed moribus & vita degener, Epiſcopatum, malè functus, accepit. Qui rapinis & luxurijs verecundè primò: ſed inuerecūdiſſimè poſtmodū operam dedit. Caſtigauit autē eum Dominus flagello multiplici. Sed cum abuteretur eo in ſuperbiam, dedit eum Dominus in reprobam mortem. Qua in hora venerabilis Conrardus Deo dignus Hildemēſis Epiſcopus ad matutinas intempeſtę noctis ſilentio ſurrexerat, illiſque dictis reſedit ad ſtudium, facturus in die ſermonem. Nec mora, raptus in ſpiritu, videre ſe viſus eſt Epiſcopū quendam velata facie, ſed infulis inſignitum ad tribunal iudicis rapi. Mox adſunt truci vultu ſatellites, accuſant Epiſcopum: vnus in rapina: alius in cęde hominum: atque alij in luxurijs lubricātem. Tunc iudex aſſeſſorib⁹ ſuis. Accuſata diſcutite, librate iudicium, ferte ſententiam, Nec mora, aſſeſſores parent iudici, ferunt in cōmune ſentētiam, iudex approbat latam, accedunt miniſtri ſuper fuliginem nigriores, qui ablata mitra de capite, Anulum, Caſulam, Dalmaticam, ac reliqua Epiſcopalia veſtimenta detracta, ad pedes iudicis ponūt, nudumque relictum, cum clamore rapiunt eiulantem, & à facie iudicis trahunt ad Tartara, nihil ſecum, præter peccata, portantem. Mox aſſeſſores iudicis ſurgunt, & cum cantu canoro ſubiungunt. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes. His viſis iu ſpiritu, dictus Hildemēſis Epiſcopus reuerſus in ſe, cogitare cœpit, quisnam fuerit ille miſerabilis pręſul, & ecce quidam ad oſtium pulſans intromiſſus eſt, clamās cum lachrymis talem Epiſcopum in proximam villam veniſſe de veſpere, & ſub eadē noctis hora repentina morte ſubtractum.

Iob 24.

Gal. 6.

ſubtractum. Quo audito ſanctus præſul miſerrimo illi defuncto condoluit, & licet inaniter quo ad ſubuentionem, pro pietate tamen lachrymas amariſſimas fudit,

5. *Aliud exēp. et viſio de Archiep. dānato. Simile refert Cæſari⁹ l. 12. dialo. c. 2 de Lodevvico Lantgrauio. 2. Imp. acceptare.*

CONſimilis in malitia, vt mihi frater altioris ordinis & vitæ retulit, quidam Archiepiſcopus Theutoniæ fuit, qui infeliciſsima morte defunctus, cuidam ſanctiſsimo in vita viro in viſione oſtenſus eſt tali modo. Vidit quod anima illius cum miro cruciatu à corpore trahebatur, & in inferno principi dæmoniorum in cathedra reſidenti præſentabatur. Quem officioſé ſalutans valde poculum ante ſe poſitum obtulit venienti, dicēs. Bene venias Archipręſul, bene venias. Bibas ecce de poculo meo, quia mihi longo tempore fideliter & infatigabiliter deſeruiſti. Quod quidē Archiepiſcopus * attentare recuſans (conſcius enim erat nihil boni eſſe in poculo) tandem à miniſtris violenter compulſus eſt accipere poculum de manu principis & bibere quod horrebat. Nec mora, per aures & oculos, os & nares ſulphurea flamma ſurrexit, & ſic æternis incendijs eſt addictus. Ecce qualis finis indignè paſtoralem curam ſuſcipientes acceperit, & nihilominus indignè regentes, quam terribilis vindicta damnauerit. Vide ergo lector, quam vtile eſt non ſolum Eccleſiæ, ſed & ipſis, cōcordi ſuffragio promotionem talium impedire.

7. *De Archiepiſcopo repente mortuo*

VIdi & ipſe alium Archiepiſcopū in Galliæ partibus, virum litteratū, & nobilem, circa quem talis vindicta nutu Dei contigit. Deuotiſsimus in principibus Rex Franciæ Ludouicus, anno circiter ab incarnatione Domini. M.cc.xxxix. inſtigante fratre Hērico, dicto de Colonia, ordinis Prędicatorum, prędicatore peroptimo, ſub pœna mortis congregari

gregari fecit Pariſijs nefandiſsimum librum Iudeorum qui Thalmud dicitur; in quo inauditæ hereſes & blaſphemiæ contra Chriſtum, & matrem eius, locis plurimis erant ſcriptæ. Huius itaque libri diuerſa exemplaria ad comburendum Pariſios allata ſunt. Flētes ergo Iudæi adierunt Archipręſulem, qui regis conſiliarius ſummus erat, & pecuniam ei pro conſeruatione librorum innumerabilem obtulerũt. Qua corruptus, regem adijt, & ad voluntatem ſuam iuuenilē animum mox inuertit. Redditis ergo libris, Iudæi ſolemnem diem agi conſtituunt omni anno, ſed in vanum, aliud ſpiritu Dei ordināte. Reuoluto enim anno, die certo, & ipſo loco quo libri execrabiles redditi ſunt Iudęis, hoc eſt in Vicennijs prope Pariſios, dictus Archiepiſcopus ad conſultationem regis veniens, diro viſcerum dolore correptus eſt, & eadem die cum eiulatu maximo vitæ finem accepit. Fugit autem Rex de loco cum tota familia, nimium verens ne cum Archiepiſcopo diuinitus feriretur. Nec multo poſt, vt prius, inſtigante dicto fratre Henrico, Iudęorum libri cōgregati ſunt ſub mortis pœna, & in maxima multitudine ſunt combuſti. Nota autem lector, quod omnes Orientales Iudęi, hęreticos & excōmunicatos reputāt hos Iudæos, qui contra legē Moyſi & prophetas hunc librũ qui Thalmud dicitur recipiunt & cōſcribunt, & tamen Archipręſul legis Chriſti talem defendit.

qui combuſtionē malorũ librorũ à S. Ludouico Rege Frāciæ ſub pœna mortis decretā impediuerat.

QVot autem modis peccat & reus eſt, qui tales prælatos creat, & eligit, duobus verſibus dici poteſt. 7.

Vers⁹ de male eligētibus.

Peccat in auctorem, peruertit ius, tribulatur
Pax ſtatus Eccleſiæ, pro quo reus hic feriatur.

Peccat in auctorem Deum ſcilicet, Vnde per Ezechielem dicitur: Sufficiant vobis ſcelera veſtra dom⁹ Iſrael, eo quod inducitis alienos & incircūciſos *Eze, 44.*

corde.

Eccl.10 corde. Peruertit ius, Eccleſiaſtes. Vidi ſeruos in
Pro.26. equis, & principes quaſi ſeruos ambulãtes in terra. Tribulatur pax ſtatus Eccleſiæ. Vnde Salomon in prouerbijs. Qui mittit lapidem in aceruum Mercurij: ita qui dat inſipienti honorem. Pro quo reus hic feriatur, .I. qui indignos eligit. Vnde per Ezechie-
Ezec 21 lem Domin⁹ clamat. Aufer cidãrim, tolle coronam. Talibus enim auferendus eſt omnis honor, & plectẽndi ſunt inſuper ira Dei.

Quod Prælatus debet eſſe clemens, Capitulum quartum.

Sen.l.1. de clem cap. 19 Conſtat inter auctores, quòd rex Apum nullum habet aculeum, maieſtate tantùm armatus.

1. Apoc.9. ACuleus pro ſeueritate vel crudelitate ponitur in ſcripturis. Iſto aculeo carebat princeps paſtorum Chriſtus, qui diſcipulos ſuos iuſtruens, dixit. Diſcite à me
Mat.11. quia mitis ſum & humilis corde: & inuenietis re-
Pro. 11. quiem animabus veſtris. Vbi enim humilitas, ibi &
& 22. pax: et arma et gladij in via ſuperbi. Maieſtate tantũ armatus eſt Prælatus, dum ſolà facies eius in oculis bonorum ſubditorum timori eſt pariter & amori.

2.

Prætat⁹ ſit rigidus perverſis, ſed moderate. VBi verò tales ſubditi non ſunt, contra naturam tandem in corde Prælati ſeueritatis debet aculeus generari: ſicut quondam aduerſus Saulum recalcitrantem ſtimulus in ipſo fonte bonitatis exortus eſt: dum eum maieſtatis ſuæ luce cœcatum, po-
Act. 9. tenti virtute proſtrauit. Sed nunquid concidit eum
Iob 16. vulnere ſuper vulnus? Non. Audi ergo qualiter acu,
Act. 9. leus mitigatus eſt. Surge & ingredere ciuitatem. Et

ſtatim

ſtatim infrà. Et ceciderunt ab oculis eius tanquam *ibid.* ſquamæ, & viſum recepit. Non hoſtiliter, ſed miſericorditer pupugit aculeus. Cæcatus eſt, vt gratiori lumine potiretur: proſtratus, vt ſtabili charitatis affectu infatigabiliter fulciretur. Huius exempli gratia malle debet quiſque Prælat? de nimia pietate, quam remiſsionem dicunt, quàm de ſeueritate nimia iudicari. Medium autem tenere, optimum iudicamus.

DE clementia verò Principis, ad Neronem Seneca ſcribens, ſic ait. Nec promiſcuam, nec vulgarem oportet habere clementiam: quoniam tam omnibus ignoſcere crudelitas eſt, quàm nulli. Modum autem tenere debemus. Sed quia difficile eſt temperamentum, quicquid æquo plus futurum eſt, in partem humaniorem præponderet. Clementia in quamcunque domum peruenerit, eam felicem, tranquillamq́ue præſtabit. Sed in regia, quo rarior, eò mirabilior. Non decet itaque Prælatum ſæua, nec inexorabilis ira. Optimum exemplum prælato conſtituam ad quod * informetur: vt ſe talem cuilibet exhibeat qualem ſibi deum velit. Clementia non tantum honeſtiores, ſed potentiores præſtat, ornamentumq́ue Imperatorum eſt, ſimul & certiſsima ſalus. Placido, tranquilloque Regi fida ſunt auxilia ſubditorum. Nec poteſt quiſquam habere bonæ ac fidæ voluntatis miniſtros, quibus iniurioſè tempore pacis vtitur. Hæc clementia Principem decet, vt quocumque venerit, manſuetiora omnia faciat. Nullum animal moroſius, nullũ maiori * humanitate tractandum eſt quàm homo, nulli magis parcendum. Iracundiſsimæ ac pro corporis capacitate pugnaciſsimæ apes ſunt, & aculeos in vulnere relinquunt. Rex ipſe ſine aculeo eſt, vt audiſtis. Noluit illum natura

3. De clementia principis ex Seneca. *Sen. l. 1. de clem. c. 2.* *ibid. c. 5* *ibid. c. 7* ** or formetur.* *c. 11.* *c 12.* *c. 13.* *c 16.* *c. 17* *or. arte* *c, 19.*

tura ſeuum eſſe, ſed virtute conſtantem, * exemplum hoc magnis regibus * ingerens. Errat, ſi quis exiſtimat tutum ibi eſſe regem, vbi nihil à rege tutum: ſed ſecuritas ſecuritate * paciſcenda eſt. Tantum neceſſe eſt vt timeat, quantum timeri voluerit. Vnum eſt inexpugnabile * iuuamentum, amor ciuium. Cum ciuibus, & ignotis, atque humilibus eò moderatius agendum eſt, quo minoris eſt afflixiſſe eos.

or. exemplar, & ingens. or. addit mutua. or. munimetum. c. 21.

4. *exempl. contra nimis ſeueros prælat. Guiardi epiſ. Camer.*

VEnerabilis & Deo dignus Guiardus Cameracenſis Epiſcopus, ſicut à fratibus ordinis Prædicatorum audiui, cum in via contra Antuerpienſes hæreticos, apud Affliginenſe monaſterium Brabantiæ, in regulari obſeruatione ſtrictiſsimum, vitam ſuam fine beatiſsimo terminaſſet: in ipſo tempore migrationis cuidam Fratri Prædicatorum per ſomnum apparuit in Gandauo. Cui frater. Quomodo inquit pater tibi eſt? Et ille. Mortuus inquit ſum, debitum commune ſoluens conditionis humanæ: & ecce ad ſatis graues tranſeo pœnas, expurgandus priuſquàm ad gloriam transferar. Et mox frater. Quæ inquit pœnæ cauſa? Cui ille. Nimia ſeueritas, inquit, me culpabilē reddidit & purgandum. Sed via iſta qua contra hæreticos pro expurganda eccleſia auidius inhiabam, pœnam meam imminuet, & accelerabit gloriam nunc dilatam.

Cõcluſio.

DIſcant ergo Prelati, niſi cogat neceſsitas, nimiæ ſeueritatis aculeum non habere, maieſtate tantum armati, vt bonis ſubditis timori ſint pariter & amori.

Vnus

Vnus Prælatus ſit in eccleſia, cui omnes ſubditi obediant, tamquam filij patri Cap. V.

In vno alueario Princeps vnus, qui tantum regijs inſignibus dominatur.

ET hoc ſecundum leges & canones antiquiſsimis temporibus ordinatos. Vnus dominatur imperio, vnus regno, vnius gentis princeps vnus, vnius prouinciȩ iudex, vnius ciuitatis præſul vnus exigitur. Et hoc propter concordiã vnitatis & pacis * omnimodam firmitatem, ſecundum verbum dei: Nemo poteſt duobus dominis ſeruire: Et, Omne regnum in ſeipſo diuiſum deſolabitur. Non igitur in vno corpore caput biforme conſtituas, ne irriſionem chimeræ ſuſtineas & ruinam. 1.

ms.p.2. imp.omnimodæ

Mat.6. luc.11.

REcorderis prope noſtra tempora, quantȩ confuſionis horror, quàm ruinoſa iactura diſsidij conculcauit eccleſiam illud factum, cũ Fredericus Imperator expulſo Alexandro Papa, alium contra eum Pontificem in Roma conſtituit. Diuinis enim trans Alpes & intra Romam ceſſantibus, non ſolum aliarum mundi partium, & exteras nationes, verũm proximam & nobiliſsimam prouinciã Lombardiam hȩreticorum fœditas, quaſi irreparabiliter maculauit. A quibus nuper, anno ſcilicet, ab incarnatione Domini M. cc. lij. beatus Petrus Martyr Prior fratrum Prȩdicatorum in Verona, felici morte mulctatus eſt, & percuſſus. Si ergo Romam mundi verticem tam validè perculit biforme caput, quid in membris futurum eſt, quæ minori regimine fulciuntur? Huius biformitatis occaſione peſtifera, non ſolum multas, & magnas eccleſias 2.

De ſchiſmate ſub federico. Imp. & quæ mala attulerit.

S.Petrus Martyr.

deſtructas vidimus, imò maximos principatus.

Concluſio. NOn ergo in vno alueario eccleſiæ plures ſint Reges, ſed vnus qui regijs inſignibus dominetur.

Prælatus fulgeat eloquentia, & puritatem habeat in conſcientia, Cap. VI.

Rex apum in fronte macula quadam, quaſi quodam diademate candidatur.

1. *Zach.6.* ET hoc quidem eſt quod Zachariȩ prophetȩ prȩcipitur: Sume argentum & aurum, & facies coronam in capite Ieſu. Quid in argento, niſi eloquia Domini, eloquia caſta. Et *pſ.118.* quid in auro, niſi conſcientiæ puritas & pretioſitas deſignatur? De his bonus Prælatus coronas in capite portat, dum verba veritatis quæ alijs prȩdicat, ipſe intus in mente gerit, & in opere proximis foris oſtendit.

2. *De infulis ſeu mitris prælatorum.* VEl coronas ad litteram dicere poſſumus, ſecundum ſtatuta eccleſiȩ, infulas Prælatorum, quibus non omnibus, ſed ferè ſolis Epiſcopis licet vti. Abuſiuè tamen quidam Abbates de nouo in magna mole pecuniȩ his vtũtur. Abuſiuè inquàm, niſi fortè vſum paucorum dierum dixerim, contra *Arg. l. cum habitatio 10 para 1. verſ. Virum* iura Ciuilia, quæ vſum temporis non dicunt, niſi quantum ætas legitima hominis in octoginta annis plenius approbaſſet. Certus ſum autem, quod iſtud niſi in paucisſimis & ſpecialisſimis quibuſdam Galliæ monaſterijs, vt in monaſterio Sancti Dionyſij, & Cluniacenſi, antiquis temporibus non fiebat:

fiebat:quibus tamen hoc tunc propter vitæ eminẽtiam, ſpecialibus priuilegijs eſt conceſſum. Vtuntur & his dignè ſatis Romanæ curię Cardinales, qui gemina ſcientia prędititi, noui & veteris teſtamenti, vidnetur regere totum orbem: Et hoc bina cornua in infulis prętendere comprobantur. Et hæc quidem, in his plerumque qui de nouo vtuntur illis, locum nequaquam habent.

autẽ ff. de vſu et habit.

CVm verecundia referã hoc quod vidi. Aquiſcinctum monaſterium eſt maximum atque ditiſsimum, in Atrebatenſi diœceſi conſtitutum. Huius monaſterij Abbas, qui vix prima ſpiritualis regulę elementa cognouit, tanta ſumma pecunię cornuum iſtorum apicem attigit, quod eccleſiam ſuam pluſquam in decem librarum milibus obligauit. Res fœda minis, & plena ridiculis.

3. Exemp. de quodã abbate.

Quod Prælato damnabilis eſt cultus ſuperfluus
Capitulum VII.

Notabili ſigno cultus alterius Rex præ ceteris non ornatur.

HIc cultus ſuperfluus in Prelato damnatur. Vnde magnus ille Prelatus beatus Pontifex Auguſtinus: Purpura, inquit, fortè decet Epiſcopum, ſed nullatenus Auguſtinum. In iconia beatiſsimi patris Auguſtini ſcriptura his verſibus legebatur.

1. Aug. ſer. 2. de com. vita cler.

ms.p. *Ordo gemmarum deſignat ſeptuagenus*
tria imp. *Ipſe quibus præerat ſeptuaginta * poles.*
polos. *Soli pro meritis eſt tradita tanta poteſtas,*
Nec ſucceſsit ei Paſtor honore pari.

SI ergo Auguſtinum vinentem non decebat ornatus, clauſtralem qualemcumque magnum, quomodo decebit?

2. *de abbate irregulariter veſtito.* OCcurrit mihi in via quidã altioris Ordinis Abbas, cum multorum equorum robore atque familia, vt potius Ducẽ aut Comitem credidiſſem, niſi eum in faciecognouiſſem. Spreuerat in ſacerdotibus rotundã cõmunis habitus cappã, & tabardum quem Gallici canem dicunt, id eſt *vlieger*, induerat. Veſtes eius ex ſcarleta forrata vario, duplices, vix genua contingentes. Ocreas habebat in cruribus, quaſi eis innatæ eſſent, ſine plica porrectas. Nec aliud defuit niſi ſertũ in capite, quod non noui tirocinij militẽ loqueretur. Proh dolor. Vbi ſenatus principis Chriſti in Hieruſalem venientis? Vbi
Mat. 21. nobiliſsimi Iohannis Baptiſtæ ex pilis hirſutis camelorum Zona? Vbi melota, vel cilicium beati Benedicti, aut Hilarionis?
Mat. 3.

3. *de tribus monachis diſſolutis, & quãtũ peccatum ha-* DIcto quidem de præfato Abbate, qui indutus tabardo, habitum ſpreuerat monachalem, videamus exemplũ, quãtæ enormitatis ſit atq; peccati cuique religioſo habitum deponere vel ad horam. Erant in quodã monaſterio nigri ordinis tres monachi in omni laſciuia diſſoluti: cumque vna dierũ ſeorſum in thalamo ad epulas conſediſſent, vnus,

buccella

buccella panis inuerſa, ſubitò ſtrangulatur. Cuius morte, nec verecundiam ſaltẽ paſsi duo reſidui, derelicto loco eminus, iuxta prandium perfecerunt, & ſic in clauſtro ſocijs euentũ mortui nũciauerunt. Nec diu poſtea, dũ dicti duo ſocij, non recogitando quid actum ſit, ad balneãdũ, in fluuiũ iuxta cœnobiũ, nudati veſtibus, deſcendiſſent, vnus ad profundiora digreſſus, ſubmerſus, extract⁹ eſt & ſepultus. Relictus poſt hæc tertius, cum veſpere dormitum pergens, diſcalciaſſet ſe, monachus qui fuerat ſubmerſus, nudus ei apparuit, dicens: Ecce quãta pœna damnatus ſum, tu autem quid facias nunc ſaltem recogita. Ego quidem immundus & lubricus dignè punitus excrucior: ſed illud multum ad verecundiam damnationis meæ accumulat, quia ſine habitu nudus à dæmonibus irrideor. Tu autem da mihi aliquid in quo ſignũ meæ damnationis oſtendam. Hoc autem audiens turbatur monachus, & cito detrahens togam tibiæ femoralem, roganti dedit, & ſic defunctus repente diſparuit. Mira res. Vix dies illuxerat, cùm tantus fœtor clauſtri ambitum occupauit: vt ſe omnes extingui horrore fœtoris præ anguſtia conclamarent. Narrante autem monacho quid ſibi veſpere contigiſſet, quæſita eſt vndique dicta toga, quæ tandem inuenta eſt fœtidior omni cadauere, & ſuper fuliginem denigrata. Qua humo celerius operta, in admirationem conuerſi monachi, plorauerunt. Dictus verò ſocius defuncti ad ordinem fratrum Minorum repente tranſiuit, & vſque nunc tantæ rei certus teſtis, & felix viuit.

bitus depoſitio.

SImili modo quidã monach⁹ Ciſterciẽſis Ordinis in Theutonia, ſicut certiſsima fratris cuiuſdã ordinis Prædicatorũ relatione didicim⁹, in acuta febre 4.

de ægro monacho

cho habitũ deponente. laborans, & intolerabili labore ęſtuans, cum cucullam ſancti habitus exuiſſet, fragor tantus auditus eſt, vt ſubitò domus infirmorum corruiſſe, ab his qui iacebant in dormitorio putaretur. Et cum quidam vir ſanctus iuxta poſitus oraret, & ſupra modum territus extitiſſet, apparuit ei dęmon, dicens. Præ indignatione nimia fragorem iſtum maximum excitaui, quia impediuiſti me oratione tua, ne monachum illum habitum Ordinis exuentem, in corpore raperem cruciandum. Nec mora, monachus ille deuotus & ſanctus hoc audiens, ſtatim ad ægrotantes ingreditur, inuenit, monachum habitum Ordinis exuiſſe: quem leniter correptum, & habitu reindutum confiteri admonuit. Nec diu pòſt, vt confeſſus eſt, & abſolutus, creticauit optimè: ſed paſſus poſtea recidiuum, in magna deuotione defunctus eſt.

5. *De habitu monachorum.*

QValis autem ſeruorum Dei in religione habitus eſſe debet, beatus Auguſtinus in Regula ſua deſcribit, dicens: Non ſit notabilis habitus veſter, nec affectetis veſtibus placere, ſed moribus. *Aug. in reg. c. 15 in ope. 18 c. 23. in op. 26.* Et infrà. Veſtes veſtras in vnum habeatis, ſub vno cuſtode, vel duobus, vel quot ſufficere poſſunt ad eas excutiendas, ne à tinea lædantur. Et ſicut paſcimini ex vno cellario, ſic induamini ex vno veſtiacio. Si fieri poteſt, ad vos non pertineat, quod vobis indumentum pro temporum congruentia proferatur, * vt hoc recipiat vnuſquiſque veſtrũ quod alius habuerat: dum tamen vnicuique, prout cuique opus eſt, non negetur. Si autem hinc inter vos contentiones & murmura oriuntur, cum conqueritur aliquis, deterius ſe accepiſſe quàm prius habuerat, & indignum ſe eſſe, quòd non ita veſtiatur ſicut alius frater eius veſtiebatur: hinc vos probate quantum vobis deſit in illo interiori ſancto habitu cordis,

Or. Vtrũ hoc recipiat vnuſquiſque quod depoſuerat, an aliud, quod alter ha-

cordis, qui pro habitu corporis litigatis. Et beatus *tuerat*
Benedictus in regula ſua de veſtibus præcipit, di- *dū &c.*
cens. Veſtimenta fratribus ſecundum locorum
qualitatem vbi habitant, vel * aëris temperiem *Ben. in*
dentur. In frigidis regionibus amplius indigetur, *reg.*
in calidis verò minus. Hæc ergo conſideratio pe- *c. 55.*
nes abbatem eſt. Et infrà: De colore autem & *or. ms. p. aërum.*
precio monachi non cauſentur, ſed quales inueniri *ibidem.*
poſſunt in prouincia vbi habitant, aut quod vilius
comparari poteſt. Ecce quales veſtes, quanta precij
forma determinatur à ſancto patre. Quod vili⁹, in-
quit, comparari poteſt. Nunc autē iſto tēpore, miles
pannum & monachus; miles pro pallio, monachus
pro cuculla, vel tunica parē partiuntur. Hinc Seneca
de moderamine veſtis inſinuat ſic: Omnia, inquit, *Sen. ep. 5*
noſtra foris populo conueniant: Nec ſplendeat to-
ga: nec ſordeat quidem. Emas ergo non quod *ep. 95.*
placet, ſed quod neceſſe eſt. Quæ eſt virtus ſuper- *ep. 111.*
uacua comtemnere? immo tunc admireris, cum ne-
ceſſaria contempſeris. Nec hæc ſola: ſed & diſcas *ep. 112.*
ipſam vitam contemnere: quia illam nemo bene
rexerit, niſi qui contempſerit. Quis eſt pauper? *apud Sē.*
qui ſibi videtur diues. Quæ ſunt maximæ diuitię? *lib. de*
non deſiderare diuitias. Quis nimium habet? qui *morib.*
minimum cupit. Miror in illis ambire ſuperflua, *& in*
qui ſe iactant omnia reliquiſſe. Paupertatis no- *pro.*
men habere geſtiunt, non virtutem. Videri vo-
lunt mundum fugere, ſed rebus hærent. Væ, vę,
& ſi viſitatior ſecularium vel nobilium pompę: ſed
vę, vę iterum, atque tertiò vę pompę inconuenien-
tiſsimę monachorum.

ET hæc quàm pernitioſa ſit atque damnabilis 6.
religioſis atque clauſtralibus, exemplo mani- *De ab-*
feſtiſsimo declarabo. Vidi Abbatem Ciſtercien- *bate cæ-*
ſis ordinis, virum eruditum ſcientia, atque proba- *litus re-*
præbēſo.

 tum:

tum: hic cùm die quadam aquam manibus ſumeret, & manutergium coram eo magnates quidam ex vtraque parte tenerent, facta eſt vox ad eum huiuſcemodi, & hoc latinis verbis, dicens: Quare pannus ante pannoſum? Quod vt venerabilis ille Abbas audiuit, cum timore & horrore manutergium repente dimiſit. Pro ſericis enim veſtibus, coloratis, & mollibus, pannus poſſet antepoſitus tolerari.
ms. b. 3. m. imp. addit coram. Sed quid faciat * indutus vilibus non diſcerno. Et dignè quidem, bono & perfecto viro, ad reprobandum honorem exhibitum, vocem factam conſidero: quia ſoli Deo honor, & gloria; vt pote qui
1. Tim. 1 olim per Iſaiam prophetam clamauerat: Gloriam
Iſa. 42. meam alteri non dabo.

7. *De pompa & obitu comitiſſæ Cāpaniæ* SCio enim, & certus ſum, quòd in ſecularibus & in nobilibus perſonis pompa gloriæ ſecularis notabiliter reprehenſa ſit & damnata. Prope autē noſtra tempora fuit mulier nobiliſsima, Maria Cāpaniç Comitiſſa: hæc nupta nobiliſsimo Henrico Campaniæ Comiti, filia fuit Lodouici Pij, Regis Francorum; Philippi Regis ſoror, æquè Regis francorum. Quattuor fratres Reges in Anglia habuit; filium Regem in Tranſmarinis. Hæc multis annis mortuo marito cū pōpoſiſsima ambitione circuiēs; & moriens, talem finem ſortita eſt. Laborās hæc in extremis, Abbatem Perſaniæ, ſanctiſsimū ac eloquētiſsimum virum, migratura, venire mandauit. Qui vt venit, intromiſſus non eſt, & præ foribus expectauit. Iam enim Comitiſſa deceſſerat, & diſtrahebantur à militibus, & miniſtris, & ſuis omnibus vtēſilia; vaſa aurea, & agētea, veſtes pretioſæ, culcitræque purpureæ, & tandē linteamina ipſa cū peplis. Extremò quidam ex garſionibus, mora inſcia retardatus, lectum per cornua comprèhendit, & reſupinatum corpus emortuum, eminus in ſtramenta diuoluit

diuoluit. Moras autem Abbate cum tædio ſuſtinente, quidam nobilis ex circumſtantibus indignatus, oſtium violenter infregit, & virum venerabilem intromiſit. Qui cùm introiſſet, & nobile illud corpus nudum in ſtramine reperiſſet, volente quodam ex familia illud ſtraminibus operire, Abbas, exempli prouidus, non ſinebat, ſed libera voce clamabat. O vos omnes, venite, cernite pompã nobiliſsimæ Comitiſſæ Mariæ. Videte illud delicatiſsimum corpus, quanto dedecore pudoris deuolutum eſt: videte quid ei pro multiplici honore, & gloria finaliter mũdus exſoluit: Ecce quàm ſtulta illi mũdus cõputatione concluſit.

SI ergo honor gloriæ ſecularis in tam nobili perſona damnatus eſt, quid fiet cum monacho, quid fiet cum clerico, qui cum verecundia etiam mundi, ambit glorias ſeculares. Nullus ergo Prælatorum, niſi tantùm hi quibus Iura concedunt, aliquo corporali ornatu pompæ, vel gloriæ; ſed virtutis exemplaris diademate candidetur. 8. *Exhortatio & c. cõcluſ.* *apud Grat d.* 10, *& extra de auctorit. & vſu pallij per totũ.*

Quod prælatus eligitur extra gregem propter probitatem, ideo humeris ſuis habet portare onera ſuorum ſubditorum Cap. VIII.

Hic forma ſemper egregior eſt, & duplo ceteris maior.

ANTIQVA M inota lector grammaticam: & hoc idẽ quod de Saule 1. *1. Reg.* 9
in libro Regũ primo legitur; quod ab humero, & ſurſum, ſuper omnẽ populum eminebat. In humeris onera portare ſolemus. In humerus bonus paſtor Chriſtus peccata noſtra pertulit

1. Pet. 2. pertulit ſuper lignum, vt iuſtitię viuamus: vt qui
ibid. prius eramus quaſi oues errantes, ad ouile aliarum ouium, angelorum ſcilicet, rediremus. Quid igitur? Si nos quorum capitibus Prælati homines inponuntur, inuicem alter alterius onera, ſecundum
Gal. 6. Apoſtolum portare debemus, vt ſic impleamus legem Chriſti: quantò amplius hoc facturus eſt qui perſonam plurium gerit, & tot habet portare onera, quot habet regere capita: & totiens ſufferre ſingulorum importunitates, quotiens variauerint voluntates. Bina ergo caritate, quæ forma virtutum eſt, ſemper erit egregior, & duplo ceteris in virtutibus maior. Paruum quidẽ, vt vulgò dicitur, parua decent, & magnum magna. Et licet omnes magna, quia magni vocamur; maiores tamen maiora decent. Maiorum enim facta ad exempla ponuntur. Et licet tutela tutiſsima ex proximo &, ei ſibi quiſque commiſſus ſit: tamen propriè maiorum eſt inſtituere & prouocare minores.

2.
De Mauritio archiep. Roto-mag. c. 1. p. 4. HInc de illo venerabili Mauricio, de quo ſuprà retulimus, Cenomanenſi Epiſcopo, poſtea Archiepiſcopo Rothomagenſi; domino Roberto, quondam Abbate Bleſenſi narrante, cognoui. Inſtante hieme, ipſimet Roberto, tunc dicti Archiepiſcopi capellano, pellicium à diſpenſatore domus emptum eſt, & oblatum. Cumque ipſe Robertus vir ſenex & debilis; aliud pelliciũ leuius & ex ſubtilioribus pellibus poſtularet: Archiepiſcopus, ſine inquit, ſine me videre pellicium quod reſpuit nimis groſſum: Quod mox vt manibus contrectauit; vade inquit & domino Roberto ſubtilius emas: iſtud verò mihi loco *pennæ ſub ſcortocio meo ponas. Hoc autem dominus Robertus audiens, multum erubuit; quod ipſe capellanus pro pellicio portare noluerit, quod Archiepiſcopo, domino ſuo, pro
f. pœnæ

ſupertu.

ſupertunicalis forratura ſuffecit. Et mirum valde in ipſo Archiepiſcopo videri potuit, quod ſibi tam parcus, & pauperibus tam largus fuit. Vix enim cum patientia potuit videre, quod in vna die, in tota familia ſua libras tres aut quattuor procuratores expenderent, & tamen eius eleëmoſynarius omni die libras decem aut duodecim in pauperes expendebat. Sed & mirabilius viſum eſt, quod tria paria corrigiarum in vnum par calcarium; & in ferro vnius freni, quinque lora vel quattuor cõſumebat. Veſtes verò frequenter mutabat, quas ſenibus ſacerdotibus, vel clericis pauperibus tribuebat. Dicebat autem œconomis, cum annuos redditus ſuæ diœceſis ad duodecim librarum millia computarẽt, duo aut tria millia ad ſtrictiſsimum victum noſtræ familiæ conſeruetis; in reliquis omnibus nihil habeo. Pauperum enim ſunt, & in pauperes diſpenſate. Illis autem quæ mihi manent diſpenſatoris vtar loco, non domini; ne in die iudicij ſugillent me, & qui vnum pro mille reſpõdere non poſſum, quaſi ſeruus invtilis obmuteſcam, dum à me, ſub iuſto iudice Chriſto, computatio ſtrictiſsima requiratur. *Iob. 9. Mat. 22 & 25.*

EIa nunc Prælati, vos præſules, vos cornuti, qui teſtibus gemmatis anulis, in fide deſponſaſtis Eccleſiam: huius dotem, huius bona, vtinam non peius quàm prodigè diſsipetis. Ditatis diuites, indignos extollitis; & familiam ſponſæ, quin potius membra, pauperes non curatis, imò certè deprimitis. Certus ſum, & verè certus, quod ſponſa veſtra libenter interpellaret ſub cælo iudicem ſi haberet. & libenter à vobis ſepararetur diuortio, qui vos ab eius contubernio facitis alienos. Veniet certè dies, cum iuſtum iudicem Chriſtum, non tantum læto, ſed audaci vultu aduerſum vos interpellabit eccleſia, & *2. Exhortatio ad malos prælatos.*

ſia, & ſecundum Iſaiam: Incuruabitur omnis alti-
Iſa. 5. tudo virorum, ſubaudias prelatorum: Et exaltabitur dominus ſolus. Tunc veſtram pompam, veſtrãque ſuperbiam in confuſione peſſundabit, & quan-
apoc. 18. tum glorificaſtis vos in delicijs, tantum dabitur vobis tormentum & luctus. Quæ ſi velis euadere tu Prælate, & cum Mauritio ſponſus eccleſiæ reco-
Mat. 24. gnoſci: eſto fidelis ſeruus & prudens, & non tantùm ſicut vnꝰ ex bonis ſubditis: ſed forma ſemper ægregior ſis, & duplo ceteris maior.

Prælatus non conqueratur ſi alas habuerit breuiores, Cap. IX.

1. Alæ eius breuiores ſunt.

Luc. 10. QVid mirum? Martha ſatagebat circa frequens miniſterium, & ideo querulosa circuit; nec poteſt cum Maria domi ſedere, & obſeruare pedes Ieſu ad vacandum & videndum quàm
pſ. 33. ſuauis eſt dominus. Ideo Dauid pluribus intentus,
pſ. 54. optat pennas ſibi dari ſicut columbæ: vt à terrenis
pſ. 83. euolans in contemplatione, videre poſsit Deum deorum in Sion. Non cauſetur autem Prælatus, nec conqueratur, ſi alas breuiores habuerit. Sequitur enim in textu, quod *Perfectorum formam ſuſcipit*: quia qui bene preſunt, ſecun-
1. Tim. 5 dum Apoſtolum, duplici honore digni habentur: vt in benedictionibus gloriantes, pinguedinem
Gen. 27. terre, per preſentem gratiam: rorem celi in refrigerijs eternorum fratres Domini recipiant conſtituti.

2. De Conrado abb. Villar. acti- VIdimus venerabilem Conrardum, virum nobiliſsimum, primò abbatem Villarienſem, poſtea Ciſtercienſem, demum Romane curie Epiſcopũ Cardinalem: qui licet in adminiſtratione prelationis

lationis ſuę mirabili ſagacitate vigeret: nihilominus tamen deditus erat contemplationi diuinę, quotieſcumque ſibi ſoli vacare poterat. In tantò enim moderamine rerum, animum ſpiritui ſeruire coëgerat; vt nunc ad libitum cauſis ſecularibus: nunc ſpiritualibus omnino deditum, ex hoc in hoc liberè tranſiens inclinaret. *uam & contēpl. vitam ducentes*

DE hoc viro excellentiſsimo, quoddam dictu mirabile ab Abbate Villarienſi Guillelmo, probatiſsima veritate cognoui; quòd digiti manuū eius quos in conſecrationem Corporis Chriſti extendebat, ad ſtudiū & inſpectionē litterarum, vel librorum, nocte inſtar cādelarū, in tenebris lucebāt. 3. *Miraculum de digitis eius.*

HIc cum legatus in Alemanniam, vnde nobiliſsimè natus erat, à ſede Apoſtolica mitteretur, venit Pariſios. Et videns fratres ordinis Prędicatorum, qui de nouo illuc aduenerant, viſitauit eos. Dubium autem quid gerens de eis in corde, orauit Dominum, vt ſibi, ad quid Ordo iſte veniſſet, oſtendere dignaretur. Nec mora, oblato & aperto libro, ad quid Prędicatorum ordo veniſſet reſponſum eſt cogitationi eius: laudare ſcilicet, benedicere, & prędicare. Qui ſtatim effuſus in laudē Chriſti, corā omnib⁹ dixit. Licet alteri⁹ profeſsionis ſim habitu; frater tamē veſter ero quādiu ſubſiſtā in vita, nec vlla vnquā à vobis aduerſitate diuellar. 4. *Quomodo Pariſijs fr. Prædicatores viſitauit.* *ad quid inſtitutus ordo Prædicatorū.*

ET hinc quidem nacta occaſione, videndum, eſt Prędicatorū ordo cur tali nomine ſit vocatus. Cū enim Ordo cōfirmari ab Apoſtolico debuiſſet, pręcepit notario, vt in inſcriptione ordinis fratres Prędicantes poneret. Qui ordinans litteram confirmationis, fratres Prędicatores poſuit rectò modo. Littera ergo inſpecta, Apoſtolicus dixit *Ratio nominis ordinis Prædicatorū.*

Notario,

Notario, vt quid, ſecúdum quod tibi dixeram, non poſuiſti fratres Prædicantes; ſed Prædicatores ponere voluiſti? Tunc ille conſtanti vultu reſpondit. Prædicantes, inquit, nomen eſt adiectiuum, licet à participio ſubſtantiuari poſſe concedatur, & eſt commune nomen in actu: Prædicatores verò nomen eſt propriè ſubſtantiuum, & eſt nomen verbale ſimul & perſonale, in quo nomen officij maniſeſtiſsimè declaratur. Vide ergo lector quàm veridicè notarius ad obiecta reſponderit. Prædicans enim nunquã ſignificat rem ſuam, niſi per modum actus: Prædicator verò ſignificat rẽ ſuã per modum habitus, licet non ſit ſemper in actu; & ideo debuit poni congruè Prædicator. Conſentiente ergo domino Apoſtolico euidentiſsimæ rationi, Ordo intitulatus eſt nomine Prædicatorum, & inter Cardinales ſolemniter confirmatus.

6, *De preſbytero contra Prædicatores murmurante.*

PRoinde dictus Cardinalis poſtea verbum memorabile reſpondiſſe fertur cuidam in Colonia ſacerdoti. Illo enim in Synodo præſidenti, quidam ſacerdos parochialis conqueſtus eſt dicens: Ecce fratres ordinis Prædicatorum, qui in damnum noſtrum Coloniam intrauerunt, falcem mittunt in meſſem alienam: ſubditorum noſtrorum confeſsiones audiunt; & per hoc in fauorem homines ſibi attrahunt. Cui mox Conrardus legatus reſpondit. Quis eſt numerus hominum in parochia tibi ſubditorum. Et ille, nouem milia inquit. Tunc conſignans ſe cruce legatus, dixit. Quis es tu miſerrime, qui tot milibus ſolus ſufficis debitam gubernarionis curam impendere? Neſcis hominũ perditiſsime quia in illo debes tremendo iudicio ante tribunal Chriſti de his omnibus reſpondere. Et tu, ſi tales habes vicarios querularis, qui onus tuum gratis releuent, ſub cuius pondere neſcius conquaſſaris?

Quia igitur ex hac querela indignum te cura omnimodè iudicaſti, ideo priuo te omni beneficio paſtorali.

HOc facto publicauit auctoritatem qua à ſede Apoſtolica fratribus ordinis Prędicatorum ſpecialibus priuilegijs prædicare populis, & confeſsiones audire, per ſanctiſsimos patres dominum Innocentium tertium, dominũ Honorium tertium, dominum Gregorium nonum, commiſſum ſit & iniunctum. Sanè tamen in hac auctotitate collata ſubaudiendum eſt; quòd quia Paſtores debent vultum ſui pecoris agnoſcere, nullus ad confeſsionem talem recipiat, qui ſe ſubtrahere nititur, ne ſuus eũ paſtor agnoſcat.

7. *Publicatio priuilegiorum ord. Prædic.* pro. 27.

DE iſto etiam venerabili Conrardo indubitabili fide ſuſcepimus, quia cum exiſtens in partibus Brabantiæ tumulum beatæ mulieris Mariæ de Oignies ſedulus viſitaret, intempeſtæ noctis ſilentio, cum oraret, vidit in ſpiritu, ipſam Dei famulam flexis genibus pro ſe Dominum exorantem, & poſt orationem, eius labores & ſolicitudinem dulciter conſolantem. Huius ergo alæ, contemplationis, & inter diuerſarum curarum negocia extentæ fuerũt ad Dominum, & formam perfectorum ex adiecto ſuſcepit.

8. *Viſio oſtendens S. S. pro nobis interceſſionem.*

Quòd Prælatus debet ſuis ſubditis hilarem faciem præſtare, Cap. X.

Dum procedunt apes, in medio Rex earum eſt.

1. *Subditi à prælatis non ſint alieni.* ACephalum, hoc eſt ſine capite, conuentum eſſe non decet. Stetit Ieſus in medio diſcipulorum ſuorum, & ait illis, Pax vobis. Idem ſi Prælatus faciat, pax* vera ſequitur in ſubiectis. Ideo in textu ſequitur. *Et ſe V naquæque Regi proximam eſſe cupit.* Non veræ oues ſunt quæ paſtorem fugiunt. Chriſtus enim dicit: Oues meæ vocem meam audiunt, & ſequũtur me. Si ergo verè religioſus es, agnoſce paſtorem, prælatum ſequere, non fugias quaſi lupum. Si fugis, ſignum eſt ingratitudinis, ſignum alienationis, ſignũ diffidentiæ atque diſcordiæ. In libro Regũ primo, Nabal, & ſi ſtultus, pro malo tamen habuit, quod increuiſſent ſerui qui fugiſſent dominos ſuos.

*Luc. 24. Io. 20. *ms. p. re- uera. Ioan. 10. 1. Reg. 25.*

2. *Prælati ſint mãſueti. Sen. ep. 47.* SEd & væ maioribus, ſi ſubditis occaſionem fugiendi præbuerint. Hinc Seneca dicit quales ſe debent exhibere ſeruis ſuis domini; vel ſubditis prælati. Sic, inquit, cùm inferiore viuas, quemadmodum tecum ſuperiorem velis viuere. Quotiens tibi in mentem venerit, quantum tibi in ſeruum liceat, veniat & in mentem, tantundem in te domino tuo licere. Quidam cenent tecum quia digni ſunt; quidam vt ſint. Si quid enim in illis ex ſordida conuerſatione ſeruile eſt, honeſtus conuictus excutiet. Non eſt quod amicum tantùm in foro, & in curia quæras, ſi diligenter attenderis, & domi inuenies. Viue cum ſubdito clementer, comitem quoque, & in ſermone illum admitte, & in conſilio & conuictu: ſæpe enim bona materia ceſſat ſine artifice. Tenta & experire. Seruis tuis hilarem te præſtes, & ſubditis non ſuperbè ſuperiorem: colant te potius quàm timeant: Non poteſt quiſquam bene regere, qui ſe tantùm intuetur, qui omnia ad vtilitates ſuas conuertit, Alteri viuas oportet ſi tibi viuere vis.] Si paci, ſi tranquillitati ſtudere

dere vis, ſocium te exhibeas, nec oſtentes vt dominum.

VIdi abbatiſſam Ciſtercienſis ordinis in partibus Brabantiæ, in monaſterio quod Vallis Florida nuncupatur. Hæc mulier Genta nomine, primò monialis nigri ordinis fuit: hęc nobilis genere, ſed nobilior virtute; pulcra facie, ſed mente decentior. De hac femina veritate teſtatiſsima referebant; quia cùm annis fere triginta in monaſterio præfuiſſet, nunquam pro cibo vel potu extra conuentum quinque ſolidos expendiſſet. Lectus ei in dormitorio communis erat, refectorium in conuentu. Si hora prandij feſſa itinere a foris aduenifſet, conuentum intrabat, & ſocias moniales ad infirmariam mittebat. Si moniales ſuas ad ſolatium educebat, in medio omniũ conſidebat; & aliquid de Deo, vel de ſcripturis, vel etiã de moribus proponebat. Affectus verò monialiũ talis erat circa eam, vt vix poſſent eius viſione & colloquio ſatiari. Hæc ante mortem per longum tempus elanguit, vt breui compendio in hoc corpore totaliter purgaretur. Cùm autem ego ipſe languidam viſitarem; eam ſuper ſtatu ſuo ſecretius requiſiui. Quæ humiliter reſpondens, dixit: Noueris chariſsime intima cordis mei in pace locata per gratiam Dei, & animam meam in omni tranquillitate ſpiritus venientem dominum pręſtolari. Nec fruſtrabor, vt ſpero, de eius miſericordiſsima pietate, deſiderata eius facie ſolutis carnis vinculis ſatiari, qua me interdum viuentem dignatus eſt conſolari. Hæc dicens, de lectulo prout potuit exſurrexit, & videntibus monialibus quę ei ſedulę miniſtrabant, locum ante feneſtram cui incumbebat, digito demonſtrauit, & ait: hìc coram nobis omnibus quę aſtamus

3. De bona vita abbatiſſæ Vallis Floridæ. Florival, non procul Louanio.

tribus noctibus lucidiſsimi ſplendoris globus apparuit, & per maximũ noctis ſpacium immobilis perdurauit. Cui ego neſcio quid reſpondens, præſagiũ futuri minimè dubitaui. Nec mora, cùm vale dicto omnibus receſsiſſem, audiui non multò poſt, beatam mulierem ab hoc ſeculo ad Dominum trãſmigraſſe, globumque lucidiſsimum ignis, eius tranſitum præceſsiſſe quò foret claritate ſiderea illico migratura.

Cõcluſio. SIt ergo Prælatus apum fidelium ſemper in medio, paratus omnibus; & tunc vnuſquiſque ſe proximum eſſe cupit, & vide quàm aptè textus proſequitur.

Quòd bonus ſubditus non tantùm bonum operatur in præſentia prelati. Cap. XI.

Et in officio illius omnes conſpici ſe gaudent.

1\. QVid mirum? Bonus ſubditus, & fidelis Chriſto Domino omnium, non ſeruit ad oculum: ſed tantò libentius & gratius quod bonũ eſt operatur, quo prælatum ſemper præſentem reſpicit, & meminit congaudentem.

2\. *Prælati non agãt imperioſè. Gen. 10.* IN libro Iudith Syri & Libij dixerũt Holoferni: Veni nobis pacificus dominus, & vtere ſeruitio noſtro ſicut placuerit tibi. Nihil enim grauius quàm ſeruire ingratis, & importunum ſemper dominum inſiſtere ſeruienti. Olim Nemroth robuſtus venator exercere tyrannidem inchoauit, & in perditis ſiue lege hominibus, perſeuerauit inſania. Nunc

autem

autẽ in lege Chriſti, in lege inquã gratiæ atque clementiæ, crudelitas finem accepiſſe debebat. Et ecce contumacior pullulat quam vnquam ante, eoque periculoſius quo magis graſſatur interius. Sęuum enim vulnus in ſcapulis, ſed intollerabiliter viſcera dolent: nec ſine vitæ periculo vulnera patiuntur. Sic in ſecularibus quidem perſecutio dura * perpetitur; ſed in clauſtralibus ſine vitæ diſpendio, & graui iactura virtutum non exercetur tyrannidis vllo modo. Et vide quàre. Secularis quis patitur à maiore; ſed cum voluerit locum mutat. Clauſtralis verò per Prælatum paſſus iniuriam, fugere nequaquã poteſt; ſed quaſi obicem oportet in oſtio ſemper æmulum habere præſentem: nec reſtat aliud, niſi ſolum deum inuocare precibus adiutorem. Sed heu non omnium poſſe, non omnium virtus hæc, mole grauaminum ſuffocati conentur tamen neceſſe eſt. Non deerit qui manum porrigat pius Chriſtus, ſuccurent angeli, protegent & ſancti eius.

mſ.b. perpetratur. vtitur nominatiuo tyrãnidis, vt infrà necis.

3. *De confortatione cuiuſdam canon. à prælatis vexati.*

NOui ſecretius canonicum in ordine Regulari, qui aſsiduè orationibus & meditationibus deditus, & ordinis ſui ſcrupuloſiſsimus obſeruator, vix poterat prælatos ſuos erga ſe aliquatenus mitigare. Econtra obſequioſus, & deuotus, in omnibus tentabat euincere in bono malitiam; ſed non poterat. Veſpere ergo quodam, ſuper id quod ferre poterat tribulatus, lacrymas amariſsimas fudit ad exorandum ſanctos Martyres, quorum dies ſolemnis inſtabat, Mauritium ſcilicet, ſocioſque eius, vt eorum mereretur conſolari precibus, & iuuari. Nec mora, vbi poſt longas vigilias intrauit cubiculum, vix ſomno leuiſsimo releuatus, audiuit choros angelorum cantantium in ſublimi: Gaudent in cælis animæ ſanctorum, qui Chriſti veſtigia ſunt ſecuti, & quia pro eius amore ſanguinem ſuum fuderunt;

Ro. 12.

antiphona de Martyribus.

 ideo

ideo cum Chriſto regnant in ęternum. Dixit autem mihi, quòd deſcenſus notularum in ipſo cantu, quos Gallicè *auallees* dicimus, tantę melodię ac dulcedinis exiſtebant; quòd niſi deus aliter ordinaſſet, fere eius animam extra corpus ſine reditu rapuiſſet. At quoniam illo in tempore grauiſsima infirmitate detentus erat, in ſola delectatione ipſius cantus, & corpore, & ſpiritu ita integrè ſoſpitatus eſt, vt vix eum poſtea vlla perturbatio, quantumcumque magna, lędere potuiſſet.

Concl. SIs ergo ſedulus erga qualemcumque pręlatum, & maximè ſi bonus eſt, & recto animo ſenſeris congaudentē, & in officio eius cōſpici te gaudeas.

Subditi orent pro vita Prælatorum,
Capitulum. XII.

Cùm autem Rex procedit, vnà eſt totum agmen, & circa eum globatur, cingitque eum ac protegit.

1. IN his notatur quàm ſollicitos eſſe oporteat ſubditos erga Pręlatum, vt foris ad negotia procedentem cum compaſsione & motu cordis, & ſi nō corporis comitentur, & in omni neceſsitate deuotis eum precibus tueantur. Sic Dauid, & Iudā, ceteroſque reges, duces, ac iudices Iſrael, bella populi pręliantes, (1. Reg. 4. & 7.) ſacerdotes Domini lacrymis & orationibus adiuuabant: Sic Moyſes ſacerdotum perſonam gerens principes populi Dei pugnantes cōtra Ammalech in eleuatione manuū protegebat: (exod. 17) Sic Machabęus ſuſcepit populi principatum, & adiuuabant eum fratres ſui. (1. Mac. 3)

REfertur de nobiliſsimo quodam Comite Campaniȩ, qui in remotis orbis partibus receſſurus, virum quendam pauperem, & languidum, atque deuotum, quem diu eleëmoſynis pauerat, ſuppliciter exorauit, vt pro ſe quotidie rogaret Dominum, vt cum ſanum, & ſine periculo euntem duceret, ac reduceret redeuntem. Cui pauper. Sine diligenti, inquit, ſuſtentatione corporis orare non poſſum, cum ſim exinanitus cerebro, corde debilis, & viribus penitus deſtitutus. Mox Comes, duobus diſpenſatoribus, quos in domus ſuȩ cuſtodiam relinquebat, prȩcepit, dicens: Languidum iſtum cibis, & omnibus corpori neceſſarijs diligentiſsimè procurate. Quod illi promiſerunt ſe facturos, & ſic Comes profectus eſt. Et primũ quidẽ per dies quindecim diſpẽſatores illius pauperis recordati, eidẽ neceſſaria miniſtrauerunt: deinde minus ac minus, ad vltimum ipſius penitus obliti ſunt. Quid plura? Neglectus pauper, orare ceſſauit. Comes autem in via non modicè tribulatus, poſt moram multam ad patriam eſt reuerſus. Nec mora, recordatus pauperis, quȩrit an viuus ſit vel defunctus; quem adhuc viuum intelligens, viſitauit, dicens. Mortuum te putabam cariſsime, iuxta ſolitum orationum tuarum ſuffragia non expectus. Exceptis enim quindecim diebus, aut non multo plus, poſtquàm iter arripui, vſque in diem qua ad propria ſum reuerſus, nunquam mihi tribulationes & anguſtiȩ defuerunt. Mox igitur pauper obortis lacrymis, ait: Quando tua beneficia ceſſauerunt à me, adiutorium diuinum ceſſauit à te. Et Comes * priorum oblitus, qualia, inquit, in te mea defuere beneficia? Cui pauper: Recedens hinc, inquit, duobus domus tuæ diſpenſatoribus præcepiſti, vt me

2. *De paupere à ſeruis Comitis Camp. neglecto, qui ideo orare nõ potuit.*

ms. p. 2. imp. poſteriorũ.

vt me debilem in omnibus neceſſarijs procurarent, quod parum pluſquam diebus quindecim impleuerunt: ego autem viribus deſtitutus, ad mortem ferè deductus ſum, & ſic orare pro te non potui.

3. *de punitione eorundẽ ſeruorũ.* STupefactus ergo Comes dictos diſpenſatores præcepit aduocari, & eis coram omnibus dixit. O cunctis ſeruientibus nequiores, qui cõtra præceptũ meũ nequiſsimè bonis meis pepercíſtis; & pauperem hunc, quem patronum ſalutis & pacis meæ frequenter expertus fueram, non pauiſtis: & nunc fruſtratus orationũ eius ſuffragijs, pericula & tribulationes inueni, quales nunquam ante in vita mea ſuſtinui: quas quidẽ, vt certus ſum, euaſiſſem, ſi pauperis ſuffragiũ habuiſſem. Vos ergo reos periculorum meorum bonis omnibus priuo, & exules à terra mea conſtituo. Depulſi igitur à terra Cãpaniæ, exules per triennium extiterunt; inde per interuentum nobilium in cõnſpectu Comitis ſunt admiſsi. Quibus ille ait: Nullam prorſus aliã gratiam vobis exhibeo, niſi quam vobis dominus Papa, veritate narata, dare cenſuerit. Quod mox illi cum inſperato gaudio iter capientes, cum literis ſecretum Comitis continentibus, quia eos non exheredare, ſed pro culpis vexare volebat, ad ſummum Pontificem peruenerunt. Cui relata cauſa aduentus ſui, litteras Papæ in hanc ſententiam Comiti retulerũt; quod quilibet nummum aureũ Comiti ſolueret, & ſic adepti gratiam, facultatibus redderentur. Tunc Comes, Latitudinẽ inquit nummi, & ſpiſsitudinẽ eius ab ore Pontificis volo ſcire, & ſic vos ad gratiam, quam mandauit, admittam. Denuo ergo reuerſi ſatellites, domino Papæ reſpõſum Comitis oſtenderunt. Mox Papa conſcius quid reſpõderet, reſcripſit Comiti debere nummum aureum

habere

habere latitudinem terræ, & ſpiſsitudinem eius extendi vſque ad altitudinem cæli: eò quò oratio iuſti, qua Comitem fruſtrauerunt, cælos penetret, & virtus eius corroboret vniuerſa. Ad hoc mandatum, Comes ſatellitibus ait: Videte miſerrimi, quid mihi dominus Papa reſcripſit, hunc nummium aureum exoluere quis ſufficiet? videte quanta vos pœna dignos exiſtimet, qui vos debitores tantæ ſolutionis addixit; quam nec totus mundus ſoluere præualeret. Hinc ergo tertiò redeatis ad Papam, & abſolutionis veſtræ literas pro culpa, qua in me peccaſtis enormiter, apportate: & ſic pœnis ſufficientibus exactis, liberi ad propria redeatis. Sic inclytus Comes ille, & in ſeruis quod deliquere puniuit, & alijs poſt futuris, dignam orationis fiduciam dereliquit. *eccl. 35.*

DIſcant ergo apes fideliũ, ſubditi ſcilicet, Prælatum ſuum foris ad negocia procedentẽ precibus tueri, & cordis compaſsione iuuare. *Concl.*

Subditi non perturbent contemplationem Prælatorum, Cap. XIII.

Si qua alam Regis tranſiens iuxta † deſtruxerit, non effugiet agmen, *ſupple quin vindicet.* *ms. p. 3. m. imp. destruxerit.*

ALam cõtemplationem, vel ſpiritualem vitã intelligo. Hanc ſi quis ſubditorum in Prælato nõ debita vel indiſcreta fatigatione turbauerit, aliorũ debet indignationẽ grauiſsimam experiri. Vnde nõ incongruè Spiritus ſanctus in Canticis admonet, dicens: Adiuro vos filiæ Hieruſalẽ per capreas, ceruoſque camporũ; ne ſuſcitetis, neque euigilare faciatis dilectã quo-ad-vſque ipſa velit. Et Dominus ipſe *Cant. 2. & 3.*

ipſe Chriſtus primitiuę eccleſię Prelatis ad conſo-
Ioan. 16 lationem dixit: In mundo preſſuram habebitis: in me autem pacem. Hanc in Prælato foueas, hanc
Ier. 29. exoptes; quia in pace eius erit pax tua:

Cui caput infirmum, cetera membra dolent.

2. *De abb. S. Matthie. à contẽplatione retracto.* VNum de prælatis vidimus, quem malo ſuo à vita contemplatiua, à ſuis ſubditis nouimus excitatum. Abbas monaſterij Sancti Matthię Treuerenſis, vir nobilis, & ſtirpis regiæ, patrem & fratrem duces illuſtres habuit, hic ab adoleſcentia ſua in omni puritate innocentis & contemplatiuę vitæ fuerat educatus. Electus ergo à ſuis omnibus in abbatem, annis pluribus adeo deditus fuit actibus ſpiritualibus, & monaſtici ordinis diſciplinis, vt cum difficultate non modica, & niſi maioribus vrgentibus cauſis, ab ambitu clauſtri poterat euocari. *ambo ms 2. imp. officiatos.* Quód vtique vidit; & inuidit diabolus, & ſuos *officiarios hoſtiliter inſtigauit, vt quaſi importunis impulſibus Abbatem ab ipſo ſecreto vitæ cęleſtis deturbarent. Quod ille quidem in primis grauiter pertulit, ſed paulatim exterioris vitæ delectamentis illectus, totas tandem terrenis actibus manus dedit. Ipſe tamen adhuc honeſtate ſeruata, & ſpirituales diligit, & virtutis decus in alijs benedicit.

3. *admonitio de eadẽ re.* QVód vtique, etſi bonum in alio eſt, melius tamen & optimum ſibi, & ſuis; tam in temporalibus, quàm in ſpiritualibus extitiſſet, ſi gratioris vitæ primordia tenuiſſet. Et hocquidem qui ſedebat in throno, contra Epheſiorum Epiſcopum habuit, quód fidem primam irritam fecit, & prima opera dereliquit. Quamobrẽ prima eũ opera facere hortatur: alioquin ſe cito venturum, & candelabrum eius amouere minatur. Porrò *ſi vnum
Apoc. 2. *ms. p. eſt.*

eſt ne-

eſt neceſſarium, & optimam partem quis contemplatiuus elegerit: nunquam tamen procurante Deo vacantibus ſibi, & ſuos obſeruantibus pedes, rei familiaris neceſsitas auferetur. Quinimmo perſæpe conſpeximus, quod hi qui ſub ſpecie venantium proſpera, in curribus & in equis curias frequentant Principum, infinitas copias diſsiparunt inaniter, & nihil ſecum præter peccata, & amariſsimarum remorſionum ſtimulos reportauerunt.

IN Prælato ergo alam contemplationis non deſtruas, ne, & ſi hîc effugias agmen apum, angelorum agmina, ad vindictam, pro iniuria ſummi principis non euadas. *Concl.*

Prælatus ſubditis viam exemplaris vitæ oſtendat.
Capitulum. XIIII.

Migraturo agmine, nullæ è domibus audent exire, niſi Rex primò fuerit egreſſus, & volatus ſui vendicauerit principatum.

VNde in libro numeri, & libro Ioſue, ſacerdotes qui portabant arcam fœderis Domini, præcedebant. Tobias etiam familiam ſuam præcedebat, & Dominus de Scribis & Phariſæis dicit, quod imponunt humeris hominũ onera grauia & importabilia, digito autem ſuo nolunt ea mouere. Qui ſunt limites domus Apum, niſi termini monaſticæ Regulæ, quam vnuſquiſque in ſua vocatione profeſſus eſt, quos Patres noſtri ſinguli ſtatuerunt? Hos exire, hos prætergredi nullus audeat ſubditorum

1. nu. 10. Ioſ. 3. Tob. 11. Mat. 23.

vt ſibi

ms.p.2. imp. ſc. licet. vt * ſibi per ſe ſupererogationis regulas ordinare præſumat, niſi primò prælatum viderit arctioris & altioris viæ vendicare volatus. Non eſt enim diſci- *Mat.10.* pulus ſuper magiſtrum, nec ſeruus maior domino ſuo. Maiorum eſt regulas ponere, ordinare ſtatuta: minorum verò ac ſubditorum eſt, ſecundum regulam viuere, & ſtatuta ſeruare. Nulli tamen maiorũ licet graue aliquid ac difficile per ſe quod ſtabilimentum obtineat ordinare, niſi per conſenſum ſubditorum, qui ad alia non tenentur, nec obligari poſſunt in aliquo, niſi ad illa quæ tempore conuerſionis ſtatuta per regulas inuenerunt. Maiorum tamẽ eſt, ſi quid minus fit & ſtatutum eſt in obſeruantia regulari, ſupererogationis opera facere, in ſe prius ſupplere quod parum eſt, & ſic ad melius ſubditos prouocare.

2.

de quodã optimæ vitæ paſtore. TAlium quoſdam Prælatorum & in clauſtris vidimus, & in ſeculo experti ſumus. Dilectum valde ſociũ in ſcholis habui, coæuum ferè, & prope parilium ſtudiorum: hic à puero vſque ad finem vitæ à mulieribus incomnuxtus omnino ſemper fuit. In adoleſcentia ſacerdos factus, in Brabantiæ partibus regimen ſuſcepit animarum, quibus tam diligenti, tamque ſincera cura præfuit: vt quos in bonum vincere admonitione non potuit, multimodis prouocare ſtudebat exemplis. Alijs comedentibus, ieiunus ipſe manebat, alijs dormientibus vigilabat, atque alijs intentis ad aleas, ipſe orationibus incumbebat. Quicquid verò in vſus ſuos deputatum erat, commune pauperibus faciebat.

2.Tim.4 Si quam ex ouibus oberrare videbat, importunè, & oportunè ad reuocandum inſtabat. Hæc foris, præter illa quæ intrinſecus maiora latebant. Tálibus actibus viginti ferme annis cunctis imitandus emicuit. Cum autem Altiſsimo placuit, tali

fine

ſine defunctus eſt. Febre acutiſsima per dies aliquot laborauit, & ecce; vbi ſacramentis ſalutaribus præmunitus eſt, & altenuato ſpiritu animam felicem emiſit, mox ſine vllo interſtitio coruſcatio * tanti luminis reſplenduit, vt per vnam leucam circumquaque, & eo amplius, quaſi dies eſſet clariſsima, in lucem ſubitam noctis tenebræ verterentur. Quid mirum? Illum ſine luce recedere non decuit, qui multis illuſtratis vitæ exemplo altioris, volatus primos feliciter vendicauit. Facta eſt autem in morte beati viri dicta coruſcatio lucis, diffuſa per patriam, prima hora noctis, plurimis adhuc vigilantibus: & ipſum lumen emiſſum multa milia hominum vndecumque viderunt, qui ad maioris & gratioris agnitionis, & veritatis lucem, in tanti viſione miraculi profecerunt. *mſ. p. tanta.*

BEatus ergo ille Prælatus qui ſubditis ſuis viam vitæ exemplaris oſtenderit, & volatus altioris exercitij vendicauerit principatum. *Cōcluſio.*

Prælatus ſubditorum opera inſpiciat, & eos exhortatione, & quandoque etiam manibus adiuuet. Cap. XV.

Reliquo tempore cum apibus in labore eſt. Ipſe autem operantes circuit, & ſolus immunis eſt ab opere.

PAulus tamen ſupplebat ea quæ ſibi deerant, & his qui ſecum erant, proprijs manibus laborando. Hoc tamen non ex neceſsitate, ſed ex gratia faciebat. Suffe- 1. *Act. 20.*

ciſſet

ms.p.ei ciſſet * enim labor eius quem habebat in ſtudio prę-
2. Cor. 11 dicationis, & ſollicitudine omnium eccleſiarum.
Gloſ. ordin. ad verſ. pſ. 118. defecerunt oculi mei, ex Aug. Rom. 12. Non enim ſecundum diſcretiſsimum Auguſtinum, putandus eſt otioſus, qui verbo Dei ſtudet: ita nec qui præeſt in ſollicitudine. Illis autem quos oportet eſſe ſubiectos, ex otij periculo corporis labor incumbit, vt labor manuum: cordis autem, vt pſallere, vel legere: vel vtrumque, temporibus conſtitutis. His ergo vt acrius inſtent, ſollicitudine adhibenda eſt exhortatio Prælatorum: & quandoque ſi locus eſt, manus corporis adhibenda, ne
Mat. 23. onera grauia & importabilia ſubditis videantur imponere, digito autem ſuo nolint ea mouere. Vnde modernus noſtri temporis ille Poeta in perſona Alexandri regis dixiſſe legitur.

Si quando dixero forti,

ms p. 2. imp. 1. priori. ſ. leg. non prius.

** Non prior, ſed in arma veni præcedere niſus,*
Tum demum ſocios ſum dignus habere ſequaces.

2. Exemp. de b. Aug. & VValtero epiſ. Tornacenſi.

LEgimus in libro cōtra Academicos beatū Auguſtinum quādoque diſcipulos manibus proprijs laborando, ad opera prouocaſſe, & exemplum tantum poſteris reliquiſſe. Audiui, & vidi de illo venerabili, & deo digno magiſtro VValtero de Marnis, Tornacenſi Epiſcopo, quod vix vnquam ocioſus, dum domi ſedens viueret, apparebat, aut enim meditabatur, aut legebat, aut confeſsionibus audiendis incumbebat: aut cauſis diſcernendis intentus, lites hominum dirimebat. Horum ſi aliquid exercere tæderet, proprijs manibus laborabat.

Concl. TVum eſt ergo prælate, diligēter ſub ditos inſpicere, videre opera, ſingulos exhortari.

Prælatus

Prælatus innocentiæ ſuæ cuſtodes fideles ſemper ſecum ſubditos habeat, Cap. XVI.

Circa eum ſatellites quidam ſunt aſſidui cuſtodes auctoritatis eius.

SOlū enim, vbicunque ſit, nō decet eſſe Prælatū, nec ſine teſtimonio quicquā agere: ne cū Ioſeph, & ſi innocēs, infamiæ ſcandalū patiatur: habebit autē ſecum, non ſicut Roboam, iuniores, per quos perdidit decē tribus filiorū Iſraël: nec ſegnes aut muliebres, vt Iſboſeth, qui ideo occiſus fuit: ſed ſeniores & probatiores ſicut Dauid, & robuſtiores, ſicut Salomō, qui lectū ſuū ambiant propter timores nocturnos. O timores et tremores nocturni; vbique tenebræ vbique, latent inſidiæ: tenebræ ſunt, & ideo laquei ſparguntur. Vix ſecerni poteſt amicus ab inimico. Quid mirum? Dauid dicit in perſona Chriſti: Qui edebat panem meum, magnificauit ſuper me ſupplantationem. Si ergo in viridi hoc factum eſt, in arido quid fiet? 1. Gen. 39. 3. Reg. 12. 2. Reg. 3. & 4. 2. Reg. 8. & 23. Cant. 3. Pſ. 40. Luc. 23.

VEnerabilis Henricus ſub noſtro tempore canonicus regularis in vrbe Bleſenſi in monaſterio S. Mariæ de Burgo medio, cùm diu Pariſijs ſtuduiſſet, in abbatem, licet inuitus, ab omnibus eſt electus. Erant autem in eodem monaſterio, vt à quibuſdam audiui, viri viginti, ſecundum ſeculum quidem ſapientes, & prouidi: ſed minus quàm decebat, religioſi, & caſti. Aggreſſus ergo primum eos blandis & rationabilibus verbis, hortabatur eos ad regulam ſeruandā, ad honeſtatem vitæ, & vt tenerēt in moribus diſciplinam. Sed cum per hæc nihil prorſus ſe proficere cerneret, nec litibus vellet eccleſiam diſsipare, Romanam curiam adijt, * cui 2. De abb. Bleſenſi occiſo. ms. b. 3. m impr. v bi.

vir ſanctus

vir ſanctus optimè notus erat. Qui inde ſummi Pontificis auctoritate munitus rediens, cum eos aliter flectere non poſſet de facili, rigore vſus eſt paſtorali. Quod vt viderunt ſui, & nullatenus ſe poſſe contra ſtimulum calcitrare, nequiter humiliantes ſe, colla regulæ ſubdiderunt. Veſtitum autem, cibum; & potum largius quàm ante miniſtrabat omnibus, ſed in clauſtro eos quietè ſedere, & ſecũdum ordinem viuere compellebat. Hic, ſicut de Iulio Cæſare legitur:

act 9. *eccl. 19.*

Omnia Cæſar erat.

Lucan. l. 3. Pharſal. non procul à prin.

Nullum de his qui religioſi non erant, miniſtrare in aliquo officio obedientiæ, vt eſt cellarium, vel rerum procuratio, permittebat: ſed ſi quos eſſe bonæ conſcientiæ confidebat, illis officia committebat. Hæc videntes alij, finxerunt ſe per tempus religioſos & ſimplices, & in hypocriſi nequiter ambulantes, Abbati ſe quaſi familiariſsimos coniunxerunt. Qui, vt vir pius & bonus, omnia tolerans, omnia credens, eis liberioris vitæ frena laxauit. Quibus illi * tam damnabiliter ſunt abuſi, vt viginti-octo ex eis pari malitia cõuenirẽt, & tres viros ſceleſtiſsimos ribaldos cõducerẽt; & eos in mortem ſancti viri per pecunias animarent. Qui quodã veſpere, cum Abbati extra opidum ad negotia properanti, ſicut ordinauerant, obuiaſſent, ſalutantem eos ac prædicantem ſalutis viam, extractis * enſibus crudeliter occiderunt. Roberto autem ſocio eius, cuius ſuprà mentionem fecimus, euadente, corpus occiſi ad monaſterium delatũ eſt, & in eccleſia collocatum. Et vide lector quid actũ ſit & probatum. Statim enim, vbi ſequenti die, ad ſepulturam occiſi, de locis vbi extra manebãt rei criminis eccleſiam intrauerunt: ecce vox ſanguinis fratris ſui Abel de terra

1. Co. 13.

ms p. 2. imp. in tantum.

ms. p. canipulis.

c. 8. p. 2.

Gen. 4.

terra, quaſi vindictam clamans per vulnera, quæ à loco occiſionis ſicca remanſerant, abundantiſsimo ſanguinis impetu in eorum præſentia manauerunt. Et talequid aliâs frequenter audiuimus factum eſſe. Quod vbi viri fratres, & filij, cum populis aſtãtibus inſpexerunt, dirum eiulatum cum lacrymis leuauerunt. Quid plura? Sepulto martyre, vt audacter dicimus, glorioſo, vbi ad electionem ventum eſt, rei quidem, vt malitiam ſuam palliarent: boni autem, vt imitatorem ſanctitatis haberẽt, dictum Robertum in abbatem vnanimiter elegerunt. Qui ſtatim eadem die profectus ad Papam, acceptis literis ab eo ad Philippum Regem, & ad Bleſenſem Comitem Ludouicum, capi omnes qui ſuſpecti erant manu laica procurauit: quorum nonnulli veritatem ſalubriter confitentes, incarcerati perpetuò, pœnitentiam acceperunt: alij verò à ſacris ordinibus degradati, morte puniti ſunt. Sexdecim verò ex eis, qui in ſcelere potiſsimi credebantur, ſeipſos in carceribus, ſuſpendijs, vel alijs mortis generibus occiderunt. Ipſe verò venerabilis Robertus Abbas, officio derelicto, à loco diſceſsit, & circa prædictum Rothomagenſem Epiſcopum Mauritium, eum vidimus, poſt cuius mortem fratribus Prędicatoribus Pariſijs ſe adiunxit, & inter eos felici fine quieuit. *de qua ſuprà c. 8.*

BOnos ergo, fideles cuſtodes auctoritatis & innocentiæ ſuæ Prælatus habeat, per quos dignè & iuuari poſsit; & defendi. *Concl.*

Prælatus ſedulus ſit in corrigendis, & extirpandis vitijs, Cap. XVII.

Sunt & circa Regem ſæui lictores, qui morte puniunt delinquentes.

Prælat⁹ iuuetur in corrigendo.

CErtum eſt, quod mortis pœnã eccleſia non infligit. Quid autem in lictoribus, qui circa regem prælatum ſunt, niſi officiatos & prælatorum vices agentes accipimus? Hi vtique detractores, & ſuſurrones deo odibiles increpatione corripiunt. Nam ſecundum Apoſtolum, vtilius eſt huiuſmodi homines tradere Sathanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat, ſupple quàm æternis cruciatibus tribulari.

Rom. 1. *1. Cor. 5.*

2. *Vitia moderatè corrigenda apud Sen. l. de 4. vir. c. 3. in pri.*

MOderatè tamen corrigi vitia Seneca docet, dicens: Eſto vitiorum fugax primitus ipſe tuorum: aliorum verò neque curioſus ſcrutator, neque acerbus reprehenſor. Ex vicio alterius, ſapiẽs corrigit ſuum. Optimum eſt ſemper moderatè corrigere, tanquã ſi ipſe quotidie pecces. Obiurgationi aliquid ſemper benignitatis admiſce. Odium oportet peccandi, non metum facias: & in hoc optimum eſt ſequi maiorum veſtigia, ſi rectè præceſſerint.}

3. *Vtilitas correctionis.*

MVltum autem neceſſarium eſt in monaſterijs, vt priores & ſeniores quique (quorum tamen intereſt, & à ſuperioribus iniunctum) puerorum & adoleſcentium dorſo immineant, ne per diſſolutiones varias inualeſcant. Beatus enim Auguſtinus in libro Confeſsionum de ſeipſo conqueritur, dicens: Relaxabantur mihi puero habenæ vltra temperamentum diſſolutionum variarũ, & prodibat quaſi ex adipe iniquitas mea.

Aug. l. 2. Confeſſ. c. 3. *Pſal. 72.*

4. *De eadẽ re exẽpl.*

HVius exempum in Angliȩ partibus accidiſſe narratur. In monaſterio nigri ordinis puer quidam nobilis à parentibus traditus eſt diſciplinis regularibus educandus. Et quia forma decorus, naturæque donis inſignitus, & ſupra ȩtatem ſuam morum honorificẽtia gratioſus, ſeniores maximè, & qui officijs præerant, puero vltra quàm neceſſe

etat, libertatis habenas relaxabant. Prior autem, qui conuentum ſub Abbate regebat, diſcretiori mente & regimine, ipſius licet peroptimę naturę, in tali ætate credendum non putabat, quia, vt dicit Philoſophus; Pueri non tantùm monendi ſunt, ſed etiam arctandi *. Aggreſſus itaque eſt iam aliquantulum inſoleſcentem puerum, verbis, interdum & verbere, ab illicitis refrenare. Qui ad omnem informationem boni, ſtatim, quaſi cera mollis, prioris correctionem accipiens, in adoleſcentem ſanctum, & perfectum creuit, & circa viginti annos ætate finita, mortuus, Priori apparuit, dicens: Tuę correctioni gratias ago pater, qui mecũ tua prouidentia id egiſti, ne inſolentia puerili paulatim defluerẽ, & tandem prolaberer in dãnanda. Hæc vt dixit anima beata, tanto fulgore reſplenduit, vt vix angulus in loco remaneret, qui ab illo lumine expers exiſteret.

ms. p. a. imp. ad. d. verbis.

5. *De canonico pœnitente occiſo.*

SImili prope modo, vt audiuimus à fratre ordinis Prædicatorum: cùm in Theutoniæ partibus circa annum Domini M. CC. XLII. adoleſcens quidam nobilis in lubricitate corporis exceſsiſſet, à * ſenibus concanonicis, & Decano ab ingreſſu eccleſiæ arctatus eſt, & intra ſepta monaſterij, quaſi pro agenda pœnitentia, in loco ad hoc deputato recluſus. Qui humiliter valde pœnam ſuſcipiens, flagellabatur interim à Decano, & grauibus conuicijs culpabatur. Eo autem adhuc in pœnitentia exiſtente, contigit eum à concanonico ſuo innocenter de nocte, & latenter occidi. Vno ergo, eadem nocte, ex cõcanonicis, viro ſancto poſt matutinas orante ſuppliciter in ſecreto, vidit ſubitò totam eccleſiam illuſtrari, & apparente multo comitatu Sanctorum, glorioſam virginem matrem Chriſti in medio omnium, velut magiſtram & dominam conſedere, & ſuper diuerſis negotijs vniuerſalis eccleſiæ tractatũ

msp. tertiũ impulſus.

Sãcti gerũt curã eccl. & peculiariter patroni ſuarũ eccleſ.

habere. His finem datis, patronus eiuſdē eccleſię exorſus eſt, dicens: Et quis ex vobis miſerebitur mei canonici, vt præſentem domini noſtri matrem pariter rogitemus, vt ſuper piaculo eius ſolita pietate flectatur? Et mox ſupplicantibus Sanctis allata eſt anima, & * omnibus dicitur: Quia locus iſte ſpecialiter diſciplina viguit, & adoleſcens iſte iam mortuus diſciplinam libens accepit, et ex corde pœnituit, pro purgatorio cedat ei mors innocens quam ipſe ſuſtinuit: tu autem anima, pete quod vis, & fiet tibi. Et anima: Pro occiſore, inquit, meo peto, qui me occiſo ſtatim valde pœnituit, & ad Dōnnū Apoſtolicum confeſtim iter arripuit, vt ipſe miſericordiam conſequatur. Et mox reſponſum accepit: ſicut dignè petiſti anima, fiet tibi. Hæc vt audiuit orans, canonicis quod vidiſſet expoſuit. Locum igitur introeuntes, occiſum inueniunt, & deplangunt: occiſorem verò, mox poſt factum, de nocte iter arripuiſſe ad Apoſtolicum repererunt.

ms p. add. ab.

Concl. SEduli ergo priores in cœnobijs, & Decani in canonijs in corrigendis & extirpādis vitijs ſemper exiſtant, ne etiamſi proprias non habuerint, ſubditorum * culpis obruantur.

ms p. 2. imp. negligentijs.

Prælatus ſine cauſa non facilè foris vagetur, Cap. XVIII.

Intus ſemper Rex eſt ſollicitus, & non de facili cerni patitur, ſubaudi ſine cauſa.

1. ET hoc contra prælatos, qui impatientes quietis, circum circà, vltra, infra, ſine vlla neceſsitate negotij cum maximis diſpendijs & impēſis crebriùs euagantur. Sed fortè videns prophetam Dauid, imitari vis, qui optat

qui optat pennas, & auolare. Malè tu in verbis prouidentiſsimis diſcreuiſti, quia vanam & friuolam in omnibus euagationem excluſit, dicens: Quis dabit mihi pennas? quales? Audi: Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ: quæ vtique gregaria eſt, & bonum commnne diligit: Et volabo & requieſcam. O rex, ô propheta Dauid, quò optas fugere, quò optas auolare? dixiſti enim in conſequenti: Ecce elongaui fugiens, & manſi in ſolitudine. Si fugiens elongaſti, ergo populum cui rex pręeras dimiſiſti? Abſit, abſit. Et hoc bene circa penultima pſalmi innuēs demonſtraſti. Ego, inquit, ad Dominnm clamaui: & Dominus exaudiuit me. Quo fructu? Audi. Redimet in pace animam meam ab his qui appropinquant mihi, quoniam inter multos erant mecum. Et hoc quo modo? Mecum in corde, mecum in quiete: à puſillanimitate ſpiritus & tempeſtate. Et hoc erat fugere à tumultu, & fugiendo auolare: in pace animas redimi, & inter multos ſine tumultu eſſe cum Chriſto, & ibi inter humeros eius amantiſsimi Domini quieſcere, vt in eo, & cum eo leue pondus ſentiat quicquid pro illo habuerit ſuſtinere. Sed nunquid talis erit volatus tuus ô prælate qui vagaris inſtabilis, & fugiens euaneſcis? Num pennis columbæ vteris vt quieſcas à tumultu antecedentium, & ſub ſequentium, et concomitantium; famulorum dicam, aut ſociorum; & non potiùs dominorum! Vulgò dicitur. Miles in obſequio famulum, clericus ſocium, monachus habet Dominum. Si vis, credas experto: frequentiſsimè vidi dominos quidem paucis eſſe contētos, & famulos ſuperfluis inhiare. Fœda res in prælatis, & deteſtabilis? Quid eò verecundius? quid eò damnabilius? & hoc maximè in clauſtralibus; ſecus enim eſt in ſecularib⁹ clericis (licet & in ipſis hoc malum ſit peſtilens) vbi res tranſit in dominium, quod in religioſis, hoc eſt in clauſtralibus

Pſa. 54.

ibidem.

ibidem.

nunquam fieri poteſt; niſi fortè quis in Epiſcopum aſſumatur; cui tamen diſpenſatio creditur, non diſſipatio. Abſit tamen vt dignis mercedibus obloquar famulorum, cùm dictum ſit: Voca operarios, et redde illis mercedem, Sed non tantum impium, immo ſacrilegum iudico, vt quis Abbas, vel prçlatus, ſpiritualibus filijs, quibus ſummè tenetur, detrahat neceſſaria, & famulis ſuperflua largiatur. Pãnis vilibus iſti; illi Comitum mollibus veſtiantur: iſti vaccinis calceis ſordeant; illi hircinis ocreis niteant. Et vtinam ſaltem iſta ſufficerent, quinimo & ſi non iubẽtibus, propter verecundiam vel timorem, conſentientibus tamen, vel diſsimulantibus dominis, immenſas pecunias aggregant, quibus, poſſeſsionibus emptis, natales ſuos tranſeant in nubendo, & viles ruſtici nobilibus coęquentur. Hi, ſi fratres aut conſobrini, vel conſanguinei ſunt dominorum, tantò liberius & audacius faciunt quæ pręd ixi. Non recordaris ô monache reſponſionis ſenioris illius in vitis Patrum, qui dixit: Opera monachorum ignis ſunt? Et vide quare. Sicut enim, ſi aliarum ſubſtantiam rerum igni miſcueris, conſumetur: ſic &, ſi eccleſiaſticis bonis bona tua patrimonialia contra iura miſcueris, cum illis ad nihilum redigentur. Huius rei tot exẽpla vidimus, quòd nimium eſſet tędium ſingula pertractare, vnum tantùm de pluribus explicabo.

Mat. 20.

2.

De ruſtico nobili facto, & ditato bonis monaſterij.

ERat quidam cliens natus ex ruſticis, qui in ditiſsimo monaſterio patruum habuit à monachis in Abbatem aſſumptum: vocatus autem à patruo, eques ire didicit, qui primus ire pedes conſueuerat. Ad mẽſas ſeruire prorſus ineptus ponitur, & qui ſolum aratrum cum torto collo regere & tenere didicerat, erecta ceruice cibos inferre principibus cogebatur. Quid plura? Ex ruſtico paupere factus eſt diues inclytus; domui domum coniunxit,

Iſa. 5.

redditus

edditus auxit redditibus, agrum agro diſtẽtiùs co-
ulauit. Hinc villas emit & prædia, & qui olim fuit
nus ex ruſticis, factus eſt dominus ruſticorũ. Tan-
em eum ad hoc fortuna leuauit, vt ſpreto connu-
bio militum ſimplicium, factus miles, vxorem ſibi
nobilem copularet. Nec diu poſtea in hac eo gloria
cõſtituto, pes ei ſucciſus eſt cui innitens innixiùs ſta-
bat, & cecidit miſer tantò deiectiùs, quantò ſubli-
miùs fuerat eleuatus. Statim enim mortuo Abbate
patruo eius, ſpernitur, eijcitur, fugatur ab omnibus,
& ab Abbate ſucceſſore defuncti, * nimium velut monaſterij deprędator impetitur. Cõuictus autem, in plurimis minoratus eſt. Sed tamẽ diues in multis copijs remanſiſſet, niſi eum fortius infortunium ad pauperiẽ impuliſſet. Mox enim contagia pecorum, agrorum ſterilitas, ruina ędificiorum, ingratitudo ſuorum ſubſecuta ſunt, vt nulli dubium eſſet, iuſto dei iudicio tantam infelicitatem ex iniuſto congregatis diuitijs ſucceſsiſſe. Extremò ad tantam deuenit calamitatem miſer ille, vt nullus eius miſereretur; nullus ei, vel in paruo ſuccurreret. Et dignè, quia ex minimo ferè, indignè ſe extulerat ſuper magnos. In ſe ergo, & ſi tardè, reuerſus homo, iuſtum in ſe Dei iudicium benedixit. Miſit igitur vxorem cum paruulis ad parentes, laborare proprijs manibus ipſe cœpit, & in ſudore ſuo comedere panem ſuum. Quod vt viderunt ſui, viderunt & monachi, vel quibus Abbas patruus ſuus bonus extiterat, humiliato homini in pluribus benefici extiterunt. Paulatim ergo tam per laborem, quam per iuuamina reſurgere cœpit, & in paruo tempore pro ſtatu ſuo ſatis habuit.

ms p. ni- mirum.

Gen. 3.

BOnus itaque Prælatus intus ſit ſollicitus circa ſuos, & extra in tumultu cerni ſine cauſa non facilè patiatur. Et, ſi egredi, ſi cerni neceſſe eſt, non pompoſè, ſicut Comitem vel Principem: ſed ſicut

Gonck.

 religioſum

religioſum & Chriſti famulũ decet, familiam paucam habeat vtilem, & honeſtam.

Prælatus neceſſariò egrediens, Deum vt eum egredientem tueatur, exoret, Cap. XIX.

Neque enim foras egreditur, niſi agmine migraturo.

1. AD idem hoc pertinet quod expoſitum præceſsit. Migraturum autem agmen dicitur: cùm communis neceſsitas congregationis expoſtulat, vt pro negotijs Prælatus exeat, & cum inſtantia multa compulſus.

2. *De Prælato ſemper ante egreſſũ orante.* VIdi quẽdam ex Prælatis maioribus, qui quandocunq; ad exteriora negocia vocabatur, ante egreſsionem ſecretũ petebat: ſupplex prouoluebatur in precibus, & à Domino lacrymis implorabat, vt ſe in omnibus egredientem & regredientem ſua clementia tueretur, & in manibus ſuis negocia cõram poſita proſperarentur. Et vide lector quid inde ſit ſecutum. Secura & indubitabili relatione didicimus de eodem, quòd vix in omni tẽpore prælationis ſuæ iniuriam paſſus ſit, vel offenſam.

3. *De Brunone paſtoratum reſignante vt religionẽ intraret.* QVantum autem periculum ſit & malum, niſi ex cauſa valde neceſſaria, curam ſuſceptam animarum deſerere, patet in eo quod ſubiungã Bruno in partibus Theutoniæ, in opido magno, quod Mõs Martis dicitur, bonus presbyter & caſtus fuit. Hic, referẽte mihi memorabili Henrico de Colonia fratre ordinis Prædicatorum, conſobrinum habebat presbyterum, æquè Brunonẽ, virum ſcientia, & moribus approbatum. Hunc auunculus presbyter Bruno ſæpius deuotè rogabat, vt dictæ parochiæ curam ſuſciperet, & ipſe iam ſenex religionẽ intraret. Annuit ille poſt multas preces, inuitus tamen, eò quòd

regimē tantę parochię formidaret. Hoc vt obtinuit, Bruno ſenior religionem intrauit, & citò poſt hæc ex hac vita migrauit. Differente autem Brunone iuniore animarum regimen attentare, eò quòd aliud beneficium capellanię viginti marcharum ſuperius in caſtro teneret; vicarium pro ſe presbyterum in parochia collocauit. Brunone igitur eodem iuniore vna nocte in lecto quieſcente, apparuit ei in cappa nigra Bruno ſenior iam defunctus, & dixit ei, in eiſdem verſibus loquens.

In grege commiſſo malè te geris, & pede ſciſſo
Claudus es: inſpicito quæ pœna futura, redito.

Hęc dicēs, cappam qua videbatur inditus, eleuauit, & ſe grauiter affligi incendijs demonſtrauit. Ad hęc Bruno iunior expergefactus, recolit viſionem, & verſus, & mox in ſoporem iterum reſoluitur. Cui eodem ſchemate defunctus apparens, dixit;

Tu pœnæ cauſa, requies per te mihi clauſa.
Aſpice ſic vri, cibus ignis & eſca futuri.

Et hæc dicens, iterum illi tormētum ignis oſtendit. Cui iterum tertiò ſoporato apparens, dixit:

Mundi delicijs interdum ſeria miſce,
Ex his primitijs cape partes, aut reſipiſce.

Ad hęc verba Bruno ſurrexit, et flexis genib⁹ ſe impleturū quod auunculo viuēti promiſerat Deo vouit. Nec mora, cū ſplendore nimio manifeſtè defunctus apparens, & vouenti congaudens, dixit: Lætatus ſum in his quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus. Et hæc dicens, in ſublime conſcendit. *Pſa. 121.* Vide ergo lector quanti periculi ſit curam animarū ſuſcipere, & in manu relinquere negligentis. Quod in Brunone ſeniori potes aduertere, qui curam negligenter deſeruit; & in Brunone iuniori, qui ſuſceptam, alteri incuratè commiſit.

4. *Verſuū priorum expoſitio*

SImul etiam in hac narratione, diligenter aduerte quod in primis verſibus dicitur.

In grege

In grege commiſſo malè tegeris, & pede ſciſſo.
Claudus es: inſpicito quæ pœna futura, redito.

Ibi namq́ue manifeſtè ſignificauit ſciſſum eum habere pedem affectionis, quem integrum erga commiſſum gregem habere debuerat. Claudumq́ue eum eſſe monſtrabat, cum vno beneficio, ſcilicet Capellaniæ, ſeruiret in caſtro, & curam ſibi cõmiſſam parochiæ negligentiùs deſerebat.

5. *Determinatio quæſt. de pluralitate beneſic.*

VOlo vt quicunq; hæc legerit, ſciat me an. ab incarnatione Domini M.CC.XXXVIII. fuiſſe Pariſijs, vbi venerabilis Guillielmus Pariſienſis Epiſcopus, qui in Theologia iam rexerat, conuocationem fecit omnium magiſtrorum in capitulo fratrũ Prædicatorum. Propoſita ergo quæſtione de pluralitate beneficiorum, ſolerti & valde longa diſputatione probatũ eſt, duo beneficia, dummodo vnum valeret quindecim libras Pariſienſes, teneri cum ſalute animę non poſſe. Hoc determinauit prædictus Epiſcopus: hoc frater Hugo ordinis Prædicatorum, poſtmodum Romanę curię Cardinalis: hoc frater Guerricus, & frater Gaufridus eiuſdẽ ordinis: frater Iohannes de rupella ordinis fratrum Minorum; & alij quamplures magiſtri Theologię determinauerunt in ſcholis proprijs ſucceſsiuè. Fuerat autẽ habita diſputatio longa valde, & multò ſolemnior ante annos tres: in qua etiam, omnes Magiſtri Theologię, exceptis duobus, determinaſſe probãtur idem per omnia quod & ſuprà: quorum vnus fuit Magiſter Philippus Cancellarius Pariſienſis, & alter Magiſter Arnoldus, poſtmodum Ambianenſis Epiſcopus.

6. *Viſio de anima cãcellarij Pari. dãnata.*

QVid autem de ipſo Philippo contigerit, audiamus. Agonizantẽ in morte, dictus Guillelmus Pariſiẽſis Epiſcopus paterna ſollicitudine viſitauit, roga-

rogauitque eum, vt ſingulari opinioni cederet de pluralitate beneficiorum, & omnia beneficia ſua, excepto vno, in manus eccleſiæ reſignaret; & hoc, conditione media, vt ſi conualeſceret, ei ſupplere vellet de ſuo proprio quod dimiſiſſet. Renuit ille, experiri ſe velle dicens: vtrum eſſet damnabile beneficia plura tenere, Mortuus eſt ergo ſic. Poſt paucos autem dies, cum dictus Pariſienſis Epiſcopus, finitis matutinis, orare vellet, vidit inter ſe & lumen quaſi vmbram hominis, tetram nimis. Eleuata ergo manu conſignat ſe, & ſi ex parte Dei ſit, præcipit vt loquatur. Cui reſpondit apparens. Alienus à Deo ſum, ſed tamẽ * mirabilis factura eius. Et preſul. Tu quis es inquit. Cui ille reſpondit. Ego ſum Cancellarius, inquit, ille dudũ miſerrimus. Rurſus Epiſcopus elato altiùs gemitu, & quomodo, inquit, tibi eſt ſic dolẽti? Malè, ait, immò quam peſsimè, quia damnatus ſum æterna morte. Et Epiſcopus. Heu, ait, chariſsime, quæ cauſa tuæ damnationis? Tres ſunt, inquit, cauſæ, quare morte perpeti ſum damnatus. Vna eſt quod recreſcentes fructus annuos contra pauperes timidè reſeruaui. Secunda eſt quod contra ſententiam plurimorum, de pluralitate beneficiorum, quaſi licitè tenendorum, opinionẽ propriam * defẽſaui, & in hoc me periculo mortalis culpæ cõmiſi. Tertia eſt, & illa grauiſsima omniũ, quod abominabili carnis vicio, in ſcandalum multorum, multo tempore laboraui; & ad Epiſcopũ mox ſubiunxit. Eſtne inquit finitus mundus? Et Epiſcopus. Miror, ait, te litteratiſsimum quondam virum hoc quærere, cum me adhuc viuum cernas, & omnes nos viuẽtes adhuc mori neceſſe ſit, antequam mundus inſtante iudicio finiatur. Et ille. Non mireris inquit: quia nec ſcientia, nec opus, nec ratio eſt apud inferos venienti. Et hæc dicens, vmbra ab oculis mirantis euanuit: ipſe autem Epiſcopus (non tamen ſub

ms. b. ſecundum imp. miſerabilis.

Tres cauſæ dãnationis illius, auaritia, Pluralitas beneficiorũ.

ms p. defendi.

Luxuria.

Eccle. 9

ſub perſona ſua, quaſi hæc vidiſſet) in prædicatione ſua clericis omnibus recitauit.

7. *Viſio de alio ob ſolā pluralitatē benefic. dānato.*

SImili modo, cùm quidam clericus maximę litteraturæ, pro me, agonizans in morte, mandaret, & conſilium quæreret, quaſi in proximo migraturus, reduxi ei ad memoriam diſputationē illam ſolēnem, & determinationé de pluralitate beneficiorum Pariſijs factam, cui ille interfuerat doctor magnus, conſuluique illi cum magna inſtantia lacrymarum, vt vnam prębendarū dimitteret, quia duas contra animam ſuam tenuerat, quarum vna ad omnem vitæ copiam omni clerico ſufficere potuiſſet. Tunc ille facie cōuerſa diſsimulans, hoc tantùm reſpondit. Orate Dominum vt inſpiret, nec diu poſtea cùm receſsiſſem, & tenuiſsimo ſpiritu vix hærente, hoc idem quod conſulueram ei quidam conſobrinus ſuus iuuenculus cum maximis lacrymis inclamaret: cùm voce non poſſet, manu innuens, exſpirauit. Poſt cuius obitum, cùm quidam ex noſtris, ſtupefactus nimium, cogitaret cur tātus homo, & tantus clericus, ſi mortale peccatum eſſet plura benecia retinere, in tali ſtatu mortuus extitiſſet. Mox quaſi ſemivigilanti defunctus apparens, dixit: *hęc præbendarum ſola cauſa eſt, pro qua infelix ego in perpetuum damnatus ſum.

**mſ p. 2. imp. hæc ſola præbendarū cauſa eſt pro &c.*

8. *Magnorū virorū ſentētiæ cōtra tenentes plura beneficia.*

SVper hac eadem quæſtione, cùm beatæ memorię Iacobus de Vitriaco, tunc quidem Achonenſis Epiſcopus, poſtea verò Romanę curię Cardinalis magiſtrum quódam Theologiæ probatiſsimum Robertum de Chortō, Romani apicis Cardinalem moriētem ante primam Damiatæ ciuitatis obſidionem interrogaret, reſpondit. Dico iam migraturus à vita, quòd mortale & damnabile eſt, dum tamen

Robert. Chorton.

vnum competens ſit, beneficia plura retinere. Hoc idem magiſter Petrus Cantor ſanctæ Mariæ Pariſiēſis, & dixit, & ſcripſit. Hoc idem magiſter Guiardus Cameracēſis Epiſcopus verbo huiuſmodi confirmauit. Nollem, inquit, pro toto Arabiæ auro vna tantùm nocte duo beneficia retinere, & certus tamen eſſem quod de mane vnum illorum idoneo homini conferretur, & hoc propter incertę vitæ diſcrimen. Super hoc etiam, narrante fratre Bernardo, quondam pœnitentiario Domini Papę; & fratre ordinis Prædicatorum, cùm beatiſsimæ memoriæ Papa Gregorius nonus interrogaretur, ſi poſſet de plenitudine poteſtatis cum plurium beneficiorum detentoribus diſpenſare, reſpondit. Non poſſum inquit, niſi tantùm ſuper vexatione detinentium diſpenſare.

Petrus Cantor.

Guiard. Epiſ Cameracenſis.

Gregor. IX.

9. Admonitio de nō retinendis pluribus beneficijs.

QVis ergo ſapiens erit, qui fallat ſe, & ſibi ſuper diſpenſatione aliqua blandiatur? Eſto quòd multi magiſtrorum dicant hoc, et multi alij opinentur in contrarium, hoc ſolum, mortale ab Auguſtino omnium doctorum maximo iudicatur, quòd quis incertitudinis periculo, aut mortalis peccati diſcrimini ſe committit. Noli ergo fieri ſub trina inuocatione diuini nominis vſurpator: & ſicut ſub tribus perſonis inuocatur vnus Deus & colitur, ita tu clerice, tu ſacerdos duorum, trium, aut quattuor beneficiorum, vel plurium poſſeſſor exiſtas. Lucifer ille ſapientiſsimus et pulcherrimus in creaturis, Lucifer inquam angelus aſsimulari Deo voluit, & contemptilius cecidit vniuerſis. Quantò ergo numeroſior extiteris in prębēdis: tantò te ſuperbius, non ſolùm contra Deum, ſed etiam ſupra Deum extollis.

Eze. 28. Eſa. 14.

10. *Exemp. de canonicis malè morientib⁹.*

EGo in quadã ciuitate Epiſcopali annis vndecim adoleui, vbi ſexaginta duo canonici ſub prębẽdis pinguiſsimis ducentarum ferè librarum Pariſienſium in matrici eccleſia ſeruiebãt, quorum plures erant beneficiorum plurium detentores. Vide ergo qualem vindictam Dei in ipſos vidi turpiſsimos detentores. Mihi teſtis & iudex ſit ſancta Trinitas vnus Deus, quod paucos eorum vidi communi mortẽ defungi, ſed ſubitò omnes & reprobè mori: ita quòd quidã eorum, audito quòd vnus ſociorum in nocte ſanus, mane mortuus inuentus eſſet, comploſis manibus dixit. Et quid vultis? Secũdum vſum & conſuetudinem eccleſiæ mortuus eſt, vt videtis. Vidi ego ipſe in eccleſia eadem infra paucos annos quatuor Archidiaconos ſic defungi. Vide lector, mirare miraculum. Primus eorum de equo phalerato & grandi cecidit, fractiſq; ceruicibus expirauit. Secundus manè in cathedra ſedẽs, mortuus eſt repertus. Tertius in choro ſtans, cùm ad miſſam eleuatio corporis Chriſti fieret, cecidit reſupinus, & ſubtracta loquela cum ſenſu, quaſi brutum animal, die tertia ſine ſacramentis eccleſiaſticis eſt defunctus. Quartus confeſsionem peccatorum, & ſacramenta recuſans, mortuus eſt, & extra cœmiterium ſepultus.

Prælatus oberrantes reducat, & laſſos releuet, Cap. XX.

Si qua laſſata eſt, aut fortè aberrauerit, eam rex ex odore proſequitur: Subaudi vt releuet, vt reducat; releuet laſſam, reducat errantem.

LAſſus dici poteſt qui à currenda via mādatorū Dei, vel penitus deſtitit, vel animo tepuit. Aberrare verò apis dicitur, cū clauſtralis quis, aut ſubdit⁹ à rectitudine virtutis, aut regulæ, per deuia viciorum recedere nō veretur. Tales nimirum bonus Prælatus odore famæ ad inueſtigandum & corrigēdum, vel deuotæ orationis ardore, ad ſuccurrēdum; vel ſpiritu lenitatis, ad compatiendum eiſdem infirmis ne pereāt, ſi iuſtè agit, piè proſequitur. Vnde de principe Paſtorum Chriſto per prophetam dictum eſt: Calamum quaſſatum non conteret, & lignum fumigans non extinguet. Vę ergo illis qui ſeueritate nimia ſubditos conterunt, & illis maximè væ, qui eos vitæ malæ exemplis extingunt. 1. *Eſa. 42.*

2. *Apparitio b. Petri cuidā presbytero.*

VNde, ſicut magiſtro Ioanne de Leodio narrāte cognoui, princeps Apoſtolorum Petrus prę-lato cuidam multis annis malè regenti in infirmitate vultu ſeuerus apparuit, librumque tenens apertum, legere compulit refutantem. Erat autem hæc ſcriptura in textu libri. Mortificabas animas quæ non moriuntur, & viuificabas animas quæ non viuunt. Cumq; ille horreret nimium amplius legere, vultuq; refugeret, Apoſtolus Petrus ſeueri⁹ inſtitit, vt quaſi gloſsā textus legeret, quæ in margine ſcripta videbatur. Legit ergo coactus: Qnādo de inferno reduces animas, quas per tuum deſtitutas exemplum æternis ſupplicijs tradidiſti? Et cum ille præ horrore & confuſione reſpondere non poſſet, de viſione ad ſe rediens, ſe ſudantem & creticantem inuenit. Nec mora, de conſilio dicti venerablilis viri, ſeculum derelinquit, & Chriſti deditus ſeruituti, in monaſterio Hannoniæ Ciſtercienſis ordinis, quod Camberonum dicitur, beatiſsimo fine quieuit. *Eze. 13.*

Magna prælatorum pericula. QVantum autem periculum prælatis immineat, non tantũ ex officio, verum etiam ex ſurreptione multimoda dęmonum, vbiq; ſparſis inſidijs, excēpla multorũ, & ſcripta oſtēdunt. Seuer⁹ Sulpiti⁹ ſcribit beatum Martinũ dixiſſe, maiorē ſibi virtutē ante Epiſcopatum fuiſſe quàm poſtea, cùm duos antè ſuſcitauerit mortuos, poſtea ſolum vnum. *Seuer. Sulp. dia 2. de vita S. Martin.*

4. *Idē firmatur apparitione defuncti.* APud ſanctum Victorem Pariſijs, referentibus canonicis audiui, quòd quidam canonicus regularis erat, vita, genere, & litteris pollens. Electus autem in Epiſcopum, renuit, & pertinaci conſtātià contra plurimorum & maiorum conſilium ſe ſubtraxit. Moriturum autem, poſt multos annos ſocius quidam eius, qui eum multum dilexerat, adiurauit eum, quatenus ad ſe, ſi Deus permitteret, reſolutus morte rediret. Annuit ille, ſtatimque defunctus eſt. Nec dies multi poſt mortem eius effluxerant, cùm ecce anima, ſecūdum quod promiſerat, rediēs, eminus in pariete crucis ſignũ impreſsit, dicens: Ne dubites, nec vacilles in viſu. Sed quære quod vis, & me ſinas ad potiora tranſire. Mox ſocius ad viſionē exultans: ſollicitus, inquit, valde fui, ne grauiſsimũ ad minus pœnam in purgatorio ſuſtineres: quia refutaſti contra maiorum conſilium tam pertinaciter Pręſulatum, in quo ad ſalutem animarũ, tot, & tanta bona facere potuiſſes. Cui anima. In me, ait, hoc ordinauit clementiſsima bonitas ſaluatoris, quia ex tunc timui, & nunc ſcio, quod ſi Epiſcopatus cathedram aſcendiſſem, perpetuæ damnationis periculum incidiſſem. Et hoc dicens; quaſi cum ingenti coruſcationis lumine pertranſiuit. *ad ſe, pro ad eum.*

5. *Quomodo Hugo Decanus Camera. factus ſit monachus.* SEd & venerabilis Hugo Cameracenſis Eccleſiæ Decanus, vir in omni honeſtate, & generis nobilitate clariſsimus; cum in diuerſarum eccleſiarum Epiſcopatibus ſe principari formidaret, nec poſſet

poſſet ſubterfugere ſedis Apoſtolicæ iuſsionem: derelictis omnibus monaſterium Ciſtertienſis ordinis in Vacellis, prope Cameracum, ingredi cogitauit. Cumq́ue propoſito declarato, accipitrem decem * mutonum peroptimum quem habebat, multi nobiles peterent; mira curialitate diſsimulauit. Et veniens ad portam cœnobij, monachus mox futurus, accipitrem pedum vinculis ſoluit, & huiuſmodi verbis vſus, ad auras liberas euolare permiſit: *f. buteonum.*

Hìc te dimitto, laxum, placidumq́; remitto.
Libertate frui, pro bonitate tui.

Nec mora, multi dimiſſum accipitrem capere vel reuocare conantes, fruſtrati ſunt; quia poſtea * nuſquã comparuit. Et hoc quidem aliquando iunioribus diſpenſatiuè permittitur, vt in auibus cæli ludant horis & temporibus congruis, ne tentationum diuerſarum fluctibus ſubruantur. *ms. p. 2. imp. nũquam.* *Baruch 3*

6. *De paſſeribus ipſi nouitio exiſtenti manſuetis.*

DE ipſo etiam beatiſsimo viro, & illud in monaſterio, vt ipſemet audiui à monachis qui viderunt, memoriter referebatur. In menſa nouitius dum ſederet, frequenter paſſeres aduolantes de manibus eius panis minutias capiebant. Super quo à magiſtro nouitiorum leniter redargutus, his verſibus paſſeres ſecundum conſuetudinem venientes alloquitur, dicens:

Paſſer abi, nec habe mirum quòd abire cogaris.
*Ætas, ordo iubet * te mihi, non tibi me.* *ms. b. tert. imp. me mihi.*

Hic, vt dignum erat, maluit ſub habitu monachali latere ſub regula, quàm infula pontificali decorari.

7. *de felici eiuſdem obitu.*

IN huius morte beatiſsima, ex innumerabilium angelorum præſentia tanta dulcedo creditur reſultaſſe,

ſultaſſe, vt omnib⁹ qui præsẽtes erãt, ſingularis gratia videretur infũdi. Diſcãt ergo fideles culmina reuereri, & nequaquã cathedras impudẽter aſcẽdant: quia quantò gradus altior, tantò caſus grauior.

8. De concione facta per mandatũ diaboli.

SEd & illud, ſolemne miraculum ad terrorẽ omnium prælatorum enarrabo. Clericus quidã in ſynodo Epiſcoporum prædicare compulſus, anguſtiabatur non modicum, quidnam dignè poſſet coram tot prælatis eccleſiæ prædicare. At vbi acceſſurus in oratione iaceret, venit ad eum diabolus, & dixit ei. Quid anguſtiaris iſtis clericis prædicare? Dicas eis iſtud, & non aliud: Principes infernalium tenebrarum principes eccleſiæ ſalutant. Læti omnes nos gratias eiſdem referimus, quia cum ipſis, eorum nobis afferuntur ſubditi; & per eorum negligentiã ad nos deuoluitur totus pariter ferè mundus. Inuitus quidem tibi dico quod dico, ſed altiſſimi iuſsione coactus. Reſpõdit clericus. Mihi quidem, ſi hæc eis retulero, non credent. Tunc diabolus tangens maxillam eius: Ecce, ait, ſignum, nigredo inſolita faciei. Hãc antequã prædices, nõ cõtingas, quia fruſtra: poſt prędicationẽ verò aquà benedicta delebis. Proceſsit ergo clericus in ſynodo prędicaturus: & admirãtib⁹ cũctis in ſigno indito faciei, tãtũ illa quæ ſibi iuſſa sũt recitauit, & ad horrorẽ maximũ cũctorũ corda permouit. Hæc* anno ab incarnatione Domini M.CC.XLVIII. fuerũt Pariſijs coram omni clero & populo ſolemniter recitata.

ms. p. 2. imp. adduunt eodem.

9. Autoris admonitio ad malos prælatos & clericos ſui tẽporis.

QVàm vera ſint iſta, ſtatus procul dubio demõſtrat eccleſiæ: qui nullam ſuperbiæ, auaritiæ, luxuriæ, in clericis & prælatis recipit comparationem. Vidi moderatores orbis & Reges magnos, vidi Duces, Comites, & Barones: nihil tamen vidi in eorum cultu veſtium tam ſingulariter exquiſitum. Eorum auaritiam ſi attendas: nulla ciuium talis. Qui tamẽ heredes legitimos ſi haberẽt, tolerabilior inſania videretur. De luxuria verò eorũ nihil diffinire

diffinire præſumo, niſi quod illā ſolus omnipotens
nouerit,qui renū & cordium ſcrutator eſt Deus. Si *pſ. 7.*
quis clericorū culpabilis, de duritia verborū dicto-
rū conqueritur,corrigat ſe: & contra ſe prolata non
audiet. Si quis verò legentiū ſe à reprehēſis morda-
citer vicijs inuenerit innocentē,non iraſcatur,nō in-
dignetur mihi,ſed gaudeat vicia, de quibus cōſcius
nō eſt, * in conſcijs repræhendi. Si quis verò indi- *ambo*
gnè dicta verba tulerit, notabilem ſe reddet in di- *ms. 2.*
ctis, & veritatis pleniſsime detractorem. *imp. in-*
conſcius.

HÆc,& his ſimilia cum quidā nobilis adoleſcēs
de Romanorū partibus, Thomas de Aquino 10.
nomine ,vereretur;intrauit ordinē Fratrū Prædica- *De b.*
torū Bononiæ. Qui cùm Domino ibidē in magno *Thomæ*
feruore & alacritate ſpiritus deſeruiret, inuidit dia- *de Aqui-*
bolus,& inſtigauit parentes eius, & maximè duos *no,& de*
fratres illius potētiſsimos ac feroces:qui obtinuerūt *conſtātia*
à Papa,vt ad curiā per litteras Apoſtolicas citaretur. *& pati-*
Qui,vt cōparuit,iuſſus eſt habitū ordinis deponere, *entia*
et dignitatib⁹ eccleſiaſticis inſigniri,Quòd cùm ſper- *eius.*
neret mira cōſtātia, furtim à ſuis fratrib⁹ quos prę-
diximus,raptus eſt,& in carcerē clam detruſus. Vbi
cū graui inedia,frigore, & penuria affligeretur,nū-
quàm tamē tortores eius efficere potuerunt,vt ſaltē
habitū ſuſcepti ordinis, vel cibos mutare vellet. Et
his omnib⁹ nequius cogitātes per quod poſſēt iuue- *ſecum.*
nilē animū euertere,ſecū mulieres in carcere per tē- *pro cum*
pus aliquod cōcluſerūt.Qui fortiùs quàm pri⁹,ſpre- *illo.*
tis illecebris,ſic ānis duob⁹, vel trib⁹ in carcere per-
durauit. Romā ergo adiēs magiſter ordinis Prędica-
torū piæ & b.memorię Ioānes,ſuper raptu et incar-
ceratione fratris Imperatori Federico cōqueſt⁹ eſt.
Qui re examinata,& inuēta vt dictū eſt,pręfatos no-
biles quęſiuit ad pœnā. Nec vllo modo mortis ſētē-
tiā euaſiſſent, ſi dictus Magiſter in querimonia perſtitiſ-
ſet.ſed veritus eſt iudiciū ſāguinis,& Imperatoris animū

mitigauit. Grauiter enim audita tanta inhumanitate fratrum in fratrem Cæſar commotus erat. Deterriti ergo dicti fratres fratrem ſoluerunt, qui trãſmiſſus eſt Pariſios à magiſtro ordinis eiuſdem. Nec diu Sathan diſtulit inſidias adoleſcenti ſpargere. Inſtinctu enim fratrum ſuorum carnalium, & amicorum quos habebat in curia, per litteras Apoſtolicas iterum mandatus eſt. Venienti autem mox à Papa præcipitur, vt regimen Abbatiæ Montis Caſsini ſuſciperet, quæ vtique maxima erat in totius Apuliæ & Campaniæ partibus prælatura. Septem enim Epiſcopatus illius Abbati ſubiacent, qui & ipſe pontificale officium in omnibus adminiſtrat Renuit ergo præclariſsimus adoleſcens, nec ordinem, vel habitum ſuum deſerere vlla conditione conſenſit. Cui cùm Papa concederet, vt in ordine & habitu ſuo, præeſſet officio: noluit ille, & clam prolapſus à curia fugit, & in Coloniam Agrippinam venit, ſtuduitque in loco illo, quovſque præclarus lector Fratrum ibidem, frater Albertus Pariſios tranſlatus eſt, & pro incomparabili ſcientia, Theologiæ cathedram ſortitus eſt, Poſt quem, & idem frater Thomas conſimilis ſolemnitatis regimen, & cathedram adeptus eſt: & digno * remunerationis honore, ad decus ordinis incolumis perſeuerat.

S. Thomas fugit honores.

Coloniæ fit diſcipulus Alberti Magni.

ms. p. remuneratus.

HIs narratis non ambigo quod bonum opus deſiderat, qui Epiſcopatum deſiderat: ſed tamen qui non præeſſe deſiderat, ſed prodeſſe. Et vtinam multi tales. Si ergo confuſionem, & opprobriũ æternæ pœnæ effugere volueris, cùm prælatis prouidis & perfectis, laſſos & * oberrantes proſequere, ne per tuam negligentiam, aut duritiam depereant, vel exemplum.

Concl.

1. Tim. 3.

2. imp. aberrãtes.

Prælatus

Prælatus ſit benignus, & ſollicitus pro pace ſeruanda. Cap. XXI.

Hæc Regis benignitas, & ſollicitudo maxima eſt circa populos, & circa Regem populi obedientia adeo perſeuerat, vt nunquam odio, aut diſcordia ad inuicem moueantur.

Ecce quàm culpandum eſt vitium corruptæ naturæ, vt illud incõtaminatum ſeruet breuis in volatilibus apis, & homo rationis capax tã ferali mente tranſgreditur. Vt, enim glorioſiſsimus Auguſtinus in libro de ciuitate Dei dicit: Nihil eſt hominum genere tam diſcordioſum vicio, tam ſociale natura. Neque commodius contra vicium diſcordiæ, vel cauendum ne exiſteret, vel ſanandum cùm extitiſſet, natura* ſanaretur humana, quam propterea Deus creare voluit vnum, de quo multitudo propagaretur, vt hac admonitione & in multis concors vnitas ſeruaretur. Nunquid pleræque inſociabiles & ſoliuagæ beſtiæ ſunt, vt leones, vulpes, & aquilæ, tigreſque, vel vrſi, qui filijs ſuis mites immurmurant, & pacata ferocitate blandiuntur? Quis miluus, quantumlibet ſolitarius, rapinis circumvolet, nunquid in ſignum pacis coniugium copulat, nidum congerit, oua fouet, pullos alit & quaſi cum matre-familias ſocietatem domeſticam quanta poteſt pace conſeruat? Quantò magis homo * infeſtus quodammodo naturæ ſuæ legibus, ad ineundam ſocietatem, pacemque cum hominibus quantum in ipſo eſt in omnibus obtinendam] elaborare debe-

1. De diſcordia

Eccli. 11

Aug. l. 12. de ciuit dei c. 26

or. loqueretur humana quàm recordatiotionem illius parentis quē propter ea &c.

Aug. ibid. l. 19 c. 12.

or. fertura

re deberet: vt quod in beſtijs irrationabilibus eſſe probatur, ipſe homo rationalis ſeruare contēderet.

2.

Pacis cō-mendatio. DE pace Philoſophus elegantiſsimè dicit: Pacē cùm hominibus habebis, & bellū cum vicijs.
Apud Sen. l. de morib. Semper igitur diſſentio ab alijs incipiat, à te reconciliatiò. Non eſt extrinſecus malum noſtrum vt ad diſcordiam moueamur: intra nos eſt, in viſceribus
Sen. ep. 51. ipſis ſedet, & ideo difficulter ad ſanitatem venim⁹, quia nos ęgrotare neſcimus. Medicina * ergo non
ep 105. or ægro, regio quærenda eſt. Tecum ſunt quę fugis, te igitur emenda. Si vis habere iocūdas peregrinationes, comitē tuum ſana. Si vis vicijs exui, longè à viciorū exemplo recede. Magnanimes nos natura produxit; & vt quibuſdam animalibus ferū dedit, quibuſdam ſtolidum, quibuſdam pauidum: ita nobis glorioſiſsimum, & excelſum ſpiritū, quærentē vbi honeſtiſsimè, & mitiſsimè viuat. Multa non quia difficilia ſunt, nō audemus: ſed quia non audemus,
ep. 67. difficilia ſunt. Abſolutū humanæ naturę bonū cor-
ep. 28. poris & animi pace contentū eſt. Quæris quare te fuga iſta non adiuuet? tecū fugis Onus animi deponendū eſt; non ante tibi vllus placebit locus. Illud quod quæris, in pace viuere, omni loco poſitū eſt. Non multū prodeſt vicia tua proieciſſe, ſi cū alienis
l. 1. de cle. c. 5. ms p ſū mè. or. ſemper. rixandū eſt. Magni animi eſt placidū eſſe tranquillumq;, & iniurias atque offenſiones * ſupremè deſpicere. In omnibus quæ aduerſa & dura videntur, ſic formatus ſis, vt nunqnā te à forma recta diuellāt.
ep. 97. Valentior omni fortuna eſt animus, & in vtramque
ep. 99. partem res ipſe deducit, beatæque ac miſeræ vitæ ipſe ſibi cauſa eſt. Praua, & dura, atque aſpera, ferē-
ep. 105. di ſcientia, & aſſuefactio emollit. Non poteſt gratis cōſtare virtus. Hanc ſi magnum æſtimas, omnia fiunt ſine murmuratione comitante. Malus miles
ep. 108. eſt qui Imperatorem gemens ſequitur.

PAcem Chriſtus mundo intulit natus, pacem viuens & mortuus & ſui illi omnia contraria reddiderunt. Quid ergo retribuā illi pro omnibus quę retribuit mihi? Pacem retribuam proximis, etſi perſequantur: quamdiu vicem reddimus nihil eſt in exemplari. Si autē communiter cum omnibus hominibus ſerenitas pacis habenda eſt, quid illis altis agēdū eſt, qui altioris vitæ regulis inſtituti ſunt, vtpote ſucceſſoribus Apoſtolorum, quibus Chriſtus pacē ſuā pro teſtamēto reliquit? Pacem meā, inquit, do vobis, pacē relinquo vobis. Sed heu in ſecularibus perſonis pro parte ceſſauit perſecutionis inſania: & nūc non tantùm clericos, qui tamē ſors Domini nuncupantur; verum etiam cernimus & clauſtrales, qui toti Deo eſſe deberēt, nunc per fas, nunc per nefas contra prælatū ſubditos, & prelatū cōtra ſubditos eleuari. Et in his omnibus Iura ſpernunt eccleſiæ, ſpernunt & Iura Ciuilia; aſſerere iuſtitiam gladijs volunt, & armis bellicis ad inuicē exercētur.

3. *Ad pacē exhortatio.* *Luc. 2.* *Ioan. 20* *pſ. 115.* *Io. 14.*

APud Papiā Longobardiæ nobilē ciuitatem, in monaſterio beati Petri extra muros, vbi glorioſiſsimi Auguſtini corpus, cū Boetio nobili philoſpho, & Martyre Chriſtiano, cōditum iacet, quod Cælum aureū nominatur, ſub Innocētio huius nominis Papa tertio, monachi Abbatem ſuum crudeliſsimè peremerunt. Quā ob cauſam dignè expulſi, Regulares ibidem pro eis canonici ſunt locati. In confinio verò Germaniæ, ciuitate Tullenſi, Epiſcopus luxuriæ deditus & rapinis, Epiſcopatu priuatus eſt, & deiectus. Cuius in loco cùm vir nobilis & deuotus fuiſſet electus & conſecratus, & Epiſcopatū regeret dignè deo, à prædeceſſore ſuo depoſito nequiter raptus eſt, & occiſus. Qua de cauſa à fratre proprio depræhenſus, vicaria morte punitus eſt.

4. *exempla duo de diſcordia.*

Subditi obediant ſuis Prælatis, Capitulum. XXII.

Circa Regem mira populi obedientia conſeruatur.

1. HIc de obedientia parum latiùs diſſerendum eſt, quæ vtique conſeruata tantò eſt gratior in ſubiectis, quantò per neceſsitatem impoſita timoratior in Præ-
Gen. 3. latis. Hanc Adam cum vxore in paradiſo poſitus tranſgreditur, & eiectus eſt. Hanc Moyſes & Aaron ad aquas contradictionis poſiti
Nũ. 20. non ſeruauerunt, & promiſsionis terram ideo non intrauerunt. Hanc Saul electus in occiſione Agag,
1. Reg. & eius populi non ſeruauit, & idcirco regno priua-
15. tus eſt. Sed fortè dicis: * Debeo obedientiam Deo,
ms. p. nõ prælato. Audi quid Domin' dicit in deuterono-
Deo vo- mio: Qui ſuperbierit, nolens obedire ſacerdotis im-
ui obe-
dientiã. perio, morietur. Et parum poſt: Si genuerit homo
deut. 17. filium contumacem, qui non audiat patris ac matris
deut. 21. imperium, & coërcitus obedire contempſerit, lapidibus eum obruet populus. Non ergo conuentus talem ſuſtineat aut defendat, ne, ſicut quondam, per
Ro. 5. inobedientiã vnius hominis peccatores conſtituantur multi, ſicut ſcribit Apoſtolus Paulus ad Romanos: Et ad Teſſalonicenſes inobedientem vitare iu-
2. Theſſ. bens quaſi excommunicatum. Si quis inquit, non
3. obedierit verbo noſtro, per epiſtolam hunc notate, & ne commiſceamini cũm illo. Chriſtus Deus &
Luc. 2. homo, (vt euãgeliſta refert) matri ſubditus obediuit. Sed hoc parum: immo & patri pariter putatiuo; Quis ergo ô homo es, qui te tibi credere præſumis, & regi ſpernis, alieno regimini non obediens. In immenſis dromonibus multa populi millia ſe

modico

modico committunt gubernaculo. Qualiter autem obediendum ſit, Pharao in Geneſi Ioſepho figuraliter repromittens, dicit: Abſque tuo imperio nō mouebit quiſquam pedem aut manum in omni terra Ægypti. Ioſeph figuram tenet prælatorum ad quorum imperium omnis ſubditus tenetur in omni opere bono ſimpliciter obedire. Hæc obedientia in quibuſdam religionibus, vt in ordine Prædicatorum & Minorum, extenditur vſque ad mortem: In alijs religionibus nequaquàm ita eſt. Et vide rationem quare ab homine obediendum eſt homini. Sicut enim dicitur in libro Ioſue, obediente Domino voci hominis, Sol & Luna à ſuis progreſsibus tardauerunt.

Gen. 41.

Ioſ. 10.

2. *De Fulcone canonico Inſulenſi, qui pro inobedientia 25. annis ægrotauit*

QVale autem malum quidam noſtra ętate per inobedientiam malè cautus incurrit, breuiter referamus. Venerabilis Fulco de Gandauo natus, canonicus apud Inſulas erat. Hic, vt nobis ipſe narrauit de ſeipſo, à Magiſtro Iacobo de Vitriaco legato, & pręđicatore crucis contra Albigenſes, rogatus vt ſecum crucem per Flandriam pręđicaret, renuit. Cui cùm inſiſteret per amicos vt eum adiuuaret in negotio eccleſię tā neceſſario & deuoto, renuit ille ſecundò, & nullo modo hoc ſe facturum aſſeruit, Tunc Magiſter Iacobus illum magis pręceptum timere confidens: & ego inquit pręcipio vobis auctoritate qua fungor, vt in nomine Ieſu Chriſti, in remiſsionem omnium peccatorum veſtrorum iſtud negocium aſſumatis. Cui dictus Fulco: Nullo modo, inquit, aſſumam, & ego rogo vos, vt nequaquam me de hoc vlterius fatigetis. Mox Magiſter Iacobus in corde grauiter commotus, & ferè vſque ad lacrymas fatigatus, aìt illi. Cùm vtique dignè poſſem auctoritate mihi commiſſa vos excommunicare, & omni beneficio iam priuare per inobe-

per .1. propter.

per .1. propter. inobedientiam contumacem; nolo tamen, ne tanto viro tantum videar grauamen ingerere. Rogo tamē Deum qui omnium cordium eſt inſpector, quatenus reddat vos, non ſolùm ad iſtud, quod ſpernitis, ſed prorſus ad omne opus invtilem. Mira res. Mox ad hæc verba, quartana febris eũ cum fluxu ventris inuaſit, & vſque ad finē vitę ſuæ per viginti quinque annos irremediabiliter fatigauit. Et audi lector mirũ Dei iudiciũ de hoc viro. Cùm talis ac tantus eſſet, vt ei Dominus Ieſus Chriſtus, ſicut per Fratrē Ægidium, ordinis Prædicatorum in Gandauo percepimus, ante mortem, quaſi recenter extenſus in cruce, viſibiliter appareret, & eum ante finem Auguſti menſis prędiceret moriturum: nullo modo tamen Dominus illi in hac vita parcere voluit, quin eũ pro inobedientia tanto temporis ſpacio flagellaret. Quid ergo de nobis miſeris futurum eſt, qui parentibus inobedientes frequenter fuimus & pręlatis, & Deo patri omniũ maximè, qui nos creauit & paſcit, ſi tā perfecto viro pro ſola inobedientia nō pepercit?

Concl. DIſcant ergo apes fideliũ cum prælato ſuo humiliter & ſinceriter concordare, & circa eum ſemper obedientiā conſeruare. Seruent & pacē prę lati cũ ſubditis, & pacem teneant ſubditi cum prælato: vt in ſubditis honoris & gratię * fructus ex- (ms. b. tert. imp ſupernus amor.) creſcat, & per hoc in prælato gloria cumuletur etiā in præſenti, & æternaliter prælat⁹ cum ſubditis pace omnimoda perfruatur.

Subditi Prælatis orationum iuuamen impendant.
Capitulum. XXIII.

Rex in expeditione à plebe ſuſtollitur.

Ecce

ECce nūc ſubditis forma datur quemadmodū habere ſe debeāt ad prȩlatū. Et hoc idē eſt quod ille magnus Prȩlatus Apoſtol⁹ Paul⁹ ſubditis ſuis dixit: Obedite prȩpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Heb. 13.
Ipſi enim rationē reddituri, peruigilāt pro animab⁹ ſtris. Quid eſt autē Regē Prælatum in expeditione
* ſuſtolli, niſi cōtra Sathanā in orationibus bellū pa- ms. p. 2.
rare, ſi tētatio ſubditis irrepſerit cōtra mūdū: ſi per- imp. po-
ſecutionis horror ingruerit contra pacē: ſi mentem ni.
ad luxū inclinare voluerit contra carnem. Et hoc eſt exod. 17.
cùm Moyſe eleuare manus: cū Dauid eleuare ocu- pſ. 120.
los: cum Anna mentem ſuſtollere, vt expugnet ho- 1. Reg. 2.
ſtes precibus, quos armis ſȩcularib⁹, etiamſi nocuerint, nunquā debet. Hæc ſunt brachia robuſtorum 2. Reg 23
Dauid, brachia militū Chriſti, preces & lacrymæ.
Audiui inquit Domin⁹ ad Ezechiam, orationē tuā, 4. Reg.
& vidi lachrymam tuam. Euidentior viſus audi- 20.
tu eſt, lachrymȩ enim ſunt teſtes doloris. Hȩc arma, & inimica dȩmonibus, & inuincibilia mūdo, & nobis tutela cōtra carnis domeſticū hoſtē. Hæc arma, hæc brachia qui ſpreuerūt, & intumerūt per ſuperbiā, cōtra fluctus eliſi ſunt, & deiecti. Vnde Dauid
in planctu ſuper Saul & Ionathā imprecatus eſt, di- 2. Reg. 1.
cens: Montes Gelboë, nec ros, nec pluuia veniāt ſuper vos, vbi ceciderūt fortes Iſrael, quia ibi abiectus eſt clypeus Saul. Ionathas in excelſis tuis interfect⁹ eſt. Saul & Ionathas Prȩlatos ſignificāt, qui iccirco in Gelboë perire dicūtur, quia in ea, id eſt, propter eā, & notat ſuperbiā, abiectus eſt clypeus fortium,
id eſt patientia, qua vincere in bonum nequitiā de- Rom. 12
buerūt. Vnde ſatis egregiè quidam verſificator ait.

Nobile vincendi genus eſt patientia, vincit
Qui patitur, ſi vis vincere, diſce pati.

Et notandū quod mons Gelboë ſuperbiā ſignificat. Dicitur enī coäceruās, vbi ſubaudi ſecūdū Apoſtolum, iram

Rom. 2. lum iram Dei in die iudicij: in qua atteſtante pro-
pheta, omnes impij quaſi ſtipula conſumentur. Ni-
Nahũ 1. hil enim Deo indignius ſuperbia, & illa maximè
quæ nunc ſceleſtiſsima regnat, prælatorum dicam
an non potiùs clericorum. Tu ergo verus Saul, Prę-
latus mitis & humilis, & Ionathas columbæ do-
eccli 6 num, in expeditione poſitus, non extollas cornua
ſicut taurus, ſed innitaris tuorum precibus ſubdi-
torum, quæ te ſecum ſuſtollant ad cælum, & fine
bono illa quæ te arctant negotia concludentur.

2. QVantæ autem virtutis apud Deum orationes
De vita fidelium, & maximè perfectorum exiſtant,
& ora- euidenti miraculo demonſtretur; cum ipſe Iacobus
tionibus Apoſtolus dicat: Multum valet deprecatio iuſti aſ-
cuiuſdã ſidua. Noui vitæ ſanctiſsimè mulierem in Braban-
recluſæ. tiæ partibus, de quà, vt melius credas ſequentia,
Iac. 5. modum vitæ eius compendioſè deſcribam. In bre-
ui tugurio lapideo recluſa erat: loricã ferream por-
tabat ad carnem, & ſuper loricam ex ſetis pilorum
cilicium, quo per medium loricæ acriùs pungeba-
tur. Super duriſsimos cornutos lapides in diſcretis
temporibus nudis pedibus recumbebat: ter tantùm
in hebdomada, pane in dimidia parte mixto cineri-
bus, & piſtato lixiuia, in mẽſura & pondere veſce-
batur. Hęc plures ſibi in orationibus commenda-
tos Domino quotidie ſuppliciter offerebat, vt eos
ſua clementia ab omnibus aduerſitatibus tueretur.
Et audi ſummæ admirationis miraculum, vt mihi
ipſamet dixit; In momento quo cuiuſque illorum
ms. b. in orationibus memor erat, defectum virtutis aut
tert. imp gratiæ * ita notabiliter ſentiebat, ac ſi lęſionem cor-
add. ſi poralem in aliquo corporis ſui articulo vel mem-
accidiſ- bro ſentiret. Quapropter certiſsima comprobatio-
ſet. ne cognoui, * multos valde à diuturnis tentationi-
eadẽ le- bus, periculis, & aduerſitatibus eius orationibus
gũt, m. u. fuiſſe

fuiſſe liberatos. *tos à diutinis valde.*

DE hac indubitabile miraculum ab omnibus ferebatur. Filia fuit viri pauperrimi, & cùm puella nondum ſeptennis miro interius feruore ſpiritus traheretur, rogauit patrem cum lacrymis vt ſibi pſalterium compararet. Cui pater. Vnde inquit filia pſalterium comparabo, qui vix tibi quotidie panem lucrari ſufficio? Mox illa conuerſa ſuppliciter ad matrem Chriſti, orauit, & dixit: O beata Maria mater Chriſti, da mihi pſalterium quod pater dare non poteſt, & ero perperuò ancilla tua. In hac igitur ſimplicitatis prece perſeuerauit illa per annum, & ecce in ſomnis apparuit ei beata virgo Maria, ferens, vt ei videbatur, in manu duo pſalteria, & dicens ei: Accipe nunc filia mea ex duobus quodcumque elegeris. Nec mora, vbi cum maximo tripudio elegit vnum, diſparente beata virgine puella de ſomnis euigilans nihil iuuenit in manibus ſuis, & illuſam ſe conquerens à matre Chriſti, flere cœpit vberrimè. Quòd vt audiuit pater, irriſit filię, & * conſolans eam: Vade, inquit, tantùm diebus dominicis & feſtiuis ad magiſtram quę filias diuitum pſalterium docet, & primò diſcas legere, & poſtea b. Maria tibi pſalterium forſitan procurabit Mira res, quod vbi puella ſimpliciter accepit, & ad magiſtram quæ diuitum filias docebat, venit, pſalterium inſpexit, & legit: & ſic beata Maria multò miraculoſiùs promiſſum ſuæ dignationis impleuit. Quòd vt viderunt honeſtæ, & diuites matronæ parochiæ, emerunt puellæ pſalterium, & ſubſequenti tempore, cùm eá in Chriſti ſeruitio alacrem cernerent, & deuotam; eidem iuxta eccleſiam çellulam pro recluſorio locauerunt.

3. de pſalterijs eidem oſtenſis.

irriſit, pro arriſit, aut corriſit. ms. b. tria imp conſolatus.

SVſtollas ergo Prælatum amicum, vel proximũ tibi commiſſum orationum iuuamine, & ſcias pro cer-

Concl.

pro certo, quia quod illi impendis, tibi ipſe rependis: & fis dignior in proprijs exaudiri ex eo quod dignatus es alijs miſereri.

Perfectiores ſubditi Prælatos in officijs releuent, Capitulum. XXIIII.

Feſſum Regem humeris ſuſtollunt validiores, & ex toto portant.

IMpoſsibile eſt quenquã, fortiſsimũ licet, nequaquã ſub magnis & continuis oneribus fatigari. Fatigatorũ autẽ omnium perſonam gigas geminę ſubſtãtię Chriſtus Domin⁹ omniũ in ſe ſuſcepit,

Mat. 17 dicens: O generatio praua atque peruerſa, quamdiu apud vos ero, quamdiu vos patiar? Et vnde ô pijſſime, atque præſtolantiſsime Ieſu, tã inſolitæ, tam amaræ exclamationis in fatigatione ſententia. Vtique quia à generatione praua incorrigibilitate, per- *.1. per ĩcorrigibilitatem.* uerſa incredulitate, tãto tempore detinebaris. Corrigas ergo mores qui ſubditus es, diſciplinis ſalutaribus erudire. Quaſi aſinus fortis ſupponas mandatis Dei humeros ad portandũ, & Prælatũ fatigationibus feſſum in humeris ſubleuabis. Validiores

1. Cor. 12 autẽ dicuntur hi qui chariſmata meliora ſectãtes, nõ ſolùm ſubeſſe, ſed etiã præeſſe nouerũt: et hi sũt Officiati, qui vices Prælatorũ gerũt, & in hoc ex toto

Epheſ. 4. portãt. Supportãtes, inquit Apoſtolus, in charitate.

2. *De bona prioriſſa mirabiliter curata.* IN prouincia Sueuiæ Prioriſſam ordinis Prædicatorũ nuper fuiſſe, Fratrũ narratione percepimus, quæ in ſancto & perfecto regimine ſubditarũ, mẽbris omnib⁹ fatigata, & contracta iacebat. Priorem ergo Turicenſem Fratrum Prædicatorum qui ſororibus præerat, occultè prioriſſa demandãs, rogat cũ lacrymis ſe abſolui, maximè cũ eum ſuper hoc diu

antè roga-

antè rogauerat cùm adhuc ſanior eſſet atq; validior, modò verò ita contracta eſſet, vt nullum membrũ præter linguá mouere valeret. Motus autem Prior lacrymis, & inualitudine deprecantis, cùm eam abſoluere voluiſſet, totus conuentus ad pedes Prioris proſtratus, rogat, vberrimè plorans, ne abſolueret eam à Prioratu; quia ſe ad obediendum illi conuentus paratum ſpõdet, quãdiu vocem ad verba formãda in præceptis & exhortationibus ordinis extollere præualeret. Hæc videns Prior, & multũ conſolatus, & ædificatus ſororũ verbis, Prioriſſam eis cum tali inualitudine dereliquit. Deputantur ergo illi ſorores quatuor quæ cibent eã, & cõponant, ac vertãt in lectulo, portentque ad cõuentum cùm capitulum eſſet tenendũ. Audit illa culpas, & corrigit, exhortatur ſingulas ad ordinem ſeruãdum, ordinat & negocia monaſterij: nec in aliquo deperit per eã vlli prouidentiæ ſpirituali, vel etiã corporali. Nec diu poſteaquá in tali defectu à Priore relicta eſt, laborib⁹ cõpaſſa ſororũ quæ eã humaniſsimè perractabãt, conuentu quodã die in refectorio comedente, facit ſe ante altare in eccleſiã deportari. Secedẽtibus ergo ſororibus, eleuato vultu ad corp⁹ Chriſti in pixide, cum lacrymis dixit: Tempus eſt Domine, vt onere prælationis abſoluar & corpore. Sed quia placet tibi ſic, vt qualiſcunq; adhuc gemã & laborem ſub onere: rogo te per tuã miſericordiã atque bonitatem, vt ſororũ mearũ laboribus parcas, & corpus meum ſanitati reſtituas: vel tibi placeat vt prors⁹ abſoluar. Mira res, ad hæc protinus verba mulier exiliuit in pedes, & ſororũ cõuentui à refectorio cum decãtatione pſalmi, Miſerere mei deus, ſubitò veniẽti obuia, cùm præ admiratione ſorores fugere vellẽt, inclamat, dicens: Prioriſſa veſtra ego ſum, nolite timere. Mox igitur ſorores mutata gratiarum actione, pro pſalmo, hymnum. Te Deum laudamus, procedentes in eccleſiam decantauerunt:

pſ. 50.

ms. p. fugere.

O verè

Exhortatio ad ſincerè iuuandū ſuos ſuperiores O Verè digna remuneratio ſubditorum. Sed heu quàm pauci ſunt, hoc maximè tempore, qui portare velint, & non potiùs portari. Exercent officia, vt quærant quæ ſua ſunt; non quæ Ieſu Chriſti. Certè Iudas fur erat, & loculos habens, ea quę

Phil. 2. mittebantur portabat. Et quia infidelis ſemper infi-

Io. 12. deliter agit, murmurat contra Dominum veritatis,

Iſa. 21. eò quòd paſſus eſt pretioſum vnguentum ſuper ca-

Io. 12. put ſuum ſacratiſsimum diffundi. Malè ergo inuidus pietati, aſſueſcit in peius; & ſub vili precio diſtrahit ſalutis auctorem. Credis'ne Iudam iſtum officiatorum aliquem imitari? Ne dubites. Subtrahunt nonnulli tales Prælatis, ſubtrahunt fratribus, ſubtrahunt & egenis, & ſua implent marſupia. Et, ſi cupidi ſunt honoris aút gloriæ, ſtudent interim parcitati, donec aliqua dignitas pateat, quā mediante Simonia conſequantur. Nec in hoc tantùm

Mat. 6. diei ſufficit malitia ſua, ſed & ſi locus occiſionis fuerit ſurgunt in patrem proprium patricidæ, ſicut Iudas in Dominum, & per cōplices clam corruptos,

ms. p. 2. imp. ſi quibus ſiniſtris accumulāt &c. * ſi qua forte vel pauca ſunt, ſiniſtris accumulant grauiora: & vbi hæc inueniri non potuerint fingūt mendacia, & per hęc ſacramento firmata deuorant innocentem, vt pro eo regnent, aut hypocritam regnare faciant, per quem exercere & facere poſ-

Iob. 34. ſint quod intendunt. Hæc plerumq́ue patenter: &, ſi quando latenter poſſunt, hoc faciunt, ne in ſuſpicionem malignitatis veniant aut doli. Sed abſit vt fruſtretur ſentētia veritatis, qua dicitur: Nihil oper-

Luc 12. tum quòd non reueletur, nec abſconditum quòd non ſciatur. Quòd patuit in Iuda, qui ſuſpenſus

Act. 1. crepuit medius: & diffuſa ſunt omnia viſcera eius. O noſtri temporis Iuda, non credis pati ſimilia? Minimè dubites. Ad modicum diſsimulare potes nequitiam, ſed non in longum. Accedet citiùs vltra

quàm

quam credere potes, pertinenter aut impertinenter occaſio, per quam non tantùm iſta malignitas integrè pateat: verũ etiam inuerecunda vulgaris audacia veris adijciens nefanda feraliter, vt per fas & nefas in ore indifferenter omnium abominabilis habearis. Nec confidas famæ antea forſitan habitæ. Abſalon enim, & ſi pulcherrimus in omni Iſrael: pro eo tamen quod niſus eſt contra patrem, ſuſpendio iugulatus, triplici haſta * confoſſus eſt. Caue ergo & tu, ne haſta fœdæ conſcientiæ, haſta turpis infamiæ, haſta gehennalis pœnę poſtmodũ transfigaris. Horum tot exempla quot regna: è quibus vnum referam euidens iuxta propoſitum.

2. Re 14. 2. Re. 15. ibid. 18.

** ms p. addit turpiter.*

4.

De quodã famulo proditore.

ERant in Flãdria, ſicut presbytero quodam terrę illius narrante cognoui, duo viri diuites, qui cõtra ſe grauiter inimici, oportunitatem quærebant quomodo vnus alterum caperet vel necaret. Erat autem quidam nequiſsimus, qui vnius ſeruus fuerat, & nunc alteri ſeruiebat. Ad illum ergo cui olim ſeruierat ille veniens, conqueſtus eſt de Domino cuius ad præſens ſeruus erat: ſibique dixit fore perfacile, vt eius manibus illum tradat. Qui gauiſus, continuò pactus eſt pecuniam illi dare, & ſpopondit, & exinde nacta oportunitate, Dominum ſuum tradidit in manus inimici. Quo occiſo, venit proditor ille ad amicos partis aduerſæ, & ſimili dolo tradendum illis obtulit occiſorem. Credebat enim ſcelus proditionis in primo, omnibus, niſi ſolis illis cum quibus pactum inierat, latuiſſe. Sed non ſic erat. Compræhenſus ergo ab illis quibus tradere voluit occiſorem, oblatus eſt iudici, & ſuſpenſus turpi morte necatus eſt: ſed ſcelus eius facto poſtmodum claruit turpiori. Amicorum enim precibus patibulo deponi permiſſus, in terra ſepultus eſt. Nec mora, die ſequenti cùm de nocte ſepultus

Luc. 22.

fuiſſet, ignoti canes multis videntibus extraxerunt eum, & membratim inter ſe miſerabiliter diſcerpſerunt.

Quòd ſubditi in morte boni Prælati iure triſtentur, Cap. XXV.

Regem ſi mori contigerit, triſtis populus circa eius funera glomeratur, ſpectanteſq́; examinē, lugent: & tunc niſi ſubueniatur eis, fame moriuntur.

1. REuoluas textum veteris & noui teſtamenti, aliarumq́; gentium libros, nō inuenies in geſtis filiorum hominum tantum piaculum, * quantum nunc in apibus vides; quòd filij pro parētibus mortis diſpendium incurrerunt: niſi quis fortè patrem; aut quod minus eſt, amicum vindicare volens occiſum aut læſum, mortem incurrerit malè cautus. Patres autem pro filijs: viros pro feminis, & econuerſo, ſæpe inuenimus. Luget Iſaac matrem: Ioſeph luget & patrem. Optauit Iacob filium ſequi lugēs ad inferos; Dauid mori pro Abſalon: ſed filiū pro patre mori velle, vel mortuū, non inueni. Quare autē hęc pietas conuertibilis non exiſtat, vt ſicut parentes pro filijs; et filij pro parentibus moriantur: Notari hîc quidem poteſt humanę naturę corruptio, niſi fortè iuxta quoſdam illum naturæ ordinē inducamus, vbi videtur humor de radice arboris in ramos extēdi, ſed non de ramis humorem ad radicem æquali menſura reciprocari.

ms p. 2. imp. quale.

Gen. 24. Gen. 50. ibid. 37. 2. Re. 18.

Spiritualiter

SPiritualiter tamen filios pro patre mortuos legimus, cùm glorioſos Martyrum populos, pro Chriſto, regeneratore omnium, vſque ad pœnaliſsimas mortes ſanguinē cernimus effudiſſe. Hac morte, iuxta prophetam, nihil * vidimus pretioſius his qui Chriſtum adhuc reciproca dilectione in ſuis intimis complectuntur. *De affectu martyrum erga Chriſtū. Pſ. 115. ms b. ter. imp. credimus.*

DE hoc & in libro de natura rerum, ſtophados figuratè valde * ſcribitur. Harpyia auis quędam eſt in deſerto Indiæ, in loco qui Stragopales dicitur iuxta mare Iönicum, rapinis ferè ſemper inſatiabilis. Faciem hominis habet, ſed in ſe nihil virtutis humanæ. Nam ferocitate deprædatur, inſanit, & graſſatur vltra humanum modum. Hæc auis primum hominem quem viderit in deſerto, fertur occidere. Inde cum fortuitu aquas inuenerit, & faciem ſuam in aquis fuerit contemplata, mox ſui ſimilem hominem ſe occidiſſe proſpiciens, triſtatur non modicè, & hoc aliquando vſq; ad mortem: vel * plāgit mortuum omni tēpore vitæ ſuæ. Quid auis iſta crudelis, niſi genus humanū ſignificat? quod belluina quidē ſemper ab ipſo mundi exordio inuicē ſibi ferocitate inſaniuit, & graſſatum eſt, atq; ad hoc tandem flagitiū immane peruenit, vt omniū creatorem Deum, ad ſui redemptionem in deſertum ſeculi huius, ſuſcepta forma hominis venientem deſpiceret, & occideret ſaluatorē. Quis ergo homo tam crudeliter inhumanus, Dei filium, hominē inter homines & propter homines factū, & à ſe, * & ſui cauſa peremptū, in ſcripturis sāctis velut in lucidiſſimo ſpeculo proſpiciēs, non horreſcat, et totis viſceribus cōpaſſus occiſo, non cōmoriatur mortuo, vel irremediabilibus lacrymis eum quotidie non lamētetur? Vnde Iob: Viſitans, inquit, ſpeciem tuam non peccabis. Et Paulus ad Hebræos: Recogitate, inquit, eum qui

3. De harpyia aue, & eius myſterio. ms p. 2. imp. deſcribitur. ms b. ter. imp. add. ſaltem. Gen. 4. ms p. 2. imp. id eſt, loco (&) Iob 5. Heb. 12.

talem à perſecutoribus ſuſtinuit aduerſus ſemetipſum contradictionem. Si fuerimus ſocij tribulatio-
2. Cor 1. nis, erimus & conſolationis: Si compatimur con-
Ro. 8. regnabimus.

4. Exhortatio ad moriẽdũ pro Christo. Heb 12. Pſ. 115.

EXeamus ergo ad eum extra caſtra improperium eius portãtes. Dicas cum Dauid: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? & conſultu interno reſpondet: Calicem ſalutaris, id eſt Ieſu, accipiam, & nomen Domini Chriſti ad meam ſufferentiam inuocabo. Quis enim ex ſe ad hoc idoneus? O felicem hominem vicem Chriſto reddere cupientem! O beata mors, & pretioſior omni vita dum anima in morte tenebras excutiet moroſiùs cruciantes: & ictum ſplendentis gladij pro
Sẽ. ep. 24 Chriſto mométaneum formidabis? Exul viuo, graue me corporis mei pondus aſtringẽs, alligat] etiam fortuna felix infeliciſsime contabeſco: & non beatum me putabo, vbi tali morte functus eripiar? Mo-
Ibidem. riar, deſinam ægrotare poſſe, deſinam alligari poſſe,
Idẽ ep. 30 deſinam mori poſſe. Mortem ergo vt nunquam timeas, beatam ſemper exopta. Magna res eſt, & diu diſcenda, cùm hora illa ineuitabilis venerit, æquo
or excip. animo abire. Viuere noluit qui mori non vult. Ve-
Apud Sẽ nientem mortem nemo hilaris * accipit, niſi qui ad
in pro. illam diutiùs ſe præparauerit. Et reuera, vt dicit Seneca, honeſta turpitudo eſt, mori pro bona cauſa. Et ego dico: honeſtiſsima pulchritudo eſt, mori momentaneè, vt ſemper viuas; viximus enim vt more-
Rom. 10. remur. Sed quo fine viuendum eſt? Finis autem legis eſt Chriſtus, & maximè legis mortis, ad iuſtitiam omni credenti. Neque enim dignus eſt aliquis beata morte, niſi vitam deſiderando futuram vehementer exoptet.

QVid autem in exemplum huius materiæ conti- 5.
gerit, referamus ſicut à fide dignis accepimus.
ca annũ ab incarnatione Domini M.CC.XVI.
dam vir fidelis & bonus de opido Dinantheo
re tranſijt: & ingreſſus terram ſanctam, loca ſin-
a in quibus pedes Domini ſtetiſſe quibuſdam in-
ijs ferebatur, multa deuotione & lacrymis viſi-
it. Cumque veniſſet ad locum Caluariæ, vbi re-
mptorem noſtrum audiuit mortis anguſtias, &
ıcis ſupplicium pertuliſſe, grauiſsimis ſuſpirijs
gemiſcens, cum clamore valido & lacrymis dixit:
uid tibi benigniſsime Domine, quid inquam tibi
hriſte retribuam pro omnibus, quæ prius amator
nabilis mihi mirabiliter tribuiſti. Vidi prius loca
quibus natus, & inter homines conuerſatus, do-
rinam Euangelicam prędicaſti, & deitatis tuę in-
icia per miracula demonſtraſti. Hæc quidem, ob a-
norem & reuerentiam tui, ſincero corde comple-
us ſum: hunc verò locum paſsionis & mortis tuæ
quo animo videre non poſſum, vbi clauis crucifi-
i, terebrari lancea; & animam pro nobis tradere
oluiſti. Hæc vt beatus ille perorauit, exclamans,
uptis vitalibus cordis venis ſpiritum exhalauit.

De viro qui Chriſto compatiendo obijt.

SEd & de fratre Voluando, Priore ordinis fra- 6.
trum Prædicatorũ in Argentina, ciuitate Theu-
toniæ, rem præcipuè mirabilem & deuotam pro-
prijs oculis vidi. Hic, vt fratres mihi teſtatiſsima ve-
ritate narrauerunt, ſemper ferè, * ſiue gradiens,
ſiue ſedens, pollice ſignum crucis in pectore de-
pingebat. Contigit autem, vt Maguntiam veniens,
infirmitate decumberet, & ingraueſcente morbo,
cum mira alacritate ſpiritus moreretur, & apud fra-
tres Minores ibidem ſepeliretur. (Nondum enim
fratres Prædicatores in eadem ciuitate locum habe-
bant.) Quo audito, fratres Prędicatores Argenti-

Crux reperta in oſſe pectoris fr. V. prioris Præ. Argetinenſis.

ms b. ter. imp. ſiue ſtãs, vel ſedens.

néſes duos fratres pro Prioris ſui defuncti corpore, Maguntiam direxerunt, ſed fruſtra, quia fratres Minores ſepultum reddere noluerunt. Contigit autem poſt annos paucos, vt fratribus Minoribus ad locum alium tranſeuntibus, fratres iterum Prædicatores de Argentina duos fratres in Maguntiam, pro dicti Prioris corpore, deſtinarent. Qui ſine contradictione aſſumptis oſsibus in Argentinam proſperè redierunt. Quid plura? Oſſa fratres diligentiùs abluentes, os pectoris cui ex vtraque parte * inhęrent coſtę ſuperius, inſignitum cruce operoſiſsima reppererunt, & hoc quaſi ſcutum cordis interius. Erat autem crux (vt ipſe ad hanc videndam quadraginta miliaribus laboraui, & lætis vidi oculis meis) in oſsis medio, ex ſubſtantia oſſea ad ſpiſsitudinem euidentiſsimam eleuata, tribus ſuperioribus brachijs æqualis longitudinis, & inferiori brachio decentiſsimè longiori; extremitates verò trium brachiorum ſuperiorum inſtar repandi lilij recuruatas, & brachium inferius, quaſi trunco deberet infigi, exacuatum habebat. Quid igitur in ſigno corporeæ crucis in oſſe pectoris: niſi mortis Chriſti in mente prius habita ſtigmata paſsionis? Et quid in folijs repandi lilij in crucis extremitatibus deſignatur: niſi mundiſsimæ caſtitatis inſigne, quod cum memoria mortis Chriſti fundatiſsimę fixum gerebat in carne?

nis p.2. imp cohærent.

7. *De puella ſtigma Christi ferente in latere.*

NOui ſecretiùs in Brabantiæ partibus prærogatiuæ ſanctitatis puellam, de qua per veridicos fratres ordinis Prædicatorum manifeſtè probatum eſt; quòd per aſsiduam meditationem paſsionis & vulnerum Chriſti, in laterę eius vulnus ingens per plures annos apparuerit, ex de ipſo vulnere ſanguis ferè continuè in magna quantitate profluxerit. Cuius quoque ſanguinis particulam, ad

euidentiam

euidentiam tanti miraculi, vidimus diu in vitreo vaſe reſeruatam, nec coloris mutaſſe ſpeciem, vel odoris.

AD idem, de quodam prope noſtra tempora martyre, veridica relatione ſuſcepi; quòd cùm captus cuidam gentili tyranno ſeruiret, & ille eum honeſtiſsimè tractaret: martyr autem ſemper gemebundus incederet, miratus tyrannus, cauſam quærit triſtitiæ, & quare cum ſeruis alijs non gauderet. Cui martyr, cum alijs, inquit, gaudeo, ſed ſemper triſtis incedo: quia memor mortis Dei mei, cōtinuè in corde meo eius paſsionis ſtigmata porto. Hoc, mox vt tyrannus audiuit, grauiter indignatus, et ego, inquit, experiar quæ dixiſti. Nec mora, exemptore vocato, iubet, aperto pectore martyris, cor eius euelli, et per medium cultro ſecari. Vbi ſtatim, mirante tyrano cum ſuis, res miranda conſpicitur: quia pro ſigillo pars vna cordis & pro impreſsione pars cordis altera crucifixi Chriſti imaginem continens, reperitur. Quo viſo, tyrannus mox credidit, & cum ſuis omnibus ſacrum baptiſma ſuſcepit. Quid mirum? Olim per prophetam Chriſto fuerat repromiſſum; Si poſueris, inquit, pro peccato animam tuam, videbis ſemen longæuum, & in manu tua voluntas Domini dirigetur. Quid eſt ſemen longæuum, niſi Chriſtianum nomen vſque in conſummationem ſeculi dilatatum? Et quid eſt, in manus filij, patris voluntatem dirigi; niſi fideles quoſque conuerſos ad fidem, operibus bonis inſiſtere, et ad regnum pertingere quod non habet finem.

8 Imago Chriſti in corde viri reperta.

Iſa. 53.

Concl.

REgem ergo, bonum ſcilicet Prælatum, ſi vos apes fidelium habere, & mori eum contigerit: iure vos triſtari nemo * ſapiēs reprehēdet: immo potius in boni Prælati morte gaudentes, etiā ſceleſtiſsimi qui-

ms p. 2. imp. ſapientiū.

mi quique, quaſi peruerſos & nequiſsimos condemnabunt. Hæc de Regibus apum, hoc eſt Prælatis fidelium dicta ſufficiant: nunc autem, vt gratiùs ad apum poptrulos transeamus, pauſationis modicæ interſtitio reſpiremus.

Finis primi libri.

THOMAE CANTIPRA-
TANI BONI VNIVERSALIS
LIBER SECVNDVS.

In quo reſpublica Apum, quoad plebem ſeu inferiores, ſtupendis miraculorum, & hiſtoriarum memorabilium exemplis myſticè declaratur.

AVCTORIS PRAEFATIO

Omnis eccleſiaſticus ordo ſub diuiſione triplici in Epiſcopis, in presbyteris, & clericis ordinatur: & hi omnes vnum principem Papam Romanum habent. Sic & in fidelibus laicis, eccleſia toto orbe diffuſa, ſub Imperatore Romano, in Principibus, militibus, & plebeia multitudine congregatur. Sed de his ſuperſedere diſponimus, niſi forte incidenter aliqua ſe obtulerint proſequenda. Dicit ergo textus in principio, qualiter ordo monaſticus, ſicut & in præcedentibus diſtinguatur.

In tribus diſtribuuntur ordinibus Apum plebes.

Sic & omnis conuentus monaſticus, ſub trina diſtributione, ſcilicet officiatis, clauſtralibus, atque conuerſis, ſub vno capite, Prælato, quaſi ſub rege apes commodiùs adunantur.

De primo hominum genere in monaſterijs degentium, nempe de Officiarijs. Cap. primum.

Pars autem prima illarum eſt, quæ matres, & emeritæ ſunt, ceteriſque maiores exiſtunt: iſtæ autem officijs ſingulis & operibus præſunt.

1. HÆc prima pars Officiatos in clauſtris cũ ſenioribus ſignat, & hoc ibi, vbi matres emeritæ nominantur. In matribus affectus oſtenditur, qui in Prioribus & *Supprioribus officiatis tãtò fructuoſius generatur, quantò ex charitatis radice erga ſubditos fundatior inuenitur. Vnde in Paulo, non tantùm patris, ſed etiam matris affectum, quæ teneriùs diligere ſolet, obſerua. Ait enim: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Tales matres ſunt, quibus glorioſus pater Auguſtinus in regula ſua pręcipit, dicens: Suſcipiat, inquit, infirmos, conſoletur puſillanimes, patiens ſit ad omnes] Verè beatus animus in Prælato, qui ſe omnium animis ſubditorum, pietate compatiens, inclinaret. Hunc Paulus euidenter oſtendit, dicens: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? Propterea emeritos dicimus ſeniores, qui emeriti, id eſt ſupra meritum aliorum eſſe dicuntur; quia ceteris, auctoritatis reuerentia, maiores exiſtunt. Hi dicti ſunt per prophetam populi graues, in quorum maturitate ſingulariter Deus, & totius religionis norma laudatur. Hos ſignant & viginti quatuor ſeniores, quicunque illi ſunt, qui in apocalypſi citharas ſpiritualis iocunditatis habentes, ſedebãt in throno, in phialis meritorum nihil ſe habere

ſuperioribus. 2. imp.

Gal, 4.

Aug. in reg. c. 40 in oper. 43.

2. Co. 11.

Pſal. 34.

Apoc. 4. & 5.

bere penitus cognocentes, niſi quod diſpenſatione incarnati verbi, ſecundum miſericordiam, non ſecundum meritum, acceperunt.

De Otthone optimo Priore S. Matthiæ iuxta Treuerim.

VIdi virum ſanctum & bonum, qui de numero emeritorum rectiſsimè dici poteſt, & potuit quamdiu vixit. Fuit in monaſterio S. Matthiæ Apoſtoli iuxta Treuirim monachus quidam, Ottho nomine, qui quadraginta annis, & ãpliùs Prioris loco deſeruierat in conuentu. Primus ſemper ad omnes horas, primus ad matutinas de nocte ſurgebat: nullo vnquã in choro die, vel nocte, appodiamento ſedium vtebatur: nunquã ſedit aut iacuit, ſed erectus ſemper ſtans, ad cęlum, mẽte, membris, & oculis, nitebatur: quòd in ſede eius, condẽſato puluere, euidentiſsimè probabatur. Rarus & breuis in colloquio, in ſtudio frequens, ceterum tẽporis in orationibus, aut meditationibus expẽdebat.* Vt autem neceſſarijs fratres non egerẽt, miram conuẽtus curam habebat, & per hoc eos ad regularem obſeruantiam fidentiùs compellebat. Circa adoleſcentiores validiſsimo zeli feruore vigebat, vt eos inſtitueret morib⁹, & ab illecebris carnis, alijſq; vitijs * arceret. Hic vſq; ad pręcedẽtem diẽ mortis ſuę, per ſex dies, occultè conuentum ſuum cum acuta febre ſecutus, in infirmariã deportatus eſt. Quòd vt percepi, veni cũ phyſico viſitare iacentẽ, quem vt vidit phyſicus, aduertit ſenem, debilitate nimia, & abſtinentia fatigatũ, & inanitum: pręcepitq; ſtatim occidi pullũ: cùm tamẽ eſſet quarta feria ante paſcha. Et mox Prior, auerſo vultu cùm renueret, dixi ei: Non te competit ſine periculo animę tuę, id eſt peccati mortalis, cõtradicere phyſico, dũmodo præcipiat quod poteſt fieri licitè cum iure ſcripto. Tunc ille placido vultu: Domini, inquit, voluntas

ms p. 2. imp. Vt in neceſsitatibus non egerent ſed ms. omit.

(in.) ms p.2. imp. add. impeditos.

renuit comedere carnes ex conſilio medici in quadrageſima.

luntas mecũ fiat. Nec mora, hoc dicto extẽdit pedes & manus in lecto, & eleuatis ſurſũ oculis, expirauit.

De Conrado Predicatore Louanienſi aliud exemplum.

3. VIdi & alium virum emeritum, Conrardum nomine, in ordine Prędicatorum apud Louanium, vita & animarum zelo* feruentiſsimo glorioſum. Quem cum audiſſem mori, veni ad locum vbi mutus & quaſi ſui neſcius decumbebat. Appropinquante igitur hora deceſſus, contra ſpem omnium, oculos eleuauit & manus, & cum lætiſsimo vultu intuitus crucifixum, dixit: Educ de carcere animam meam, vt confiteatur nomini tuo Domine: & cum tertiò hoc dixiſſet, demiſsis oculis expirauit.

2. imp. feruẽtiſſimũ, doctrinaq; glorioſũ.

Pſ. 141.

De fratre Seruatio Prædicatore item Louanienſi.

4. VIdi & alium eiuſdem ordinis in eodem loco, Seruatium nomine, dilectum valde mihi, & in amicitia ſpecialem. De iſto beatiſsimo & emerito valde viro, fratres qui cum eo in ordine Prędicatorum trigintaquinque annis fuerant conuerſati, veritate teſtatiſsima referebant, quòd in tanto temporis ſpacio, ex quo intrauerat ordinem, nunquam fratrem, nunquam hominem ex ſua culpa, aut incuria perturbaſſet. Humilitatis & manſuetudinis tantæ fuit, quantæ nunquam hominem meminerim me vidiſſe. Compaſsionem verò & caritatem erga proximos miram & vehementem habebat. Hic mortis exitui debilitate corporis appropinquans, oculis & manibus, cæleſtibus inhiabat. Cùm autem à fratre quodam rogaretur, vt ſibi ſuper ſtatu pacis ſuæ conſcientiæ reſponderet, dixit humiliter & deuotè: Pax certa & firma eſt inter me, & noſtræ ſalutis aucto-

rem:

rem:nec vllo modo diutiùs ab eius contemplatione fruſtabor.

De F. Ægidio Prædicatore Gandauenſi, quondam Canonico Audomarenſi.

VIdi & alium eiuſdem ordinis optimũ virum in Gandauo, Ægidiũ nomine, qui canonicus apud ſanctum Audomarum in Flandria, ſeculum dereliquit, & Prædicatorum ordinem intrans, tantum deditus lacrymis, tãtum ſpirituali lætitia & animarum zelo efferbuiſſe probatur, vt verè ſanctus crederetur & eſſet: & hoc exitus eius monſtrauit. Nam cum frater ſuus carnalis ſepeliretur in clauſtro fratrum, marmorque ſuperpoſitum, malè iacens, deberet corrigi Sinite inquit, fratres, ſinite, diu non iacebit immotum, manifeſtè prędicens ſe cum fratre defuncto ſub eodem marmore in proximo deponendum: quod & factum eſt. Sed & fratre quodam narrante mihi, qui ante ipſum reſedit die proxima moriturum didici, quòd quęrenti ſibi, quomodo ſe ſentiret, reſpondit, dicens. Bene frater cariſsime, bene me ſentio, quia tribus diebus tantùm in purgatorio, hinc exiens, expurgabor, & ſtatim poſtea per Dei miſericordiam ad gloriam euolabo. 5.

De F. Guillielmo de Miltona Ord. Minorum.

VIdi & alium eminentis vitæ virum de ordine fratrum Minorum, fratrem Guilielmum de Militona: qui magiſter Theologiæ Pariſijs ſanctiſsimam ac deuotiſſimam vitam duxit: Et cum die quadam Pariſijs prædicaret, per horam obmutuit, & verbum * vitæ reſumens, omnibus cum vultu ſereniſsimo valedixit, & ſic in pace quieuit. 6.

2. imp. inde. ms b. ter. imp. neutrum habet.

De fratre

De fratre Odone Prædicatore.

7. ALium etiam vidi fratrem ordinis Prædicatorum Odonem nomine, in iure regentem, virum ſanctum & bonum, qui raró volebat comedere quod ſeminali fluxu ab animali deſcenderat, ſed olere, vel piſa, corpus ſobrium reparabat. Huic, in ingreſſu ordinis, vitæ ſuæ terminus reuelatus eſt, & hunc fratribus certo die ante obitum reuelauit.

De fratre. Conrado ordinis Minorum.

8 ITem vidi fratrem Conradum ordinis Minorum, qui miniſter Theutoniæ, mira gratia præditus fuit, & Sanctorum feruentiſsimus venerator in multis enituit.

De Ioanne canonico regulari in Cantiprato.

9. ALium vidi emeritæ vitæ canonicũ in monaſterio Cantipratenſi diebus vndecim ante mortẽ, qui Ioannes nomine, cognomento Bonus valetus, vir literatus et bonus, innocentiſsimam vitam duxit ab annis puerilibus vſq; in æuum vitæ. De hoc bono viro mihi ſui* concanonici referebant, quód cùm eſſet Pariſijs, & auditor eſſet beati & magni viri, magiſtri Petri Cantoris Pariſienſis, quibuſdam dubitationibus & tentationibus fluctuabat: & ſupplex ſuper hoc in oratione factus, vidit manifeſtiſsimè beatos Apoſtolos, Petrum & Paulũ; & mox eorum ſolatio ad ſpem gratioris vitæ merito confortatur. Hic glorioſiſsimam Chriſti matrem miro feruore complectens inter cetera quę de ea compoſuit, duos iſtos verſus incomparabiles edidit.

ms p. 2. imp. canonici.

De sãcti tate M. Petri Cã toris, Cæſarius l. 12. dial. c. 48, & Iac Vitr. hiſt. occi. cap. 8.

Felix mater aue, qua mundus ſoluitur à væ,
Quæ genitricis Eua væ facis eſſe breue.

De fr. Salomone ordinis Prædicatorum.

10. VIdi & magiſtrum Salomonem, prędicatorem ſolemnem et magnum, qui per totam Theutoniam

niã multa doctrina & miraculis * celebris, tandem pro Chriſto õnia beneficia dereliquit, et in Colonia, Prędicatorum ordinẽ, prolixo valde fatigatus ſenio, introiuit, in quo veluti puer, benignè & humiliter cõuerſat⁹, poſt annos aliquot ſãctiſſimo fine quieuit.

ms p. 2. imp. celebratis.

De fr. Helgero Priore Prædicatorum Friſacenſi.

ITem & alium nobilem & illuſtriſsimum virum, qui Helgerus nomine, filius potentiſsimi Comitis in iuuẽtute poſſeſsiones, caſtra, & multas pro Chriſto diuitias dereliquit, & Prędicatorũ intrans ordinem, Friſacenſis prior effectus eſt. Hic poſtmodum multis ieiunijs, & laboribus fatigatus, prę nimia debilitate eques ire cõpulſus eſt; ſed tamen aſino vſus eſt pro vectura. Hic ſemel ſtans in prouinciali Capitulo coram diffinitoribus & prioribus * ſe accuſaturus, audiuit aſinum ſuum hinnitu, vt ſolent horrido vociferare, & dixit: Ecce fratres, aſinus meus accuſat me, quod non sũ dignus tenere * Prioris officiũ, qui inualidus ire pedes, contra ordinem ſubuehor dorſo eius. Hæc vt dixit, nonnullos in riſum, alios verò in lacrymas concitauit. Regere tamen conuentum vt erat debilis, vſque in finem vitæ compulſus, multis poſt mortem, & maximis claruit miraculis. 11.

2 imp. accuſatus.

ms p. 2. imp. Prioratus.

De fratre Conrado Prædicatore qui tres viuens mortuos ſuſcitauit.

FVit ſub eo, & eius tempore quidam Conradus, frater ordinis Prędicatorum, qui inter alia infinita miracula, tres etiam in vita mortuos ſuſcitauit. 12.

De monacho quodam Ciſterſienſi qui puerum in niue reperit.

VTrum viderim dubito monachũ Ciſtercienſis ordinis, virũ pietate plenũ, de quo tale miraculũ ferebatur. Algore niuiũ terra Brabantiæ reſperſa 13.

per

per totũ, monachus prędictus in itinere exiſtẽs, pręmiſſo in villam famulo, ſolus in cãpis per deuia veniebat. Et ecce inuenit puerum elegãtiſsimæ formæ quaſi triẽnem, magno fletu & eiulatu, ſolum in niuis frigore reſidentem. Compaſſus igitur tali puero, equo deſcendit, & complexus flentem, flere cœpit cum eo, & quærere quid haberet. Tacente autem puero, iterum ingeminat, ingemiſcit, quærens vbi eſt mater tua? Nunquid perdidiſti matrem? Ad interrogationes igitur illius puer fortius eiulans, tandem dixit: Heu me, heu me, quare non flerem, quare non eiularem? ecce vides quod egẽs, ſolus, & in frigore ſedeo, & non eſt qui colligat me, & hoſpitium mihi pręſtet. Mox monachus ſurgẽs, & puerũ in brachijs eleuans, oſculatus eſt eum, dicens: ceſſes flere * dilectiſsime, quia ad hoſpitiũ portabo te, & faciam enutriri. Hoc dicens, cum puero equũ aſcendere voluit, ſed puer de brachio tenentis exiliẽs, repente diſparuit, quia Chriſtus filius virginis fuit. In terram igitur cadens monachus, eiulare & flere cœpit * acerrimè, & cũm diu ſic eiulans iacuiſſet, tãdem quęſitus à ſeruo, iuuentus eſt, & eleuatus in equo, ad hoſpitium ducitur. A quo cũm quęreretur cur fleret, nihil aliud vna nocte dicere potuit: Heu me, puer bone, puer pulcherrime, quare me dereliquiſti? cur tam citò abiſti? cur te perdidi? Poſt hæc monachus conſolationem recipiens, cuidã rei euentum retulit, qui illis per quos ſciui, tantæ rei miraculum, et piaculum patefecit. Quis enim ſine lacrymis audire poteſt piaculum tale & tantum, quod filius vnicus patri Deo, Deus exiſtens, hoſpitium in terra quęrit, eget cibo, algore cõtrahitur, & pręabundantia iniquitatis, refrigeſcente caritate multorum, non eſt qui eum recipiat cordis hoſpitio, reficiat patris placiti benefica voluntate, reuoluat & foueat deuotionis ſinu, veſte contegat caritatis.

Marginal notes: ms p dulciſsime. et omit. (quia.) — ms b. ter. imp. v-berrimè. ſubaudi quàm. — Mat. 24.

De pluri-

De pluribus viris ſanctis generaliter.

VIdi & multos alios viros, vita emeritos & vir- 14.
tute: quorũ alij feruentes ſpiritu, ſaluti proxi-
morũ inſtabãt: alij in tribulatione patientes, in bono
malũ ſemper euincere laborabant: alij pio & caſto *Rom. 12.*
timore, quaſi tumentes fluctus ſuper ſe Dominum *Iob 31.*
præſtolantes, continuis lacrymis inſiſtebant: alij ſpe *Rom. 12.*
gaudentes, & in vita præſenti dulcedinem patriæ *Heb. 6.*
cæleſtis prægustantes, nihilominus felicem mor-
tem in iubilo præueniebant. Certum tamen eſt le-
ctor, nullum ex ſuis meritis, ſed ſinceriſsimè in Do-
mino gloriatos, & eoſdem potiùs habuiſſe inſpira-
tam lętitiam, quàm pręſumptam; nec vllum ſine
horrore dęmonum receſsiſſe. Nullus ergo ſeniorum
emeritorum, vel maiorũ noſtrorum, de meritis ſuis,
aut vita præſumat; quia diabolum legimus vitę au- *Mat &*
ctori inſidiatum quadraginta diebus & quadragin- *Luc. 4.*
ta noctibus, etiam ieiunanti, & nihilo minus ſecun- *pſ. 21.*
dum quaſdam ſcripturas in cruce morienti. *Mat. 27.*

De Vigore ſubditorum in iuuentute. *Capitulum. II.*

Secunda pars illarum Apum eſt, quę iuuentutis vigore opera multa præſtantes, diſciplina quadam matribus ſubditæ ſunt, nec quicquam agunt ſine maiorum imperio.

1. HIc planiſsimè demonſtratur ſtatus & vita clauſtralium, qui ſecundum litteram, dum iuuentute & fortitudine vigent, tempore, *2. Theſ. 3.* loco, & ordine, vel laborant manibus (Qui enim non la-

non laborat, non manducet) vel ſi labor manuum ex ordine non habetur, canticis ſpiritualibus horis debitis, & interdum ſtudijs ſcripturarum, nec non & regularibus diſciplinis lętanter & gaudenter inſudant. Huiuſmodi enim opera ſi ſint multa, & propriæ ſaluti primò, & ſaluti ſecundariè proximorum cum exemplo vitæ, cum decorè virtutum, & oratione, multiplicis fructus iuuamenta præſtabunt. Quis enim quantumcunque peccator, huiuſmodi opera videns, ad emendatiorem vitam & pœnitentiam non compungatur? Quis tam flagitioſus & amens, tam ſedulas, tamque cōtinuas laudes audiēs, Deum timoratiùs adorando non laudet?

Quantùm proſint boni Religioſi.

2. QVòd taliū ſtet ſuffragio totus mundus, & peccatores apud iratum iudicem Deum, eorū oratione iuuentur, non eſt verus qui ambigat Chriſtianus. Vnde tēpore nondum præſto quo mundus ta-
præſto.i. præſēte. lium ſuffragio iuuaretur, Eſaias deplanxit dicens:
Iſa. 64. Non eſt qui conſurgat & teneat te. Quòd bene pa-
Iſa. 14. tuit, vbi nec angelo peccāti in cælo: nec homini pe-
Gen. 3. percit in terra: nec hoſtibus naturæ in Sodomis: nec
ibid. 19. filijs Iſrael idololatris: nec murmurantibus in de-
exod. 32. ſerto Iudæis.
num. 11. 14 & 21

De eadem re exemplum, oſtendens quòd oratio Religioſorum, aliorumq́ue bonorum virorum clades prouinciarum auertit.

3. TEmpore quo gens Hungarorum, cùm alijs regnis multis à gente Tartarorū, de Oriētis partibus veniente, crudeliter eſt deſtructa, & iam in Theutonia fines Bohemiæ inuadere conaretur, quidā pro ipſa terra Theutoniæ, & maximè partibus Brabātiæ, corde turbato, ſollicitus venit in Brabantiā ad ſanctiſsimam quandā tunc temporis monialem, dicens ei: Sollicitor non modicè, mater cariſsima,

pro terris his proximis à facie Tartarorum, ne ſicut alijs fecerunt, faciant & iſtis, quia iam inuadere fines Teutoniæ, ſcilicet Bohemiam, inchoarunt. Cui illa, Nihil inquit iam cariſsime verearis, quia tot ſunt in terra iſta animæ beatorũ, & in his maximè clauſtris, quòd nullus eſt hîc Tartarorum exercitus formidandus, ſanctarum orationum iaculis repellendus. Benedictus ergo Deus in omnibus, & per omnia, ſicut audiuimus, ita & vidimus. *pſ. 47.*

Quòd tamen non proſint ſuperbis.

4. HVic autem contrarium quid acciderit, audiamus. Antequã in VValatria ſub rege VVillelmo moderatore Romanorũ, à Comite Florentio, & Zelandenſibus Flamingorũ exercitus ferirétur, oráti cuidã pro dicta gente, id eſt pro Flamingis, in oratione reſponſum eſt: Sine ſuperbos humiliari. Quòd tertia poſt die factum inſpeximus, licet tamen multi cũ eis & in eis occiſi fuerint, qui talem nullo modo mortem meruerunt.

Non damnari eos qui ad bellum procedunt recta intentione de cuius iuſtitia dubitatur, à principe coacti, exemplum.

5. SEd notandũ, quòd acerba mors bonis nõ obfuit, ſed profuit ad ſalutẽ; quia terreno domino obedire nullo malignandi animo proceſſerũt. Quòd patuit in quodã fideliſsimo viro, de quo à matre regis iã dicti Guillelmi, venerabili. *Mathilde didicimus. *2. imp. Mechtilde.* Cùm enim ipſa regis mater, Hollandiæ memorabilis Comitiſſa, poſt factã cædẽ in VValatriã deueniſſet, aggreſſa eſt cũ duobus Fratribus Prædicatorib⁹ viuẽtes adhuc quærere, & colligere ſauciatos. Inuenit autẽ & ad idẽ pietatis op⁹ matronã diuitẽ, & præclarã; quæ cũ fletibus matri regis, Comitiſſæ narrauit: Tranſeunte me, inquit, hîc, vocauit me voce flebili quidã ſaucius ex proſtratis, ad quẽ cũ veniſſẽ, caput

eius locaui in ſinu meo, & eum ad recognoſcendũ Deum exhortabar. Et ille vt poterat, eleuatis in cęlum oculis & manibus, dixit: Fateor me coactum in exercitum veniſſe, & hoc eo animo vt nullum læderem, nec in corpore nec in rebus: hîc lęſus ſum, & ecce iam morior, occiſori meo prorſus indulgeo, vt mei ſimiliter miſereatur omnipotens deus, & contra eum mihi indulgeat quicquid feci. Viaticum corporis Chriſti vehementer exopto, quod licet ore non ſumam, in mente tamen virtutis eius gratia nõ fruſtrabor. Et hęc dicens, cruce ſignauit ſe, & ſic ſpiritum reddidit. Teſtor autem vobis, ait matrona, per ſalutem meam, quòd ſtatim vbi ad reddendum ſpiritum os aperuit, auicula miræ pulchritudinis, vt nihil ei in creaturis comparari poſſet, de ore eius cum odore * mirè aromatico ad ſuperos euolauit. Vide ergo lector, quàm veridica ſit illa ſententia beatiſsimi Auguſtini, qua dicit: Verè dico, credidi propter quod locutus ſum, non poteſt malè mori, qui bene vixerit.]

**al. miræ ſuauitatis, vt legit ms. b. & tert. imp.*

Aug. de diſcipl. Chriſt. c. 2.

Concl.

STudeant itaque fideles apes clauſtralium inſudare laboribus, inuigilare ſpiritualibus canticis, orationibus & ſtudijs inhęrere, diſciplinis regularibus exerceri, & per hæc erunt proximis in exemplum, & peccatoribus contra iram Dei, veri iudicis in tutamen.

De virtute humilis ſubiectionis, Capitulum. III.

Diſciplina quadam matribus ſubditę ſunt, nec agunt quicquam ſine maiorum imperio.

Hic no-

HIc notatur humilitas ſubiectionis, & abrenuntiatio proprię voluntatis. Quę duo, ſi ſubiectus quis integrè, & ex corde tenuerit, exaltatus quidem exultabit in gaudio, & abſolutę libertatis gloria perfruetur. Vnde Apoſtolus: Illa quæ ſurſum eſt Hieruſalem, libera eſt; quæ eſt mater noſtra. 1. Gal. 4.

Cur homo ſubdatur homini.

SEd non abſurdè quęri poteſt, Cur conſulit & velit eccleſia, vt homo ſubdatur homini, cùm Deꝰ hominem rationalem, cõditum ad imaginem ſuam, niſi irrationabilibus dominari; non hominẽ homini, ſed hominem pecori voluit: quod patuit, vt dicit glorioſiſſimus Auguſtinus, in parentibus primis, & maximè in patriarchis, qui potius fuerunt rectores pecudum quàm hominum. Vnde eis dictum eſt: Dominamini piſcibus maris, & volucribus cęli, & beſtijs terræ. Hæc autẽ quæſtio ſic ſolui poteſt. Illi quidem antiqui & primi parentes, ſoli Deo ſubditi, nequaquam abutebantur conceſſa à Domino libertate, ſed in omni honeſtate morum, creatori omnium ſeruiebant: nunc verò per abrupta viciorum homines defluentes, vix etiam ſub duriſsima ſeruitute poſſunt à vicijs cohiberi. Vnde peccantibus filijs Iſraël in Deuteronomio minaciter dictũ eſt: Eò quòd nõ ſeruieris Domino Deo tuo in gaudio & lætitia cordis tui propter rerum omniũ abũdantiam, ſeruies inimico tuo in fame & ſiti, & ariditate, & rerum omnium penuria: & imponam iugum ferreum ſuper ceruicem tuam. 2. Aug. l. 19. de Ciuit. c. 15. gen. 1. deut. 28.

Exhortatio ad obedientiam exemplo Chriſti.

AVdi ergo quid dictum ſit, & minas tanti iudicis verearis. Vt enim incomparabilis ille Doctor Auguſtinus ait: Nihil intereſt ſub cuius impe- 3.

rio faciliùs homo ſeruiat moriturus, dummodo ille qui imperat, ad impia & iniqua non cogat. Feliciùs enim ſeruitur homini quàm libidini.] Conſidera Chriſtum Dei filium, ab ipſa maieſtate ſuperna ad noſtram miſeriam deſcendiſſe. Qui alios ſaluatione ſua verè liberos facit, ſubdi parentibus voluit, & in iniquitatibus noſtris, duriſsimam, ſecundum prophetam, pertulit ſeruitutem. Proinde videas quod dictum eſt ſuperiùs: quòd ſubditæ matribus iuniores, nihil agunt ſine maiorum imperio, optimè clauſtralibus competit, qui abrenunciantes propriæ voluntati, nihil agere debent ſine maiorū imperio, vel ſaltem ſine licentia. Animaduertite clauſtrales principē ſalutis noſtræ Ieſum, non vt voluntatem ſuam, ſed patris faceret, veniſſe: ac per hoc patri obediens vſque ad mortem, non liberas manus; non liberos pedes, affixos cruci; corpuſque ſacrū immobile: ſed ſolū os liberum ad orandum habuiſſe mōſtratur. Rea mens, tibi dico cariſsimè, ſerui eſt, qui talē non vult paſſum talia Dominū imitari. Liberas ergo manus ad dandū aliquid, vel agendū, liberos pedes ad ambulandum, libera membra ad conandū aliquid nō habebis, ſed totū cū Chriſto corpus affixum pœnitētiæ cruci, ſola tibi lingua ad orandū, cōfitendū, & laudandū libera remanebit. Tentantur curioſitate oculi: oculos Chriſti attēde velatos. Tentantur aures vaniloquio: Chriſtus cōtumelioſos ſermones & terrores audiuit. Tētatur olfactus redolētijs pigmentorū: Chriſti facies ſputis fœtidiſsimis illinitur, Tētatur guſtus ſuperfluis cibis & potibus: Chriſtus felle cibatus, & aceto potatus eſt. Tētantur manus ad illicita cōtrectanda: Chriſti man⁹ intuere transfixas. Tētatur cor ad cogitāda, vel cōcipienda nociua: Chriſti cor lancea terebratum aſpicias. Tētantur pedes ad ambulandum, vel peragrandū terras: Chriſti pedes cruci clauis affixos attendas.

Aug. vbi ſupra. *Io. 8.* *Luc. 2.* *Iſa. 43 & 53.* *Io. 5.* *Philip. 2.* *In cruce Chriſti remedia contra omnes tentationes.*

Clauſtra-

Clauſtralis non peregrinetur negligens votū ſuum.

IN hac vltima tentatione tibi ſpecialiter cauendū 4.
eſt ô clauſtralis cum Dina filia Iacob, quæ prius
inter fratres ſecuriſsimè cōuerſata, videre egreſſa eſt
feminas regionis. Quæ, etſi primò violēter corrup- *gen. 34.*
ta eſt, poſtmodum tamen eſt delinita blanditijs. Sed
fortè dicis: Quid mihi cum Sichem & Hemor, quo-
rum vnus labor, vel humerus: alter amaricans in-
terpretatur, vt cum ſecularibus ſubijciam humeros *ms. b. 2.*
adtolerādos labores mundi * varios, & amaricata *imp. va-*
per illos anima mea, in fel aſpidum conuertatur? *nos.*
Quin potiùs cum fidelibus populis ac deuotis, leui *iob 20.*
Chriſti iugo in cruce * ſuſcepto, tranſibo mare, terrā *ms. p. 2.*
ſanctā adibo, vel alias mundi partes, vbi eccleſiaſti- *imp ſuſ-*
ca neceſsitas filios pios inuitat, * & per ipſam crucis *cepta.*
peregrinationē à pœna ſimul & culpa ſub breui tē- *ms. b.*
poris ſpatio * liberabor. Sana ſalus, & verè beata in- *tert. imp*
dulgētia omnium delictorū: & qui hanc promerue- *vt per*
rint iure tripudiant. Sed eam nequaquā ſibi iſta via *ipſam*
religioſus, aut clauſtralis quis vendicet, vt contra *&c. li-*
votum ſuum, ſine licentia: vel per crucem ſuſceptā: *ber effi-*
vel modo alio, in abſolutionem peccaminum labo- *cimere-*
rem peregrinationis aſſumat. Ligatos tibi diximus *ar.*
pedes, ligatos & manus. Quis te ſoluit vt ambules?
Fortè reſpondes. Chriſtus Petro & Apoſtolis, in *Io. 11.*
ſuſcitatione Lazari, dixit: Soluite eū, & ſinite abire:
cur ergo me vicarius Petri, Papa non ſoluet? Bene
dicis, & non negamus, * quem ſoluerit, eſſe ſolutū; *ms. p. 1.*
ſed vide, ſi rectam & debitam cauſam oſtenderis *imp. ſi,*
diſpenſanti, Alioquin non eſt diſpenſatio, ſed potiùs *pro quē.*
diſsipatio. Neque enim credere fas eſt, tanti mode-
raminis Patrem aliquid talium facere ſine rationa-
bili cauſa, quamquam id fieri minus iuſtè putetur. *1. Cor. 6.*
Ei quidem, ſicut Paulo, omnia licent; ſed non om- *& 10.*
nia expediunt.

Simonia omnibus eſt illicita.

5. HVius occaſione ſententiæ, blandiri ſibi impudentiſsimè voluerũt, qui omnia ſibi licere dixerunt quæ in poſitiuo iure vetantur, inter quæ & Simoniam ponunt, quam tamẽ illicitã & proſcriptam, ſcripturæ teſtamenti noui & veteris poſuerũt.
4.Reg.5. Giezi, & ſemini eius, prædicente Heliſeo, adhæſit lepra: Simonem cum pecunia Petri Apoſtoli im-
Act. 8. precatio condemnauit.. Super hac quæſtione quidam maiorũ eccleſiæ à venerabili Magiſtro Guiardo Cameracenſi Epiſcopo, in Lugduno, vbi Papalis curia tenebatur, ſub ſpecie ironiæ quæſiuit, dicẽs: Crediſne tu frater Epiſcope, quod ſummus Pontifex poſsit committere Simoniam? At ille, audaci vultu conſpicuus, Non credo, inquit, ſancte pater, immo potius certiſsimè ſcio, quod viliorem Papa poſsit, quàm ego, vel aliquis in toto mundo: &, ſi dubitaueris, vel fortè diſsimulas, per teſtamentum vetus & nouum manifeſtè probabo. Quo audito, calumniator probra nõ intulit, ſed ſtatim quaſi verbo captus obmutuit, cernens vtique virum eſſe idoneum ad omnem veritatis regulam comprobandã.

Diſpenſationes cum diſcretione fiant.

6. NVlli ergo Prælatorum, in diſpenſatione etiam diſpenſabilium cauſarum, ſit pro ratione voluntas, ſed cum ſummo moderamine diſpẽſationes fiant; quas ſecundum locum, tempus, & perſonam, fieri eccleſiaſtica neceſsitas quandoque depoſcit. Decipi ſe de facili diſpenſator non permittat, nec ſe decipiat diſpenſationem extorquens: quia æqualis periculi ferè eſt, vel decipere velle, vel decipi.

Contra Religioſos exemptionem ab obedientia indebitè quærentes.

Et ne

ET ne noſtro tẽpore nouiter exortum malum, ex incidenti materia, intactum penitus prætermittam, nouum genus apoſtaſiæ antiquus ille deceptor diabolus adinuenit. Non ſolùm de antiquis, immo heu de perfectiſsimis ordinibus Fratrum Prædicatorum atque minorum increuerunt quidam, qui nec ſtatum ſuum, nec ordinem reputantes, impudentiſsimè ſe iungunt maiorum conſortijs Prælatorum: vt per prædicationem crucis, aut alio aliquo officio mediante, à prælatorum ſuorum obedientia penitus eximantur. Heu quàm fera, heu quàm peſsima, & ab omni profeſsione religionis aliena exẽptio talis eſt. Et ideo iuſta dei vindicta viſum eſt, quòd qualiſcumque neceſsitas incumbit eccleſiæ, acta & diſpenſata per tales, vix finem bonum & debitum ſortiantur. Quin potiùs prælati boni, ſuperiores eccleſiæ in moderamine conſtituti, maioribus committerent ordinum Prædicatorum atque Minorum; tanquam eis qui diligenter vultum ſui pecoris inſpexerint; vt tales de ſuis ouilibus aſsignarent, qui conſcientia timorata & viribus expediti, non ſua quærerent, aut ſuorum; ſed pura, & purè quæ Chriſti. Volo, teſte Chriſto, ſponſor eſſe pro talibus, vt ſi per eos debita negotia non proſperentur eccleſiæ, mendax & periurus inueniar in die tremenda ante faciem iudicantis. 7. .1. Poti itaque, vt legit ms. b.cũ tert imp pro. 27. Philip. 2

Mirabilis reuelatio facta cuidam Eremitæ.

VTiliter quidem, etſi longè digreſſum, diligentem lectorem forſitan non tędebit: referam tamen, antequam materiam repetam, (poſtquam de peregrinatione crucis mentio habita eſt) quoddam valde memorabile, quod audiui Fulconẽ quẽdam canonicum Inſulenſem, cuius ſuperiùs fecimus mentionem, virum religioſum & pium narrare, cuius etiam tempore contigit. Anno ab incar- 8. l. 1 c. 22 p. 2.

 natione

carnatione Domini M. C. XCI. cùm orbem ferè totum fames validiſsima in mortem innumerabiliũ hominũ occupaſſet, eremita quidam ſanctiſsimus in Beluacẽſi diœceſi habitãs, humano generi in multis lacrymis & miſeratione cõpaſſus, Dominum frequenter arguebat, cur populũ ſuũ tanta animaduerſione * contemneret, & tam irremediabiliter flagellaret. Hoc, vbi nocte vna, cũ miro cordis æſtu ante conſpectũ ſummi iudicis iteraſſet, apparuit ei vir ætate & perſona grandęuus, dicens: Surge & miſſam inchoa: Salus populi ego ſum. Cui eremita. Dies, inquit, non eſt, miſſam celebrare non licet. Oportet. inquit, ne differas. Tremefactus igitur eremita, & reniti non audens, ſurrexit, præparauit ſe, miſſamque, Salus populi, vt iuſſus fuerat, inchoauit. At vbi poſt euangeliũ offertorium dixerat, acceſsit grãdæuus ille, & vas plenum ariſtis obtulit, dicẽs: Reporta librum ad aliud altaris cornu, & de cruce, Nos autem gloriari, miſſam protinus inchoabis. Quod vbi eremita vſque poſt euangelium, vt antè, compleuit, dicto offertorio, grandæuus ille vas plenum faſciculis diſcoloratis crucis ſignum habentibus obtulit, dicens: Regyra tertiò librum ad aliud altaris cornu, Et miſſam inchoa pro defunctis. Quod vbi ille vſque poſt euangelium, ſicut antè, perfecit, grãdæuus ille caluariam capitis in vaſe obtulit cruentatam; in quo quidem eremita mirabiliter horruit, & in hoc, ſi à Deo eſſet oſtenſio, plurimum dubitauit. Cuius cogitationi grandæuus ille reſpondit: Petrus, inquit, Apoſtolus ego ſum, miſſus ad te, vt oſtendam tibi quę oportet fieri temporibus poſt futuris. In mortalitate humano generi compaſſus es, & exaudiuit te Deus, & in ſignum huius obtuli tibi vas ariſtis plenum, videbiſque antequam finiatur Auguſtus, quòd menſura pro viginti denarijs habebitur, quæ modo viginti ſoldis venundatur

f. contereret.

eſt miſſa quæ dicitur pro quacumquè neceſsitate

nundatur

nundatur. Secunda oblatio quam feci tibi de diuerſis faſciculis diſcoloratis, ſignum crucis habentibus, peregrinationes diuerſas ſignificat, quæ omnes crucis titulo ſignabuntur. Tertia oblatio, quam de caluaria capitis obtuli, tempus in fine dierum iſtorum ſignificat, in quo tanta ſtrages humanorum corporum erit, quanta nunquam viſa fuit ex quo Chriſtiani nominis gentes eſſe cœperunt: hęc dicens, grandęuus ille diſparuit.

Prædictarum rerum euentus, & variæ crucis apparitiones, & prædicationes.

DE annona verò quod prædixit, euenit. Diſcoloratas cruces, & ex omnibus mundi partibus, quędam ſanctiſsima recluſa, vt ipſa mihi retulit, in Brabantię partibus vidit, cùm ſecunda expeditio ad purgandam Albigenſium terram per legatos curię Romanę miſſa fuit. Sed & crux à multis populis, cùm in diuerſis partibus prędicaretur, viſa fuit manifeſtè. Nec non & ego, fideliũ nouiſsimus, antequam pijſsimus Ludouicus Francorũ rex anno ab incarnatione Domini M. CC. XLVI. crucem tranſmarinam ſuſciperet, crucem in cælo ex clariſsimo & ſidereo lumine vidi, nec recolo me decentiùs & operoſiùs formatam crucem vnquam ſub aliqua materia, vel figura vidiſſe. Octenos habere cubitos crucem ipſam in longitudine mihi planiſsimè viſum eſt. Serenum cælum erat valde, & ſine aliqua nube in aliqua parte ſui, ſub noſtro horizonte cælum erat coloris vnius. De diſcoloratis verò crucium faſciculis vidimus: quia prima crux noſtri temporis contra terram Albigenſium prædicata eſt. Secunda in terrã ſanctã, contra Saracenos. Tertia iterũ contrà 9.

Albigenſes.

Albigenſes. Quarta cõtra Stadingos, quos in Theutonia Henricus dux Brabantiæ cum ſuis ſtrauit. Quinta iterum in terram ſanctam. Sexta contra Aquenſes, qui ſe pro ſchiſmatico Frederico quondam Imperatore, contra Guillelmum regem Romanorum electum, ſtultiſsimè oppoſuerunt. Septima contra Hezelinum nobilem Italiæ, & eius complices, qui condemnatus, & publicus hæreticus, fidem catholicam grauiter inſectatus eſt. Quot ergo genera crucis: tot colores, tot faſciculos cernimus aſſignatos.

Crucem ſuſcipientes accipiunt plenariam indulgentiam.

10. DE indulgentia autem quæ crucem ſuſcipientibus prædicatur, nullus fidelium dubitare permittitur, quin integraliter verè pœnitentes & confeſsi indulgentiam recipiant omnium peccatorum, & in ea deſiderij voluntate qua pro fide, ſi ſe obtulerit locus, mori geſtiunt, totaliter à pœna ſimul abſoluantur & culpa. Certa ergo mihi fides de his omnibus eſt, & nihil hæſito de hoc quod ſummus Pontifex noſter per legatos auctoritatis ſuæ mãdauerit faciendum.

Quòd crux pecunia redimatur.

11. SEd de his multi fidelium non ſufficiunt admirari qui crucem pecunia redimunt, & hanc in tam modica pecunię quantitate, vt vix decimam, vix viceſimam, vel vix certè bonorum ſuorum ſaltẽ mobilium, ſaluis hereditatibus integris, cẽteſimam dare velint. Cum enim laboris iter diſplicuerit, vel certè lucrorum ſuorum viderint tempora deperire, quærunt diſpenſationes, legatos Roma multiplicat, qui eos, pecunia mediante ſanctificent, liberoſque à peccatis per literas recommendent. Bona ſanctificatio quæ

catio quæ liberat à peccatis, bonæ & beatæ literæ, quę ſecuram & mundatam animam ab omni culpa & pœna fecerunt.

Crucem ſuſtinent viri religioſi.

SEd ô quanti monachi in Ciſtercienſi ordine, vel aliâs in clauſtris ſunt, qui longa ieiunia, longo tempore diſciplinas graues, ſilentium prope continuum, veſtem aſperam, nocturnas vigilias, & in his omnibus victum tenuem, & vix vllum ſolatium habuerunt, & tamen necdum peccatorum ſuorum indulgentiæ litteras acceperunt. Credo tibi Paule, ſed & in Apoſtolatu tuis ſucceſſoribus, credo tibi inquam, credo, qui veridico ore dixiſti: quod reddet vnicuique Dominus ſecundum ſuum laborem. Taceo de Fratribus Prędicatoribus, qui ſtudijs continuis & vigilijs macerati, non habentes in zona ęs, ſed membranas, maximè Pauli: non in equis aut curribus, ſed feſsis artubus & pedibus gradientes, prædicationibus terras circueunt. Sed de Fratribus Minoribus quidnam dicam? qui duro cincti funiculo, & ſine amictu cappę vel pallij, induti tunica ſuper nudo, pedibus nudis ſuper niuem gelidam, quaſi ſuper lanam deambulant, & panem ſuum quotidie, quaſi pauperes emendicant? Quid inquam dicam de talibus? Si non etiam cum his, vel ſupra hos, qui pro modicis, vel nullis laboribus, ſed tantùm pecunia, peccatorum ſuorum indulgentiam acceperunt, ſecundum ſuum laborem retributionem pręmij ſortientur. 12. 1. Cor. 3. Mat. 6. 2. Tim. 4 Pſ. 19.

De cruce Chriſti & latronum auctoris admonitio.

NOueris lector charisſime quod Chriſtus portauit crucem, portauit latro qui credidit, portauit & ille qui à ſiniſtris pependit. Sed his diuerſo 13. Mat. 27.

fine

fine concluſum eſt. Non credis & hoc idem ſub noſtro tempore diſpenſari. Crucem * verá ex proprio corpore dedicatam menſus eſt Chriſtus, hanc fideles & membris affigunt, & mentibus. Fingit & diabolus cruces ſuas, quas reprobi, mente peruerſa, tantùm membris affigunt.

ms. p. vere ms. b.2. imp verò.

De pueris cruceſignatis.

14. VIdimꝰ anno ab incarnatione Domini M. CC. XIII. infinitam puerorum multitudinem ſpiritu deceptionis arreptos, cum ſigno crucis iter Hieroſolymitanũ aggreſſos fuiſſe, perijſſeq; diuerſis in locis: & maximam ex eis multitudinem per maleficos quoſdam Saracenis in mari venditos extitiſſe.

De paſtoribus ouium, qui titulo crucis in alienas fortunas graſſabantur.

15. VIdimus & nuper, anno ab incarnatione Domini M. CC. LI. mirabili & inaudita rabie, paſtorum multitudinem, de diuerſis regionibus congregatam: qui ſub crucis titulo per quoſdam flagitioſiſsimos viros ad tãtam pernitiem inducti ſunt, vt in multis partibus Galliæ, villas, ciuitates, & populos inuadere, & deſtruere conarẽtur: in tantum, vt hoc Pariſijs, & Aurelianis, præclariſsimis vrbibus, occiſis pluribus clericis attentarent. Et vide lector mirabile & prægrande piaculum. His illorum facinoribus, in odium cleri, applaudebat populus laicorum, maioraque fuiſſent facta, niſi tandem & cum clero communis plaga ipſos laicos inuoluiſſet. Et hi quoque authore Deo diuerſis locis & pœnis citiſsimè perierunt. Conſidera igitur ex his quæ narrata ſunt, quantum ſibi populum Antichriſtus cùm venerit ex ipſo Christiano populo congregabit.

hos Paſtorellos vocat Meyerus ad hunc an. in Annal. Fland.

DIſcant ergo apes fidelium clauſtralium omni- modè ſubdi matribus, hoc eſt * inferioribus prælatis, vel ſenioribus diſciplina: nec ſine eorum imperio, vel ſaltem licentia quicquam agant, vt per hoc, humiliati hîc, poſtmodum exaltentur, & hîc ſuperioribus obligati, poſtmodum libertate perpetua perfruantur. *Concl. ms. p. inferiores.*

De reuerentia accuſationis laicorum erga clericos. Capitulum. IIII.

Tertia pars apum eſt, quæ fucæ dicuntur: hæ ſine aculeo ſunt, velut imperfectę apes.

HIs quidem conuerſi, ſeu laici fratres in clauſtris aptiſsimè deſignantur: & hoc quia ſine aculeo eſſe dicuntur. Nō enim vocem accuſationis in conuētuali capitulo habere ſolent, niſi fortè ſe inuicem in ſuis capitulis interdum tentis accuſent. Nam ſecundum Apoſtolū dicitur, aduerſum preſbyterū, accuſationem de facili recipi non debere: & in hoc reſpectu ſacerdotalis ordinis laicorum imperfectio * demonſtratur. Secundum Iura enim, aduerſus ſacerdotem de facili non admittitur teſtimonium laicorum niſi cum eis & teſtimonium tulerint alij ſacerdotes: & hoc tam apud ſeculares potius, quā apud clauſtrales obſeruatur. In clauſtris enim, nec eſt, Deo dante, nec eſſe debet odiū inter laicos, & ordinem clericalē: quale inter ſeculares eſſe probatur. 1. *1. Tim. 5. ms. p. denotatur. 2. q. 7. c. Nullus & ſeq. & c. ſicut, Item extra de teſtib. et atteſt. c. de cetero.*

Quintuplex odium decem animalium.

Antiqui quinq; odia inter diuerſi generis animalia poſuerūt. Inter hominē & ſerpentē, inter gryphum & elephantē, inter lupū & agnū, inter coruum & vulpem, 2.

vulpem, inter canem & catum: ego autem ſextum odium addo perpetuum: inter peruerſum laicum & ſacerdotem. Huius rei exempla ſunt plurima.

De dormitorio contentioſè facto.

3. VT autem in clauſtris execrandę rei ſimile caueatur, quid noſtro tempore in monaſterio quodam Gallię ordinis altioris acciderit nunc ſubiungo. Dormitorium ingens & maximum in opus ſuum conuerſi fratres laici conſtruxerunt. Quod videntes monachi, vel ęmulationis vitio, vel neceſſitatis gratia, maius illo ſibi conſtrui parauerunt. Murorum igitur poſito fundamẽto monachorum, ſuperexcellere opus ſuum grauiter indignati, magiſtrum operis, conuerſi in ipſo opere peremerunt. Quid plura? verecundor dicere quę ſecuta ſunt omnia, ad hoc tamen res deducta eſt, vt ordinatione maiorum, per manum validam principis ſecularis, auctores tanti ſceleris compræhenſi, puniti ſunt, & diſperſi.

Concl. 2. imp. clerum. QVid ergo mirum, ſi Cõuerſi Fratres ſine aculeo accuſationis aduerſus *clericum, velut imperfecti, exemplo apum, regulariter ordinantur.

De ſeruitio Laicorum. Cap. V.

Iſtæ ſunt quaſi clientes, & quaſi ſerui primarum & verarum apum.

1. Conuerſi ſint humiles. NOn indignentur Fratres conuerſi, ſi quaſi clientes & quaſi ſerui clericorum, in hac noſtra expoſitione vocentur, qui etſi ſerui dicantur, propter manualium operũ ſimilitudinem: non tamen ſecundũ veræ exiſtentiæ proprieta-

prietatem. Et ideo in textu literæ non eſt dictum clientes ſimpliciter, ſed quaſi clientes; vt verè dicātur Fratres, & non ſerui. Et ideo, ſi in officijs ſuis ſeruire videantur clericis, conditionem tamē ſuam humiliter recognoſcant, ſe ſcilicet debere ſubijci, non præeſſe, nec velint clericis æquiparari; ſed diſcant tantum ordinem reuereri.

Dictum S. Bernardi de quodam conuerſo diligenter laborante.

NArratur de beatiſsimo Bernardo Clarauallenſi Abbate, quòd aliquando in meſsione ſegetum, fratrem conuerſum viderit, deuotè quidem, & vltra vires in agro cum monachis laborantē. Tactus ergo ſpiritu ſancto intrinſecus b. Bernardus, dixit coram omnibus laborantibus: Eia frater, age quod agis, nullum aliud poſt hanc vitam purgatorium ſuſtinebis. 2.

Exhortatio & concluſio.

VErè beatus ille cui poſt modicum laborem requies æterna promittitur. Quod enim (ſecundū Apoſtolum) momentaneum eſt & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum operatur in nobis pondus æternæ gloriæ. Proinde Fratres clerici & monachi fratres conuerſos & laicos amplectantur, vt verè Fratres, honorent vt ſocios, nec ſibi permittant à laicis fratribus & cōuerſis, niſi neceſsitas maior exegerit,* maiora ſeruitia exhiberi, & hoc tantò inuitius, quātò eos in exhibendo viderint promptiores. Salomone enim, teſtante, Superbum ſequitur humilitas, humilem autem ſpiritu ſuſcipiet gloria. Vnde aptè in textu ſubiungitur. 3.

2. Cor. 4.

ms. b. tert. imp. viliora.

Pro. 29.

De expulſione peruerſorum laicorum. Capitulum. VI.

Has primas expellunt in opere tardantes, & ſine clementia necant.

1. SIcut boni & diſciplinati Fratres cōuerſi, honore, & dilectione mutua digni ſunt: ita peruerſi & ſuperbi cōtumelia & correptione dignißimi. Hi quidem, etſi fratres habitu ſunt: ſerui tamē non immeritò dici poſſunt, quia ſerui ſunt peccati, quod

2.Pet. 2. eſt genus vilißimæ & damnatißimæ ſeruitutis. Hos tales primos in opere decet expelli, & tardantes contumaciter ſine clementia flagellari. De talibus in eccleſiaſtico dicitur: Cibaria, & virga, & onus

Eccli 33 aſino: panis, & diſciplina, & opus ſeruo. Et infra:

ibid. Seruo maliuolo tortura & compedes: mitte illum in operationem ne vacet. Et hoc tamen ſecun-

Aug. in reg. c. 20, in ep. 23. dum beatum Auguſtinum non fit crudeliter, ſed miſericorditer; ne contagione peſtifera plurimos perdat. Si enim peruerſa conſuetudine licentiùs inualeſcant, & alios quotidie malo exemplo corrumpant, nunquid à Prælato diſsimularentur crudeliter, & miſericorditer punirentur? Qualiter etiā tales ſecundum Regulam ſancti Benedicti excom-

Ben. in reg. c. 23. 24. & 25. municandi ſunt, & tractandi, ſatis notum eſt atque planum. Vbi autem ſuprà, textus necandos tales poſuerat, nos diximus flagellandos, ſeueritatem exempli in verbo vitantes: cùm tamen omnis diſciplina, aut flagellorum vexatio, necis

necis vtitur in nominatiuo. Col. 3. quædam aut mortificatio dici poſsit. Vnde Paulus: Mortificate membra veſtra ſuper terram.

Peruerſis labor vtilis.

NOn mihi indignentur peruerſi tales, ſi eos ad 2.
opera cogi ſuadeam. Multa mala docuit otio- *eccli* 33.
ſitas. Regnantem Dauid deiecit ocium, quem bel- 2. *Reg.*
la non poterant. Quid ergo tales? mihi credas ex- 11.
perto, quòd tales in cœnobijs viderim, qui in laboribus manuum deuotè & ſanctè vixerunt, expoſiti verò officijs vel ocio, quodammodo redditi libertati, irreparabiliter ceciderunt.

Idem docetur exemplo cuiuſdam viri nobilis captiui.

CIrca illud tempus, quo annus Domini M.CC. 3.
III. voluebatur, expeditio peregrinorum validiſsima facta eſt in terram ſanctã, vt Saracenos, qui Chriſtianorũ fines inuaſerant, propulſarent. Factis autem congreſsionibus plurimis, multi ex vtroque populo ceciderunt, plurimi etiam in captiuitatem deducti ſunt: inter quos ex populo dei duo milites, vnus ex Gallia, alter ex Brabantia cum quodã nobiliſsimo viro in terram gentilium ſunt adducti, & contra natales ſuos, & cõſuetudinis vſum, grauiſsimis manuũ laboribus annis tribus addicti. Vt igitur mihi vnus militũ enarrauit, die quodã ſedebant ſub æſtu ſolis grauiſsimis manuum laboribus fatigati. Cumq; optarẽt milites cũ graui cordis ſuſpirio eſſe in terrã ſuam; ille nobiliſsimus eorũ in pœna ſocius ſegnitiem eorum redarguit, dicens: O miſeri quid optatis, redititis forſitan, & eritis miſeriores in iniurijs pauperum quàm ante fuiſtis. Hîc autẽ, ſi velletis, poſſetis vtique finem vitæ feliciſsimum expectare, & hoc dicens, flexis genibus ad cælum manus tetendit & oculos. Nunquã mihi deus omnipotens redire concedat ad patrios portus, inquit, ſed hîc ſinat me mortem peracta pœnitentia præ-

ſtolari. Mira reſpondentis conſtantia, nec minus mira diſpenſatio ſaluatoris. Ambos milites liberatos poſtea vidimus, & fortè malis quàm antè maioribus irretitos. Pro illo autem nobiliſsimo ac beatiſsimo viro, cùm rex Hieroſolymitanus, & alij multi nobiles laboraſſent, nunquam tamen efficere potuerunt, vt eum à captiuitate gentilium liberarent: inſuper & hoc ipſum de eo, miles ſocius eius qui mihi hæc retulit, referebat, quòd tantum poſt quotidianos labores de nocte orationibus incumbebat, quòd ei ad modum camelorum calli in genibus accreuiſſent.

Concl. Job 21. Mat. 25. VÆ ergo illis qui ducunt in bonis dies ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt: Et euge in laboribus dicetur iſti, vt introëat in gaudiũ Domini Dei ſui.

De mutuo adiutorio ſeniorum & ſubditorum.
Capitulum. VII.

Apes iuniores aut fucæ, non in opere tantùm, ſed in fœtu quoque adiuuant matres, ad calorem conferente turba.

1. c. 1. p. 1. MAtrum nomine affectum Prælatorum & ſeniorum ſuprà diximus deſignari, qui quidem non tantùm iuuari dicuntur in conuerſorum opere manuali, ſed & in fœtu fructuoſæ virtutis, dilectioni Dei & proximi ſinceriùs inhærendo, augent & nutriunt incendium charitatis. Non eſt enim diſtinctio Iudæ
Rom. 3. & Græci, clerici & conuerſi, dummodo ritè & ſecundum ordinem viuant, quin & ipſi, ſicut & illi,

bonum

bonum exemplum præbendo, orationibus deuotis & lacrymis inſiſtendo, de diuinis beneficijs & prę-mijs cæleſtibus meditando, commune bonum augeant & ſalutem.

De ea re exemp. Hermanni conuerſi in Aquiria, continuè ægrotantis.

VNde quendam Ciſtercienſis ordinis laicum in monaſterio * Aquiriæ, Hermannum nomine, ægritudine continua laborantem, vexatum contumelijs falſorum Fratrum, obijcientium quòd non prodeſſet domui, ſed obeſſet, eleganter valde reſpondiſſe cognoui. Dummodo, inquit, ordinē meū, ſecundum quod languor permittit & dolor, in infirmitorio teneam, & animam meam in patientia ſaluem, credo in oculis ſummi dei meliùs, gratiùs, & ſublimiùs monaſterium promouiſſe, quàm ſi illud in mille marcarum copijs augmentarem. Verè, dignè, iuſtè & optimè dixit. Non enim propter monaſterium animæ, ſed monaſteriū propter animas inſtitutum eſt: ſicut non propter locum gentem, ſed propter gentem Dominus locum elegit.

2. *ms. p. 2. imp. Acquiriæ. eſt in Brabantia Gal. Ayuvviers.* *2. Macb. 5.*

De præcepto honorandi parentes quod obſeruant bruta, homines tranſgrediuntur.

IVniores apes adiuuant matres, aliter exponi poteſt, ſecundū mandatum decalogi, vbi præcipitur patris honor & matris: quod naturali pietate omnibus hominibus inſitum eſſe debet. Sed iſto præcepto abutitur omni animali nequior humana impietas, nullam ferè parentibus vicem dilectionis aut operis, filijs impendentibus. Multas in libro de natura rerum legimus aues, quæ ſeneſcentibus parentibus, vel plumis nudatis, aut cæcis, foturæ vicem rependunt: afferunt cibos, medelas quærunt, vt hupupa; quouſque vel morte deficiant, vel re-

3. *exod 20.*

cuperent ſanitatē. Omni ergo animali turpior homo, qui parentibus debilitatis, aut rebus perditis non ſuccurrit. Et propter hoc Seneca talibus conſulit dicens. Ne des ſeruo aut filio imperium ſuper te. Quanta dementia eſt, res procurare heredibus ſuis, & ſibi ipſi neceſſaria denegare, vt tibi ex amico magna hereditas faciat inimicum. Plus enim tua morte gaudebit, quo plus acceperit.]

Sen. ep. 124.

Terribile exemplum inhonorationis parentum in eo cuius fronti adhærebat bufo.

4. SVper hoc quiddam valde memorabile cōtigit, quod ſubiūgo. In Normāniæ partib⁹ vir admodum diues erat, ſed ignobilis. Hic filium habebat vnicū & dilectum, quem delicatè educauerat ad robur viri. Conuenit ergo patrem miles quidam nobilis cum amicis, dicens: Filia eſt nobis, decora nimis & prudens, per quam ſi tibi placuerit, poſteritas tua exaltari poterit & iuuari. Hanc filio tuo dabimus in vxorem, hoc tamen modo, vt cedas poſſeſsionibus vniuerſis, & filius tibi, & matri quādiu aduixeritis, abundātiſsimè prouidebit. Caſus enim diuerſi ſunt, in quibus filius tuus poſſet, te in poſſeſsione manente, hereditate fruſtrari. Hoc patre audiente, & hærente ſub dubio, ab amicis tandem compulſus eſt, etſi mente pauidus, cedere cunctis bonis. Peractis ergo nuptijs, filius & vxor eius anno quidem primo honorauit parentes, victum copioſiùs miniſtrauit], ſed ſecundo minùs, & tertio inuerecundiùs quàm decebat. Quarto autem, ſuggerente vxore, filius parentibus ſuis domunculam paruam in oppoſito domus ſuæ conſtituit, vt minùs eſſet indecentia ſenum iuuenibus oneroſa; ibique eis ſecretiùs inſufficienter neceſſaria miniſtrarent. Pertulit ergo ſenex pater ibi-

Simile eſt in Cæſario l.6 c.22.

ter ibidem cum vxore decrepita non modicam egeſtatem, & vix interdum domum filij audebat intrare; ſed per clientulum mandabat * ea quibus carere non poterat. Vna autem dierum accidit, vt mater ex oppoſitò domus ſuæ viſa auca infixa veru in domo filij, diceret viro ſuo. Me feminam magis decet paucis eſſe contentam, tu autem vadas ad domum filij, & ſaltem ſemel eſurientem animam ſaties de auca quàm ibidem vidi eſui præparatam. Hoc audito, ſenex innixus baculo, properabat ad domum filij, ſed mox vt eum filius vidit, aucam retraxit ab igne, & clam abſcondit, ſtatimque patri obuius, quid quæreret inquiſiuit. Et mox factum pater notans, diſsimulauit, & redijt ad domũ ſuã. Filius igitur puellæ præcipit, vt mox aucam reponat ad ignem. Nec mora, vbi puella in thalamo aucam vidit, bufonem maximum aucæ pectori hærentem inuenit. Ea ergo clamante accurrit iunior dominus, niſuſque bufonem excutere, vt violenter inſtitit, bufo ab auca reſiliens, faciem adeo conantis inuaſit, vt nulla arte vel conſilio deponi poſſet, aut excuti: ſed ſic multis annis, hominis nequitiam, inhærendo, puniuit. Et erat illud ſupremi ſtuporis miraculum, vt ſi quãdo monſtri illius pars aliqua tangebatur, ac ſi percuteretur in corde, ita homo ſenſibiliter lædebatur. Conterritus igitur mirabiliter & cõtritus, adijt diœceſanum Epiſcopum, & cum omni dolore confeſſus, pro pœnitentia recepit ab illo, vt per omnes fines Normanniæ, & Galliæ ciuitates, reuelata facie circuiret, & vbique narraret populis euentum rei, vt per hoc, exemplum ſumerent filij honorare parentes, & diſcerent quàm periculoſum ſit & nociuum, vicem non rependere laboribus quos ipſi parentes filijs impenderunt. Hunc ergo hominem cum bufonis monſtro circueuntem vt diximus, fra-

ms. p. ei, 2. imp. omittũt.

ter Iohãnes de Magno Ponte ordinis Prædicatorũ, ſicut per ipſum nobis relatum eſt, vidit in iuuentute Pariſijs palam referentem omnibus & monſtrantẽ, quod pro inhonoratione parentũ paſſus fuerat multis annis, & adhuc ſecundum dei voluntatem pateretur. Hunc poſtea, ſed non per dictum fratrem Iohannem, audiuimus ſanctorum quorundam precibus liberatum, & diſparuiſſe ſubitò fœdũ monſtrũ.

Concl. HVius igitur exemplo diſcant apes fideles filij adiuuare & honore parentes, & eis vicẽ amoris retribuant & laboris.

De labore communi. Cap. VIII.

Apibus igitur communis omnibus eſt labor.

1. Aug. in reg. c. 24. in op. 27. 1. Cor. 13 ET hoc eſt quod beatus Auguſtinus in regula ſua dicit: Omnia opera veſtra in vnũ fiant maiori ſtudio, & frequẽtiori alacritate, quàm ſi vobis ſinguli faceretis propria. Charitas enim de qua ſcriptũ eſt quòd non quærit quæ ſua ſunt, ſic intelligitur, quia cõmunia proprijs, non propria cõmunibus anteponit. Et ideo quantò ampliùs rem cõmunem quàm propria veſtra curaueritis, tantò vos ampliùs proficere noueritis, vt in omnibus quibus vtitur tranſitura neceſsitas, ſupereminеat quæ permanet charitas.] Et beatus Benedict⁹ in regula monachorum. Ocioſitas, inquit, inimica eſt animæ, & ideo certis tẽporibus occupari debent fratres in labore manuũ, certis iterũ horis in lectione diuina.]

Ben. in reg. c. 48.

ibid. Hinc idẽ pater Benedictus ordinat tẽpora in quibus debent labori manuũ, lectionibus, vel orationibus occupari. Temporalibus vtitur rebus neceſsitas tranſitoria, vtitur etiã ſecundũ quod diuerſi ordines ha-

nes habent, temporalibus ſtudijs, licet ſpiritualibus vſibus debeant coaptari: ſed tamen ſemper in omnibus debet charitas præminere. Caritas enim non tantùm eſt virtus, ſed potiùs forma omniũ virtutũ. Hæc eſt ſecundum Apoſtolũ via excellentiſsima, quæ ducit ad cælum. Hanc qui graditur, calcabit vicia, calcabit & mundum. 1. Cor 12 & 13.

Vita laborioſa & obitus F. Brunonis ord. Ciſtercienſis.

VIdi capellanum quendam apud ſanctũ Antonium in monaſterio ordinis Ciſtertienſis Pariſijs, fratrẽ Brunonẽ nomine, virum ſanctũ & bonum, & mirè deditum pietati. Vita eius tali ordine diſpoſita videbatur. Noctes frequenter ferè ducebat inſomnes, orationibus & gemitibus profuſiùs inhęrendo, ſummo autẽ mane, horas, & miſſarũ ſolemnia perſoluebat: poſtmodũ verò vſque ad nonam audiendis confeſsionibus clericorum, mira deuotione ſollicitus intẽdebat. Ad menſam verò ſobrius veniẽs, panẽ quem comedere debebat, per bucellas inciſum & intinctum oleribus comedebat, & inter comedendũ pauperibus ſcholaribus quaternos ſcribebat: vt ſcilicet omne tẽporis ſpacium vtiliter occuparet. Poſt prandiũ verò vſque ad noctem, diẽ in ſcribendo totaliter occupabat. Hæc vita eius exterior fuiſſe probatur. Interior autẽ talis erat, vt in itinere, miſſus in Græciam, anno circiter ab incarnatione Domini M.C.C.* XXVII. animã miro feruore ſpiritus exhalaret, & poſt mortẽ, eum Dominus multis miraculis honoraret. 2. ms. p. XVII o.

DIſcant ergo apes fidelium in commune, vel manualiter, vel ſpiritualiter, ſecundũ diuerſa ſtatuta * temporum, vel perſonarum alacriter operari, nec marceſcere ocio, nec invtiliter tempus expendere: ſed agere aliquid in quo proximi Concl. ms. p. ordinum.

proficiãt; & quietem perpetuã poterũt promereri.

De ſedulitate communis laboris. Cap. IX,

Omnes indifferenter ad opera expellunt.

1. ECce quanta omnibus ſedulitas laboris innuitur. Et hoc eſt quod Paulus dicit: Qui
2. Theſſ. non laborat, non manducet. Egregius ille
3. Ciſtercienſis ordo illud quaſi ſummopere ſeruat, vt nec priores eorum, niſi in ſummis neceſſitatibus ab operibus eximantur. Et quid mirũ, ſi ſubditi prælatis; ſi filij parentibus; proprijs manibus cooperãtur in bonũ; vbi prælati ſubditos, & parẽtes filios labore præueniunt in exemplum? Vbi autem hoc non fit, & ſegnitie torpent filij, parentum laboribus non prouocati: noueris eis, vel egeſtatis, vel iniquitatis periculum imminere.

De iuuene ocioſo cui cibi verti videbantur in angues.

2. VIdi iuuenem, cuius amariſsima relatione memini quod ſubiungo. Hic piorum fratrũ ſuorum labore manuum viuebat: ipſe verò ſegnis, otio vacabat & tædio. Et factum eſt animaduerſione diuinà; vt eo cum patre & fratribus ad menſam ſedente, cibi (ſicut ei ſoli videbatur) verterentur in angues, ſapore tamen rerum deterrentium non mutato. Hoc, cùm per aliquot dies continuaretur in peius, tandem mutato vitæ propoſito, liberatus eſt & ſanatus.

De otio fugiendo. Capitulum. X.

Nullus, cùm per cælum licuerit, otio perit dies.

Vide

VIde quanta diligētia laborē ſectandum, & otium fugiendū inculcat. In ſignificationem mali, quod eſt otiū, cùm miſiſſet Moyſes manū in ſinum ſuū, protulit leproſam. Vnde Salomon otij nocumentum inſinuans, dicit: Deſideria occidūt pigrū, id eſt otioſum. Et vide cauſam. Noluerūt enim manus eius quicquā operari. Nihil ſic timendū eſt ocioſis; quàm prolapſus in cœnum luxuriæ. Et hoc in Dauid euidenter aduertas. Vnde & Salomon iterū dicit: In lapide luteo (in quo attendas luxuriā) lapidabitur piger: & omnes loquentur ſuper aſpernatione eius. Deinde conſequenter, quaſi idem inculcat, dicens: De ſtercore boum lapidabitur piger: & omnis qui tetigerit eum, manus excutiet.

1. *quàm malum otium.* *exod. 4.* *pro. 21.* *ibid.* *2. Reg. 11.* *Eccli 22*

Quantum ſit bonum labor.

2\. IN ſignificationē verò boni quod eſt manuū opus, ab exordio mundi tulit deus hominem, & poſuit eum in paradiſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illum. Si ergo in loco voluptatis, quid eius opere opus erat, niſi quòd poſteris ſuis, quibus neceſſitas incumberet, exemplum operis præberetur? Vnde illi, & ſuis poſtmodum ſecuturis, Dominus dixit. In ſudore vultus tui veſceris pane tuo. Et ne aliquis excludatur, Dominus per Moyſen in deuteronomio dixit: Non erit apud te ſterilis vtriuſque ſexus. Vt enim dicit Philoſophus: Vitam in odium ſui adducere ſolet iners ocium. Inſiſte ergo operi, quia turpe eſt oneri cedere. Non eſt vir fortis, aut ſtrenuus, qui laborem fugit. Nullum laborem recuſent manus] vnde honeſta vita conſiſtit. Otio enim pauperis patet infamia. Nunquam vacat laſciuire remiſſa manus, nihilque tam certum, quàm otij vitia negotio diſcuti. Mirum eſt aliquid fortiter dici, vel fieri ab ho-

gen. 2. *gen. 3.* *deut. 7.* *Sen. ep. 79.* *ep 22.* *ep. 52.* *ep. 57.* *ep. 38.*

pſ. 127. ab homine mollitiem profeſſo. Labores ergo manuum tuarum manducabis. Opus enim iuſti, vt
pro. 10. dicit Salomon, ad vitam: fructus autem impij ad peccatum. Bonorum autem laborum glorioſus eſt
Sap. 3. fructus. Vnde iuſto in fine dicetur: Date ei de
pro. 31. fructu manuum ſuarum, & laudent eum in portis opera eius. Paulus vt dicit glorioſiſſimus Auguſtinus, aliter educatus, vt pote vir nobilis, ad Co-
1. Cor. 4. rinthios ſcribit, dicens: Laboramus operantes ma-
1. Theſſ. 2. & 2. Theſſ. 3. nibus noſtris. Et ad Theſſalonicenſes: Nocte ac die operantes, ne quem veſtrum grauaremus.

De S. Mathilde virgine, filia regis Scotiæ, & fratribus eius.

3. ms, p. 2. imp. Mechtildis.

MEmor ſum illuſtriſsimę virginis * Mathildis, quæ noſtro tempore obdormiſſe probatur. Hæc filia regis Scotiæ, vt probabili relatione didicimus, quatuor fratres habuit: vnum Ducem, qui relicta vxore pro Chriſto, pauperrimus exulauit: item alium Comitem, qui vitam eremiticam duxit: item Archiepiſcopum, qui relicto regimine, ordinem Ciſtertienſem intrauit. Quartus fuit Alexan-

ms. b. tert. imp 15.

der iunior frater, annorum * ſedecim. Quem cum pater rex regnare cogeret, Mathildis ſoror eius, virgo viginti tantùm annorum dixit ei: Alexander frater cariſsime, quid nunc ages? Fratres tui maiores natu mundum terramque deſeruerunt, vt cælũ acquirerẽt: regnum ſpreuerũt mortale, vt regna perpetua poſsiderent. Tibi ergo ſoli regnum relictum eſt, pro quo es & cæleſtem gloriam, & animã perditurus. Nec mora, Alexander reſolutus in fletus. Heu, ait, ſoror & quid conſulis facere? Ego paratus ſum quicquid iuſſeris adinplere. Quo audito, gauiſa ſoror, accepit fratrem, & mutato habitu ad remotiora tranſduxit, vbi eum & mulgere vaccas, & lac ad coägulum coadunare, & caſeos optimos facere

Frater eius Alex. fit bubulcus.

mos facere docuit. Inde venerũt in Gallias ad Fonij clauſtrũ ordinis Ciſtertienſis, vbi ſoror locauit fratrem pro mulſore vaccarum, & probatus inuentus eſt in optimis caſeis faciendis. Hinc monaſterij fratrem conuerſum factum ſoror alloquitur, dicens: Multum cariſsime frater apud Dominum meritum acquiremus, quòd terram parenteſque dimiſimus: ſed in hoc ſpecialiſsimam remunerationem habebimus, ſi vſque ad tempus futurum quo nos inuicem in cælo ad conſolationem perpetuam videamus, ad præſens nos, vt nullus noſtrũ alterum ampliùs videat, ab inuicem ſequeſtremus. Hoc audito fleuit frater, grauius iſtud * ducens omnibus quæ dimiſit: Et licet inuitus, imperat animo, & à ſorore totaliter ſeparatur. Illa autem ad * nouem milliaria, in villam quæ dicitur * Lapion, ibidem manſura, ſeceſsit: domunculamque paruam habens, quaſi aucarum tugurium, ſolo manuum labore viuebat. Donum vel eleëmoſynam alicuius accipere, nec cogi poterat, nec rogari. Cum ceteris pauperibus in Auguſto ſpicas colligere recuſabat, ſed extrema cum porcis quæ * euaſerant diripientium manus * rariſsimè colligebat. Vix aliquid ſubſtratum habebat membris, & caput iacens humeris æquatum. Cibum & potum, incumbens calloſis genibus, capiebat: hoc idẽ & in prolixiſsimis precibus faciebat. In orationibus multotiens ita ſenſibus abſtracta erit, vt nec coruſcationes aduerteret, nec tonitrua audiret.

ms. p. 2. imp. dicens.
ms. b. ter. imp. octo leucas.
ms. p. 2. imp. Alapion. & infra.
ms. p. 2. imp. add. vix
ms. b. tria imp
rariſsima.

De miraculo facto ab Alexandro fratre ipſius defuncto.

NE autem de fratre eius Alexãdro quod gratiis eſt prætermittam: Cùm monachus quidã fiſtulatum ex vlcere pectus haberet, oraretque ad tumulum iam defuncti, apparuit eidem frater 4.

Alexan-

Alexander, ſole lucidior, coronam geſtans in manibus, & corona * capitis inſignitus. Cùm ergo monachus quæreret, quid corona duplicata ſignaret: Corona, inquit, quam geſto manibus, corona extitit temporalis, quam pro Chriſto deſerui: illa verò quam geſto in capite, corona eſt quam communẽ cum Sanctis accepi, & vt tibi fidentiùs in hac viſione credatur, ſecundum fidem tuam ſanus eris ab omni incommodo quo torqueris.

ms. p. 2. imp. capite.

Quòd tota vita permanſerit incognitus, & de quodam eius facto quod ſuſpicionem nobilitatis ingeſſit.

5. ET notandum quod incognitus manſit vſque in diem mortis ſuæ. Et tunc conſtrictus obediẽtia Prioris ſui, ſe fratrem ſanctæ Magthildis de Lapione, & filium regis Scotiæ reuelauit. Fecerat autem eum in nobilitate ſuſpectum factum quoddam, quod multum poſtea doluit euenisſe. Vir enim nobiliſsimus, dominus Hugo de * Birmennio, aprum immanis magnitudinis venatu laſſauerat: &, vt natura beſtiæ eſt, ſtare coëgerat ad reſiſtendum. Equo autem nobilis ille deſcendens, aptato pugione, cùm beſtiam vellet impetere, & tamen eius truculentiam formidaret, Frater Alexander, qui vaccas in vicino paſcebat, arrepto pugione de manibus formidantis, beſtiam audacter impetijt, & occidit. Quo viſo, nobilis ille in oſcula Fratris Alexandri ilico ruens, verè, inquit, nunquam vaccarum cuſtos, nunquam ruſticus, etiam vndecunque veneris, increuiſti.

ms. p. Rumennia. 2. imp. Kirmenni.

Quomodo Mathildis cognita fuit.

6. SOror verò eius beata Magthildis, vnde, & quæ eſſet, per quoſdam milites, qui eam in Scotia viderant, nouem annis innotuerat ante mortem.

Et tunc

Et tunc ſtatim à terra fugiſſet, niſi violenter retenta ab hominibus extitiſſet. Miraculis multis in vita claruit, & poſt mortem.

Labores Fratrum Prædicatorum & Minorum cur non manuales.

AT quoniam, vt dignum eſt, per ſcripturas & exempla quæ poſuimus, laborantes manibus vehementer extulimus, obijci Prædicatorum & Minorum ſanctis Ordinibus poteſt: Cur ipſi, ſicut & Paulus prædicatione primus, manuum ſe laboribus non exercent? Et breuiter quidē pro ipſis 1.
reſpōdeo. In eis, vt in minus * neceſſarijs defectus eſt, quo tantum Apoſtolum caruiſſe minimè dubitamus. Sed hæc ratio non ſufficeret illis, qui oblatrādi bonis & perfectis viris occaſiones forſitā quærere non deſiſtent. 2. ** imp perfectis.*
Chriſtus veritas, Marthæ conquerēti de otio ſororis Magdalenæ, reſpōdit: Maria optimā partē elegit, quæ nō auferetur ab ea. *Luc. 10.* Vtique ſi optima pars fuit, verbū vitæ quærere & anhelanti corde ſitire, ergo minus bona pars & indignior Marthæ, quæ ex ſolicitudine laboris, erga plurima turbabatur. Ecce & alia probatio. Primò autem à calumniatoribus quæro: Quis labor grauior & dignior dici poteſt, corporalis, an ſpiritualis? Non eſt qui ambigat, quin ſpiritualis. Eſt enim fructuoſior, & ideo dignior. Chriſtus ſuis de ſpirituali, non de corporali labore dixit: Operamini non cibum qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. *Io. 6.* Labor autem eorum quibus laqueos concluſionis innectitis, labor eſt ſtudij, labor conſilij, labor præmeditationis, labor ſolicitudinis ne indiſcuſſum quid & inordinatum proferant, labor timoris, labor prædicationis. *Quinam eorum ſint labores.* Talibus haud dubium eſt, quin ſpiritus

bonorum

bonorũ Fratrũ in ordine iugiter atterantur. Omittam reliqua, quæ ſecundum expertos grauiora videntur. Quid dicam de labore conſilij in confeſsionibus audiendis: in quo ſpurcitias peccatorum tolerare coguntur, adeo vt per aures ad cor tranſitum faciant, & ſpiritum corpuſque totaliter defatigent: & ſic in medijs incendijs poſiti, præ anguſtia, quid faciant, quò ſe vertant, ignorant. Quis enim ſecundum Boetium tam compoſitæ fælicitatis eſt, vt non cum ſtatus ſui qualitate rixetur? Credo multos eſſe, & fuiſſe in ordine, qui potiùs per tempus ſuſtinuiſſent flammas incendij corporales, quàm huius ſpiritualis incendij anguſtias pertuliſſent. Potens eſt tamen Deus in ſeruis ſuis flammas ignium mitigare, vt eos non tangat incendium, ſicut nec très pueros in fornace,
Dan. 3. & facere medium eius quaſi ventum roris flantem. Hæc eſt autem conſolatio bonorum Fratrum, ſi ad modicum in confeſsionibus audiendis eos opor-
Io. 16. teat contriſtari (Mulier enim cùm parit, triſtitiam
ms. p. 2. imp. per pœnitẽtiam. habet; gaudet tamen in ſpe, quia * poſt parturitionem natus eſt homo in mundum) Videntes enim quòd prodigi filij à regione longinqua redeũt
Luc. 15. ad pium patrem; vidẽtes nihilominus eos in oſculo recipi, primamque ſtolã innocentiæ proferri, eos
Gal. 5. anulo fidei, quæ per dilectionem operatur, glorioſiùs adornari, calceari exemplis patrum: & in omnibus his totam Angelorum & Sanctorum fa-
Luc. 15. miliam lætari, tantò tripudioſiùs gratulantur; quãtò eorum multitudines numeroſiùs augmentantur. Neque enim credo in corde boni fratris maius ſub cælo poſſe gaudium generari: quàm quòd videat per præuenientẽ gratiam, & ſuã exhortationẽ conuerti ad pœnitentiã peccatores, & ſua lugere crimina confitendo, & ſatisfacere corde prompto. Et de his vidi plures, qui præ nimio gaudio, lacrymas dulciſ-

dulciſsimas ediderunt. Si quis autem dixerit, officia ordinis quæ præmiſi, cum multo multotiens grauamine ſpiritus, & corporis attenuatione non fieri: amentem dico eum, vel ordini detrahentem. Hinc veniã ad labores qui ſunt in ordine corporales, ſi pro laboribus non receperint, quæ dicta ſunt, detractores. Nunquid primò vides in Prædicatorum ordine Fratres, qui & ſi ſtudijs continuis & vigilijs macerati, non habentes in zona æs, per lutoſa & lubrica pedibus gradientes, terras prædicationibus circuire, imparata frequenter hoſpitia, cibos duros & crudos, & ſuper omnia ingratitudinem hominum ſuſtinere? Parare enim alia quàm ea quibus vtuntur & hoſpites, incognitis maximè graue eſt, quod minimè eſt de alijs religioſis qui etiam carnibus non vtũtur: quia hoſpitibus ſuis poſſunt data refundere, & de ſuo emere quod non habent. Hinc quiddam memorabile quod contigit non tacebo.

Labores Prædic. corporales.

Mar. 6.

Aleydis abbatiſſa Vallis-ducis leniter accuſata. quòd bene tractaret F. Prædicatores & Minores, lepidiſſima defenſio.

8.

VAllis-ducis in Brabãtia monaſterium eſt, quod nobilis Dux Brabantiæ Heinricus Margaretæ filiæ ſuę, ſub rigore Ciſtertiẽſis ordinis, præparauit. Huius primam abbatiſſam vidimus Aleydem, quæ naturali ingenio, virtute, & gratia clara fuit: ad viſitandum autem monaſterium Villarienſis Abbas Guillelmus, poſtea Clareuallenſis, ſecundum ordinem acceſsit. Tento Capitulo, à quibuſdam accuſata eſt abbatiſſa, quòd Fratribus Prędicatoribus & Minoribus vinum daret & piſces, tunicas ad pauſandum lotas & mundas concederet, & loturam pedibus eorũ præpararet, & hęc omnia non faceret monachis ſui ordinis cùm venirent. Illa ergo quæſita

Hic eſt Hẽricus II à quo hoc monaſt. duobus diſtãs Louanio milibus nomen habet Bel. s'Hertoghẽdael.

& obtenta licentia reſpondendi, dixit: Vt accuſant ita eſt. Sed quid hæc rationis habeant, audietis. Fratribus quidem Prædicatoribus & Minoribus vinum, & piſces quandoque cùm poſſum confero; quia, vnde emant, habere non poſſunt: veſtris autem monachis id-ipſum non facio, quia egredientibus, vt confido & ſcio, datur pecunia vnde poſſunt emere & habere: Fratribus pedes egredientibus, & in cœno lubricatis concedo veſtes mundas, & tunicas, vt noctè poſsint quieſcere: monachi autem noſtri equites vadunt, & in manticis ſuis tunicas & veſtes portant, quas cùm voluerint poterunt immutare. Loturam pedibus fratrum facio procurari, quia ſudoribus ſordent & luto: Monachis autem idem non facio, quia equis altioribus inſidentes, ab immunditijs talibus poſſunt conſeruari. Hæc vt audiuit venerabilis Abbas cum monachis ſuis, in riſum ſereniſsimum reſoluitur, in muliere mentem nobilem & ſapientiam commendantes.

rectiùs pedites.

Exemplum et experientia auctoris de penurijs Fratrum Prædicatorum & Minorum.

9. IGitur quales defectus Fartribus in ſummis neceſsitatibus contigerunt, frequẽter audiui. Quid autem & mihi comperire volenti, cùm Fratribus contigerit in terra natiuitatis meæ, ſimpliciter enarrabo. Veni pedes in villam ignotam mihi, ex longo itinere fatigatus in tantum, vt præ debilitate nimia, corde me deficere mox putarem. Ingreſsi Fratres domum presbyteri, nec ſaltem fruſtum panis nigerrimi, quo familia veſcebatur, potuerunt obtinere. Inde digreſsi latè per villam, nihil prorſus, niſi in fine villæ à quadam paupercula fragmen panis

furfu: ei

furfurei habuerunt, donum ſatis magnum; immo mihi maximum donatiuum. Reſedimus ergo ſub diuo, panem comedimus. Et licet palearum ariſtæ, quæ erant in pane, palatum comedentium ſtimularent, nunquam tamen in vita mea ſum tam ſuaui deliciarum edulio delectatus. Conſideraui ergo, nec ſine graui dolore cordis, quid illi beati viri in multis locis, & in multis articulis grauioribus ſuſtinebant, qui hoc vna die non poteram ſuſtinere. Taceam ergo de talibus, quæ illis frequenter occurrunt.

Fratres Prædicatores & Minores omnium complent officia clericorum.

VNum conſideretur ab omnibus quod ſubiungo. In clericis noſtris triplex viuendi modus 16.
diſtinguitur. Clerici ſeculares laborant in ſtudio: Canonici ſeculares vel regulares horis canendis inuigilant: monachi verò vel alij religioſi inſtitutionibus regularibus diligenter inſudant; & in his omnibus ſuo modo viuendi ſinguli ſunt contenti. Fratres autem Prędicatores & Minores, prout ordo eorũ inſtituit, ſimul hos tres viuẽdi modos ſeruare videntur. Student cum Clericis, cum Canonicis horis canendis inuigilant, cum monachis verò & alijs religioſis in conuentibus ſuis, accuſationes, vapulationes, ieiunium, & pro magna parte ſilentium, quotidianasq; fere ac generales poſt Completorium ſuſtinere tenentur diſciplinas, præter illa quæ intrinſecus ſunt: vt eſt ad nudum in Prędicatoribus durus ſuper lũbos funicul⁹, veſtis in itinere pedeſtri lanea, ms. p. in
multis ſudorib⁹ * infecta cũ eo quòd ſine vellis poſ- ciſiua.
ſeſsionum proprietatibus viuere elegerũt. O qualis 2. imp. in
& quantus labor Fratribus Minoribus inſtat, vt ſuũ ſciſsiua
f. inb[illegible]

 quotidie ſiua.

quotidie quærant panem: Fratribus verò Prædicatoribus generaliter omnibus poſt Auguſtum, vt per reſiduum temporis neceſſarium panem habeant, quo minus ſtudium eorum impediatur aut ceſſet.

Exhortatio ad Fratres.

11. O Conſtantiſsimi viri non vos pudeat panem petere, cùm Chriſtus Dominus à muliere Sa-
Io.4. maritana aquam petierit ad bibendum. Non vereamini dici vel eſſe mendici: quoniam beatos pauperes Chriſtus veritas aſtruit. Teſtantur hoc ſcripturæ
Mat.5. noui ac veteris teſtamenti.
Pſal.10.

Paupertas laudatur, auaritia damnatur ex Seneca.

12. HAnc & omnes ferè Philoſophi in ſcripturis ſuis commendabilem reliquerunt, & præcipuè Seneca, qui Pauli doctoris gentium multis epiſtolis commendatur. Ait ergo idem illuſtris vir: Ni-
apud Sē. in pro. hil magnum in rebus humanis, niſi animus magna deſpiciens. Inopiæ parua deſunt, auaritiæ omnia. Quietiſsimè viuerent homines ſi duo pronomina de mundo tollerentur, meum ſcilicet & tuum. Pla-
Sen. ep. 91. nè ergo feliciſsimus eſt cui felicitate vti opus non eſt, potentiſsimus qui habet in poteſtate ſeipſum. Auaritia paupertatem intulit: & multa cõcupiſcen-
ep. 92. do omnia perdidit. Sine hoſte patitur hoſtilia, & claids cauſas, ſi alia deficiunt, nimia felicitas ſibi invenit. Quicquid longa ætas multis laboribus multa demum diligentia ſtruxit, id vnus dies ſpargit & diſsipat. Eſſet aliquod imbecillitatis noſtrę ſolatium rerumque noſtrarum, ſi tam citò repararentur cuncta quàm fugiunt. Sed nunc incrementa lentè excunt, & feſtinatur in damnum. Pecunia ex quo in

honore

honore eſſe cœpit,* virtus rerum honori cędit. An *ep. 116.*
diues quis ſit omnes quærimus; nemo an bonus. *or. verus*
Vbique tanti quilibet, quantum habuerit, fuit. Nul- *rerũ ho-*
la auaritia ſine pœna eſt, quamuis ſit ſatis ipſa pœna- *nor ceci-*
rum. Maiore tormento pecunia poſſidetur quàm *dit.*
quæritur. Neceſſum eſt paruo aſſueſcere Non puto *ep. 124.*
pauperem eſſe, cui quantulumcunque ſupereſt, ſatis *ep. 1.*
eſt. Honeſta, inquit, res eſt, læta paupertas.] Omnia *ep. 2.*
habet qui nihil concupiſcit, & quidem certiùs quàm
qui multa poſsidet. Cui cum paupertate bene con- *ep. 2. et 4*
uenit, diues eſt. Ille beatiſsimus & ſecurus ſui poſ- *ep. 12.*
ſeſſor eſt, qui craſtinum ſine ſolicitudine exſpectat. *apud Sē.*
Si res exiguæ ſunt, non ſint tamen anguſtæ. Nec tua *l. de 4.*
defleas, nec aliena mireris. Quicquid enim vult ne- *virt. c. 3.*
mo habere poteſt: illud tamen poteſt nolle quod *ep. 124.*
non habet. Nihil habes parare niſi te. Nihil graue
quod leuiter excipias. Paupertas nulli malum eſt
niſi repugnanti. Tunc bonum te eſſe iudica, cùm ti- *ep. 125.*
bi ſolum virtutis gaudium omne naſcetur. Tunc te
habebis tuum, cùm intelliges infeliciſsimos eſſe feli-
ces, Irritare autem eſt calamitatem cùm te felicem *in pro.*
vocaueris. Aut iſta bona non ſunt quę vocantur: aùt *ep. 75.*
homo felicior Deo eſt: quoniam quidem quæ para-
ta nobis ſunt non habet in vſu Deus. Ergo aut incre-
dibile, bonum Deo deeſſe: aut hoc ipſum argumen-
tum eſt, bona non eſſe quæ Deo deſunt. Si vis ſcire *ep. 81 et*
quòd nihil in paupertate mali eſt, compara inter ſe *apud eũ*
pauperum & diuitum vultus. Sæpius pauper & fi- *l. de pau*
deliùs ridet. Horum qui felices vocantur hilaritas *perta.*
ficta eſt aut grauis, aut * ſuperata triſtitia: eò quidem *or. ep. 81.*
grauior, quia interdum non licet palam miſeros eſſe. *ſuppu-*
Omnium iſtorum perſonata felicitas eſt. Contem- *rata.*
nes illos ſi verè te rexeris. Nihil locupletius eo cui *ep. 82.*
quod donet fortuna non inuenit. Sed cui ſua non *l. de pau*
videntur ampliſsima, licet totius mundi dominus *pertate.*
ſit, miſer eſt. Nemo alius eſt Deo dignus, niſi qui o- *ep. 18.*

imp.add. pes contempſerit. Quarum poſſeſsionem ſecularibus non interdico, ſed efficere volo, vt illas intrepidè* poſsideant. Redige te ad parua ex quibus cadere non poſsis. Nudum latro dimittit. Etiam in obſeſſa via pauperi pax eſt. Is maximè diues eſt qui minimè diuitijs indiget. Breuiſsima ad diuitias via eſt per contemptum diuitiarum. Nam contemnere aliquis poteſt omnia; habere omnia nemo poteſt. Multis ad philoſophandum obfuere diuitiæ: paupertas expedita eſt,] & ideo Prędicatorum & Minorum ordo non deſipuit paupertatem eligendo. Iſta non conſiderant qui deſtruunt horrea ſua vt faciant ampliora. Accumulant copias vt dicant ſibi; Ecce repoſita habes multa bona in annos plurimos, comede, requieſce, bibe. Caueant ne dicatur eis ſicut & illi. Stulte hac nocte repetetur anima tua à te: hæc autem quæ præparaſti, cuius erunt? Et reſpondeatur cum Dauid, partes vulpium erunt: Sed quarum vulpium? Pars vermium, corpus: pars dæmonum, anima: pars filiorum, vxoris, vel principis, diuitiæ quas reliquit. Et hi tres ſibi tam cōmodè diuiſerunt, vt neuter eorum partem ſuam pro ceteris reſiduis partibus commutaret.

non, or. omit. ep. 20. l. de pau. ep. 14. ep. 63. ep. 17. Luc. 12. ibid. Pſal. 62.

Cur ſuperiora commemo-rauerit.

13. MIhi teſtis ſit Chriſtus quod in his omnibus gloriam duorum dictorum Ordinum non quæſiui. Eſt qui quærat & iudicet. Sed reſpondere detractoribus ſum compulſus, qui religiones has nouas, ſuperſtitiales, iudicant & inanes, fratrum diſcurſus nouos, & vt vtar eorum verbo, gyrouagos Fratres vocant.

Io. 8.

Ad

Ad Fratres cohortatio.

14.

EIa Fratres non vos pudeat cum Paulo doctore gentium dici vel eſſe gyrouagos, qui ab Hiſpania vſque Illyricum repleuit Euangelium Chriſti. Sedent illi in clauſtris domi, & vtinam cum Maria: vos cum Paulo circuitis obedientiam adimplentes. Et ſpero, quod ſi in mundo preſſuram habetis: in Chriſto tamen pacem habebitis, tantam forſitan vel maiorem, quàm illi qui in loco quietis murmurant, & ſibimet inuicem diſcordias ſuſcitāt vel prælatis. Quod ſi à diſcordijs, vt fortè dicent, fuerint alieni, ſedeant veſtiti triplicibus, gaudeāt pace ſua, permittant Fratres, vt dicunt gyrouagos, in ſemicinctijs & pannoſis circuire per mundum, animas viuificare Chriſti mortè redemptas, eaſdem de faucibus dæmonum * extrahendo, quas illi in pace ſua & leui cura diſsimulant ad inferos deſcendere.

Rom. 15. vbi bib. habēt ab Ieruſalem, poſtea tamē etiā ſit mentio Hiſpan. Luc 10. Io. 16.

ms. p. 2. imp. extrahentes.

Fratres deberent amari, non deſpici.

OSi verè religioſi, & verè Chriſti amatores eſſent qui talibus detrahunt, iudicant, & deſpiciunt, quàm ſinceris oculis illos inſpicerent: quàm læto vultu Fratribus congauderent, qui retrahendis, liberandis, & ſoluendis animabus inſiſtunt, quas Chriſtus tanto dignas pretio ſui ſanguinis approbauit, vt reſpectiuè paruipenderet quicquid pro redemptione earum facere potuiſſet. 15.

Viſio qua declaratum eſt beatam virginem eſſe patronam Ordinis Prædicatorum.

SVper hoc quidam Ciſtertienſis Ordinis monachus, vitæ tam ſanctæ, viſionem mirabilem 16.

vidit, vt ei non credere flagitioſiſsimum & impium putaretur. Raptus enim in ſpiritu patronam ipſius Ciſtertienſis Ordinis vidit, Chriſti benigniſsimam genitricem. Cui B. Virgo, vt ſyncerè, inquit, diligas eos, & pro eis intenſiùs ores, tuæ caritati meos Fratres & filios recommendo. Cumq; ille lætus annueret, Fratres Ordinis ſui hos confidens, beata virgo: Habeo, inquit, & alios fratres, quos meo patrocinio fouendos & cuſtodiédos amplector. Et hæc dicens, reuelato pallio Fratres Ordinis Prædicatorum ſub eo cõtutatos oſtendit, & adiecit: Hi ſunt, inquit, qui * ſpecialiter inſiſtunt negotio, ne dilecti filij mei ſanguis inutiliter ſit effuſus.

quomodo ſit Ciſterti. ord. patrona vide Cæſarium l.7.c.vl.

ms p. 2. imp. ſpiritualiter.

Viſio altera, ſimilis præcedenti, idemq; demonſtrans.

87. SImiliter cùm quędam in Saxonia (vt nobis Frater VValterus de Treueri, Ordinis Prædicatorum retulit) ſanctiſsimę opinionis recluſa, Prædicatorum nomine excitata, videre Fratres in principio ordinis vehementiùs affectaſſet, & tandem duos iuuenes Fratres, data occaſione vidiſſet, attonita mentis acie, dixit ad Dominum. Quid eſt Domine, quòd prædicatio verbi tui per tam * infantulos & imperitos homines vſurpatur? Cui mox ad hęc verba beata Chriſti mater apparens, reuelato pallio, vt priùs dictum eſt, ei Fratres ordinis oſtendit, dicens: Ne deſpicias quoſcunque tales, ego ſum quæ rego eos & protego, & eorum pedes dirigo in viam pacis.

ms p. infantiles.

Luc 1.

Idem declarat ab euentu.

88. ECce vide lector quàm veraciſsimè hęc dixit veritatis mater. Vidimus, maximè in initio Ordinis Prædicatorum: videmus & nunc iuuenes inexpertos,

pertos, delicatos, recenter à ſeculo venientes, circuire terras ſocialiter combinatos, inter peruerſos non euerſos: inter nocentes innocentes: ſimplices ſicut columbas inter aſtutiſsimè malignantes; prudenter tamen, ſicut ſerpentes, in ſui cuſtodiam ambulãtes. *Mat. 10.*
Quis non miretur, vt olim, & magis nunc, iſtos pueros in medio fornacis æſtuantis ignibus non exuri, quando aliorum à turbis ſecularibus reſtrictiſsimorum ordinum religioſi, ſine maximis periculis, vt frequentiſsimè heu vidimus & audiuimus, vix euadunt.* Angũtur illi laboribus, diuerſiſque negotijs diſtrahuntur, & tamẽ infracti perſiſtunt: iſti autem vacant ſaluti mentis & corporis, & vacillant. Et hæc cui imputanda ſunt? Nonne virtuti? Minimè: ſed matri Chriſti: ſi qui verò cadunt, quia ſpiritus & caro ſunt, non columnæ cæli, quæ Maria eſt, ſed baculo arundineo confracto Ægypti deſides innituntur. Et hæc, vt ſub exemplo pateant, miraculum euidentiſsimum proponamus. *Dan 3.* *ms b. triaimp. Agũtur.* *4. Re. 18. Iſa. 36.*

De Raynero Brugenſi Prædicatore qui ordinem volens deſerere, à beata virgine eſt reductus, & cur in ordine Prædicatorum canatur Salue regina cum proceſsio poſt completorium.

19. Vidimus Fratrem in ordine Prædicatorum de domo Brugenſi in Flãdria, Raynerum nomine, iuuenem ſagacem ingenio, & ſecularibus litteris inſtitutũ. Hic ſtatim vt ordinẽ ingreſſus eſt, acriter ſtudio Theologiæ cœpit inſiſtere. Sed cũm nondum illuminata mens, nec orationibus præparata, ſtuperet ad lumen, & minus capax animus vento inconſtantiæ fluctuaret: cœpit cogitare velle diſcutere, quæ ſectarum, Iudæorum, Gentilium, Chriſtianorum potiori veritatis culmine fulciretur. Videbat

ms. p. 2. imp. inter gentiles et philoſophos quòd uat. quidem * quòd gentiles & Philoſophi naturali ratione regebantur: videbat & Iudæos legem à Deo antiquitus accepiſſe; videbat & Chriſtianos Euangelicis obſeruationibus gloriari: ſed quid in his certius tenendum eſſet ſegnius dubitabat. Conuenit ergo Iudæos, diſcuſsionem legis propoſuit. Sed cùm Fratres ordinis vidiſſent ex frequenti collatione hominem fluctuare, arcendum eum à talibus cenſuerunt. At quoniam arctatus ignis acrior conſurgit in flammas, iuuenis in tantum, diabolo ſtimulante, grauatus eſt, vt media nocte fugam omnimodam attentaret. Statim ergo, vbi ad exitum portæ venit, obuia illi fit maris ſtella, virgo Maria, ad portum ſalutis deuium reductura. Cui dixit: fluctuaſti à via deuius, & veritatem in fide filij mei te dubitas inueniſſe. Noueris certiſsimè, quòd diuerſis erroribus ſcatet per orbem gẽtilitas: Iudæi nihil ſolidi tenent, diuerſas vmbras ſequuntur, nequitię tenebris offuſcati. Euangelium verò nouæ gratię per hoc veritatem habere probatur, quòd caritate, humilitate, & caſtitate refulget: quæ tria in ordine quem intraſti purgato mentis oculo prærogatiuè videbis. Ego autem ſum mater Chriſti patrona ordinis tui, quæ ſolita pietate paſſa non ſum tuam caſtam indolem decipi vel perire. His dictis glorioſa virgo diſparuit, & iuuenem confortatum ac firmatum in fide, in magna cordis iocunditate reliquit. Hic idem in ordine tantum profecit, vt lector in ordine fieret, & conſummatus in breui ad potiora tranſiret. Verę ergo, dignè, & iuſtè à Fratribus Prædicatoribus Pariſijs eſt ſancitũ, vt poſt Completorium, omni die cum proceſsione & ſolemnitate cereorum, Salue regina miſericordiæ, flexis in initio genibus, in gloriam & laudem glorioſiſsimæ virginis decantetur.

Sap. 4.

Concluſio

Concluſio contra detractores.

CAueant ergo maledici & impij detractores, ne contra patrocinium matris Chriſti eius filios inſectentur, & iram patrocinantis & defendentis incurrant. 20.

Priuilegia non impunè damnata.

QVidam noſtro tempore Papa, cuius nomen propter ſanctæ ſedis reuerentiam ſilentio pertranſimus, cùm, ſicut ab illis indubitanter accepimus, qui Romæ in Curia tunc fuerunt, litteras dediſſet contra priuilegia à ſeipſo, & ſuis prædeceſſoribus, quatuor Apoſtolicis, obtenta duorum Ordinum, quorum vnum per Zachariam prophetam conditor ab æterno decorem vocauit, Prædicatorum ſcilicet: alterum verò funiculum, quo lucidiſſimè intelligas & Minores, eadem die paralyſi percuſſus obmutuit, nec vnquam poſtea inualuit aut ſurrexit. 21. *Zach. 11*

Eadem ſalubriter reuocata.

LItteras verò datas beatiſsimus Alexander Papa cum * conſilio Fratrum Cardinalium ſolemniter reuocauit. Et vide quàm * vtilis eccleſiæ fuit illa reuocatio litterarum. Pro conſtanti enim recepimus à fide dignis, quòd ſi proceſſum ſuum prædicta machinatio per dictas litteras habuiſſet, potentiſsimi Reges orbis, vt audiere poſtea Papale mandatum, cum iuramento dixerunt, ſibi & Prælatorum, & clericorum ſecularium poſſeſsiones & redditus vſurpaſſe, ſi dictos duos ordines Apoſtolicus deſtruxiſſet. Dixerunt enim Prædicatores & Minores, propter exemplum & doctrinam, in ſalutem maximam à Deo datos eſſe hominibus. 22. *ms p. cõcilio* *ms. p. 2. imp. felix.*

Et hoc

Et hoc manifeſtum eſt toti mundo.

Aduerſarij Fratrum confunduntur, & beneficiis priuantur donec reuocationem iurauerunt eorum quæ contra eos dixerant.

23. QVales autem illi eſſent per quos eorum deſtructio parabatur, nec Deum, nec Sanctos latet nec ipſos inhabitãtes orbem, quibus eorum vita nota eſt & probata. Huius crudeliſsimi edicti, quatuor pręcipuè Magiſtri fuerũt Pariſijs infatigabiles * intẽtores, qui ſimplicitatem ſcholarium Pariſijs cõtra dictos Fratres feraliter concitarunt, in tantũ, vt, niſi ſe pijſsimus ac deuotiſsim⁹ Ludouicus Rex Frãcorum, necnon & Frater eius, pius Comes Pictauiæ Alfonſus, antequam ipſe Rex à tranſmarinis partibus rediret in Galliã, muros, inquam, ſe pro Fratribus poſuiſſent, abdicatos eoſdem rebus & corporibus exterminaſſent. Hinc cùm nihil aliud poſſent litteras infamatorias, plenas mẽdacijs contra dictós Fratres per diuerſa loca & regna miſerũt. Poſt hás & librum nefandiſſimũ compilarunt, qui ſic incipit. Ecce videntes clamabunt foris, titulum habens: de periculis nouiſsimorum temporum: in quo libró, ſpiritu nequitię & veſano, pręfatos ordines elidere & deſtruere nitebãtur. Qui liber, qualiter citatis & vocatis ad Curiam, & præſentiam ſummi Pontificis dictis Magiſtris, damnatus ſit & combuſtus, non ſolum in ipſa Curia, ſed & Pariſijs coram vniuerſitatis multitudine copioſa, ſcire poterit qui collationes & diſputationes legerit, præcipuè contra Magiſtros quatuor in capite aduerſarios: diſputationes quoque domini Hugonis presbyteri Cardinalis Fratris ordinis Pradicatorum, domini Richardi, & domini Gaietani, et aliorum Cardinalium plurimorum: nec non & allegationes venerabilis Patris, Fratris

ms p inventores.

tris Humberti, Magiſtri ordinis Prædicatorum. Sed & Miniſtri ordinis Fratrum Minorum, & maximè Magiſtri Alberti Fratris ordinis Prædicatorum ad hoc ſpecialiter à domino Papa vocati, & aliorum Prælatorum atque magnorum virorum diſputationes prolixas & magnas, habitas Anagniæ coram multis: & in ipſis inuenire poterit rerum geſtarum enucleatiſsimam veritatem. Quapropter iam dicti Magiſtri, Fratrum aduerſarij, dignitatibus & beneficijs omnibus ſunt priuati donec iurauerunt, mandato domini Papæ coacti, reuocare Pariſijs & in alijs ciuitatibus, & locis verecundę prędicationis eorum quicquid contra dictorum Fratrum ordines implicitè vel explicitè euomuiſſent.

opidũ eſt Italiæ in Hernicis.

De lectura Alberti Magni Romæ facta.

24.

ET notandum quòd antequam pręfatus Magiſter Albertus, Frater otdinis Prædicatorum Curiam Romanam intrauerat, quidam, dictus Magiſter VVillelmus cum ſuis complicibus miro modo clerum Romanum, nec non & populum in partem ſuæ perverſiatis * inclinauerat, & ſeduxerat multis verbis. Sed poſt præfatas diſputationes, cum ad petitionem domini Papæ & omnium Cardinalium, ipſe Magiſter Albertus Euangelium Ioannis totaliter, & epiſtolas canonicas, miro & inaudito modo ſuper omnem hominem exponendo legiſſet, cum tãto fauore omnium, negotium Fratrum Prædicatorum & Minorum terminatum eſt & concluſum, vt omnes inimici eorum obſtupeſcerẽt & horrerent, & veritatis fautores ſumma pace conquieſcerent & gauderent.

ms p. 2. imp. perverterãt & ſeduxerant

Viſio

Viſio cuidam oſtenſa biennio ante, de prædictis turbationibus.

25\. QVid autem ſuper hoc cuidam ſancto viro duobus annis antequam diſceptatio fieret, oſtenſum ſit, indubitabiliter referamus. Venerat quidam Præpoſitus ordinis regularis de Bauaria, vir ſanctus & bonus, ad Curiam Romanam pro negotijs quæ habebat. Vna ergo dierum in eccleſia ſancti Petri Romæ orans, in exceſſum mentis raptus eſt. Et ecce vidit ipſam eccleſiam plenam ſerpentibus, quorum horribili ſibilo, non tantùm ipſa, verum etiam tota Roma replebatur. Nec mora, idem ſanctus vir, ſibilo ſerpentum conterritus, vidit virum in habitu ordinis Prædicatorum eccleſiam introeuntem. Quem cùm ſtuperet incognitum, dictum eſt ei reſponſo diuino, quoniam Albertus nomine vocaretur. Hunc ergo dicti ſerpentes ſibilis importunis aggreſsi, inuoluebant ſe pedibus eius & pectori, brachijs quoque ac totius corporis membris. De quorum medio ſe viriliter & violenter excutiens, aſcendit exedram, in qua ſacrum Euangelium diebus ſolemnibus legi conſueuerat, & legit in ea Euangelium ſecundum Ioannem vſque ad locum
Ioan. 1. vbi dicitur: Et verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis, ſtatimque ſerpentum ſibilus conquieuit, ſerpentes fugati ſunt, & pax reddita eſt vniuerſis. Hæc igitur quid ſignificarent, nimirum vir ſanctus ignorans, in terram ſuam reuerſus eſt, & ſorori ſuæ cuidam ſanctiſsimæ recluſæ quid ſibi Romæ reuelatum fuerat, indicauit. Cui illa, vehementer exultans: ecce, inquit, audiui quod ille Albertus qui tibi in viſione fortè monſtratus eſt, nuper Comiti * Otheanenſi prope terram iſtam locuturus aduenit. Et Præpoſitus non modicè gauiſus in verbo. Vadam, inquit, & vi-

* ms. p de Otheubē 2. imp. de Otheabi.

debo

debo quis ſit: ſpero enim quod adhuc faciem eius ex dicta tibi viſione cognoſcam. Et hęc dicens, properauit videre virum, & ex certiſsimis ſignis ſtaturæ, faciei, coloris, & paruæ maculæ quam habebat ſub palpebra, hominem recognouit.

Confirmat Auctor viſionem.

MIrare lector, obſtupeſce miraculum. Quid eo euidentius quod audiſti? Nec in verbo diſtat viſio diu ante præcognita, à re facta, poſtmodum ſubſecuta. Indicauit igitur vir beatus dicto Magiſtro Alberto modum viſionis quam viderat, ſed neuter quid hoc ſignificare poſſet agnouit. Accidit * ergo poſtea, vt facta diſſentione inter vniuerſitatem cleri Pariſijs & Fratres ordinis Prædicatorum atque Minorum; citatiſque partibus coram Papa, ipſe Apoſtolicus Magiſtrum mandaret Albertum, antequam ipſe iter vellet arripere, experiri forſitan pro certo volens præfatæ viſionis effectum: nec eum fefellit, vt dictum eſt, ænigmaticæ reuelationis veritas prophetalis: immo ſecundum oſtenſæ rei ordinem omnia contigerunt. 26.

ms. b. tria imp. autem.

Pœnitentia aduerſariorum.

GRatia autem Dei, viuus ex dictis quatuor Magiſtris, ſcilicet Chriſtianus Beluacenſis infirmatus eſt, & amariſsimo corde contritus, recognouit nil ſe & complices ſuos contra dictos ordines habuiſſe, niſi quod illis æquari ſcientia non valerent, & ob hoc eos paruipenderent auditores. Et addidit: Quoniam, ait, nihil habeo, quod vobis pro iniuria graui illata refundam, in ſignum tamen quod ex corde pœniteo, corpus meum apud vos Fratres Prædicatores tradendum ſepulturæ relinquo. Similiter & Magiſter Laurentius 27.

Anglicus

Anglicus poſt, grauiſsimam Fratrum perſecutionem, datis librorum ſuorum copijs Fratribus Prædicatoribus, Pariſijs moriturus, apud eos, mirè pœnitẽs, delatus eſt & ſepultus. Hoc idem de alijs plurimis qui ordinem perſecuti ſunt cõtigit nutu Dei.

Quanta fuerit turbatio.

28. ET Vide lector quàm amara, & quàm execranda contra Fratres Prædicatores primò, & poſtea contra Fratres Minores ſimul, per vniuerſalem eccleſiam diſcordia ſuſcitata eſt: quia cordibus non tantùm clericorum ſecularium, & laicorum: verùm etiam omnibus quorumcunque religioſorum, tam dirum ſcandalum eſt impreſſum, vt nullis rationibus, nullis auctoritatibus ſanctorum flecti poſſent, donec per dominum Papam & totam Curiam Romanam iudiciaria ſententia flecterentur. Et in hac tam pertinaci & generali ſtultitia, quis non videat maximum eccleſię Chriſti periculum imminere?

Viſio de periculo Eccleſiæ in dicta turbatione.

29. VNde homo quidam ſummæ opinionis in Brabantia, per exceſſum mentis, quaſi vniuerſalem eccleſiam ſub cęlo collectam vidit, & cum Ordinibus vniuerſis, Prędicatorũ ordinem in ſingulis perſonis vibrantiſsimis radijs coruſcare. Nec mora; vidit toti mũdo caliginem teterrimam ſuperfundi, ita vt vix toto orbe aliquid luminis videretur. Hæc vt vidit, grauiſsimè ingemuit; ſed paulatim tenebris diſsipatis, lux priſtina reddita eſt vniuerſis. Vidit quoque et in illa collecta generaliſſima perſonarum eccleſiaſticarum, maximæ auctoritatis virum, velut ſpeciali gloria euidentiùs præeminere: cumq́

ſtupens,

ſtupens, quæreret quis hic eſſet? reſponſum eſt ei: Iſte eſt Paulus Apoſtolus doctor præcipuus eccleſiæ, qui multa compaſsione conqueritur, à temporibus ſuis nunquam ſanctam vniuerſalem eccleſiam tam graui periculo fluctuaſſe.

Eiuſdem confirmatio.

30. ET vide lector euidentiam veritatis. Si enim tam perfectis, tam diſcretis, atque litteratiſsimis viris, vt nec ſtudere, nec legere, nec prædicare, vel confeſsiones audire poſſent, ora fuſſent obſtructa; & hæc ſolis ſecularibus clericis facere licuiſſet; quorum permaxima pars, precipuè in ſacerdotibus parochialibus, vita & ſcientia minus idonea comprobatur; quanta iactura fieret animarum, quas auctor & princeps ſalutis noſtræ Ieſus pretioſo ſanguine ſuo redemit? O quàm pauci ſunt ex his, qui non propriè ſola quærunt quæ ſua ſunt, & in minimis quæ Ieſu Chriſti. Mallent potiùs commiſſas ſibi animas ſaucias per totum annum in mortalibus diſsimulare peccatis, quàm equum ſuum clauo pedis læſum, vno die vel duobus negligere claudicantem.

Hinc videat quiſque, quanto nunc reip. bono futuri paſtores in Seminarijs erudiantur. Philip. 2.

De cauſa turbationis prædictæ.

31. SVmma autem in ſupradictis magiſtris & alijs ſecularibus clericis inuidiæ cauſa fuit, quod Fratres Pariſijs, plures, & prope omnes litteratiores in ſcholis auditores habebant, & in regimine præeminebant. Videbant enim ſcholares quòd Magiſtri ſeculares, ſicut viri diuitiarum, dormierunt ſomnũ ſuum, ducebantque in bonis dies ſuos. Et cùm veſperè multiplicitate ferculorum obruerentur & potuum, & poſtea vigilare non poſſent nec ſtudere; & per hoc nihil inuenirent in manibus quod proferrent, ſequenti mane ſolennem diem conſtitue- *pſ. 75. Iob 21.*

Eſ. 117. bant auditoribus in condenſis: & ſic per ineptas vacationes, quibus ſua clerici inaniter expendere ſe dolebant, optato priuabâtur ſtudio. Maiore enim corporis ſarcina, vt Seneca dicit, animus eliditur, & minus agilis eſt: deinde copia ciborum ſubtilitas impeditur. Mirum eſt enim aliquid fortiter dici ab homine mollitiem profeſſo.] Fratres autē Prædicatores ſiue Minores, ſicut viri pauperes, in magna ſobrietate refecti, vigilare poterant & ſtudere, & per conſequens inuenire quæ auditoribus eſſent digna. Iſtud, in ſumma, occaſio fuit, quod in Magiſtris ſecularibus, ſecundum vulgare prouerbium, calceus pedem preſſerit. Talibus Seneca euidenter inclamat, & inuidorum excludens vitium dicit: Feras, non culpes * quos imitari non potes. Sed quantò maiora felicium hominum bona, tantò maior inuidorum triſtitia. Et ideo ſecundum eundem dicitur: Vtinam inuidorum oculi in omnibus eſſent ciuitatibus, vt omnium felicitatibus vexarentur.

Sen. ep. 15.

Ep. 33.

apud Sen. in pro- er. quod imitari non poteſt.

De malitia aduerſariorum.

32. ILlo in tēpore, cum venerabili Philippo Priore Prædicatorū, miſſo ab illuſtri Romanorū Rege VVilhelmo ad Alfonſum Comitem Pictauiæ, fratrē Regis Ludouici & procuratorem Franciæ, pro negocio pacis Imperij, domino Alberto Apoſtolicę ſedis legato, audiuimus ab eo in Gallijs conſtituto, quòd dicti Magiſtri ex parte vniuerſitatis, et Fratres Prędicatores (qui tūc ſoli innocētiſsimè vexabātur) datis ſuper hoc literis, in ipſum finaliter conuenerunt, vt omnes querelas inter ipſos proprio arbitrio terminaret. Quærens ergo legatus à magiſtris, quid illud eſſet quod magis in calumniā verteretur? Reſponderunt, quòd Fratres Prædicatores duas ſcholas haberent, & duos Magiſtros in Theologia regentes: optimè autem pacem fieri, ſi vna ſchola vellent eſ-

t eſſe contenti, & vniuerſitatis mandata ſerua-
. Legatus igitur quæſiuit à Fratribus, ſi hoc vel-
t. Reſponderunt Fratres: vna libenter ſchola ſe
contentos, & Vniuerſitatis mandata velle ſer-
e, dum tamen illa eis præcisè darentur expreſſà
cripto. Et in hoc ſapientiſsimè * prouiderũt, nam * ambo
it poſtea, per eos qui in cõſilio fuerant Magiſtro- ms tert.
n, fratribus dictum eſt, ſi ſimpliciter ſine expreſ- imp. prouiderũt.
ne promiſiſſent Fratres, Vniuerſitatis ſeruare
ndata, in mandatis poſtmodum ab Vniuerſitate
ctur, vt Fratres omnimodè à regimine Theolo-
& lectionibus ceſſarent. Legatus ergo, nihil ta-
n ſuſpicatus, gauiſus eſt, finemq́ue ſperans con-
tionis huius haberi, mandauit Magiſtros, & ob-
t ex parte Fratrum, quòd vna ſchola vellent eſſe
ntenti, & Vniuerſitatis mandata in ſcriptis reda-
, ſeruare. Tunc Magiſtri, malitiæ ſuæ propoſi-
n non habentes, turbulentiſsimè reſponderunt.
id nobis, inquiunt, prodeſſet vna ſchola eos eſſe
ntentos, dum rupto pariete medio inter duas
olas, tot ſicut ante haberent vnius capacitate am-
is auditores. Legatus igitur mox ad indignatio-
n grauiter commotus, vt video, inquit, veſtri
poſiti aut voluntatis non eſt, vt quis Fratrum
ctor ſit, & vna ſchola ſaltem gaudeant, aut dua-
s: ſuper hoc quid Fratres faciant, viderint. Nec
do quòd Romana Curia, obtento per multos
nos iam duarum ſcholarum magiſterio priuare
debeat iure ſuo. Sicut audiuimus, ita & vidi- pſ. 47.
s. Nam dominus tunc Papa, quanquam grauiſ- p. 21. hu-
nus Fratribus fuerit, vt ſuprà poſuimus, tamẽ in ius c.
c, vt iuſtus iudex, iuſtitiam Fratribus denegare
n potuit, ſed pro eis iuris ſententiã tulit, nec hoc
nel vel iterum, immo & tertiò, inani ſemper per
ncios Vniuerſitatis appellatione compulſus.

Cur iuſti ad tempus perſecutionem patiantur.

2. imp. exercitati ms. p. ad marg. vel exercitati. *Pſ. 124.*

33. ET notandum, quod conculcari quidem & tribulari iuſtorum vita & veritas ad tempus poterit, ſed extingui nunquam. Calcari autem diſpẽſatiuè & ſubpeditari poteſt, ſed hoc vt * exaltati iuſti, poſtmodum eluceſcant: inimici verò eorum ad modicum eleuati, poſtmodum non exiſtant. Vnde gratulabundus Dauid: Non relinquet, inquit, Deus virgam peccatorum ſuper ſortem iuſtorum. Ac ſi dicat. Non relinquet Deus virgam peccatorũ dominantium nequiter ſanctis, vt eos ſemper affligant, ſed ſorte pacis & remunerationis veniente, ſanctorum virgam, hoc eſt, ipſam tribulationem, vel vt melius dicatur, virgam, id eſt ipſos tribulantes contemptibiliter amouebit: vel impœnitentes in ignem præcipitabit æternum.

Mors ſubita cuiuſdam aduerſarij Fratrum.

34. ET vt hoc euidenter pateat, quædam referam de Magiſtro quodam, opinione permaximo, qui prius Præpoſitus ſolẽmnis eccleſiæ, domũ Fratrum Prædicatorum conſtructam in opido violenter eiecit: ſed ruina turpiori, vt audies, eſt eiectus. Factus enim Epiſcopus & Romanæ Curiæ Cardinalis, tyrannizauit feraliter cõtra Fratres Prædicatores pariter & Minores, & ob hoc, vt patuit, tali morte mulctatus eſt. Cadens enim de loco editiori, fractis ceruicibus expirauit. Et vide mirabilius & grauius quàm audiſti. Eadem die qua cecidit, cùm eius mors ſubita, ex reuelatione cuiuſdam mulieris ſanctiſsimæ per Fratrem quendam Minorum prædiceretur ei, ſpreuit arguentem ſe, & inuectus contumelia, dixit: Non es propheta, neque filius prophetæ, Et ego quidem procuraui vt ordo veſter & ordo Prædicatorum ſubijciantur Epiſcopis, *Amos 7*

addam

addam & hoc, vt ſubijciamini viliſsimorum pedi-
bus ſacerdotum. Hæc dicens, vidit ſigna prædicta
ſibi, & non aduertit. Excœcauit enim eum ſuper- *Sap. 2.*
bia, quam non vidit. Et hæc ſigna fuerunt: quòd
ira immoderata dominaretur * ei, dum in ipſo ma-
ne diei quo acceſſurus erat ad altare, pacificari non *ms. p. eo-*
poſſet: quòd loturus manus ſuas, Epiſcopalem anu- *dem in*
lum perderet: quæ omnia luce clariùs ſunt comple- *ipſo ma-*
ta. Cùm enim dominus Papa eccleſiam quandam *ne diei:*
Fratrum Minorum conſecrare debuiſſet, & dictus *quòd*
Epiſcopus Cardinalis ad portam Fratrum Minorũ *acceſſu-*
pulſans, intromiſſus celeriter non fuiſſet, tanta ira *rus ad*
raptus eſt extra ſe, vt celebraturus primam miſſam *alt:*
nullo modo, etiam facta confeſsione, pacificari poſ-
ſet: & tamen ad terrifica ſacramenta proceſsit. Poſt
hæc verò, cùm manus ſuas, regreſſus ad hoſpitium,
abluere voluiſſet, & aſtanti epiſcopalem anulum
ad tenendum porrexiſſet, lotus, mox illum qui ha-
beret anulum non inuenit. Statimque miratus, di-
xit: Ego perdidi Præſulatũ. Omnibus itaque ſub-
ticentibus atque ſtupentibus, aſcendit editiùs, & ſo-
lus contra conſuetudinem ſuam, ſenex ac debilitate
confectus, proceſsit ad cameram, & diſsiliente aſſe-
re, deorſum excidit, & exſpirauit. Et vide ſtupen-
dum valde & occultum Dei iudicium. Cognoui
ipſe hominem, vt commenſalis dilectus & familia-
ris eidem, ſecum vna domo Pariſijs hoſpitatus. De *ſecum*
quo fateor rarò ſecularem clericum tam ſobrium, *pro cum*
tam honeſtum, tam affabilem, tam largum in pau- *ipſo.*
peres me vidiſſe. Et eum vtique vidi nouem Epiſ-
copatuum contemptorem, tandemque per tres
menſes in excommunicatione coactum Archiepiſ- *per*
copatus cuiuſdam ſuſcipere dignitatem. Inde verò *excõmu-*
tranſlatus, Romanæ fit Curiæ Epiſcopus Cardina- *nicatio-*
lis, & in tali eminentia, taliter, vt audiſtis, deſipuit. *nem.*
Sed ſpero quòd non in finem Deus obliuiſcatur *pſ. 76.*

 eius,

eius, nec in ira ſua continebit miſericordias ſuas; ſed magna pietate ſua miſerebitur forſitan pœnitenti.

Mors alterius aduerſarij.

35. NOn tacebo igitur diuinæ permiſsionis mirabilia, poſtquam cœpi. Narrabo & de infeliciſſimo quodam noto mihi ſacerdote primùm parochiali, & poſtea Decano Chriſtianitatis, & demum canonico cuiuſdam eccleſiæ cathedralis: qui omnibus religioſis, & ſpecialiter Prædicatoribus pariter & Minoribus ſupra modum contrarius, corú prædicationibus, & maximè ne cónfeſsiones audirent, crudeliſsimè detrahebat. Verebatur autem (ſicut omnes ferè tales) ne immundiſsima & luxurioſiſſima eius vita per eos quoquo modo in notitiã deueniret. Et factum eſt, vt paralyſi deſtitutus, per ſeptennium vexaretur. In qua ægritudine, nec verbo ſaltem, Dominum recognouit. Cumque à proprio Epiſcopo, ſocijs & Fratribus dictorum ordinum ſępius viſitaretur, corripereturque, & non curaret, ſine confeſsione & diuini nominis reclamatione, & ſacramentis, vita priuatus eſt: & extra cœmiterium aſinina tumulatione ſepultus. Et dignè quidem: vt qui alijs beneficium prædicationis & confeſsionis inuidens, impediuit, ipſe peccatorum confeſsione, & ſacramentis eccleſiaſticis priuaretur.

Non erat queſtio de cōfeſſione paſchali, ſed volebant aduerſarij ne vllo vnquam tempore docerēt, prædicarent, aut cōfeſsiones audirent.

Occaſio mortis Philippi Cancellarij Pariſienſis.

36. NArrabo & de Magiſtro Philippo Cancellario Pariſienſi, de quo ſuperiùs loco ſuo retuli. Hic contra Fratres ordinis Prædicatorum in omni ferè publica ſtatione & ſermone Pariſijs latrabat. Et quidem cùm ipſe diebus quindecim ante mortem con-

l. 1. c. 19 p. 5. & 6

tem contra eos crudeliter prædicaſſet, ſequenti Dominica Frater Henricus, dictus de Colonia, dicti ordinis feruentiſsimus & diſcretiſsimus prædicator; Pariſijs coram Vniuerſitate, ſingulis, quæ contra Fratres dictus Cancellarius prædicauerat, retractatis, ad vnguem omnia luculentiſsimè per diuinę ſcripturæ paginam improbauit. Cuius improbationis confuſione, Cancellarius mox tactus dolore cordis intrinſecus, repente contremuit, & infirmatus ad mortem, obijt tali modo vt in præcedentibus iam audiſtis. *vbi ſupra.*

HÆc ſunt quæ contra Ftatrum aduerſarios facta vidimus, exceptis alijs quæ multa, & veraciſsimè nouimus, & occultis Dei iudicijs, quæ grauiora & damnabiliora iſtis omnibus reputan⁹. Hæc contra inuidos. Sed de his omnibus ad præſens iſta ſufficiant, nos autem ad exponenda reliqua ocius tranſeamus. *Concl.*

De bonitate ſocialis vitæ. Cap. XI.

Omnes vnam incolunt manſionem: neque enim eas natura diuidi patitur.

PRobabile eſt omnibus, tutiſsimum eſſe fidelibus omnibus, vnam incolere manſionē. Vnde Dauid: Ecce quàm bonū, & quàm iocundum habitare fratres in vnum. Sæui enim equi vno miteſcunt loco. Et iterum Dauid: Qui habitare facit vnius moris in domo. Hoc contra conſuetudines quorundam monaſteriorū, qui monachos ſuos vel clericos, vt ita dicā ſi fuerint regulares, in curias aut parochias ſolos *1.* *pſ. 132.* *pſ. 67.*

mittunt, ſoloſque relinquunt, & hoc contra ipſum Dominũ totius rectitudinis & virtutis exẽplũ: qui
Luc. 10. ſuos binos & binos miſit. Vę enim ſoli, vt dicit Sa-
Eccle. 4. lomon, quoniam ſi ceciderit, non habebit ſubleuã-tem. Quàm vera ſit hæc ſententia, ego noui, qui triginta annis, & eò amplius, vices Epiſcopi in diuerſis prouincijs & diœceſibus habui: qui in hoc articulo quo religioſi vel ſoli vadunt in vijs, vel ſoli manent in * curijs, horrẽda mala, horenda ſcandala, horrendaque pericula frequenter audiui, quæ nunquã ſuſtinuiſſent adiuncto ſocio, vel feciſſent.

ms. b. tert imp paro-chijs.

Docet religioſos non debere ſolos exire, & ſoluit obiecta.

2 SEd & pater diſcretiſsimus Auguſtinus in Regula ſua ſtatuit, vt non minus quàm duo vel tres, vbicunque neceſſe haberent, irent. In hoc ergo articulo omnes ferè ordines Regulares contra votum & regulam ſuam grauiter peccare videntur, vel probantur, qui ſuos per ſe ſolos, & non combinatos in via mittunt. Sed * ſic dicunt vt audio, & mihi ſæpius obiecerunt; quòd de fratre ſocio * non ſit neceſſe hoc intelligere, ſed cum quibus, vt regula dicit, Præpoſitus iuſſerit, ire debet qui mittitur; eoſque interpretari velle ſeculares quoſlibet garſiones & ſeruos. Ego probare volo per regulam, quòd interpretes tales contra animam ſuam peſsimè mentiuntur, & hoc euidenter in præcedentibus regulæ videri poteſt, vbi dicitur: Quando ſimul eſtis in eccleſia, & vbicunque feminę ſunt, inuicem veſtram pudicitiam cuſtodite. Deus enim qui habitat in vobis, etiam iſto modo cuſtodiet vos ex vobis.] Si ergo vos ex vobis, id eſt fratrem ex fratre, Deus cuſtodit, quid eſt quod iſti dicunt; vt ex ſeruis & vilibus perſonis nullam ſui curam aut cuſtodiam habentibus: quantò minus * veſtram, cuſtodiant in

Aug. in reg. c. 28 in op. 32

ms. p. ſi. ms. p. intelligẽdum non ſit, ſed &c.

Aug. in reg. c. 29 in op. 32 c. 19 in oper. 22.

ms. b.

diant in via? Si autem duo ex fratribus ſimul ſunt, & ſe vnus cuſtodire non vult, tamen cuſtos ipſius erit frater, quod nequaquam poteſt de ſeruo & garcione ſperari, niſi fortè talis ſit qui nō inuenitur in mille. O quanta cuſtodia debent regi in oculis eorum ad quos declinant; coram quibus eis incumbit, & ſuam propriam famam, & nihilominus famā ſui ordinis cuſtodire. Legitur & tenetur de beato patre Auguſtino, quod monaſterium inſtituit ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis cōſtitutam: quam quidem certum eſt fundamentum habuiſſe ab ipſo ſalutis auctore, qui & inſtituit, vt dictum eſt, vt combinati ſeptuaginta duo diſcipuli mitterentur, & per Spiritum ſanctum in Barnabam & Paulum ſegregatos & miſſos pariter, poſtmodum approbauit. Hanc ergo regulam canonici Regulares ſpecialiter & precipuè, & plures aliæ Religiones, ſicut Præmonſtratenſes ſparſim per vniuerſalem eccleſiam profitentur: ſed nulli penitus dictum regulæ articulum obſeruare videntur. Sed & derident arguentes, & dicunt: Quæ neceſsitas eſt, vt pro negocio quod ſolus complere poteſt duo combinati pariter emittantur, cur fruſtra bona eccleſiæ conſumentur? O quàm miſerabilis deriſio, & quàm deridenda reſponſio. Non ſic impij, non ſic, ne tegas caluitiem ſtercore ſuperducto. Vulgò dicitur: Non iacet hîc lepus. Vbi ergo? reuera latet vbi alius non accedat. In corde latet, vbi nullus teſtis, niſi cordium perſcrutator. Heu quantis procellis inutilium expenſarum obruitur monaſtica celſitudo, quarum copiæ in cuſtodiam Fratrum & Ordinis, Deo gratiùs locarentur. Gallicè prouerbium dicitur, & neſcio ſi verba Latina ſufficiant: Vbi bona cuſtodia, ibi & bona pax. Dicam quod ſentio, etſi inuitè ab improbis audiatur. Credo ſolis, id eſt ſine ſocio foris ambulantibus, mille infortunia, & plura

ter: imp eos in via tales cudient.

Poſsid. in vita Auguſt. c. 5.

Luc. 10.

Act. 13.

Pſ. 1.

ou il y a bonne garde, il y a bonne paix: vel breuius, bōne garde de bonne paix.

plura quàm credi poteſt, ſæpius occurriſſe: in quibus nec opere, nec ſaltem animo offendiſſent, ſi cuſtos fratris ſocius affuiſſet. Sed qui amat periculum, incidet in illud. Et hoc iuſtè. Vt dicit Seneca: Cotidie eſt deterior dies poſterior.] Qui non timet periculum quod caſui patet, omni bruto dementior eſt. Sed dicis: Tutela tutiſsima eſt in eo, quòd ſibi quiſque commiſſus eſt. Verum dicis, ſed hoc, loco, tempore, & perſona. Prædicatorum atque Mino, rum Fratrum ordines expenſas non habent nec copias, & tamen combinantur ſemper in via, nec ſocius ſocium debet deſerere, maximè in colloquio mulieris, niſi alter alterum, videat colloquentem.

Eccli 3. apud Sen. in pro.

De Fratre, ſocio ignorante, defuncto.

5. NArrauit mihi Frater Ordinis Prædicatorum cui optimè credo: qui cùm in ordine cognatum haberet, virum quondam diuitem & præclarum, accidit ei, vt nocte dormitum pergens vnam de tunicis expoſitam poſuiſſet ad caput. Habebat enim ſecum fratrem dilectum ſibi cum quo ſolebat ſecretiùs & iocundiùs ambulare. Soporatus ergo audiuit vocem dicentem ſibi: Surge, inquit, & vide quid agat frater tuus, nam iam morti proximus agonizat. Euigilans ergo & nihil inueniens, obdormiuit. Et vox ſecundò ait: Surge, & viſita Fratrem tuum morientẽ. Ad hanc iterum vocem euigilans, & nihil aduertens, iterum obdormiuit. Et ecce vox tertiò dixit ei: Malè diſsimulaſti, quia mortuus eſt Frater tuus. Mox ille euigilans, tunicam ſuam quam ad caput poſuerat, ſuper ſe extenſam inuenit quaſi paratam ad induendum, quam ille ſtatim confuſus & admirans induit, & ſurrexit, fratremque quæſitum lætali funere iam ſopitum inuenit

inuenit. Ecce quàm manifeſto exemplo per contrarium vera eſſe innuitur ſententia Salomonis: Frater qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma. *pro. 18.*
Cain primus & nequiſsimus homicida interrogatur à Domino: Vbi eſt Abel frater tuus, cuius tutor *Gen. 4.* fuiſſe debuiſſet non occiſor, & negauit ille, dicens: Nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? Et ideo, maledicente Domino, ſuper terram profugus agitatur. *ibid.*
In figura huius qui fratris cuſtos eſſe recuſat, & à fratre renuit cuſtodiri, vagus, frequenter varijs ac diuerſis tentationibus agitatur, & terra in eius opere maledicta, ſpinas & remorſionis ac ſcandali tribulos germinabit. O verè beata & *Gen. 3.* in oculis ſummi iudicis conſtitutio benedicta, per quam fama tuetur noxaque vitatur, & omnis malorum ſuſpicio, & tentationis occaſio præpeditur.

De communitate & parcialitate victus. Capitulum. XII.

Communis eſt omnium cibus. Neque enim ſeparatim veſcuntur, ne inæqualitas operis, & cibi fiat, & temporis.

ET idem vſus omnibus iure monaſterijs inoleuit, vt officinam refectorij habeant, vbi omnibus in commune, ſine perſonarum acceptione, cibaria miniſtrantur. O quàm decens hæc, & quàm digna Deo conſuetudo in monaſterijs obſeruatur. Hãc & Chriſtus ipſe, toti⁹ virtutis exemplar, in ſuo beatiſsimo cõuentu, hoc eſt cũ diſcipulis, obſeruauit, ita quòd nec manum Iudæ proditoris *Mat. 26.* in parap-

in paropſide horruit Tu ergo Prior, tu Prælate, quis es vt quæras angulos in communi. Iſtud tamen hoſpitum cauſa, quandoque, & non ſemper, aut ſæpe fieri neceſſe eſt, quos paſtu reſici competit largiori. Conſuetudinem bonam non damno, ſed abuſum penitus non commendo. Beatus Benedictus quid in his agendũ ſit, indicat, dicens: Menſa Abbatis cum peregrinis & hoſpitibus ſemper ſit. Quotiens tamen minus ſunt hoſpites, quos de Fratribus vocare vult, in eius ſit poteſtate: ſeniorum tamen vnum aut duos ſemper cum fratribus dimittendos procuret, propter diſciplinam.] Vide lector, quia ex tunc tantus homo per talia conuiuia occaſione hoſpitum inſolentias fiendas eſſe præuidit. Et notandum quod vir ille diſcretiſsimus Auguſtinus nihil horum in Regula ſcripſiſſe comprobatur, ſed ſuos conuenire ad menſam, vt ibi non ſolum fauces ſumant cibum, ſed vt aures eſuriant verbum dei. Optimè tamen beatus Benedictus poſteriori tempore, vt prædiximus, iſta diſtinxit.

Ben. in reg. c. 56

Aug. in reg c. 10 in op. 13

De abuſu conuiuiorum in monaſterijs.

2\. SAcram autem conuentualem familiam egere neceſſarijs, & Prælatos cum hoſpitib⁹ ſuperflua diſsipare, Iſaias conqueritur, dicens: Paſcẽtur agni iuxta ordinem ſuum, & deſerta eremi in vbertatem verſa aduenæ comedent. Qui ſunt agni, niſi clauſtrales, innocentiæ veſte circundati? qui iuxta ordinem conſuetudinis, non inſtitutionis, piſis, vel olere malè condîto paſcuntur. Et qui ſunt aduenæ, niſi Cardinalium, Legatorum Archiepiſcoporũ, Epiſcoporum, aliorumque Prælatorum hoſpitum multitudo, qui cum magnis exercitib⁹ ſuis potius quàm familijs, quaſi nõ ſit ſingulis numerus familiæ Iure Canonico definit⁹, deſerta eremi, hoc eſt poſſeſsiones acquiſitas noualium, * & in vbertatem verſas

Iſa. 5.

10. q. 3. c. 8. Inter cetera, & extra de cenſibus c 6. Cùm apoſtolus.

come-

cõmedunt. Et ideo vix eſt monaſterium tantis di- *ms. p. o.*
uitijs opulentum quod talibus ſufficere valeat in *mit.*
expenſis. O quis veniet? O quando venturus eſt *(&)*
ſummus pontifex cuius æquitate librata,* miſeria *ms. p. in-*
iſta corrigatur? Sed dicetur forſitan mihi, nec du- *ſania, 2.*
bito quin dicatur. Quis eſt iſte qui poſuit os in cæ- *imp. ha-*
lum; & ad arcam fœderis etiam inclinatam, manum *bent v-*
indignus extendit. Iraſcentur fortè mihi, ſed non *trũque.*
Dominus, cuius vices ſemper dolui, & dolebo, prõ *pſ. 72.*
cuius veritate & iuſtitia, vtinam dignus eſſem mẽ- *1. Reg. 6*
bris omnibus diſsipari. Scio tamen quicunque,
quantuſcunque, ex his ſcriptis indignabitur, ſe de-
bitæ reprehenſionis obnoxium iudicabit.

Quàm graue ſit, & multiplex hoc peccatum.

HInc autém ad noſtram materiam & propoſi- 3.
tum redeamus. Quicunque extra refecto-
rium, inordinatè, & ſine debita cauſa inſtaurant
conuiuia, grauiſsimè peccant: & hoc multipliciter.
Fiunt enim rerum conuentualium diſtractiones, &
hoc eſt rapina vel furtum: quia ex illis quæ ſuper-
fluè ſeorſum tribus aut quatuor exhibentur, totus
aliquando conuentus poſſet cum ſufficiẽtia & mo-
deramine procurari. Fiunt inſuper ſuſurrationes &
murmura, quibus pax & vnitas clauſtralium diſsi-
patur. Ex his ille beatus ordo Ciſtertienſis alienus
habetur, vbi nullus extra refectorium, infirmariã,
vel menſam abbatis comedere conſueuit. Legimus
in libro Regum primo quòd filij Heli ſacerdotis, nõ *1. Reg. 2.*
timentes Dominum, neque quod iuſtum eſt iudi-
cantes, populum Domini à ſacrificijs detrahebant:
ſeorſumque ſibi contra conſuetudinem, reſeruari
carnes crudas, vt eas lautiùs præpararent, exactio-
ne & violentia faciebant. Quod peccatum puero-
rum grande coram Domino ibidem fuiſſe deſcribi-
tur. Et vide quàm grauiter hoc à Deo animaduer-
ſum ſit

1. Reg. 4 ſum ſit ad vindictam. Ambo in vno die occiduntur in bello: & pater Heli, qui etſi verbo, verbere tamen non corripuit tranſgreſſores, audita filiorum
ibid. morte, retrorſum de ſella editiori cadens, fractis ceruicibus exſpirauit.

Admonitio ad Prælatos.

4. TV ergo Heli, tu Abba, tu Prior, tu Præpoſite vel Prælate, ne facias ipſe quod vetas in alijs faciendum: ne hoc ipſum in filijs patiaris, ne vindictam in eis, aut in te ſentias, quam audiſti. Audi & quid meo tempore in Francia talibus contigerit in exemplum.

De eadem re terribile exemplum.

5. ERant duo ſenes monachi, ab ipſis puerilibus annis pares in ſcelere, diſſoluti valde, in monaſtica obſeruantia enutriti. Hi ſibi plures ex iuuenibus, in immunditia aſsidui, quotidie copulabant, ſeorſum vacabant epulis, riſibus & cantibus exultabant, innocentibuſque ac ſimplicibus detrahebant. Cumque de eorum inſolentijs conuentus cotidie non mediocriter turbaretur, nec eſſet qui corrigeret delinquentes, vidit Do-
deut. 32. minus, & ad iracundiam concitatus eſt. Vix enim ſinit turbationem piorum clauſtralium inultam. Accidit igitur quodam veſpere, vt ſecundum conſuetudinem ſuam eſculento ore ad voraginem inhiarent. Vix ori cibis appoſitis, quartum aut quintum morſellum manus obtulerat, cùm ecce vnus prædictorum ſenum, ſubita ingluuie ſtrangulatus, euerſis ſtatim oculis exſpirauit. Territi igitur omnes qui conſederant, ſurrexerunt. Nec diu poſt ſuperſtes vetulus, ſocij animaduerſione non fractus, licet ad momentum horruiſſet, ſicut porcus oc-

ciſo à carnifice porco, reſumpta audacia reſedit ad menſam. Et cùm enormi crapula ſic eſt repletus, vt amens penitus portaretur ad lectum, & quaſi brutum animal, exſpirauit. Horrore ergo omnes exemplorum talium perturbati, vitam ſuam & mores in melius mutauerunt, communemque vitam & cibum ſtrictiſſimè ſeruauerunt,

Commendatur parcitas victus ex Seneca.

DIſcant ergo fideles apes clauſtralium, cibis parcere, nec ingurgitari ſuperfluis, & ſecundum Auguſtinum ad menſam tanquam ad medicamenta, non [k] vt delectamenta, ſumpturi cibos accedant. Apoſtolus abundare ſciuit & penuriam pati, & hoc, quia omnia potuit in eo qui eum in omnibus confortabat. Multos morbos, vt dicit Seneca, multa fercula fecerunt. Numera coquos, & non miraberis morbos. Bene morigeratus venter, & contumeliæ patiens, æſtimari non poteſt. Vbi ſe animus præparauit, & indixit patientiam, non æque apparet, quantum habeat veræ firmitatis. Si quid dari deberet, ipſe non deſiderando ſuppleuit, & cogitauit aliquid conſuetudini ſuæ, ſibi nihil deeſſe. Multa quàm ſuperuacua eſſent nõ intelleximus, niſi quãdo deeſſe cœperunt. Vtebamur * verò illis, nõ quia debebamus, ſed quia habebamus. Sapiẽs aſſueſcit futuris malis, & quæ alij leuia faciunt diu patiendo, hic leuia facit diu cogitando.] Nulla res æquè adiuuat curſum vitæ, quàm temperantiæ moderamen. Corpus multis eget rebus vt valeat: animus ex ſe creſcit, ſeipſum exercet & alit. Virtus nihil vacare patitur loci, totum animum tenet, deſiderium omnium ſibi tollit. Sola ſibi ſatis eſt, & omnia opera eius cum ipſa concordant

6. Aug l. 10 conf. c. 31. ms. b. tria imp ad. Philip. 4 Sen. ep. 96. ep. 124. cr. enim ep. 77. ep. 81. ep. 75.

ep. 5. & congruunt. Quemadmodum deſiderare delicatas res luxuriæ eſt: ita vſitatas, & non magno parabiles fugere, dementiæ eſt.] Duæ voluptates ſunt, guſtus, & tactus, hominibus communes & beſtijs, & idcirco in pecudum numero habendi ſunt, qui his ferinis voluptatibus beſtialiter innituntur. Non
ep. 18. iocunda res eſt aqua & polenta, ac fragmen hordeacei panis: ſed ſumma voluptas eſt, poſſe capere ex his etiam voluptatem, & ad id ſe deduxiſſe, quod
ep. 66. nulla fortunæ iniquitas poſsit. Maior ſum & ad maiora genitus, quàm vt mancipium mei corporis ſim: quod equidem non aliter aſpicio, quàm vinculum aliquod libertati circundatum. Contemptus autem corporis ſui, certa libertas eſt.

De Ioanne Ranchum canonico Regulari, cui æqualiter omnes cibi ſapiebant.

7. VIdi hominem inter modernos excellentiſsimę gratiæ in prædicatione & exhortatione fidelium, magiſtrum Iohannem cognomento * Ran-
ms. p. Ratibũ. chum canonicum Regularem S. Iohannis in vineis Sueſsionis, VVatinianenſem, poſtea & Bleſenſem abbatem. Hic quidem in abſtinentia ſedulus, & in omni virtute coruſcus, à ſe, multo vſu & violentia parcitatis extorſerat, vt ei æquali modo rudiſsimi & delicatiſsimi cibi ſaperent ore ſumpti. Nec hoc credimus naturali potentia contigiſſe, ſed illius virtute & gratia, qui hoc olim egerat in Hebræis, vt ſe-
Sap. 16. cundum quod quiſque deſiderabat cæleſtis cibus in ore omnium ſapiebat.

De ſilen-

De ſilentio & eius virtute. Cap. XIII.

Simul ſilent. Aduesperaſcente enim die, in alueo ſtrepunt minus, donec vna circumuolet vocis bucina quietem imperans, & hoc caſtrorũ more. Hoc idem faciunt in matutino.

AD litteram ego ipſe iſta in apibus ſum expertus, & iſta æſtatis tempore poteris experiri. Silentium ab Iſaia pręcipuè commendatur, vbi dicit: Cultus iuſtitiæ, ſilentium. Et bene dicit cultum iuſtitiæ, quia teſtante Iacobo: Si quis putat ſe religioſum eſſe, non refrenans linguam ſuã, huius vana eſt religio. Opulentiſsima terrarum Ægyptus, ranis loquacibus legitur flagellata: vnde compulſi ſunt orare Moyſen, vt Dominus auferret ab eis ranas. Ita & verè religioſi, magis quàm ſeculares tentantur ranis. Semper enim nitimur in vetitum. Hieremias quoque in perſona Religioſorum dicit: Ingrediamur ciuitatem munitam, religionẽ intellige, & ſileamus ibi, quia Dominus Deus noſter facit nos ſilere. Cauſam autem reddens quare, in ſequentibus dicit: Bonum eſt præſtolari cum ſilentio ſalutare Domini. Exiſtimo autem eſſe ſalutare Domini, gratiam conſolationis & pacis in contemplatione diuina. Vnde poſtea dictus propheta ſubiungit. Sedebit ſolitarius & tacebit: quia leuauit ſe ſuper ſe. Et hoc vbi, niſi in contemplatione? De hoc contemplator glorioſiſsimus Auguſtinus in libro cõfeſsionum ait: Intraui in intima mea duce te, & potui; quoniam factus es adiutor meus. Intraui & vidi qualicunque oculo animæ meæ, ſuper eun-

Margin notes: 1. — *Iſa.* 32. — *Iac.* 1. — *exod.* 8. — *Ier.* 8. — *Thren.* 3. — *ibid.* — *Aug. l.* 7. *conf.* 6. 10. — *pſ.* 29.

per eundem, oculum animæ meæ, ſupra mentem meam lumen Domini incommutabile, quod tu es.]

Vtile contemplationi ſilentium.

2. ISta ergo gratia, iſta dignitas, in ſilentio maximè præſtolatur, quia delicata res, vt dicit beatus Bernardus, amoris affectio, & tenui occaſione læditur lætitia ſpiritualis. Vnde Salomon: Lingua
pro. 15. quæ immoderata eſt, conteret ſpiritum. In libro
3. Reg Regum tertio dicitur, quòd non in igne, non in cō-
19. motione, non in turbine Dominus; ſed in ſibilo auræ tenuis, ibi Dominus.

Seneca de ſilentio.

3. DE ſilentio & paucitate verborum Seneca dicit: Quod diu tacueris, id puta rectiſsimum. Arceſilaus philoſophus, quæſitus quomodo quis placere poſſet hominibus: Si fecerit, inquit, optima, & locutus fuerit pauca. Socrates cuidā interroganti, quomodo poſſet optimè dicere: Si nihil, inquit, dixeris, niſi quòd bene ſcieris. Solon philoſophus, cùm alijs loquentibus taceret, Nemo, inquit, ſtultus tacere poteſt. Theocritus in conuiuio tacenti ruſtico, ex doctis, inquit, hoc ſolùm habes, quòd taces. Socrates Cleonam garrulam volentem diſcere compeſcuit, dicens: Dicere & diſcere non ſibi
ep. 106. compatiuntur, quia diſcentem ſilere competit. Nihil æquè proderit quàm quieſcere, & minimū cum
ep. 76. alijs loqui, plurimum ſecum. Hæc ſit propoſiti noſtri ſumma: quod ſentimus, loquamur: & quod lo-
apud Sen. l. quimur, hoc ſentiamus. Concordet ſermo cū vita.
de 4. Sermo tuus non ſit inanis, dicit Seneca, ſed aut
virt. c. 1 ſuadeat, aut moueat, aut conſoletur, aut præcipiat.
ibid. c. 3. Turpia fugito antequam accidāt, nec quemquā aliū verearis plus quàm te. A verbis quoque turpibus abſtineto,

abſtineto, quia licentia eorum impudentiam nutrit, Sermones vtiles, magis quàm facetos & affabiles ama, rectos potius quàm obſecundantes. Reprehẽſibilis riſus eſt, eſt ſi immoderatus, ſi pueriliter effuſus ſi muliebriter, inutiliterque effractus, ſi alienis malis euocatus. Sales tui ſine dente ſint, ioci ſine * leuitate, riſus ſine cachinno, vox ſine clamore, inceſſus ſine tumultu. Quies tibi ſine deſidia erit, & cũ ab alijs luditur, tu ſancti aliquid honeſtique tractabis. Tacere qui neſcit, neſcit & loqui. Quemadmodũ ſapienti viro inceſſus modeſtior conuenit: ita verbum preſſum, non audax. Summa autẽ ſummarum hæc erit: tardiloquum te eſſe iubeo.] O quantis opus eſt, vt ſtabile quid acquiras intimæ bonitatis. Si ſcires quid eſt vir bonus, nondũ te eſſe crederes, fortaſſe etiam fieri poſſe deſperares.

or. vilitate.
l. de moribus.
Sen. ep. 40.
ep. 42.

Exemp. de virtute ſilentij in incendio monaſterij Aſſligemienſis.

QVantæ autem virtutis ſilentium ſit exemplo manifeſtiſsimo demonſtrabo. Haffligenium monaſterium ordinis ſancti Benedicti in Brabantia, religione probatiſsimum eſt, & in charitate præcipuum. In hoc cœnobio monachus erat ita ſilentio deditus, quòd infra ſexdecim annos ab ore eius nec vna verbi ſyllaba per tantum tẽporis audiretur. Contigit autem, ſicut à monachis ibidem audiuimus, vt in clauſtro grauiſsimum ignis incendium graſſaretur. Tunc idem monachus, videns humanum auxilium non valere, mox ſe contulit ad diuinum, oranſque paululum in ſilentio, linguam diu mutam in hæc verba laxauit: Stes ignis hac hora: flamma penitus conquieſcas. Mira res: vim virtutis ſuæ oblitus eſt ignis, ſtetitque in verbo viri ſancti, & flamma * protinus eſt extincta. 4.

Radulphus. Tacens dictus eſt.
Sap. 16.
2. imp. penitus.

De ſilentio contra rixoſos.

5. O Quàm longè iſte erat ab his quorum lingua maculat totum corpus, & vt dicit Iacobus, ro-
Iac. 3. tam noſtræ natiuitatis inflammat. In ore, inquit,
pro. 15. Salomon fatuorum ebullit ſtultitia: & homo ſapiēs
Eccl. 20. tacebit vſque ad tempus. Et vide quàm diſcretè,
ms. p. quàm prouidè * hic diſtinxit. Sæpe minus circum-
hæc. ſpectos & ſtultos verba diſcordiæ, verba ad indi-
vs. b. omit. gnationem prouocatiua proijcere cernimus, quibus ſi audiens ſtatim reſpondere voluerit, multiplica-
ms. p. 2. bit incommodum: ſi autem tacuerit vſque ad tem-
i np. pus, in ſe moderamen reperiet, quòd nequaquam
omi. (ſi- ante, ſubitò potuiſſet. Et * ideo dicit Iſaias: In ſilen-
tio dicit) tio & ſpe erit fortitudo veſtra. Si enim cauſa remu-
Iſa. 30. nerationis æternæ compreſſeris labia, ne ſtulto reſ-
pro. 20. pondeas iuxta ſtultitiam ſuam, fortitudinem in animo conſequeris, ne periculoſiùs contra Deum ad impatientiam mouearis. Vnde beatus Auguſtinus: Tene arma exteriùs, ne ſcilicet lingua maliloqua ad vituperium proximi moueatur: & imperator tuus ſuperior cor interiùs gubernabit. Et notandum quòd Prælatorum proprium eſt, cùm animos viderint ſubditorum contra fratrem ad verba contumelioſa prorumpere; verbo eos, aut præcepto obediētiæ refrenare. Vnde Salomon: Qui imponit ſtulto
Ibid. ſilentium, iras mitigat ſuſcitatas. Conſultiſsimum autem eſſet, vt quis, videns aduerſum ſe proximum eſſe commotum, ſub ſilentio pertranſiret: vel curialitate verborum commotum proximi animum mitigaret.

Exemplum de Pyrrho, rege Epirotarum, qui vrbanitate verborum placatus eſt.

6. LEgitur in geſtis philoſophorū, quòd Pyrrhus
Valer. rex, cùm audiſſet quoſdam de ſe in conuiuio
Max. l. malè fuiſſe locutos, mandauit eos, quærēs ſi verum
5. c. 1. eſſet. Cui vnus illorum: Niſi vinum, inquit, nobis potanti-

potantibus defeciſſet, ludum reputares ea quæ dicta ſunt, reſpectu eorum quæ bibituris dicenda reſtabant. Nec mora, tam vrbana confeſsione veritatis, regem prius commotum, concitauit in riſum, & curialitate reſponſionis regalem animum mitigauit.

MAgna itaque virtus in bonis clauſtralium apibus, tenere ſilentium ſtatutis horis: alijſque fidelibus, pro tempore, moderatis verbis temperare ſermonem. *Concl.*

De pace mutuo habenda Cap. XIIII.

Pax inter eas præcipua.

QVid mirum? Sine qua nec vidit quis, nec videre poterit Deum. Vt autem quæ pacis ſunt commoda videamus, ſecũdum beatiſsimum Auguſtinum, pacem multiplicem diſtinguamus. Ait enim in libro de ciuitate Dei: Pax corporis, eſt ordinata temperatura partium. Pax animæ irrationalis, ordinata requies appetitionum. Pax animæ rationalis, cognitionis actionifque conſenſus. Pax animæ & corporis, ordinata vita. Pax hominum, ordinata concordia. Pax hominis mortalis & Dei, ordinata in fide ſub æterna lege obedientia. Pax ciuitatis & clauſtri ordinata imperandi obediendiq; cõcordia. Pax ciuitatis cæleſtis, ordinatiſsima & concordiſsima ſocietas fruendi Deo, & ſe inuicem in Deo. Pax omnium rerum, eſt trãquillitas ordinis.] *1. Heb. 12. Aug. l. 19 de Ciuit. c. 13. Varia pacis diuiſio.*

De pace cum Deo.

CVm Deo autem pax primò habenda eſt. Quis vnquam reſtitit ei, & pacem habuit? quaſi diceret, nullus. Vnde libro Regum quarto dicitur. Quæ pax (inquit Iehu) cùm adhuc fornicationes *2. Iob. 9.*

 Iezabel,

4.Reg.9. Iezabel, id eſt animæ peccatricis, & veneficia mul-
Iob 22. ta vigeant? Propter quod Iob conſulit dicens: Ac-
ſūt ver. quieſce illi, & * ſemper habeto pacem: & per hoc
Eliphaz habebis fructus optimos. Vnde in Canticis anima
Thema- fidelis gratulatur & dicit: Ego murus, id eſt fortis
nitæ.am inter aduerſa & proſpera: & vbera mea * ſicut vitis
bo'ms.2. fructifera, ſcilicet in affectionibus: ex quo factus
imp. ſum coram eo quaſi pacem reperiens. Poſtquā igi-
(ſic.)bib. tur anima fidelis coram Deo pacem adepta eſt: pa-
neutrum cem cordis eam habere neceſſe eſt. In pace enim
habent. factus eſt locus eius.
Cant. 8.
bib. ſicut
turris.

De pace cordis.

pſ. 75. 3. EST autem pax, vt dicit beatus Auguſtinus, ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, amoris vinculum, conſortium caritatis. Hæc
Aug. ſer. 167, de temp. eſt quæ ſimultates tollit, bella cōpeſcit, * conquieſcit iras, ſuperbos calcat, humiles * amat, diſcordes
or. cōprimit. ſedat, inimicos concordat. Cunctis eſt placita, non quærit alienum, nihil reputat ſuum, docet amare
or. ele- quæ odiſſe non nouit.] De hac cordis pace Salomō
pro. 21. uat. rex pacificus meritò loquitur, dicens: Qui pacis ineunt conſilia, ſequitur eos gaudium. Ad hanc nos
Ier. 29. Hieremias hortatur dicens: Quærite pacem ciuitatis, ſcilicet cordis; & orate pro ea Dominum: quia in pace illius erit pax veſtra. In Hieruſalem Semei
3.Reg.2. vixit pacificus, qui extra poſitus trucidatur. Hanc
Luc. 2. & angeli, Chriſto nato, bonæ voluntatis homini-
Sen. bus nunciarunt. De hac & Seneca: Non eſt pax vera, niſi quam mens boni conſcia poſsidet. Et illa
ep. 57. eſt vera tranquillitas in quam mens bona conſentit. Si ſpecioſa contemnimus, nulla res nos auocabit, nullus hominum auiumque cōcentus interrumpet cogitationes bonas, ſolidaſque iam & certas. Tunc te ſcito eſſe compoſitum, cùm ad te nullus clamor pertinebit, cùm te nulla vox aut viſus excutiet.

Vbicun-

Vbicunque ſim, ibi meus ſum. Rebus enim me non trado, ſed commodo, nec conſector perdendi temporis cauſas: & quocunque conſtitutus loco, ibi cogitationes meas tracto, & aliquid in animo ſalutare verſo.] Hanc etiam inter preſſuras mundi, in Chriſto, eo promittente, veram habemus, quia ſicut nec mundus dare poteſt pacem: ita nec habitam poteſt auferre.

ep. 63.

Io. 14. & 16.

De pace cum proximo.

4.

INde poſt primam pacem cum Deo, poſt ſecundam, quam cordis diximus, tertiò pacem cum proximo diſtinguamus. Pacem, inquit. Dominus habete inter vos. Hæc vt beatus Auguſtinus ait, tāta eſt, vt ad hereditatem Domini non poterit peruenire, qui hanc noluerit obſeruare. Abdicatur enim à patre, exheredatur à filio, & à Spiritu ſancto alienus efficitur.] Salomon de pace diffiniens, dicit: Cum placuerint Domino viæ hominis inimicos quoque eius conuertet ad pacem. Et de hoc in deuteronomio dicitur: Non ſit inter vos radix germinans fel & amaritudinem. Paulus quoque nobis inculcans pacem: Si fieri, inquit, poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non enim eſt Deus diſſentionis, ſed pacis. Et magnæ quidem virtutis eſt, cum his qui oderunt pacem eſſe pacificum.

Mar. 9. *Aug. ſer. 167. de temp.* *pro. 16.* *deut. 29.* *Rom. 12.* *1. Cor. 14.* *pſ. 119.*

De pace æternitatis.

5.

COnſideratis igitur quæ ſunt cōmoda pacis ad proximū, de illa ſempiterna pace quæ erit in patria, videamus. Et hæc eſt illa de qua Paulus ait: Et pax dei quæ exuperat omnem ſenſum. Super quo dicit beatus Auguſtinus. Si pax Dei omnem ſenſum exuperat, ergo & ſenſum Angelorum.

Philip. 4 *Aug. enchir. c. 63.*

Eſt ar-

Eſt argumentum à minori. Quid ergo dicemus ad hæc? vtique pax Dei Deus eſt. Hanc nemo perfectè
Io. 1. & nouit, quia Deum nemo vidit vnquam. Vnde Do-
1. Io. 4. minus in euangelio: Nemo nouit patrem niſi filius,
Mat. 11. & conſiderãdum eſt, ſicut ipſe filius. Quod autem
ms. p. inſinuatur ſequitur: Et cui voluerit filius reuelare: hoc * ſuma-
ms. b. ſignatur. tur pro capacitate angeli vel hominis. Vnde beatus Auguſtinus: Et hoc intelligere quis angelus da-
Aug. l. bit angelo? quis angelus homini?] Iſaias clamat:
13. conf. Domine dabis pacem nobis. Super quo beatus Au-
c. vlt. guſtinus: Pacem, inquit, dabis nobis, pacem cor-
Iſa. 26. dis, pacem quietis, pacem ſabbathi, pacem ſine veſ-
Aug. l. pera.] Et hæc vltima æternitatis eſt. De qua Dauid
13. conf. exultabundus inclamat: In pace in idipſum dor-
c. 35. miam, & requieſcam. Ad hanc autem venire nemo
pſ. 4. poterit, qui nec ad Deum, nec ad ſeipſum, nec ad
Heb. 12. proximum pacem habuerit. Et hic quidem miſerrimus eſt, & omni miſero prorſus miſerior.

De pace ex Seneca.

6. MAgna & * generoſa res eſt, vt dicit Philoſo-
Sen. ep. phus, humanus animus, nullos ſibi, niſi com-
103. munes & cum Deo terminos patitur; nullum ſeculum magnis ingenijs clauſum eſt, nullum non co-
ep. 88. gitationi peruium tempus. Animi magnitudo nunquam maior eſt, quàm cum aliena ſepoſuit; & fecit ſibi pacem, nihil timendo; fecit ſibi diuitias, nihil cõcupiſcendo Quis ergo ſit ſummi boni locus quæ-
ep. 54. ris? Animus hic, qui niſi purus & ſanctus ſit, vt di-
or. peruenit. cit Seneca, Deum non capit. Omnia ergo impedimenta dimitte, & vaca bonæ menti. Nemo enim
ep. 52. ad illam * venit occupatus. Proijce quæcunque cor tuum laniant: quæ ſi aliter extrahi nequeunt,
ep. 32. ipſum cor cum illis euellendum erit. O quando illud videbis tempus, quo ſcies tempus ad te non penitus pertinere. Tunc animus noſter habebit quod

gratuletur ſibi, cùm emiſsis his tenebris in quibus ep. 80.
hic volutatur, non tenui viſu *clam proſpexerit: ſed or. clara.
totum diem admiſerit, & redditus cælo ſuo fuerit.
Qui quò deſtinauit vult peruenire, vnam ſequatur ep. 45.
viam, nec per plurimas euagetur:

Exempl. de quodam turbulentâ vita.

ALium quempiam in partibus Galliæ ſub Philippo Rege, noſtris temporibus, viro religioſo referēte, fuiſſe cognouimus. Hic ab ineunte ætate peruicaciſsimæ vitæ fuit, vt illud quod de Iſmaële ſcriptum eſt: Manus eius contra omnes, & manus omnium contra eum, in eo ita videretur impletum, vt nec parentes proprios quieſcere ſuſtineret, ſed ad amariſsimum vitæ finem perduceret. Poſt quos & ipſe miſerabiliter infirmatus, & in agone mortis poſitus, ſumptis Eccleſiaſticis ſacramentis, ſubitò inter manus aſsiſtentium, clamans horribiliter, exiliuit, dicens: Surgite omnes, arma accipite, iuuate me contra proprium patrem, quia omnium inimicorum meorum ductor factus eſt, & me conatur occidere. Et hoc dicens, quaſi contra ingredientem multitudinem ad oſtium conabatur. Nec mora, cadens, euerſis terribiliter oculis, clamauit expirans: Heu me, pater meus modò validiſſimo lapide frontem meam percutiendo contriuit. Hi autem qui aſsiſtebant, neminem quidem videbant, ſed quaſi turbas ſe comprimentium, & ingredientium audiebant. Vide ergo qui nec patrem proprium propitiū habere potuit, quantis diuinæ vindictæ animaduerſionibus dignus fuit. Non tamen abſolutè eum qui apparuit, illius patrem dixerim: ſed quēcūque fortè ex ſpiritibus, ſiue bonis, ſiue malis, cùm dictum ſit: Armabit creaturam ad vltionem inimicorum contra inſenſatos.

7. Gen. 16. conabatur .i. certabat, obluctabatur. Sap. 5.

De contentionis exortæ ſedatione. Cap. XV.

Pro conuehendis floribus rixa quandoque inter apes fit: ſed interiectu pulueris, aut fumo, tota diſcutitur.

1. IN florum genere diuerſæ ſpecies ſunt, vnam cereæ dignitatis ſubſtantiã facientes: cuius alimonia lucis, inter noctis tenebras, domus terrenæ habitationis ſolet iocundiſsimè decorari. In ſcriptura verò conſuetum eſt florum nomine ſpem fructuum ſumi, virtutumque dignitatem deſignari. Quæ virtutes, etſi diuerſæ ſunt in ſpecie, ad vnam tamen patriam, & ad vnum finem fructus vitæ gratia tendunt. Vnde beatus Auguſtinus in libro Confeſsionum de ſeipſo ait; Diſplicebat mihi quicquid agebam in ſeculo præ dulcedine Dei & decore domus eius quam dilexi. Et illud: Volebam conferẽti æſtus meos, vt proferret quis eſſet aptus modus viuendi ad ambulandũm in via Dei: in qua alius ſic, alius ſic ibat.] Diuerſis enim, ſed non* aduerſis vijs, ſancti quique ad vnam patriam diriguntur. In via virtutis iuſtitiæ Noë ſaluatus eſt. In fide Abraham. In timore Iſaac. In propagatione Iacob. In innocentia Ioſeph. In manſuetudine Moyſes. In obedientia Ioſue. In leuitate Samuel. In humilitate Dauid. Helias in zelo. Ezechias in oratione & lachrymis. Ioſias in omnimoda perfectione. Iob in patientia. Daniel in abſtinentia. Thobias in miſericordia. Iſaias in veritatis annunciatione. Ieremias in ſanctificatione. His floribus antiqui Patres vernantiſsimè micuerunt: ſed & his patres

Diuerſæ virtutes ad eundẽ finem tendunt.

Cant. 2. & 7. Eccl. 24.

Aug. l. 8. conf. c. 1. pſ. 25.

Aug. ibid. & loquitur de Simpliciano.

ms. p. 2. imp. auerſis. o

Gen. 6. & 7. gen. 15. ibid. 31. ibid. 29. & 30. ibid 37. & 40. num. 12. ibid. 14. & Ioſ. 1. & 5. 1. Reg. 12. 2. Reg. 6 3. Reg. 19. 4. Reg. 20. ibid. 23. Iob. 1. 2. & toto libro. Dan. 1. 9 & 10. Tob. 1. 2. 3. 4. Iſa. 1. & 6. Ier. 1.

noua

nouæ gratiæ ſingulariter floruerunt. In Maria *Luc. 1.*
primò, matre Chriſti, quæ eſt totius virtutis ex- *Io. 1. & vlt.*
emplar, cum virginitatis & fœcunditatis honore ef- *Luc. 22.*
fulſit humilitas. In Iohanne contemplationis aſsi- *Act. 5.*
duitas. In Petro fides. In ceteris Apoſtolis chari- *Luc. 7.*
tas. In Magdalena deuotio & pœnitentia. In Pau- *1. Cor. 4.*
lo labor, cum prædicationis doctrina præfulſit. Ho- *2 Cor. 11*
rum omnium ſparſim nunc à fidelibus flores virtu- *& alibi.*
tum ſingulariter rapiuntur, vt vnum ædificiũ * my-
ſtici corporis Chriſti cum ſarcinis bonorũ operum *ms. p. 2. imp. corporis Chriſti quod eſt myſticũ.*
onuſti ingredi geſtientes, materiam laudis, quaſi
cecam præbeant in eccleſia Dei, qua in tenebris pec-
catorum, quæ ſolito amplius condenſantur, ſolem-
niter illuſtretur.

De rixa apum non mirandum.

QVod autem in textu dicitur: pro conuehendis 2.
floribus rixam fieri inter apes, nullus miretur,
cùm inter ipſos Chriſti Apoſtolos contentio facta
ſit, quis eorũ maior, virtute, vel meritis, videretur. *Luc. 9 22 & alibi.*

De ſuperba rixa ſedanda.

QVanquam & rixa aliter dici poteſt, cùm quis 3.
in vna virtute præpolleat, vt in abſtinentia &
parſimonia cibi: eoſque qui emboliſmum vel natu-
raliter, vel vſualiter patiuntur, ſecum abſtine-
re etiam cogit inuitos; qui tamen illi in feruore
ſpiritus, vel alia virtute, aut caritate præpol-
lent. Propter quod Paulus ad Romanos ſcri-
bens, ait: Qui non manducat, manducantem *Rom. 14*
non iudicet: diuerſa enim gratiarum dona ſunt, *1. Cor. 12*
vnus autem Dominus. Proinde nota quod in
textu ſubiungitur. Rixa inter apes interiectu
pulueris tota diſcutitur. Et iuſtè quidem. Quid *Eccli 10.*
enim ſuperbis terra & cinis? Nemo altero no- *Sen. l. 3. de ben. c. 28.*
bilior, vt dicit Philoſophus, niſi cui rectius inge-
nium, & artibus bonis aptius atque facilius. Citò *apud eũdẽ in pro*
ignominia fit ſuperbi gloria: ambitio nullum

terminum

Sen. ep. terminum habet, tam ſollicita eſt, ne quem ante ſe
85. videat, quàm ſe.] Similiter rixa fumo diſcutitur.
Quid autem eſt vita hominis, niſi vapor ad modi-
Iac. 4. cum parens.

De ſubditorum mutua admonitione.
Capitulum. XVI.

Verarum apum ſingulæ habent aculeum, ſed eo nihil mitibus nocent: ſi qui verò ſudores amaros habent, & ex natura fœtidi ſunt, hos perſequuntur & pungunt.

1. SVprà poſuimus regē apum carere acu-
l. 1. c. 4. leo, hîc verò dicitur, verarum apum
ſingulas habere aculeum. Sed notan-
dum eſt, quòd inter aculeum regis, &
apum ſit magna diſtantia, cùm ille cru-
delitatem in prælato: iſte loco & tempore, redargu-
tionem vitij in ſubdito deſignet. Verarum enim
apum ſingulas; quæ religioſos, aut fideles quoſque
ſignant; ſine aculeo eſſe non decet: cum diſcretiſſi-
Aug. in mus Auguſtinus dicat in regula. Magis, inquit, in-
reg. c. 20 nocentes non eſtis, ſi fratres veſtros, quos indican-
in op. 23. do corrigere poteſtis, tacendo perire permittitis.
Et Beatus Benedictus in regula ſua. Si quis frater
Ben. in contumax, vel ſuperbus, aut inobediens, aut mur-
reg. c. 23 murans aut in aliquo contrarius regulæ ſanctæ, &
al. ſi ſe- præceptis* ſeniorum ſuorum, contemptor reper-
niorum tus fuerit, hic ſecundum præceptum Domini no-
cōtēptor. ſtri IESV CHRISTI admoneatur ſecretò, à ſe-
&c. nioribus ſuis, &, ſi ſe non emendauerit, obiurgetur
Mat. 18 publicè coram omnibus.] Talis aculeus in clau-

ſtralibus

ſtralibus eſſe debet.

Correptionis omiſſio damnoſa.

DE hoc Ezechiel propheta terribiliter loquitur, 1.
dicens. Si non annunciaueris impio impieta- *Ezec.* 3.
tem ſuam, & ipſe in impietate ſua mortuus fuerit, & 33.
portabis iniquitatem eius. Sed dicis cum Cain.
Numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Et quidem *Gen.* 4.
negando, verum dixit, quia fratrem non cuſtodien-
do, inuidus interfecit. Caue ergo & tu, ne in eo
quod non cuſtodis, occidas: & vtiq; non cuſtodis, ſi
peccantẽ nõ arguis. Quod ſciens doctor gentiũ Pau-
lus, diſcipulo præcepit, dicens: Argue, inquit, ob- *2. Tim.* 4
ſecra, increpa, in omni patientia & doctrina. Et be-
ne dixit in omni patientia: quia Dauid prædixerat *pſ.* 89.
Superueniet manſuetudo & corripiemur. Et qui- *exod.* 7.
dem virga Aaron † quæ prius verſa fuerat in colu- *num.* 17.
brum, poſtea flores, & amygdala protulit. Vnde *Si nõ ea-*
in prouerbijs dicitur. Qui corripit hominem, gra- *dem nu-*
tiam inueniet poſtea apud eum magis, quàm qui *mero,*
per blandimenta linguæ decipit. *ſaltem*
ſpecie.

Modus corripiendi. *pro.* 28.

QValiter autem arguendus eſt proximus, Apo- 3.
ſtolus docet, dicens: Si præoccupatus fuerit *Gal* 6.
aliquis in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis,
huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, cõſiderãs te-
ipſum ne & tu tenteris. Bene dixit, in ſpiritu lenita-
tis. Aſperitas enim crudelitas appellata eſt. Et, ſi
quandoque corda tumidorum frangat, fere tamen
omnium, vt frequenter, exaſperat. Moderata au-
tem lenitas, & ſi quandoque peccantibus reprobis
audaciam præbeat, tamen in generoſis animis male-
faciendi voluntatem annihilat. Alterius vitia, vt *Sen. ep.*
dicit Philoſophus emendanda ſunt; & alterius fran- 25.
genda. Nec deſperaueris diutinos ægros poſſe ſana-
ri, ſi contra intemperantiam ſteteris, ſi multa inui-
tos face-

or. nutriendus. tos facere coëgeris & pati*. Verecundus eſt enim pudor, qui quamdiu in animo durauerit, aliquis erit bonæ ſpei locus. Vitia alterius etſi non excidero, tamen inhibebo. Non deſinent, ſed * intermittent, fortaſſe autem & deſinent, ſi intermittendi conſuetudinem fecerint. Debet aliquid contra vitia aſperè dici, contra pericula animosè: contra auaritiam ſuperbè, contra ambitionem contumelioſè, luxuria, deteſtari, fallacitas obiurgari.]

ep. 29. or. intermittentur. ep. 101.

Præſtat hic puniri quàm in futuro.

4. QVomodocunque tamen, ſiue ſeueriter ſiue leuiter, exceſſus peccantium corrigatur: mallè debet quiſque coram fratribus, & à fratre, virgæ verbere vapulare, quam in illo terribili & extremo iudicio dæmonum ſæuitia cruciari: vel ſaltem, ſi Chriſti benignitas nobiſcum remiſsiùs egerit, ad tẽpus ante iudicium in purgatorio tribulari. Miſerum & plus quàm fatuum iudico, qui differt & eligit corrigi in futuro. Huius ergò rei videas manifeſtum exemplum.

Idem docetur exemplo Hugonis Victorini.

5. APud Sanctum Victorem Pariſijs, in monaſterio Canonicorum regulariũ, magiſter Hugo canonicus fuit: qui ſecundus Auguſtinus, id eſt, ſecundus ab Auguſtino in ſcientia dictus eſt. Qui etſi vitæ valde laudabilis fuerit: in hoc tamen minus perfectè fecit, quod diſciplinas in ſecreto, vel in Capitulo cum alijs, pro quotidianis exceſsibus non accepit. Habebat * enim, vt mihi dictum eſt, carnem tenerrimam, & nimis à pueritia delicatam. Quia ergò naturã, vel conſuetudinẽ potiùs minùs bonam, in ſe, virtutis exercitio, non euicit, audi quid eum inde ſuſtinere contigerit. Ad extrema veniens, à quodam

ms. p. autem.

quodam concanonico ſuo, qui eum in vita valde dilexerat, adiuratus eſt, quatenus ei poſt obitum appareret: Libenter, inquit, ſi hoc mihi per vitæ & mortis dominũ concedatur. His conditionibus medijs magiſter Hugo defungitur, nec multò poſt, redit ad ſociũ præſtolantẽ, dicẽs: Ecce ego, quære quod vis, morari non poſſum. Tunc ille, etſi cũ timore, non tamẽ modicè gratulatus: quomodo, inquit, dilectiſſime, tibi eſt. Bene, ait, nunc mihi eſt: ſed quia dũ viuerẽ, accipere renui diſciplinam, vix vllus dæmonum in inferno remanſit, qui non mihi ictum validum dederit ad purgatorium tranſeunti.

Auctoris exhortatio.

6. ECce nunc cariſsimi, quantò meliùs, quãtò gratiùs, quantò leuiùs in vita quàm poſt mortem, vir ille doctiſsimus vapulaſſet: videant nunc qui nec in capitulis arguere volunt nec argui. Ceſſant accuſationes, & ideo accreſcunt exceſſus. Defert vnus alteri, vt ſibi ab altero deferatur: veniet certè tẽpus in quo cani muto non valenti latrare ſilentium indicetur, ore per ignem flammæ vorantis obſtructo. *Iſa. 56.* Tunc ille qui latratus accuſantium vel corrigẽtium ſuſtinere contempſit: clamores, irriſiones, & cachinnos dæmonum ad pœnas ineuitabiles compellentium ſuſtinere cogetur. Hinc per prophetam dicitur, Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. *pſ. 2.* Et poſt pauca, quaſi cauſam ſubiungens, ait: Apprehendite diſciplinã, ne quando iraſcatur Dominus & pereatis de via iuſta. *ibid.* Memor virgæ ferreæ, cuius propheta iam meminit, quid inde in puerili ætate audierim, audiatis.

De duobus peruerſis ſcholaribus, corrigi nolentibus.

Erant

ERant in ſchola duo inſolétiſsimi ſcholares adoleſcentes, qui non ſolum magiſtri correctiones pati nolebant; verùm etiam ad inſolentias & diſſolutiones alios ſtudere volentes, ſæpiſsimè compellebant: Et hæc quidem magiſter emendare non poterat nec audebat. Contigit ergo magiſtrum mori, & tertio die aut quarto in media ſchola, in effigie magiſtri, diabolum cum virga ferrea coram omnibus apparere. Nec mora cum truci vultu in dictos adoleſcentes exſurgens, & cum virga mortem illis intentans repente diſparuit. Moxque illi, præ pauore in furiam verſi, poſt dies aliquot obierunt. Ex his ergo ſcholares diuinum aduertant iudicium, & magiſtris ſuis ſubdi diſcant, nec vnquam refugiāt corrigi, ne eis contingat poſtmodum ſub virga ferrea vapulare.

ſ. poſt.

Secunda pars textus exponitur.

8\. IN fine autem huius particulæ de apibus notari poteſt, quod dicitur, nihil eos aculeo mitibus nocere: quia non propter legum obſeruatores, ſed propter tranſgreſſores pœna eſt in legibus conſtituta. Si qui verò ſudores amaros habent & quaſi à natura fœditi ſunt, hos perſequuntur & pungunt. Sudores amari, peccata ſignificant, quæ ad amaritudinem pertrahunt ſempiternam. Natura autem fœtidi ſunt qui per conſuetudinem * peccandi, quæ propriè non eſt natura, ſed quaſi altera natura, infames facti ſunt, & fœtore turpis famæ ſuæ corda hominum omni fœtore grauius infecerunt. Tales vtique, boni clauſtrales, vel veri fideles; quaſi veræ apes, non immeritò perſequuntur & pungunt: ſicut Dauid de illis dicit, Perfecto odio oderam illos: inimici facti mihi. Et ſuprà, Iniquos, odio habui: & legem tuam dilexi. Conſequens enim eſt, vt qui legem diligit, inimicos legis, ſcilicet iniquos, odiat, perfecto

1. Tim. 1

ms. p. 2. imp. peccatorū.

pſ. 138.

pſ. 118.

perfecto tamē odio, id eſt, perfectorum,qui Dei facturam diligunt, hoc eſt, hominem , & factum hominis,quod eſt peccatum,oderunt.

De periculo carentium zelo correctionis. Capitulum XVII.

Apes quę aculeum perdunt,mella de cætero facere non poſſunt.

1.
QVid melle dulcius? quid virtute iu- *Iudic.* 14
cundius? hāc vtique in proximo promouere non ſatagunt , qui peccantē proximum arguendo vel accuſandō non pūgunt: vel aliter exponi poteſt, ſed grauius. Apes quæ aculeum perdunt , mella de cætero facere non poſſunt , quia ſæpius fit , vt qui proximo ſubuenire arguendo, vel iudicādo non curat , iuſta vindicta Dei à melle virtutis cadat : & qui fratri ſuo à fouea cauere noluit , ipſemet labyrinthum iniquitatis incurrit.Quid mirum? Maledictus *Ier.* 48.
à propheta dicitur , qui prohibet gladium ſuum à ſanguine . Prohibere autem gladium à ſanguine, eſt proximum nolle verbo corrigere , quo mori poſſet peccato, & correptus viuere Deo, Talis maledictus , id eſt, malo addictus eſt , quia in eo quod proximum curare noluit, eum in malum culpæ in præſenti,& malum pœnæ in futuro perpetuæ damnationis inuoluit . De hoc,quid noſtro tempore contigerit, audiamus.

De eadem re exemplum.

2.

VIdimus in monaſterio quodam monachum, naturali ingenio & ſcientia præditum, virtute caſtitatis,& omni morum honeſtate præclarum . In

ERant in ſchola duo inſolētiſsimi ſcholares adoleſcentes, qui non ſolum magiſtri correctiones pati nolebant; verùm etiam ad inſolentias & diſſolutiones alios ſtudere volentes, ſæpiſsimè compellebant: Et hæc quidem magiſter emendare non poterat nec audebat. Contigit ergo magiſtrum mori,
ſ. poſt. & tertio die aut quarto in media ſchola, in effigie magiſtri, diabolum cum virga ferrea coram omnibus apparere. Nec mora cum truci vultu in dictos adoleſcentes exſurgens, & cum virga mortem illis intentans repente diſparuit. Moxque illi, præ pauore in furiam verſi, poſt dies aliquot obierunt. Ex his ergo ſcholares diuinum aduertant iudicium, & magiſtris ſuis ſubdi diſcant, nec vnquam refugiāt corrigi, ne eis contingat poſtmodum ſub virga ferrea vapulare.

Secunda pars textus exponitur.

8. IN fine autem huius particulæ de apibus notari poteſt, quod dicitur, nihil eos aculeo mitibus
1. Tim. 1 nocere: quia non propter legum obſeruatores, ſed propter tranſgreſſores pœna eſt in legibus conſtituta. Si qui verò ſudores amaros habent & quaſi à natura fœditi ſunt, hos perſequuntur & pungunt. Sudores amari, peccata ſignificant, quæ ad amaritudinem pertrahunt ſempiternam. Natura autem fœtidi ſunt qui per conſuetudinem * peccandi, quæ
mſ. p. 2. imp. peccatorū. propriè non eſt natura, ſed quaſi altera natura, infames facti ſunt, & fœtore turpis famæ ſuæ corda hominum omni fœtore grauius infecerunt. Tales vtique, boni clauſtrales, vel veri fideles; quaſi veræ apes, non immeritò perſequuntur & pungunt: ſi-
pſ. 138. cut Dauid de illis dicit, Perfecto odio oderam illos:
pſ. 118. inimici facti mihi. Et ſuprà, Iniquos, odio habui: & legem tuam dilexi. Conſequens enim eſt, vt qui legem diligit, inimicos legis, ſcilicet iniquos, odiat,

perfecto

perfecto tamē odio, id eſt, perfectorum, qui Dei facturam diligunt, hoc eſt, hominem, & factum hominis, quod eſt peccatum, oderunt.

De periculo carentium zelo correctionis. Capitulum XVII.

Apes quę aculeum perdunt, mella de cætero facere non poſſunt.

QVid melle dulcius? quid virtute iucundius? hāc vtique in proximo promouere non ſatagunt, qui peccantē proximum arguendo vel accuſandō non pūgunt: vel aliter exponi poteſt, ſed grauius. Apes quæ aculeum perdunt, mella de cætero facere non poſſunt, quia ſæpius fit, vt qui proximo ſubuenire arguendo, vel iudicādo non curat, iuſta vindicta Dei à melle virtutis cadat: & qui fratri ſuo à fouea cauere noluit, ipſemet labyrinthum iniquitatis incurrit. Quid mirum? Maledictus à propheta dicitur, qui prohibet gladium ſuum à ſanguine. Prohibere autem gladium à ſanguine, eſt proximum nolle verbo corrigere, quo mori poſſet pœnitendo à peccato, & correptus viuere Deo, Talis maledictus, id eſt, malo addictus eſt, quia in eo quod proximum curare noluit, eum in malum culpæ in præſenti, & malum pœnæ in futuro perpetuæ damnationis inuoluit. De hoc, quid noſtro tempore contigerit, audiamus.

1. *Iudic.* 14

Ier. 48.

De eadem re exemplum.

2. Vidimus in monaſterio quodam monachum, naturali ingenio & ſcientia præditum, virtute caſtitatis, & omni morum honeſtate præclarum. In

quo ſol⁹ ille defectus erat, quòd nullam cõtra peccata rigiditatem habebat. Quem defectum in eo corrigendum ſperantes monachi, cum in abbatem vnanimiter elegerunt. At ille, factus abbás, vt antè, in puſillanimitate & ignauia perſtitit: & ex hoc ordo monaſticus notam ſatis grauem diſſolutionis incurrit, Quod ſuperiores eius, ordinarij nimirum, graue ducentes, illum ab officio remouerunt. Quod ille ſupra modum grauiter ferens, ad tantam paulatim impatientiam venit, vt manus iniquitati totaliter daret, & ſe impudentiſsimè nequíſsimis in dilapidationem eccleſiæ ſociaret. Nec iſtud tempus diſtentiùs intercelsit, cum * ecce poſitus in agonia, importunos exactores ſibi inſtare vidit, ſeq; oportere rationem reddere, non ſolum de ſuis exceſsibus, verùm & de illorum, quos quandoque corrigere debuit, & non correxit. Exactores itaque cùm declinare vellet, nec poſſet, clamans inter anguſtias exſpirauit. O quàm horrendum eſt illius horam exitus expectare; & non cum lacrymis debitis & lamẽtis, & dignis pœnitẽtię fructibus eam pręuenire.

ms. b. triaimp. eſſet.

Concl. HVius ergo exẽpli gratia, correctionis aculeum habeas, ne fruſtreris melle, & à virtute cadas.

De culpæ remiſſione. Cap. XVIII.

Sunt & apes ruſticę, aſpectu horridę, multò iracundiores; ſed labore & opere pręſtantes. Illę aliquando in tantum adacto aculeo pungunt, vt inteſtinum ſequatur, & tunc illico moriuntur.

Apem

APem ruſticam & aſpectu horridã, clauſtrales quoſdam intelligo, qui in exteriori ordinis obſeruatione ſuperficialiter ambulantes, nulla interiüs dulcedine Spiritus ſancti irrorantur. Hi bene in actibus Apoſtolorum ſignati ſunt per illos qui ſe Spiritum ſanctum ignorare reſpondent, & ſe tamen in Ioannis baptiſmate baptizatos eſſe; qui vtique dura abſtinentia præditus, & zona pellicea & camelorum pilis hirſutis horreſcebat. Tales, vt prædiximus, in auſteritate morum, exteriùs ambulantes, actiuæ vitæ multo labore opera præſtant, & ideo iracundiores ſunt. Martha enim ſollicita erat circa frequens miniſteriũ, & ideo erga plurima turbabatur. Tales autem ſi in tantum adacto aculeo pungunt, vt * inteſtini rancoris odium ſequatur, vel aliam occaſionem infirmis & nondum perfectis Fratribus dederint, vt ab ipſis odio habeantur, mortaliſsimè peccant; & quaſi irremediabile peccatum manet quouſque fratribus reconcilientur, & correctis moribus ſe habilitent, vt & ipſi in pace viuant, & alios ſecum in pace viuere permittant. Et vide quàm reprehenſibile iſtud Chriſtus in Euangelio denotauit. Qui ſcandalizauerit, inquit, vnum de puſillis iſtis qui in me credunt, expedit, ſupple magis ei, vt ſuſpendatur mola aſinaria in collo eius & demergatur in profundum maris. Nota quòd rariſsimè Chriſtus, niſi hîc pœnas certas in alio peccato diſtinguit: hic autem pro ſolo ſcandalo demerſionem in mari cum mola aſinaria fieri iudicauit. Quis autem magis ſcandalizat hominem, quàm qui ei occaſionem peccati & ſcandali præſtat? De his autem quorum reprehenſiones vel mordacitates odium ſequitur inteſtinum, Exemplum noſtri temporis audiamus.

Io nimia auſteri cauenda in reprehẽdẽdo.

Act. 19.

Mat. 3.

Luc. 10.

ms. p inteſtinũ z imp. inteſtini & rancoris

Mat. 18.

Exemplum de odio inteſtino terribiliter punito.

2. VEnerabilis Iacobus de Vitriaco, cuius ſupra
l.1.c. fecimus mentionem, vt multis adhuc notum
22.p.2 eſt, crucem Hieroſolymitanam ob ſalutem multorum in Brabantia prædicauit. Contigit autem, vt pacificaturus quadam die mortales inimicitias, iniuriam paſſum, primò ſuppliciter, deinde proſtratus pedibus eius, ſemel, iterum, & tertiò cum multitudine populi pręſente rogaret, nec proficeret in rebellem. Conuerſus igitur ad populum, dixit: Palam omnibus conteſtor vos: quia qui ſpernit nos, ſper-
Luc. 10. nit & eum qui mittit nos. Rogate ergo Dominum vt tale ſignum oſtendat in hominē obſtinatum, quo cunctis præſentibus pateat eum hoſtiliter contra ſe in retentione odij contra proximū hoc egiſſe. Nec mora, vbi vir ſanctus orationē expleuit, miſer ille euerſis oculis, ſemel, iterum & tertiò in terram corruit: oreque cruorem ſpumans & ſaniem, horroris maximum ſpectaculum & piaculum omnibus præbuit. Tunc flente populo, vir reuerendus fuſa prece proſtratum erexit. Qui mox integerrimè ſoſpitatus, vbi ante ſe inimicum vidit, quaſi * aliquid * amiciſ-
ms.p.omit. aliquid 2. imp. amiciſſimū. ſimum rogaturus, cum lacrymis veniam petiuit, ruenſq; in oſcula eius, ad lacrymas & laudem Chriſti omnium corda commouit. Similiter & de hoc eodem articulo quiddam valde memorabile in Germaniæ partibus contigit.

De nobili qui alteri mortem fratris indulſit.

3. *Simile refert Cæſar. l.8. dial. cap.21.* NObilis quidam fratrem vterinum à quodam plebeio & ignobili occiſum perdiderat. Fugiēte ergo de patria occiſore, cōtigit vt nobilis ille cum multo comitatu peregrè profectus, impræmeditatè

ſoli in

ſoli in agro occurreret occiſori, qui mox extracto gladio vbi inimicum * impetijt, in terram proſtratus occiſor, clamauit. Miſerere mei nobiliſsime vir, pro * illius memoria qui tui miſertus & omnium, mundum iſtum ſua morte redemit. Repente nobilis animus in lacrymas reſolutus illã quam extenderat retraxit manum. Sed cùm hoc ignauię adſcriberetur à ſuis, & iterum manum extenderet in proſtratum, iteratò reo ob remiſsionem omnium peccatorum eius veniam petente, ſecundò manum depoſuit. Tertioq; increpatus à ſuis, cùm mortẽ * certiùs intentaret, & miſer ille ob euaſionis anguſtiæ, quam omnis caro in extremo eſſet iudicio perpeſſura, veniam precaretur, reſpondit nobilis genere, ſed nobilior mente. Et ego, inquit, tibi prorſus mortem fratris indulgeo. Nec mora, eadem die, vt audiret miſſam, eccleſiam introgreſſus: vbi coram imagine crucifixi tertiò genua flexit, viſus eſt à quodam ſancto viro, ad ſingulas genuflexiones nobilis illius, crucifixus caput ſuum humiliter inclinare. Seorſum ergo vir ſanctus ille, qui ſolus hoc viderat, nobilem euocauit, quis eſſet interrogat. At ille, miles, inquit, dicor in terra qua natus ſum. Et rurſum ille. Dicas mihi cariſsime, nihil celes: In quo confidiste magis diuinã miſericordiam meruiſſe? Tunc miles, peccator, inquit, ſum, & ſæculo deditus, in nullo prorſus, niſi hodie forſitan, veniam promerui. Et his dictis, quid actum eſt retulit: Mox ille, & qui vidiſſet exponens, ad actum vitæ gratioris & meriti nobilem exhortatur.

ms. p. 2. imp. expetijt.

ms. p. 2. imp. illo qui &c.

ms. b. ter impreſ. tertia.

Exemplum de vera ingenuitate Archytæ Tarentini.

ET dignè quidem de vero nobili hoc auditur, quoniam Philoſophus dicit, vera ingenuitas 4.

non recipit contumeliam. Vnde Tarentinus ille no-
Valer. bilisſimus, diuitem intuens villicum malè diſpen-
Max.l. ſantem rebus: ſumpſiſſem, inquit, de te ſupplicium,
4.c.1. niſi tibi iratus eſſem. Maluitque impunitum relin-
quere, quàm per iram impium plus iuſto punire.

De dimittenda iniuria, ex Seneca.

5. NIhil enim eſt tam præclarum, tamque magnificum, quod non deſideret temperantiæ moderamen. Proinde quid philoſophi ſentiant ſuper eo, quod iniuria dimittenda ſit proximis, videamus. Dicit enim philoſophus. Nunquã ſcelus ſcelere
apud Sē. vindicandum eſt. Quam impium eſt nocuiſſe, quod
iis pro. oderis lædere, quanto iniquius odiſſe quod læſeris? O quàm magnarum virium eſt, lædētem negligere. Res igitur magnæ clementię eſt, indulgendo peccata corrigere, non vindicando. Ridiculum eſt odio nocentis innocentiã perdere. Sed reuera beneficiorum memoria fragilis eſt, iniuriarum tenax. Si quis
l.1. declē iraſcitur, & ab aliquo pœnas expetit, à ſe exigit. Ma-
cap. 5. gni animi eſt proprium, placidum eſſe, trãquillum-
or. sēper. que: & iniurias atque offenſiones * ſupremè deſpi-
l. de 4. cere. Si magnanimus fueris, nunquam tibi iniuriam
virt. c.2 fieri iudicabis. Honeſtum enim vindictæ genus, ig-
Sē.l.5.de noſcere. Propoſitum optimi viri & ingentis animi
ben. c.1. eſt, tam diu ferre ingratum, donec fecerit gratum. Nec te ratio iſta decipiet ſuccumbunt vitia virtuti-
or. prope bus, ſi illa concito odiſſe * parauerìs.
raueris.

Concl. DIſcant ergo apes fidelium pro tempore, loco, & perſona, aculeo pungere, & nullum inteſtinũ fraterni odij in cordibus retinere, vt ſic in mellis dulcore proficiãt, & fratrem charitatiuè correctum, emendatumque oſtendant.

De non

De non quærendo gloriam propriam. Capitulum XIX.

Inter omnia genera animalium, illud ſupra modum mirabile eſt, quòd apes communem habent ſobolem, & eis communis eſt fructus.

QVid ergo monache & religiosè viuens, quid prædicator egregie, de fructu multiplici ſingulariter gloriaris? Et tuus fructus, ſi congaudeo, meus eſt: Et hoc, vt Auguſtinus dicit, charitas operatur. Charitas enim teſtante Apoſtolo, non eſt ambitioſa, non quærit quę ſua ſunt. Rex Dauid, quem Deus hominem ſecundum cor ſuum inueniſſe teſtatur, in multitudine populi, quaſi ſub eo auctus creuerit, gloriatus; cum populo ſuo tanta animaduerſione percuſſus eſt diuinitus, vt ſeptuaginta milia populi, angelo cædente, corruerent; & ipſe regni gloria deſtitutus, proprium filium fugeret, & in maxima penuria tribus menſibus exularet. Si ergo regi Dauid in multitudine populi nequaquam gloriari permiſſum eſt, quid tibi paſtor, prælate, quid tibi monache, quid tibi prædicator eſt & gloriæ? Communem tibi ſobolem reputes, communem tibi fructum cum alijs. Paulus ille excellentiſsimus prædicator olim in electis fidelibus repræhendit quod dicebant: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ. Et iuſtè, quia poſtea ſubinfert: Ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, vt non glorietur in conſpectu eius omnis caro. Quare autem ille glo-

1. Quæ benefeciſti cōmunia credere debes.

1.Co.13. 1.Re.13 et Ac.13 2.Re.24 2.Re.15

Hæc poſterior pœna non ob ſuperbiam, ſed propter adulterii et homicidii ei inflicta eſt.

1.Cor.1. ibid. m.

Ioan. 1. ille glorioſiſsim⁹ Nathanael, cui Chriſtus ſuper omnes ferè Apoſtolos & diſcipulos ſuos teſtimonium perhibet, dicens: Ecce verè Iſraëlita, in quo dolus non eſt, ſicut Petrus & Andreas, qui vtique homines erant ſine litteris & idiotæ, Apoſtolatus non accepit dignitatem? Hinc Auguſtinus innuere videtur, quòd Nathanael ſi idiota fuiſſet, Apoſtolus *forſitan extitiſſet. Quid ergo prædicator, quid doctor populi, de multis litteris gloriaris?

Act. 4. Aug. tra. 7. in Io. ms. p. 2. Ip. omit. forſitan. Non caret probabilitate Nathanaelem eſſe Bartholomæum.

De ſexaginta iuuenibus parua litteraturæ receptis ad ordinem a beato Iordano.

2. MEmor ſum loci, temporis, & perſonę quòd beatiſsimę memorię frater Iordanus magiſter ordinis Prędicatorum ſecundus, prædicator ſtrennuus, iuuenes vno tempore tam paruæ litteraturæ ad ordinem recepit Pariſijs ſexaginta, vt plures eorum vix poſſent, vt audiui, cum nulla repetitione ad matutinale officium vnam legere lectionem. Super quo, vt dicitur, à fratribus grauiter ad generale capitulum accuſatus, ſpiritu ſancto repletus dixit. Sinite iſtos, ne contemnatis vnum ex his puſillis. Dico vobis quod multos, & ferè omnes Prędicatores videbitis glorioſos, & per quos Dominus ſuper*multos lucidiores & litteratiores in ſalutem operabitur animarum. Quod nos veridico ore dictum vſq; in hodiernum diem vidimus, & videmus.

Mat. 18.

ms. p. 2. imp. multo.

Concl. DIſcant ergo melliflui fructus apes cum gaudio & admiratione fidelium ſobolem communē habere, & non in fructu ſingulariter gloriari.

De mutua & vera amicitia. Cap. XX.

Mira apes amicitia fouentur inuicem.

Et hoc

ET hoc iure, cùm Chriſtus totius 1.
virtutis exemplar nequaquam diſ- *Io.15.*
cipulos ſeruos, ſed amicos vocare
dignatus eſt. Eccleſiaſticus quoque
de auaritia eleganrer inſinuans, di- *Eccl.37.*
cit: Ne obliuiſcaris amici tui in ani- *Vt nomi*
mo tuo: & non immemor ſis illius in operibus tuis. *natim*
Fidelitatem amicitiæ omnes diuinæ ſcripturæ com- *pro.17 ec*
mendant. Sed & philoſophi iucunda nimis eſt pul- *cl.6. etc.*
cra de illa teſtantur. Ait enim philoſophus. Nullius *Sē. ep.6.*
boni ſine amico vel ſocio iocũda eſt poſſeſsio. Cum *epist. 7.*
his conuerſare qui te meliorem facturi ſunt: illos
admitte, quos tu potes facere meliores]. Tales tibi
comparabis amicos, quibus poſsis & in aduerſis
confidere, et in proſperis non timere: vt & hinc te in
aduerſis ſubleuent, & inde te in proſperis non ſup-
plantent. Qualem amicum habere volueris, talem
te exhibeas erga ipſum. Ita ſemper amicum habeas,
vt poſſe fieri inimicum putes. Ita credas amico, ne *apud Sē.*
ſit inimico locus. Turpius nihil eſt quàm cum eo *in pro.*
bellũ gerere cum quo familiariter vixeris. Ego tibi *Sē. ep.9*
monſtrabo amatoriũ ſine medicamẽto, ſine herba,
ſine vllius * veneficij carmine: Si vis amari, ama. Ne- *ms.p.ve*
gociatio eſt non amicitia, quæ ad comodum accedit: *nefici.*
quæ quid conſecutura ſit, ſpectat. Detrahit amicitiæ *or.vene-*
maieſtatem ſuam, qui illam parat ad bonos caſus. Si *ficæ.*
aliquem amicum exiſtimas cui non tantundem cre- *epiſt.3.*
dis quantum tibi, vehementer erras, & non ſatis no-
ſti vim veræ amicitiæ. Omnia cum amico tuo deli-
bera, ſed de ipſo prius. Poſt amicitiam credendum
eſt: ante amicitiam iudicandum. Tu ita viue, vt ni-
hil illi committas, niſi quod cõmittere etiam inimi-
co poſsis. Diu cogitat antequam tibi aliquis in ami-
citiam copulãdus ſit. Cùm placuerit, toto illum pe-
ctore admitte: tam audacter cum eo loquere quam
tecum. Vtrumque vitium eſt, & omnibus credere,

& nulli]. Semper in amicitia fixus eſto. Contra amicum nulli credas, niſi quod ipſe probaueris: Vera amicitia nunquã fefellit, ſed sẽper ſtabilis perſeuerat. Si verò in contrariũ actum eſt, nunquã vera fuit.

Exemplum mirabile de duobus amicis.

2. DE duobus verè amicis, vir quidam philoſophiæ deditus iſta narrauit. Erat vt memini, parum ante noſtra tempora, iuuenis quidam ſagax ingenio & diues valde, qui nuncios ſuos per diuerſas mundi partes mercationis cauſa mittebat. Eorum quidam, vt veneruut in partes orientis, repererunt gentilem quendam in omnibus copijs & rebus mundi ſuper omnem modum ditiſsimum, liberalem in omnibus & fidelem. Quid plura? Nunciãt illi talem ſe habere dominum. Vadunt, & redeunt, munera ex parte domini ſui gentili deferunt, referuntque maiora iuueni Chriſtiano. Ex quo iuuenis ipſe tantum amore & admiratione ſuccenditur, quòd properat cum multo comitatu & muneribus in orientem, videre gentilem. Quem ille cum magna gloria & exultatione ſuſceptum, expertus eſt honeſtum hominem moribus, ſagacem ingenio, & præ omnibus liberalem, ſecumque illum tenet non paruo tempore, nec paruis expenſis. Et cum redire deliberaret ad patriam, eum ad theſauros incomparabiles introduxit. Sed cum aliquid ille accipere conſtantiſsimè recuſaret, tandem oſtendit illi ſeptem puellas virgines in conclaui, nobiliſsimas genere, & pulcherrimas in decore, quas ſecundum ritum ſuum, oportuno tempore ducere proponebat, & dixit ei: Ex his tibi vnam eligas in vxorem, nec mora iuuenis ſupra modum animo captus* & oculis, vnam elegit, præſtantiorem moribus & decore. Cui gentilis, Optionem, inquit, dedi tibi, & & tu mihi prę omnibus dilectiſsimam elegiſti. Et tu quidem vt ſapiens, experieris quid dederim tibi: &

ms. p. in.

ego, vt

ego, vt minus ſapiens propter te, quid dimiſerim * non cauſabor. his dictis, ſpōſę tradidit cōdigna munuſcula, & eā Christiano tradidit. At ille ad propria veniēs, ſponſam ſuam in magna gloria baptizatam, accepit vxorem, & mulierem mirę virtutis inuenit. Ipſe autem auctus gloria & diuitijs, in virum profecit maximum ciuitatis. Gentilis autem * è contrario, frequēter recolens quid in dicta iuuencula perdidiſſet, grauari cœpit animo vltra quam credi poteſt, & paulatim præ triſtitia contabuit in eo ſpecies atque ſenſus. De die ergo in diem, de āno in annum, de tempore in tempus decreſcens rebus, cùm iam nihil curaret de omnibus quæ haberet, tandem ad extremam miſeriam deueniens, exul de patria, quaſi infatuatus ab inimicis eſt expulſus. Qui cū quid ageret ignoraret, incidit cordi eius, amicū viſitare debere pro quo talia incurrerat: nec poſſe credere eū futurum ſui immemorem, & nunc tāti piaculi contemptorem. Aggreſſus ergo iter, venit ad locum vbi ille manebat, & pulſans ad portā quōdam amici ſui, dixit quis eſſet. Neglexit nuncius verbū: non intromiſſus eſt. Quo in facto gentilis contriſtatus ad mortem, veſpere veniente, ſuper vaſtum eccleſię atrium ſe proiecit. Intempeſtę ergo noctis ſilentio, quidam latrunculus inſidiatus tranſeunti, ipſū occidit clāq; diſceſsit. Mane autem iuxta gentilē inuento homine occiſo, idem gentilis ignotus capitur, & congregatis nobilibus & populo ciuitatis offertur captus, & illi factū imponitur. Qui cum deſperatione fractus, homicidium non negaret. ille quondā amicus eius, ſtās diutiùs ſtupefactus, contemplatus eſt hominem, & cognouit, ſtatimque proſiliens cùm ille duceretur ad mortem, clamauit. Innocens iſte eſt, ego ſum qui factum feci. Nec mora, dum cum maximo clamore & mœrore populi procumberet decollandus: ille qui factū fecerat, prouidētia diuina, veritus tam no-

ms. p. ex. periri nō cunctabor.

ms p. 2 īp. omit. (è cōtrario.)

tam nobilem & innocentem hominẽ deperire, in medium proſiliens, exclamauit. Innocẽtes ambo, & primus & ſecundus, ego sũ ille nequiſsimus, qui homicidium perpetraui. Mox iudex & proceres ciuitatis mirabiliter ſtupefacti ſimul capiunt dictos tres viros. & factum diligentius perſcrutantes, cùm veritatem per omnia cognouiſſent, innocentes abſoluunt, ipſum reum præ admiratione piaculi dimittunt. Chriſtianus autem ille obuijs manibus & oculis amicum ſuſcepit: & vt breuiter dicam, inuitat ad fidem, annuit ille, baptizatus eſt: accepit vxorem nobilem conſobrinam amici: & eo cogente dimidia cum illo bona partitus eſt quæ habebat.

Cõncl. APes ergò fidelium, Chriſtiana & debita amicitia adinuicem foueantur: ſtudeantque diuinę gratiæ dediti exemplum ſaltem gentilis hominis imitari.

De bono hoſpitalitatis. Cap. XXI.

Sunt apes hoſpitalitatis virtuti deditæ: apes enim extraneas, dummodo bonæ & mitis naturæ ſint, ſecum recipiunt.

1\.

Gen.19. QVid mirum? per hanc enim, & Loth euaſit incendium, & Abraham *Gen.18.* receptis & refectis Angelis meruit benedici. Et *Heb.13.* Apoſtolus, hoſpitales, inquit, *1.Pet.4.* inuicem, ſine ſimulatione. Et bene addidit, ſine ſimulatione, quia maximè iſto tẽpore in pluribus videmus hoſpitia ſimulata: vt hoc faciant ſeculares homines aut propter verecundiam

vbi bib. habẽt ſine murmuratione.

cundiam honeſtatis: aut propter fauorē, & gloriam ſecularem, pauci verò ſimpliciter propter Deum. Et verè credo quod qui modo debito indigentibus hoſpitium exhiberet, ei etiam Dominus refunderet in præſenti, & de hoc digna fratris Prædicatoris relatione manifeſtum miraculum enarrabo.

Miraculum de hoſpitalitate remunerata quod Romæ contigit.

FVit Romæ vir quidam pius & bonus, qui indifferenter homines religioſos & pauperes ad hoſpitium ſuum inuitabat. Contigit autem eum ſenio confectum rebus temporalibus attenuari & angustiabatur plus quòd ſolitam hoſpitalitatem exercere non poſſet, quàm quòd ad vſus ſuos ſufficientiam non haberet, Cumq; vna noctium anxius pro talibus in lecto iaceret ſemiuigilans, audiuit vocem dicentem ſibi. Vidi charitatem tuam & miſericordiam quam in exibenda hoſpitalitate, multo tempore infatigabilitèr habuiſti, & per hanc ad vitam pauperem deueniſti. Volo ergo non ſolùm in futuro remunerare te, verum etiam in præſenti. Loquere illi diuiti, & de vinea tua quę melior eſt, cum vinea illius concambium facies. Ipſe autē libenter annuet verbis tuis. Habita ergo illius vinea, in medio illius aceruum fodias in profundum, & ſub eo reperies quod Romanis copijs eſt inuiſum. Ad hanc igitur vocem cùm protinus homo non obediret, ſecundò qnoque & tertiò idem quod prius vox diuina pręcepit. Tunc igitur homo ad diuitem veniens obtulit concambiū vinearum. Cui diues, libenter, inquit, id faciam, & quo melior tua eſt mea, tibi ſoluam. Cui pauper, nolo ait, ſed æquo valore concambium fiat, & factum eſt ſic. Mox pauper, communicato ſecretæ rei conſilio filio quem habebat,

2.

& duabus

& duabus pariter filiabus, ad aceruum cum eis ſupradictum accedit in vineam, & iucipiunt fodere cum ſpe magna. Cumque diu fodiſſent, necadhuc effectus ſui ſignum aliquod inueniſſent, cœperunt patri ſuo filius cum ſororibus inſultare. Quibus pater, nullo, ait, modo poſſum credere fruſtrandum me eſſe. Aceruo igitur pater cum filijs viriliter inſiſtentes, tandem in profundo inter ingentes lapides, vas marmoreum plenum aqua, & in ore ipſius vaſis ollam vitream plenam balſamo, & in orificio ollę vas paruum fictile, & in eo tres lapides precioſos, ſmaragdum, ſapphirum & carbunculum quantitatis non modicæ, repererunt. Nihil autem aquam in vaſe marmoreo reputantes, effuderunt eam. Quæ mox vt effuſa eſt, inſtrumenta quædam ærea in quibus laborauerant perfuſione contingens, colorem æris in pulcherrimam auri ſpeciem commutauit. Erat enim aqua ex ſanguine & carnibus baſiliſci in modum aquæ roſaceæ per eleuationem facta, qua ſolet ab Alkimiſtis aurum fieri ſophiſticatum: ſed hac aqua deus noluit dicti viri innocentiā maculari, & ideo effuſa * diſperijt. Balſamo verò, cum dictus
ms.b. homo debilitatus viſu, vſus fuiſſet neſcius, quaſi co-
tria imp. muni oleo per dies aliquot, viſum integerrimè re-
diſparuit cuperauit. Et poſt, cognito per presbyterum ſuum
quod eſſet balſamum; vendidit illud * inæſtimabili
ms.b ter precio: & pro lapidibus quos inuenerat precioſis,
imp.ineffabili.o pecunias copioſiſsimas & multas accepit, factuſque diues & inclytus, glorificauit Deum, & poſt ſe filios & nepotes ſuos in multis copijs dereliquit.

Concl. STudeāt ergo Apes fidelium, hoſpitalitatis gratia, pauperes & peregrinos, & maximè vita probatos ſecum recipere, & neceſſaria miniſtrare.

De

De auaritia cauenda. Capitulum XXII.

Cùm plura genera animalium cupida ſint & auara, apum genus nullis auaritiæ ſpurcitijs ſcatet, ſed ſuper beneficium gratulatur.

ET dignè quidem, quia auaro ſecundum verbum Sapientis nihil eſt ſceleſtius, & hîc ſuppleas, Chriſtiano. Eſt enim ſecundum Apoſtolum auaritia idolorum ſeruitus, quod eſt peccatum maximum. & Chriſtianis finibus propulſandum. 1 *Eccli. 10.* *Epheſ. 5.*

Quomodo philoſophi auaritiam deteſtantur.

HAnc auaritiam & Philoſophi deteſtantur. Dicit enim Seneca in prouerbijs. In nullum auarus bonus eſt, in ſe peſsimus. Cupiditatem effugere, regnum eſt vincere. Negandi cauſa auaro nunquam deeſt. Pecunia, ſi vti ſcias, ancilla eſt, ſi neſcias, Domina: pecunia non ſatiat auarum, ſed irritat. Quid hac re fieri ſtultius reputamus? Nihil ſatis eſt morituris. Quamdiu ſatis nihil tibi fuerit, ipſe alijs ſatis non eris. Reſiſtendum eſt occupationibus cupiditatum, nec explicandæ, ſed ſubmouendæ ſunt, ſi ſemel intrauerint, * in locum ſuum alias * inſtituent. Principijs illarum obſtemus, melius non incipient quàm deſinent. Nos cæca cupiditas in nocitura non ſatiatura præcipitat. Quibus ſi quid ſatis eſſe poſſet, fuiſſet; qui non cogitamus quàm iucundū ſit nihil habere, quàm magnificum * ſit, plenum * eſſe, nec ex fortuna pendere. Diſcedēt aliquando iſta bona

2. *apud Sē. in pro. lit ex ep. 109 ibid. lit. e. n. p.* *Sē. ep. 128* *ep 19.* *ep. 73.* *adieci (in) ex or quod legit ſubſtituent.* *ep. 15.* *ſit et eſſe adieci ex or.*

iſta bona inſidioſa & ſperantibus meliora. Si quid in illis eſſet ſolidi aliquando implerent: nunc autem haurientium ſitim concitant, non extinguunt.

Dictum Diogenis.

3. CVm Diogeni à capite de nocte fur ſacculum cum nummis trahere conaretur, & ille ſentiret: trahe, inquit, infelix, vt facias vtrumq; dormire.

Exhortatio ad contemptum diuitiarum, & exemplum de vſurario caſu imaginis interempto.

4. DOcearis ergò mobilia eſſe quæ dedit caſus, & maiore curſu fugere quàm venire: nec his portionibus quibus ad ſumma peruentum eſt, retroiri: ſed ſæpe inter fortunam maximam & vltimam nihil penitus intereſſe. Vnde contigit, vt didici Fratre Minore referente: In porta frontis eccleſiæ cathedralis in Gallia, imago vſurarij ſculpta de lapide, deſuper quaſi cum ſaccculo pecunię euidentiùs pręminet. Vt autem quidam maximus ac ditiſsimus vſurarius ciuitatis eccleſiam quadam vice per portam debuit intrare, imago prædicta vſurarij deſuper cadens capiti intrare conantis illiſit, & repente contritus, turpiter expirauit.

De obitu miſerabili alterius vſurarij in Brabantia.

5. VIdi & ego ipſe in Brabantiæ partibus, vſurarium nequã valde, qui multos nobils s & potentes exheredauerat & pauperes ſpoliauerat ſuprà modum: hic frequenter occurrẽs religioſis, rogabat quaſi cum lacrymis pro ſe orari, ſed in nullo penitus ſe correxit. Cumque ſuper hoc eum frequentiùs arguiſſem,

guiſſem, nec tamen in aliquo profeciſſem, accidit vt repentina infirmitate correptus, ad exitum propinquaret: & ecce ſubito duo ingentes tenebrarum canes lectum iacentis circuitibus ambiebant. Ipſe verò protracta linguâ ad longitudinem prope pedis, dehiſcens, horribiliter expirauit.

VOs igitur apes fidelium exhorreſcite quæ audiſtis, & nolite auaritiæ ſordibus inquinari: ſed ſicut à Deo beneficium hilariter accepiſtis; ita hilariter non habentibus concedatis. *Conc.*

De laude & commendatione virtutis. Capitulum. XXIII.

In apibus quaſi habitualiter totius virtutis inſigne reperies, & quæ in alijs animalibus ſingillatim ſparſa videntur, in iſtis natura mater propẽſiori beneficio congregauit.

EX his illa quidem, ſi dici fas eſt, felix Chriſti mater Maria ſignatur, cui veraciter & eleganter Sapiens dicit: Multæ filiæ congregauerunt diuitias: tu ſupergreſſa es vniuerſas. Hanc & tu fidelis anima pro captu tuo ſtudeas imitari. Si verè conaris, non fruſtraberis in longinquum. 1. *b. Mariæ nulla virtus defuit. pro. 31.*

Eximia virtutis commendatio & de eadem præclara Senecæ dicta.

QVantæ autem, quales, & quæ virtutes ſint, omnis ſacra ſcriptura teſtatur: Sed & has per diuerſa capitula ſupra dicta deſcripſim⁹. Ait autem 2.

apud philoſophorum maximus Auguſtinus: Initiū vir-
Sen. in tutis eſt, imò maxima virtus, amare virtutem. Et
pro Seneca in Prouerbijs. Scias eum multis virtutibus
Sen. ep. abundare, qui alienas amat. Virtutem veram in-
72. telligo, animoſam, excelſam, quam incitat quidquid
ep. 91. infeſtat. Non dat natura virtutem: ars eſt bonum
ep. 93. fieri. Si poteſt virtus efficere ne aliquis miſer ſit:
faciliùs efficiet vt beatiſsimus ſit. Minus enim in-
teruallum à beato ad beatiſsimum reſtat, quàm à
ep. 95. miſero ad beatum. Omnium honeſtarum rerum
ms. p. ſemina animi gerunt, qui admonitione excitantur,
tert. imp non aliter quàm ſcintilla flatu leui* adiuta ignem
aduſta ſuum explicat. Erigitur enim virtus cùm tacta eſt &
ms. b. 2. impulſa Virtus & aliorum ſcientia eſt, & ſui. Diſ-
imp. adul cendum eſt de ipſa vt & ipſa diſcatur. Non contin-
ta, reſt. ex or. git tranquillitas, niſi immutabile quid certumq́; adi-
ep. 97. piſcaris: & hoc Deus eſt. Ex animo illū, nō quia ne-
ep. 77. ceſſe eſt ſequor.* Vnde hominis bonum ipſa vir-
ms. p. ve tus eſt; quæ inter hanc fortunam & illam, id eſt, in-
rum. or. ter aduerſa & proſpera, ſuperba incedit cum magno
vnum. vtriuſque contemptu. Neminē æſtimamus eo quòd
ſuperba eſt, ſed adijcimus illi &* à quib⁹ adornatus eſt.* At-
.1. ſubli que cùm voles veram hominis æſtimationē inire, &
mis & ſcire, qualis quantuſque ſit, nudū inſpice, ponat pa-
glorioſa. trimoniū, ponat honores, & alia fortunæ mēdacia,
or. ea, pro (à) corpuſq; ipſum eruat, animū intuere, qualis, quātuſ-
or. atqui que ſit, alieno, an ſuo magnus. Corpus multis eget,
ep. 81. vt valeat: anim⁹ ex ſe creſcit, ſeipſum alit, ſe exercet.
Quid tibi opus eſt vt ſis bon⁹? velle. Tunc ſcito te in
ep. 10. omni virtute perfectū, cùm eò perueneris, vt nihil
Deū roges, niſi quod rogare palā poſsis. Sic ergo cū
hominibus viue tanquā Deus videat: ſic loquere cū
Deo tanquā homines audiant. Nullo honeſtamēto
ep. 67. or. attin- virt⁹ eget: ipſa ſui magnū decus eſt. Virtuti retroi-
git. re non licet: quidquid * intingit, in ſimilitudinē ſui
adducit: Quidquid tractauit, id amabile, conſpicuū,
mirabile

mirabile facit. Omnis virtus in modo eſt, modus certa menſura. Virtutē materia non mutat, nec peiorē facit dura & difficilis: nec melior eſt hilaris & læta. Quemadmodū minora lumina claritas ſolis obſcurat: ſic dolores, moleſtias, iniurias, virtus magnitudine ſua elidit & opprimit. Nec magis vllam portionem habent incommoda cùm in virtutē inciderint, quam in mari nimbus. Virtus non poteſt maior * aut minor fieri, vnius ſtaturæ eſt. Cato, qua die repulſus eſt, luſit, qua nocte occidēdus, legit. Eodem loco habuit gratulari, & vita excedere. Magnꝰ & virtuoſus animus Deo pareat, & quocumq; fortuna impulerit, ſine cūctatione patiatur. Non mirū eſt in tranquillitate non cōcuti. Illud mirare, ibi extolli aliquē, vbi omnes deprimuntur: ibi ſtare, vbi omnes iacent. Sapiēti nihil eorū diſplicet quæ ferēda ſunt. Nam quidquid in hominē cadere poteſt, in ſe cecidiſſe nō queritur. Sapiēs nihil ſe minoris vitę cōqueritur, quàm quòd virtutes eiꝰ ſpacio breuiore clauduntur. Perfecta virtus eſt, æqualitas & tenor vitæ per omnia ſibi conſonans. Vbique idem eris, ſi prout rerum varietas exigit, ita te accommodes tēpori: nec te in aliquibus mutes, ſed potiùs aptes, ſicut manus quæ eadem eſt, & cùm in palmam extenditur, & cùm in pugillum conſtringitur.

ep. 72. adieci (aut minor) ex or.

ep. 74.

ep. 31. apud Sen. l. de 4. virt. c. 1.

Documenta quædam moralia apud eundem.

DE dubijs nō definias, ſed ſuſpenſam tene ſententiam. Quæ poſſunt contingere, animo tuo cuncta propone. Nil tibi ſit ſubitum: ſed totū ante conſpicies. Cogitationes vagas & inutiles & quaſi ſomno ſimiles non recipies. Cogitatio tua ſtabilis & certa ſit: ſiue deliberet, ſiue quærat, ſiue contempletur, non recedat à vero. Non extollas quemquam: nec deijcias. Mobilis eſto, non leuis: conſtans, non pertinax, paucis familiaris, omnibꝰ æquus. Omnes tibi pares facies, ſi inferiores

3. apud Sen. ibidem.

ibid. c. 3.

or. In iudicio quàm in ſer. ſuperbiendo non contemnas, ſuperiores rectè viuendo non metuas. Cunctis eſto benignus: nemini blandus. Seuerior eſto * iudicio quā ſermone: vita quàm vultu. Rari ſermonis ſis ipſe: ſed * & loquētium patiens, * ſeuerus ac ſerenus: hilaris, nō aſpernans. Quæ noſti, ſine arrogantia imparties, quæ neſcis ſine occultatione ignorātiæ tibi poſtules impartiri. Velis omnibus prodeſſe: nulli nocere. Mēſura magnanimitatis eſt, nec timidum eſſe hominem, nec audacem.

or. omit. (&) or. Seuerus, non ſæuus, ſed hilarem non aſpernēs ibid. c. 4. c. 2. & 6

Rurſum de virtute amplectenda ex Seneca.

4. NVlli præcluſa virtus eſt, omnibus patet, omnes admittit, omnes inuitat, ingenuos, libertinos, ſeruos, reges & exules. Non eligit domum nec cenſum: ſed nudo homine contenta eſt. Corpora obnoxia ſunt & adſcripta dominis: mens quidem ſui iuris, quæ adeo * libera & vaga eſt, vt nec ab hoc quidem carcere cui incluſa eſt, teneri queat quo minus impetu ſuo vtatur, & ingentia agat, & in infinitum comes * exeat. Tutum iter eſt, iocundū iter eſt, ad quod natura te inſtituit. Dedit illa tibi, quæ ſi non deſerueris, par Deo conſurges, Subſilire enim in cælum ex angulo licet, nec ad hoc efficacius vehiculum quam virtus eſt.]

Sen. l. 3. de benef. c. 18. ibi. c. 20. addidi (libera) ex or. or. addit cæleſtibus. ep. 31.

De quadam perſona in Brabantia, magnæ perfectionis.

5. POſtremò quidem exemplū virtutis omnimodę poſuiſſem, ſi nō defectū virtutis in omni homine reperiſſem. Nemo enim bon⁹ niſi ſolus De⁹. Scio tamē perſonā in Brabantiæ partibus adhuc in carne viuentē, quam & cōuerſatione & vita annis triginta familiariſsimè noui: de qua, qui cum illa annis ſexaginta fuerunt, fidelisſimè teſtati ſunt quòd numquā in factis

Luc. 18.

in factis eius, nunquam in dictis aliquid aduerterunt, quod ſaltem veniale peccatum iudicari ab vllo homine potuiſſet. Mores, inceſſus, & verba, tam compoſita, tam ſincera, tam angelica ſunt, vt modus vitæ eius ſuper homines credi poſsit. Vultus eius tantæ maieſtatis & gratiæ, vt omnium in ſe contuentium vultus præ nimio ſtupore & admiratione conuertat.

SAtagant igitur apes fidelium ſecundum datam ſibi gratiam, virtutibus habitualiter inſigniri. Quod enim ſine habitu mulrimodi exercitij ingenijs noſtris adhæſerit, ſicut ſunt artes diuerſæ; vel cordis intimis, vt virtutes, facillima diſsimulatione abolebit obliuio. Quod verò habitudinaliter infixum eſt, permanet inconcuſſum. *Concl.*

De ratione reddenda in commiſſis officijs. Cap. XXIIII.

Sunt & inter apes diuerſa † quædam officia: Aliæ ſtruũt, aliæ poliunt, alię ſuggerunt, aliæ diſtribuũt ex eo quod allatum eſt. *ambo. ms. 2. imp. quidem.*

1.

HIc notare potes officia diuerſa clauſtralium. Ad litteram ſtruere dicũtur, * qui monaſticis prouident inſtructuris, vt Præpoſiti. Polire verò dicuntur, qui eccleſiaſticis operibus præſunt: vt matricularij vel ſacriſtæ. Suggerere verò dicimus illorum eſſe quorum cõſilio regitur monaſterium, vt ſunt maiores, ſeniores, atque prudentes. Diſtribuere autem cellerariorum eſt, qui cibum alijs tribuunt in tempore opportuno. Horum officia in regula beati Auguſtini, & regula beati Benedicti ſingulariter diſtinguũtur; & ex eorum traditionibus etiam inter canoni- *diuerſa officia clauſt. ms. p. 2. imp qui monaſticis inſtitutis prouidẽt inſtructuris. Aug. in reg. c. 20*

ms.p.2. cos ſeculares eorumdem officiorum nomina * re-
imp. ſor tinentur.
tiuntur.

De ratione eorum reddenda.

2. HIs competit, quaſi ſummo iudici Deo ratio-
nem de ſuis officijs reddituris, ita Domino
deſeruire, vt inter bonos, & fideles ſeruos euge me-
reantur audire, & intrantes in Domini gaudiũ, ſu-
mat. 25. per omnia bona illius conſtitui mereantur.

De diuerſitate & certamine virtutum.
Capitulum. XXV.

Videres omnes certare de munere.

1. EVcidiſsimè verum eſt, munus eſſe apud
fideles opus omne virtutis. Sicut au-
tem non omnium eſt virtus: ita non
omnis virtus eſt omnium. Nemo eſt
Luc.18. bonus niſi ſolus Deus. Et dicitur boni-
haberi tas hæc eſſentialis, quæ ſoli competit Deo, non ac-
poteſt ex cidentalis. Sicut enim omnis creatura ex nihilo fa-
Aug.l.4 ctaeſt: ita, teſte beato Auguſtino, ad nihilum ten-
de gen. dit, ſi ſibimet relinquatur, & non diuina prouiden-
ad lit.c. tia in ſuo * ſtabili teneatur. Non ergo omnis virtus
12. eſt omnium, * quia ſolius Dei eſt.
*. imp.
mobi.i.
ms.p.mo
bili ſic
ten.
ms. p.
quòd.

Exhortatio ad certamen virtutis.

2. CErtes ergo fidelis anima de munere virtutis
alicuius, etſi non de virtute omnimoda. Cer-
tes Deo tuo offerre aliquid, quod in conſpectu eius
† gratificetur oblatum. Alij aurum in populo Dei:
†.gratũ alij argentum: alij gemmas: alij purpuram: alij coc-
ſit aut cum bis tinctum: atque alij alia offerebant. Me-
ſiat. cum bene agitur, ſi pilos caprarum, aut minutum cũ
exod.35. vidua in gazophilacium Domini poſuero. Primò
Mar. 12 Cornelium, poſtea Romam obtulit Petrus. Maria
Act. 10. Magda-

Magdalena precioſum vnguentum: Paulus ferè totum mundum, Apoſtoli cæteri ſingulas regiones: vt pote Andreas Achaiam, Iacobus maior Hiſpaniam, Ioannes Aſiam, Thomas Indiam, Iacobus minor Iudæam, Philippus Perſidē, Bartholomęus Indiam * exteriorē, Matthæus Æthiopiam, Simon & Thaddæus Meſopotamiam, Matthias Paleſtinam, Martyres generaliter ſanguinem, Confeſſores linguam, Virgines ſanctimoniam: Nec defuit Sanctorum aliquis qui non de proprio certaret munere, ne in conſpectu ſummi Dei vacuus appareret. Sed & noſtrûm quilibet certare de munere geſtiat, ne lampade vacua, cum fatuis virginibus excludatur. Palmes quidem cum lignis & folijs grauidus, * quaſi filo tenuiſsimo in ſtipite pendet, vt vix poſsit auelli. Quantulacumque virtus ſit, compage charitatis te tenebit in Chriſto, dummodo omnino non cadas. Virtute enim nemo malè vtitur. Nullum diem penitus prætermittas, nulla te ſollicitudo, nullus labor excuſet, quin boni aliquid opereris. *

Mat. 26. Rom. 15. ms. p. 2. imp. minorem. exod. 23. & 34. Mat. 25. ms. p. 2. imp. add. cultui. o. ms. p. 2. imp. add. & vide cauſam. In libro etc.

Mirum quid de gallina ex Plinio.

IN libro de natura rerum, cuius Plinius auctor eſt, dicitur, quòd gallina à ſerpente non poteſt infici ea die, qua ouū ediderit. Quid in ouo, in quo ſpes pulli eſt, niſi fructus boni operis, per quem eſt ſpes vitę perpetuæ, deſignatur? 3. Plin. Nat. hiſt. l. 29 c. 4.

De quadruplici bono opere.

QVale autem eſſe debeat opus illud, propheta Iſaias oſtendit, dicens: Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam. Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Quatuor ponit hîc. Dare panem eſurienti, hoſpitem ſuſcipere, veſtire nudum, non deſpicere proximū, ſed fouere. De his quatuor 4. Iſa. 58.

 exempla

ms.p. 2. cos ſeculares eorumdem officiorum nomina * re-
imp. ſor tinentur.
tiuntur.

De ratione eorum reddenda.

2. His competit, quaſi ſummo iudici Deo rationem de ſuis officijs reddituris, ita Domino deſeruire, vt inter bonos, & fideles ſeruos euge mereantur audire, & intrantes in Domini gaudiũ, ſu-
mat. 25. per omnia bona illius conſtitui mereantur.

De diuerſitate & certamine virtutum.
Capitulum. XXV.

Videres omnes certare de munere.

1. Lucidiſsimè verum eſt, munus eſſe apud fideles opus omne virtutis. Sicut autem non omnium eſt virtus: ita non omnis virtus eſt omnium. Nemo eſt
Luc. 18. bonus niſi ſolus Deus. Et dicitur boni-
haberi
pateſt ex tas hæc eſſentialis, quæ ſoli competit Deo, non ac-
Aug. l. 4 cidentalis. Sicut enim omnis creatura ex nihilo fa-
de gen. ctæ eſt: ita, teſte beato Auguſtino, ad nihilum ten-
ad lit. c. dit, ſi ſibimet relinquatur, & non diuina prouiden-
12. tia in ſuo * ſtabili teneatur. Non ergo omnis virtus
a. imp. eſt omnium, * quia ſolius Dei eſt.
mobi.i.
ms.p.mo
bili ſic
ten.
ms. p.
quòd.

Exhortatio ad certamen virtutis.

Certes ergo fidelis anima de munere virtutis alicuius, etſi non de virtute omnimoda. Certes Deo tuo offerre aliquid, quod in conſpectu eius
2. † gratificetur oblatum. Alij aurum in populo Dei:
1. gratũ alij argentum: alij gemmas: alij purpuram: alij coc-
ſit aut cum bis tinctum: atque alij alia offerebant. Me-
ſiat. cum bene agitur, ſi pilos caprarum, aut minutum cũ
exod. 35. vidua in gazophilacium Domini poſuero. Primò
Mar. 12 Cornelium, poſtea Romam obtulit Petrus. Maria
Act. 10. Magda-

Magdalena precioſum vnguentum. Paulus ferè totum mundum, Apoſtoli cæteri ſingulas regiones: vt pote Andreas Achaiam, Iacobus maior Hiſpaniam, Ioannes Aſiam, Thomas Indiam, Iacobus minor Iudæam, Philippus Perſidē, Bartholomeus Indiam * exteriorē, Matthæus Æthiopiam, Simon & Thaddæus Meſopotamiam, Matthias Paleſtinam, Martyres generaliter ſanguinem, Confeſſores linguam, Virgines ſanctimoniam: Nec defuit Sanctorum aliquis qui non de proprio certaret munere, ne in conſpectu ſummi Dei vacuus appareret. Sed & noſtrûm quilibet certare de munere geſtiat, ne lampade vacua, cum fatuis virginibus excludatur. Palmes quidem cum lignis & folijs grauidus, * quaſi filo tenuiſsimo in ſtipite pendet, vt vix poſsit auelli. Quantulacumque virtus ſit, compage charitatis te tenebit in Chriſto, dummodo omnino non cadas. Virtute enim nemo male vtitur. Nullum diem penitus prætermittas, nulla te ſollicitudo, nullus labor excuſet, quin boni aliquid opereris. *

Mat. 26. Rom 15. ms. p. 2. imp. minorem. exod. 23. & 34. Mat. 25. ms. p. 2. imp. add. cultui. o. ms. p. 2. imp. add. & vide cauſam. In libro etc.

Mirum quid de gallina ex Plinio.

IN libro de natura rerum, cuius Plinius auctor eſt, dicitur, quod gallina à ſerpente non poteſt infici ea die, qua ouū ediderit. Quid in ouo, in quo ſpes pulli eſt, niſi fructus boni operis, per quem eſt ſpes vitę perpetuæ, deſignatur?

3. *Plin. Nat. hiſt. l. 29 c. 4.*

De quadruplici bono opere.

QVale autem eſſe debeat opus illud, propheta Iſaias oſtendit, dicens: Frange eſurienti panem tuum, & egenos, vagoſque induc in domum tuam. Cùm videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne deſpexeris. Quatuor ponit hîc. Dare panem eſurienti, hoſpitem ſuſcipere, veſtire nudum, non deſpicere proximū, ſed fouere. De his quatuor

4. *Iſa. 58.*

exempla ponemus, & primò quòd ſubueniendum eſt pauperi.

De boue VVilhelmi abbatis Vilarienſis qui mactatus à morte reuixit.

5. NOſtro tempore, anno videlicet ab incarnatione Domini M.CC.XXII. quidã abbas VVillelmus nomine, in monaſterio Vilarienſi in Brabãtiæ partibus fuit, qui in pauperes largus valde & pius tali occaſione miraculi extitit, ſicut fratri VValtero, quondam Priori fratrum Prædicatorum in Treueri, à quo & ipſe accepi, idem abbas ſecretiùs enarrauit. Curia erat cœnobio Villarienſi in Loſsẽſi comitatu Haſbaniæ quæ Herx dicebatur, in qua bos cõuerſis fratribus fuit elegãs forma, virtute, & pinguedine: de cuius carnibus quædã paupercula prægnans comedere irremediabili deſiderio concupiuit. Flebat autem quotidie & quaſi cum vitæ periculo torquebatur. Dabantur illi bouinæ carnes pulcherrimæ: ſed ad reſtringendam eius cõcupiſcentiam non valebant. Veniente ergo abbate VVillelmo ad curiam & narrante fratre cõuerſo periculum mulieris, reſpõdit abbas, melius eſt occidi bouem quàm hominem: ſed ſecretè hoc facias, & comple mulieris deſideriũ. Induxit ergo frater cõuerſus bouẽ veſpere ſecretiùs in cõclaui, & occiſum excoriatumq; membratim diuiſit, & repoſuit: particulã verò quã mulier in boue cõcupierat eidẽ mox tranſmiſit. Qua comeſta, mulier ex toto conualuit. Mira res, horrendũ ſpectaculũ. Mane facto, cùm frater cõuerſus famulos ſuos ad aratrũ ſequeretur, videt bouẽ occiſũ arantẽ in aratro, & vltra quàm credi poteſt, terribiliter ſtupefactus, recurrit ad domum, intrat thalamũ, requirit carnes repoſitas, nihil de boue prorſus inuenit, nec carnes, nec pellem, nec ſaltem ſanguinem quem effuderat. Huius rei

tres fratres conuerſi in domo, teſtes idonei pro veritate fuerunt, ſed & ipſe carnifex, vir fidelis & bonus, nec non & ſuper omnes ipſa mulier, quæ in ſola bouis occiſi carne comeſta conualuit, cùm in cæteris non potuiſſet: quia in eis quodam occulto, ſed tamen naturali inſtinctu, cum violenta deſiderij virtute decreuit. † Familiam autem curiæ res penitus latuit, quia eã diuulgari abbas ſtrictè prohibuit.

carnifex .i. lanio.

ſubaudi appetitus.

De vita eiuſdem abbatis.

APud ipſum autem abbatem res adeo valuit, vt ſicut ipſe dicebat, qui ante naturaliter parcus fuit, largus ſuper omnes abbates ordinis, & pius in pauperes extitit. Hic poſtmodum in Clareuallenſi monaſterio abbas electus & tranſlatus, cum multis Archiepiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, & Prælatis ad generale Cõcilium Romæ à Domino Papa Gregorio nono vocatus, à Frederico Imperatore in Lombardiæ partibus captus eſt, & poſt triennium ab ipſo Imperatore pro vitæ meritis ſpecialiter eſt dimiſſus, & poſt pauca rebus humanis exemptus eſt. Hunc ſpecialiſsimè lacrymis deditum vidimus, & vt illi dixerunt qui eundem ſecretiùs cognouerunt: in tantum diuinæ contemplationis aſsiduitati vacabat: vt ei dominus multa viſione mõſtraret, De quibus nonnulla ſcripta vidimus & probata. 6.

De farina à Deo miſſa matronæ quæ liberalis erat in pauperes.

SEd hinc potiùs ſpecialiter videamus de eo quod panis dandus eſt pauperi, & quòd in exemplũ huius rei, anno ab incarnatione Domini M.C.XCV. multa per Gallias & Teuthoniæ partes miracula contigerunt. Ex quibus vnum referã, quod cuidam matronæ in Brabantiæ partibus contigit, quam optimè noui. Erat in illo tempore, * citra 7.

ms. p. cim

 montes

ẽams. b. tert. imp ſinter Al pes & Angl.

montes Alpium & Anglicum mare, fames peruali da, ita vt communis populi multitudo maxima moreretur. Tunc illa, quam diximus, matrona, genere clara & opibus, egenis cœpit ſine pondere, menſura, & numero, liberaliter erogare: Quod cernẽs vir eius miles, arctauit eam, & ei farinæ menſuram certam per ſingulas hebdomadas dari fecit: Quam, vbi die quadam, totam expenderat, inſtante paupere & petente, præcepit ancillæ domina, vt diligẽter ſcopata ciſta in qua repoſita fuerat farina, pauperi, ſi quid inueniret, afferret, & fecit ancilla vt domina iuſſerat. Poſt hanc venit & alter, qui ſe nihil comediſſe infra biduum deplorabat. Quod vbi audiuit domina, fleuit; & iteratò iubet ancillæ ſcopare ciſtam, & pauperi aliquid impartiri. Iurat ancilla nihil penitus in ciſta remanſiſſe, ſed inſtante Domina cum lacrymis vt attentet, currens impatientiùs & ciſtam aperiens, plenam florentiſsima ſimila mox inuenit. Ad cuius intuitum, ancilla clamans horrificè, cecidit in extaſi reſupina. Clamore audito, accurrit domina, accurrit dominus, accurrunt & famuli, & viſo miraculo, in commune Dominum benedicunt. Mox vir ipſe horreum lætus aperiens, omnibus ex illa die aduenientibus dedit. Nec defuit annona ſitarcijs, donec ſuperueniente Auguſto propitiaretur Dominus populo quem afflixerat. Dixit autem mihi dictus miles maritus dominæ, quòd niſi fuiſſet diuinum miraculum, nequaquam ſibi tria vel quinque horrea ſuffeciſſent.

Eidem feminæ auicula ſuauiſſimè cantabat.

8. SEd & ipſa venerabilis & nobilis femina, mihi ſicut confeſſori ſuo, ſincero animo, & cum gaudio mentis dixit, quòd & nocte & die, ſeptem horis quæ Canonicæ nuncupantur, auis miræ pulcritudinis

tudinis & decoris, eam dulciſsimis & ineffabilibus vocibus annis ante mortem plurimis ſolaretur. Elãguit enim multo tempore in lecto iacens. Cumque ab ea quæſiuiſſem, cuius auis voces imitari illa volucris videretur: nihil, ait, in terrenis eſt quod illius poſſet vocibus comparari. Nec ſolis auribus delector in illis, verùm etiam ad cor interiùs transfunditur modulamen, & ex eo ſpiritus meus ad delicias æternales deſiderantiùs excitatur.

Eadem liberatur à diutina tentatione per ſanctum Martinum.

HVic eidem beatiſsimæ mulieri, vt mihi ipſa cum lacrymis reuelauit, tentatione quadam annis ſexdecim quaſi quotidie laboranti, in vigilia ſolennitatis ſuæ beatus Martinus in eccleſia oranti apparuit, qui quaſi viueret pontificaliter infulatus altaria ſingula cum thuribulo aureo circuiuit, indeque ad eam veniens, ipſam ab illa tentatione diutina liberauit. Quid mirum? Omne animal diligit ſimile ſibi: Martinus adhuc catechumenus Chriſtum in paupere veſte contexit: iſtam autem numquam lætam vidimus, numquam ridentem, niſi cùm manus liberas ad egenos extendere potuiſſet. Et verè, bene, & dignè, quia hominem cui Deus cor beneficum tribuit, & in eleëmoſynis dandis hilariter delectari, nihil in terrenis credo dulcius experiri. Si verò talium quis non ſufficeret dare quod voluit, vt frequenter & ſæpe viſum eſt, eidem * benignitas Domini quod non habuit, miniſtrauit.

9. *Eccl. 13.* *ms. p. benignitatis Dominus.*

De piſcibus ab authore miraculosè captis in hoſpitum aduentu.

12.

VNde mihi res mira ſatis contigit, quam etſi factam tegere voluiſſem * non poſſem: ed quod

ms.p. 2. imp. non potui. quòd multis innouit. Menſe Auguſto, familia circa meſſem inſtantiùs occupata, facto mane prandio, ego & diaconus qui mecum religiosè degebat, rete ſumpſimus, & vt tempus deduceremus, ad piſcinam latè diffuſam acceſsimus ad piſcandum, remiſſo ergò diacono ad cuſtodiam domus, intraui ſolus nauiculam piſcaturus. Multo ergo niſu capere aliquid longa die fruſtra conatus ſum, & circa occaſum ſolis cùm exire tentarem, ecce prædictus diaconus cum tribus fratribus Minoribus hoſpitio ſuſceptis veniebat, quos vt vidi, gauiſus ſum, & omiſſa ſalutatione, præ gaudio dixi. Per totum diem laborans nihil prendidi: in verbo autem veſtro laxabo rete. Et accepta corda qua vnus cinctus erat, retis funiculo alligaui. Prima ergò vice iactato reti, in terram traxi octoginta piſces talis qualitatis, ſaporis, & eſus, *quales numquam ante vel poſt, in eadem piſcina, vel alia eiuſdem ſpeciei, vidi vel guſtaui. Læti ergo in facto mirabili, domum perreximus, cenauim9, reuerſa de agro familia, quotquot erant in domo, ſatiati ſunt: miſsiſque partibus his qui ſibi non præparauerant, gratias Domino retulimus largitori.

Luc. 5. — ms. b. tria imp qualis. — Nehe. 8

De dolio vino miraculosè repleto.

11. NArrauerunt mihi fratres ordinis Prædicatorũ in Traiecto, quod prior eorum frater Guiardus quem ipſe cognoui, domum hoſpitum poſt prandiũ introiuit, & dixit cellerario, Vade & affer fratribus & mihi ſcyphũ vini, ſi potes. Et ille, verè ait, tres dies ſunt quod eleuato dolio, vinũ totaliter eſt extractũ. Quid plura? Iubente Priore, redit ad doliũ cellerarius, repletũ inuenit, & vltra ſpẽ fratribus diu poſtea ad augmẽtum miraculi miniſtrauit.

De laguncula vino repleta.

NEc ab re, vidi quendam Iordanum, virum in rebus tenuem, ſed eleëmoſynis deditum ſuper vires. Anno autem ab incarnatione Domini M.CC.XXXI. ſuper Rhenum & Moſellam in Theutonia, vinorum cariſtia habebatur, & accidit vt duo fratres ordinis Prædicatorum ad dicti viri hoſpitium declinarent. Quibus hilariter introductis, filium cum laguncula pro vino miſit. Quo reuerſo, dixit eidem mater. Defectum cordis frequēter in mane patior: tu autem mihi nocte hac hauſtum vini reſerues de laguncula, quia nimis tardè ſolet pater tuus vinum ante prandium demandare. His dictis, omnes conſederunt ad menſam qui erāt in domo. Ebibito autem fere de laguncula vino, filius in aure patri matris verba ſuſurrat. Quæ ille quaſi cum indignatione diſsimulans, lagunculam in magna iocunditate cum hoſpitibus exhauſit. Mane ergò illis recedentibus, & eos hoſpite deducente, cœpit mulier ſecundum conſuetum morem cordis defectum pati, & vocato filio, quæſiuit ſi quid eſſet in vaſculo. Et ille, nihil inquit. Cui anxia mater: Verſa ſupra buccellam panis, vt cordis mei debilitas releuetur, Acceſsit puer, leuauit vaſculū, inuenit plenum. Quod vt vidit mulier, exclamans cecidit, & fere præ admiratione defecit. Currens autem filius poſt patrem, & Fratres, quid factum ſit recitat. Quibus in laudem Chriſti cum lacrymis reſolutis, orat hoſpes redire Fratres, benedictionem accipere quam dedit omnipotens. Negant illi, commendant illum Deo, & cum benedictione remittunt ad propria gratulantem. Poſt multos verò annos, cum hoc à fratribus Treuerenſibus audiuiſſem, & per deſcenſum Moſellæ fluminis domui dicti viri in nauigio proximaſſem, exiens nauem, 12

uem, pedes iui videre virum, vxorem illius, & filium; & redij ędificatus non modicum in modo & verbis eius. Erat enim totus extra modum vitæ verborúm & geſtuum habitatorum illius terræ, qui in vinetis montium & deſertis, agreſtes moribus, conuerſantur.

De leproſo & roſis inuentis in hyeme.

13. AD ſecundum quoque articulum, quod egeni ſunt hoſpitijs inducendi, venerabili Adæ de Belomeir tale miraculum contigit. Recedente viro ſuo nobiliſsimo milite, & quaſi diebus plurimis non redituro, petens leproſus hoſpitium, receptus eſt. Illo ergo gemente & cauſante debilitatē corporis fatigati: petit in lectum ſuauiſsimum ſe deponi. Domina autem, nullum credens lecto Domini ſui molliorem, in eo leproſum hominem mox deponit. Nec mora, ęx inſperato dominus rediēs, petit in thalamum intromitti. Diſsimulante ergo domina, coniecit ille aliquem eſſe in thalamo, & irruptione facta, hyemali tempore, lectum ſuum roſis fragrantiſsimis coöpertum inuenit. Admiratus igitur, quærit quid factum ſit, indicat vxor. Nec mora, in laudem Chriſti ambo cum lacrymis reſoluuntur.

De Theobaldo Comite & paupere qui diſparuit.

14. AD tertium articulum, quod veſtiendus eſt nudus, illuſtris Domina Aleidis Carnotenſium ac Bleſenſiū Comitiſſa, mihi de auo ſuo retulit, dicens: Nobiliſsimus ac potentiſsimus in Baronibus Galliæ, Comes Carnotenſium ac Bleſenſium pariter, Theobaldus, liberaliſsimus omnium ſuo tempore extitit in donando. Iſte hyeme media, quæ tunc ſolito magis inhorruit, per viam cum multitu-

dine

dine * tranſiens, obuium habuit pauperem nudum. *ms. p. 2. imp. trāſeūte.* Quo clamante, reſpondit Comes, quid petis? Cui pauper: Da, inquit, cappam quam habes indutam. Nec mora, Comes extractā cappam pauperi dedit, dicens: Si quidvis amplius, petas: & pauper, Da mihi ſupertunicale quod habes, quo ſtatim habito, petiuit tunicam, quam vt Comes dedit, remanſit in lineis. Cui pauper, Vides, inquit, ô Comes, quod caput raſum habeam, & nudum, da igitur & pileū. Tunc Comes paululum erubeſcens, caluus enim erat, nunc, inquit, chariſsime nimis inſiſtis, quia hoc ipſe carere non poſſum. Quo dicto, relictis veſtibus, pauper euanuit. Comes verò de equo cadens, planctum lamentabilem fecit, & omni tēpore poſtea tale quid cauens, omni petenti ſe *Luc. 6.* tribuit.

De leproſo defuncto, prædicto Comiti apparente.

15. IN quarto autem articulo quòd proximum non oportet deſpicere, ſed fouere: Chriſtus eundem de quo diximus Comitem conſolatus eſt hoc modo. Leproſus quidam quaſi in meditullio viæ inter Carnotum & Bleſum, membris deformatus & fœdus valde, manebat, quem Comes Theobaldus pro ſanctitate vitæ plurimum diligebat, & ſemper, per eandem viam tranſiens, viſitabat. Contigit autem Comitem aliâs moram facere ferè per annum, & medio tempore leproſum mori. *Idē, ſed imperfectiùs refert Cæſarius. l. 8. dial c. 31.* Reuerſus tandem Comes, per locum tranſijt, relictiſque omnibus, leproſi ſolus caſam intrauit, & hominem quem tabefactum lepra reliquerat, cute nitentem, & integerrimum membris inuenit. Comite igitur ſtupefacto, & diu ſecum hæſitanti quiſnam eſſet: ego ſum, inquit, leproſus ille, amicus tuus, & nunc per miſericordiam Dei ſanus

effectus

2.Tim.4 effectus ſum, ſupereſtque mihi corona iuſtitiæ. Tibi verò vicem rependet dilectionis in illum diem iuſtus iudex, quam mihi & alijs pauperibus exhibere dignantiſsimè voluiſti. Hoc dicto, Comes cum magno gaudio & lacrymis, ſicut ante ſemper in ipſo & in alijs leproſis conſueuerat, oſculabatur manus eius, & valedicens ei, ſuos proſequebatur. Venienti autem Comiti, quidam ex militibus arridendo dixit: Credebatis more ſolito, leproſum amicum veſtrũ, quaſi adhuc viueret viſitare, ſed fruſtra, quia iamdiu carnis viã ingreſſus eſt vniuerſæ. Tunc Comes primùm ſciens leproſum eſſe defunctũ, cautè diſsimulauit, & verè recolens quid vidiſſet, reſpondit: Animæ eius miſereatur omnipotens & clemens Deus.

Quid philoſophi de beneficijs & miſericordia in pauperes.

16. Pub. Mim. & apud Sen. in pro. QVid autem philoſophi de miſericordia in pauperes ſentiant, videamus. Homo qui in homine miſericors eſt, meminit ſui. Et quidẽ auarus ſibi peſsimus eſt, & in nullo bonus. Inopi qui beneficium dat, bis dat, ſi dat celeriter. Qui ſuccurrere poteſt morituro, & non ſuccurrit, occidit. Quid eſt dare beneficium? Imitari Deum. Succurre pauperi: immo potiùs occurre.] Eo animo quo acceperis, dare debes. Si verò non eguiſti accipere, eo lætius dare debes, quo minus eges. Errat ergo ſi

Sen. ep. 82. quis beneficium libentiùs accipit quàm reddit. Sæpe quod datur exiguum eſt, quod autem ſequi-

or. addit (ex eo) de be. l. 2 c. 1. or. dubitatione. tur * magnũ eſt. Nihil carius æſtimamus, quàm beneficium quamdiu petimus, nihil vilius quàm cùm accepimus. Quæris quid ſit, quod obliuionẽ nobis acceptorum faciat? Cupiditas accipiendorum. Sic dem⁹, quomodo vellem⁹ accipere, ante omnia libenter, citò, ſine vlla * dilatione. Ingratũ eſt benefi-

ciū quod diu inter man⁹ dātis hæſit. Gratiſsima sūt beneficia parata, facilia, occurrentia, vbi nulla mora fuit * niſi in accipientis verecundia. Qui hoc tormentum remittit, multiplicat munus ſuum. Non tulit gratis, qui cùm rogaſſet, accepit. Nulla res carius conſtat, quàm quæ precibus empta eſt. Optima res eſt adijcere verba bona rebus bonis, & prædicatione humana commēdare quæ præſtās Nonnumquam magis obligat qui dedit parua; quàm qui magnifica. Regum opes æquauit animo, qui exiguum tribuit, ſed libenter, qui paupertatis ſuæ oblitus eſt dum meam reſpicit. Nihil æquè vitandum in beneficio, quàm iactantia. Res loquentur, nobis tacentibus. Non eſt beneficium niſi quod à bona voluntate procedit. Non eſt beneficium, niſi quod ratione datur: quia ratio omnis honeſti comes eſt. Videbo ergo, quando, cui dem, quemadmodum, quare. Des igitur tempore neceſsitatis, pauperi, largè, propter Deum. Primò demus neceſſaria, deinde vtilia, poſtmodum iucunda. Et in his quæ ſunt neceſſaria, quædam primum obtinent locum, ſine quibus non poſſumus viuere. Quædam ſecundum obtinent locum, ſine quibus non debemus viuere: quædam verò tertium, ſine quibus nolumus viuere. Sunt quædam nocitura impetrantibus: quæ non dare, ſed negare, beneficium eſt. Æſtimabimus ergo vtilitatem potius quàm voluntatem poſcentium. Sæpe enim noxia concupiſcim⁹, nec^k reſpicere quàm pernicioſa sūt licet, quia iudiciū interpellat affectus. Vnde ea demus, quæ nō tātùm accipere, ſed etiā accepiſſe delectet. Exorari in perniciem rogantium, ſæua bonitas eſt. Turpiſſimum dandi genus eſt, inconſulta donatio. Viro bono dabo, erit enim in ſumma inopia gratus, & cùm omnia illi deerunt, non deerit animus. Eligam virum integrum, ſimplicem, memorem, gratum,

addidi (niſi) ex or.

ibid. c. 3.

l. 1. de ben. c. 7.

l. 2. c. 11

l. 6. c. 9.

l. 4. c. 10 & 11.

l. 1. c. 11

l. 2. c. 14

or. d. ſpicere.

l. 4. c. 10

ibid. c. 11

alieni abſtinentem, ſui non auarum: non tenacem,
l.5.c.12. beniuolum. Animus cæcus, quidquid commiſeris illi, id onus ſuum & perniciem & occaſionem miſeriæ facit. Nihil enim poteſt ad malos peruenire quod proſit, imò nihil quod non noceat.]

Concl. TV ergò lector, ſecundum iſta quæ legis, exercere virtutem, & omni tempore certare de munere videaris, quo Deum places & proximum, & copioſius meritis augearis.

De vigili cura officiatorum. Cap. XXVI.

Videres alias inuigilare quærendo victualia, alias de cuſtodia eſſe ſollicitas, & diligentem cuſtodiam adhibere.

1. CErtare de munere dici poſſunt qui ſecũdum litteralem ſenſum in aliquo commune negocium ſtuduerunt quotidie promouere. Inuigilare autem quærẽdis victualibus, eſt rerũ venalium mercationes exercere. & commutatione non neceſſariarum rerum quotidiana ſollicitudine neceſſaria prouidere. Et hi qui talia exercent, mercatores in Ciſtercienſi ordine nuncupantur. His quaſi in Ægypto inter mundi tenebras proficiſcentibus, valde neceſſarium eſt, vt
Mat. 2. cum Ioſeph Ieſum puerum ſecum tollant. His vigilantiſsimè cauendum eſt, ne aliqua per talem modum exerceant, per quæ ſanctus ordo, inter illos, qui religioſorum actus fraudulenter obſeruant, ſcãdalum infamiæ patiatur, væ enim illi per quẽ ſcandalum venit.
Mat. 18.

De mo-

De molendino palearum miraculosè Vancellis ſubuerſo.

HInc accidit quòd in Vacellenſi monaſterio 2.
quoddam noſtro tempore molendinum factum eſt, quod ſtramina & paleas, quaſi in farinam, contritione perualida conuertebat. Tali autem farina porci admixtis furfuribus impinguabâtur. Venundatis itaque eis in proximam Cameracenſem ciuitatem, cùm pulmoſa & nō ſolida caro inueniretur in illis, & ex hoc graue ſcandalum oriretur, quidam ipſius monaſterij ſanctiſsim' Frater, Lambertus nomine, cognomento, Pater noſter, audito quod actum eſt, manus & oculos eleuauit ad cælū, & dixit. Numquam amplius Domine Deus huius molendini mola vertatur. Nec mora, dicto citiùs, machina totaliter corruit, & ſimpliciores fratres & monachos ſui miraculo à ſcandalo liberauit.

Admonitio ad ſollicitudinem.

PRoindè de caſtris ſollicitos dicimus eſſe debe- 3.
re & eis cuſtodiam adhibere prælatos, vt Priores & * Suppriores in clauſtris, vel illos qui dicuntur officio curatores. Iſtis maximè vigilanter incumbit, ne ſeſsiones inordinatæ, & intra, vel extra, ſuſpecta colloquia teneantur, per quæ pax domeſtica, vel regularis diſciplina negligentiùs * ſubruatur. Iſtis etiam inter cætera præſtanter incumbit, ne fratres minus timorati, aliqua per vſuras vel iniuſtè acquiſita, vbi certæ perſonæ inueniri poſſunt quibus debent reſtitui, monaſterijs attrahant, & ex his diuinæ vindictæ periculum non ſolùm conſcijs, ſed etiam generaliter, ſicut ex peccato Achor populo Iſrael, cunctis incumbat.

ms. b. tria imp. ſuperiores.

ms. b. tert. imp. obſeruetur.

Ioſ. 7.

De diabolo ſedente ſuper pecuniam vſurarij.

4. HInc accidit noſtro tempore, vt certiſsima relatione didicimus, in prædicto Vacellenſi monaſterio, vt congeſta cuiuſdam defuncti fœneratoris de Attrebato pecunia in ipſo cœnobio ſeruaretur. Igitur die quadam cùm ille famoſiſsimæ ſanctitatis monachus VValterus de Beaumont, iuxta ſcrinium in quo pecunia ſeruabatur, oraret, diabolum deſuper ſedere vidit. Territus autem ad horam, ſed ſigno crucis munitus, interrogat. Quid hîc expectas nequiſsime humani generis inimice? Cui ille. Bene, inquit, & iuſtè hîc ſedeo, hoc quod meum eſt conſeruando. Nec mora, monachus ad abbatem currens, quid vidiſſet exponit: abbas verò in Attrebatum pecuniam cum omni velocitate remiſit.

Exemplum abbatis Villarienſis, de reſtituenda pecunia vſuris parta.

5. SEd & hinc quid noſtro fere tempore, ſub quodam religioſiſsimo abbate in Villarienſi monaſterio, in Brabantia contigerit, audiamus. Maxima ſumma pecuniæ, librarum fortè mille ſexcentarum, mortuo quodã vſurario in Namurco, in dictũ monaſterium eſt delatũ. Ex qua cùm multæ poſſeſsiones emptæ eſſent, quidam vir arctæ conſcientiæ monaſterij abbas eſt electus. Quod vbi comperit factum, condoluit: & venditis ouibus atque pecudibus, rebuſque mobilibus, pecuniam in Namurcum remiſit, vt ſpoliatis ſingulis redderetur. Nemine autem aſſumere volẽte reſtitutionis negocia, pecunia iterum ad monaſterium eſt delata. Pius ergo abbas reportantibus indignatus, iuſsit eam iteratò referri, & in foro coram ciuibus, & omni plebe deponi, dicẽs: Pecuniam qui velit accipiat, noſtram

noſtram eſſe renuo, quàm iniuſtè acquiſitam non dubito. Quod vbi viderunt ciues, ædificati nō modicum in hoc facto, communi conſilio, per manus fidelium virorum, pecuniam ipſam iniuriatis ſingulis reddiderunt. Monaſterio autem Deus nō multò poſt in decuplo plura reſtituit. Et quod ante tenuiſsimum & ferè mendicum fuiſſe probatur, modo elegans, & multis copijs opulentum videmus, & ampliatum.

De ſanctis fratribus monaſterij Villarienſis & nominatim de VValtero de Traiecto.

IN hoc monaſterio multos vidimus ſanctos, & plerofque qui prophetiæ ſpiritu & miraculis claruerunt. Inter quos VValterum quendam vidimus, dictū de Traiecto, qui cùm eſſet vir nobilis genere, diues & delicatus in ſæculo, optimè litteris, & maximè quadruuialib⁹ inſtitutus, numquam tamen adeo vilem in oculis ſuis & verè humilem vidi. De eo, * quidam Robertus abbas Vacellenſis, me coram poſito, referebat, quòd ab ore illius frequēter audiſſet, eum per dimidiam vel totam diem dum meditaretur aut oraret, in tanta mentis ſinceritate & tranquillitate fuiſſe: vt nec vna ſaltem tenuiſsima cogitatione eius animus altrinſecùs pulſaretur. Et hoc ſuper hominem fuiſſe non ambigo.

6. De SS. huius monaſt. Io. Mol. in Nat. SS. Belgij 30 Iunij n. 3.

* ms. p. quidem.

Caueat Prælatus ne religioſi mentiantur.

ESt & aliud malum quod cauere debent prælati in his qui negociantur exteriùs. Quidā enim, vt veraciter expertus ſum, cauſa promotionis domus ſuæ mentiri hominibus non verentur, patrocinium mendacij ab Abraham, Sara, Iſaac, & Iacob,

7. Gen. 12. & 20. ibid. 26.

Nullo vnquam tempore licitum fuit mẽtiri, vide annotat. Iacob, & conſimilibus de ſcriptis veterum profe-
rentes: quaſi hoc iſtis modò ſub nouo teſtamento
facere liceat, quod olim fieri ſub veteri teſtamento
licebat: non attendentes quod in euangelio Domi-
nus dixit. Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquã
Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnũ
cælorum. Verùm etiam, etſi ſæcularibus, quod ab-
Mat. 5. ſit, vlla occaſione liceret, religioſis tamen clauſtra-
libus nunquam, qui perfectionẽ vitæ & ſanctimo-
niam ſunt profeſsi.

*Dictum cuiuſdam viri ſimplicis de reli-
gioſis mentientibus.*

8. MEmor ſum quod à laico viro ſimplicisſimo in
Cameraco percepi. Religioſi quidam pro-
miſſum ei non ſeruauerant veritate firmatum. Non
videns autem quomodo illos aliter excuſaret, dixit:
Iſti mihi mendaciter quotidie quod promittunt in-
fringunt, ſed credo quòd per abbatis ſui licentiam
mentiantur. Quod vſque hodie illuc, quando ali-
quis religioſus minus verè loquitur, quaſi pro pro-
uerbio retinetur. Dicitur enim: Salua res eſt: per
abbatem ſuum licentiosè mentitur.

De veritate & mendacio ex Seneca.

9. DE vitio falſitatis Philoſophus dicit. Nihil ſi-
Sen. ep. 20. mulatio proficit, tenue eſt mendacium, perlu-
cet ſi diligenter inſpexeris: veritas autem in omni
ep. 79. parte ſui eadem eſt. Nunquam in faſtidium veniet
veritas: falſa ſatiabuntur.] Simulatoriè loqui & fa-
cere, eiuſdem eſt vitij: quia quæ facere turpe eſt, lo-
qui inhoneſtum puta. Id agas vt omnia facta, di-
ep. 34. ctaque tua inter ſe congruant, ac ſibi reſpondeant,
apud. Sen. l. de 4. virt. c. 3. & vna forma percuſſa ſint. Non eſt huius animus
in recto cuius actus diſcordant à verbo. A verbis
turpibus & mendacibus abſtineto: quia licentia

corum

eorum impudentiam nutrit.] Quantumcumque magnus & potens ſis, in contemptum, ſi mendax fueris, venies: honorabitur autem inops, veritatis amicus. Viri boni eſt, etiam non pollicitam fidem ſeruare. Monſtrabo tibi, cuius rei inopia laborent magna faſtigia, quid omnia poſsidentibus deſit: ille ſcilicet qui verum dicat, dum nemo ex animi ſui ſententia dicit ſuadetque: ſed adulandi certamen eſt * vnum amicorum omnium officium, vna cura, quis eorum blandiſsimè fallat. Dic illis non quod audire volunt, ſed quod audiſſe ſemper vellent. Plenas aures adulationibus aliquando vera vox intret.

Sen. l. 6. de ben. c. 30. *vr. addit (&)* *ibid. c. 33*

De legendis Auguſtini libris de mendacio & contra mendacium.

QVàm ſtrictè autem mendacium in libro de mendacio & contra mendacium ad Conſentium ab Auguſtino ſumatur, legat clauſtralis & videat: & excommunicatum librum illum, quem in patrocinium mendacij quendam * maledicum feciſſe cognouimus, reſpuat nec attendat. 10.

Aug. l. de mend. & cōtra per totum. *ms. p. 2. imp. maledictū.*

De ſubditis ſuſpectis diligentior ſit Prælatorum cuſtodia. Cap. XXVII.

Videres de caſtris alias eſſe ſollicitas, & diligentem cuſtodiam adhibere.

HOs vtique Prælatos dicimꝰ & Priores. 1.
Iſtis maximè vigilanter incumbit, vt ſi qui conuerſatione ſuſpecti ſunt, & prælatos calliditate deludunt, arctentur in clauſtro, vel ab * illis diligentiùs obſeruentur. Quod ſi nec ſic deprehendi poſ-

ms. b. tria imp. alijs.

di poſſunt, de facili, zelus in oratione magis ſpirituales accendat, vt diuinò adiutorio fiat quod humano non poteſt.

De duobus fratribus incontinentibus.

8. VIdi fratrem in ordine regulari qui prælatis ſuſpectus de incontinentia, multa tamen ſollicitudine callidiſsimè latitabat, ita quod in nullo penitus poterat deprehendi, cuidam autem de collegio viſio talis apparuit. Vidit ipſum qui ſuſpectus erat, & alium qui bonæ conſcientiæ credebatur in clauſtro ſtantes, quibus ſubitò conuerſis in arbores, vt in ſomnis plerumque fieri conſueuit, & in terram proſtratis, ipſarum arborum caudæ membrò pudoris femineo ligabantur. Quod vt ille vidit, abbati retulit. Qui cum mœrore reſpondit, ambos illos finem vitæ in luxuria ſortituros, Quod non multò poſt vidimus. Nam vterque factus infamis, de monaſterio ſunt proiecti, primus tamen primò, alius multò poſt. Veridica enim Do-
Luc. 12. mini ſententia in talibus frequenter experta eſt. Nihil opertum quod non reueletur, neque abſconditum, quod non ſciatur.

De iugo Domini ab adoleſcentia portando. Capitulum. XXVIII.

Quibus eſt earum adoleſcentia, ad opera exeunt; ſeniores intus operantur.

1. c. 2. 8. 9 et 10. huius l. DE operibus adoleſcentum vel manualibus vel ſpiritualibus, ſatis diffusè dixiſſe ſuperius æſtimamus. Nunc autem exemplo euidentiſsimo doceamus, quod à ſeruitio

Chriſti

Chriſti nulla prorſus ætas excipitur: cùm perfectiſsimus ille in regibus rex Ioſias octennis cœperit timere Deum, & mandatis eius obſequi: & cùm beatiſsimo Iob ab infantia creuerit miſeratio, & ab vtero matris egreſſa ſit ſecum. 4. Reg. 22 Iob 31.

De puero Achas Thoraltenſi habitum F. Minorum gerente, & conſuetudines Ordinis obſeruante.

2. NEc admiratione diſsimili, ſub noſtro nuper tẽpore, in Thorouth opido Flãdriæ, puer Achas annorum quinque, honeſtis valde parẽtibus oriundus fuit: qui primùm viſis Minoribus Fratribus, à parentibus ſuis lacrymis multis obtinuit, vt ipſorum habitu veſtiretur. Sed cùm hoc illi primùm, quaſi puerile iudicarent, crederentque ſecundum quod in alijs pueris videri ſolet, obliuione temporis in illo ſimiliter aboleri, animaduerterunt parentes, & vicini eorum omnes, quòd ſeriosè puer cœpit conſuetudines ordinis modis mirificis obſeruare, incedere nudipes, nodata & dura corda præcingi. *De hoc eodẽ puero Toraltano Meirus in Annal. Fland. an. 1220 & ex vtroque Molan. in Natal. SS. Belgij. die 11. Iunij.*

Vitat pecuniæ contactum.

3. ARgentum & aurum ſummopere vitabat attingere: & in hoc articulo caſus accidit mirus valde. Negociatores quidam ad hoſpitium patris eius hoſpitandi gratia declinarant, qui viſo in tali puero habitu, mirati ſunt. Et cùm intellexiſſent puerum omnem vitare pecuniam, nummum in fundo vaſis, quo bibebant, latenter immittunt, & cum modico vini puero poculum porrexerunt. Qui vbi exhauſto vino num-

mum vidit: exclamans horrificè, vas proiecit; tentiſque in cælum oculis & manibus, cum lachrymis dixit. Tu noſti Deus omnipotens, quòd inſcius ordinem meum violaui. Hinc tremebundus expalluit, & quaſi ad mortem tendens nigredo eius faciem occupabit. Quod videns eius pater, expauit, & currens properè ſacerdotem adduxit, qui puero abſoluto manum imponens, eum à dolore & pœnitudine mitigauit.

De ipſius prædicationibus.

4. IN platea puer ſedens pueros vicinorum diebus ſolennibus conuocabat: & eos, ſi diſtorti eſſent in moribus, ſi ſuperbi, ſi ornati veſtibus, arguebat; pœnas inferni pro eorum exceſsibus proponebat, bonis verò pueris cœlorum gloriam promittebat. Interdum eos docebat orationem Dominicam, Pater noſter ſcilicet: & quàm bonum eſſet matri Chriſti, in ſalutatione Angelica & genu flexionibus deſeruire. Ad has pueri conuocationes & exhortationes ſenes etiam ipſi cum iunioribus concurrebant, & miro modo delectabantur in prudentia & reſponſis eius.

Luc. 2.

Quomodo parentes corripiebat.

5. PAtrem proprium iurantem, vel leuem in geſtibus, aut ebrioſum ſi quando videret, ei compatiendo, & quaſi cum lacrymis arguebat, dicens: Pater chariſsime, nunquid preſbyter noſter in eccleſia dicit, quia qui talia agunt regnum Dei nō poſſidebunt: Matrem quoque ſuam, cùm in ſolemnitate quadam, optimis ſcarleticis & rubicundis veſtibus vteretur, cum graui mœrore corripuit in Eccleſia coram cōſedentibus, dicens, digitoque de-

Gal. 5.

monſtrans imaginem Chriſti crucifixi: Intuere mater, intuere, & videas Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum nudum in cruce pendentem ſanguine rubricatum, & tu te in contumeliam eius veſtibus ſcarleticis adornaſti? Caue mater, caue chariſsima, ne pro rubore veſtium pœnas ignis æternalis incurras. Nec mora, mater verbum filij non modicum exhorreſcens, veſtes depoſuit, & eis, vel talibus vti vlterius penitus abnegauit.

De moribus & ſanctitate eius.

SEd quid moror? impoſsibile quidem eſſet verbis vnquàm attingere, quanta morum eius 6.
dignitas: quanta in oratione ſedulitas: quanta oculorum grauitas: quanta incedentis humilitas: quanta in loquente congruitas. Et hoc quidem mirabilius omnibus excedebat, quòd ætas tantùm & membra exilis corporis, puerum oſtendebant, *ms. p. 2.*
mores verò & geſtus eius * perfectiſsimæ virtutis *imp perfectiſsimum.*
virum in omnibus prædicabant.

De eius obitu ante impletum ſeptennium.

HIc nondum ætatem ſeptennem impleuerat: & 7.
conſummatus in breui expleuit tẽpora multa: *Sap. 4.*
placita enim erat Deo anima illius. Raptus eſt, *ibid.*
ne malitia mutaret intellectum ipſius, aut fictio deciperet animam eius. Appropinquans ergo morti, confeſſus ſacerdoti, ſacramentũ corporis Chriſti poſtulauit. Sed cùm hoc propter generalis Concilij vetitum, ne in ætate tali puero conferretur, ſacerdos facere non auderet: puer cùm mira oris gratia extenſis in cœlum manibus, dixit:

dixit. Tu noſti domine Ieſu Chriſte quod meum ſummum deſiderium eſt, te habere, petiui te, feciq́ue quod debui, & ſpero confidentiùs, quod tui præſentia non fruſtrabor. His dictis parentes circumſedentes & flentes conſolatus eſt, & ad meliora prouocans, inter verba exhortationis, orationis, & laudis ſpiritum Deo reddidit impollutum.

obijt, Meiero teſte. an. 1220.

8.

Poſt mortem tunica eius diſparuit.

NEc mora, ſine vllo interſtitio habitus ordinis Fratrum Minorum, tunica ſcilicet cum aſſuto capucio, quæ ſuper eum extenta iacebat, repente diſparuit, & numquam poſtea viſa fuit.

Ad ſepulchrum eius nemo abſoluere potuit pſalmum De profundis.

9. IGitur poſt mortem eius, cùm ad ſepulchrum illius ſtantes quidam de Fratribus, pſalmum de profundis dicere voluiſſent, nullo conatu, nulla reiteratione, hunc finire, vel dicere potuerunt; videlicet vt per hoc daretur intelligi, nullis ſanctam illam animam orationum ſuffragijs indigere. Credo quod & idem mihi ad ſepulchrum illius contigerit rogitanti.

Qualiter parentes exemplo eius profecerint.

10. PArentes verò pueri, poſt mortem eius, in tantum exemplo filij profecerunt, vt omnia ſeculi deſerentes oblectamenta, pater ordinem Prædicato-

dicatorum, mater autem Ciſtercienſem ordinem, ijſdem ſimul temporibus intrauerint.

De Alberto filio Comitis Flankenbergenſis ordinem Prædicatorum ingreſſo.

SImili deuotione, etſi ætate nõ ſimili, quia adult' magis, puer nobiliſsimus annorum tredecim, in Theutoniæ partibus fuit. Hic filius Comitis de Flankenberch à matre miſſus eſt ad regem Franciæ cognatum ſuum, cum eius filijs educandus. At quoniam mos eſt in alienis maximè* partibus, compatriotas ſibi inuicẽ congaudere, accidit vt dictus puer, Albertus nomine, beatiſsimæ memoriæ fratrem * Iordanum, Magiſtrum ordinis Prædicatorum, natione Theutonicum eo tempore Pariſijs commorantem, & alios fratres Theutonicos viſitaret. Cumque id ſæpius & diutius faceret, ex collocutione ſancti viri, puero cœperunt terrena vileſcere, & placere cæleſtia, concepitque intrare ordinem, & apud Magiſtrum Iordanum occultè pro ordine petere. Erat * autem puer parumper imbutus literis, ſed Magiſter inconſtantem ducens affectum pueri, eum ad regimen Comitatus ſui, cuius ſolus puer legittimus heres erat, vt manſuetudine ſubditos gubernaret, potiùs hortabatur. Factus ergo puer annorum ſexdecim, per ſolemnes nuncios à matre mandatus eſt, quaſi ducturus vxorem nobiliſsimam, & Comitatus gubernacula ſuſcepturus. Pater enim eius iam longa ætate ſenuerat. Dicit ergò puer militibus & ſeruis ſuis. Eamus videre compatriotas noſtros fratres ordinis Prædicatorum Pariſijs, antequam recedamus. Veniens ergò cum ſuis omnibus ad domum Fratrum,

11.

ms. p. terris.

ms. p Iordanẽ. & infra.

ms. b. tria imp enim.

trum, in conclaui ſeorſum Magiſtrum vocauit & fratres, quorum pedibus prouolutus, dixit: Conteſtor Deum coram vobis, quòd hodiè paratus ſum mundum deſerere, & vobiſcum in ordine Chriſto Domino deſeruire. Quòd ſi volentem reſpuitis, videat & iudicet ipſe Deus, & non inultum ireà vobis meum ſanguinem patiatur. Hæc vt dixit puer, Magiſter fleuit & fratres, & attoniti in verbis eius, arctati ſunt ſpiritu, & ſoli Domino negocium commiſerunt. Conuocato itaque conuentu, & cauſam & verba pueri diligenter expoſuerunr, & receptum ſtatim habitu ordinis induerunt. Quòd vbi ſuis innotuit, planxerunt valdè, & reuerſi ad patriam rumores triſtiſsimos parentibus detulerunt. Cuius pater ſenex aſſumpta copioſa familia, venit Pariſios, & cùm filiũ violenter extrahere conaretur, à nouitijs fratribus membratim ferè laceratus, ad patriam infecto negocio eſt reuerſus.

Quomodo auunculum ſuum Archidiaconum Teutoniæ ad ordinem traxerit.

12. ERat autem ea tempeſtate Pariſijs Archidiaconus quidam Theutoniæ, ſpecioſus forma præ omnibus clericis ciuitatis. Theodoricus nomine, nec ab re Pulcher Teutonicus cognomento. Hic quidem ex matre dicti adoleſcentis auunculus erat, & † turbatus grauiter conſobrino, illum diu videre diſtulit. Tandem autem cùm repatriare deberet, mandauit ei per clericum ſuum, quòd ad videndum eum ſequenti die veniret. Quod vt au-

† i. commotus, iratus.

vt audiuit puer, frater Albertus, cucurrit ad magiſtrum, cucurrit etiam ad fratres magis ſpirituales, ſupplicat omnibus, vt pro auunculi ſalute, quem ſincerius diligebat, Dominum exorarent. Quo facto venit Archidiaconus auunculus eius: & in capella ad colloquium conſederunt, & mox obortis lacrymis dixit puero: Quomodo hoc chariſsime facere potuiſti, vt matrem tuam ſororem meam, quæ te ſolum in filijs ſuperſtitem habuit, & me auunculum tuum, qui te præ omnibus diligo, deſereres? Et nunc vt audio, mater tua præ triſtitia moritur: ſed & ego poſt ingreſſum tuum ferè moriturus elangui: nec vnquam vllo releuabor ſolatio, niſi te videam infra annum probationis, licitè ad ſeculum redeuntem. Cui puer cum mira oris gratia reſpondens, quærit: Ecce trium imaginum figuræ pictæ in feneſtra vitrea coram nobis, quinam ſunt illi cariſsime, quorum memoriam repræſentant? Nonnè Chriſti & matris ſuæ, & Iohannis eius conſobrini inter cæteros prædilecti. Ex his verè conijcias, quod & ſi Chriſtus matrem multum dilexerat, & in tantum ex paſsione ſua eam cerneret cruciari, vt animam eius doloris gladius pertranſiret: conſobrinum verò dilectum Euangeliſtam Iohannem, grauatum vltrà quàm credi poteſt, doloris anxietate videret: tamen cùm potens eſſet de cruce deſcendere, noluit, propter illos: ſed in cruce perſtitit moriturus. A ſimili me ſcias cariſsime religionis huius ſanctæ crucem cum Chriſto & pro ipſo Chriſto Domino conſcendiſſe, & licet matrem mori videam præ dolore, & te cariſsime periclitari: in cruce tamen vſque ad mortem immobilis permanebo. Et hanc quidem ſi credis mihi, aſcẽdes & tu: ne te mundi huius, vt cœpit, damnabi-

Io. 19.
Luc. 2.

damnabilis labyrinthus inuoluat. Quid plura? Reſolutus Archidiaconus in maximas lacrymas, corde compungitur, conſcientiæ ſtimulis * agitatur, & non valebat reſiſtere ſpiritui, qui in puero loquebatur. Super hoc igitur inſtitit orationibus iuuenis, & tandem in paucis diebus Archidiaconum flexit ad ordinem, mirante clero & populo ciuitatis: quod tam ſubitò leoninum animum ad tantam humilitatem verba pueri domuiſſent.

ms. p & primum imp. angitur, ſecund. gitatur. Act. 6.

Quomodo prædictus frater Albertus in ordine profecerit & Epiſcopatum recuſauerit.

13. CReuit autem puer frater Albertus in virum perfectum & bonum: & vſque hodie prædicator nobiliſsimus declaratur. Hunc dominus Papa Epiſcopum maximæ ciuitati præficere voluit: ſed vir ſanctus reſtitit, memorabili verbo dicens. Securiùs & lætiùs ordinis frater moriar, quàm vllo vnquam * Epiſcopatus honore ſublimatus.

ms p. Epiſcopiſatio. 2. imp. Epiſcopi honore.

BOnum eſt ergo homini, cùm portauerit, iugum Domini ab adoleſcentia ſua, & ceruicem ſubdiderit leui ſarcinæ Ieſu Chriſti.

Concl. Thren. 3 Mat. 11.

De vir-

De virtute caſtitatis. Capitulum XXIX.

Integritas eſt cunctis apibus corporis virginalis.

NEque enim vllo inter ſe concubitu 1.
miſcentur, nec in libidinem reſol-
uuntur, & tamen maximum filio-
rum examen emittunt. Et in hoc
* maximè mirum ſecundum litte- *ms p. ma*
ram videri poteſt, & vnum ex ab- *ximum*
ditiſsimis naturę ſecretis. Si hoc ergo in minimis a- *mirū. I. miracu-*
nimalibus reperitur, quid calūniaris Iudæe, vnam *lum.*
apud Chriſtianos virginem peperiſſe? & hanc non
quemlibet hominem, ſed Chriſtum quem Meſſiam
veniſſe credimus, & vos dicitis eſſe venturum. Videas Iudæe Chriſtum natum, & non mireris virginis partum.

Cur apes non commiſceantur.

OBſerua lector quàm notabiliter dicat. Integri- 2.
tas cunctis eſt corporis virginalis. Quare ergo Deus eas, ſicut & cætera animalia, commiſceri non ſtatuit? Abſolutè credo, non ambigo: quia & hominibus dare voluit virginitatis exemplum, & in libidinem extraordinariè reſolui quàm nociuum ſit, euidenter oſtendere.

Cur in lege antiqua virginitas non commendabatur.

QVęri autem poteſt, cur in antiquo populo Dei 3.
non commendabatur integritas virginalis, &

nunc poſt aduentum Chriſti deſerta eremi virginitatis lilijs decorantur. Vna ratio, propagatio fuit humani generis, & maximè populi Dei. Secunda, quia
Exo.23. rudis ille populus ad litteram maledictionem ſteri-
Deut.70 litatis metuebat. Vnde filia Iephte virginem ſe mo-
Iudi.11. rituram expauit: & à patre deflendi virginitatem ſuam tempus tantum trium menſium poſtulauit. Beatiſsima verò Virgo Maria, ſuper quam requie-
Iſa.11. uit ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, virginitatem Deo prima omnium vouit: & ſterilem à fructu bonorum operum, legis maledictione plectendam
Mat.21. oſtendit. In cuius rei figura, Chriſtus poſtea ficui
et Ma.11. non habenti fructus maledixit; & aruit: ſed & diſci-
Mat.7. pulis planè dixit. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, exſcindetur, & in ignem mittetur. Proinde nota quod virginitatis decus, contra illos qui nuptias præferunt, in virginitate virginis matris, nec non & eius filij virginis, qui omnis virtutis exemplar eſt, glorioſiſsimè commẽdatur. Et ad ex-
Mat. 11. emplum Baptiſtam vide, quo maior inter natos
Io.2. vt mulierum nemo ſurrexit: ſed & Iohannem Apo-
quidã ar ſtolum & Euangeliſtam, qui de nuptijs ſpecialiter
bitrati vocatur à Domino, cui in cruce virgo virgini com-
ſunt, ſed mendatur: vt lilium liliorum Chriſtus, noſtri amo-
improba re languens, ex vtraque parte lilijs fulciretur.
biliter.
Vide no.
tat.

Virginitas cur lilio comparetur.

4. ET beata quidem virginitas lilio comparatur, tum propter candorẽ niueum, tum quia ex ſex folijs repandis conſtat, vt cordi primo, deinde quinque ſenſibus corporis, ab omni cõtagio illibatiſsimè caueatur. Et bene folia iſta repanda dixerimus, quod prominens & apertum ſignificat: quia, licet omnis gloria filiæ regis ab intus quantùm ad con-

ſcientiam

ſcientiam exigatur: tamen quia Dominus in Euangelio iubet, vt opera noſtra ad exemplum luceant *Mat. 5.*
proximorum, neceſſe eſt vt compoſitio forinſeca ſenſuum ad commendationem virgineę dignitatis ordinatiſsimè famuletur.

Quòd pulchritudo beatæ Mariæ neminem incitarit ad libidinem.

5. QVod vtique de regina virginum ſanctus quidam eleganter aſſerit, dicens: Licet Maria, etiam in corpore, mulierum pulcherrima fuerit: vtpote quæ concepit ſine admixtione virili, & peperit forma præ filijs hominum ſpecioſum: tamen *Pſal. 44.*
ita ordinatiſsima fuit in moribus, vt nunquam eius decentiſsima pulchritudo quenquam etiam facinoroſiſsimum luxu, ad concupiſcentiam, ſaltem tenuiſsima tentatione commouit: & hoc per Spiritum ſanctum cooperantem in ea credimus & fatemur. Quomodo enim aliter fieri potuerit, non videmus.

De iuuene diſſoluto, qui beatam virginem ſalutationibus Angelicis quotidiè honorabat, ex nuptijs aſſumpto.

6. IGitur lectorem noſtrum, vt plenè confidimus, non pigebit de glorioſa virgine aliquid inſerere lectioni, per quod & ad amorem ipſius, & dignam venerationem eius ſinceriùs accendamur. Iuuenem fuiſſe prope noſtra tempora in Germaniæ partibus, certa relatione didicimus: Hic mortuis parentibus, malorum conſilio deprauatus, hereditatem præclaram in ludo teſſe-

rarum & tabernis totaliter diſsipauit. Hinc vagabundus & miſer per patriam ferebatur: qui & ſi alias ſtultus, caſtitatem tamen corporis conſeruauit. Quem quidam miles, patruus eius, non modicè miſeratus, die quadam obuium alloquitur, dicens. Malè te competit conſobrine chariſsimè taliter oberrare, qui clarus genere probum virum & magnum efficere potuiſſes, niſi te talis inſania rapuiſſet. Cuius verba cum quaſi muliebria iuuenis derideret, ſubiunxit miles: Eſt ne aliquid * chare fili quod pro me facere tu curares. Cui ille, eſt vtique. Et miles, volo ergo vt glorioſam Dei genitricem Mariam ſalutes quinquaginta vicibus omni die. Qui cùm cachinnãdo reſpõderet: Hoc ſemel faciam, & non omni die: patruus inſtitit, dicens: Hoc te facere modis omnibus oportebit, ſi quando te oculis miſericordiæ ſuæ glorioſa virgo reſpiciat, & pro tua miſeria ſuum filium interpellet. Ad huiuſmodi verba annuit iuuenis, & receſsit inde. Poſt annum contigit patruum videre iuuenem, quem & ſi promiſſum ſeruaſſet, interrogat. Et ille. Seruaui, inquit, & nollem me vllatenus non ſeruaſſe. Remiſsius enim mihi eſt, quàm ante in vanitate mundana. Cui patruus cum gaudio dixit: Ergo in iſto ſequenti anno ſeruitium tuum Chriſti matri in ſalutationibus duplicabis. Et iuuenis, fiat, inquit. Exacto autem ſecundo anno reuerſus eſt ad patruum, dicens: Iam ſuffragante anno Chriſti, omnis vecordia miſerrimini mei ſtatus euanuit, & firmo benefaciendi propoſito, voluntatis meæ conſtantia ſtabilitur. Cui patruus cum lacrymis dixit: Benedicta ſit pietatis mater, & tibi quoque cariſsime gratias refero, qui ſalubri cõſilio credidiſti. Nihil ergo reſtat, niſi vt anno præſenti propoſitum tuum fixum experiar, & ſi dignum inuenero, condignas tibi nuptias procurabo. Tu autem medio tempore auxiliatricem tuam,

ms.p. 2. imp. care meus.

De virtute ſalutationis Angelicæ exempla ſunt in Cæſar l. 7. c. 26. 27. 28. et 33. et l. 12 c. 50.

* in ſa-

* in ſalutationibus quinquageſimæ tertiæ ſedulus honorabis. Conſentit iuuenis, ſtabilis inuentus eſt, & euoluto anno perfecit patruus quod promiſit iuueni, * conquiſiuit nuptias, & inſtaurato conuiuio, ex vtraque parte conueniunt * parētelę. Poſitis itaque menſis, & lotis manibus, cùm iam ſponſus & ſponſa comeſſuri pariter conſediſſent: ex inopinato, memor ſponſus, nondum ſe ſponſionis debitæ ſalutationes illa die glorioſæ virgini, occupatus aliâs, perſoluiſſe, repente ſurgens, ſuſurrat patruo, vt paululum † induciet fercula miniſtranda. Quo annuente, ſolus iuuenis intrat thalamum, ſoluit matri Chriſti quod vouerat tantò deuotiùs, quantò ſe clementiùs probauerat exauditum. Nec mora, vbi extremam ſalutationem * tertię quinquageſimę iam compleuit, apparuit ei glorioſa virgo lucidior ſuper ſolem, tres * thecas in tunica ſua iuueni, vnam anteriorem, & duas laterales oſtendens. Ecce, inquit, ſalutationes tuæ litteris aureis ſcriptæ, quibus me in tribus quinquagenis ſedulus honoraſti. Et quoniam in tuo corpore, licet vanus & vagus, virginitatis munditiā conſeruaſti, mox te febris lenta corripiet, & ad me die tertia ſine vlla carnis corruptione peruenies. Hoc dicto glorioſa virgo diſparuit. Iuuenis autē egreſſus, hortatur omnes lętari, epulari, & gaudere: ſe verò appetitu comedendi deſtitutum, * & ad præſens cum eis eſſe non poſſe. Singulis ergo ad menſam conſedentibus, & comedentibus, iuuenis interim lectum aſcendit, & facto prandio ſponſam ſuam, patruum, & amicos in thalamum conuocauit: & eis quid ſibi contigerit, vel dictum fuerit * intimauit. Mortuus eſt ergo iuuenis die tertia, vt prædixit, ſponſa verò eius nulli poſtmodum nubere volens, in ſancta virginitate permanſit. Nec mirum ſi in tribus quinquagenis beatiſsima virgo à iuuene prædicto ſe dixit per ſalutationem angelicam

hoc eſt dicendo quotidie ter 50. ſalutationes Angelicas.

ms. p. cōciuit.

ms p. parentes.

.i. iubeat nō nihil expectari.

ms. p. trinæ

Apparitio V. Mariæ.

ms. p. thegas.

ms. b. z. imp. togas.

ms. p. omit (&)

ms. p. indicauit.

cam honoratam, cùm in tempore gratiæ, quaſi anno iubilæo electa ſit, & effecta nobile triclinium Trinitatis.

Alia eiuſdem apparitio, & de ſequentia Salue mater Saluatoris.

7. VNde venerabilis* Adam, canonicus ſancti Victoris Pariſijs, cùm in dictanda ſequentia Salue mater Saluatoris, illum rythmi verſiculum edidiſſet, videlicet,

Salue mater pietatis,
Et totius Trinitatis
Nobile Triclinium.

Glorioſa virgo apparens ei, & quaſi pro honoris laude ſatisfaciens, cogitanti eidem ſupplex altiſsimę humilitatis * verticem inclinauit.

8. imp. add. Magiſter. Extat hæc proſa in elucid. eccl. Iudoci Clichtouei l. 4. ms. b. tria imp. ceruicę.

De iuuene quotidie tria Roſaria recitante, qui reuixit, & pœnitentiam egit.

8. QVid iterum de triplici quinquagena in ſalutatione verſus Angelici, Aue Maria, anno ab incarnatione Domini M. CC. LI. contigerit, referamus. Vidi & cognoui iuuenem in Brabantiæ partibus generoſum, qui quamuis eſſet totaliter ſeculo deditus, beatæ tamen virgini Mariæ deuotus, quotidie tres dictas quinquagenas in ſalutationibus exoluebat. Infirmatus autem, ad extrema perductus eſt. Cumq; per horas diei plurimas mortuus iacuiſſet, reuixit ſubitò, & ſorori moniali quę iuxta ſe ſedebat, inclamauit, dicens: Soror ecce redij, citò aduocari facias ſacerdotem. Mirantibus omnibus presbyter aduocatur, & in magna cordis lętitia palā

omnibus

omnibus confitetur, dicens. Ad tribunal Chriſti iudicis raptus, cùm in tribus maximè à dæmonibus accuſarer, ferriq́ue deberet ſententia contra me, pijſsima Chriſti mater rogauit filium, vt ad corpus reducerer, locum pœnitentiæ ſuſcepturus. Nec mora, factum eſt vt rogauit. Vnum de peccatis erat pro quo damnandus eram, quia decimas de bonis & agris meis ſacerdoti ſubtraxeram. Secundum erat, quòd cum ſodalibus meis piſces quorumdam religioſorum furto ſubtraxeram. Tertium erat, quòd ſegetes & fruges pauperum, cum canibus venaticis vagabundus deſtruxeram. Hæc cùm coram omnibus loqueretur, quidam ex manſionarijs reſpondit. Et cur, inquit, pro damno iſto extremo damnandus eras cùm nos omnes illud vobis puro corde remiſerimus? Et ille. Mihi quidem veſtra remiſsio nequaquam ſuffecerat, cum copioſior eſſem vobis in iniurijs refundēdis, quàm vos mihi in iniurijs dimittendis. Et his dictis, reſtituenda damna protinus aſsignauit, ſicque, diſponens rebus & domui, in ſpe & pace mirabili ſpiritum exhalauit.

peccata ob quæ damnandus erat.

Iſa. 38.

De Monacho Ciſtertienſi è cuius demortui ore proceſſit arbor, cuius folijs, aureis litteris inſculptum erat. Aue Maria.

9. HInc de ipſo verſiculo ſalutationis Angelicæ aliquid ſpecialius attollamus. Potiſsimum enim laudis eius, illud Euangelicum reputamus, in quo eam decentiſſimè paranymphus Gabriel honorauit. Et ad hoc, quoddam à Ciſtertienſibus mirum planè miraculum recitatur. Erat quidam emeritæ militię veteranus, qui ſeculo, & ſi tardè, renuncians, ſanctum Ciſtertienſium ordinem introiuit. Quæſitus autem à magiſtro nouitiorū ſi ſciret orationem

Luc. 1.

dominicam, ſcilicet Pater noſter, negauit; nunquam ſe diſcere potuiſſe conteſtans. Quid plura? Fit labor inanis vt diſcat, & cùm non poſſet, præcepit Abbas vt ſaltem illi breuem angelicæ ſalutationis verſiculũ, inculcarent. Quod, & ſi multo & diuturno labore, factum eſt tamen. Cùm enim ad exhortationem magiſtri ſui ipſum verſiculum inter prandendum ad vnamquamque buccellam ferè, ne obliuioni traderet, ruminaret, ex frequenti & longo vſu, tantam in ipſa ſalutatione mentis concepit dulcedinem, vt corde eius et ori ſola memoria matris Chriſti: quanquam alias auocatus, indelebiliter adhæreret. Contigit ergo, vt poſt aliquanta annorum curricula veteranus ille deuotiſsimè moreretur, & inter Fratres in cœmiterio ſepeliretur. Mira res, de tumulo eius non multò poſt, à parte capitis arbor naſci ignoti generis viſa eſt, cuius folia litteris aureis inſignita. Aue maria gratia plena, * notabiliter ſingula continebant. Quod vbi notum fit Diœceſano Põtifici, ad locum venit ipſe miraculi, radicem arboris per effoſsionem * diligenter ſcrutatus eſt, & eam de ore veterani illius ortum habere probauit. Nec mora, vbi diuinæ oſtenſionis arbuſcula debitum officium executa eſt, in oculis omnium aruit & defecit. Quicunque igitur matri Chriſti cupis eſſe deuotus, ſalutationem iſtam freqnens & deuotus ingemines: nec credo quicquam illi gratius vocalis laudis offerri.

ms. p. addit Dñs ſecum.
ms. p. 2. imp. diligentem.

Quid in angelica ſalutatione, gratius ſit beatæ Virgini.

10. PRoinde fateor à me quęſitum, quid in ipſo verſu ſalutationis angelicę matrem Chriſti lætius audire iudicarem. Ego autem, nihil ambigens, mox reſpondi: Lætanter quidem audiſſe virginem gratia ſe plenam, ſecum Dominum maieſtatis, & ſe in mulieribus

lieribus id eſt præ cunctis mulieribus benedictam:
ſed in eo Mariam gratulantiùs exultaſſe confido,
cùm audierit fructum ventris ſui ſingulariter bene-
dici. Quid mirum? Ipſa dilecto ſuo,& ad eam con- *Cant. 7.*
uerſio eius. Benedictum autem, id eſt bono addi-
ctum: vel benedictum,id eſt dignè dictum,dicimus *ter.imp.*
fructum eius, quia ipſe malo pœnę crudelis mortis *addit(bo*
addictus,bono addicitur ſedens in potioribus * pa- *nis)quod*
tris. Vnde per prophetam dicitur. Maledictus om- *ſubaudi*
nis qui pendet in ligno. Qui vtique Chriſtus fuit. *tur.*
Propter quod & Deus exaltauit eum ſuper omne *deut. 21.*
quod eſt, & donauit illi nomen quod eſt ſuper om- *Phili.2.*
ne nomen. Benedictus etiam dicitur, quaſi bonus *Luc 18.*
dictus, quia nemo bonus niſi ſolus Deus,Et hoc eſ- *Phili.2.*
ſentialiter, vt in nomine eius omne genu flectatur
cæleſtium terreſtrium,& infernorum. Quotiens er-
go Chriſtum benedicimus, fructum vteri virgina-
lis,bonum ſimpliciter,vel bono addictum dicimus,
& in hoc Mariam potiſsimè gratulari credimus.

De quodam religioſo qui Mariam dixit fatuam.

PRęterea reminiſcor,me adoleſcentulum adhuc 12.
vidiſſe pariter & audiſſe piè temerarium quen-
dam in hac ſententia:ſed non per eadem verba de
Maria Chriſti matre locutum. Erat autem inter reli-
gioſos quoſdam ſpiritu mirè feruentes ſermo mu-
tuus de Maria. Alius ſecundum Euangelium Lucæ
ſpecialiter extollebat pudoroſitatem eius vbi in ſer- *Luc. 1.*
mone Angeli * fit turbata. Alius prudentiam eius, *ms. b.*
atque conſtantiam, vbi fœcundandam ſe audiens, *fuit.*
modum conceptionis inquirit. Atque alius humili- *ibid.*
tatem eius,vbi ancillam ſe vocans,cùm tamen eſſet
domina Angelorum, Gabrielis aſſertionibus obe- *ibidem.*
diuit. Tunc ille piè temerarius obortis lacrymis

cum applauſu: & ego inquit meam dicam ſenten-
2.ip.add dulci. tiam de * Maria. Nihil illa ſtultius in creaturis om-
nibus inuenitur. Cumque in hoc verbo omnes pa-
riter attoniti ſtuperemus, An ignoratis, inquit,
quod omnes ferè totaliter peccatores, vbi poſt la-
Pſal.93. pſum ſurgere cœperint, Deum vltionum & vniuer-
ſitatis Dominum formidantes, ad matrem eius,
quaſi pietatis propitiatorium confugiunt, & eam
vt verè reconciliatricem carius amplectuntur? Nec
Luc.10. mirum, quia circa frequens miniſterium ſatagere
Luc.15. non deſiſtit, donec prodigos filios reconciliet patri
vitæ. At illi clementiſsimum patrem ſuper ſe, pœni-
tentes, vt viderint cum Angelis exultantem, ferè
poſtmodum reconciliatricis obliti, tenerrimè nimi-
rum in pij patris oſcula per dulces lacrymas reſol-
uuntur.

Quomodo excuſari poſſit dicta temeritas.

12. AVdias lector, ſi miraris, auſculta veriſsimè &
expertiſsimè dici. Quid mirum mater? quid
mirum ô Domina? Bona per omnia tu: ſed ille per-
optimus eſt. Dulcis per omnia tu: ſed ventris tui
ms.p.iocunditate ſuauior. fructus omni * ſuauitate iocundior. Quantò enim
arbor altior: tantò ſuauior fructus. Planè, & ſi piè
temerarius ille, veriſsimè tamen dixit, nihil in
creaturis ſtultius Maria * poſſe inueniri. O beni-
ms.p.omit.(poſſe). gniſsima mater, ne viro illi vel mihi in tuo aſſultu
quaſi temerarijs indigneris. Hæc dicens ô Domi-
2.Co.12. na, ſtultus factus ſum: ſed me coëgiſti, quin im-
mo vehementior amor tui. Verùm vt ſeriosè lo-
quar de te, inquam, ſancta virgo, non te minus de-
cuit in reconciliationem pœnitentium ſtultam di-
1.Cor.1. ci, quàm filium tuum, vt ſaluos faceret credentes,
quem Paulus ſtulteſcere patris ſapientiam prædi-
cauit.

cauit. Certus ſum pia mater & Domina, quòd nullum in reconciliatis amicitiæ pateris detrimentum, etiam erga fauorem tui remiſsiores exiſtunt, vt in amorem filij tui pleniùs transfundantur: quin potiùs omnimodè tibi dilectiores ſunt: quantò illi fuerint gratiores.

Quomodo ter beata Maria ſuper altare apparuit in domo fratrum Prædicatorum in Longobardia.

SEd & illud referam⁹, quod certa valde & indubitabili relatione didicimus, in partibus Lombardiæ, in domo quadam fratrum Prædicatorum apud Turinum ciuitatem, de glorioſa matre Chriſti miraculum accidiſſe. Deuotiſsimi fratres ſub ſinceriſsimo Priore erga beatam virginem Dei benigniſsimam genitricem erant in orationibus deuoti: & infuſis ſæpius lacrymis diuinæ contemplationi vacabant. Accidit autem vt quidam magis ſedulus, ſecedentibus alijs, vel ad ſtudium, vel ad quietem, dies quandoque & noctes continuaret in precibus. Hic glorioſę virgini ſpecialiſsimè deuot⁹ & ſupplex, ſpeciale ab ea meruit ſolatium obtinere. Contigit namq́;, eo ſolo in eccleſia remanēte, altaris circuitum luce iocundiſsima circūfundi, & ei ſuper altare glorioſam virginē cum ipſa ſua nobiliſsima prole inauditis vultuum & formarum ſchematibus apparere: ſuper quos in modum ſtellarum ſeptem globi ignei radiabant. Hæc vt Frater vidit, phantaſma eſſe timuit, quanquam in ſignum veriſsimę viſionis, ſolatio mirabili & intellectuali lumine repleretur. Dixit ergo cum magna reuerentia cordis & lacrymis .i. O glorioſiſsima mater & Domina non ſum dignus ſolus videre quæ video. Rogo ſuppliciter, ſi verè 13

ſi verè es mater Chriſti, vt ſentio, appareas Priori noſtro, appareas & toti conuentui, qui veri ſunt ſerui tui, & tuæ gratiæ feruentiſsimi dilectores. Hoc vt dixit, mater annuit pietatis, & toti conuentui * ſchema ſecundum formam priorem apparuit. Et vide lector miraculum cũctis ſeculis inauditum. Referebant fratres qui hæc viderunt, quòd illa viſio imaginaria quidem fuit: * ſed ex certis, groſsis, & circumſcriptibilibus lineamẽtis corporis non conſtabat. Vt autem comparatione aliqua, & ſi non propria, nos vtamur. Corpus illud apparens diaphanum videbatur, & tamen tam propriam, tamque excellenter egregiam formam oculis intuentium ingerebat, vt nihil iocundius, nihil capabilius videri poſſe à mortalibus * crederetur. Hoc videntes fratres, ſolitò crebriùs precibus & fletibus inſiſtebant & orabant benigniſsimam matrem, vt ſecundò & tertiò fratribus appareret: vt ſi fortè primò diabolica fuiſſet illuſio, in nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis fratrum precum inſtantia fugaretur. At quoniam nulla Chriſti conuentio, vel matris eius ad Belial, ſecundò & tertiò ſecundũ formam ſuperius dictam, toti ſe conuentui glorioſa Dei genitrix demonſtrauit. Facta autẽ ſunt hæc in principio ferè ordinis Prædicatorum, vt tali & tam ſpeciali miraculo, regina miſericordiæ ſibi ipſi deditum ordinem comprobaret.

ms. p. omit. (ſche ma).

ms. b. ter. imp ex certis enim groſſis &c.

ambo ms. 2. ĩp. videretur.

2. Cor. 6.

De Rachele Iudæa, facta moniali in Parco iuxta Louanium.

VIdi in Brabantiæ partibus Ciſtercienſis ordinis monialem de Iudaiſmo conuerſam in quo opus * diuæ Mariæ matris Chriſti glorioſiùs excellebat. Annorum non plenè quinque, in domo parentum Iudęorum aduertere cœpit animo: cur diſtinctio nominum fieret Iudęorum pariter et Chriſtianorum

ms. b. ter imp. opus dignũ 2. imp. opus digne. Idem ſed breui͠ re fert Cæſar. l. 2. cap. 2.

ſtianorum, cùm vnius vultus atque loquelæ homines eſſent vtriuſque gentis. Mira talis puellæ diſcretio. Inhærebat tamen, vt poſtmodum mihi retulit, auidius audienti, magis Chriſtianum nomen, quàm Iudàicum. Et ſpecialiter beatæ Mariæ nomen lætabatur audire, cùm Chriſtiani aliquid inuicem petere vel iurare ſolerent. Furabatur autem ſub vtraque aſſella panem de mēſa parentū, & pueris occulte mendicis partiebatur, vt regratiando ſibi Mariæ nomen audiret. In his ergo de tempore in tempus mirè proficiēs, ita ſagaciter latitabat, vt neuter parētum aliquid ſuper cogitatu filiæ aduertere poſſet vel audire. Contigit autem vt parentes eius à Colonia in Louanium Brabantiæ opidum cum filia deuenirent. Vbi cùm ſucceſſu temporis in domum cuiuſdam pręclari presbyteri, magiſtri Reineri nomine, puella cum Chriſtianis pueris aduenîſſet, & eam ex nomine nouiſſet presbyter, eamque venire libentiùs ad ſe frequentiùs aduertiſſet, interrogauit eam, dicens: Viſne Rachel cariſsima Chriſtiana fieri? Et illa, volo, inquit, dummodo erudias me quid ſit fieri Chriſtianā. Tūc presbyter, vt vir ſanctus mirè gauiſus, in ſpiritu ſentiebat de puella futurū neſcio quid diuinum, Et incipiens à conſtitutione mundi, cœpit illi ſcripturas exponere per quas fides Chriſti, vel ipſe Chriſtus ſignificari poterat, vel oſtendi. Quarū expoſitiones, vt mihi ipſamet dixit, ita integro ſenſu in illa ætate ſex annorum tunc & dimidij diſcretione ſpiritus intellexit, vt raro oporteret presbyterum rationem aliquam iterare. Hæc eruditio ferè per annum * dimidium per durauit, occulto aditu per quem furtiuè & oportunè raptam puellam edocebat. Et vide admirationis inſigne prodigium. Nunquam Rachel auditu verbi Dei ſatiari poterat, vel laſſari, cùm tamen presbyter & Martha miniſtra eius, mulier religioſa & prudens valde, ambo frequenter

nis b. ter. imp. add. (et), o.

quenter

quenter laſſati ſibi inuicem ſuccederent in docendo. Quid plura? Mox vt parentes in filia cœperunt aduertere cogitatum, conuenientibus Iudæis pluribus conuenerunt in hoc, vt miſſam filiam de Louanio vltra Rhenum ſponſo traderent arctiùs conſeruandam. Quod vbi puella cognouit, presbytero cum lacrymis indicauit, vt ſi illam eadem nocte non raperet, & Chriſtianam efficeret, perdita eſſet in perpetuum & confuſa. Quod audiens presbyter, puellæ præcipit, vt ad ſolitum aditum ſummo manè veniret. Quod cùm incunctanter annueret, veſpere matri ſuæ dixit. Sola mater hac nocte iacere volo, Quod cùm ſimplex puellula dixiſſet: & diutiùs mater renuiſſet, cõſenſit tandem, eidẽ ſuper ceruical ad pedes ſuos lectulum pręcipiens pręparari. Iacẽte ergo puellula vſque ad mane, & obliuiſcente penitus quod presbytero pręcedenti nocte promiſerat, aſtitit illi glorioſiſsima mater Dei Maria in habitu candido ſuper niuem: Et offerens illi virgam ſplendidam quam geſtabat, dixit: Surge Catherina & iter accipe, grandis enim tibi reſtat via. Hæc illa dicente, Rachel credens virgam apprehendere, de lecto cecidit & exclamauit: cuius clamore mater excitata, & quærente clamoris cauſam; filiaque cautiùs diſsimulante, mater protinus obdormiuit: & Rachel ſurgens, ad condictum locum presbyterum mox inuenit. Qui lætus aſſumpſit eam, & venit ad monaſterium quod Parcus dominarum dicitur: quod erat ad leucam dimidiam dictæ villæ, & gaudentibus cunctis baptizauit illam, nomen Catherinę imponens ei, quo vocata prius fuerat à matre Chriſti: * ſtatimque habitu ordinis induit baptizatam. Nec mora, vt audiuit pater & amici eius quod geſtum eſt, conſternati ſunt, & per ducem Dominum terræ, & per Epiſcopum Leodienſem, tandemque per Papam

3. Re. 19

Belg. Vrouvven-Perck.

ms. p. ſã-ctoq; ae.

pam Honorium datis maximis pecunijs laborauerunt, vt infra ætatem legitimam filia ablata parentibus redderetur. Quæ ſi in domo parentum vſque ad duodennem ætatem perſeueraret in fide ſuſcepta: tunc iuſtè Chriſtiano nomini reddi poſſet: cogitantes nequiſsimè medio tempore infantilem animum faciliter poſſe deflectere, vt ad natiua parentum vota rediret. Horum fraudulenta conamina, proh dolor, multi magni & litterati viri, pecunia ſuſcepta fouebant, pro quo presbyter ſupradictus non modicè tribulatus, ſolum Chriſtum & matrem eius, quæ auctrix fuerat facti huius, multis lacrymis inuocabat. Mira res, & vſque in præſens cunctis ſeculis inaudita. Petijt à presbytero ad omnem citationem, & iudicem ſe puella deduci. Forſitan, inquit, iudices flectentur ætate, & ad mei piaculum mouebuntur. Et factum eſt vt petiuit & dixit. Vt enim die quadam apud Leodium venit coram Epiſcopo, clericis, & magnatibus, diuerſos aduocatos & iudices, tam conſtanti,* quàm veridica ratione confudit & mouit; vt voces vlulantium & clamantium cum lacrymis præ ſtupore in Eccleſia ſancti Lamberti à locis diſtantiſsimis audirentut: ita vt omnes manifeſtè * dicerent & viderent, in tam exili ætate diuini ſpiritus ſapientiam præualere. Hinc poſt annos duos à lite iuris ceſſatum eſt, & aliud deceptionis tendiculum præparatur. Iuuenis elegantis formæ Iudæus, conductus ad hoc, venit ad monaſterium ſupradictum, in quo puella erat, & ſimulato animo baptiſma ſuſcepit. Qui cum † ſe fingeret miro modo, quærebat vt puellæ, quaſi cognatæ ſuæ, eruditionis gratia loqui poſſet: dicebat enim; plus ſuper omnium ſermonibus mihi cognatæ verbum ſalubrius imprimetur: illa tamen, vt mihi retulit, interius diſcernebat

ms. p. tā. *2. impr. diſcerēt.* *1. ſimulatorie ageret.*

fictum

fictum ad fidem iuuenem acceſsiſſe, & ideo nec prece, nec precio, nec vlla obedientia flecti potuit, vt ſolum verbum iuueni loqueretur. Hæc vt viderunt Iudæi, ceſſauerunt ab illa: iuuenis autem ad vomitum eſt reuerſus. Hanc poſtea tanta gratia potiri vidimus, vt nihil ea ſerenius videri poſſet. Cumque nobilium monialium parentes cum multa ambitione venirent videre filias, vel cognatas: hæc coram imagine beatę virginis veniebat, & gratioſo vultu dicebat: Alię ſorores noſtræ moniales à matribus & amicis ſolatium habẽt, & gaudium: ego autem paupercula, pupilla, & * indigena, ad te dominam, vt
ms. p 2. imp. indigna. ms. b. indiga. cognatam meam fidenter accedo: tu ſola pro omnibus eſto mihi refugium & ſolamen. Et hæc dicentem, quis dubitet eam à miſericordiſsima pietatis matre ſolatio defraudari. Non te decet ô domina tuã carnem, tuum ſanguinem ſpernere, de cuius genere,
Cant. 2. vt roſa de ſpinis ortą es, lilium de tribulis generatum.

De Agnete moniali, & herà eius Iudæa ad fidem conuerſa.

15. ET quoniam de Iudæis ſermo exortus eſt, de conuerſione cuiuſdam Iudææ alterius, rem nuper geſtam mirabilem referamus. Erat in partibus Teutoniæ monaſterium virginum, quo bellorum euentu funditus deſtructo, ad domos parentum moniales redire compulſæ ſunt. Quarum vna pulcherrima, Agnes nomine, vbi ad patrem militẽ redijt, ab eo violenter oppreſſa, mox imprægnata fuit. Ad partum ergo appropinquans, anxia fugit ad deuia, & partu edito, adeſt diabolus in ſpecie monachi, qui ſe eius conſobrinum proteſtans, & conſcium facti eius, dixit ad eiulantem & quaſi præ triſtitia deſperantem. Nę tu chariſsima per partum

èditum cũ patre & parẽtibus confundaris, paruulũ in ſtagnum proximum proijce. Si enim vixerit, latere non potes. Tunc mater, miro certaminis pondere fatigata, tandem poſt lacrymas, poſt dolorem, vicit erubeſcentia maternum pectus, & mox paruulum ſubmerſit in ſtagnum: & ſtatim diabolus ad * miro tabeſcentem dolore coniecit. O inquit omnium feminarum miſerrima. Quid nunc reſtat? Melius eſt, vt ſine ſcandalo tuorũ, & tui, & grauiore mortis periculo, facta mihi confeſsione in aquam cum filio te ſubmergas. Hoc audito, inclamans mulier, exhorreſcit, & glorioſam virginem matrem Chriſti inuocat contra diabolum adiutricem. Nec mora vidit dæmonem cum fumo & fœtore teterrimo diſparentem: & mox effuſa in laudem matris Chriſti, ad ſpem meliorem in prece & lacrymis confortatur. Venit ergo in proximam ciuitatem, & hoſpitio ſuſcepta ab honeſta matrona, locata eſt ab eadem cum quadam Iudæa, Sara nomine vt eius paruulum enutriret. Manſit ergo annis quinque cum eadem Iudęa, in tanta cordis triſtitia, vt vix eam quis poſſet videre ridentem. Bis in pane & aqua per hebdomadam ieiunabat. Interim dominæ ſuæ Iudææ, de fide Chriſti, & bonitate ac pietate matris eius: vt erat femina prudens & eloquens, prædicabat: & ſenſim cor illius verba ædificantia & efficacia penetrabant. Cuius hortatu orationem Dominicam & Angelicam ſalutationem addiſcens, Chriſtum & matrem eius quotidianis precibus inuocabat. Hinc factum eſt, vt nutrix ipſa, cuidam Fratri Ordinis Prædicatorum, nomine Conrado, confeſſa, mitteretur ad Papam. Obtenta ergo abſolutione,, ad patriam eſt reuerſa, & accelerauit viſitare Iudæam dudum dominam ſuam. Quam illa gratulabunda valde ſuſcipiens, rogauit feſſam quieſcere ſuper lectum. At vbi veſ-

ms. p. 2. imp. mirè.

Inuocat b. Mariã

pere Iudæus venit, & cognouit hanc eſſe nutricem, quaſi in furiam raptus eſt, ſuſpectam enim eã, quaſi peruertricem ſuæ vxoris habebat. Certè, inquit, malè venit huc inſidiatrix iſta; iã enim occidã eam. Et mox exſtracto canipulo inuadit dormientem, & tria dedit ei vulnera circa vel intra cor. Quo viſo, Iudæa horruit, & intrans thalamum obſerauit. Hinc noctis medio, facto ſigno, Iudæus ſynagogam cum Iudæis vicinis intrauit. Iudæa autem poſt luctum obdormiens, in ſomnis vidit glorioſam dominam cum duabus puellis ad mulierem occiſam intrantem, & ex tribus pixidibus quas ferebant, vnamquamque vnguine ſalutari, in rediuiuum ſtatum, mortis vulnera reducentem. Intuere lector, mirare miraculum. Iudæus mane rediens, occiſam feminam non inuenit, credebatque quod vxor ſua cadauer mortuum ſubterraſſet. Hoc idem de viro, vxor, illuceſcente die, credebat: & ſuper hac re neuter alterum requiſiuit. Vix dies quadraginta completi ſunt: cùm ecce venit mulier peregrina, Iudæamque & virum eius ex parte Agnetis occiſę officioſiſsimè ſalutauit, & abijt. Tunc Iudæus vxori: Quid eſt quòd illa viuit? Nunquid occidi eam? Cui vxor. Potens eſt, inquit, Chriſtus Dominus eius mortuam ſuſcitare. Et Iudæus. Hoc eſt, ait, quod ſemper timui, * ne te apoſtatantem, duceret in errorem. Nec mora, hæc dicens comprehendit vxorem, & in thalamo duobus annis obſtrictam reclusit. Hinc accidit, vt ad remotiora recedente Iudæo, vxor euaderet, & cum duobus paruulis, tertium gerens in vtero, ad Eccleſiam fugit: & cum gaudio fidelium, qui eam ditiſsimam & honeſtiſsimam nouerant, baptiſma recepit. Hanc poſtea duo filij eius adoleſcentes, & vna filiarum ſecuti ſunt, & fidem alacriter ſuſceperunt. Manſit au-

Appartio b. Mariæ.

ms. p. 2. imp. quòd te apoſtatã.

Iudæa baptizatur & Gertrudis appellatur

ſit autem poſt baptiſma cum filijs dicta dudum Iudæa in Colonienſi diœceſi, & mutato nomine, vocata eſt Gertrudis: & inuenit Agnen quondam nutricem ſuam, ibidem manentem, & de conuerſione eius inæſtimabili gaudio gratulantem. Quæſiuit ergo ab Agnete Gertrudis quomodo reuixiſſet. Et illa mirata ſubriſit, dicens: Quare nunquam mortua ſuſcitarer? Ad hæc ſtupefacta Gertrudis, Verè inquit, vidi, quòd te vir meus, tribus vulneribus cultro confodiens, occidit. Cui Agnes. Nouit Chriſtus omnipotens, quòd, in ſomnis tantum me vidiſſe & * non ſenſiſſe, videbar occidi. Mane verò offenſam viri tui, ſi manſiſſem, præcogitans, omnibus inſalutatis recedere feſtinaui. Nec mora, Gertrudis apprehenſa veſte circa collum Agnetis, lacerauit eam, ſimulque cilicium quo induebatur ad carnem vſque ad pectus medium, & inuenit manifeſtiſsimas trium vulnerum cicatrices. Manifeſta autem facta ſunt iſta Archiepiſcopo Colonienſi domino Conrado. Mortua eſt * autem Agnes in maxima pœnitentia & feruore ſpiritus. Annus ſecundus, M. ſcilicet CC. LXV. eo tempore voluebatur, quo ipſa Agnes à Iudæo occiſa eſt, & per glorioſam Chriſti matrem & virginem ſuſcitata: Gertrudis verò ſuperſtes eſt, miro fidei calore ſuccenſa.

ms. p. omit. (non) & eſt ſenſus, me tantùm in ſomnis vidiſſe & ſenſiſſe quod videbar occidi.

ms. p. 2. imp. enim.

De puella à Iudæis crudeliſſimè occiſa.

16.

NVnc, quia de Iudæis mentio facta eſt, miraculum referam celeberrimum, quod anno præſenti ab incarnatione domini M. CC. * LXXI. factũ eſt in villa Theutoniæ Pfortzheim nomine. Contigit autem, vt quædam maligniſsima vetula, Iudæis familiaris effecta, puellam eis annorum ſeptem,

ms. p. 2. imp. LXI ſed præcedẽtia requirunt lectionẽ textus.

tem, orbatam parentibus, venderet occidendam. Hanc igitur in ſecreto ſuper plura paria linteaminũ, obſtructo ore eius, in omnibus ferè iuncturis membrorum, inciſionibus vulnerarunt, maximo conamine ſanguinem exprimentes, & in ipſis linteaminibus diligentiſsimè receptantes. Hanc autem poſt tormenta defunctam, Iudæi in aquam fluidã prope opidum proiecerunt, & ſuper eam lapidum congeriem poſuerunt. Tertia verò vel quarta die, per manum erectam ad cælum à piſcatoribus eſt inuenta, & in opidum deportata, horrentibus & clamantibus populis, ab Iudæis impijs tantum flagitium eſſe perpetratum. Erat autem in vicino Marchio de Baden, qui mox, audito tanto piaculo, peruenit ad corpus, ſtatimque ipſum corpus erectum reſidens, tetendit manus ad principem, quaſi vindictã ſanguinis, vel fortè miſericordiam imploraret. Poſt horam verò dimidiam, iterum ſe depoſuit defuncti more ſupinum. Adductis igitur ad hoc ſpectaculum impijs Iudæis, ſtatim eruperunt omnia vulnera corporis, & in teſtimoniũ horrendæ necis, copioſum ſanguinem effuderunt. Mox clamor vulgi ad ſidera tollitur, & in vindictam ſceleris totaliter animatur. Ex quibuſdam indicijs capta vetula, & conuicta: maximè cùm filia eius paruula omnia prodiderit, quia à puero & ebrio extorquetur veritas: Iudæi quoque capti ſunt qui in puellam manus nepharias extenderunt, rotatique & ſuſpenſi ſunt cum vetula: duo verò ſe mutuo iugularunt. Hæc nobis duo fratres Ordinis Prædicatorum Reynerus & Ægidi[9], ſicut illi qui in villa fuerunt poſt triduum quo hæc geſta ſunt, veraciter retulerunt.

Cur Iudæi Chriſtianum ſanguinem effun-dant quotannis.

HInc igitur videndum eſt, cur Iudæi ſecundum 17.
conſuetudinem, in omni prouincia quam in-
habitant, Chriſtianum ſanguinem fundant. Cer-
tiſsimè enim compertum eſt, quòd omni annò in
qualibet prouincia ſortes mittunt, quæ ciuitas vel
opidum, Chriſtianum ſanguinem alijs ciuitatibus
tradat. Conſtat quidem ex ſancto Euangelio, quòd
Pilato lauante manus, & dicente: Mundus ego
ſum à ſanguine iuſti huius; Iudæi impijſsimi cla- *Mat. 27.*
mauerunt: Sanguis eius ſuper nos & ſuper filios
noſtros. Super quo beatiſsimus Auguſtinus in ſer- *Nullus*
mone quodam qui incipit; In cruce, innuere vide- *extat in*
tur, quòd ex maledictione parentum currat adhuc *operibus*
in filios vena facinoris, per maculam ſanguinis: vt *Aug. ſer-*
per hanc importunè fluidam proles impia inexpia- *mo hoc*
biliter crucietur, quovſque ſe reàm ſanguinis Chri- *initio.*
ſti recognoſcat pœnitens, & ſanetur. Præterea au-
diui quendam litteratiſsimum Iudæorum noſtris
temporibus conuerſum ad fidem, dixiſſe: quen-
dam quaſi prophetam eòrum in extremo vitæ pro-
phetaſſe Iudæis, dicentem, Certiſsimè* vos, inquit, *ms. b.*
ſcitote nullo modo ſanari vos poſſe ab illo quo * pu- *tria imp*
nimini verecundiſsimo cruciatu, niſi ſolo ſanguine *nos, in-*
Chriſtiano. Quod verbum cæci ſemper Iudæi & *quit, ſci-*
impij rapientes, induxerunt omni anno in omni *mus nul*
prouincia fundendum ſanguinem Chriſtianum: vt *lo modo*
tali ſanguine conualeſcant. Et addidit; Malè, in- *ſanari*
quit, intellexerunt verbum, ſanguinem intelligen- *nos &c.*
tes Chriſtiani cuiuſlibet; ſed prorſus illum ſangui- *punimur*
nem, qui in ſalutem peccaminum quotidie fundi-
tur in altari: quē, quicunque noſtrum conuerſus ad
fidem Chriſti, ſumpſerit vt decuerit, mox ſanatur
ab illa maledictione paterna.

De capite abſciſſo confitente, & de ieiunio feriæ quartæ & ſabbati in honorem b. Mariæ virginis.

18. MAgiſtro Richardo Normanno, viro per omnia literato & pio, narrante, cognoui: ſed & in ſcriptis cuiuſdam Fratris Ordinis Prædicatorum in Beluaco legiſſe me memini, quendam in Normanniæ partibus virum flagitioſum valde & impium fuiſſe ſuis temporibus, rapinis & cædibus hominum debacchantem. Quem inimici ſui in decliuo montis cuiuſdam deprehēdentes, amputato capite peremerunt: cuius caput abſciſſum, trunco corporis in loco manente, in vallem ſubiacentem deuolutum eſt, clamans horribiliter per hæc verba: Virgo ſancta Maria da veram confeſsionem. Hoc non paucis horis inceſſanter capite clamante, vnus inimicorum pro ſacerdote cucurrit in villam: venit ille, ſed appropinquare auſus non eſt, niſi relatum caput ſuo corpori compaginaretur. Quod vbi factum eſt, aduenit preſbyter, ſedit, & loquente capite compaginato confeſsionē illius audiuit. In fine ergo confeſsionis preſbyter inquirit, dicens. Miror in miraculo de te facto, ſuper omne miraculū quod audiui. Et ille, Cauſa, inquit, miraculi iſta eſt. Audiui adhuc iuuenis, quod quicunque quartam feriam aut ſabbathum in honorem glorioſæ virginis ieiunaret, veram confeſsionem, antequam ab hac vita decederet, matris Chriſti precibus obtineret. Hoc vt audiui, in omni ſceleſtiſsima vita mea dictū ieiunium obſeruaui, Alterius verò boni nihil aliud feci. Quo ſacerdos audito miratus eſt, & ſtatim vbi hoc dicentem & confitentem abſoluit, ſpiritum * iam defunctus efflauit.

Simile refert Cæſar. l. 7. dial. c. 59.

ms. p. 2. imp. omit. (iam)

Id non

Id non eſſe perpetuum aut neceſſarium.

NOta lector, me non credere neceſſariam ſuper hoc eſſe regulam, & in dictis ferijs ieiunantibus efficacem: quãquam glorioſa virgo in iſto peccatore tale voluerit miraculum demonſtrare, vt ſedulos dilectores ſuos iuuandos à ſe, & honorandos altiùs comprobaret. Scio tamen, & certus ſum, quòd in multis dictum ieiunium efficaciam habuerit ſalutarem: vt in fine vitæ confeſsionem veram haberent, & arctiùs pœniterent. 19.

De fratre Prædicatore qui ſuper cappam fluuium pertranſiuit, vt concionem haberet in aſſumptione Deiparæ.

IN Germaniæ partibus circa annum ab incarnatione domini M. CC. XXIX. glorioſæ virginis Mariæ aſſumptio ſolemnis inſtabat: miſſus ergo frater ordinis Prædicatorum religioſus & feruens valde, ad ſtationem quandam in dicta ſolennitate prædicare, venit mane ad fluuium quendam: qui medius erat à loco ſtationis & loco fratrum: & non inuenit aliquem qui eum in naui tranſponeret vt ſolebat; nec locum habuit per pontem tranſire, eò quòd ſinum amnis extenderat. Anguſtiatus ergo non modicè, prædicandi tempore iam inſtante, in Chriſtum & matrem eius firmo corde confiſus, cum prece ſupplici cappam Ordinis expoſitam ſuper vndas liquidas explicauit, ſignoque crucis edito, reſedit deſuper, & ſiccis omnino veſtibus pertranſiuit. Frater verò ſocius eius tantum miraculum admiratus, nec ſequi auſus, nauem ad trãſeundum diu poſtmodum expectauit, & tranſijt. 20.

De alio fratre qui ſuper vndas maris ambulauit.

21. SImili modo frater eiuſdem Ordinis Prædicatorum, vir deuotus multum & bonus, in Angliam tranſiturus, rogauit in portu dominum nauis, vt ſe & ſecum in naui ſocium ſuum reciperet propter Deum. Sed ille nec Deum timuit, nec fratrem reueritus eſt: ſed ſublato velo nauigabat à portu. Tūc frater anguſtiatus grauiter, (vrgens enim erat negotium tranſeundi) poſt orationes & lachrymas fiduciam mente concepit, & ad ſequendum fratrem ſocium exhortatus, inter vndas profundi maris, tinctis tantùm in ſumma extremitate veſtigijs, ambulauit. Nec mora, vbi nauta retroſpexit, exhorruit, & fratres, mox cum velocitate naui reflexa, ſuſcepit, veniamq́ue petens cum lacrymis, indulgentiam impetrauit. Vidi hominem fide dignisſimum, qui fratrem eundem ambulantem in fluctibus vidit, & mihi hæc in magna deuotione obortis lacrymis enarrauit.

Per Salue Regina tempeſtas ſedatur.

22. IN ordine Ciſtercienſi glorioſæ virgini ſpecialiter dedito, multa valde facta miracula referuntur, quæ nonnulli ex eis, per ſcripta digna memoriæ tradiderunt. Nos tamen vnum quod noſtro contigit tempore, licet fortè conſcriptum ſit, referamus. Fonij clauſtrum ipſius ordinis eſt nobiliſsimum atque ditiſsimum. Contigit autem, vt obnubilatione cælum tempeſtatem aëris grauiſsimam minaretur; quæ & facta eſt. Sparſis ergo coruſcationibus vndequaque per aëra, ſequūtur & fulgura. Quæ vt viderunt monachi, certatim ad Eccleſiam fugerunt: vbi conuentu in choro totaliter congregato, vident patriæ, & ſpecialiter clauſtro periculū imminere.

De eadē re exemplum habet Caeſar. l. 7. c. 30.

Inchoant

Inchoant igitur altiſsimis vocibus: Salue Regina miſericordiæ. Et cum veniſſent ad illum locum antiphonę: Eia ergo aduocata noſtra illos tuos miſeri-des oculos ad nos conuerte: ſubitóq; vehementiſsimus ventus ab occidente veniens, cum horribili fragore tonitrui, feneſtras Eccleſiæ vitreas, cũ tanto impetu, totaliter diſsipauit, vt Eccleſia firmiſsimè fundata corruere* videretur. Nec mora vbi in tanto diſcrimine ſacer conuentus, ſatis perterritus, flexit genua, & illa verba antiphonæ cantauit. Et Ieſum benedictum fructum ventris tui nobis poſt hoc exilium oſtende, ſtatim imago crucifixi, quæ media ſtabat inter chorum monachorum & chorum conuerſorum fratrum, conuerſa ad orientem verſus chorum monachorum reflexa eſt. Et vt mihi à monachis dictum eſt, contra naturam picturæ, oculos aperuit, & mox omnis timor ſublata tempeſtate ceſſauit. Quis ergo in tanto miraculo non obſtupeſcat? Quis non videat & plenè collaudet illam miſericordiæ patronam & matrem, quæ ſpeciali priuilegio Chriſto poteſt imperare, & filio reconciliare miſeros, quos noxa proſcripſerat, vt benedictum Ieſum fructum ventris ſui, illis in ſalutem oſtendat, qui venturus eſt reprobis in condemnationem? huius fructus gratia mirum quid accidit quod ſubiungo.

ms. p. cre deretur.

De exclamatione horum verborum: Benedictus Ieſus fructus ventris tui.

ESt frater ordinis Prædicatorũ VValterus nomine de Meſeburgo, vir nobilis & religioſus valde, qui præbenda cathedralis Eccleſiæ in Treueri derelicta, nec nõ & alijs poſſeſsionib' magnis, ſub annis ætatis ſuæ ſexdecim Prædicatorum Ordinem introiuit, & in tantum religione & ſcientia profecit: vt Prior in multis domibus, & lector in Ordine 23.

magnificus haberetur. Hic à quodam Principe Imperij vocatus, multa inſtantia, venit vt ei ad ſalutem conſuleret, & eius confeſsionem audiret. Præcedenti * autem nocte poſtquam principem de mane auditurus erat, mecum thalamo vno, in domo iacebat. Intempeſtæ * autem noctis ſilentio clamare validè cœpit, quaſi in ſomnis: Benedictus Ieſus, benedictus Ieſus, benedictus Ieſus fructus ventris tui. Quo audito mirati ſumus pariter & gauiſi. Mane igitur facto, cõueni ſecretiùs dictum fratrem: quid, ſic clamans validè, ſomniaſſet, interrogans. Qui reſpondit: In conſuetudinem, inquit, duxi multis annis, vt in ſalutatione Angelica nomen Ieſus addam, dicens. Et benedictus Ieſus fructus vẽtris tui. Hinc nocte iſta factum eſt, vt nequam ille humani generis inimicus inuidens ſaluti principis quem auditurus ſum, ſtrangulare me voluit: & ego inſolitam ſalutationis vocem pauidus exclamaui, & hæc me dicente, abceſsit.

ms. p. ergo.
ms. p. ergo.
ms. h. tria imp tantum habent. Benedictus Ieſus fructus ventris tui.

De quadam moniali prædictis verbis per auctorem à diaboli laqueis liberata.

24. SImile quid accidit mihi, vt cùm illam nobilem inuenculam, relictam Frederici filij Comitis de Vienna à ſeculo reuocaſſem, & ad Ciſtercienſem ordinem adduxiſſem, illaque primò grauiſsimis pulſaretur dæmonum inſultibus, viderem quòd diabolus à dextris eius ſtabat, & eam ad ſe fortiter trahere conabatur. Ego autem ex aduerſo ſtans, & eam * ad volitum retrahere non valens, clamaui audientibus fratribus qui mecum erant. Benedictus Ieſus fructus ventris tui. Nec mora, iuuencula liberata eſt, & in

Pſ. 108.
2. imp. à vomitu.

ordine perſtitit, tantumque profecit, vt Abbatiſſa effecta ſit & cuſtos collegij virginalis: Hic idem frater eſt qui illam nobiliſsimam puellam filiam Comitis de Vienna, vt poſtea dicemus, & ad ſtatum * vitæ perfectiſsimum adduxit, & in miris & inauditis tribulationibus, lacrymis & precibus cõtinuis conſtantiſsimam conſeruauit.

hoc c. p. 33.

ms. p. perfectiſſima vita

De religioſo Ciſtertienſi per virginem Mariam peccati veniam conſecuto.

Retulit quoque mihi frater Ordinis Prædicatorum, de cuius veritate & ſinceritate non dubito; miraculum de glorioſa Chriſti matre planè pijſsimum. Vir quidam longo tempore deuotus deo, ordinē Ciſtercienſem intrauit, in quo, etſi diu ſanctè vixit, tandem tamen, & diabolo tentante deuictus in peccatum cecidit, & multis per hoc occaſionem ſcandali dedit. Pro quo, vt in ordine illo conſuetum eſt, grauiſsimè tribulatus, ad cor tandem cum amariſsima pœnitentia redijt, & ſe ad glorioſam Chriſti matrem totaliter in lacrymis & precibus contulit. In magno igitur luctu tempore non modico poſitus, tandem die quadam orauit, & raptus in exceſſum mentis glorioſam virginem vidit, & in brachio eius quaſi lactentem puerum paruulum, ſuper omnem pulchritudinem ſpecioſum. Qui cùm videret pro ſe filio matrem ſupplicantem, inſtabat ille, ſe à peccato & tribulationibus liberari rogitans, & ad gratiam vitæ prioris reſtitui. Sed cum puer quaſi renitens, vultum auerteret, & mater econtra puerum in alteram brachij partem transferret, vt commodiùs vultui eius vultum ſuæ benignitatis ingereret; & ille iterum vultum auerteret: & auer- 25.

& auerſum mater frequentius regyraret, tandē poſt
ms. b. miram & piam * precum inſtantiam, euicit mater
tria imp in filio, & vultum eius ad piaculum ſerenauit, vt
ſupplica peccatum homini ad indulgentiam, & ſtatum prio-
tionem. ris vitæ ad gratiam condonaret. Quid mirum? Ma-
riæ enim ſpeciali priuilegio conceſſum eſt, vt ſecun-
dum prophetam, vtrumque poſsit arguere, & ma-
Iob. 9. num ponere in ambobus.

De vnicorni eiuſq́ natura.

26. QVod in libro de natura rerum apertè valde ſignatum eſt, vbi dicitur quòd in deſerto, in quo vnicornis illud ferocißimum animal in morte hominum graſſatur atque ferarum, puella virgo relinquitur. Qui adueniens, omni ferocitate depoſita, caſti corporis pudicitiam in virgine veneratur, & reclinans caput in ſinu virginis, ſoporatur. Cuius cornu, vt vidimus in Brugenſi eccleſia Flandriæ ſeptem pedum in longitudine, virgo manibus apprehenſo, flexibilem reddit, & animis moderatum: ita quòd quandoque capitur & occiditur, vel ad ſpectaculum exhibetur.

Eius proprietas myſticè expoſita.

27. QVid in vnicorni ferocißimo animali, niſi Chriſtum ſignificatum accipimus, qui vnicæ poteſtatis eſt, quia non eſt poteſtas quæ cōparetur
Dan. 7. ei: & poteſtas eius æterna, quæ non auferetur: qui
Iſa. 14. ante incarnationem puniendo angelos in cælo pro-
Gen. 3. pter ſuperbiam: in terra homines propter inobe-
Gen. 19. dientiam. Sodomitas propter luxuriā: filios Iſrael
Num. 11 propter murmur & crapulam, ſæuiebat. * Hinc nul-
ms. p. 2. lo audente contradicere ſæuienti, clamans cōque-
imp. ritur Iſaias: Non eſt, inquit, qui conſurgat & teneat
huic. te. Et vide quàm verè & quàm rectè conqueritur.
Iſa. 64. Neque enim hoc angelus in cælo, neque ſanctus in
terra

terra præſumpſit. Sed illa pulcherrima mulierum *Cant. 1.* Maria, virgo ſtirpis Dauidicæ in deſerto mundi, à filio Dei, mediante Angelo paranympho inuenta *Luc. 1.* eſt: cuius pulcritudinem virtutum, & ſapientiam, & pudicitiam caſti corporis veneratus, illectus eſt, & in ſinu vteri virginalis caput altiſsimæ diuinitatis ſuę humiliter inclinauit. In quo nouem menſibus ſoporatus, in tantum à ſua ferocitate deflexus eſt, & animo moderatus, vt ſe capi permitteret & *Mat. 26. & 27.* occidi manibus Iudæorum. Indeque reſurgens, & aſcendens in cælum. ante conſpectum paterni vultus & ciuium ſupernorum, in gloriam ſolemnis victoriæ qua contra dæmones triumphauit, admirabile voluit ſpectaculũ exhiberi. Et inde eſt, quod non modò ſęuit vnicornis noſter Ieſus, ſicut antiquitus ſæuiebat: quanquam & maiores peccatores nunc ſint, quàm tunc fuiſſe probantur, eò quod ſalutis veritas magis innotuit, & fomes peccati per mortem eius minoratus ſit in peccante. Sed virgo materque, propter nos materno iure & fiducia patronali cornu illud vnicæ poteſtatis obſeruat, vt ipſos quoſque peccatores longanimitate ſua patienter expectet, & non, vt olim, mox in ſcelere feriat delinquentes.

Concludit de beata virgine quòd ſatis laudari nequeat, & redit ad exempla virginitatis.

SEd quid conor florentiſsima virgo, pia mater & domina, quid conor proſequi virtutes tuas? 281 Si cuncta mei corporis membra, & omnes guttæ vitalis ſanguinis mei verterentur in linguas, potiùs tamen mihi laudis tuæ verba deficerent quàm exẽpla. Hinc de clariſsima in perſonis virginitatis dignitate, ſecundum textus conſequentiam aliquã breuiter videamus.

Integri-

Integritas eſt cunctis apibus corporis virginalis.

Quod fluxu carnis virgo corrumpitur & perdit aureolam.

29. MVltorum hactenus fuit opinio: vt ſi in mulieribus pudoris ſigillum integrum perſeueret, habita contritione, & pœnitentia iam peracta, dici tamen debeant & credi incorruptæ, etiamſi aliàs corruptæ ſint, & virginitatis aureolam promereri. Dicam ergo illud, etſi à multis odioſitis audiatur, quod ille incomparabilis ſcientiæ Magiſter Albertus, frater ordinis Prædicatorum & ſcripſit & dixit, Nullo ſcilicet modo debere virginem reputari, quam ſopita ſenſuum ratione in carnali delectatione fluxus concupiſcentiæ polluiſſet, etiamſi pudoris ſigillum intactum, incorruptum, & integrum conſeruetur. Alioquin in ſexu virili, qui illo ſigillo caret, nequaquam virginitatis dignitas haberetur: quod vtique dicere impium eſſet & abſurdum, cùm beatiſsimus Apoſtolus & Euangeliſta Iohannes, virgo ſit electus à Domino, & pro eo inter ceteros magis dilectus. Teneamus ergo quia & in mulieribus, & in viris dignitas virginalis eſt, & in vtroque ſexu ſancti aureolam merebuntur.

Hinc in euang. ſuo hac periphraſi ſeipſũ. deſcribit: Diſcipulus ille quē diligebat Ies⁹.

Quòd prædictæ velari poſſint vt virgines.

30. IN mulieribus verò, etſi verecundiis per fluxū cōcupiſcētiæ carnalis aliquæ in mēte corruptæ ſunt: dum tamen ſigillum pudoris à coitu viri integrum perſeueret, habita contritione & pœnitentia de peccatis, conſecrari & velari ab epiſcopis quaſi

quaſi virgines iure poſſunt. Et hoc quidem fit ad indulgentiam piæ matris Eccleſiæ, quæ in caſu, verecundiæ humanæ conſulit & pudori.

De virginitate ex Auguſtino.

HInc præter ea virginitatis exempla quæ noſtris temporibus euenerunt, ad exhortationem virginum diſſeramus. De virginitate autem beatus Auguſtinus loquitur dicens. Multæ quidem contrarios conatus parentum ſuorum ignitæ ardore ſuperni amoris ſuperauerunt. Iratus eſt pater, plorauit mater, non curauit illa cui ante oculos verſabatur ſpecioſus forma præ filijs hominum. Huius rei exempla quàm plurima: quorum vnum ſub noſtro tempore quod à nobili de Gonnelieu prope Cameracum accepi, vt pote qui perſonam cui accidit vidit & nouit, glorioſiſsimum referamus. 31. Pſ. 44.

De Iakelina virgine Romana, ſorore Comitis Apuliæ, quæ pedibus mare tranſiuit.

ROmæ quædam virgo fuit nomine Iaquelina. Hæc ſoror nobiliſsimi ac ditiſsimi Comitis Apuliæ, ſapientia ac decore præſtantiſsima fuit. Quæ cùm à fratre Comite tradi nuptijs cogeretur, aſſumpto virili habitu clam aufugit. Directis ergo nuncijs per omnes vias, frater eam inſequitur via qua fugiebat. Nullum autem effugium ſoror videns, ad obuium mare ſe contulit, & crucis ſigno ſe muniens in mari ſe ex alta rupe proiecit. Quod vbi frater vidit, eiulatu magno ſorori de rupe clamauit. Soror ſuper omnia mihi cariſsima, reuertaris ad me. Conſtruam tibi monaſterium ditatum copijs, in quo liberè 32.

ſeruias

ſeruias Deo ſoli. Cuius clamores virgo ſancta quaſi ſurda aure pertranſiens, per ampla maris ſpacia procedebat. Et vide quãta virtus diuini miraculi. Nimirum natandi artis ignara, oculis & manibus in cœlum extenſis, quaſi per aridam ambularet, maris profunda tranſibat. Quo tranſito, in deſertiſsimis Græciæ ſiluis tribus annis ſub virili habitu ſanctiſſimo quidam ſeni eremitæ deſeruiuit, vt ſibi ſpiritualem viuendi modum plenius informaret. Inde verens aſtutias & nequitias inimici, ne ſe proderet feminam: quia eremitam erga ſe affici ſolito amplius aduertebat, fugit citra mare, in propinquis deſertis * Siciliæ habitatura: & ibi ſuper arborem adiutorio cuiuſdam fidelis viri, arcto valde conſtructo tugurio, per nouennium latitauit, eodem ſibi viro ita eleëmoſynam miniſtrante, vt nunquam propter victum deſcendere cogeretur. Hæc poſtea Romam ſpiritu cogente peruenit, & Innocentium Papam tertium, cum omni clero & populo ciuitatis, ſeuera & audaci redargutione permouit. Hic victus eius longiſsimo tempore fuit. Ter in hebdomada, nullo adiecto, panem cum aqua comedit, & ſuper nudam penitus terram, æquata ceruice pedibus, requieuit.

ms. b. tert imp Ciliciæ. o ms. p. 2. imp. omit. (habitatura).

De Iolenda filia Comitis Viennenſis.

33. TAlia & his ſimilia de virginibus facta & geſta meo tempore, ſi referrem, potius me tempus deſereret quàm exempla. Vidimus enim plures filias Comitum & Baronum, quæ ſpretis nuptijs, in monaſterijs vel congregationibus virginum vitam cælibem elegerunt. Quarum inter ceteras vnam Iolendam nomine, filiam Viennenſis Comitis vidi quæ ad prædicationem cuiuſdam fratris ordinis Prædicatorum VValteri nomine, cuius ſuprà fecimus mentionẽ, inaudita cõſtantia parentes euicit, vt

hoc c. p. 23. et 24

ſponſo

ſponſo ſuo Ieſu Chriſto cum ſororibus ordinis Prędicatorum in valle beatæ Mariæ in diœceſi Treuerenſi liberè deſeruiret. Hęc enim Romanorum moderatoris neptis, & Imperatoris Græciæ conſobrina, & Achaiæ principis ſoror, à parentibus & amicis præparabatur nobiliſsimis nuptijs copulari, vt per eam poſſet eorum poſteritas ſublimari. Illa autem aliàs intendens, matrem animo ſollicitauit dicti loci ſorores inuiſere. Quo vbi venit, aliàs cum militibus & familia matre intenta, filia vt prius ordinauerat, vocatis in capitulum ſororibus, votum religionis fecit, habitum induit, & impoſitum reſponſorium, Regnum mundi, ipſamet inchoauit. Quod dum cõuentum lætiſonis vocibus proſequentem audit mater, miratur concentum repentinæ lætitiæ, mittit vnum ex ſuis videre quid eſſet. Renunciat ille beatiſſimam Iolendam habitu ſacri ordinis inſignitam. Quo audito, mater attonita, accurrit filiam rapere furibunda: Nec cunctata immunitatẽ loci violenter infringere, raptam ſecum abduxit, & in palatio Viennenſi arctiſsimæ cuſtodię mancipauit. Et vide quali conſtantia vicerit. Cibis tantum regularibus ſecundum ordinem contenta; alios comedere nulla violentia cogi poterat. Alia quoque ſtatuta ordinis à quibus corpus vel animus arceri non poterat, vigilantiùs obſeruabat. Detracto tantùm illi habitu ordinis violenter, coloratis eam veſtibus induebant. Nuditatem enim pati virginalem pudicitiam nõ decebat. Quid moror verbis? Per Epiſcopos, Abbates, & prælatos, & per alterius profeſsionis moniales & religioſos diuerſi generis tentabatur. Nec tamen infra triennium, vel ad reditum ſeculi, vel ſaltem ad laxioris vitæ ordinem animum eius conuertere potuerunt. Dicebat enim verbis innitens Apoſtoli. In ea vocatione qua vocata ſum, immobilis permanebo. Parentes igitur & amici à reuocatione

aliàs pſā alià ponē videtur.

1. Cor. 7.

illius finaliter deſperati, eam redire ad dictum locum & ordinem permiſerunt. Vbi tantis exemplis vitæ fulget, vt nulla in ea deeſſe virtutis dignitas videatur.

De ſorore ſancti Ludouici Regis Francorum.

34. VIdimus & illam quam minus iuſté extremam ponimus, filiam Ludouici Regis Francorum, ſororem ſcilicet deuotiſsimi Regis Ludouici qui feliciſsimè regnat ad præſens. Hæc deſponſata Conrado filio Frederici Romanorum Imperatoris, in virginitate permanere innuba præelegit. Quæ ſoli Deo vacans, adeo contemplationi deditur & virtuti, vt nulla ei cura in vllis tranſitorijs videatur. Sed & ipſius frater quem diximus Rex deuotiſsimus Ludouicus, in tantum amplectitur virgineæ dignitatis pudicitiam conſectantes, vt Pariſijs collegerit Beghinarum maximam multitudinem, vt ſe in humilitatis obſequijs exerceat & ſalute.

Hic eſt S. Ludouicus cuius feſtum celebratur 25. Aug.

De fuga peccati contra naturam. Capitulum XXX.

1. Apes nullo inter ſe concubitu miſcentur: nec in libidinem reſoluuntur.

SApienter & bene verba diſtinxit. Coitus etſi naturalis eſt maris & feminæ, tamen ad fornicationis vel adulterij pertinet malũ. Reſolutio verò in libidinem, innaturalis vicij tangit crimen. Et hoc fit dupliciter, vel per ſe, vel per alium: quod *fex dici poteſt omnium peccatorum.

modi luxuriæ. 2.ĩp.fel. ms.b. ter.imp.

quod ferè dici poteſt de omnibus peccatis.

Erubeſcunt dæmones de vicio contra naturam.

ET quidem de dæmonibus incubis in diuerſis libris expoſitorum legi: vt in libris Auguſtini ſuper Geneſin contra Manichæos, & alijs multis locis. De dæmonibus verò ſuccubis me nunquam legiſſe memini. Et in hoc notatur quòd vicium contra naturam dæmonibus eſt etiam verecundum, quod gloſſa velle videtur ſuper illum locum Ezechielis 16. vbi dicitur. Dabo te in manus Palæſtinorum, id eſt dæmonum, qui etiam erubeſcunt de via tua ſcelerata, vicium contra naturam intelligens. 28

Ezech. 16. Gloſſa ord. ad hunc locum.

Mulierem peccantem dæmon abominatur.

MIhi per plures annos in Epiſcopatu Cameracenſi vices gerenti Epiſcopi in confeſsionibus audiendis, quædam mulier cum maximo mœrore & pudore confeſſa eſt, ſe aſſuefactam hoc ſcelere in lectulo laſciuiſſe, dæmonemque inter ſe & parietem cum cachinno clamantem audiſſe, fi fi, fi, interiectionem ſignificans indignantis. Qua voce confuſa mulier, eadem hora cucurrit ad me, & beneficio abſolutionis accepto, pœnitentiam, etiam vltra quàm ſtatui, amariſsimam egit. 29

Vide ad not.

Quomodo dæmon alteri mulieri ſordidè peccanti comminatur.

SEd & aliam per idem ferè tempus audiui, quæ cum multis lacrymis mihi confeſſa eſt, ſe in conſimili vitio polluentem, audiſſe vocem dæmonis ſibi dicentis 30

bi dicentem Age miſera, age quod agis, bene tibi ſoluetur in proximo quod nunc facis. Nec multo poſt, vbi mulier confeſſa eſt, & à peccato reſilijt, ex timore maximo mortē incurrit, & quod hic per pœnitātiā nonexpleuit, in purgatorio diris pœnis exſoluit.

Dæmones miſeram defunctam effodiunt in figura ſcrophæ.

5. RIcharda quædam huius vicij, vt mihi certiſsimè relatum eſt, nefandiſsima vetula fuit, quæ multis annis in monaſterio degens, nihil tamen religionis in eo conſecuta eſt aut virtutis: immo tantò erat deterior, quantò magis profeſſa fuerat ſanctitatem. Mortua ergo, in clauſtro ſepulta eſt. Nec mora, ſequenti nocte ſcropha nigerrima cum porcellis ſeptem coloris eiuſdem, manifeſtè viſa eſt clauſtrum intrare, ſepultamque vetulam effodere, & membratim eius corpus miſerabile laniare, & viſcera eius longo tractu per clauſtri ambitum diſsipare. Quo facto, cum porcellis ſcropha diſparuit, & poſt ſe fœda veſtigia dereliquit. Et notandum valde ac mirandum eſt quod nonnullæ ex monialibus clauſtri ſcropham cum porcellis videre non poterant, ſed grunnitum eorum clariùs audiebant. Certum quidem eſt, quorumdam oculos minus eſſe habiles dæmonum phantaſmata cernere, aliquorum verò natura perlucidos, vt eis poſsint dæmones * aſſumptis corporibus non latere.

Cur quidā ſcbrophā non viderīt.

ms. p. addit (in)

De clerico qui colubrum inter crura reperit.

6. VEnerabilis Bonifacius quondam Lauſanenſis Epiſcopus, nunc rector in Theologia Pariſijs, mihi tunc & multis alijs retulit, quendam clericum

ſe in

ſe in confeſsione audiſſe, qui malo aſſuefactus vſu, illicitis ſe contrectationibus ad libidinem prouocabat. Proh nefas auditu. Et vide quid ſequitur, vbi hoc ſemel, vt erat ſolitus, attentauit, manu inter crura loco virilis membri colubrum apprehendit. Quo in facto horrore percuſſus, ad confeſsionem mox venit, & in multis lacrymis pœnitentiam egit.

De enormitate huius peccati.

ARiſtoteles in libro de animalibus auctor eſt, qui dicit quod nullum animal eijcit ſemen extra niſi homo: & in hoc ordinationi naturę cōtrarius eſt plus quàm pecus. Peccatum contra naturam tantum malum Hieronymus eſſe dixit: vt pro eo filius Dei multo tempore diſtulerit incarnari. Hoc etiam tantum eſt, vt Auguſtinus dicat, deo naturæ veniente in carne, omnes hoſtes naturę (Sodomitas intellige) morte reproba ac ſubita perijſſe. 7.

De clerico immundo deſperate moriente.

ADoleſcens adhuc ſodalem habebam in ſcholis parilium ſtudiorum, carum valde, pudicum, & bonum: ſed heu poſtmodum à Magiſtro quodam ſuo, per huius vicij crimen deprauatum. Admonitus autem per me & alios amicos & familiares ſuos, cur ipſe tantæ nobilitatis vir, talis turpitudinis infamiam pateretur, ceſſauit ille pluries, ſed * ſemper iterum in priſtina labebatur. Ad hunc igitur euentum damnabilem res nefanda peruenit. Venerunt ad eum in ciuitatem in qua erat canonicus, viri nobiles, eius canſanguinei, & apud eum hoſpitati ſunt, cum multo ſeruientium comitatu. Facta autem cena cùm ſe locatis hoſpitibus, iuuenis ſopori dediſſet, vix clientibus ſoporatis, terri- 8.

ms. p. ſæpe.

bilirer clamare cœpit, & auxilium fortiter inuocare. Ad Domini ergo ſui clamorem clientes turbati ſurgunt, & rationem nullam in eius clamoribus aduertentes, concanonicos & Decanum acceſſiunt. Concitus illé venit, ad lectum reſidet clamitantis, confiteri peccata iuuenem adhortatur, & diuinum, non humanum auxilium inuocare. Hæc cum Decanus ei magnis vocibus inclamaret, tandem poſt diutinam Decani clamantis vocem, eum terribilibus oculis inſpexit, dicens. Væ illi qui ſeduxit me. Ad quid, ad quid ſupra me diuinum adiutorium inuocabo? Ecce iam video patulum infernum, præſentes dæmones, & ad rapiendum me terribiliter inhiantes. Cumque omnes, vt ſe potiùs ſignaret, cum lacrymis inclamarent, ille quaſi nihil aduertens, clauſis oculis faciem auertit, & cum diris clamoribus animam exhalauit.

De alio viro poſt hoc ſcelus diuina vindicta percuſſo.

9. SImilis in vicio quidam de Epiſcopatu Cameracenſi cum ſacerdote ſuo accedens ad me, rogabat vt eum abſoluerem, quem recidiuantem per annos plurimos abſolueram, & pœnitentiam ei iniunxeram ſalutarem. Quem, cùm ad diœceſanum Epiſcopum mittere vellem, quaſi grauiùs affligendum, à ſacerdote rogatus ſum, vt tali condicione abſoluerem pœnitentem, vt flexis genibus coram nobis rogaret Dominum, vt ſi poſtmodum recidiuaret in ſcelere, eum mox vindicta diuina puniret. Conſenſi ergo conditioni, & heu mihi miſero quod conſenſi mox ille flexit genua, & vindictam in ſe recidiuantem precatus eſt. Abſolui eum, receſſit gaudens; ſed feria tertia aut quarta poſt * paſcha, inſtigante

*poſt pascha (ſanguinem).

Inſtigante diabolo paſſus eſt recidiuum, moxque horrificè clamans, vindicta Dei ſuper me, vindicta Dei ſuper me, vt mihi poſtea ſacerdos retulit, amariſsima morte mulctatus eſt.

De alio ſub cuius greſſibus herba areſcebat.

Vidi & quendam huius vicij nefandum virum, 10
de quo mihi vir boni teſtimonij presbyter referebat: quia cum ille per viride pratum anteiret, presbyter verò ſequeretur, inuenit veſtigia præeuntis, in gramine quaſi igne contacta manifeſtiſsimè palluiſſe. Quem & nos poſtea percepimus pro vita ſceleſtiſsima, morte turpiſsima periſſe. Nullum enim peccatum tam ſæpe Deus reproba morte condemnat.

Quod vix curatur tranſacto 33. anno morbus nefandus.

Dicunt nonnulli, & verè credo, quòd nullus 11
talis vicij, poſtquam tempus vitæ mortalis Chriſti, quod ad annos ferè tinginta tres extēditur, in ſcelere perſeuerans exceſſerit, niſi ſpeciali miraculo redemptoris poterit liberari. Quod frequenter in eo probauimus quòd etiam octogenarios & centenarios iſto crimine per confeſsionem inuenimus irretitos. Quid mirum? omne tempus quod Chriſtus vixit, morum diſciplina fuit. Qui ergo, ſpreto tempore quod ad pœnitentiam habiliſsimum indicat amicus naturæ, qui Chriſtus eſt, ab hoſtilitate naturæ conuerti neglexerit, vix vnquam poſtea ſine dificultate permaxima, ab hoc ſcelere continebit.

De loco ſeſſionis hoc crimine infectorum.

12. BEatę memorię Magiſter Petrus quondam cantor Pariſienſis, cuidam mihi noto narrauit, ſę vidiſſe locũ in gramine vbi de veſpere quidam clerici hoc vitio infecti conſederant; de mane, omnibus circa locis abundãtiſsimo rore infuſis, ſine vllo rore, quaſi ſceleris conſcium ſiccißimum remanſiſſe.

Quòd ſteriles ſint à gratia Dei & vix confitentur.

13. ms. b. ver. impp. aptè. Sap. 10. ms. p. 2. imp. tali vicio gẽtis impiæ. Pſal. 57. 1. Ma. 9.

IN libro Sapientiæ * apertè ſatis de Sodoma dicitur. In teſtimonium, inquit, nequitię fumigabunda conſtat deſerta terra: & hoc iuſtè in gente quæ ita exarſit. In ſiccitate etiam illa loci illi⁹ qui expers manſit à rore, ſterilitas denotatur quæ fit in * talis vicij gente impia. Vnde pſalmus; Errauerunt ab vtero, locuti ſunt falſa; quia vix perfectè & integrè tales confitentur. Vnde vir ille fortiſsimus Iudas, qui tot victorijs fuerat inſignitus, deuictis ad dexteram hoſtibus, ſiniſtro cornu, cui Bacchides præerat contritus eſt & occiſus. Sic multi confiteri volentes, de peccatis communibus & aſſuetis audacter ſe expediunt confitendo, & cùm ad inuſitata peccata, ſicut ſunt innaturalia, venerint, pudore erubeſcentiæ præuio ſegniter obruuntur. Vnde bene Sodoma interpretatur muta. Quamdiu tales muti ſunt, Spiritus ſanctus ad eos intrare non poteſt. Quapropter

Iob. 7. Iob dicit: Non parcam ori meo, ſed loquar in tribulatione ſpiritus mei, & confabu labor in amaritudine animæ meæ.

De pec-

De peccatorum confeſſione ex Seneca.

QVid autem & Philoſophus de confeſsione 14.
peccatorum videatur dicere, in medium pro- *apud Sē.*
feramus, Proximum, inquit, ad innocentiam tenet *in pro.*
locum verecunda peccati confeſsio. Somnium nar- *Sen. ep.*
rare vigilantis eſt, & vicia ſua confiteri, ſanitatis *54.*
indicium eſt: Nonprodeſt latere peccantibus: quia *epiſt 93.*
etiamſi latēdi facultatem habent, fiduciam non habent. Tuta eſſe ſcelera, * ſecura eſſe nō poſſunt. Maxima enim pœna peccantium eſt, peccaſſe: Nec vllū ſcelus licet illud fortuna exornet muneribus ſuis, impunitum eſt: Quoniam * ſcelus in ſcelere ſupplicium eſt. Aliquem ergo habeat omnis homo ſecretum quem vereatur, qui conſcius ſui ſecreti ſit, cuius auctoritate ſecretum corrigat ſi errauerit.]

adieci (ſecura) ex or.
or. ſceleris.
epiſt. 11.

Ad confeſſionem exhortatio ex Auguſtino.

TAles conſolatur & animat ad audaciam vir ille 15.
curialiſsimus & humaniſsimus Auguſtinus.
Quid, inquit, erubeſcis ô homo confiteri? Peccator ſum ſicut & tu. Confitere ergo homo homini: peccator homo, homini peccatori. Quid times confiteri? homo ſum, humanum à me nihil alienum puto. Quid times confiteri? Id quod per confeſsionem ſcio, minus ſcio quàm id quod neſcio. Confiteri times, qui non confitendo non potes eſſe occultus. Elige quod vis. Si non confeſſus lates inconfeſſus damnaberis. Ad hoc enim Deus exigit confeſsionem, vt liberet humilem: Ad hoc damnat non confitentem, vt puniat ſuperbum. Ergo triſtis eſto antequam confitearis, confeſſus exulta, quia iam ſanaris. Ipſe eſt iudex tuus, protector tuus, prȩuidet enim & præuenit faciem eius in confeſsione pro-

Terēt. in Heaut. act. 1.
Aug. in Pſal. 66.
Pſal. 94.

pter quem & per quem confeſſus eſt. Aget cauſam eius & defenſor eſt pœnitẽtis, & *impetrator veniæ confitentis. Confeſſus ambula ſecurus, et exulta iam in via, noli timere iudicem: adiutor tuus, iudex tuus: antequam eſſes confeſſus inueniſti ſaluatorem. Impium te quæſiuit, vt redimeret, redemptum deſeret vt perdat?] Aperias in confeſsione peccator os

*mp. & or petitor.

Pſa. 68. tuum: ne claudat ſuper te puteus os ſuum. Et nota quod puteum dicit infernum hic. Quid hinc temporibus meis acciderit audiamus.

De presbytero ſub terra plangente qui gulæ & luxuriæ deditus fuerat.

16. ERat in villa Bruccellenſi Brabantiæ ſacerdos quidam, vita & moribus plurimum inhoneſtus: Hic gulæ & luxuriæ deditus, nihil ferè videbatur aliud meditari. Poſt finem autem annorum paucorum, poſtquam presbyter fuerat ordinatus, iuſto Dei iudicio impræmeditatè defunctus eſt. Nec multò poſt, quidam presbyter, commenſalis eius & ſocius, cùm in crepuſculo noctis viam ageret exrra villam: audiuit miſerabilem vocem quaſi de ſub terra plãgentis. Conſternatus autem presbyter: quiſnam eſſet cuius vocem audiret, cruce ſe cõſignans, inquirit, dicens. Quis es tu? Et vox. Ego, inquit, ſum infelix ille ſocius tuus. Et rurſus presbyter. Quomodo,

Iſa. 29. inquit tibi eſt, & quare de humo eloquium tuum? Cui ille, dato rugitu maximo, væ inquit mihi, væ,

Pſa. 68. væ, quoniam clauſit ſuper me putẽs os ſuum. Et cùm quaſi pennigero volatu vox plangentis deferretur, in longum audita eſt.

De eo qui hunc audiuit, nec ſe correxit.

17. MIrabilius tamen intelligas, ipſum qui hoc audiuit presbyterum, in nullo prorſus vitã ſuam miſeram correxiſſe: ſed morte turpiſsima obijſſe, &

fœda

nequiſsimæ conuerſationis veſtigia poſteris reliquiſſe.

De alio qui ſe correxit.

VIdimus tamen quendam multarum *diuitiarum & poſſeſsionum presbyterum qui prioris audita damnatione presbyteri, omnia penit' caduca dimiſit, & religionem Ciſtertienſem intrans, *bene vixit, & obijt. Nota ergo quia illi ad cumulum damnationis, & iſti ad vtilitatem correctionis res iſta innotuit.

18. ms.p. 2. imp. deliciarũ. ms.p. beatè

Hortatur ad diligentem caſtitatis cuſtodiam.

19.

VIdeant itaque fidelium & potiſsimè clauſtralium apes, ne inter ſe coitu miſceantur. Inductum enim generale diluuium tempore Noë legitur ſuper terrã, eò quòd filij Dei filiabus hominum miſcebãtur. Et ecce plus quod modò fit, vbi non ſolùm filij Dei filiabus hominum, ſed etiam filiabus Dei, quod grauius eſt, religioſi ſcilicet feminis religioſis miſcentur. Heu vidimus, & hoc frequenter, quòd quidam ſecundum dictum Apoſtoli ſpiritu cœperunt & carne cõſummati ſunt. Voluerunt quidam, & vtinam bono modo, filias facere ſpirituales: & eas fecerunt poſtea concubinas. E conuerſo nonnullæ feminę ex viris ſpirituales filios facere voluerunt, quę poſtea carnales matres effectæ, ex filijs ſpiritualibus carnales filios pepererunt.

Gen. 6. Gal. 3.

De duobus concumbendo mortuis.

20.

DE concubitu ergo taliũ, narrante mihi ſanctiſsima Abbatiſſa Ordinis Ciſterciẽſis, quid noſtro tempore in Burgundia accidit videamus. Presbyter quidam, nomine tãtùm ſanctus & caſtus, monialem quandã altionis ordinis iuuẽculã ſub religionis ſpecie procurabat. Nacta ergo occaſiõe, cũ ſocia ſeniore

iuuencula

iuuencula monialis presbyterum viſitauit. Poſt lautos autem cibos & potum immoderatum, monialis in loco vno, & presbyter in altero quieuerunt. Mane itaque facto, vetula monialis ſociam iuuenculam ad matutinorum executionem officij niſa eſt excitare. Quam cum ſtrepitu primò, quia ſilentium tenebat, deinde pulſationibus attentaſſet, nec profeciſſet, ſurgens quęſiuit ſociam, nec inuenit. Turbata ergo cum tota familia monialis; cùm pro confuſione factum celare vellent nec poſſent, cum honore & ſcandalo multorum, ſicut inuenta fuerāt, amborum ſimul cadauera ſunt ſepulta.

Quaeritur an illud naturaliter vel miraculosè factum ſit.

21. SEd hîc quæri poteſt: ſi miraculosè an naturaliter factum ſit quod narraui. Et reſpondeo, quòd miraculosè & naturaliter fieri potuit. Miraculosè ad exemplum facti deteſtabilis, vt vitetur: naturaliter, quia prę nimio ardore libidinis, in ipſo luxu & delectatione coitus, exhauriuntur ſpiritus animales, & cor nimiè dilatatum recluſionem non recipit, ſubitis motibus interceptum.

Deteſtatio luxuriæ ex Seneca.

22. QVid autē de luxuria et turpi amore & impudicitia Philoſophi ſentiant, audiamus. * Luxurijs homines dediti, voluptatibus ſe immergūt. quibus in cōſuetudinem adductis carere non poſſunt, & ob hoc miſerrimi ſunt, quòd eò peruenerunt, vt illis quæ ſuperuacua fuerant, facta ſint neceſſaria. Seruiunt voluptatibus non inuiti, & mala ſua, quod malorum vltimum eſt, diligunt. Tunc autem conſummata eſt infelicitas, vbi turpia non ſolùm delectant, ſed etiam placent, & deſinit eſſe remedio locus, vbi quę fuerant vitia, mores fiunt & ſunt. Ne-

Seneca epiſt. 39. z. imp. luxuriæ.

ceſſe eſt enim vt in immenſum exeat cupiditas, quæ naturalem modum tranſilit. Ille enim habet finem ſuum: inania autem & ex libidine orta ſine termino ſunt. Conciliari, niſi turpi ratione, turpis amor non poteſt.] Etſi fœdum, delectationis tamen cõmodum luxuriantem ſequitur: conciliãtem verò turpia, nullum, & hunc turpiſsimum iudico. Quantò inhoneſtior turpitudo luxuriæ prædicatur: tantò honorificentior pudicitię caſtimonia comprobatur. Eſt autem pudicitia virorum ac mulierum pręcipuũm firmamentum, cuius nominis reſpectus ſincerus iuuentutis flos* permanens, qua cuſtode matrimonialis * ſchola cenſetur. Duę voluptates ſunt guſtus & tactus hominibus communes & beſtijs. Et ideo in pecudum numero habendi ſunt: qui his ferinis voluptatibus deſeruiunt. Dum quidam ſtolidus, audiente Pythagora diceret: Malle ſe cum mulieribus, quàm cum Philoſophis conuerſari: Et ſues, inquit, in cæno quàm in floribus volutari.

ep. 92. *ms. p. permanẽtis.* *ms. p. ſtola.*

De ſex vijs ad fornicationem ducentibus. 23.

ET quoniam ad omnem terminum via ſemper dirigit, de vijs per quas ad fornicationis lapſum improbè peruenitur, aliquid latiùs diſſeramus. * Ad effectum autem huius vitij ſex viæ poſſunt aſsignari. Prima conſiſtit in cogitatu turpi & immundo. Secunda in viſu vel aſpectu inordinato. Tertia in conciliatricum mediarum alloquio, Quarta in verbo vel colloquio luxurioſo. Quinta in oſculo laſciuo vel incaſto. Sexta in contactu mẽbrorum illicito.

ms. p. 2. ĩp. omitt. ſeq. vſq; ad p. 24.

De prima via & quomodo vitanda. 24.

COgitationes malas & turpes conſenſum, aut malam voluntatem pręcedere, certiſsimũ eſt. Et hæc via prima ad fornicationẽ. Has cogitationes maximè polluentes noſtræ orationis ſacrificium,

Gen. 15. virga crucis, qua Deus pater filium verberauit, cum
Iſa. 1. Abraham abigamus. Vnde Iſaias. Auferte malum
cogitationum veſtrarum ab oculis meis. Peruerſæ
Sap. 1. enim cogitationes ſeparant à Deo: probata autem
virtus, ſubaudi crucis, corripit inſipientes, dęmones
vtique, qui nos vexant in cogitatione maligna.

De arbore quadam & eius myſterio.

25. QVod in libro de natura rerum * aptiſsimè deſignatur. Ait enim: Pedixion arbor eſt in Perſide & interpretatur circa dexteram. In hac columbæ quę fugiunt ſerpentes volatiles, tum propter tutelam, tum propter fructum eius, quo mirifice delectantur, libentiùs requieſcunt. Nec mirum. Non ſolùm enim odor eius, ſed & vmbra ſerpentes vexat, ita vt eam vitent attingere. Quid in hac arbore niſi
Io. 29. crux Chriſti? Quid in dextera niſi mater eius, quæ iuxta crucem ſtetit. Et quid in ſerpentibus, niſi dæmones qui colūbas, id eſt ſanctas animas validè perſequuntur? Huius non ſolum odorē virtutis, *quem in fructu Chriſtus contrahit, verum etiam & vmbram, hoc eſt crucis ſignum, fugiunt & abhorrent: quia teſte Auguſtino. Vbicunque crucis Chriſti ſignum cum fide præceſſerit, nihil ibi nocere poterit inimicus. De hac arbore ſancta, eccleſia lætabunda cantat in hymno.

ms. p. apertiſſimè.

2. ip. quā ms b qm̄.

Aug. ſer. 19. de ſā ctis ſecundō. ſēſū. Dn̄i paſſ. et in feſt. S. Crucis.

Crux fidelis inter omnes
Arbor vna nobilis:
Nulla ſilua talem profert
Fronde, flore, germine.

Cant. 2. Huius fructū in Cāticis ſpōſa dicit dulcē gutturi ſuo.

De animi cuſtodia ex Seneca.

26. QVod autem arcendus ſit animus à cogitatione mala, Philoſophus eleganter oſtendit, dicens. Non cito ruinam patitur, qui ruinam timet. } Nul-

apud Sē. & pro.

lus maior eſt quæſtus, quàm[x] quod cor arceas, antequam capiatur. Penes enim animũ eſt, effugere ſiue capi. Et hoc planè probatur ſic. Omne peccatũ actio eſt; omnis autem actio, volũtatis: ergo omne peccatum volũtariũ. Omitte ergo excuſationem, quia nemo peccat inuitus. Sunt quorum corpus innoxium eſt, & in mille facinorum furias mens vitioſa diſcurrit. Nihil peccãt oculi, ſi oculis animus imperet.] *ms. h. 2. imp. coerceas animũ tert. coerces animũ. in pro. or. voluntaria.*

De puella nimio amore ſubito extincta.

QVãtum autem malum ſit cogitationes fouere peruerſas & per eas allici ad cõſenſum, ſub exẽplo ponimus euidenti. Vidi virũ in Brabantię partibus decore virtutis & forma cõſpicuum: quẽ iuuenem puella laſciuiens impetebat. Nefas autem ducẽs iuuenis virginẽ deflorare, ſtuprum renuit et aufugit, & in cõſpectu familię domus quaſi tutus à puella reſedit. Quem illa inuerecũdiùs inſecuta ſuper eius genua ſe locauit, & dato graui ſuſpirio animam miſeram euerſis luminibus exhalauit. Quem virum grauiter contriſtatũ quaſi reum ſubitę mortis in puella, prout potui confortaui, & eius conſtãtiam, ac rectũ Dei iudicium in defunctam, ſicut debui, collaudaui. 27.

De ſecunda via ad fornicationem.

SEcunda via ad fornicationẽ eſt luxus oculorum in viſu: Quod Ieremias euidenter conqueritur dicẽs: Animam meam deprędatus eſt oculus meus. *Treñ. 3.* Quod vtiq; patuit in Dauid, qui incautè viſa Bethſabee, captus eſt oculis, & cum adulterio crimen perditionis & homicidij perpetrauit. Et propter hoc *2. Re. 11.* ſolicitus orauit in pſalmo. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. *Pſ. 118.* 28.

De muliere ne concupiſceretur oratione ſua reddita leproſa, & iterum reſtituta & ſanata.

IN partibus Sueuię quas Alemania continet, ſicut à fratre Valtero quem ſupra poſui, nuper audiui 29. *c. 29 p 23 24 et 33.*

ſudiui: mulier quędam deuotiſsima erat & nobilis, pulcherrima etiam ſecundum carnem inter omnes patriæ feminas reputata. Ad hanc videndam cum multi nobiles & potentes ſępius conuenirent, & illa pro viſitatione huiuſmodi grauiter ſæpius turbaretur, ne ſcilicet curiosè videntibus occaſio ſcandali præberetur: quia ſecundum Philoſophum; magno cum periculo cuſtoditur quod multis placet: oratorium ſuum ſola ſemel intrans, fuſis ad Dominum lacrymis dixit, video mihi Chriſte Ieſu ex carne quia induiſti me, periculum imminere. Licet enim animum meũ fortiter fixeris, vt nulla prorſus vanitate cõmoneat: tamen non*modicum pertimeſco, dare me poſſe cauſam debilibus, vt tentationum cupidine aliquatenus agitentur. Rogo ergo te miſericordiſsime pater & Domine, vt ſpeciem meam in tantam fœditatem commutes vt ſit carnis miſerę turpitudo in horrore potior, quàm pulchritudo ſuerat in honore. Hoc dicto, ſtatim lepra fœdiſsima cõtabuit vultus illius: eruperũt puſtulæ: oculi tumuetur: os ineptè patuit; naſuſque gibboſa deformitate contortus, alienam penitus faciem demonſtrauit. Nec mora egrediente illa, occurrit maritus, vixque eam * tantum per † habitum cognoſcens, quærit ſi ipſa ſit. Et ea dicente ego ſum mox ille totus inhorruit, & vt vidit familia, omnes ſimul exclamant in planctum, mirantes præcipuè, quid tam ſubitò dominæ ſuæ contigiſſet. Turbatis itaque parentibus illius notiſq; omnibus & amicis, conſulitur Phyſicus Reſpondet incurabilem eſſe leprã, nihilq; aliud eſſe cõſilij, niſi quod extra habitationem hominum collocetur. Quod vt factum eſt, & audiuit Frater ordinis Prędicatorũ qui eius confeſsionẽ audire ſolebat, venit ad illam, & mirè gaudentem inueniens, quęrit cauſam inopinati & ſubiti morbi. Quã vt illa per ordinem enarrauit: frater ipſe turbatus & miratus non

apud Senecam in prouerbiis.

ms p. 2. imp. modicam.

f. tandem. i. veſtitum.

tus non modicè, increpauit eam, dicens: O miſerrima & ſtultiſsima mulierum, quæ in contumeliam & periculum viri tui opus Dei in te precum inſtantia deſtruxiſti, parenteſque & amicos tuos, qui Deum laudauerũt & venerati ſunt in te, ad blaſphemandum nunc per tale infortunium coëgiſti. Age nunc chariſsima, inſiſte precibus & ad contrarium geſtæ rei diuinam miſericordiam interpella. Hoc dicto, receſsit frater. Illa autem totaliter in lacrymis reſoluta, orauit ad Dominum, dicens: Domine pater & dominator vitæ meæ, vt liberiori mente & puriori ſpiritu ſeruirem tibi, hoc in me flagellum lepræ à tua bonitate fidis precibus expetiui. Sed quia audio à patre meo ſpirituali, cui me tota deuotione commiſi, contra ſalutem meam hoc à te omnium Domino petiuiſſe, rogo te per tuam benigniſsimam charitatem, vt in me tuum plaſmà reſtituas, ſecundum quod tuæ placuit optimæ volũtati. Mira res. Vix verba compleuit, & in tanta claritate cutis & elegantia formæ ſubitò facies eius reſtituta eſt, vt nec in ea vnius rugæ veſtigium, vel tenuiſsima ſaltem macula remaneret. Quo viſo gaudet miles, & vxorem reputat ſibi quaſi redditam rediuiuam. Exultat familia: fama geſtæ rei diffunditur: lætantur amici, applaudit & patria: & inclyta Chriſti pietas ore omnium collaudatur. Et vix quidem miles anno dimidio ſuperuixit. Tunc inclyta mulier eius, non immemor bonitatis Chriſti, cum filia vnica quam habebat, & poſſeſsionibus vniuerſis ad monaſterium ſororum Ordinis Prædicatorum tranſijt, quod * Liemberchum dicitur, & in eo, authore Deo, religioſiſsimè conuerſatur.

eccli.23.

ms. p. lien_berch. 2. imp. hein-bersch.

De oculo impudico.

30. VIde ergo lector, conſidera virtutem in femina quæ in tãtum horruit oculum impudicum, vt in ſe precum inſtãtia lepræ plagam acciret. Quid
Eccli. 31. mirum? Nequius oculo quid creatum eſt? Ideo Moyſes in lege inhibet filijs Iſrael ne ſequantur co-
Num. 15 gitationes ſuas, & oculos per res varias fornicantes.
Eccli. 14. Et Eccleſiaſticus. Oculus malus ad mala non ſatiabitur, ſed in triſtitia erit ſemper. Non ab re domi-
Mat. 18. nus in euangelio dicit, Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum, & proijce abs te: quamquam hoc ad litteram durum ſit intelligere, quin potiùs per oculum nequam, concupiſcentiam malæ voluntatis intelligas: & hãc eijciendam à capite cordis proijciendamq́ue mutato propoſitò, ne in factum prodiens, prolabaris; & ſic ſcandalizeris à proximo, & per cõſequẽs proximum ſcandalizes.

De Guidone Paſtore Beghinarum Niuellæ, quomodo carnis tentationem extinxerit.

31. VIdi ſanctum virum Magiſtrum Guidonem, preſbyterum Beginarum in Niuella: de quo certiſsimè ferebatur, quia cùm in Sonegio opidò Hãnoniæ ſcholas regeret adoleſcens, incautè ſemel feminam contemplatus, per annos tres, etiam ipſa mortua, in tantum tentatus eſt: vt excepto eo quod vigilans ſuſtinebat, omni nocte in ſomnis crederet eam eſſe præſentem. Sentiens ergo circa ſe Diabolum non ceſſare, de nocte clam tumulum mortuæ mulieris aperuit, nareſque & faciem in cæno putrefacti corporis tam diu tenuit, vt penè fœtore nimio ſuffocatus, quaſi mortuus caderet reſupinus. Quæ res in tantum valuit ſancto viro, vt nullum poſtea ſtimulum in carne ſentiret.

De eiuſ-

De eiuſdem beato obitu.

DE hoc illud ſecretum accepi, quod ſtatim, vbi dicti viri beata anima pro conditione carnis, corpus exiuit, cuidam ad quatuordecim miliaria longè poſito per viſionem apparuit, & cuius eſſet meriti, lapis precioſus quem in pectore portare videbatur, ad illuſtrandum totum orbem idoneus & clarus, oſtendit. Nec mirum, vt qui multorum corda ad cognitionem veritatis illuſtrauerat verbo Dei & virtutis exemplo, felix eius anima tanto lumine potiretur. 32.

De oculo beati Ludouici Cathalonenſis Epiſcopi non corrupto.

SAnctus Ludouicus Cathalaunenſium Epiſcopus, fuit vir corpore venuſtiſsimus & pudicus. Quem vt vidit quædam Galliarum regina, oculos coniecit in eum, & oportuno loco vocatum, ad concubitum inuitauit. Quam ille toruo vultu, & oculo indignanti deſpiciens, verbis mirificis confutauit. Cuius oculus poſt mortem, etiam in ſicco cadauere extingui vel caligari non poterat, vt mihi & multis alijs audientibus Magiſter Iohannes de Firmitate, Abbas quondam regularium canonicorum in eadem ciuitate: qui ipſum oculum quaſi cryſtallum lucidiſsimum vidit, poſtmodum enarrauit. Interfuerat enim eleuationi corporis dicti ſancti, quod annis pluſquam quadringentis in terra iacuerat. Et iuſtè quidem oculus etiam in mortuo corpore extingui non poterat, qui contra mortificantem hoſtem in fragili vaſculo viuidus permanebat. Et verè meritò extrinſecus caligari non debuit, qui venenũ corruptionis intrinſecè recipere non curauit. 33.

De cuſtodia ſenſuum ex Seneca.

34. *Sen. ep. 70.* QVid autem de oculo nō figendo Philoſophus Seneca ſentiat, audiamus. Qui deponere, inquit, vult deſideria rerum omnium quarum cupiditate flagrauit, & oculos, & aures, ab his quæ reliquit, auertat. Nihil enim faciliùs quàm amor recrudeſcit. Affectus quocumque ſe vertet pretiū aliquod præſens ſuæ occupationis inueniet. *apud Sen. de 4. virt. c. 1.* Cogitationes vagas & inutiles, & velut ſomno ſimiles nō recipies. Cogitatio ſtabilis ſit & certa, ſiue deliberet, ſiue quærat, ſiue contempletur, non recedat à vero. *ibid. c. 3.* Si continens es, & animi & corporis tui per ſenſus ſingulos motus obſerua, ne indecori ſint. Nec ideo contemnas quia latent, nam nihil differt, ſi nemo videat, cùm illos ipſe videas.] Si oculus concupiſcit, auerte: ſi aures hæſerint, fuge: ſi arſerit lingua, reſtringe: ſi tactum manus allexerit, retrahe: ſi curioſus odor irrepſerit, nares contorque. Et hęc quidē ſi primo motu in vſu duxeris, abominabuntur ſenſus vicia, & inito fœdere cum animo conquieſcent. *ep. 117.* Excluditur affectus faciliùs, quàm expellitur. Quia ergo nōn eſt regredi facilè, optimum eſt omnino non progredi.

De quodam caſtiſſimo adoleſcente qui vultum ſuum deformauit.

35. TEſtatur Ambroſius in libro de virginitate, quòd miræ pulchritudinis adoleſcēs quidam, cernens in ſua ſpecie ſollicitari plurimas illuſtriū feminarum, vultum ſuum confodit vulneribus, malens deformitatem habere fœditatis, quàm formam ad* irritamentum alienæ libidinis.

ms. p. 2. imp. omiſſo (ad) legunt incitamentum.

De ter-

De tertia via ad fornicationem.

Tertià via ad fornicationem eſt conciliatricum abhorrenda immanitas. De his Eccleſiaſticus dicit: Lingua tertià mulieres fortes* deiecit, & priuauit eas laboribus ſuis. Lingua tertia eſt turpitudinum mediatrix, quæ primæ matris Euæ ſpeciem gerit, quæ virum in omni ſapientia & decore perfectum ſeduxit, & à paradiſo expulit. Quæ es igitur puella ſimplex, expers fallaciæ, quæ talium manus poſsis effugere, ſi ſemel etiam tenuiſsimè prebes auditum? Solum tibi reſtat conſilium, vt talium cõſortia ſemper vites, nec cum eis vadas aut ſedeas: quia nihil puellis pernicioſius iſto malo. Miror certè & diu miratus ſum, quod ciuilia iura tales nõ puniunt, quæ pro re modica furem iudicant & ſuſpendunt. Lex Moyſi in exodo præcepit, quòd ſi quis hominem furatus fuerit & vendiderit, ſine vlla miſericordia moriatur. Fit furtum manu, fit furtum conſilio, nec vllo modo differunt in peccato. Qua ergo pœna plectenda eſt lamia, quæ puellæ animam quam ſeduxit tradit Diabolo, & corpus lenocinijs defœdandum? Præterea turpius dehoneſtare vel damnificare nõ poteſt hominem quàm in filia vel vxore. 36. eccli. 28 *bib. eiecit.* Gen. 3. exod. 21.

De quadam peſſima vetula & caſta muliere Remenſi egregium & iucundum exemplum.

Audi quid hinc noſtro tempore Remis accide- 37.
rit. Erat homo, vt mihi frater Ordinis Prædicatorum retulit, faber lignarius, admodum tenuis, vxorem habens pulchram & bonam. In hanc diues quidam pecunia, ſed inops corde, oculos coniecerat impudicos. Miſſa ergo ab eo nefanda

vetula, intrat domum iuuenculæ, ſalutat eam quaſi incognitam, reſedit ad ignem. Nec mora, circunductis oculis, fatigatam ſe plangit. Quærit hinc iuuencula vnde veniat, aut quid quærat. Et vetula: Si ipſa ſis neſcio, talis nominis, taliſque matris filia quam habere me credo in hac vicinia conſobrinam. Cui iuuencula. Si illa de qua loqueris ſum, neſcio, tali quidē nomine cenſeor, & etiā habui talem matrē. Tunc vetula ruens in oſcula iuuenculæ, bene, inquit, aſsimilaris optimæ matri tuæ. Tu autē qualem virum habes? Cui illa, bonum, inquit, opere fabrum lignariū. Mox vetula altius elato gemitu, heu, inquit, optimæ matris filia, quomodo ad iſtam miſeriam veniſti vt fabrum habeas virum, quæ tot in parentela tua magnos & diuites habuiſti? His dictis, quaſi mæſta, nil amplius locuta, receſsit. Inde quarta die reuerſa, verè, inquit, multū ſollicitor, vt poſt infortunium tuū rebus ſaltē copioſius valeas abundare. Inueni ergo viam qua hoc fieri poterit, ſi conſentis. Eſt in ciuitate iſta vir diues & potens valde, qui te, vt heri mihi dixit cūm tuū infortuniū deplorarē, ſuper omnia diligens, concupiſcit. Cum iſto quidē habebis quicquid corpori placere poterit vel decere. Cui iuuēcula: Bonū, inquit, virū & meliorē me habeo: diuitias autē cum peccato augere nō cupio. Cui vetula, quaſi blando vultu congratulans: & hinc, inquit, magis te diligo chariſsima. Hæc dicens abijt, & poſt triduū reuerſa dixit. Veni mecum cariſsima, & eccleſiam pariter glorioſæ virginis viſitemus. Nihil ergo mali * ſuſpicata ſimplex iuuencula, paret illi, & cum eadē vadit. At vbi ante portam diuitis tranſeunt, vt præordinauerat vetula, iuuencula rapitur & protrahitur in conclaue. Anguſtiata ergo iuuencula & eminus ad aures vetulæ ſe inclinans: mihi, inquit, hac nocte contigit iuxta cōſuetudinem feminarum. Nunc ad horam liberes me co-

*al. pro ſuſpecta.

me cognata dulciſsima, & fide data ſpondeo cras redire. Annuit vetula, conſentit & diues. Hinc ergo iuuencula domũ rediens, †quid fiat excogitat. Pręparat itaque de vicinia tres fortes & validas feminas, & eas cum ſcopis clam in thalamo collocauit. Quaſi autem vellet cultioribus veſtibus indui, venientẽ vetulã, velut ad ſuum auxilium, introducit. Firmato igitur oſtio concurrunt feminæ, & nudatam veſtibus, percutiunt ſcopis miſeram vſque ad ſanguinis effuſionẽ. Nec ceſſant à verberibus donec eluctuato conamine vetula oſtium exiliuit, & nuda penitus per plateas aufugit. Mirantibus cũctis, quid factũ ſit audiunt, & conſtantẽ in caſtitate iuuenculã per totã nimirum ciuitatẽ extollunt, pluſque lucrata eſt in honore & gloria bonæ famæ, quàm fuiſſet in omnibus copijs diuitis adeptura.

†*.i. quid facto opus ſit.*

De puella pro virgine circumducta à vetula, huiuſq; punitione.

DE taliũ quoque cõſiliatrice miſerrima, à fratre Ordinis Prædicatorũ veriſsima relatione percepi quod ſubiungo. Erat infelix quædam vetula, quæ illectam iuuenculam per ſeptennium circunduxit, & diuerſis vendidit viris pro virgine incorrupta. Maleficio autem ſuo hoc egerat vetula, vt vnicuique cognoſcenti illam inuiolata penitus videretur. Contigit inde vt per ſata, intrante Augusto menſe, vetula pręcederet iuuenculã ſubſequentem, Nec mora à dæmonibus rapitur vetula, & vidẽte puella per aëris vacuũ vſque in longinquũ quo eam videre amplius nõ poterat, ferebatur. Hoc viſo, cõteritur iuuẽcula, & illi qui hoc mihi retulit ſequẽti die confeſſa, pœnituit, & laudabiliter poſtea vixit. 38.

Miratur autor adulteros non puniri.

SIcut autẽ de conſiliatricibus diximus, quę puellas proſtituunt: ita & de adulteris dicimus qui 39.

proximorum vxores defœdant: Quare ſecundum leges Ciuiles non ſit ſtatutum, vt crimen tam abominabile puniatur. Quantum autem malum, & quàm deforme ſit, Deus omnipotens in quodam milite Teutoniæ demonſtrauit.

De adultero qui vultum dæmonis habebat.

40. HIc de latere coniugis intempeſtæ noctis ſilentio vice quadam exſurgens, completo cum aliena flagitio, domum luna lucente redibat. Cuius faciem per feneſtram intrantis vxor eminus cõtemplata, clamat horrificè: Ad cuius clamorem ancillæ domus & famuli concurrentes, mox ad contuitum domini pariter conclamauerunt, quaſi à cõſpectu dæmonis * deturbati. Quod vt miles vidit, animaduertit faciem ſuam à forma propria receſſiſſe, & diuino iudicio ſecundum vilitatem peccati confuſionis ignominiam induiſſe. Ergo vbi delituit vſque mane, properat verſus eccleſiam, vt confeſſus ſacerdoti ſpeciem propriam recipere mereretur. Cui cùm vaccæ & pecudes villæ procedentes ad paſcua † longiùs obuiarent, mox diros dedere mugitus, & quaſi ſubitò minaci fulmine retroactæ, quæque quoquo poſſunt diffugiunt. Idem paſtores & obuij quique fecerunt. Sacerdos autem in oſtio eccleſiæ ad dicendas horas reſidens, mox vt illum vidit, ſignauit ſe, & intrãs eccleſiam, oſtium poſt ſe clauſit. Tunc miles ante fores eccleſiæ ſe proſternens, miſerere, inquit, pater ſancte, miſerere miſerrimo peccatori. Non ſum ille qui videor, ſed hoc mihi peccatis meis exigentibus accidit, vt in me laruualis facies videatur, ſed pœnitenti iniunge quod vis, & ſic de me quod Deus voluerit expectabo. Nec mora, vbi miles cum mira cõtritione & lacrymis eſt confeſſus, laruualis illa confuſio deterſa eſt, & propriam faciem cum ſua integritate

ms. p. 2. imp. deturpati, vt ad dominũ referatur.

1. à remotis adhuc partibus. quod dici ſolet à longè

gritate recepit. Vidimus plures ex his qui militem optimè cognouerunt, nobiſque iſta de illo veritate teſtatiſsima narrauerunt.

De quarta via ad fornicationem.

QVarta via ad fornicationem eſt luxus in verbis: quod Salomon de muliere blanda & vaga teſtatur, dicens: Illaqueauit eum multis ſermonibus. Viri enim mulieres, &, quod turpius eſt, mulieres viros illaqueant, & illaqueantur. Taliũ lingua, vt dicit beatus Iacobus in canonica epiſtola, eſt inquietum malum. Nam mentes in ſe ante pacificas fluctuare facit vel † incutit: plena veneno mortifero: quia mentes ita inficit tentatorum, vt nec timore Dei vel hominum, vel damno, aut ſcandalo poſsint auelli: vt ſic in corpore per corruptionem, & in anima per peccatum in oculis Dei primùm, & ſubſequenter in oculis hominum confundantur. 41. *pro. 7.* *Iac. 3.* *rectiùs concutit.*

Exhortatio ad mulieres.

TV igitur virgo Chriſti, ſiue in propoſito vidua, vel quæcumque honeſta mulier matrimonio copulata, ab initio caput contere tentatoris; & non erit tibi neceſſe cum labore & difficultate non modica, hærentem animum reuocare. Maria virgo omnis virtutis & caſtitatis exemplar etiam in ſermone Angeli, vbi ad ſe clauſam ingredientem vidit, turbata eſt: & hoc quia aëreum corpus in ſimilitudinem viri loquentis acceperat. Viſitationes enim Angelorum in ſpiritu per proprium ſubiectum, hoc eſt in propria natura Angelica, vt credi digniſsimè poteſt, aſſueta erat habere. Salutantem itaque Angelum & fœcundandam virginẽ aſtruentem, non verbi dubia, ſed modi neſcia, conſtanter inquirit. Quomodò, inquit, fiet iſtud? Sed & tu caſtitatis amatrix, ſi ſaltem ſuſpectum verbum viri audieris, 42. *Gen. 3.* *Luc. 1.* *ibidem.*

Ariſt. de hiſt. animal. l. 4. c. 14. & l. 6. c. 18. *ibid. l. 1. c. 11.* *pſ. 57.* *eccli. 28.*

audieris, ſcinde moras, dirumpe ſermonem, auditum auertas. Ariſtoteles teſtis eſt in libro de animalibus, quod quãdiu ſus ſollicitãte mare rigidas aures tenuerit, non conſentit in coitũ: vbi verò laxare aures incœperit, ad luxuriã ſtimulatur. Quid euidẽtius hoc exemplo? Et nota quòd idem philoſophus dicit, quòd omne animal habet aures mobiles præterquã homo. Rigidas ergo & immobiles aures habeas, & cum aſpide, cauda exitꝰ rei quæ tibi ſuggeritur, eas obtura, ne exaudias, id eſt ex corde audias incantantem. Rarò enim fit vt nociuum quid aures introeat, & cor non lędat. Propter hoc Salomon hortatur, dicens: Sepi aures tuas ſpinis: ſcilicet vt qui importunè intrare voluerit, importuniùs hunc repellas, & hoc pateat ſub exemplo.

De Ioanne Boſnenſi Epiſcopo qui tentatricem percutiendo in terram eliſit.

De eodẽ plura c. vlt. p. 55 vſque ad 60. *Fredericus II.* *mſ. p. 2. imp. cum virtute percuſſit, & facie tenus in terrã eliſit.* *mſ. b. tria imp addunt (in)*

43. VEnerabilis igitur Ioannis Boſnenſis quondam Epiſcopi, & poſtea Magiſtri ordinis Prædicatorum, vt à fratre ipſius Ordinis percepi, factum commendatiſsimum audiamus. Fredericum nuper Romanorum Imperatorem luxu corporis impudentiſsimũ, hic vir beatus ſecretiùs arguebat. Quod licet Imperator patienter audire videretur exteriùs, in corde tamen indignantiſsimè grauabatur. Præcepit ergo cuidam ſuæ pulcherrimæ inter ceteras concubinæ, vt ſanctum virum ſecretiùs conueniret, & eum ſi vllo modo poſſet inclinaret ad lapſum. Quod vbi illa ſecretiùs, conuenientiùs, & malicioſiùs attentauit, clam in inſidijs Imperatore cum pluribus contuente, vir beatus manum erigens in ſublimi meretricem in maxillam * tam validè percuſſit, vt facie tenus in terram elideret. Quo * facto ſanctum virum, Imperator in tanta poſtmodum reueren-

reuerētia habuit, vt vix vlli tantum in eccleſia ſancta crediderit.

Quomodo cauendum à dolis mulierum.

VIde ergo ſerue Dei, vide virgo Chriſti, quantum linguę malum, quantam ſiluam, niſi reperta fuiſſet mira virtutis viri Dei ſoliditas, incendiſſet. Quis non videt in tanti viri lapſu totum & tantum Ordinem vacillaſſe? Crede Salomoni tanquā experto, * quàm vipereum virus mulier mala: nec ſexum hinc exclude virilem. Dicit etiam ſapiens. Cum fatuis non habeas conſilium: nō enim poterunt diligere niſi ea quæ ſibi placent. Et iterum de eodem infra. A conſiliarijs malis ſerua animam tuam. Et beatus Auguſtinus in regula ſua canens. Appetit, inquit, & appetitur concupiſcentia feminarum. Et vide quàm * execrabilis dolus eſt, quòd quidam magis tentantur de his perſonis quæ ſpeciem in habitu * religionis prætendunt, quàm de his quæ ſeculo ſe dederunt: & mulieres ſimiliter quæ nunquam de viris ſecularibus tentabantur, eas diabolus, & mens peruerſa in ſanctos & religioſos, vel viros eccleſiaſticos ſtimulat. Cuius ſimile quid in libro de natura rerum Plinius apertè ponit. Sus inquit quando luxuriæ furijs agitatur, in virum irruit candida maximè veſte indutum. Et vt hoc pateat exemplo, quid noſtris temporibus in Hiſpania contigerit, audiamus.

44. *Iac. 3.* *ms. p. quoniā.* *pro. 7. & eccli. 25.* *eccli. 8.* *ibid. 37.* *Aug. in reg. c. 18 in op. 21* *ms. b. execrabilis* *tert. imp exitialis* *ms. p. 2. imp. & religione.* *Plin. l. 10. hiſt. Nat. c. 63*

De Dominico Ordinis Prædicatorū qui ſollicitatus à meretrice, decumbens ſuper prunas, eam ad ſe inuitauit.

PRædicator quidā & actione et Ordine in Hiſpania maximus fuit, qui frater Dominicus appellatus, cum beato Dominico ibidem Prædicatorum Ordinem ampliauit. Hic opinione ſanctitatis & gratia

45. *Simile narrat in Francia factā*

Cæſar.l. 10.c.34 gratiâ acceptiſsimus erat Regi Caſtellæ & nobili-
bus vniuerſis, ſicut à fratre ordinis Prædicatorum
in nouitate ipſius ordinis, annis iam ferè quadra-
ginta elapſis accepi. Quod vbi quædam ſoldaria,
vt Gallicè vocantur tales, ſed reuera ſolemniſsima
meretrix vidit, & inuidit, dixit Regi & ſuis: Quid
creditis de iſto homine quem ſanctiſsimum reputa-
tis? Oſtendam vobis quis ipſe ſit, & eum vobis vi-
dentibus ad concubitum flectam. Cumque Rex
meretricem, vt vir vrbanus & nobilis increparet,
& illa in periculum vitæ ſuæ ſi non poſſet, hoc in-
ſtanter promitteret, reſpondit rex. Fiat vt ſpo-
pondiſti. Nec mora, vbi quadam die vir beatus in
prædicatione * ſtabat, publica meretrix ad veſtigia
eius cum miro eiulatu & lacrymis, ſpectante popu-
lo, ſe proſtrauit. Quod vt ille vidit, exhilaratus in
ſe, quaſi ſuper pœnitentem compaſsionis lacrymas
effudit. Tunc audita confeſsione eius per multos
dies conſolabatur eam, & ipſam, ſecundum quod
decebat, mutare habitum fecit. Simulata igitur in
omnibus humilitate & obedientia, per multos cir-
cuitus flexuoſos, quos antiquo ſerpente docente tẽ-
tauerat, ad iſtud tandem inauditi doli tendiculum
conuertit ingenium. Fleuit diebus multis, nec vl-
lam lacrymarũ cauſam extorquere potuit vir bea-
tus, donec ille promitteret, vt erat innocentiſsimè
ſimplex, in ſubuentionem ſalutis illius totaliter ſe
daturum. Ad hanc itaque vocem, meretrix, cum
clamore valido & lacrymis: ô Deus, inquit, omni-
potens, vbi hæc miſerrima meruit, vt pro voto tan-
tum ſeruum tuum in ſalutem meam ad omnem li-
bitum obtinerem. Et ille. Audacter, inquit, pe-
te quod vis, & fiet. Et illa. Verè, inquit, nunc ſcio
quia mei miſertus eſt Deus. Vnum reſtat quo per-
acto, parata ſum & in mortem & in pœnam ire, &
quæcunque præceperis experiri. Cui ille. Quid
eſt hoc,

ms. p. pu blica ſta bat, me- retrix ad &c.

eſt hoc, inquit. Et illa inclinato vultu ſuſpirans, quò nihil minus quàm meretrix, viliſsima putaretur, verecundor, inquit, dicere, quod tamen vita comite vitare non poſſum. Niſi enim † vice ſola tuo fruar concubitu, meæ ſalutis aut vitæ ſpes eſſe non poteſt. Mox ille dolum vipereæ mentis intelligẽs, nec hoc, inquit, fruſtraberis, eſto certa. Et his dictis aſsignauit ei locũ, quo eum ſolũ ſummo mane poſt dies quatuor inueniret. Intermedijs igitur his diebus vir beatus in oratione continuus pernoctabat: mulier verò regi & ſuis quid actum ſit occultè iudicat, iubens eos ſuum introitum obſeruare. Quid plura? Stupefacto rege cum ſuis, † quid fieri debeat præſtolatur. Sanctus verò Dei à media nocte ad inſtar lecti, ex carbonibus ignem in cella parauerat. Mane ergo pulſante ad oſtium muliere, intromiſit eam vir beatus, baculoque confricans ignẽ vt magis igneſceret, mox ſuper viuos carbones ſe depoſuit, dicens: Ecce lectus tali * opere dignus, hic cuba mecum, alium non habebis. Hoc vt vidit mulier, quaſi mortua cecidit: milites verò Regis ex inſidijs irruentes, beatum virum ſine aduſtione aliqua corporis aut veſtis, in medijs ignibus: mulierem autem irrigidatam ad parietem quaſi mortuam inuenerunt. Horrore igitur & admiratione confuſi flexis genibus rogant ab igne ſurgere ſanctum virum, & ſtultis ſuis præſumptionibus indulgere. Quo facto, extrahunt eum furore miſerrimam, & niſi vir beatus inſtantiſsimè & cum difficultate fuiſſet ei præſidio, illam ſtatim iubente rege ignibus concremaſſent: * Per totum itaque regnum Hiſpaniæ, nec mirum, in facto iſto Prædicatorum Ordo recens adhuc coäluit, & conualuit ſublimari.

Margin notes: 1. *ſemel.* — 1. *quid futurum ſit.* — *ms. b. tert. imp operi debitus.* — *ms. p. operi dignus.* — *ms. p. 2. imp. Nec mirum. In facto iſto per totum Hiſpaniæ regnũ Prædicatorũ ordo etc.*

Egregia monitio de cauendo periculo à mulieribus.

46. NOta igitur lector quãta peruicacitas in muliere viliſsima, cui fornicatores in tota nequaquã Hiſpania ſufficere potuerunt, niſi etiam in tam ſancto Ordine quæreret corruptores. Ideo de muliere nequam Salomon conqueritur, dicens: Et inue-
eccle 7. ni amariorem morte mulierem, quæ laqueus eſt venatorũ, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus eius. Qui placet Deo effugiet illã: & qui peccator
pro. 7. eſt capietur ab illa. Multos enim vulneratos deiecit: & fortiſsimi quique interfecti ſunt ab ea. Et Iob.
Iob. 41. Halitus, inquit, eius prunas ardere facit & flãma de ore eius egreditur. Quid tibi igitur ſerue Dei, quid tibi cum feminis confabulatio tam aſsidua? Mira-
Ioan. 4. bantur de Chriſto qui Deus erat & homo ſimul, &
ms.p.ſo- ideo ab omni ſuſpicione remotus, mirabantur, in-
lus loque quam, diſcipuli, quod cum muliere * loqueretur.
batur. Quid ergo tibi faciendũ eſt peccator homo, qui car-
2. imp. nem infirmã geſtas & naturã infectam? Si iuuenis
Domin' es, nulla ſecuritas. Si ſenex, experire in te cum illo
loqueba- qui dixit: Adhuc igniculus viuit. Sed reſpondes:
tur. zelus me trahit, & ſalus proximi. Et Reſpondeo.
Vrſinus Nunquid & animas viri habent? Quare non cum il-
presbyter lis aſsiduas colloquia? Et vtique viri pluribꝰ & ma-
apud ioribus patent periculis. Modereris ergo verba cũ
Greg. l.4 feminis, ſemper tibi ſit teſtis in oculis: ſermones
dial. c.11 vtiles & ſuccinctos propone ijs: Si nolunt eſſe contentæ, flectique nequeant ad ſalutem, conſulo vt te ſubtrahas, & negocium Deo committas: & hoc maximè ſi ſpeciali ſorte perſonarum curam non ha-
Mat. 16. beas. Quid enim tibi prodeſt, ſi vniuerſum mun-
ms-p. Sed dum lucreris, & animæ tuæ detrimentum patiaris.
*Si fortè in longæuo ætatis vſu & retroacta caſtitate confidis: audias quid dicat ſanctiſsimus & veri-

dicus

dicus Auguſtinus. Cum mulieribus inquit ſermo breuis, aſper, & rigidus ſemper habendus eſt. Nec ideo minus vitandæ, quia bonæ indolis & honeſtæ videntur: ſed quantò religioſiores, tantò magis alliciunt; & ſub ſpecie religionis viget plurimum viſcus libidinis. Crede mihi, vt Epiſcopus loquor & expertus. Cedros Libani, gregum ariętes reperi ſub hac peſte corruiſſe, de quorum vita non magis ſuſpicabar, quàm de Hieronymi vel Ambroſij turpitudine impudica. Ecce quid eſt quod audiſti. Si in virido ligno hæc facta ſunt, in arido quid fiet? Ignis *Luc. 23.* eſt mulier: & ignis vſque ad conſumptionem de- *Iob. 31.* uorans. Quid autem de ſe iuuenes ſentiant, neſcio: ego autem iam ſexaginta annorum ſum vno min⁹, & vndique perſtrepętibus malis caſum adhuc lubricitatis horreſco.

Auctoris ætas dum hæc ſcriberet.

De presbytero & ſexagenaria virgine lapſis.

MEmor ſum facti quod moderno tēpore prope Cameracenſem diœceſim accidit. Quidā clericus à pueritia cælebs & caſtus, poſt longū Theologiæ ſtudium in ſolemni conuentuali eccleſia canoniam eſt adeptus. Animarum ergo zelo ductus, præbendam pro parochiali eccleſia commutauit. In qua cum per ſeptenium fructuosè multum & fideliter laboraſſet, prædicationeque & exemplo animas lucratus eſſet Chriſto quas diabolus conabatur auferre: accidit vt virgo ſexagenaria quæ cilicium ipſius ſacerdotis lauare ac mundare ſolebat, ſola ſine teſte vel ſocia thalamū ingrederetur. Quid plura? Ad tam nefandum infortunium res deuenit, vt ambo, ſacerdos & mulier antequàm ſepararentur, diu ſeruato virginitatis & caſtitatis lilio *priuarentur. Ex qua re mulier in tantum doluit, vt præ nimia amaritudine mortem acceleraret in planctu: 47.

**ms p. 2. imp. fruſtrarentur. Et quidem mulier &c.*

ſacerdos

ſacerdos verò expertus incognitum, in luxuria adhuc, vt credimus, viliſsimus perſeuerat. Quid mirum? Quantò locus altior: tantò caſus grauior. Vnde meritò Angelorum caſus irreparabilis fuit.

De caſu & perſeuerantia fratrum Prædicatorum.

48. QVid in ordine aliorũ Religioſorum fiat ignoro: nec meum eſt iudicare ſi ſcirem. De Fratrum Prædicatorum Ordine, vt pote magis familiari mihi & cognito, ſcio omnes ferè, quos in ſcandalum ſancti Ordinis cecidiſſe cognoui, quaſi irreparabiliter corruiſſe. Credo tamen vſque in hodiernum diem quo præſens opuſculum ſcribo, vnum eſſe inter ordines iſtum quem Domin⁹ Ieſus Chriſtus ſua pietate & gratia mitius cuſtodiuit, ſicut ipſe expertus ſum, qui à triginta annis in diuerſis regionibus vices Epiſcoporum, cõfeſsiones audiẽs, exequebar.

De quinta via ad fornicationem.

49. QVinta via ad fornicationem eſt luxus in oſculo. Quòd Salomon in prouerbijs inſinuans, *pro. 7.* de muliere garrula & vaga: Apprehenſum, inquit, iuuenem oſculatur. Ratio huius eſt quòd luxuria per oſculum incitatur, quia in oſculantibus * con- *a. imp. conuentio.* uenientia partium fit, & animales ſpiritus coniunguntur. Vnde Ariſtoteles dicit: quòd equi ante coitum conſpirant anhelitu, & per hoc ad luxuriã prouocantur. Quomodo hoc verum ſit, illi maximè conſcij ſunt, qui confeſsiones audiunt illius generis mulierum quas nolo propter ſcandalum & habitum propalare.

De periculis oſculorum.

QVanta * autem ex oſculis fœditatum enormitas eueniat nolo detegere neſcientibus, ne nitantur in vetitum, & à diabolo grauius attententur. Fortè dicis: Nulla prorſus in oſculis libidine moueor, ſed Deum in virgine veneror, & præſentia eius inhabitatoris afficior. O nequiſsime mētiens qui hæc dicis. Audi quid dicat Chriſtus, qui falli non poteſt nec fallere. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant, in ſpiritu & veritate oportet adorare. Quid ergo dicis, Deum per oſculum in virgine venerari? Eſto. Ponamus te in oſculis libidine non moueri. Quis ſecurum te faciet non mentem ſaltem virginis, non vas fragiliſsimum, corpus in oſculis non lubricari? Scimus maximè talibus, feminarum etiā deuotarum affici corpora quæ coitum non nouerunt. Et hoc euidentiſsima ratione demonſtratur: quia hoc in illis maiori delectatione coitus minoratur, quod in iſtis non expertis, quaſi ſolum ſine corruptione corporis licitum, augmentatur. Abſit * itaque ab vlla Chriſtiana mente licitum & ſine crimine credendum oſculum, dum veridicus Auguſtinus in regula ſua etiam fixum oculum tanta pœna cenſuit vindicandum. Igitur ſi virginem aut feminam in Chriſto diligis, quia ſancta; ei cauere debes ſicut & tibi. De te quidem, vt dicis, ſecurus eſſe poteris in oſculis nō moueri: de illa nunquam. Diſcrimini ergo te ſine mortali peccato cōmittere non licebit. Si quis igitur ô virgo Chriſti quaſi ad ſanctum oſculum te inuitauerit, ſputum pro oſculo reddas, pugnū ingeras contrectanti. Nec credas hunc ſeruum Chriſti, ſed Sathanæ; nō amatorem, ſed corruptorem: non pudicitiæ zelatorem, ſed eum certiſsimè noueris viliſsimum leccatorem.

50. ms. p. 2. imp. enim.

Ioan. 4.

ms. p. tamen.

Aug. in reg. c. 20 in op. 23

De puella Bruxellenſi, quæ ſacerdotem percuſſit qui eam volebat opprimere, & oſculabatur inuitam.

51. CVm eſſem in opido magno Brabantiæ Bruccellenſi, venit ad me puella quædam rebus tenuis, ſed formoſa, cum multis lacrymis ſibi poſtulans miſereri. Quā cùm hortarer dicere quid haberet: illa cum eiulatu: Heu, inquit, me miſeram, quia cùm ſacerdos quidam violenter me vellet opprimere, & oſcularetur me inuitam, illum auerſa manu percuſsi in faciem, & per nares ſanguinolentum reddidi: pro quo, vt mihi dicitur à clericis, Romam me adire † modis omnibus oportebit. Tunc ego vix continens à cachinno, quaſi serioſè locutus, terrui illam tanquam grauiter exceſsiſſet, tandemq́ue iuramentum eius accipiens quod ſtaret mandato meo, dixi illi: Sub præſtito iuramento tibi præcipio, vt ſi ille vel alius preſbyter violentiam tibi in oſculis vel contrectationibus facere voluerit, contracto pugno, validè oculum ſi potes excutias contrectanti: nec in hoc vlli ordini parcas: quia caſtitatem tueri licet verbere, ſicut corporis vitam. Hoc vt dixi, omnes qui aderant, & ipſam puellam in riſum maximum & lætitiam *concitaui.

.ſ. neceſſariò, vnde ms. b. cum tert. imp. legit, de neceſſitate.

tria. imp commutaui. ms. b. prouocaui.

De altera puella quæ piſtillo percuſſit ſatellitem qui eam nitebatur oſculari.

52. VIdimus in Galliæ partibus virginem cuius virtutem mirabilem non expedit ſubticere. Hæc vtroque orbata parente, in domo fratris militis, loco pediſſequæ ſeruiebat. Quæ cum nullius viri iocos prorſus vellet admittere: eam quadam die in præparanda ſalſa manibus occupatam, quidam ex

dam ex ſatellitibus niſus eſt oſculari, ſed fruſtra. Nã piſtillo, quo ſalſam terebat, eum in capite mox percuſsit. Tunc ille læſus, ô nequiſsima, inquit, quare me volentem ludere percuſsiſti? Cui illa ſubſtomachans: Et ego, inquit. In tali ergo rigore virtutis virgo nobilis perſeuerans adeo famoſa effecta eſt, vt Comitiſſa de Engoliſmo eam cum filia ſua *vrbs eſt* regina Angliæ, vt illius inſtrueretur obſequijs, col- *Galliæ* locauit. Hæc cum nullo modo poſtea virum acci- *Angoleſ-* pere conſentiret, cum multis regijs muneribus & *me.* honoribus ad Gallias eſt reuerſa, & in domo hoſpitali apud Pruuinũ humilis ſoror effecta: quam nos *Prouins.* vidimus eiuſdem domus Magiſtram, & in ſeruitute Chriſti labore & ſenectute confectam.

De quodam moſtro marino.

REm quidem, & ſi modo ad propoſitum non ſpectet, ipſa narrante narrabo. Eo tempore quo in Anglia morabatur, monſtrũ à nautis in mari captum Reginæ allatum eſt, quod in paucis diſtabat à femina; niſi quod caput ita ſignatum habebat, ac ſi ſuper frontem corona in modum vaſis, quod fiſcellam dicimus, inſigniretur. Comedebat & bibebat, & nouis maximè frugibus lætabatur. Nullis verbis vtebatur aut voce; niſi quod exili gemitu moleſtias exprimebat. Tribus annis in palatio fuit. Etiam hinc magnificandus eſt Deus, qui dignè in creaturis talibus etiam mirabilis prædicatur. 53.

De ſexta via ad fornicationem.

SExta via ad fornicationem eſt luxus in contrectationibus vberum vel pudendorũ. Quod Salomon in prouerbijs inſinuans, de muliere vaga: Procaci, inquit, vultu blanditur, dicens: Veni inebriemur vberibus, & fruamur cupitis amplexibus. 54. *pro. 7.*

Heu quàm flagitioſis actibus ſe immiſcet humana nobilitas. Hac noxa irrationabilitatis ſolus rationabilitatis capax homo fœdatur: nec vllum irrationale animal huiuſmodi fecibus maculatur. Nota er-
ps. 48. go quanta miſeria illorum eſt, qui iumentis inſipiẽtibus inſipientiores fieri comprobantur. Nec beſtia factus homo, ſed beſtijs planè turpior eſt. Regum primo libro legitur, quòd Azotij qui interpretãtur incendentes, mutuo palpatores & contrectatores
1. Reg. 5. intellige, in ſecretiori parte natium, vindicta Dei iuſtiſsima ſunt percuſsi. Vide quantum ſcelus & quanta nequitia. Accumbunt viri feminis, nudi nudis, & credunt ſe corruptionis euaſiſſe ſpurcitias, ſi, cæca regione polluta, ſigillum carnis integrum perſeueret. Hoc ſaluo faciunt quicquid volunt. Abſit hoc à mundiſsimæ virginis filio, vt hãc ſponſam non reputet ſceleratiſsimè ſordidatam. Apoſtolus enim deſpondit vni viro virginem caſtam
2. Cor. 11 exhibere Chriſto, Caſtam, inquit, non pollutam.
ms. p. 2. Teſtor Deum ſpem * communem omnium bono-
imp. ad. rum, quamplures me in confeſsionibus audiuiſſe
(quoque) quæ magis contrectationum occaſione contra pudicitiam peccauerũt, quàm ſi decem pueros de proprijs fratribus genuiſſent. Quæ enim comparatio peccati naturalis ad innaturale flagitium?

De viro cum vxore per contrectationes peccante miſerabiliter mortuo.

55. HOc malum latè per orbem ſerpens, etiam vinculo coniugali iunctos inuoluit. Et vide quid hinc vinculo coniugali in Cameracenſi ciuitate, ſub
obijt in venerabili Rogero eiuſdem Epiſcopo contigit. Vi-
terra sã- rum quemdam fuiſſe percepimus qui tali vitio ſub-
cta teste: iacebat, vt non ei ſufficeret delectatio coitus cum
Democh. vxore: quin etiam eam contrectationibus illicitis
1191. moleſtaret. Ergo, vbi nocte quadam, vxore recla-

mante

mante, Deiq́ue vindictam imprecante, maritus, perpetrato violenter ſcelere, ad ventris officium ſurrexit: mox ſoluto ventre, per ſecreta naturæ in cloacã eius viſcera deſcenderunt. Nec mora, clamans reportatur ad lectum, & publica voce confeſſus cum † duriſsimo manuum cruciatu, quas quaſi ignibus vrerentur, abſcindi petijt, in horam diei tertiam expirauit. Vide igitur quàm digna tali operi vindicta illata ſit. Si ergo viri flagitium cum vxore tãta animaduerſione punitum eſt, quid illi acturi ſunt, qui in propoſito continendi, & ſub ſpecie religionis talia commiſerunt? *rectiùs diriſsimo.*

Prædictarum viarum deteſtatio & ad continentiam cohortatio.

IStæ ſunt viæ ſex, tritæ reprobis, per quas ad fornicationis ludibrium peruenitur: Nec illud vitabit aut peius, qui per eas, vel vnam etiam earum * conſenſerit frequẽtare. Vnde Eccleſiaſticus. Via impiorum complantata lapidibus, & in vijs eorum infernus & mors. Et pſalmiſta imprecando dicit: Fiat via illorum tenebræ, quantum ad excæcationem: & lubricum, quantum ad facilitatem peccandi: & angelus Domini, ſubaudias malus, coarctans eos, quantum ad exitum. E contra ſemitæ iuſtorũ quaſi lux ſplendens, & viæ illorum viæ pulcræ, & non coarctabuntur greſſus illorum. Per vias ergo immundorum flos agri in coniugatis, & lilium cõuallium in virginibus conteruntur. Quò ergo fugiendum eſt, quò diuertendum? In libro Iudicum require conſilium, Angelúm Gedeonem inſtruententem attende. Cùm enim Gedeon, qui & Ierobaal, ſacrificium ſuper lapidem ex coctis carnibus obtuliſſet, præcepit ei angelus vt ſimul ius carnium ſuperfuſum offerret. Quid in carne, niſi fornicationis aut adulterij carnale peccatũ; & quid in iure

56. *ms. p. præſumpſerit. eccli. 21. pſ. 34. pro. 4. pro. 3. pro. 4. Cant. 2. Iudic. 6.*

in quo caro excoquitur, niſi prædictarum viarum luxus, per quas etiam mentes conſtātiſsimæ in mollitiem reſoluūtur? Prius enim quàm mens immundis cogitationibus immoretur, oculos vagos incautè proijciat, ſuggeſtiones conciliatricum exaudiat, amatorijs ſe verbis immiſceat, oſculis mulceatur, & tandem contrectationes illicitas patiatur; priuſquam inquam iſta ſuſtineat, mens & caro conſtans fortiſsima perſeuerat. Cùm verò talibus dare animum cœperit, & ſenſerit miſerijs delectari; velut excocta caro in tabem reſoluitur, & abſque vlla for-

Tren. 1. titudine ſubſequitur ante faciem tribulantis.

De ſpiritualium filiorum generatione.
Capitulum. XXXI.

Apes quidem, licet nequaquam coitu miſceantur, maximum tamen filiorum examen emittunt.

1\. QVid eſt autē ſine cōtagio luxus, caſtè & pudicè, maximū examē emittere filiorum niſi in vnitate matris eccleſiæ, non adulterantes verbum Dei, ſicut dicit Apoſtolus, id eſt ad

2\. Cor. 4. lucrū aliud inclinantes, ſedulæ prędicationis & virtutis exemplo, Chriſto Domino adoptionis filios generare? Inde eſt quòd Spiritus ſanctus in libro Sapientiæ admiratur, dicens: O quā

Sap. 4. bib. claritate. pulchra eſt caſta generatio cū †caritate. Nihil fœditatis caritas patitur, ſed mūda & pudica cōplectitur.

ms. p. 2. Imp. virtutes. Vnde beatus Auguſtinus in libro ſuper Iohannem. O ſpōſa Chriſti pulcra inter mulieres, hoc eſt[x] virtute dealbata, aſcendens & incumbens ſuper fra-

Cant. 8. truelē tuū: quia cui⁹ lumine illuſtraris vt candeas, eius adiutorio fulciris ne cadas.

Exhorta-

Exhortatio ad prædicandum ex charitate.

HVic zelator animarum iũgaris conſortio, hãc 2.
in nullo negocio prætermittas: quia quicquid
ſine illa quæ forma virtutum eſt, agitur, omni vir-
tute fruſtratur. Hoc præceptum Domini lucidum, *pſ. 18.*
in quo vniuerſa lex pendet & prophetæ. Hæc eſt *Mat. 22.*
lex Chriſti conuertẽs animas, teſtimonium Domi- *pſ. 13.*
ni fidele, ſapientiam præſtans paruulis, id eſt humi-
libus. In lucro ergo animarum, ſicut lex Domini
tecum caritas operetur, & non ages perperã. Quot- *1. Cor. 13*
quot enim in lege caritatis, quæ eſt gratia, per legẽ *ms. p. 2.*
caritatis conuertis: tot in gloria coronas meritorum *imp. in-*
habebis. Læte ergo * in vniuerſo filiorũ examine *numero-*
poteris laborare, quia ſingulorum gloria videberis *ſè. vera*
coruſcare: ita vt ab Iſaia dicatur tibi: Leua in cir- *lectio vi-*
cuitu oculos tuos & vide, omnes iſti congregati *detur, in*
ſunt, venerunt tibi: filij tui de longè veniẽt, & filiæ *numero-*
tuæ de latere ſurgẽt. Tũc videbis & afflues & mira- *ſo.*
bitur, & dilatabitur cor tuũ, quãdo conuerſa fuerit *Iſa. 60.*
ad te multitudo maris, fortitudo gẽtiũ venerit tibi.

De zelo animarum Magiſtri Ioannis de Niuella Leodienſis eccleſiæ Decani.

QVid hinc autem temporibus meis acciderit, 3.
videamus. Nota res eſt, & in multis partibus
iã audita. Magiſter Iohannes de Niuella, Leodien- *Huius*
ſis eccleſiæ Decanus, diuitias contempſit & gloriã; *cum lau-*
& in monaſterio de Oignies ad regularem ordinem *de memi-*
venit. De hoc beato viro quædã vidimus, & quæ- *nit Vi-*
dã audita narramus. Vix vnquam indulſit ocio vel *triacus*
quieti, quin ſemper indefeſſè in reuocatione anima- *Hiſt. occ.*
rũ pereuntiũ laboraret. Et vide zelũ. Eo diutinã & *c. 9.*
graui podagræ moleſtia laborante, quidã nomina-
tiſsimus Phyſicus à ſuperioribꝰ partibus Galliæ, vt
eum proprijs expenſis curaret, aduenit. Cumque à

medico quæreret: quantum ſe temporis expendere in morbi remedium oporteret, reſpondit. Perfectiſsimè, inquit, infra menſes quatuor vos curabo. Mox ille tibiam manu percutiens, clamosè dixit. Heu me miſerum tunc, ſi pro † iſta, cùm Deus voluerit in proximo putredine reſoluenda, à prædicatione & ſalute hominum etiam tribus hebdomatibus ceſſem: & animæ quas Chriſtus pretio ſui ſanguinis emit, per me interim liberandæ, à dæmonibus diſtrahantur. Vos autem Magiſter chariſsimè ad patriam redire poteritis cùm placebit: bonã voluntatem veſtram atque labores vobis Chriſtus ipſe reſtituat. Ipſe quidem beatiſsimus homo adeo pius, cum zelo animarum, in pauperes fuit: vt, cùm quod daret pauperibus obuijs nil haberet, * viſcerosâ ſemper compaſsioue pro defectu muneris torqueretur, & tunc pro corporali eleẽmoſyna ſpiritualis beneficij orationem ſuppliciter pro eis exſoluebat. Proinde lector conſidera zelum quem habebat.

ſcilicet tibia.

ms. p. 2. imp. ſpeciali infirmitate sẽper pro &c.

Agonizans mendici confeſſionem audiuit.

4. AGonizabat in morte eo veſpere cuius nocte defunctus eſt. Et ecce vir vagus & nudus ex his quos ribaldos dicimus, in exteriorem partem domus venit in qua ille interius decumbebat. Rogauit ille vagus de confeſsione colloqui ſancto viro; ſed ei reſponſum eſt, quòd non poſſet. Quo mæſto recedente, quendam ex circunſedentibus aduocat vir beatus: Reducite, inquit, illum ad me quem repuliſtis. Hoc audito mirati & confuſi omnes, hominem reduxerunt. Qui, cùm omni diligentia facta confeſsione, & abſolutione ſuſcepta receſsiſſet, dixit omnibus vir beatus: Nollem pro mille marcis auri me hominem non audiuiſſe. Et vide quo fructu. Vix

ctu. Vix enim per quartam partem leucæ homo ſeceſsit à domo, cùm ecce repentina morte percuſſus, cecidit iam defunctus. Nec mora, in ſequenti nocte viro ſancto migrante ad Dominum, accidit quod ſubiungo.

De obitu eius, & quadam peccatrice mortua, precibus illius à purgatorio cum alijs multis liberata.

IN * vlterioribus partibus Angliæ vir quidã ſanctus & bonus prædicationis officio præeminebat. Eo autem in ſtatione publica prædicante, quędam peccatrix mulier, amariſsimè contrita vt patuit, in populo cum lacrymis exclamauit, dicens: Miſerere mei ſerue Dei, audi me miſeram, & à peccatis abſolue. Tunc ille, vt potuit, eam cõpeſcuit, & vſque poſt finitum ſermonem expectare præcepit. Quid plura. Iterum poſt paululum cum clamore ſurrexit, & petijt mox audiri. Sed cùm iam finiendum ſermonem promitteret prædicator, illaque parum quieſceret, ſurgit iam tertiò, clamat horrificè, cadit in faciem, & expirat. Turbatus ergo non modicè cum populo prædicator, orat omnes præſentes cum lacrymis orare Dominum, vt alicui quid ſit factum de anima peccatricis oſtendere dignaretur. Interim per tres dies clauſus in cellula prædicator, nil dormiuit, neque guſtauit, ſed continuus in oratione permanſit. Tertia ergo nocte, anima defunctæ lucidior ſuper ſolem apparuit præſtolanti: Adſum, inquit, anima pro qua oras, ab omni pœna ſoluta ſum, nihil reſtat niſi ad ſuperos ſtatim euolare. Tunc illo nimirum interiùs hæſitante, reſpondet anima. Hoc tibi ſit ſignũ quòd nõ deciperis. Quidã Magiſter Iohannes in partibus Brabantiæ, in monaſterio de Oignies Leodienſis diœceſis, iſta nunc hora obijt: & ſicut in vita ſem-

5. * ms. p. interiorib⁹.

 per circa

per circa afflictos & pauperes pius fuit, ita & nunc, cũm poſt mortẽ ante locũ purgatorij, in quo cũ innumerabili multitudine detinebar, eius felix anima ab angelis deferretur, & ibidẽ multos recognoſceret quorum auctor ſalutis extiterat, pietate commotus, pro eis ſuppliciter Dominum exorauit, vt à pœna purgatorij ſoluerentur. Nec mora exauditus à Domino, & non tantùm pro illis pro quibus orauerat: verum etiam * pro me & multis alijs, in cælum cum maxima gloria eſt receptus. His dictis anima ab oculis mirantis euanuit. Ipſe verò prædicator in tranſmarina ſtatũ directo nuncio cum litteris, ſicut anima pro ſigno dederat, diẽm hóramq́ue ſancti viri migrantis inuenit.

ms p. 2. imp. cum multis alijs & ego pariter liberata, ad cælos cũ &c.

Concl.

VIde ergo lector quanta gloria digni ſunt, qui in ſalutem proximorum fideles exiſtunt.

De virtute orationis. Capitulum. XXXII.

Nocte in expeditione deprehenſæ, excubant ſupinæ, vt alas à rore potegãt.

B. NOx in ſacra pagina pro ignorantia ponitur. Si ergo in ignorantiam viæ per quam ad Chriſtum pergas incideris, excuba in oratione ſupinus, erigas oculos & manus in cælum donec eluceſcat ſplendor in tenebris, & viam dirigat ad optatum. Idem facias ſi in noctem vel tenebras incideris peccatorum. Sed ſi oculos cum Publicano leuare non audeas: inuita ſanctos, angelos interpella, vt Deũ tibi mitigent prouocatũ: vt ſecundũ prophetam. Dominus exaudiat cælos, cæli terram, & terra te, ſicq́ue interſcalariter prouecharis ad gratiam, & ſpe certiori quàm prius, hilaritatem paterni vultus attingas. Vnde beatiſsimus Auguſtinus in libro

Luc. 18. Sanctorũ inuocatio. Oſeæ 2.

in libro de vera religione confidenter hoc fieri aſſerit, dicens: Quiſquis Angelorum diligit Deum, certus ſum etiam quod me diligit. Quiſquis in illo manet & poteſt humanas preces ſentire, in illo me exaudit. Quiſquis ipſum habet bonũ ſuum, in ipſo me adiuuat, nec eius participationem mihi poterit inuidere.] *Aug. de vera rel. c. vlt.*

Danda opera ne cum gratuitis, amittantur & naturalia.

ET notandum valde quod auctor tangit in littera: Apes ideo excubare in nocte ſupinas, vt alas à rore protegant. Hic in rore, rigorem tribulationis: in alis verò virtutes gratuitas & naturales accipimus. Vnde ſponſus in canticis querelatur: Caput, inquit, meum plenum eſt rore, & cincinni mei guttis noctium, Hoc eſt, (vt dicit Gloſſa) minoribus & grauioribus tribulationibus Chriſtus caput eccleſiæ cumulatur. Supina ergo, ideſt ſupplex peccatrix anima in oratione procumbat, ne cũ gratuitis virtutibus etiam naturalibus ſpolietur; vt dũ gratuitis, quas Deum offendens perdidit, adiuuari nõ valeat naturalium adminicula peccatis exigẽtibus perdat, Et idem ferè in homine factum eſt qui deſcendens ab Hieruſalem in Iericho, incidit in latrones, qui etiam deſpoliauerunt eum gratuitis, & plagis impoſitis naturalibus, abierunt ſemiuiuo relicto. Ablatis enim à peccatore gratuitis, etſi naturalia penitus non tollantur, debilitãtur tamen, & non ei, ſicut ante, ad vota ſuccedunt. 2. *Cant. 5. Luc. 10.*

De viro paulatim virtutibus, defectu orationis, deſtituto.

VIdi hominem ſine comparatione ferè ſui temporis humilem, feruidũ caritate, egenis beneficum, 3.

ficum, ſobrium ſupra modum, erga afflictos pium,
ms. p. omit. (præcipuè.) in corporis caſtigatione * præcipuè aſsiduum, ab omnibus contagionum ſpurcitijs alienum. Hæc in gratuitis. In naturalibus verò ita erat benè & decenter ornatus, vt nihil in eo imperfectum reliquiſſe omnipotens bonitas putaretur. Pro cælibatu ergo & ſanctimonia ab omnibus honorat9, quaſi ſanctus iā in terra inter homines habebatur; ita vt de eo maximum quendam virum dicentem audirem. Quandócunque me iſtum videre contingit, nō hominem me puto videre, ſed angelum. Hunc poſtea gradatim à rigore iuſtitiæ vidimus recedentem, & tantam erga Deum ingratitudinē incurriſſe; vt miſſarum ſolemnia audire contemneret, & nullum in eo virtutis veſtigium remaneret: ſed omni labe pollutus, nullam prorſus luxuriam, nullum facinus abhorreret: & hoc quia alas virtutis gratuitæ vel naturalis, orationibus inſiſtendo & lacrymis, non protexit.

Quomodo protegamur orationibus, & quî orandum,

4\. *Nullus iā extat hoc titulo Auguſtini liber. ms. b. tria imp vt.*

QValiter autē orationibus protegamur beatus Auguſtinus in libro de Martyribus euidenter oſtendit dicens. Fidenter itaque fratres noſtras preces ad Deū dirigamus. Pro nobis enim Angeli deorſum deſcendunt, vt protegāt: rurſuſque ad celeſtia conſcendūt, vt pro nobis Dominū petant, * & hinc deſideria noſtra ad ipſum, & inde ad nos beneficia diuina reportent ad præmiū. Factus eſt aër ipſe Angelorū greſsibus peruius, niteſcit quotidie per comitatum ſanctorū. Nihil enim remanſit in elementis vacuū, quod non Chriſti morte fuerit conſecratum. Eius manus in crucæ leuatæ ſunt, vt fideles ſui poſsint impetrare quod petunt. Feruenter ergo & cū fide petas, & accipies: ſine feruore autem aut fide,

aut fide, oratio tua debita virtute priuatur. Verun-
tamen conſiderandum eſt quòd in oratione vocali
duo ſunt: labor & intentio. Si cũ intentione oras,
loqueris cum Deo, & exaudiris à Deo. Si verò ſine
intentione oras, oratio quidem *propriè dici nõ po- *ms. p. omit. (propriè)*
teſt, ſed tamen labor tuus præmiabitur, & non fru-
ſtrabitur fructu ſuo. Multũ tamen in fructu & pre-
mio differunt orationis virtus & labor: cùm in ora-
tionibus Deo iungamur, & in laboribus partem
qualemcunque pœnarum ad quas pro peccatis obli-
gamur, exſoluere deponamus.

De quodam Fratre Prædicatore & moniali Foreſtenſi qui in orationibus à terra eleuabãtur.

FRatrem in ordine Prædicatorum vidimus, de 5.
quo veritate teſtatiſsima ferebatur, quòd dum
in via pergeret & oraret, ſæpiſsimè à ſocijs viſus eſt
qui eum à tergo poſterius ſequebantur, ad altitu-
dinem vnius cubiti à terra ſuſpendi, & per aëra fer-
ri. Hoc idem de moniali quã ante quadraginta an- *Belg.*
nos vidimus in Foreſto Brabãtiæ monaſterio dice- *Vorſt. nõ*
batur, quæ multis annis in die pentecoſtes hora ter- *procul à*
tia, dum in choro Veni creator ſpiritus cantabatur, *Bruxella*
ad vnum cubitum eleuabatur à terra, & vſque in fi-
nem eiuſdẽ hymni ſuſpenſa manebat.

Semel ſaltem orandum nocte vel die.

ME quondam in adoleſcentia cõſtituto, & que- 6.
rulante quòd alijs deditus, orationibus vaca-
re non poſſem, quidam ſanctæ vitæ reſpondit. Ad
minus, inquit, ſemper ſemel in die vel nocte captes
horam aut ſpatium qua Deum libera mente deuo-
tus exores. Talis enim oratio robur virtutis præ-
ſtat, & iacula ſubmouet inimici.

SVpina ergo, id eſt ſupplex fidelis apis anima in *Cõcluſio,*
oratione procumbas, aut vt proprios reatus,
aut

aut alienos emundes: vel proprij ſtatus pericula aut aliena dimoueas: vel cæleſtibus deſiderijs inhærendo, huius miseræ carnis incolatum euadas.

De vera libertate quæ in Christi ſeruitute comprobatur. Capitulum. XXXIII.

Licet poſitæ ſint ſub lege, tamen liberæ ſunt.

1. Dominus in euangelio dicit: Qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati. Super quo beatus Auguſtinus: A quo quis deuictus eſt, huius ſeruus addictus eſt. Vnde quamdiu in antiquis tẽporibus poſt diluuium innocentia in hominibus perdurauit, nemo inter homines dominatus fuiſſe deſcribitur. Cum autem abundauit iniquitas & pax refriguit caritatis, Nemroth robuſtus venator, hoc eſt raptor, homines cœpit deprimere, & ſubiectis per potentiam principari, exinde reges facti ſunt, & totum mundum iniquis legibus ſubiecerũt. Vnde beatus Auguſtinus in libro de ciuitate Dei: Et quid magna regna, niſi magna latrocinia.

Aug. l. 4. de ciu. c. 3. *2. Pet. 2.* *Mat. 24.* *Gen. 10.* *Aug. ibid. c. 4.*

Libera reſponſio piratæ ad Alexandum magnum.

2. Aliquando pirata quidã captus à nautis, Alexandro magno oblatus eſt. Quẽ cum interrogaret Alexander, ſi mare vellet habere infeſtum, vt per quod peccauerat per hoc & torqueretur: libera contumelia inuectus in Alexandrũ, reſpondit. Et tu, inquit, † ſi totũ mundũ velles habere infeſtũ? Quia parua nauicula rapinas exerceo, latro vocor: tu autẽ quia magno nauigio, Imperator. Cuius reſpõſionis & inuectæ veritatis audaciã, intantũ & miratus, & cõplexus eſt Alexander, vt piratam redderet libertati.

ms. p. 2. impr. In die quadam. *Aug. ibi.* *Sap. 11* *ſi, pro an.*

Qui

Qui charitatem habet liber eſt.

LEx itaque libertatis eſt charitas, quam ſi ferre volueris, etiã ſub Chriſto principe liber eris. 3.
Vnde Dominus in euangelio. Si vos filius libera- *Ioan.* 8.
uerit, verè liberi eritis. Quòd ſi recuſaueris ei ſubdi, etiam regũ princeps ſubijcieris diabolicæ ſeruituti.

De virgine in Germania quæ per aëra ferebatur, & auibus eidem manſuetis.

ET quidem noſtro tempore in Germaniæ par- 4.
tibus, ſicut mihi frater ordinis Prædicatorum narrauit & vidit, virgo quædam ſanctiſsima fuit, quæ nullis arctari clauſtris vel ſeris potuit, nullis prorſus vinculis compedita teneri: quin mox vt ſpi- *ms.p.* 2.
ritu mouebatur, ſicut ſagitta quæ quantò in arcu *imp. for-*
* corda fortiùs attrahitur tantò robuſtius iaculatur: *tius ſtrin-*
ita ſolutis clauſtris vinculiſq; diſruptis, inſtar auis, *gitur tã-*
tò &c.
quaſi per aëra ferebatur. Vbi enim ſpiritus Do- 2. *Cor.* 3.
mini, ibi libertas. Sed & illud notum omnibus ſolemne miraculum dicebatur: quòd eadem ſacra virgo, videntibus multis, frequẽter exibat in campum, & aues indomitas cuiuſcumque generis clamoribus conuocabat, & in medio earum, quaſi gallina inter pullos, ſingulas manu demulcẽs & oſculis, reſidebat. Quid mirum? In illa innocentia perſtitit, à qua Adam lapſus, principatum animalium perdi- *Gen.* 3.
dit, quæ ei Deus per obedientiam in prima creatio- *Gen.* 1.
ne ſubegit.

De libertate ex Seneca.

DE libertate Philoſophus dicit: Nõ poteſt gratis 5.
cõſtare libertas. Hãc ſi magno æſtimas, omnia *Sen. ep.*
paruo æſtimãda ſunt. Multa nõ quia difficilia ſunt 105.
non audemus: ſed quia non audemus, difficilia *ep.* 114.
ſunt. Libertas nihil aliud eſt, quã animus quodam

modo

modo ſeipſum habens: O quam magnis homines tenentur erroribus, qui dominandi cauſa maria cupiunt permeare, ignari quod ſit ingens parque cælis regnum. Imperare ſibi, maximũ eſt imperiũ.] Rebus habitis hilariter vti, pars libertatis eſt. Beneficium accipere libertatem eſt* perdere.] Et niſi incumbat neceſsitas, de facili non mendices. Sapiens ſe contentus eſt, non vt velit eſſe ſine amico, ſed vt poſsit Ea ſola putamus emi pro quibus pecuniã ſoluimus: ea gratuita vocam', pro quibus noſipſos impendimus. Adeo nihil eſt cuique ſe vilius. Sæpe maximum precium eſt, pro quo nullum datur. Noſtri eſſemus, ſi alia noſtra non eſſent. Qui ſe habet nihil perdidit. Omnes ad hoc nobiles ſum', nec pauperes abijcit philoſophia, nec diuites eligit. Bona mens nec commodatur nec emitur: & puto ſi venalis eſſet non haberet emptorem: * at mala quotidie emitur. Animus nobilem facit, ex quacunque enim conditione licet ſupra fortunam ſurgere. Non deformitate corporis fœdatur animus, ſed pulcritudine animi corpus ornatur.] Sicut nec vlla conditionis ſeruitute ſubijcitur animus: ſic intra ſe libertate fruens, ad nullum ſui contrarium cogi poteſt.

apud Sen. in pro. or. vendere. Sen. ep 9 ep. 42. ep. 44. ep. 27. reſt. ex or. pro (&) ep. 44. ep. 27.

Cõcluſio. SVbdere igitur apis, id eſt anima fidelis, vt libera ſeruias regi Chriſto, ne tibi dominetur diabolus tanquam ſeruo.

De electione Prælatorum à ſubditis.
Capitulum. XXXIIII.

Sicut regem ordinant, ſic & populos creant.

Nemo

NEmo enim ſibi aſſumit honorem, ſicut dicit Apoſtolus, ſed qui vocatur à Deo tanquam Aaron. Vocari autem à Deo dicitur, qui voluntate diuina canonicè ab his quorum intereſt dignus eligitur: Reges dico, Iudices, vel Prælatos. Et væ illis quorum ſuffragio electionis indigni ſuſtollũtur. Eis fiet ſicut in libro Iudicum dicitur: Vt ignis egrediatur de rhammo, & ſuccẽdat ligna ſiluarum. O quoties problema illud, etiam iſto tẽpore, videmus impletum. Creant miſeri fatuellos & ſimplices, & omnis virtutis obliti, genus tantum reſpiciunt, non perſonã: & vide qualiter illis rependitur iuſta merces. Iſti quidem dignitatis apice roborati, quid ſit iuſtitiæ, virtutis, aut iuris non curant. Fas omne contemnunt, graſſantur in clericos, in laicos debacchantur. Et cum horum vlterius rapinę non ſuppetunt, propriæ eccleſiæ manus imponunt, & ſuos creatores impios ſpoliantes, eos magis quàm alienos, & turpius execrantur. Hoc in figura iſtorum, ſicut liber Paralipomenon teſtatur, Zacharias filius Ioiadæ ſenſit: qui à Ioas rege, quem pater ſeptennem regem populis præfecerat immaturum, occiſus eſt. Nec recordatus eſt quæ ſibi pater eius feciſſet bona, ſed eum crudeli morte mulctauit.

1. *De malè eligẽtib.* *Heb. 5.* *Iudic. 9.* *2. Paral. 24.*

Generatio tria requirit.

ET notandum quod dicitur: Sicut ordinant regem, ita & populos creant. Quid ſit autem apes fidelium populos creare, id eſt generare, breuiter dici poteſt. In generatione quidem tria præcipuè neceſſaria ſunt, ſcilicet valitudo congrua generantis, debita qualitas in ſementina generationis materia, matrix in concipiente conueniens. Generantis perſonam, dicimus prælatos: Sementitiæ 2.

ms.p.s.2 generationis materiam, prędicationis verbum. Con-
ſp. et hoc uenietem in concipiente matricem, Catholicæ ma-
ſẽper ſa- tris Eccleſiæ ſinum. * Et hęc ſic dicimus, ſi ſemper
cra ido- idoneitate conueniant.
neitate
conue-
niens.

Hæreticorum matrix viuos generare non poteſt.

ms.s hæc

3. HÆreticorum enim conuenticulorum, ſi qua dici poterit, matrix diſrupta & ſciſſa eſt, & ideo fœtus viuos generare non poteſt. Hinc Propheta Iſaias conqueritur, dicens: Venerunt filij vſque ad partum, & non erat virtus pariendi. *Iſa. 37.*

Qui ad prædicationem inidonei.

4. DIcamus ergo de valetudine congrua generantis. Tres ſunt, ſicut dicit Ariſtoteles qui inualidi ſunt generare: infirmus, puer, & ſenex. Infirmus generare non poteſt propter debilitatem & defectum virtutis actiuæ. Quos per infirmos accipimus, niſi illos qui languent in vicijs, inualidi ad virtutes. Velle quidem bonum poſſunt, ſicut dicit Apoſtolus, perficere autem non. Iſti ergo per prædicationem ſpirituales filios generare idonei nō ſunt, ſicut eis Dominus per Pſalmiſtam improperat, dicens: Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum? Et vide cauſam: Tu verò odiſti diſciplinam, & proieciſti ſermones meos retrorſum. Indignus ergo qui verbum Dei ore ſeminat, & manu diſsipat. Secundo generare non poteſt, qui puer eſt, propter † crementum: quia ſementina generationis materia tranſit pueris in crementum. Et in ſignum huius, Dominus Ieſus cùm factus eſſet annorum duodecim, inuentus eſt in medio Doctorum, non

Ariſt. hiſt. animal l. 4. c. 14. et l. 7. c. 1. — *Rom. 7.* — *Pſal. 49.* — *† incrementum.* — *Luc. 2.*

docens

docens, ſed audiens & interrogans eós. Et facit ad *Act. 1.*
hoc illud quod Lucas de eo in actibus ſcribit: Cœpit
Ieſus facere & docere. Primò ſcilicet facere, poſtea
docere. Comedere ergo primò iuniores, id eſt in-
corporare ſibi debent, ſecundum Ezechielem, volu- *Ezec. 3.*
men ſacræ ſcripturæ ad incrementum virtutis, vt in
ore eorum per prædicationem fiat oportuno tem-
pore tanquam mel dulce. Tertius quoque, id eſt ſe-
nex, generare non poteſt. Et hęc eſt cauſa: quia natu-
ra non poteſt in eo degerere ſāguinē ſeminalē. Vn-
de in libro Regum tertio dicitur, quod Rex Dauid *3. Re. 1.*
ſenuerat, & calefieri non poterat, dum cooperiretur
pellibus. Naturalis enim virtus in ſenibus à rigore
deflectitur, & neceſſe eſt, vt dum organiſmus cor-
poris quaſi fornax & inſtrumentum deſtruitur, fer-
uoris & ſenſus qualitas minuatur. Si enim verum
eſt quod magnus ille Grammaticus dixit: Quantò
iuniores, tantò perſpicatiores: ergo ex conſequentia
verum eſt, quantò ſeniores tantò * tardiores. Sed in *ms p mi-*
libro Regum tertio dicitur, quod Aſa Rex Iuda in *nus, por-*
ſenectute doluit pedes, & hoc affectuum, qui vti- *ſpicaces*
que fiunt in ſenibus circa ſalutem proximi tardio- *ms. s. ebe*
res. Calor enim feruidę caritatis cauſa eſt, vt ſermo *tatiores.*
exhortationis in prædicante aptè & bene digeſtus, *3. Re. 15.*
vtiliter auditoribus proferatur, quod vix & ſine di-
uino miraculo in ſenibus, qui à ſexaginta, vel ſi in
longum à ſeptuaginta annis ſenſibus minorantur,
fieri comprobatur. Quod autem de beatiſsimo Pa-
tre Auguſtino legitur, teſte Poſsidio Calamenſi
Epiſcopo, quòd ſenectute longa confectus verbum *Poſsid.*
Dei vſque ad ipſam extremam ſuam ægritudinem *in vita*
imprętermiſsè, alacriter, & fortiter, ſana mente, ſa- *Aug. c.*
noque conſilio, in ſancta eccleſia prædicauit: mem- *31.*
briſque omnibus ſui corporis incolumis, integro
aſpectu, atque auditu dormiuit cum patribus ſuis,
diuinę virtuti potius aſcribēdum eſt, quàm naturę,

ter. imp. & vix in tranſacto tempore, & certè in præſenti * ſimilem mile non videmus.

Prædicator ſit in omnibus temperatus.

5. TErtiò neceſſaria eſt qualitas in ſementiua generationis materia, vt ſcilicet in ea ſit temperantia caloris, frigiditatis, ſiccitatis & humiditatis. Vnde dicit Dominus in Euangelio. Semen eſt verbum Luc. 8. Dei. In ſemine autem prædicationis neceſſe eſt vt prædicator ſermonem contemperet audientibus, ne per exceſſum feruoris & zelj erumpat in talia per quæ ſcandalizet & turbet, aut prouocet audientes. Vnde Palmiſta inſtruit, dicens: & bene pa- Pſa. 91. tientes erunt vt annunciẽt: patientiam volens intelligere, in prædicantibus moderamen. Hoc idem de cæteris exceſsibus caueatur: ne ſit ſcilicet tepor, aut frigus in verbo, ne ſit etiam ſine humore gratię ſiccum. Caueatur inſuper ne & humidum nimis, hoc Iſa. 1. eſt ſecundum Prophetam, aqua, id eſt ſęculari ſcientia, mixtum, minus reddat intentos & ſollicitos auditores.

Concl. DIſcãt ergo apes fidelium Reges, id eſt pręlatos idoneos ordinare, qui per prędicationis ſemẽ conueniens, poſsint adoptionis populos generare.

De peruerſa & iuſta iuſtitia. Capitulum XXXV.

1. Prærogatiuum examen iudicij tenent. Incorrigibiles enim notant, & caſtigant, mox & morte puniunt.

Quid

QVid mirum? Audi quid dixerit Ioſaphat Rex Iuda Iudicibus populi quos conſtituit. Videte, inquit, quid faciatis. Non hominis exercetis iudicium, ſed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. O quam horrenda ſententia in illos, qui peruertunt vel peruertere permittunt iudicia. Secundum Prophetam, iuſtificant pro muneribus impium: & cauſa viduæ non ingreditur ad eos. Væ ergo impijs in malum; Retributio enim illorum venit: * quia iuſtus Dominus & iuſtitias dilexit, æquitatem vidit vultus eius. Si aut dilexit iuſtitias, & approbationis oculo conſiderat æquitatem, per conſequens iniuſtitias odit in iudicibus, & improbat falſitatem. Vbi ergo iuſtitiam habere non poteris, patienter ad Dominum iuſtitiæ cum fiducia conuertaris, qui impunitam nequitiam ire non ſinit, & cùm acceperit tempus, ipſe iuſtitias iudicabit. Quid autem ſuper hoc noſtro ferè tempore, ſecundum quòd à fratre Ordinis Prædicatorum audiui, in Lotharingia coniuncta Brabantiæ factum ſit, audiamus.

1. *De peruerſis iudicibus.* 2. pa. 19. — *Iſa.* 5. — *Iſa.* 1. — *Ibid.* 3. — *ms.p.s. quæ?* — *Pſa.* 10. — *Pſa.* 74.

De abbate Sancti Iacobi apud Leodium, qui contra præpoſitum coram Deo appellauit.

2.

MOnaſterium S. Iacobi apud Leodium notum multis eſt, & acceptum. Iſtud quidam adoleſcens, conſobrinus maioris Præpoſiti, cauſa deuotionis & religionis intrauit. Quod vt audiuit præpoſitus, indignè tulit: mandat abbati remitti conſobrinum per clericos: renuit ille. Tunc præpoſitus forti manu collecta ſatellitum, intrat violenter cœnobium, rapit iuuenem, & nudatum ſancto habitu, induit ſeculari. Abbas ergo Monaſterij collectis primoribus

moribus ciuitatis, Epiſcopo conqueritur, & totum clerum pro tantis iniurijs interpellat. Hoc cùm indignanter audire vix vellet Epiſcopus, & Abbatem poti' duris verbis impeteret: Flexis Abbas genibus, cum moderamine verborum dixit Pręposito. Iudicem contra te ô Præpoſite in terra habere non poſſum, & ideo contra te Deum ſummum iudicem interpello, vt infra quadraginta dies vterque noſtrum compareat coràm illo, ſentētiam pro meritis accepturus. Ad hęc Pręſul cachinnans cum ſuis irriſit hominem atq; ſpreuit, & repulit exprobartum. Quid plura? Quadrageſsimo die circa nonā mortuus eſt dictus Abbas. Et cùm pro eo ſolemniter pulſaretur, ſedens in balneo Prępoſitus, quęſiuit à circunſtantibus quid hoc eſſet. Mox quidam ingrediens, & requiſitus de ſonitu campanarum, reſpōdit Abbatem S. Iacobi modò eſſe defunctum, & pro eo pulſationē fieri tam ſolemnem. Illico recordatus Præpoſitus quadrageſsimā diem eſſe, qua ſe citatum coram ſummo iudice audierat ab Abbate, conſternato animo dixit ſuis. Citò, videte quid faciam, mortuus ego ſum; comparere me hodie ſummi iudicis conſpectibus oportebit. Nec mora, poſt verba hæc, cùm balneum ęgredi feſtinaret, in aſtantium manibus cum diro ejulatu & vocibus expirauit, ibi proculdubio reſpondere compulſus, vbi cauſarum ſtrepitus ceſſant, iuriſperitorum aduocatio conticeſcit: vbi nec preces, nec pretium liberabunt.

De appellatione Abbatis Valencenenſis contra Comitem Hannoniæ.

3. SImile quid & de comite quodam Hannonię fide indubitata percepimus, qui dum vellet in eccleſia S. Ioannis in Valencenis canonicos expellere regulares, & pro eis ponere canonicos ſeculares: Abbas eiuſdem loci ad ſummum iudicē appellauit. Ap-

propinquante

propinquante autem appellationis die, cùm Abbas inciperet infirmari, & ſe ad comparendum coram ſummo iudice orationis inſtantia præpararet, ipſeque Comes ſub eodem tempore ſentiret incommodum, cauſæ ceſsit, omnimodè diem ſueritus iudicij & ſententiam expectare.

Duo mala in peruerſo iudicio.

ET nota in peruerſione iudicij duo mala. Vnum quod * offendit Deum, & aliud quod * offendit proximum. Primum fit mandatum Dei tranſgrediendo: Secundum proximo iudicium ſubtrahẽdo. Retributio ergo eius veniet, vt offenſam Dei, etiãſi hîc pœnituerit, per afflictionem corporis, luat: & offenſam proximi quam per iudicium iniuſtum incurrit, damnis eius ſatisfaciendo reſtituat. Idem eſt enim iudicio quod manu diripere: vel ſi impœnitens perſeuerat, pœnas pro vtroque, perpetuò damnatus, exſoluet. Qua fronte in futuro illo extremo & tremendo iudicio ipſum ſummum iudicem expectabit, qui hîc temporaliter Iudex, eum per inuerſum & falſum iudiciũ irritare non timuit? 4. ms.p.12. imp. offẽdunt. Iſa. 3.

Iudex non corripiens corripietur exemplo Heli.

QVid ſit autem tenere iudicium, ad illos maximè ſpectat qui iudicare & corrigere debent exceſſus, & opera ſubditorum. Vnde dicit: Incorrigibiles enim notant, caſtigãt, mox & morte puniunt. Cuius exemplum in libro Regum primo inuenies, vbi Heli ſacerdos contra legem excedentes filios non correxit, & cum eis in vno die vindictam † crudeliſsimæ, ſed iuſtiſsimæ animaduerſionis accepit. 5. 1. Re. 2. 1. Re. 4. † 1 ſeueriſsimæ.

De Comite qui ex iuſtitia filium occidit, ad cuius os per ſe hoſtia ſacra acceſſit.

6. HOc veritus in vtroque quod dictum eſt de iniuſtis iudicibus, & de his qui ſunt circa correctionem ſubditorum incorrigibilium negligentes, Comes quidam iuſtiſsimus iudex, vt certiſsima relatione didicimus, in proprium filium & vnicum tale iudicium fecit. Decubuerat ipſe Comes annis duobus aut tribus languens, & vna dierum, filio eius virginem opprimente, clamor populi per ciuitatem validus excitatur. Quo clamore pater attonitus, inquirit quæ cauſa ſit: negant primates qui aſtabant, ſed tandem minis territi, intimant veritatem; qua detecta, vultu diſsimulante, cum lacrymis petijt ab aſtãte ſeruo cultrum exacuatum & longum, quaſi vellet ſibi vnguium excrementa reſcindi. Nec diu immoratus, cum vix ſex horarum ſpacio interiecto filium præcipit aduocari. Quo veniente, & propius accedẽte, dixit pater. Nunquid noſti quod ſim Dominus terræ, & tu me ſuperſtite & viuente, in confuſionem mei & tui, opprimere virginem voluiſti? Abſit vt te talem heredem habeam, & te talem poſt me terræ Dominum derelinquam. Hæc dicens, ſubitò eum in corde cum cultro percuſsit. Nec quatuor dierum poſt hæc ſpacium intercesſit, cùm ecce Comes ſibi mortem imminere proſpiciens, quendam ſecreti ſui conſcium mandauit Abbatem, cui cùm confeſſus eſſet, & peteret corpus Chriſti, & nihil in confeſsione de filij occiſione tetigiſſet, Abbas nolens eum abſoluere vel communicare, quæſiuit quare tantum ſcelus filicidij omiſiſſet. Cui Comes mira conſtãtia reſpondẽs, dixit. Abſit vt illum reputem paterni principatus heredem, licet carne mea genitum, qui cõtra fas auſu nephario iuris violator exiſtens, ſe dignum fecit mortis.

Simile, ſi non idem, recitat Cæſar. l. 9. cap. 38.

mortis iudicio, & omni iure ſucceſsionis indignum. Nec verè ego filium pater, ſed legum et patrię iudex, legis & patriæ violatorem occidi. Tu autem Abbas vicarius iudicis Dei contra legem me iudicas, quæ, Deuteronomij libro teſte, in necem proterui filij primas parentum manus eſſe pręcepit. Vnde ad Chriſti iudicis tribunal appello, vbi ſine tua abſolutione facti huius aſtare volo, & certus, eius iudicium expectare, hoc ſolum peto, vt pixidem aperias Dominici ſacramenti, & me ſalutare Dei oculis tantùm videre permittas: quod vbi annuit Abbas, hoſtia ſalutaris mox ſe ori Comitis patenter infudit, & eum iuſtum prærogatiui examinis iudicem & rectiſsimum vindicem ſcelerum comprobauit. *Deut. 21*

De virtute innocentiæ & ſimplicitatis, Capitulum XXXVI.

Miro modo innocuæ ſunt.

ILlum vtique apes fidelium imitantes qui, ſecundum prophetam, peccatum non fecit, nec inuentus eſt dolus in ore eius, Rara res eſt iſtis temporibus etiam in pueris, qui nomine & facie innocentię puritatem oſtendunt, puritatis innocentiam inuenire, ſed ætatem ſupplente malicia, luxurijs in ſe vires exhauriũt ante tempus. Ideo decus omne deperijt, robur elanguit in adultis. Facinoroſi quique pręferunt palmam, virtus abiecta ſuccumbit, Cain in fratricidijs reuiuiſcit, Abel innocens de nouo proſternitur: Non eſt qui reputet puritatem, & ideo ſectator innocentiæ rariſsimus inuenitur. His quidem ſi ſoli eſſent principes obnoxij ſeculares, poſſet vtique, ſed tamen cum gemitu, tolerari. Sed in illis eſt cum *I. Iſa. 53. Gen. 4.*

deteſtatione maxima conſpuendum qui ſunt loco Apoſtolorũ diſpenſatores eccleſiæ,qui deſpectis innocentibus & probatis, non ponderant promouere impiũ ſi eum videat & verſutum. Non ſic vilis Deo innocentia creditur, qui ab initio mundi innocentem Enoch à ſeculo trãſtulit, Noë iuſtum ſeruauit, Abraham ampliauit, Eſau reprobauit, Iacob dilexit, Ioſeph innocuum toti Ægypto præfecit. Innocentiam puritatis in matre Chriſtus elegit, in Innocentibus coronauit, in Baptiſta laudauit, in Ioanne dilexit, in illis quos vocauit ad ſe & complexus eſt paruulis, commendauit, dicens: Sinite paruulos venire ad me, talium eſt enim regnum cælorum. Et quid dicam? Tempus me potiùs deſeret quàm exempla, quoniam quicunque Domine placuerunt, ei placuerunt aut per vitæ innocentiam ante lapſum, aut per vitæ perfectionem poſt lapſum, aut certè ad vitæ puritatem per pœnitentiam redierunt.

Gen. 5. ibid. 7. ibid. 13. mal. 1. et Rom. 9. Gen. 41. Mat. 2. & 11. ibid. 18. Mar. 9. mat. 19.

De ſimplici monacho qui ferrum candens manibus contrectabat à femina ſeducto.

2\. QVid autem in confinio Burgundiæ per innocentiam actum ſit, vt à fratre ordinis Minorum percepimus, referamus. Antiquiſsimo more ſeruatũ eſt in Ordine S. Benedicti, à cunabilis ferè pueros indui, & ſic eos ibidem per vitę innocentiam educari: quod cõtra tamen ſępius actum audiuimus: nec approbamus per omnia, puerum rationis expertum vouere quod neſcit: ſed potiùs adultũ quẽlibet qui poſsit diſcretiuè reprobare quod diſplicet, & electione digna approbare quod placet. Puer quidam in confinio Burgũdię fuit, qui in monaſterio ordinis ſancti Benedicti apud Cluniacum ab ipſis ferè cunabulis innocentiſsimus ac ſimpliciſſimus adoleuit. Iuuenẽ igitur adultum abbas ſuus pro recreatione vel ioco ſecum proficiſci extra præcepit

cepit. Sufferrandorum ergo equorum cauſa, Abbate cum ſuis ante domum ferrariam deſcēdente, miratus ex ſimplicitate iuuenis, eò quòd nunquam tale quid viderat, ferrum candens, nuda illud manu ſine aduſtione aliqua vel læſura eleuans cōtrectauit. Abbas itaque ſtupefactus, & omnes qui præſentes aderant, innocētiam in iuuene venerati ſunt, & rem iteratò ac pluries probauerunt. Poſt hæc, Abbate cum ſuis aliàs occupato, iuuenis mox interiora domicilij eſt ingreſſus, vbi vxorem fabri tenentem puerum ſuper genua inueniens, cum paruulo, cui nunquam ſimilem viderat ioçari cœpit. Illicò autem mulier in iuuenem, quaſi inexpertum malitia, ſtimulata, ſi talē habere vellet inquirit. Et ille. Libētiſsimè inquit. Quæ mox neſcium ad concubitum inſtruens, puerū ſic fieri promittebat. Ergo vbi iuuenis poſt cōcubitū innocentia ſpoliatus, egreſſus eſt, ferrum candens vt prius cōtrectare exiſtimans, grauiter aduſtus exclamauit. Qua in re nō modicè turbatus Abbas & miratus, animaduertit ex interiori læſura animæ iuuenē foris læſum, & priori quæ eum contra ignē protexerat, innocentia denudatum. Reductum ergo ad monaſterium iuuenem Abbas ſuper geſtis diligēter inquirit, veritatē ille ſimpliciſsimè confitetur, & ſic cum multis lacrymis damnum ſuum tremebundus * expiauit. *ms. b. 2. imp. expauit.*

Virginalem puritatem valere contra dæmones exemplo Cypriani magi.

SEd & potentem contra dæmones puritatem mira geſta Iuſtinæ virginis & Cypriani teſtātur, vbi Cyprianus adhuc puer, à magiſtro mago cōpulſus, legitur decem & octo annis puritatē virginitatis innocentiæ cuſtodiſſe, vt per hanc maiori potentia & imperio contra dæmones potiretur. 3.

De puella

De puella à dæmone liberata per puerum innocentem iuxta Mechliniam.

4. SVper hoc quiddam valde memorabile, certiſſima relatione ab his qui pręſentes aderant & viderant, in Machlinia opido Brabantię percepimus accidiſſe. Puella quædam ſacro die Dominico cum iuuenibus chorizauerat diu valdé, fatigata ergo, domum tandem rediјt. Nec mora dormitum pergens, dæmone fit repleta, qua clamante, ſurgit familia, ligant vinculis ſęuientem, mane in Hanſvvyck ad oratorium glorioſę Virginis extra opidum deportatur: frequenter enim ibidem Maria virtutum operatrix, miracula plurima demōſtrauit. Quod vbi ſcholares pueri perceperūt, ad locum vbi vexabatur puella, in oratorium cucurrerūt, quorum vnus annorū ferme duodecim, audacior cæteris atq; ſagacior, cœpit cōpellere & adiurare dæmoniū, vt corpus obſeſſū deſereret. Nec exiret, nec mora, vbi dęmō circa vmbilicū per tumorem ſe eſſe mōſtrauit, dictus puer crucē cū pollice in cōtrarium fixit: & ſic paulatim per crucem, verſus os aſcēdere compulit, donec eum in ſpeciē hirſuti vermis, omnis populus intra hiatum oris hęrentē vidit. Quo, miro conatu, ad inferiora redire volēte, clamauit populus: puer autē inſtanter ſignū ſalutis oppoſuit, & cum maxima violentia dæmonē exire coëgit. Eiectum ergo vt diximus, in modum hirſuti vermis, puer audacter dextera comprehēdit, & in foſſam paruulam, vbi pluuialis vnda cōſederat mox proiecit. Qui ſtatim in oculis totius plebis diſparens, lætitiæ & laudis omnibus materiam dereliquit. Proinde manus pueri à contactu vermis nigredine infecta remanſit: ſed protinus aquę benedictæ lauamento diſceſsit.

Concl. Mat. 10. SAcroſancta ergo res eſt, eſſe ab omni labe criminis innocentem: ſed ſimul eſſe conuenit ſimpli-

cem & prudentem.

De innocẽtia boni hominis et iuſti qui nẽmini cu-pit nocere, ſed omnibus prodeſſe. Cap. XXXVII.

Fructibus nullis nocent, ſed nec mortuis quidem.

CHriſtus de patre dicit: Omnem palmitẽ qui fert fructum, purgabit eum, vt fructũ plus afferat. Rectè autem ſubditur: Nec mortuis quidem, ſubaudi nocẽt, & hoc eſt quod in euangelio de Chriſto rege apũ fidelium ſignãter legitur: Calamũ quaſſatum non conteret, & lignũ fumigãs non extinguet. Quod & ad nos moraliter referri poteſt. Fructibus nullis nocent, id eſt fructificantibus per bona opera nocere non debemus, vt impediamus eos in aliquo; ſed potiùs adiuuemus, & eorũ exẽplo ad conſimilia prouocemur. Vnde Salomõ in prouerbijs: Noli prohibere eum qui bene facit: ſi potes & ipſe bene fac. 1. Ioan. 15. Mat. 12. pro. 3.

Multis modis nocet homo homini.

MVltis modis nocere dicitur homo homini, ſed precipuè tribus: corpus occidẽdo, animam ſeducendo, vitam infamando. Corpus tripliciter occiditur, gladio materiali, vel † conſimili, vt Cain Abel: ſubdola proditione, vt Iudas Chriſtum: victus ſubtractione, vt qui neceſsitatis & famis tempore, negando victum, pauperes perire permittunt. De primo dicitur in decalogo: Non occides. De ſecũdo in eodem: Non feres contra proximum tuum falſum teſtimoniũ. De tertio dicit Ambroſius: Paſce fame morientẽ, quod ſi non paueris occidiſti. Anima ètiã proximi tripliciter ſeducitur: peccato ſcilicet, exemplo, & conſilio. Peccato, vt qui hominem peccare facit, ſicut filij Heli, Ophni & Phinees, qui peccabant cum mu- 2. Gen. 4. *† putatur enim maxilla alicui⁹ animalis cũ occidiſſe.* Exod. 20 *ibidem. Refertur ex Amb. diſt. 86. 21. paſce* 1. Re. 2.

cùm mulieribus quæ excubant ad oſtium taberna-
culi. Exemplo, vt Salomon, qui illectus amore mu-
3. Re. 11. lierũ idolis immolauit, & per hoc peccare fecit mul-
tos ex Iſraël. Conſilio, vt qui tempore Iudę Macha-
bei perſuaſerunt multis vt derelinquerẽt legẽ patrũ
1. Mac. 1. ſuorum & idolis immolarent. Vel conſilio dici poſ-
ſunt ſeducere qui incauta prædicatione neſciẽtes &
ſimplices de occultis peccatis reddunt curioſos atq;
ſollicitos, quę prius ignorabãt. De primo dicitur in
Exo. 20. Decalogo: Nõ mœchaberis. De ſecũdo in libro He-
Eſter. 16 ſter in fine: Gladio & igne pereat pro exemplo con-
Iob 12. temptus & inobedientię. De tertio in libro Iob: Ad-
ducet cõſiliarios malos in ſtultũ finem. Vita etiam
proximi tripliciter infamatur: vel minuẽdo bonum
quod in eo eſt, vel augendo malum ſi quod eſt: vel
fingendo malum quod in eo non eſt. Primum qui-
dem eſt malum, ſecũdur peius, tertium peſsimum.
Dan. 7. Et hæc eſt beſtia quam vidit propheta Daniel cum
triplici ordine dentium quæ multos populos deua-
ſtabat. Et hoc quare? Quia eò min⁹ peccatum detra-
ctionis vitatur à plurib⁹, quò minus peccati mortalis
culpam ab ignorantibus habere putatur: cum ta-
men multò grauius ſit ſine culpa proximum infa-
mare, quàm furto veſtem eius auferre, & hoc qui-
dem multi: illud verò ponderant pauci.

3. *De obitu & punitione cuiuſdã presb. detractoris.*

HVius rei vindictam horribilẽ valde & mirabi-
lẽ vidi. Noui ordini, non re: nomine, non actib⁹
ſacerdotem, qui in tantũ vitio linguę deditus erat, vt
vt potius de ſe peſsima mentiretur quàm non ſocios
vel cohabitantes ſibi criminibus infamaret. Hic ante
mortẽ raptus in furiã, tantã in ſe debacchatus eſt cę-
de, vt propriis dẽtibus linguã maliloquam laniaret,
Pſal. 13. & palã cunctis oſtẽderet quòd quia lingua ſua dolo-
rectiùs loſè egerat, & venenum aſpidũ ſub labijs eius, quaſi
exhala- ſepulcrũ patens guttur illius fœtorẽ teterrimũ † an-
ret. helaret

helare:* & per quę peccauerat per eadē torqueretur. *ābo mſſ.*

Quilibet ſtudeat occaſionem proficiendi & emendandi ſumere non ſolùm a bonis, verùm etiam à malis. Capitulum XXXVIII. *2. imp. omit. poſt hāc ſententiā ex Sap. 11.*

Nō ſolùm ab odoriferis, verùm etiā à fœtidis herbis mellis alimoniā trahunt, mirè tamen bonis odoribus delectantur, & naturaliter fugiunt fœtida; ſed in eis propter mells bonum ad tempus vtiliter demorātur.

ET hoc & idem quod Paulus dicit: Omnia probate, quod bonum eſt tenete. Per odorifera intelligimus opera bonę famæ, ſicut & per fœtida opera malæ famæ. Vnde Apoſtolus: bon⁹ odor Chriſti ſumus Deo: alijs quidem odor vitæ in vitam: alijs odor mortis in mortem. Auguſtinus ſuper eodē verbo dicit: Sicut quōdam illud pretioſiſsimum vnguentum, fracto alabaſtro, odore domum impleuit: ita & Apoſtolorum opinio beatorū, fractis eorum corporibus per martyrium, quaſi ſuauiſsimum holocauſtum Domino, eccleſiam toto orbe reſparſit, & hoc quidē alijs congaudentibus, *fama vitę in vitam: alijs inuidētibus, * fama mortis in mortem. Tu autē apis, fidelis anima, delectare famæ * operibus, odoribus bonorum quæ tibi in mutua collatione de bonis & ædificatorijs verbis os ſapidū & odoriferū reddant, per quod ędificetur proximus, & cor mundatū ſpurcitijs gratulabundum faciant, quō magis ad deſiderium collium æternorum eius ſuſpirium excitetur. Gratius tibi ſit quaſi fauos mellis & lactis dulcedinem linguam tuam & labia diſtillare, quàm amaricari

1. 1. theſſ. 5 *2. Cor. 2.* *Mar. 14.* *Io. 12.* *mſ. ter.* *īp. famæ.* *mſb. ter.* *imp. operū et odoribus.* *Gen. 49.*

Cant. 4. ventrem tuę memorię, & felleis recordationibus ad
Apoc. 10 vomitum prouocari. Illud verò quod textus aptè ſubiūgit: quòd licet fugiāt naturaliter fœtida, ſed in eis propter mellis bonum ad tempus vtiliter demorātur, ſic intelligendū eſt: quòd non ſolùm in bonis hominū actibus proficiendi occaſionē ſancta anima ſumit: verū etiam in malis: dū in his videt quod iuſtè diſplicet, & in illis imitatur quod bonum videt.

De Philippo de Monmiral nobili milite qui octo monaſteriorum fuit fundator.

2. VIdimus, & valdè dilectum ac familiarem habuimus nobilem Philippū militem * de Monmiral, vitę perfectiſsimę virum, in quo illud memorabile frequenter aduertimus quòd totum tempus ſuum vel in oratione ac deuotione continua: vel in ſanctis collocutionibus expendebat. Nouerat enim multos valde religioſæ vitæ viros ac feminas quos in Gręcię, Lōgobardię, Burgundię, Prouincię, Gallię, Flandrię, atque Brabantię partibus quęrendo luſtrauerat: quorū virtutes, mores, & verba miro cum feruore & deſiderio referebat, et ad meliora per hoc mentes audientū excitabat. Sed & auditores ſuos & collocutores mira oris gratia compellebat, vt ſibi aliquid relatu dignum, quod audiſſent vel vidiſſent in facto, vel in dicto bonorum, exponere dignarentur. Et hęc quidem vltra quàm credi poteſt in eo tantam deuotionem, tantam lætitiam, & tantum deſideriū excitabant, vt iſtis ſolis viuere crederetur. Si quid verò extra talia eum audire contingeret, quaſi eſſet percuſſus in capite cū mira anxietate ſpiritus, faciē auertebat. Nec fruſtrat' eſt fructu oris & auris bonorū, quę ſcilicet libenter protulit & audiuit: cùm eum Deus miro modo remunerauerit etiam in preſenti. Vix enim habuit de omnibus paternis bonis neceſſarium vitæ victum, & tamē octo monaſteriorum Ciſtertiēſis ordinis fundator extitit indefeſſus, exceptis

* ms. b. de mōte mirabili ter. imp. de mōte mirali.

exceptis congregationibus Beghinarũ quas vſq; ad quinque milia, & eo amplius, in diuerſis locis in Chriſti ſeruitio mancipauit. Ecce quid ſit bonis bonæ famæ odoribus delectari.

Quòd rigor iuſtitiæ & zelus correctionis in capitulis ſtricte ſit ſeruandus.

Capitulum. XXXIX.

Mira munditia circa eas. Admoliuntur enim omnia in medium, nulla opera ſpurcitiæ latent: quoniam & excrementa operantium intus ponunt, ne longiùs recedant: vt congeſta in vnum locum, turbidis diebus & operum ocio foras efferant aggregata.

IN his verbis notatur capitulorum neceſſaria & celebris officina, vbi debent exceſſus peccantium proferri, accuſari, corrigi, & purgari. Conuentuales enim omnes generaliter decet; & præcipuè cænobitas, vt mira ſit munditia circa eos. Et hoc quomodo cõueniẽtiùs fiet, quàm vt in medium exceſſus ſingulorum quaſi excrementa operantium ſalutem mutuam proferantur? & ſic fit quod ſcriptum eſt. Salutem noſtram inuicem operemur. Multũ eſt enim remiſsius, miſericordius, & tolerabilius in præſenti coram paucis, & hoc coram fratribus corripi & emendari, quàm in illo horrendo iudicio coram omnibus, bonis & malis, ſententiali- 1. Phil. 2.

tèr condemnari. Et hoc eſt quod dicit Apoſtolus.
1.Cor.11 Si noſmetipſos dijudicaremus, non vtique iudica-
ms.p. s. remur. Sed heu timet quilibet * parti ſuæ, & pec-
2.imp. cantem veretur arguere: ne ſibi à ſocijs, cùm pecca-
paci. uerit, talio refundatur. Qui potiùs gaudere deberet argui cùm peccaret, & illa fronte ſocium audacter corripere, qua vellet eum ſuos exceſſus vel negligentias non tacere. Sed nunc ſecundũ prophetam Iob: Protegunt vmbræ vmbrã eius, & corpus eius
Iob 40. & 41. quaſi ſcuta fuſilia, compactum quaſi ex ſquamis ſe prementibus. Et in hoc diabolũ cum ſuis omnibus intellexit, qui inuicem ſe vel defendunt vel contegunt; vt ſic omnis ordo monaſticus in diſſolutionẽ, omnis honeſtatis dec⁹ in turpitudinẽ, omnis forma virtutis in vitium, omnis rigor iuſtitiæ in præcipitiũ facinorũ euaneſcat. Hæc omnia prorſus eueniunt, eò quòd accuſationes & correctiones in capitulo nõ
Act. 5. habentur. Petrus Ananiam & Saphiram, quaſi in capitulo ſeniorũ, pro vitio proprietatis corripuit &
Gal. 2. puniuit. Paulus principem Apoſtolorũ Petrũ, quaſi in capitulo coram ſenioribus & fratribus arguit, quia repræhenſibilem iudicauit. Hæc in initio naſ-
tria. centis eccleſiæ & inter diſpẽſatores fidei * maximè
ms.maxi ad inſtructionem noſtram facta ſunt & conſcripta.
mos. Vbicunque ergo horum ſeruatur exemplum, ibi indiuidua ſemper cum ipſa abundantia rerum temporalium Chriſti gratia perſeuerat. Et licet mutuis accuſationibus & correctionibus capitulorum ſubitæ aliquãndo turbationes proueniant animorum, Spiritus tamen ſancti virtute citiùs conquieſcunt, & ad ſe redeũt corde pacati. Vnde textus ſatis innuit, quòd hæc fieri ſolent turbidis diebus & operũ ocio, hoc eſt cum deliberatione & diſcreto moderamine prælatorum. Quod autem præmittitur: poni in medium operantium excrementa, ne longiùs recedant, intelligi ſic debet, vt pro accuſationibus &

correctionibus capitulorum appellationes & diffamationes fieri prohibeantur.

De diſciplina Capitulari memorabile & ſtupendum exemplũ Decani Rhemenſis in ſuum canonicum & Archidiaconum, electum Epiſcopum Cathalonenſem.

SOlertiſsimum quendam in Remenſi eccleſia Decanũ, genere Anglicũ, ab his qui virum cognouerũt, audiuimus, † qui canonicos ſuos pro exceſsibus viriliter corrigebat. Accidit autẽ eius tempore, vt venerabilis & Deo dignus Albertus Leodienſis Epiſcopus, frater ducis Brabantiæ, ab Imperatore Henrico, exul ab Imperio pelleretur, & à militibus eius iuxta Remenſem vrbem pro iuſtitia doloſiſsimè necaretur. Ad cuius exſequias cùm venerabilis Rotard⁹, ex regali genere ortus, tũc quidã Archidiaconus Remenſis, ſed in Cathalauno præſul electus, ſine nuptiali veſte cum multa turba nobiliũ intereſſet: ſepulto ſacro cadauere in choro Cathedralis eccleſiæ, vt decebat: Decanus omnes canonicos, nec non & ipſũ Cathalaunenſem electũ ad capitulum conuocauit. Reſidentibus ergo cunctis, dixit Decanus electo: Nondũ adhuc, vt credo, Archidiaconatũ aut canoniam reſignaſtis. Cui electus: Nondum inquit. Surgite ergo ait Decanus, & ſatisfaciatis eccleſiæ & dorſum ad diſciplinã coram fratrib⁹ præparate, eò quòd ſine veſte nuptiali chorũ cum canonicis contra regulam introiſtis. Nec mora, ſurgens & procũbens electus, veſtes exuit, & à manu Decani validiſsimã diſciplinã accepit, qua accepta, electus veſtibus reindutus, erexit ſe, & Decano cũ maxima oris gratia corã omnib⁹ dixit: Gratias ago Deó, & patronæ Remẽſis eccleſiæ, ei⁹ piiſsimæ genitrici quòd te talẽ hîc in regimine derelinquo.

2. ſ. fuiſſe.

quo. Hinc magis diligã locum iſtũ, & in ſede iſta dignã ſeueritatis memoriã venerabor. Hæc dicẽs, Archidiaconatum & Canoniam reſignauit, & in ſe verificauit illud vulgare prouerbium: Quantò caput altius: tantò collum mollius. Mirè enim decet nobilitatis celſitudinem humilitatis manſuetudine remolliri. Ergo quantum in re narrata conijcio, non minus in correcto exemplum virtutis relinquitur, quàm in Prælato conſtantia præceſſerat corrigentis, deum nobilis & electus in præſulem, correctionem * pręualidam paruæ culpæ cum patientia & humilitate ſuſtinuit: & ille etiam in tanto viro iultum iræ non pertulit, quod non correctum, alijs in ruinam futurum fore præuidit.

ms. p. 2. imp. perualidã.

Eiuſdem Decani ſententia de punitione nepotis ſui Canonici Atrebatenſis.

3. AVdi iterum quid idem decanus de filio ſororis ſuæ egerit excedente. Ob amorem & reuerentiam dicti auunculi ſui, canonica præbenda in Atrebatenſi eccleſia clerico eſt liberaliter collata, poſt tempus autem, ipſe clericus pro lapſu carnis punitus, per annum ſuſpenditur à præbenda. Inde caſus accidit, vt decanꝰ, eius auunculus, ad ciuitatem Atrebatenſem cauſis emergentibus deueniret. Qui honeſtè, vt talem virum decebat, à canonicis eſt receptus. Narratur etiam ei exceſſus nepotis à ſocijs, pœnaque inflicta: vt ſcilicet canonica portione vno anno careret, promptumque eſſe capitulum pœnam liberaliter relaxare nepoti, ſi pro eo preces fundere dignaretur. Et ille. Quare non inquit? Filius ſororis eſt. Conuocato ergo capitulo canonicorum, dixit. Nepotem meum exceſsiſſe percepi, & iuxta cõſuetudinem eccleſiæ per annum in præbenda punitum. Rogo vos, vt in meum arbitrium ponatis hanc noxam, nec mora, cunctis

læto

læto vultu annuentibus (erat enim clericus de bonis ſocijs illis, quorum nec vnus vnquam, * vt vulgò dicitur, bene fecerat) decanus ſubiunxit, dicés: † veſtri gratia, vos domini mei chariſsimi, noxam nepotis mei in meum arbitrium poſuiſtis. Commendo quidem & approbo conſuetudinem veſtrã qua per annum lubricos in carne punitis. Iſti anno quo nepos meus à vobis in præbenda punitus eſt alterum annum addo, vt duobus ànnis omni beneficio careat præbendali. Et ſi quidem medio tempore ſe correxerit tali modo, vt dignè reſtitui mereatur, veſtræ in hoc annuo beniuolæ largitati: ſin autem, ipſo facto quo malè ſe geſſerit, nunquam ad præbendam vel gremium huius eccleſiæ in perpetuum admittatur. Hæc vt audiere canonici, mirè in verbo ædificati ſunt, & tantam Decani virtutem per totam Galliam vulgauerunt.

ms. b. in vulgo

Dei o. rectiùs veſtra.

Quòd conſonantia vocum in pſalmodijs ſit vigili mente ſeruanda.
Capitulum. XL.

Pariter aggregatæ ſuauiter cantant.

1. QVid autem de cantu apum ad laudem Chriſti, ſecundum litteram acciderit, audiamus. Narrante mihi viro ſancto abbate quodam, quòdam audiui, pauperem hominem in ſuburbio ciuitatis cuiuſdam alueàrium apum habuiſſe maximum. Cumque frequentiùs pauper apes ſolicitus viſitaret, primùm animaduertit eas ſæpius in die mira alacritate concinere, & poſtea, cùm curioſius indagaret, ſepties interpolare concentus, nec vllis conuehendis cibis operam dare. Nec diu poſt hæc, cùm caſu nocte media ſurrexiſſet, vidit ſuper apes totum aërem illuſtrari, & contra cóſuetudi-

De corpore Christi in alueari ab apibus decẽtiſsimè collocato, & ſuaũi earum modulatione ei exhibita.

ſuetudinem omnium apum, apes ipſas in nocte cā-
Simile refert Caſa. l. 9 c. 8. tibus modulari. Stupefactus ergo vir, & rem frequentiiis probās, ad ciuitatis Epiſcopum cum preſbytero ſuo venit: narrat de apibus quid agatur. Nec mora, præſul in propria perſona veritatem explorans, ſicut ei dictum fuerat, inuenit. Communicato ergo cōſilio cū probis viris, & euocato populo ciuitatis, quid in alueari ſit aggreditur experiri. Et fracto vaſe, inuenit in modū pixidis eburneæ vaſculum ex cera candidiſsima in faſtigio aluearis, & in eo corporis Chriſti ſacramentum: circa ipſum verò, apum choros, in modum phalangarum cæleſtium, excubias celebrantes. Sublato igitur validiſſimo clamore cum lacrymis corpus Chriſti in eccleſiam detulerunt, & in loco vbi inuentum fuit, in remedium languentium innumerabilium, oratoriū conſtruxerunt. Cumque iam narrata, vbique terrarum fama celebri vulgarentur: duo fures, rei perterriti nouitate, ſponte confeſsi ſunt, quòd in vicina eccleſia corpus Chriſti cū pixide argētea rapuiſſent: & retenta pixide, ſacramentū corporis Chriſti iuxta tranſeuntes, ſub alueari prædicto in fuga celeri proieciſſent. Sic ergo innotuit, ſi tamen dici poteſt, etiā
Pro. 1. minimæ. † breuiſsimæ in volatilibus api panis ille viuus qui
Eccli. 11. de cælo deſcendit, & dat vitam mundo & hominē
Ioan. 6. credere monuit veritati, quæ dixit. Panis quē ego
ibid. dedero caro mea eſt pro mundi vita, & quidē ſuffi-
Veritas corporis Chriſti in Eucharistia. ciens ratio eſt huius pretioſiſsimi ſacramēti ipſa veritas atteſtans, quæ nec fallere, nec falli poteſt: quanquam & hoc manifeſtiſsimis miraculis, etiam noſtris temporibus non ceſſauerit comprobare.

De corpore Chriſti in effigie pueri, & alijs formis apparente Duaci in eccleſia ſancti Amati.

2. OPidum Duacenſe amplū & magnum eſt inter Cameracū à dextris viæ, & Atrebatū; nobiliſ-

ſimas

ſimas ciuitates. Hîc in eccleſia ſãcti Amati Epiſcopi, cùm ſacerdos in paſcha cõmunicato populo corpus Chriſti ſuper nudam terrã † ſtupidus inueniſſet, & flexis genibus eleuare tentaſſet: mox per ſe in aëra ſubleuatũ, panniculo quo conſecratos digitos ſacerdos detergere ſolet, inhæſit. Clamans ergo preſbyter, canonicos vocat: acurrunt illi, ſpectant in panno corpus viuificum in ſpecie faciei venuſtiſsimi pueri. Et mox conuocato populo ad ſpectaculũ præſentatur, & indifferenter nulli tanta cælitus viſio denegatur. Hæc cùm audiſſẽ fama vulgante, veni in opidũ quod prædixi. Acceſsi ad Decanũ eccleſiæ cui optimè notus erã. Petij videre miraculũ, annuẽs ille, præcepit vt fieret: aperta eſt theca, concurrit populus, moxque vbi pixis reuoluitur, clamant omnes: Ecce iã video, ecce conſpicio ſaluatorẽ. Stabã ergo attonitus nihil videns, niſi tantũ ſpeciem panis albiſsimi, nihil quidẽ conſcius mihi, quare ſacroſanctum corpus cũ cæteris non viderẽ. Nec diu mecũ iſta voluebã, cùm ecce vidi faciem in mẽſuram ætatis plenitudinis Chriſti ſpineam habentem in capite coronam, & duas guttas ſanguinis de fronte ex vtraque parte naſi per faciem deſcendẽtes. Mox igitur genibus flexis cũ lacrymis adoraui. Surgẽs autẽ, nec coronam in capite, nec ſanguinem vidi: ſed faciem hominis ſuper omnẽ effigiem honoratã, conuerſam ad dexteram, ita vt vix dexter oculus videri poſſet. Naſus erat admodum longus, directus valde, ſupercilia arcuata, oculos ſimpliciſsimos, & demiſſos habebat, cæſariem longã ſuper humeros deſcendentẽ; barbã intonſam & ſub mento curuatã, exterminatãque ſub rictu iocũdiſsimi oris, ex vtraq; parte imẽti nudas prope à pilis habebat valliculas, vt in iuuenibus apparere ſolet qui à puero barbã nutrierũt, frontem * lætam, macilentas genas, & collum longũ cum capite parũ inflexũ. Hoc ſchema, hic decor

† i. ſtupefactus.

Epheſ. 4.

* mſ. p s. latam.

benigniſsimæ faciei. Eam autem diuerſi diuerſimodè ſub vnius horæ ſpacio videre ſolebant. Alij in cruce extenſum: alij quaſi ad iudicium venientem: plerique, & hoc ex magna parte, ſub pueri forma.

Quàm ſanctum & meritorium quotidie miſſam audire, exemplo ſacerdotis ab Hieroſolymis in patriam ſuam Daciam tranſlati.

5. QVàm ſanctum autem, & quàm meritorium ſit, audire miſſam quotidie, vel ſaltem cùm ſe facultas obtulerit, exemplis oſtenditur manifeſtis. Sacerdos quidam de Dacia, Andreas nomine (vt fratris Daci, boni & beati viri de ordine Prædicatorum, cùm eo de Pariſijs remeans, certiſsima relatione didici) cum conuicaneis ſuis terram ſanctam peregrinus adiuit. Tranſito ergo mari, in vigilia paſchæ venerunt in Hieruſalem, & ſummo mane recedere voluerunt: quibus ſacerdos dixit: Sanctiſsimus dies eſt paſchæ, & locus eſt hîc reſurectionis dominicæ, audiatis prius miſſam, & Euchariſtiam ſumite: poſtea recedemus. Abnuentibus omnibus, & recedentibus, ſacerdos in vrbe remanſit, & dicta miſſa factoque prandio ſolus cœpit inſequi præcedẽtes. Quem vt attigit quidam in equo ſedens: quid eſt, ait, quòd ſolus properas peregrinus? Et ille factum narrans: hac inquit de cauſa ſolus à ſocijs ſum relictus. Tunc ille: Aſcẽde, inquit, retro me. Quod cùm feciſſet, ſic reſidens, obdormiuit, Circa veſperam verò cùm euigilaret & circunſpiceret vbi eſſet. Dixit ille ductor ſuus. Poteſne cognoſcere locum iſtum: & ille, præ timore maximo, vix reſpondere valens: videtur, inquit, mihi Domine mi, quòd eccleſia hæc quæ ante nos eſt, eccleſia mea ſit, & do-

Simile narrat Cesar. l. 10. c. 2.

mus hæc

mus hæc proxima in qua manſi. Cui ductor eius ait: Rectè tibi videtur, Chriſtum glorifica cuiús ſacramenta veneratus es, & quorum cauſa in peregrinas terras ſolitudinem non horruiſti. Hæc dicens, ſubitò diſparuit. Sacerdos autem diuina ſuis omnibus narrans magnalia: quid ſecum actum eſſet per regreſſum ſociorum poſtmodum comprobauit.

De alio viro ſancto ex Brabantia vna nocte ad terram ſanctam ab Angelo tranſlato & relato.

AT quoniam in dubium pluribus venire poſſet, qualiter ſub breui temporis ſpacio, in graui corpore, per tot maris & terræ tractus, hic tranſire poſſet: excepto euidenti exemplo Abacuc per paruam diei horam in Babylonem de Iudæa tranſlati: miraculum conſimile quod diebus noſtris in Brabantia contigit, quod nulli, qui hominem nouit, dubium eſſe potuit, referamus. Anno circiter ab incarnatione domini M. CC. XIII. cum crux tranſmarina vbique ferè terrarum prædicaretur, erat vir in Brabantia inæſtimabilis ſanctitatis, qui deſiderium quidem longum habuerat terram in qua ſteterant pedes Chriſti peregrinus inuiſere: ſed retardari à contemplatione diuina, in corporali exercitio verebatur. In oratione autem exiſtenti in vigilia ſancti Petri ad vincula, clauſo cubiculo, aſtitit illi cum ingenti lumine (erat enim nox) Angelus Dei, dicens: Vidit Dominus ingens deſiderium tuum, te ſcilicet velle inuiſere terram ſanctam. Et nunc adhoc miſſus ſum ad te, vt deſiderium tuum compleatur. Hæc dicens Angelus, hominem apprehendit & in vna nocte ad omnia loca ſpectabilia terræ ſanctæ tranſtulit, & eadem nocte retulit. Videbatur autem illi ipſa nox omni die lucidior; ita

4.

Dan. 14.

quod omnium ciuitatum Galliæ, Burgundiæ, Lombardiæ, Tuſciæ, & terræ ſanctæ loca, diſpoſitiones, & ſitus his qui terras nouerãt proprijſsimè deſignaret. Poſtmodum verò factum eſt, vt hortatu quorundam deuotorum virorũ, quibus hoc negare nõ poterat, cum illis crucẽ ſuſciperet, & eorum dux fieret in terrã ſanctam planeque per viarum demonſtrationem cunctis oſtenderet, quòd nequaquam mendax, ſed verus Dei nuncius qui eum duxerat, extitiſſet. Hic vir beatiſsimus, poſtquam reuerſus eſt, vt vidit quia in honore haberi cœpit apud cõuicaneos, dulce ſolum natalis patriæ dereliquit, & vſque in finem vitæ in alienis partibus ſanctè vixit.

Quomodo id fieri potuerit.

5. SEd in hoc miraculo difficilis oritur quæſtio: quomodo vir iſte momentanea viſione tam diuerſimodas viarum diſpoſitiones retinere memoriter potuit, & docere: & ſic ſolui poteſt. Ciconię tẽpore receſſus habent à noſtro orbe, Galliæ ſcilicet atque Germaniæ, remotiſsimos, quis ergo eas ſemel attentatas vias ad nidos annuò redire docuit? quis inquam, niſi naturæ ſagacitas? Quod ergo natura, hoc & Deus naturæ potuit, & certè plus.

Exemplum de duobus indignè celebrantibus.

6. DE ſacratiſsimo autẽ Dominici corporis ſacramento nacta occaſione loquendi, quantum
1. Cor. 11 peccatum ſit indignè conficientium, excepta Beati Pauli ſolidiſsima veritate, miraculum ſubſequens demonſtrabit. Prope villam in qua natus fui, ſacerdos lubricus & immundus fuit. Et olim quidem, cùm † immundis à mulieribus panem illum legalem ſabbati, ſignificantem hunc panem viuum, edere nõ liceret, infelix ille presbyter hunc quotidie, polluto ore, ſumebat. Et vide vindictam Dei. Os ei circa

† 1. Reg. 21. 1. qui mundi non erãt à mulieribus.

circa naſum & mentũ,& lingua cõputruit,ita vt vix poſſet præ fœtore ab amiciſsimis ſuſtineri. Sed & alius in Gallia fuit, vt quondam puer audiui, cuius manus in miſſa ſuper aram extenſæ, igne cæleſti vſque ad cubitos combuſtæ ſunt & conſumptæ.

De cantu Angelorum in laudem Beatæ Virginis iuxta ciuitatem Sueſſionenſem.

PRoinde occaſione laudis Apum ad litterã, quã 7.
in gloriã Chriſti corporis eas exhibuiſſe deſcri-
pſimus, de vocali etiã laude Angelorũ aliquid dice-
re laboremus. Si autẽ laus Angelorũ in patria voca-
lis futura ſit; quæſtio magna inter Theologos venti-
latur. Et ego quidẽ, ſi vocalis laus in cælo futura ſit,
neſcio: vnũ tamen ſcio, quia etſi nequaquam Ange-
lis laudare Deum, ſicut nonnulli volunt, vocali lau-
de fortè quaſi ex neceſsitate conueniat: tamen vtrã-
que & vocalem, & mentalem laudẽ in poteſtate ve-
raciter obtinebunt. Hîc verò, hoc eſt in aëre, & in
terra peregrinationis noſtræ angelos vocali laude
vſos fuiſſe legi pluries & audiui, Vidi Sueſsionen-
ſem ciuitatẽ in Gallia excommunicationi ſubiacuiſ-
ſe diutius, & non niſi ſubſilentio, diuina myſteria
clericos celebraſſe. In vigilia igitur Aſſumptionis
beatæ Mariæ dominus Iohannes cognomẽto *Re- *ms. p.s.*
ſebas Prior Canonicorũ Regularium ſancti Iohãnis *Ras.*
in Vineis iuxta muros eiuſdẽ ciuitatis, aſſumptis ſe- *2. imp.*
cũ tribus canonicis deuotiſsimis viris, qui nũc om- *Res vel*
nes defũcti ſunt, in montẽ proximũ ciuitati, in loco *Bas.*
vbi quondã Eremita reſederat, ad celebrandã ſo-
lemnitatẽ glorioſæ virginis ſeceſſerunt. Inclinata
autẽ die, cantatis veſperis, panem & aquam ore ſo-
brio libauerunt. Inde Completorio dicto, poſt ora-
tiones deuotas & longas, mẽbra ſuper nudã humũ
(deſertꝰ enim locus erat) vt paululũ quieſcerẽt, pro-
ſtrauerũt; Nec mora detentior, ſurgũt ad matutinas,
cantant

cantant ſimpliciter & deuotè. At vbi ante Laudes
ms. p. (reſponſum.) & infra. Prior nonam lectionem ex more finiuit, ſubitò concentus mirabilis Angelorũ inſonuit, & * reſponſorium: Felix namque, altiſsimis vocibus cantauerunt. Quo vſque ad verſiculum dicto, quattuor tantum ex illa innumera multitudine verſum & Gloria ſingulariter ſuccinerunt, multitudine ſemper cum repetitionibus reſpondente. Poſt repetitionem verò ſecundam, iteratò reſponſorium: Felix namque, iuxta morem Gallicum, quatuor angeli inchoarunt, & proſequentibus omnibus communiter finierunt. Finito autem reſponſorio factum eſt ſilentium Angelorum. Priore autem inchoante: Te Deum laudamus, matutinas cum ſuis laudibus perfecerunt. Quibus dictis, quot ſingultus, quot lacrymas, quot ſuſpiria, in recordatione ſuauiſsimi modulaminis ab imo pectoris ediderũt quattuor illi beati viri, non eſt noſtræ poſsibilitatis euoluere vel effari. Sed in eis completum planè poterit credi: Et reliquiæ cogitationis diem feſtúm
Pſ. 75. agent tibi. Horum duos noui, Priorem ſcilicet, & Robertum dictum Coquinarium cæterorum nomina ſcire non potui.

De cantu Angelorum in obitu B. Godefridi, Cappellani in Camera iuxta Bruxellam.

8. *Belg. Camerę.* DE vocali etiam laude Angelorum iſtud quoque miraculum contigit quod ſubiungo. Camera beatæ Mariæ monaſterium eſt monialiũ Ciſtercienſis Ordinis in Brabantia iuxta Bruxellam. In hoc loco Capellanus erat, Godefridus nomine, deuotus nimium, dilectiſsimus mihi, & notus valde. Hic diro rupturæ & viſcerum cruciatu annis ferè quatuordecim tribulatus, nunquam tamen à prædicatione & hominum ſalute quieſcebat. Contigit

tigit ergo, vt ipſo morte ſubita ante noctem mediā intercepto, melodia & cantus mirabilis Angelorū, quaſi de loco prope eccleſiam audiretur. Quo cantu attonitus vigil, mirabatur quòd conuentus tempeſtiuiùs ſolito ſurrexiſſet, & cuius eſſet ſolemnitas ſancti quam feriata nocte tam inſolitis vocibus & concentibus efferebat. Non enim ſuſpicari poterat aliunde eſſe cantum niſi à monialibus intra chorū. Vbi ergo cantus ille ceſſauit, horologium cecidit, campana pulſata eſt, & ſic vigil primò cognouit, quia cantus cæleſtium, non monialium fuit. Mane ergo inuento mortuo, omnibus patuit quòd in exitu ſancti viri Angelorum exercitus tantis tripudijs exultauit. Hæc de cantu Apum ad litteram in laudem & gloriam corporis Chriſti: nec non & de cantu vocali ſpirituum angelorum ſatis quidem dicta ſufficiant: nunc de cantu ſpirituali Apum fidelium diſſeramus.

De cantu & laude vocali eccleſia.

CAntus & laus vocalis à Patribus inſtitutus, ab Eccleſia frequentatur. Vnde ſeptem horas canonicas à verbo Pſalmiſtæ tenem⁹ qui dixit: Septies in die, ſupple naturali, quæ eſt dies & Nox, laudem dixi tibi. Et illud: Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis. Et illud: Cantate ei & pſallite ei, narrate omnia mirabilia eius. Hic* itaque cātus & laus vocalis innuitur: de quibus Auguſtinus in libro confeſsionum dicit: Flebam autem vberrimè in hymnis & canticis ſuaue ſonantis eccleſiæ vocibus vehementer affectus. Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & fluebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis.] Gallici vulgari prouerbio vtuntur, & dicunt. *Bon vin gete larme à l'œul*

9. Vide Aug. l. 9. conf. c. 7. pſ. 118. pſ. 46. pſ. 104. ms. p. 2. imp. quidem Aug. l. 9. conf. c. 6.

à l'œul maine. Quod Latinè, & ſi non ęquè, ſic dicitur: Bonum vinum pinguem lacrymam ad oculum ducit. Credo ergo, quod illud vinum exultationis in canticis, quod vt in Auguſtino patuit, lacrymas tam pingues excuſsit, de vaſis optimis propinabatur, & ideo quaſi rore cæleſti fœcundatus, mundo ſublimiùs intonabat. Sed heu, nunc corruptis dolijs aceſsit vinum, & abominationem potiùs prouocat quàm deuotionem. Dum enim ſiue deuotione formare voces quis nititur, in mentibus audientum deuotio diſsipatur, & in vanum exteriùs clamantis lingua laborat, niſi ſpiritus artifex cor interiùs tangat.

Mirabilis vox cæleſtis: Non eſt exauditus niſi raucus.

10. VNde in Gallia memorabile quiddam circa tẽpus Philippi regis accidiſſe refertur. In quadam eccleſia conuẽtuali canonicorum ſecularium, præcipua cuiuſdam ſancti feſtiuitas agebatur. In Cõpletorio autem inter Pater noſter, & Credo, reſponſorium illud: In pace in idipſum, clericis cãtantibus & diſcantantibus ſtatim vbi ſecũdam repetitionem poſt Gloria finierunt, & ſymbolum fidei, Credo, ſub ſilentio dicere crediderunt. Vox cæleſtis omnibus audientibus dixit: Non eſt exauditus niſi raucus. Stupefacti ergo omnes, aduerterunt deſpectum quẽdam cum voce lugubri & diſcordãti in angulo conſtitiſſe. Nec aliquis ambigebat, eũ extitiſſe ſuper quem vox deſcenderat.

De dormientibus in choro quibus dæmon cochlear cum pice offerebat.

11. QVantum autem malum ſit in pſalmodijs & canticis ſpiritualibus dormitare, euidenter oſtendam.

oſtendam. Erat monachus, vt me legiſſe recordor, qui ad matutinas frequẽtiſsimè dormitare ſolebat. Contigit autem eo nocte quadam ad matutinas in choro in Laudibus dormiente, vt videret in ſomnis dæmonem teterrimum cum pice in patella liquata monachos ſingulos viſitare, & domientibus quibuſdam offerre cochlear ferreum pice plenum. Ad ſe verò cùm veniſſet dæmon, & feruens cochlear ori dormitantis offerret, retracto ſubito capite, ad accubitum ſedium cui innitebatur offendit, & læſus euigilans ſe ſaucium & vulneratum inuenit. Animaduertit ergo conſequenter in facto, quantum negligentia circa horas diuinas Domino diſpliceret, & quantum in ea dęmonibus complaceret.

De Abbatiſſa de Argenſolio quæ dæmonem in choro vidit omnibus inſultantem.

VNde etiam accidit, ſicut per illas quæ verè nouerunt audiui. Eadem de qua inferius faciemus mẽtionem, venerabilis ſcilicet abbatiſſa de Argenſoles, cùm dæmon nequam omnes in conuentu moniales ſomno fallaciæ deluſiſſet, & nulla earũ ad matutinarum officium euigilaſſet, illa dæmonem cachinnis irridentem omnibus, vidit, & fuſa prece ad Dominum, eum viſibilem multis oſtẽdit. Iniunxitque ſingulis in conuentu pro negligentia pœnã; & de cætero contra aſtutias diaboli, qui impedire diuinum officum ſemper nititur, cunctas reddidit cautiores. 12. c. 46. p. 5. & 6.

SImul ergo apes fidelium aggregatæ, mente cõſequenter & voce ſuauiter cantent, vt & in aures Domini ſabbaoth dulciter modulentur, & mediantibus auribus corporis conuenienter deuotio in mentibus fidelium excitetur. *Cõcluſio.*

Quod ex ſuauitate cantus dulcedo & deuotio mentis ſit trahenda.
Capiiulum. XLI.

Habēt gratam miramq́ue vocis ſuauitatem.

1. *Nibil gratius laude Dei.* QVid enim gratius, quid ſuauius laude dei? Si ſecundum Auguſtinū ingratitudo peccatum maximum definitur, ergo virtus maxima, gratitudo. Ideo omnem pſalmodiam & cantum in laudis gloria terminamus. Vnde nato ad redemptionem omniū in Bethleem Saluatore: Gloria in excelſis cantauerunt Angeli, vt *Luc. 2.* pro pace in terra danda hominibus, laudis omnibus materia præberetur.

De contemplatione.

2. QVamquā & grata miraq́ue vocis ſuauitas contēplatiuæ animæ mētalis iubilus poſsit intelligi, qui præ magnitudine cæleſtis gaudij conceptus interius, nec ſileri poteſt, nec exprimi. Et hæc tu*Leuit. 25* ba dicitur iubilea; quæ lata quidem interius & capax eſt, ſed loco vbi ori coniungitur, anguſtatur.

De moniali quæ mirum vocis edebat iubilum.

3. HViuſmodi tubam in Brabantię partibus monialem vidi, quæ vbi aliquid de iocunditate æterna & cæleſtibus gaudijs audiebat, rapiebatur in ſpiritu, & cum ad horam paululum quieuiſſet, incandeſcebat vultu, & clauſis oculis tam miris vocibus iubilum emittebat, vt nullum melos muſicum poſſet eius dulcedini comparari. Et hic quidem ſonus nulla articulata voce penitus promebatur: ſed

tur: ſed inter pectus & guttur harmonia illa mirabilis reſonabat. Hæc eſt illa, de qua beatiſsimus Auguſtinus ait, cõtemplationis ſpecies, quæ rapit omnem animam deſiderio ſuo tãtò ardentiorem, quãtò mundiorem: & tantò mundiorem quãtò ad ſpiritualia reſurgentẽ: & tantò ad ſpiritualia reſurgẽtẽ, quantò carnalibus deſiderijs & terrenis affectibus morientem.

De contemplatione Beati Auguſtini.

AD hanc beatiſsimam contemplationem ipſe glorioſus Auguſtinus raptus fuit: cùm, ſicut beatus Poſsidius Calamẽſis Epiſcopus de eo teſtatur, ſine vllo cibo potuue, in contemplatione cæleſtium tribus diebus & noctibus continuis permaneret. De ſeipſo quoque in libro confeſsionum apertè teſtatur dicens: aliquando intromittis me in affectum multum inuſitatum introrſus, ad neſcio quam dulcedinem, quæ ſi perficiatur in me, neſcio quid erit quod vita iſta non erit, ſed recido in his ærumnoſis põderibus & reſorbeor ſolitis, & teneor: & multum fleo, & multum teneor. Hîc eſſe valeo, non volo: illic volo, non valeo; miſer vtrobique. Eſt autem gaudium quod non datur impijs ſed ijs qui te gratis colunt, quorum gaudium tu ipſe es: & ipſa eſt beata vita, gaudere de te, in te, per te, ipſa eſt, & nõ eſt alia: qui autem putant eſſe aliud gaudium, ſectantur illud, nec tamen verum.]

4. *In Poſsidio non habetur.*

Aug. l. 10. *conf. c.* 40.

ibid. c. 22.

IN vocibus igitur mentalis iubili gratus eris Deo, gratus Angelis, nec mirabilius aliquid ſub cælo, nec iocundius poteris experiri.

Cõcluſio.

Quòd qui nolunt decipi omnia faciunt cum conſilio. Capitulum. XLII.

Habent priuatim conſilia.

ET hoc ſecundum Salomonem. Erit,
1. inquit, ſalus, vbi multa cōſilia. Contra
pro. 11. & 24. in deuteronomio Moyſes in cantico de
reprobis dicit. Gens abſque conſilio,
deut. 32. & ſine prudentia. Tobias filium ſuum verbis in-
Tob. 4. ſtruens, ait: Conſilium ſemper à ſapiente perqui-
re. Stultum eſt enim voluntati proprij motus in-
niti. Et propter hoc Salomon diligēter admonuit,
Eccli. 32. dicens: Fili ſine conſilió nihil facias, & poſt factum
non pœnitebis. Conſiliarium autem habe illū qui
prouidus eſt & diſcretus, & cui conſcientiam & viá
tuam in omnibus reuelaſti. Tutiſsimum & iuſtū
Eccli 11. eſt, nec omnem hominem inducere in domū tuam.
ibid. 6. Conſiliarius tibi ſit vnus de mille.

De viro ſimplici à ſathana ſeducto neglectu conſilij.

2. ERat vir bonus ſed ſimplex valde, ſicut indu-
bitabili relatione percepi, in finibus Galliarū,
cui diabolus in ſpecie & viſione angelica frequen-
tiùs apparebat: Cui & dixit: Diuerſis quidem volū-
tatibus fluctuas, & quid facere debes ignoras, in
hoc ergo miſſus ſum, vt meo regaris conſilio, & cō-
ſilium aliud omne poſtponas. Quacunque autem
hora prodideris me conſilio meo, & ſincera viſione
carebis. Nec mora, vbi miſerrimus ille pactum
Isa. 28. cum morte ſpopondit, viſitatur, ſerenatur, illuſtra-
tur, & in tanta tranquillitate cordis & corporis con-
quieuit, vt vix ſe hominem inter homines, ſed ſu-
per homines angelum æſtimaret. Hinc cùm tenta-
tor aſtutus in familiarem ſibi ſuperbiam, præ nimia
ſecuritate, hominem extuliſſet, paulatim cœpit ei
mollities

mollities blandiri: & per hanc tandem miſerum inclinauit vt in crimen maximum prope corrueret: & ipſius etiam corporeæ mortis præcipitio propinquaret. Sed * miſeratio eum diuina præuenit, & tali remedio liberauit. Erat in vicinio eius vir ſagax ingenio, & expertus multa * cui ille confiteri conſueuerat priuſquam in laqueum diaboli cecidiſſet. Hic, vt vidit hominem ſolitarium incedere, & abſentantem ſe ab omni ſocietate bonorum, eum alloquitur in hunc modum: Miror cariſsime cuius diu iā regaris conſilio *quia mutatis priſtinis moribus, nec confiteri te video, nec loqui ſpiritualibus viris, nec prædicationem eccleſiaſticā frequentare. Videas ergo ne decipias temetipſum, & irretiaris laqueis diaboli tentatoris. Ego quidē ſimplicē te noui & facilem, quod te ſolū & priuatum conſilio callidus hoſtis elidat, & non habeas ſubleuantem. Ad cuius verba, mox homo rubore perfuſus (credebat enim illi omnia quæ geſta erant per ſpiritum patuiſſe) commotuſque & effuſus in lacrymas, arguenti ſe totā conſcientiā patefecit. Nec mora, cōſilio illius à tentatione ſolutus eſt, & per conſequens à tētatore.

ms. b. tria imp. miſericordia.

ms. p. tert. imp. add. ſcientia.

ms. p. 1. 2. imp. (&) pra quia.

eccle. qui

Quòd prouida circumſpectione præteritorum, præſentium & futurorum, cuncta ſunt proſpicienda. Cap. XLIII.

Tempora præcognoſcunt.

ET in hoc diligens fideliū cautela notatur, vnde Paulus: Redimentes, inquit, tēpus, quoniam dies mali ſunt. Mali quidē dicuntur dies, non quia mali ſunt *propriè: ſed quia mala in eis fiunt. Hos ergo in bonū redimimus, ſi per cautā cōuerſationem & curā, aut ſpiritū prouidentiæ malignātiū cōtra nos inſidias declinam⁹. Sunt autē plerique fideliū qui in his quę pręſentia ſunt oculos apertos habēt & claros, ea verò quæ

f. Epheſ. 5.

ms. p. 1. 2. imp. omit. (propriè)

Ezech. 1. futura ſunt non attendunt. Beata illa animalia quę vidit Ezechiel, oculata erant ante & retro, totumq́ue eorum corpus plenum oculis erat: quo perlucidè datur intelligi omnem vitam noſtram præteritorum, præſentium, & futurorum oportere prouida circumſpectione muniri.

De rege qui à Philoſopho ſapientiam emit, quæ eum à morte liberauit.

8. ERat quidam nobilis qui valde ſagax ingenio, Regi patri ſucceſsit in regno. Hinc accidit, vt in Regia ciuitate nundinis conſtitutis, Rex cum ſodalibus ſuis ad inſpiciendos inſtitores & res venales ſolicitus circuiret. Et videns hominem ætate grandæuum ſedentem in nundinis, quęrit quis ſit, & ſiquid venale haberet. Cui ille: Dicor, inquit, Philoſophus, venalē habeo ſapiētiam. Ad hæc gauiſus Rex & ſubridens: bene, inquit, vt iuuenem in regimine conſtitutum habere ſapientiam me cōpetit: tu autem videas quantum velis vendere centum marcis. Et ſenex: Vnum, inquit, tibi pro ſtatuto pretio dicam, quod ſi bene tenueris, optimè per illud regeris, & reges. Temere nihil loquaris, temere nihil attentes, niſi prius cogites quid ſequatur. Si plus volueris, addas & pretium. Ad hæc igitur omnibus concitatis in riſum, Rex conſideratiuis verbi pondus aduertit, & Philoſopho ſtatim ſolui pretium imperauit. Verbum autem quod acceperat in ſuperliminaribus palatij, & in menſis, & in ſcyphis aureis, & manu-tergijs ſcribi fecit. Hinc poſtea ſucceſſu temporis Rex in ſapientia et virtute proficiens, inſtituit fortiter animum, eripere populum humilem de manu potentium qui à nobilibus terræ grauiter premebatur, & regnum ſuum in omni iuſtitia gubernare. Pro quo nobiles ſui in ſeditionem verſi, cùm nequaquam in manifeſto, propter

pter fauorem populi, contra eum auderent aliquid attentare, occultè raſorem quendam pretio conduxerunt, vt regem in conclaui radendum, nouacula iugularet. Ergo vbi Rex, lota & adlentata barba, ſe radendum exhibuit, dictus raſor in manutergio, quod erat circa collum regis, ſcriptum legit. Temere nil attentes, niſi prius quid ſequatur cogites. Et ſuper propoſito horrendi ſceleris pauefactus, expalluit, & manum tremulam mox retraxit. Quo viſo Rex exſurgit, nec ſine cauſa euentũ conſiderãs, diſsimulantem raſorem, quaſi hoc ſibi ex infirmitate contigiſſet, * extendi fecit ad pœnam, & rei veritatem cum tormentis extorſit. Sic ergo Rex liberatus à morte, verè didicit, quia melior eſt ſapientia cunctis opibus, & omnia quæ deſiderantur, huic non valent comparari. *ms. p. 1. 2 imp. extendit.* *pro. 3.*

Tribus modis futura cognoſcuntur.

POſſumus tamen & ad litteram præcognoſcere tempora futurorum, nõ tamen quaſi ex nobis, ſed reuelante illo qui dixit diſcipulis ſuis: Non eſt veſtrum noſſe tempora vel momenta quæ pater poſuit in ſua poteſtate. Fit autem hoc per ſpiritum interius ſuggerentem: vel per ſomnium in ænigmate; vel per coniecturas, vt homines ſagaces ingenio de preteritis vel præſentibus, futurorum cauſas eliciunt. 3. *Act. 1.*

Exemplum primi modi in Henrico de Colonia qui futurum cognouit ordinem Prædicatorum.

SPiritu reuelante præfatus frater Hẽricus de Colonia, ordinis Prædicatorum, antequam ipſe ordo inchoatus fuiſſet, ſicut per ipſum didicimus, futurum eum præcognouit. Habuit patruum militem, ſedulum in cultu dei in partibus Theutoniæ, opido montis martis. Hic dictum henricum iuue- 4.

nem ſagacem videns, ætate adultum, optimeque in grammaticis inſtitutum, miſit Pariſios, vt dialecticam & artes cæteras aſſequeretur. Quod vt factum eſt, patruus eius defunct⁹ eſt, & intermiſſum eſt eius ſtudiũ annis tribus quibus in prædicto opido ſcholas rexit. Et his quidem lapſis, apparuit ei patruus ſuus, dicens: Sumes in remediũ pœnæ qua in purgatorio crucior Hieroſolymitanam crucẽ quæ per Theutoniam prædicatur, & transfretabis: & exacto ibidem tempore cùm redieris, perges Pariſios, inueniesque nouum Prædicatorum ordinem quem intrabis. Paupertatem eorum non verearis, & non deſpicias paucitatem: quoniam in ſalutem multorum feliciſsimè coaleſcent, & conualeſcẽt. Ad hæc verba dictus clericus ſtupefactus, ſine vlla turbulẽta cunctatione, quod iuſſus erat aggreditur. Et facta peregrinatione, vbi redijt & venit Pariſios, inuenit Ordinẽ Prædicatorum nouiter in partib⁹ Albigenſium inchoatum, domumque iam incœptam Pariſijs, & ſine hæſitatione aliqua, paruo poſt tẽpore ordinem eſt *ingreſſus. Vbi cũ annis pluribus deuotiſsimè profeciſſet, iteratò illi apparuit patruus, dicens. A pœna qua cruciabar, te iuuante, ſolutus ſum. Tu autem ne cuncteris iterum tranſire mare, ſi te ſeniores tui tranſmitendum elegerint. Et hoc quidẽ cùm dictus frater Henricus celatum haberet, à magiſtro ordinis & diffinitoribus ac Prouincialibus fratrũ in terrã ſanctam tranſmiſſus eſt: à qua poſtea rediens, tertiò à feliciſsimo rege Franciæ Ludouico, in ſocium peregrinationis ſuæ ad tranſmarina eſt * aſſumptus. Elapſo autem tempore, cùm rediret, in via qua reuertebatur ad Gallias felici morte defunctus eſt. Quantum autẽ vir iſte prædicatione profecerit in clero Pariſijs, quantumue conſilio, aut etiam aliâs, vbi diuerſis clericis & populis prædicauit, ad plenum poſſe neminem arbitror æſtimare.

ms. p. s. 2. imp. adeptus.

ms. p. s. 2. imp. deduct⁹. Habes de eo ſupra l. 1. c. 3. p 6. c. 19. p. 3. l. 2. c. 10. p. 3 6.

Exemplum

Exemplum tertij modi de medico qui puellã ſuauiter canentem mox morituram prædixit.

QVod etiã homines ſagaci ingenio futura præuideãt, tali exemplo probabo. Comes Loſſenſis in cõfinio Brabantiæ Lodouicus nomine phyſicum expertum valde in comitatu habebat. Qui cùm per villam quandã iuxta choream haberet trãſitum, puella quædam pulchra facie cum mira ſuauitate vocis chorizantibus præcinebat. Quam quidẽ Comes per horam*nimis intuitus diligẽter, cum familia pertranſiuit, & cùm ſtupẽtem videret phyſicus: Miraris, inquit, ô Comes vocem & pulchritudinem præcinentis, magis iam miraberis morituram. Vix verba compleuit phyſicus, & clamor validus in villa ſublatus eſt, cognouitque directis nuncijs dictam præcentricem morte ſubita corruiſſe. Et nota lector, quòd phyſicum non credo aliàs, niſi vocis cantantis vix indagabili vitio, mortem in puella ſubitam præcognoſcere potuiſſe.

5.

*ms. p s. omit. (nimis)

De alio medico qui ducissæ Brabãtiæ Aleydæ quales habitura partus prædixit.

DVciſſam etiam Brabantiæ nobilem Alaiſam, antequam nobiliſsimum Ducẽ Henricũ duceret, per phyſicum*patris ſui, Ducis Burgundiæ prænouiſſe ipſa referente cognouimus, quòd primo cõceptu vix nato & baptizato, protinus priuaretur, ſecundo verò debili, ceteris poſtmodum lætaretur. Quod nos quidem euidentiſsimè vidimus: & hoc fortè phyſicus poterat præuidere cognita qualitate ac debilitate matricis.

6.

*Ipſa eſt Aleydis vxor Henrici III.

Exemplum ſecundi modi de ſacerdote cui in ſomno mors eſt præſignificata.

SPiritu autẽ prophetiæ Ioſeph ſomnia: ſagacitate homines quandoque, & maximè dæmones, tẽ- 7.

Gen. 37. 40. et 41

 pora

pora præcognoſcunt. Somno quendam præuidiſſe imminentem mortem, ipſe cognoui. In vna quidem domo nos decem ſacerdotes, & duo diaconi ſtudio dediti morabamur, & ſpero quod ſine labe mortalis peccati. Vnus ergo noſtrum viſum ſomnium ſic narrauit. Miſſam me in ſomnis celebrare putabam, & ecce vidi ſacramẽtum ſanguinis Chriſti in calice creſcere vſque ad ſuperficiem, & effundi. Tunc vnus ex noſtris grauiter ſuſpirans, dixit: Calix paſsionem ſignificat, & nunc chariſsime prępara animam tuam ad tentationem validiſsimam, vel ad mortem. Nec mora, ſecunda nocte ita grauiter infirmatus eſt, vt mori ſubitò crederetur. Tertia autẽ in nocte quidam ex ſocijs, dictis matutinis orare volens, dormitare cœpit, & ecce vox * inſonuit & dixit. Vigila & ora, hoc cùm tertiò fieret, & tertiò frater dormitaret, ſubitò accurrit famulus qui cuſtodiebat ægrotum; dicens eum mortuum, aut inexcitabiliter dormientem. Attoniti igitur omnes qui in domo eramus, cucurrimus & inuenimus hominem mox defunctum, & verificatum ſomnium, & interpretationem eius, in myſterio calicis præſignatum.

ms. b. tria. imp intonuit.

Morientes non ſunt negligendi, ſed diligenter precibus adiuuandi.

3. NOta ergo in excitatione dormitantis, quantam diligentiam, quantam inſtantiam orationis, velit circa morientes clemẽtia Saluatoris, vt ab inimici inſidiantis calcaneo noſtro tueantur incurſu. Multum ergo reprehendenda eſt negligentia quorundam religioſorum, qui ſine compaſsione, ſine corde, ſine intenſiſsima etiam obſecrationis ope, ita videant fratres, quaſi viderent pecudes morientes. Et tales quidem timere debent, ne eis idem iuſto Dei iudicio repẽdatur in fine, & ſic auxilio deſtituti

anguſtiſ-

anguſtiſsimè à dæmonibus arceantur. In quibuſdam Regularium monaſterijs approbabilis valde conſuetudo tenetur, vt ſcilicet imminente fratris fine, diſciplinas acerbiſsimas ſinguli, cum inuocatione ſanctorum accipiant, in propulſationem dæmonum & morientis ſubſidium.

Quòd tribulationes & perſecutiones patiēter ſunt toleranda. Cap. XLIIII.

† Prædiuinant enim imbres ventoſque, & tunc ſe continent tectis. *ms p. tert. imp. declinant.*

QVid in imbre, niſi tribulatio: & in vētis, niſi conatus dæmonum deſignatur? Paulus quidem aduerſum ſe tribulationem erigi videns, à fratribus per murum in ſporta demiſſus eſt, & ſic in nomine Domini manꝰ præpoſiti perſequentis effugit. Et hoc idem dominus in euangelio ſuis indulſit, dicens: Si vos in vnam ciuitatem fuerint perſecuti, fugite in aliam. Hæc nuper fratres Minores & Prædicatores in Hungariæ, Poloniæ, & poſtea terræ ſanctæ prouincijs, irruentibus Tartaris & Coroſminis ſimili ratione fecerunt: vbi de duce quodam, qui ordinem Prædicatorum intrauerat, quiddam memorabile à fratribus ferebatur.

1. Licet in perſecutione fugere. Act. 9. 2. Co. 11. Mat. 10.

De quodam inſigni Prædicatore à barbaris interempto, & martyrij corona redimito.

DVx quidam in Hungaria potentiſsimus, relictis in principatu filijs, Ordinem Prædicatorum intrauit. Erat autem ſufficienter litteris in- a.

pora præcognoſcunt. Somno quendam præuidiſſe imminentem mortem, ipſe cognoui. In vna quidem domo nos decem ſacerdotes, & duo diaconi ſtudio dediti morabamur, & ſpero quod ſine labe mortalis peccati. Vnus ergo noſtrum viſum ſomnium ſic narrauit. Miſſam me in ſomnis celebrare putabam, & ecce vidi ſacramẽtum ſanguinis Chriſti in calice creſcere vſque ad ſuperficiem, & effundi. Tunc vnus ex noſtris grauiter ſuſpirans, dixit: Calix paſsionem ſignificat, & nunc chariſsime præpara animam tuam ad tentationem validiſsimam, vel ad mortem. Nec mora, ſecunda nocte ita grauiter infirmatus eſt, vt mori ſubitò crederetur. Tertia autẽ in nocte quidam ex ſocijs, dictis matutinis orare volens, dormitare cœpit, & ecce vox * inſonuit & dixit. Vigila & ora, hoc cùm tertiò fieret, & tertiò frater dormitaret, ſubitò accurrit famulus qui cuſtodiebat ægrotum; dicens eum mortuum, aut inexcitabiliter dormientem. Attoniti igitur omnes qui in domo eramus, cucurrimus & inuenimus hominem mox defunctum, & verificatum ſomnium, & interpretationem eius, in myſterio calicis præſignatum.

*ms. b. *tria. imp intonuit.*

Morientes non ſunt negligendi, ſed diligenter precibus adiuuandi.

8. NOta ergo in excitatione dormitantis, quantam diligentiam, quantam inſtantiam orationis, velit circa morientes clemẽtia Saluatoris, vt ab inimici inſidiantis calcaneo noſtro tueantur incurſu. Multum ergo reprehendenda eſt negligentia quorundam religioſorum, qui ſine compaſsione, ſine corde, ſine intenſiſsima etiam obſecrationis ope, ita vident fratres, quaſi viderent pecudes morientes. Et tales quidem timere debent, ne eis idem iuſto Dei iudicio repẽdatur in fine, & ſic auxilio deſtituti anguſtiſ-

anguſtiſsimè à dæmonibus arceantur. In quibuſdam Regularium monaſterijs approbabilis valde conſuetudo tenetur, vt ſcilicet imminente fratris fi. ne, diſciplinas acerbiſsimas ſinguli, cum inuocatione ſanctorum accipiant, in propulſationem dæmonum & morientis ſubſidium.

Quòd tribulationes & perſecutiones patiẽter ſunt toleranda. Cap. XLIIII.

† Prædiuinant enim imbres ventoſ- *ms p.*
que, & tunc ſe continent tectis. *tert.imp. decli-nant.*

QVid in imbre, niſi tribulatio: & in vẽ- 1.
tis, niſi conatus dæmonum deſigna- *Licet in*
tur? Paulus quidem aduerſum ſe tri- *perſecu-*
bulationem erigi videns, à fratribus *tione fu-*
per murum in ſporta demiſſus eſt, & *gere.*
ſic in nomine Domini manꝰ præpoſi- *Act. 9.*
ti perſequentis effugit. Et hoc idem dominus *2. Co. 11.*
in euangelio ſuis indulſit, dicens: Si vos in vnam *Mat. 10.*
ciuitatem fuerint perſecuti, fugite in aliam. Hæc nuper fratres Minores & Prædicatores in Hungariæ, Poloniæ, & poſtea terræ ſanctæ prouincijs, irruentibus Tartaris & Coroſminis ſimili ratione fecerunt: vbi de duce quodam, qui ordinem Prædicatorum intrauerat, quiddam memorabile à fratribus ferebatur.

De quodam inſigni Prædicatore à barbaris interempto, & martyrij corona redimito.

DVx quidam in Hungaria potentiſsimus, relictis in principatu filijs, Ordinem Prædicatorum intrauit. Erat autem ſufficienter litteris in- a.

ſtructus, & factus eſt egregius ac deuotiſsimus prę-
Id factũ circa an. 1242. Vinc. dicator. Irruentibus ergo Tartaris, & Priore domus cum fratribus fugiente, petiuit idem frater, quondam Dux, vt in ſolatium dimitteretur debilium populorum, dicens ſe confectum ſenio, & etiamſi non occideretur à Tartaris, in proximo tamen moriturum. Permiſſus ergo remãſit in domo Fratrum, & admonitione dulciſsima pauperibus & debilibus qui fugam inire non poterant, ad patientiam confortatis, ipſe vſque ad irruptionem Barbarorum, pronus in oratione & lacrymis, in eccleſia in modum crucis extenſus ante altare iacebat, & ſic ab impijs eſt occiſus. Recedentibus ergo Tartaris, ad domum fratres reuerſi ſunt, & fratrem, quondã Ducem, lanceis terebratis pedibus & manibus, atque confoſsis omnibus membris, & cerebro excuſſo de capite, coram altari, vt dictum eſt, inuenerũt. *tria. ms. 2. imp. nimirum.* Quo piaculo cùm cuncti fratres * nimium ad lacrymas mouerentur: quidam præ ceteris horrens ingemuit, dicens: Tu Domine Deus, quare tantum virum tam iniqua morte & peſsima paſſus es interire? Cumque in luctu, lacrymis, & redargutione iudiciorum Dei, tribus diebus & noctibus ferè ieiunus, & ſine ſomno penitus permaneret, tandem in exceſſu mentis raptus, vidit occiſum quem fleuerat, *Luc. 24.* dicentem ſibi: Nunquid oportuit Chriſtum pati, & *Rom. 8.* ita intrare in gloriam ſuam. Non ſunt condignæ paſsiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et hæc dicens, diſparuit, Fra- *ms. p. s. 2. imp. cõcluſit.* trique querulanti diuina iudicia, quæ inſcrutabilia ſunt, verborum breuitate & authoritate * ſatisfecit.

Præſtat fugere quàm ſuperari.

3\. IGitur ſi tribulationum imbres: ſi ventos tentationum, & ſuggeſtiones dæmonũ imminere præuideris: niſi pro defẽſione fidei & iuſtitiæ caſus emergat,

emergat, te tectis tutis contineas, aut fugias in re-
motis. Melius eſt enim bene fugere vel latere, quàm
bello pugnare & ſuccumbere. Vnde Paulus Apo-
ſtolus ſapienter ſuos admonet, dicens: Fugite forni- 1. Cor. 6.
cationem. Quòd & dominus admonuit contra re- Ioſ. 8.
gē Haj, & poſtea contra filios Beniamin: & ſic ho- Iudic.
ſtes populus ſimulata fuga deuicit. Vel ſic intelli- 20.
gi poteſt: imminente inter fratres imbre rixarum,
aut vento diſcordiæ, primò, ſi potes, labores ad pa-
cem: ſi non potes, cōquieſcas aut fugias. Qui enim
ſe miſcet, vt dicit Salomon, rixæ alterius, quaſi qui pro. 26.
canem auribus apprehendit.

Quòd quies mentis & corporis multum iuuat ad contemplationem ſcripturarum.
Capitulum. XLV.

Si dies futurus eſt mitis, prouolant vniuerſæ.

NOta quod dicitur hic prouolare ety- 1.
mologicè quaſi procul volare, id eſt
remotè. Vnde Dauid optat dicens:
Quis dabit mihi pennas ſicut colū- pſ. 54.
bæ, & volabo & requieſcam? Et ſub-
infert vbi: Ecce elōgaui fugiēs, & mā-
ſi in ſolitudine. Et dicitur hîc ſolitudo contempla-
tionis in Deum: vel ſolitudo meditationis in ſtudiū
ſcripturarum. Pacis enim tempore opera iuſtitiæ li-
berius exercentur, & ideo alibi dicitur. In tempo- eccli 38.
re vacuitatis, hoc eſt pacis, ſcribe † iuſtitiam, quaſi bib. ſa-
diceret, quod tempore belli non poteris. Vnde in pientiã.
libro Machabæorum fit oratio, vbi dicitur: Adape-
riat Dominus cor veſtrū in lege ſua & in præceptis 2. Mac. 1
ſuis, & faciat pacem: vt ſcilicet ſubinferret com-
modius fieri præcedentia ſi ſubditum ſequere-
tur,

tur, quod eſt pax. Salomon pacis tempore dilata-
Eccli.24. uit quaſi Phyſon ſapientiam. Iob autem poſt dira
tribulationis certamina moralem illã philoſophię
Id conſtat. 2. Reg. 22. & ex Ioſepho. l.7. antiq. c. 10. aliàs 12. ſapientiam ſcripſiſſe creditur. Dauid poſt habitas victorias Pſalmorum hymnos in laudem Dei cecinit. Eſdras & Nehemias poſt reuerſionem in Hieruſalem libros ſuos commodiùs ediderunt. Ipſe etiam Dominus Ieſus Chriſtus remotus à turbis (quia vbi turba, ibi turbatio) in monte diſcipulis, & in cenaculo ante paſsionem ſpiritualia prædicauit. Sed & in ſignum quietis in ſtudio, ipſe Theo-
Mat. 5. 6. & 7. Io. 13. vſque ad 18. Io. 13. et 21. Apoc. 1. logus Euãgeliſta Ioãnes, ſuper pectus Ieſu Saluatoris recumbens, fluenta euangelij de ipſo Dominici pectoris fonte potauit. Nec non in Patmos inſulam eundem diuino nutu credimus relegatum, vt ibidem ſine impedimento Apocalypſin, id eſt diuinas cerneret viſiones, & in eruditionem eccleſiæ, ſtudioſiùs ſcriberet quæ vidiſſet.

Exemplum de quodam Doctore diuina voluntate in locum ſolitarium tranſlato.

8. SEd & quendam parum ante noſtra tempora in Epiſcopatu Leodienſi beatiſsimæ vitæ magiſtrum fuiſſe percepimus; qui cùm opus quoddam Theologicum inchoaſſet, & eum clerus grauiſsimis perſecutionibus impediret, tandem in locum ſolitarium diuina voluntate tranſlatus eſt, & in eo cœptum opus, apparente ſibi Paulo Apoſtolo & neceſſarià miniſtrante, compleuit.

Concl. ERgo Apes fidelium quibus Deus ſcientiæ talenta commiſit, apparente die temporis mitioris à perſecutionibus, in campo ſcripturarum prouolent vniuerſæ, & ibi quod textus indicat cõſequenter attingant.

Quòd

Quòd multum ſit vtile inſiſtere ſtudio ſanctarum ſcripturarum. Cap. XLVI.

Procedentes per rura redolentia, inhiant floribus, & fugientibus riuis per gramina, & herbis dulcibus inhærentes, curioſè ſatagunt redolentias experiri.

ECce quàm manifeſtè apparet ſtudioſorum delectabilis fruct' in ſcrutinio ſcripturarum. Vnde Dominus in Euangelio: Scrutamini ſcripturas, in quibus vos putatis vitam æternam habere. Et notandum quæ ſint rura, riui, flores, & herbæ dulces. In textu enim hæc quatuor diſtinguuntur: & poteſt in his quadripartita ſanctarum ſcripturarum ſpecies aſsignari. Prima ſpecies legem continet, ſub qua & diuerſæ continentur hiſtoriæ. In ſecunda ſpecie prophetæ ſunt, quibus tres libri Salomonis, liber etiam ſapientiæ & Eccleſiaſticus coniunguntur. Tertia autem ſpecies eſt in quatuor per ſe euangeliorum libris, & hæc nihil habet adiunctum. In quarta ſpecie, Actus Apoſtolorum & Epiſtolæ cõpilantur. In lege ergo rura redolentia ſumas, & hic eſt ager odore plenus cui ſecũdum verba Iſaac benedixit Dominus. Hunc in agrum cum eodem ingrediaris ad meditandum. In Prophætis verò dulces flores accipias, de quibus ſponſus in Canticis dicit: Imber abijt & receſsit, flores apparuerunt in terra noſtra, tempus putationis aduenit. In euãgelijs riuos fugientes, hoc eſt deſcendentes per gramina, denotes, de quibus in principio Geneſis dicitur.

1.] *Ioan. 5.* *Gen. 27.* *ibid. 23.* *Cant. 2.* *Gen. 2.*

Gen. 2. tur. Fons egrediebatur de medio paradiſi, hoc eſt Chriſtus de corde patris, qui dixit: Exiui à patre, Io. 16. & veni in mundum. De hoc deriuantur quatuor flumina euangeliorum quæ orbem irrigant vniuerſum. In Actibus verò vel Epiſtolis Apoſtolorũ herbas dulces intellige, quas Dominus in principio Gen. 1. mundi tertia die terram germinare præcepit, vt harum virtute potenti, animarum noſtrarum diuerſi morbi efficaciſsimè pellerentur. Ruribus ergo, floribus, riuis, & herbis dulcibus inhærentes, curioſius ſatagamus in ſingulis virtutis redolentias experiri. Inſiſtamus tamen primò orationi, & poſtea lectioni, vt oratio præueniat ſtudium, & præparet intellectum.

De ſtudio lectionis ſcripturarum ex Auguſtino.

2. DE ſtudio autem lectionis glorioſiſsimus loquitur Auguſtinus, dicens: Nutri animã tuam ms. b. lectionibus diuinis, parabunt enim tibi menſam ſpiritualem. * Delectatio enim diuinorũ eloquiorum dulcedo eſt palato cordis: & dum cũ auiditate percipitur, vtilis eſt ſi teneatur. In hac enim præſenti luce nihil puto iocundius poculo ſcripturarum, quo omnia mella ſuperantur. Homo ergo timens Deũ voluntatem eius in ſcripturis ſanctis diligenter inquirat, & ne amet certamina, pietate manſueſcat. Pius enim affectus penetrat, quò ſuperba loquacitas non accedit: quod in Daniele euidenter patuit.

ms. b. tert. imp dilectio. *Dan. 1. & 2.*

De ſapientia ſtudio ex Seneca.

3. QVid autẽ philoſophi de ſtudio ſapientiæ ſentiãt breuiter videamus: Rem maximã promittit tibi ſapientia; vt te reducat tibi. Talem tibi animum ſtatuas, vt multæ in illo artes ſint, multa

apud Sen. in pro. Sen. ep. 85.

præcepta

præcepta, multarũ ætatum exempla. Nihil autem ep. 68.
habere ad quod exciteris vel firmitatem animi tui
tentes: ſed in ocio inconcuſſo iacere, non eſt tran-
quillitas, ſed malitia. Magna & ſpatioſa res eſt ſa- ep. 89.
pientia, vacuo illi loco opus eſt. Non dabit ſe in
anguſtijs virtus. Laxum ſpacium res magna de-
ſiderat. Expellantur omnia, totum illi pectus va-
cet; liberalium artium conſectatio moleſtos, ver-
boſos, intempeſtiuos, ſibi placentes facit; & ideo
non diſcentes neceſſaria, quia ſuperuacua didice-
runt. Non ergo perſpicienda iſta ſunt: ſed proſpi- ep. 50.
cienda tantùm, & breuiter ſalutanda. Tam diu ep. 89.
enim immorandũ eſt, quàm diu nihil animus age-
re maius poteſt. Stude, nõ vt plus alijs ſcias, ſed vt ep. 90.
melius. Quid eſt quare æſtimem non futurum ep. 89.
ſapientem eum qui litteras neſcit, cùm ſapientia nõ
ſit in litteris, ſed res traditur verbo? Et neſcio an
certior memoria ſit, quàm quæ nullum extra ſe ſub-
ſidium habet. Nos omnia nobis difficilia facilium ep. 91.
faſtidio fecimus. Sufficit ad id natura quod poſcit.
Quæris quod ſit ampliſsimum vitæ ſpacium? vſque
ad ſapientiam peruenire. Qui ad illam peruenit, at-
tingit non longiſsimum cariſsime, ſed maximum.
Non eſt quod imbecillem aciem cõmittas impro- ep. 94.
bo lumini. A tenebris primò ad vmbroſa procede ep. 95.
deinde plus aude, & paulatim claram lucem* aſſueſ- or. addit
ce. Quæcunque ſalutaria ſunt ſæpe agitari debent, pati.
ſæpe verſari: vt non tantùm nota ſint nobis, ſed
etiam parata. Diſcas quod oportet, & quod didi-
ciſti agendo confirmes. Nam qui didicit, & facien-
da ac vitanda percepit, nondum ſapiens eſt, niſi in
ea quæ didicit eius animus transfiguratus ſit. An-
tiqua ſapientia nihil aliud quàm facienda ac vitan- ep. 96.
da præcepit: & tunc longe meliores erant viri:
poſtquam verò docti tantùm prodierunt, boni eſſe
deſierunt. Simplex illa & aperta virtus in obſcuram
& ſoler-

[redacted] [redacted] docem[redacted]que bene
[redacted] [redacted] ex cauſa ſim-
[redacted] [redacted] ad fructum confert
[redacted] [redacted]. Omnes vacant
[redacted] [redacted]. Si vis iſta
[redacted] [redacted] oportet: ſed
[redacted]. Mira lętitia
[redacted] [redacted] vera, & quies à
[redacted] [redacted]

[redacted] eſt ſcriptura-
[redacted] & de modo quem
[redacted]

V[redacted] Galliæ in ordi-
[redacted]ſsimæ fue-
[redacted] poſuit ani-
[redacted] deuo-
[redacted] conſuetudinem,
[redacted] quod ſemper omni veſpe-
[redacted] diurni ſtudij
[redacted] deponebat. Hinc
[redacted] fratrũ de nocte
[redacted] lectionis, cũ
[redacted] memoriam venie-
[redacted] ad matutinas pergens,
[redacted] Apparebat autem ei quaſi
[redacted] pulcherrimum palatiũ,
[redacted] in hora ita perfe-
[redacted] etiam difficillima-
[redacted] videretur: ſed omnia
[redacted] quinque digitos in manu
[redacted]. Si quando verò vel ad
[redacted] viſio fugiebat, nec mi-
[redacted], niſi ſuperficialiter
[redacted] autem oculis
viſio

Digitized by Google

viſio repente redibat. Et erat illud in hac viſione ſupra modum mirabile, quod eo pſallente cum cæteris, in nullo penitus, vel contemplatione, vel eius admiranda dulcedine fruſtrabatur: ſed dividebatur quodammodo & pſallentis & contemplantis intentio, & vtriuſque fructu ineſtimabiliter fruebatur. Et hoc eſt quod philoſophus inſinuat, dicens: Vtinam quemadmodum vniuerſa mundi facies in conſpectum noſtrum venit: ita philoſophia nobis tota poſſet occurrere. Pulcherrimum enim mundo ſpectaculum exhiberet. Profectò enim mortales in admirationem ſui raperet: & derelictis ijs, quæ veri ignorantia, magna credimus, paulatim per partes in cognitionem totalis veritatis facilius duceremur.] Se ep. 18

De abbatiſſa Argenſolienſi quæ difficillimas theologiæ quæſtiones nouerat explicare.

5

SEd & in Cāpania Galliarum prouincia, in monaſterio Ciſtercienſis ordinis quod Argenſoles dicitur, abbatiſſam vidimus quæ ſine vlla litteratura artis Grāmaticæ, non ſolum libros Theologię verùm etiam libros Auguſtini de Trinitate pleniſsimè intelligebat, & difficillimas quæſtiones eorum lucidiſsimis ſolutionibus exponębat. Et hoc quidē, ſicut venerabilis Robertus Abbas Vacellenſis mihi retulit & probauit, impetrauerat à Domino annis plurimis ante mortem. Argenceole in diœceſi Sueſſionenſi

Eadem abbatiſſa morti ſe obtulit pro domina Blanca Campaniæ Comitiſſa.

6

HÆc eadem, cùm videret quodam tempore ceruici Comitiſſæ Campaniæ, dominæ Blancæ, quæ monaſterium dictum fundauerat, cum gladio Angelum imminere, cum lacrymis Domino ſupplicauit, vt Comitiſſę parceret, & correctionis inducias

ms. p. 2. & ſolertem ſcientiam verſa eſt, docemurque bene
imp add. diſputare, non *viuere. Simplex erat ex cauſa ſim-
bene. plici valitudo. Non multum ad fructum confert
ep. 105. locus, niſi ſe ſibi præſtet animus. Omnes vacant
ep. 107. qui volunt: neminem res ſequuntur. Si vis iſta
ep. 105. quibus vrgeris effugere, non alibi ſis oportet: ſed
alius.] Seruire ſapientiæ libertas eſt. Mira lętitia
tris & illuminatio mentis * integritas vera, & quies à
ms. 2. tumultibus iocundiſsimè ſerenata.
imp. inte
gratio.

De quodam cui mira data eſt ſcripturarum intelligentia, & de modo quem ſeruabat in ſtudijs.

4. VIdi adoleſcentem in partibus Galliæ in ordine regulari, qui licet ſcientiæ tenuiſsimæ fuerit, & hebes ingenio, inſtanter tamen poſuit animum ad diſcendum, & ſtudio ſcripturarum deuotiùs incumbebat. Habebat autem conſuetudinem, vt eo reuelante cognoui, quòd ſemper omni veſpere, poſt ſedulam orationem, totius diurni ſtudij memor eſſet, & ſic ſe in lectulo deponebat. Hinc mox vt nolæ ſonum in excitatione fratrũ de nocte aure captabat, illa extrema recordatio lectionis, cũ qua veſpere obdormierat, ei in memoriam veniebat: & cum illa ad chorum ad matutinas pergens, clauſis oculis ſtabat. Apparebat autem ei quaſi amplum, altum, longum, & pulcherrimum palatiũ, tota ſeries ſcripturarũ, & eam illa in hora ita perfectiſsimè intelligebat, vt nulla ei, etiam difficillimarum quæſtionum inſolubilis videretur: ſed omnia ſcripturæ occulta quaſi quinque digitos in manu lucidiſsimè diſcernebat. Si quando verò vel ad ictum oculi oculos aperiret, viſio fugiebat, nec minimæ particulæ viſionis ipſius, niſi ſuperficialiter tantùm, memor eſſe poterat: recluſis autem oculis

viſio

viſio repente redibat. Et erat illud in hac viſione ſupra modum mirabile, quod eo pſallente cum cæteris, in nullo penitus, vel contemplatione, vel eius admiranda dulcedine fruſtrabatur: ſed diuidebatur quodammodo & pſallentis & contemplantis intentio, & vtriuſque fructu inæſtimabiliter fruebatur. Et hoc eſt quod philoſophus inſinuat, dicens: Vtinam quemadmodum vniuerſa mundi facies in conſpectum noſtrum venit: ita philoſophia nobis tota poſſet occurrere. Pulcherrimum enim mundo ſpectaculum exhiberet. Profectò enim mortales in admirationem ſui raperet: & derelictis ijs, quæ veri ignorantia, magna credimus, paulatim per partes in cognitionem totalis veritatis facilius duceremur.] Se. ep. 18

De abbatiſſa Argenſolienſi quæ difficillimas theologiæ quæſtiones nouerat explicare.

5.

SEd & in Cāpania Galliarum prouincia, in monaſterio Ciſtercienſis ordinis quod Argenſoles dicitur, abbatiſſam vidimus quæ ſine vlla litteratura artis Grāmaticæ, non ſolum libros Theologiæ verùm etiam libros Auguſtini de Trinitate pleniſſimè intelligebat, & difficillimas quæſtiones eorum lucidiſſimis ſolutionibus exponebat. Et hoc quidē, ſicut venerabilis Robertus Abbas Vacellenſis mihi retulit & probauit, impetrauerat à Domino annis plurimis ante mortem. Argenſeole in diœceſi Sueſſionenſi

Eadem abbatiſſa morti ſe obtulit pro domina Blanca Campaniæ Comitiſſa.

6.

HÆc eadem, cùm videret quodam tempore ceruici Comitiſſæ Campaniæ, dominæ Blancæ, quæ monaſterium dictum fundauerat, cum gladio Angelum imminere, cum lacrymis Domino ſupplicauit, vt Comitiſſę parceret, & correctionis inducias

daret. Cui Dominus: Diffinitiua, inquit, ſententia lata eſt, eam mori oportere, vel te morituram, ictum gladij ferientis excipere. Et illa: Felix, inquit, mors qua Comitiſſa ſententiam damnationis euadat, &
Phil. 1. ego cupiens diſſolui, & eſſe cum Chriſto, ab incolatu miſeræ carnis abſoluar. Nec mora, poſt hæc verba decumbens, ad potiora tranſiuit. Et quid in hoc fa-
Io. 15. cto, niſi illud Chriſti maioris charitatis exemplum?

Quilibet in ſtudendo maneat in limine veræ fidei ſanctæ Romanæ Eccleſiæ:
Capitulum XLVII.

Vnius patriæ clauduntur limine.

1. ET in hoc vnitas Eccleſiæ, & integritas fidei deſignatur. Vt enim dicit ſponſus
Cant. 6. in Canticis. Vna eſt columba mea, Eccleſiam ſine vllo infidelitatis felle conteſtans: quam ſine macula ſordis in ſce-
Eph. 5. lere, & ſine duplicitatis ruga Paulus affirmat. Sicut
Ibid. 4. enim vnus Deus & pater omnium: ſic vna fides, & & vnum baptiſma in ſinu matris eccleſię miniſtratur. Ab hac igitur teſtatiſsima veritate quicunque exciderunt, turpiter ſeipſos à militante inferius eccleſia, numero: & à ſuperius triumphante, merito præciderunt. Vnde Hieremias conqueſtus pro populo Iſraël, dixit: Eramus incredibiles ad Dominum Deum noſtrum, & diſsipati receſsimus, ne audiremus legem aut vocem ipſius. Ideo adhæſerunt nobis multa mala, & maledictiones quas conſtituit Dominus Moyſi. Et hoc idem ſapiens in Eccleſiaſtico dicit. In gente incredibili exardeſcet ira Dei. Tales ſunt qui tunicam illam Domini inconſutilem, ſignificantem fidei vnitatem, quam milites crucifi-

Baruch 1 ſed more Patrum citatur. Hieremiæ cuius Baruch fuit ſcriba idem facit Vitria hiſt. Or. c. 78.
Eccli 16.

gentes

gentes ſcindere noluerunt, paſsim lacerare contendunt.

De Ario qui ſcidit tunicam Christi.

VNde in Eccleſiaſtica hiſtoria reperitur, quod cùm Dominus noſter Ieſus Chriſtus apparuiſſet cuidam Epiſcopo † ſciſſa tunica, & quæſiuiſſet Epiſcopus cùm lacrymis, quis hoc feciſſet, reſpondit Dominus: Arius hoc fecit. Nec mirum, quia inter omnes hæreticos, excepto Manichæo, nullus eam crudelius ſcidiſſe putatur. †*Is erat Petrus Alexandrinus.*

De Guillelmo Cornelio hæretico in vrbe Antuerpiana, eiuſq; hæreſi & cadauere combuſto per Epiſcopum Cameracenſem.

SEd & quidam noſtro tempore in vrbe Antuerpienſi Brabantiæ ſuper maritima, Guillelmus Cornelius nomine, hæreſi ſupra modum irrationabili ſcindere Dominicam fidei tunicam eſt conatus. Hic quidem in hypocriſi & ſimulatione diutiùs conuerſatus, præbendæ beneficium, quaſi ſub prætextu perfectæ paupertatis, dimiſit: & tamē luxurię totus erat deditus. Dicebat autem: ſicut rubiginem igne, ſic omne peccatum paupertate cōſumi, & ante Dei oculos adnullari. Meliorem eſſe publicam meretricem pauperem, quàm aliquem *caſtum, perfectiſsimè continentē, aliquid in ſui ſubſidium retinētē; & propter hoc omnes prorſus religioſos eſſe dānatos. Quod autem dicebat pauperi luxuriā nō eſſe peccatū, maxima erat blaſphemia, quaſi eſſe vellet iniuſtior iuſtiſsim⁹ Deus illis, quib⁹ ipſe pręcepit: Nō miſereberis in iudicio pauperis. De illo autem certiſſima relatione didicimus, quòd cùm defuncto eo, atq; in eccleſia beatæ Virginis cùm honore ſepulto, *Exod. 23* *al. iuſtum

quidam die tertia eandem eccleſiam introiſſet, vidit corporalibus oculis ſepulchrum prædicti VVillelmi Cornelij vacuum & apertum, manifeſtiſsima ſignificatione præſagiens futuræ damnationis euentum. Nam poſt annos quatuor cognita, denudataque ac probata nequiſsima hęreſis illius malitia, per venerabilem patrem noſtrum Nicolaum Cameracenſem Epiſcopum cadauer eius de ſepulchro, quaſi
Iſa.14. ſtirps inutilis, ſecundùm Iſaiam, loquentem de Nabuchodonoſor, proiectum eſt & combuſtum.

Concl. VNius ergo eccleſię quæ Romana & catholica dicitur, vnius veræ fidei claudaris limine: ne
Mat.25. tibi clauſo oſtio, cum fatuis virginibus excludaris à
Nũ 16. ſponſo: & in ſeditione Chore à flammis vltricibus deuoreris.

Quòd modus pius habendus ſit in ſtudio ſcripturarum. Cap. XLVIII.

Non tranſgrediuntur terminos conſtitutos.

1. *In cõcionibus vitandæ ſunt ſubtiles quæſtiones.*

TErminus conſtitutus, dicitur pius modus intelligentię ſcripturarum. Hunc modum ante baptiſma Auguſtinus adhuc mũdi philoſophus ignorabat: * quoniam tumẽs inani philoſophia, volebat humana ratione comprehendere, quod pia mẽs viuacitate fidei nititur apprehendere. Multum enim & grauiter reprehendi ſunt, qui quæſtionibus vel prædicationibus difficillimis & ſuperuacuis ab intellectu, perturbant potius, quàm inſtruunt auditores. Contra tales Dominus per Moyſen in libro numeri præcepit, di-

ms.5.qũ. Aug.l.3. confeſ.c.5. & l.7 c. 7.8.et 9.

pit, dicens: Quando congregandus eſt populus, ſimplex erit tubarum clangor. Quod Salomon videtur exponere in prouerbijs, dicens: Doctrina prudentium facilis. Et Eccleſiaſticus: Non abſcondas ſapientiam † in doctrina eius. Propter hoc Iſaias de bonis prædicatoribus vel doctoribus prædicit, inquiens: Conflabunt gladios ſuos in vomeres, & lanceas ſuas in falces. Quid per gladios, niſi acutæ quæſtiones in diſputationibus intelligitur? Et quid per lãceas niſi verba prædicantiũ in ſublimitate ſermonis? Quæ quidem in vomeres & in falces bene conflamus; quando ad aptitudinem intelligentiæ audientium diſputationes, vel prædicationes ſalubriter ordinamus. Tali vomere, ſicut dicitur in libro Iudicum, percuſsit Samgar ſexcentos, & Sampſon in mandibula aſinæ Philiſtinorum mille proſtrauit. Paulus in lege doctiſsimus præcepit prædicare non in ſapientia verbi, vt non euacuetur crux Chriſti; Sed complacuit, inquit, Deo, per ſtultitiam prędicationis ſaluos facere credentes.

Nu. 10. *pro. 14.* *eccli. 4.* *vbi tex. habet, in decore eius.* *Iſa. 2.* *Iud. 3.* *ibid. 15.* *Act. 22.* *1. Cor. 1.*

Contra docentes & diſcentes curioſa ex Seneca.

AVdi quid de doctoribus curioſis Philoſophus ſentiat. Quemadmodum, inquit, rerum omnium, ſic quoque litterarum intemperentia laboramus; nec vitæ, ſed ſcholæ diſcimus. Nullos plus mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui philoſophiam, velut quoddam artificium didicerunt; ſcilicet vt qualiter viuendum ſit præcipiant. Et quidem neceſſe eſt ad alienam virtutem exercendam, vt quis exerceat & ſuam. Stude certis & bonis moribus, non quęſtionibus quę finem non habent. Studeas non multa legendo percurrere, ſed quæ vtilia tantum. Faſtidientis ſtomachi eſt multa deguſtare,

Sen. ep. 107. *ep. 109.* *ep. 118.* *epiſt. 2.*

quæ ybi varia ſunt & diuerſa, inquinant, non alunt.
ep. ex or. pro di-uerti. Probatos itaque ſemper lege, &, ſi quando ad alios * diuertere libuerit, ad priores redi. Ex pluribus quæ legis, aliquid apprehendas hodiernum. Solet enim cautus miles in aliena caſtra tranſire, non tanquam transfuga: ſed velut explorator. Dandum eſt
ep. 15. aliquod interuallum animo, non vt reſoluatur, ſed vt remittatur.] Arcus non remiſſus, aut frangitur,
ep. 83. aut molleſcit. Ocium tamen ſine litteris mors eſt, & viui hominis ſepultura. Non multum autem re-
ep. 73. fert vtrũ omittas ſtudiũ, an intermittas: ſed eorum more quæ intenſa diſsiliunt, vſque ad initia ſua recurrit, quod à continuatione diſceſsit.} Vocamus autem continuum continentiæ vel temperantiæ, moderamen, vt fatiſcendo non conſumat ingenium, ſed conſummet. Non ſemper in actu ſis, ſed interdum animo tuo requiem dato; ſed & requies ipſa plena ſit ſapientiæ ſtudijs, & cogitationibus bonis.
apud Sen. de 4. vir. c. 1. Prudens enim nunquam ocio marcet. Animum aliquando remiſſum habet, nunquam ſolutum. Sa-
ep. 16. pientia animum format & fabricat, vitam diſponit, actiones regit, agenda & omittenda demonſtrat. Sedet ad gubernaculum, & per ancipitia fluctuãtiũ
de 4. vir. c. 1. dirigit curſum, accelerat tarda, perplexa expedit, exæquat ardua, infima leuat, dura temperat, aſpera
ep. 60. mollit. Cogita hunc eſſe ſapientiæ effectum, gaudij qualitatem. Gaudium hoc non noſcitur niſi ex virtutum conſcientia, & vita pura. Puritas enim men-
de 4. vir. c. 1. tis ex paruis magna exiſtimat, ex apertis obſcura, ex proximis remota, ex partibus tota. Non te moueat dicentis authoritas, nec quis: ſed quid dicat intẽdito. Id quære quod potes inuenire: id diſce quod potes ſcire: id opta quod optari coram bonis poteſt. Non quã multis, ſed qualibus placeas cogita. Ne altiori rei te imponas, in qua tibi ſtanti tremẽdum, aſ-
ep. 20. cendenti cadendũ ſit. Hortor vt philoſophiã in præ-

cordia

cordia * tua demittas, & experimentum profectus *or. iusus* tui capias, non oratione, nec ſcripto: ſed animi firmitate, cupiditatum diminutione. Verba rebus proba: facere docet vera philoſophia, non dicere tantum. Maximum hoc eſt, & officium ſapientiæ & indicium: vt verbis opera concordent, vt ipſe vbique animus par ſibi, idemque ſit. Quid te torques in illa quæſtione & * maceras, quam ſubtilius *ep. 50. reſt. ex* eſt & melius contempſiſſe, quàm ſoluere.] nihil in- *or. pro* conſideratius, nihil ſtultius, quàm quæſtionibus & *laceras.* rebus animum occupare, quas nec ſcire vtile eſt, nec honeſtum experiri. Moueat te quæſtio honeſta moribus, cogitationibus pacis accommoda, ſpeculationis diuinæ terminos non excedens. Impoſſibile multum, & indignum eſt, attingere velle ſummum principium, cùm ipſa naturalium rerum principia in omni arte agitari probatione non ſuſtinent. Habet & ipſa naturæ ratio metas ſuas, habet & fines qui ſoli naturæ Deo noti ſunt & aperti.

Profundas quæſtiones vitandas docet ex quadam relatione de ſancto Auguſtino.

3.

QVid te inflas humana ſuperbia? Quò tenderis? Quò aſſurgis fortius, tantò turpius conquaſſaris. Audi quid de beato Auguſtino S. Voluſianus in laude mirabili teſtatur, dicens: In alijs ſacerdotibus per mundum quolnodocunque toleratur inſcitia, id eſt ignorantia: cùm autem ad Auguſtinu ventum fuerit legi Dei deeſſe creditur, quicquid eum contigerit ignorare.] Quid autem tam magnifico viro ſuper profunditate ſermonis, & arduarum rerum diſputatione contigerit; audiamus. Inter miracula quædam beati Auguſtini tale quid de eo reperitur. Eo in tempore quo beatus

ms. p. 's. 2. imp. Audi illum de quo b. Voluſianus. Voluſ. ep. 2. inter epiſt. Auguſtini.

beatus Auguſtinus librum de Trinitate compoſuit, illi tale miraculum Deus oſtendit. Hipponenſis ciuitas nobilis, in qua beatus Auguſtinus Epiſcopatum adminiſtrabat, ſuper littus maris pulcherrimè ſita erat. Beatus autem Auguſtinus in conſuetudine habebat, vt poſt diurnum ſtudium ac laborem, veſpere ſuper littus maris, ſequentibus à longè Epiſcopis & clericis qui eum pro conſilio & negotio vniuerſalis eccleſiæ frequentabant, ſolus antecedens deambularet; ne ſcilicet eius contemplationem aut ſtudium colloquentium fabulatio impediret. Cùm ergo ſic ſolus vice quadam incederet, puerulum miræ pulchritudinis ſuper littus maris ſedentem inuenit, qui facta in terra foſſa paruula, ſicut pueri in plateis ludentes ſolent, cochleari argenteo aquam de mari hauriebat, & in illam foſſam paruulam effundebat. Quem vt beatus Auguſtinus ita ſerioſè ſedentem vidit, pedem mox preſſit & ſtetit. Procedenſque inde, puerum ſalutat, & inquirit quid agat. Et puer † cum magno ſerio reſpondens. Volo, inquit, totum mare iſtud exhaurire, & iſti foſſæ ſi poſſum infundere. Quo reſponſo, quaſi puerili vir ſanctus in riſum decentiſsimum concitatus, reſpondit. Et quomodo, inquit, ô bone puer hoc poteris? Ingens mare eſt, paruum cochlear quo exhauris, parua etiam foſſa in quam infundis. Et mox puer; Poſsibilius, inquit, mihi eſt hoc facere quod intendo, quàm te implere quod cogitas. Ad hoc b. Auguſtinus mirabiliter ſtupefactus, quid hoc eſſet interrogat. Et puer. Cogitatu ait voluis, & æſtimas volumine breui concludere, quid ſit illud indiuiduæ Trinitatis inexplicabile ſacramentum. Et hoc quidem antequam poſsis, iſti foſſæ pai uulæ potiùs totius maris vndas infundam. Hæc dicens puer, repente diſparuit. Beatus ergo Auguſtinuſ Chriſtum in facto glorificans, quàm verum puer dixerat, mox

Nouerit lector hæc non eſſe ſolidæ veritatis, & eorũ cenſurationem videat in Molano li. 2. de pict. cap. 36.

† i. valde ſerio.

mox aduertit.

De eadem re ex ipſo Auguſtino.

VIde ergo quid ipſe glorioſiſimus Auguſtinus huic rei conſonum in libro de baptiſmo loquatur paruulorum; Vbi, inquit, de re obſcuriſsima diſputatur, non adiuuantibus diuinarum ſcripturarum certis clariſque documentis, cohibere ſe debet humana præſumptio. Sine diſpendio enim promiſſę ſalutis multa poſſumus ignorare] Scrutandę ſunt tamen diuinæ ſcripturæ, nec earum ſuperficie debemus eſſe contenti, quæ ad exercitationem noſtram ita modificatæ ſunt, vt intus ſemper * penetrari velint. Et vide quid dicat idem beatiſsimus Auguſtinus in libro de opere monachorum, ad illos qui ſine ædificatione fidelium ſcripturis ſacris inſudant: Conferamus, inquit, cum fratribus qui ad nos ab æſtu ſeculi veniunt fatigati: alloquamur eos, cõſolemur, exhortemur, prouocemus eos, ædificemus in eis, ſi quid in vita eorum pro gradu ſuo deeſſe proſpicimus. Talia opera ſi non facimus, periculosè à Domino ipſa ſpiritualia alimenta ſuſcipimus.] 4.

Aug. l. de bap. par. qui et in ſcribitur de pec. merit. et remiſ. l. 2. c. vlt.

mſb. ter. imp præſentari. 2 imp. præſentare O.

Aug. l. de opere mona. c. 4.

De Simone Tornacenſi, doctore Pariſienſi ſuperbo et incontinente, qui Poſt blaſphemiam mirabiliter à Deo percuſſus eſt.

QVàm vera autem & quàm efficax ſit illa ſententia Iſaiæ: Confundentur omnes plectentes & texentes ſubtilia, exemplo euidentiſsimo ſub noſtro ferè tempore videamus. Magiſter Simon de Tornaco Pariſijs in Theologia regebat, & erat excellens ille ſuo tempore; ſed contra decentiam talis 5. *Iſa. 19.*

officij

officij ſupra modum incontinens & ſuperbus. Hic, cùm ſuper omnes doctores ciuitatis auditores haberet, & in ſchola coram omnibus de humilitate altiſsimæ doctrinæ Chriſti, quæſtionem, diſputatione præhabita, terminaret, in fine tandem, datus in reprobum ſenſum in execrãda contra Chriſtum blaſphemiæ verba prorupit. Tres ſunt inquit qui mundum ſectis ſuis & dogmatibus ſubiugarunt: Moyſes *, Ieſus, & Machometus. Moyſes primò Iudaicum populum infatuauit. Secundò Ieſus Chriſtus à ſuo nomine Chriſtianos. Tertiò Gentilem populum Machometus. Nec mora, euerſis oculis pro humana voce mugitũ emiſit, & epilepſia ſtatim eliſus in terram, die tertio eiuſdem morbi vindictam accepit. Plaga ergo inſanabili eum percuſsit omnipotens, & omni ſcientia, vſque ad prima litterarum elementa priuauit, & grauiori quidem in anima cum hac plaga percuſſus eſt: cùm vſque in diem mortis ſuæ quaſi mutus, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & in luxuriæ fœditate permanſit. Et vide ſupremę admirationis miraculum. Aleydem fornicariam concubinam ſuam nominare poterat, & ſciebat. Boëtium verò de Trinitate qui iuxta eum ad ſpectaculum ponebatur, quem olim † corde tenus ſcierat, poſt inditam plagam, nec nominare nouerat, nec valebat.

2. imp. Chriſtus & infra.

Pſa. 48. Simile eſt exẽp. in Cæſar l. 1. c. 14. de quodã Leonio. 1. memoriter Gal. parœur.

Concl. pro 22. Non ergo tranſgrediaris terminos conſtitutos ſed pium modum ſemper habeas in ſcripturis.

Quòd prædicatione ſcripturarum, fidelium animæ ad vitæ perfectionem prouocãtur.

Capitulum XLIX.

Gaudent plauſu & tinnitu æris.

Æris

AEris natura ſonora eſt, & in ea prædicationis ſonoritas deſignatur. 1.
Vnde Iſaię pręcepit Dominus. Clama in fortitudine, quaſi tuba exalta vocem tuam. Tubam hic ductilem intelligimus, quæ ex ære vel argento fiebat, ſecundum pręceptū Moyſi. Quæ etiam dicitur iubilea: quia talibus vtebantur in feſtis et Neomenijs ſacerdotes. Per has prædicatores verbi Dei rectiſsime figurantur, quorum vox quaſi tuba vehemens, nunc terret impios, nunc iuſtos ad reſiſtendum hoſtibus exhortatur: hinc exemplis debiles roborat, hinc alios in tribulationibus conſolatur, nunc dulciter congaudet pijs, nunc mærens de malorum interritu querulatur. Et notandum quod in textu duo ponuntur in quibus gaudent apes: plauſus pariter & tinnitus. Plauſus ſecundum pſalmiſtam manibus fit, qui dicit: Omnes gentes plaudite manibus. Et ſignat boni operis cum virtute conamen, quod prædicationis tinnitui ſociatum, mirum reddit fidelium apum auribus modulamen. Ad plauſum igitur boni operis, & tinnitum prædicationis gaudeant fideles apes, & eorum modulamine ad vitæ perfectionem, & cæleſtis patriæ deſiderium prouocentur.

Iſa. 58. *Nū. 10.* *ibid. & leuit. 25* *Pſa. 46.*

De virgine quæ Cantiprati ex deuotionis ardore obijt in concione.

EXempli gratia quiddā referā, quod multis valuit ad incitamētū virtutis. Erat in Galliæ partibus* mihi notus &*carus prędicator quidā, Ioānes nomine, cognomēto Polinus. Hic tunc quidem quādo iſtud accidit, erat canonicus regularis in monaſterio de Eſſoines, ſed poſtea ad ordinē Prędicator in quo verbum Dei non eſſet alligatum, deuota mēte trāſiuit. Hic iuxta Cameracenſem vrbē in monaſterio 2.

ms. p. b. triaimp. vir. ter. imp. clarus. *2. Tim. 2*

naſterio religioſiſsimo ac deuoto Cantipratenſi, in choro canonicorum regularium, præſentibus Beghinis multis cum populo, in feſto Apoſtolorum Philippi & Iacobi prædicabat. Cumque illud ver-
Io.15. bum: Qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum, haberet in manibus, & illi crebris verſationibus miris modis inſiſteret. Virgo quædam anicula feruentiſsima ſpiritu, cœpit primò intra ſe fremere præ nimio deuotionis ardore, & concuti omnibus membris ſuis. Sed cum ter aut quater aliquamdiu reprimeretur circunſedentium pulſibus ſociarum, tandem vbi prædicator inſeparabilem mixturā exprimeret, quaſi vini & aquę, animę bea-
Iob 32. tę cum Deo, ſpiritus eius, quaſi muſtum abſq; ſpiraculo, lagunculam cordis eius cum valida effuſione ſanguinis & clamore diſrupit, & in conſpectu om-
Eccli 11. nium exſpirauit. Ecce breuis in volatilibus apis qualiter ad prædicationis ſonoræ tinnitum gauiſa eſt.
Mat.25. Nec ſe poſtea triſtibus miſcuit, quæ gaudium intrās
Cant.8. Domini, innixa ſuper dilectum, ſuauiter requieſcit.

De torneamentorum dementia.

3. HAbet & diabolus tinnitus & luſores ſuos, quorum applauſu ſerui eius & ſubditi gaudent. Vnum horum genus eſt, torneamentis milites aut ſatellites dediti. Iſti adeo fidelibus populis, & plebeię multitudini maximè, nociui ſunt, vt dānabilibus, & intolerabilibus expenſis eorum vix vlla copia terrarum ſufficiat. Exheredantur diuites ruſtici, ciues vrbium deuaſtantur, expoliantur pauperes, & vix eis relinquitur fruſtum panis. Et hoc totum fit, vt tinnitu applaudentium hiſtrionum longè late-
Pſal.9. que nomē probi militis deferatur. Et certè perit no-
obijt in men eorū cum ſonitu, quādo vocū ſtrepitus pertrā-
Aegypto ſiuit. Quid habet in tali laude prob⁹ miles equo Bay-
1250. Meyer⁹ ardo magis? Guillelmus de Barris noſtro tempore miles

miles optimus dictus eſt. Inſonuit nomen eius dum vixit, iam ipſo mortuo non auditur, Beyardus verò equus tempore Caroli viguit, quingentis & eò amplius iam elapſis annis mortuus eſt, & adhuc eius fama ſupereſt. Bucephalus equus magni Alexandri, Regis Macedonum, ob honorem ſui, mortuus meruit vt ex nomine ſuo ciuitas Bucephalis conſtrueretur. Et tu miles, tu ſatelles, probitate tua quid ſimile meruiſti?

De ferali quodam torneamento iuxta Nuſſiam ſiue Nouesium inſtituto.

AVdi quid noſtro tempore geſtum ſit teſte tota Theutonia. Anno circiter ab incarnatione Domini M. CC. XLIII. iuxta Nuſsiam ſuper Rhenum oppidum nobile, ad torneamentum multi nobiles, Duces, Comites, Barones ac milites congregati ſunt. Superuenit quidam frater Bernardus de ordine Prędicatorum cum ſocio, rogauit ſuppliciter & quaſi cum lacrymis, vt ſibi parcerent, & ab inani propoſito deſiſterent, compaterenturque Chriſtianitati, & afflictæ matri eccleſiæ, quæ illo tempore in Hungaria, Quionia, & Polonia à Tartaris miſerabiliter vaſtabatur. At cum multi eſſent, qui ad preces eius libentiùs deſtitiſſent, quidam Comes de Caſtris * dictus, ſubſannauit fratrem, & conſentientes eidem, turmiſque militum congregatis, ferale illud torneamentum infeliciſsimus inchoauit. Mane autem eiuſdem diei, vt à pluribus ferebatur, quaſi gleba ingens & lata ſuper aëra videbatur, & circa glebam ac ſupra, quaſi coruini generis volucres crocitando diutiùs volitare. Nec credo aliud quàm dæmones has fuiſſe, qui futuri mali * prodigium hoc dederunt. Nec mora, cùm torneamentum hoc fieret, milites ac ſatellites in tanta ſtrage & in tanta multitudine, plurimi 4.

2. imp. add. alias de Marka.

msp. add prælij. s. præſcij.

rimi in mortem, nonulli in veſaniam, pleriquè e-tiam in languores perpetuos ceciderunt, vt nullus ambigeret ludum hunc, non tantùm hominum, ſed veriſsimè vltione diuina, dæmonum extitiſſe. Omnes verò mortui vſque ad trecentos ſexaginta ſeptem computati ſunt. Inter quos etiam primus mortuus dicitur Comes ille de Caſtris, qui dicto fratri Prædicatori contumaciter contradixit. Sub eadem nocte quò die hæc facta ſunt, in ſpeciebus militum armatorum iuxta villam Brabãtię quę Ijska maior dicitur, congregationes fieri à dæmonibus, presbytero villæ teſte, cognouim⁹: & hoc credo in ſignum lætitiæ tanti mali.

videtur eſſe Iiſſchā inter Louaniū & Bruxellam.

Viſio de nobili quodam damnato qui torneamentis & luxuriæ fuerat deditus.

5\. FVit & in Theutoniæ partibus, ſicut à fratre ordinis Prædicatorum audiuimus qui illius terræ incola fuit, miles quidam potens, torneamentis mirè deditus; mortuus eſt autem miſerabiliter ſicut vixit. Reliquit autem vxorem deuotam valdè & ſanctam, quæ mortuo marito, vt ipſamet Magiſtro Alberto, fratri ordinis Prædicatorum, cum fletu magno narrauit, & ipſe mihi, rapta eſt, inquam, ad exceſſum mẽtis, & vidit circa animam viri ſui dęmones in magna multitudine congregatos. Dixitque vnus ceteris eminẽtior ad conſortes: Ponite caligas in pedibus eius, quarum ſpicula penetrent à plantis pedum vſque ad cerebrũ. Hinc eum lorica induite, cuius ſpicula ante & retro totum corpus penetrent: Hinc galeam capiti eius imponite, cuius ſimiliter ſpicula deſcendendo tranſeant vſque ad plantas: Hinc ſcutum collo eius immittite, cuius pondere membris omnibus conquaſſetur. Hæc omnia, cùm ad iuſ-

ſum principis dæmonum in animam miſeram complerentur, dixit iterato dæmonibus. Conſuetudo iſtius erat, vt poſt torneamenta balneis foueretur, & poſt balnea deponeretur in lectum, & iuxta eum puella tenerior, cuius complexibus & coitu fruebatur: his omnibus aptate ſimilia. Nec mora, flammis balnearibus anima cruciata, in lectum candentem ferreum deponitur, & iuxta eam bufo terribilibus oculis ad magnitudinem & longitudinem lecti eius, cuius complexu, contactu, vel oſculis adeo exhauſta eſt, vt magis eam bufonis illius horribilis quàm armorum prædictorum terribilium, balnei, vel lecti vexatio cruciaret. Heu quàm digna pœna ſit talium. Illa autem beata mulier quæ hæc diſpenpenſante deo de anima mariti ſui vidit, omnibus diebus vitæ ſuæ, ex recordatione viſionis adeo afflicta fuit, vt nullus poſſet ambigere, qui eam antea cognouiſſet, quin illa ſupra id quod credi poſſet, cordis incommodo vexaretur.

De alio milite in torneamentis occiſo apparente.

6.

Vidi conſobrinam patris mei, mulierem annorum centum* triginta. Hæc, in villa in qua nata erat, Leeuves ſcilicet iuxta Bruxellam in Brabantia, factum huiuſmodi accidiſſe ſuo tempore referebat. In hac villa ſexaginta milites arma portantes ſparſim per parochiam morabantur, vbi vix vnus eſt modo. Hi omnes cùm alijs militibus circumiacentium regionum, ſine vllo armorum præſidio, exceptis lanceis, ſcuto, & galea, induti tantum plicata linea tunica, torneamenta frequentius faciebant. Et contigit quadam vice, ſicut frequenter ſolebat, vt in congreſſu comparis miles quidam, clypeo malè protectus, in corde

ms. p. omi. triginta.

lancea

lancea feriretur. Cum graui igitur luctu ad domum propriam corpus exanime ſic delatum, in locello componitur. Excubias verò facientibus parentibus & amicis, fit nocte media circa corpus mira confuſio. Poſt horam autem egreſſo famulo, & miſſo pro negotio prope villam, obuius ei in equo nigro factus eſt miles occiſus, qui dixit illi: Aſcende retro me, & feram te ad locũ quo mitteris prope villam. Territus autẽ famulus, vt iuſſus eſt aſcẽdit. Et cum brachijs teneret ſe ad latera ſedentis in equo, & neſcius, manu vuluus lateris tetigiſſet, dixit miles: Fortius infige manum vulneri, & extrahe ferrum lãceę qua percuſſus fui. Tremebundus igitur famulus, fecit quod iuſſus eſt. Ad locum autem quo tranſmiſſus erat, famulo veniente, dixit miles. Deſcende & occiſori meo ſpecialiter dicas, & alijs omnibus, quibus vis, vt veniant ad talem locum, & videant diuinum iudicium de me factum: & in ſignum quòd me veraciter videris, ferrum lanceæ oſtendas eis. Mane ergo facto, famulus ea quæ iuſſus eſt fecit. Et cùm ventum eſſet ad locum, vbi venire mandauerat cum alijs occiſorem, inueuerunt coruorum & miluorum multitudinem infinitam, qui validis morſibus cadauer miſerabile diſcerpſerunt.

Quomodo iam dicta fieri potuerint.

7. SEd hic fortè quęrendum èſt: Quomodo occiſus reſurgere, viuere, loqui, & equitare dicatur. Et reſpo idemus, quòd in vita beati Benedicti abbatis aſſertio S. Gregorij Papæ ſufficiat, vbi dicit piſtoris mortui corpus de tumulo ſurrexiſſe, & reuersũ ad propria, ad pinsẽdum familiam excitaſſe. Poſſumus tamen, ſaluo iudicio meliori, probabilem ſatis reddere rationem. Manente adhuc mortui corporis organiſmo, velut veſtem homo, corpus organiſatum

In dial. Greg. nõ habetur.

sum

tum poteſt diabolus ſubintrare, & ad voces ac verba fauces reformare, arteriaſque ad motum membrorum reuocare. Non in longum tamen hoc poteſt, quia naturam corporis fluxibilem ſine anima vegetabili in robur debitum conſeruare nō poteſt, quin adlentato humore citius corrumpatur.

De ludo teſſerarum.

Eſt & aliud genus ludorum, plenum vanitate ſub ſole. Sunt enim luſores teſſerarum qui adeo nocui ſunt mundo, vt vix aliquid illis nequius reputetur. Hoc ludo pauperes nudi fiunt, mendici diuites, nobiles ingrati, & ſuis ruſticis viliores. Ex teſſerarum autē ludo deſperatiſsimi homines fiunt, ſicut fures, raptores, & homicidæ. Aſſueti talibus, de facili non deſiſtunt. Ardor tantus ineſt luſoribus, vt omnem verecundiam perdant, vſque ad verenda nudati. 8.

De his terribile exemp. refert Cæſar. l. 5. c. 34

De Iudæo & Chriſtiano luſoribus à Deo punitis.

Fvi in quadā villa Campaniæ vbi Iudæus cum Chriſtiano in ſacra nocte paraſceues in teſſerarum ludo conſedit. Cumque Iudæus multam pecuniam perderet, & ex hoc impatiētius turbaretur, tandem in Chriſtum retorquens iniuriam, blaſphemauit. Et mox cum ad iactandum haſardum teſſeras collegiſſet manus eius cum teſſeris fit contracta. Qui reprobo furore ſuccenſus, cum ipſa contracta manu menſam luſoriam percutere niteretur, iterato in Chriſtum & matrem eius blaſphemiam turpiſsimam euomens, ſtatim, euerſis terribiliter oculis, cecidit & expirauit. Chriſtianus verò colluſor illius pauore nimio in amentiam verſus, elanguit: 9.

& vitam miſeram dira morte finiuit.

De iuuenibus Louanij in cellario ludentibus.

10. IN Brabantiæ partibus, vrbe Louanio, ciuem vidimus generoſum & bonum, qui in nocte ſancta paraſceues ad matutinas ſurgens, tranſibat ante cellarium in platea, in quo perditiſsimi adoleſcentes ad ludum teſſerarum ſedentes, blaſphemijs & iuramentis inuicem contendebant. Tranſiens autẽ ciuis, inuenit homines plateæ ante cellarium, qui cum magno murmure plangebant hominem quẽdam ignotum miſerabiliter plagatum, & ſanguine cruentatum. Qui, cùm quæreret auctorem læſionis tantæ quis eſſet, reſponderunt. Iſti, inquiunt, iuuenes qui hîc in cellario ad teſſeras ludunt. Mox igitur ingreſſus ciuis improperat ludentibus tali nocte, & eos duris verbis interrogat, cur hominem ignotum ingreſſum ad eos tam crudeliter verberaſſent. Attoniti autem iuuenes, negant aliquem ad eos intraſſe poſtquam conſederant: nullum verò ab eis, vel verbo vel verbere laceſsitum. Et mox cum ciue ſurgentes, omnes quærunt hominẽ cruentatum, nec inueniunt. Conuerſi itaque ſinguli ad ſeipſos, animaduertunt iuramentis ſuis terribilibus rurſum Chriſtum dominum contumelijs affectum, rurſum improperijs cruciatum. Hæc cùm mihi frater Ordinis Prædicatorum ſub dubio retuliſſet, ego ipſe in dictam vrbem perueniens, interrogaui de viro, inueni hominem, quæſiui rei veritatem. Sub præſtito iuramento narrauit ille vt ſcripſimus: & addidit, quòd Dominus domus in cuius cellario luſores ſederant, in dicto facto tanta contritione permotus eſt, vt mediante ciue illo qui hæc narrauit, cũ vxore omnia bona diuideret, & quæ per vſuram rapuerat, iniuriatis reſtitueret, & vitam ſuam *beato fine terminaret.

ms. p. s. 2. imp. beatiſsimè.
ms. b. bono fine.

De lu-

De luſore præ deſperatione contra Deum ſagittante.

11. FRater quidam Ordinis Prædicatorum, bonus quoque & veridicus narrauit mihi, quòd quidã ludo teſſerarum nudatus adeò † deſperatus eſt: vt arrepto arcu, ſagittam ſurſum in aëre iaceret, quaſi ipſum cæli Dominum percuſſurus. Et mox ſagitta reuerſa ante faciem iacientis, ſanguine recẽti totaliter infecta reperta eſt. Qui mox * in maximis lacrymis reſolutus, fratrem qui mihi hæc narrauit, ad duo milliaria quæſitum, inuenit, & confeſſus, vitam ſuam cum mira pœnitentia ac deuotione correxit.

Phraſis eſt Gallica, Latinè dixeris deſperauit.
ms. p.s. 2. imp. irremediabilibus.

De choreis vitandis.

12. EST & tertium, chorizantium ſcilicet ludorum genus. Quod quàm nociuum ſit, in libro de ciuitate Dei beatus Auguſtinus inſinuat, vbi narrat. Naſicam Scipionem Romanorum nobiliſsimum ducem ſubſellia de theatro ſuſtuliſſe, ne Romani qui de nouo triumphauerant in bello contra Carthaginem diu inimicam Imperij, choreis & ludis Veneris dediti, vacare poſſent, & per hoc effeminati inuiderent * alterutris: & ceſſantibus bellis extrinſecis, inteſtinis malis ad diſcordias mouerentur. Signũ * in chorizantibus eſt euidentiſsimè manifeſtum], quòd ad ſiniſtram circumeuntes, in qua parte hœdi maledicti ponentur, regnũ perdituri ſunt, quòd benedictis ad dexterã poſitis à iudice conferetur. Si autem ſecundum veridicã Auguſtini ſententiã, melius eſt Dominico vel feſto die arare, quàm [choreas ducere: & opus ſeruile, quòd eſt arare, mortale ſit feſto die, ergo multò grauius eſt choreas ducere, quàm arare. Excuſantur tamẽ in parte, ſed non in toto choreæ, quæ in nuptijs fideliũ fiunt:

Aug. l. 1 de ciuit. c. 30. 31. 32. et 33
ms. b. tria. imp. alterutrum.
ms. b. tert. imp. add. (damnationis.)
Mat. 25.
Aug. in pſ. 91.

 in quib-

Hinc ratio elicitur cur in primitijs ſacerdotũ tripudiandum non ſit.

in quibus ſolatium modeſti gaudij habere decet illos qui ad vitam laborioſi matrimonij conuenerũt. Vnde vulgariter dicitur: Virum dignum habere paruam nolam cum aurea cathena ſuſpenſam, qui infra annum de ſuſcepta vxore non doluerit. Et quidem, quanta mala in choreis eueniant mulieres expertæ nouerunt, tam ex viſu, quàm in auditu: tam in confabulationibus, quàm in complexibus.

De muliere choreis addicta infeliciter mortua.

13. IN villa quadam Brabantiæ (vt mihi frater ordinis Prædicatorum narrauit) mulier procax & vana erat, quæ in omni ferè feſto choreas coniungere conſueuerat. Et factum eſt vt iuuenibus viris ad ſaltum iuxta choream ludentibus, vni eorum pilam ferire conanti, baculus de manu ſambucalis euaderet, & dictam mulierem ducentem choream percuſſam in capite mox necaret. Hæc vt viderunt omnes confuſi ſunt, & corpus ad domum propriam detulerunt & in feretro poſuerunt. Præſbytero autem cum clericis dicturo vigilias veniente, ecce taurus nigerrimus, imò dæmon peſsimus, cũ mugitu accurrens, feretrum cum corpore deiecit, cornibuſque illud diſsipans membratim confodit: ita vt viſceribus hinc inde diſperſis, fœtor intollerabilis ſpargeretur. Fugientibus ergo cunctis, cadauer laceratum vſque in craſtinum, ſolum relinquitur, quovſque ſcilicet, euaporato fœtore, proximi eius intrare poſſent ad corpus, & ſublatum extra cœmiterium ſepelire.

De tri-

De tripudiantibus ſubmerſis.

IN Gallia iuxta Laudunum, ſicut à presbytero villæ percepimus, quidam chorizantes ſaltibus 14. ſuper pontem, diſrupto ſubitò ponte fortiſsimo, in aquis validis totaliter ſunt ſubmerſi.

De ſaltatrice ſubitò mortua.

VIdi & ego adhuc puer in choreis procacíſsimam ſaltatricem, quæ me præſente poſt choreas inſolenter cum adultero luctabatur, & cùm ceſſaſſet, ſubitanea morte percuſſa, miſerabiliter expirauit. 15.

De venationibus.

ESt & quartum ludorum illorum genus qui cũ auibus cæli & canibus terræ ludunt; quorum damnatio maximè in clericis manifeſta eſt, qui per vagationes ludorum talium, debitum Chriſto obſequium non exſoluunt. Sed & laicis nobilibus iſta damnabilia eſſe cognoſcas, ſi orationes quotidianas & miſſas neglexerint & ſpreuerint propter illa. 16. *Bar. 3. extra de cler. venator. per totũ.*

De muliere quæ ob peccatum viri venatoris monſtrum peperit caput habens canis venatici.

VNde cum à Treueri ciuitate cũ fratribus Prædicatoribus de Theutonia per Rhenum deſcéderem in Coloniam Agrippinam, & ab eis multa mirabilia diſcerem; inter cetera frater quidam narrauit, dicens: Fuit in Theutonia nobilis quidam venationibus in tantum deditus, vt* nullam ſaltem Dominico vel feſto die miſſam audiret, ſed ſemper venationibus intentus eſſet. Corripiebat autem eum frequentiùs vxor ſua deuota Deo, ſed ille quaſi muliebres monitus, non curabat. Accidit autem, 17. *mi. ſ b. tria. imo nullo.*

vt ipſa vxor, poſt multos partus editos, imprægnata, puerum pareret abortiuum, habentem caput canis venatici pendentibus auribus & porrectis. Confuſa ergo matre cum multis matronis nobilib⁹ quæ aſtabant, conſilium fuit omnium vt terra citius partus obrutus tegeretur. Veniens ergo à venatione maritus eius, quæſiuit quis puer eſſet, quem vxor peperiſſet. Diſsimulantibus autem omnibus cum pudore, inſtat miles extracto gladio, vt ei⁹ part⁹ oſtẽdatur. Et mox vxor, timore compulſa, eijci de terra iubet prolem in triſte ſpectaculum, mõſtruoſam, dicens: Ecce quàm manifeſto prodigio inſipientiam ſuam vindicauit omnipotens, qui nullum honorẽ diebus ſacris, nullam reuerentiam corporis Chriſti ſacramentis tribuiſti. Sed * vagis & vanis ludis venationum indiſcretis temporibus inſtitiſti. Hæc vt vidit nobilis, correxit ſe, & egit pœnitentiam de commiſsis.

ms. p. magis et vanis, ms. b. tria. imp magis vanis.

De milite qui venando in amentiam verſus, diſparuit.

18. ITem & quidam alius miles potentiſsimus, cùm multos ex ſubditis quotidie ſecũ vagare cogeret, & venationib⁹ inſudare: & per hoc plerique culturas agrorum & propria negotia dimittẽtes, ad paupertatẽ & inopiam cũ vxoribus & liberis deuenirẽt: accidit, vt vna dierũ cum priuata familia domus ſuæ, ipſe ingreſſus nemora, ferã impeteret, & agitãtibus canibus equo reſidẽs toto ſtudio ſequeretur. At cum nihil proficeret tota die, ſed ſemper ferã videret ante fugientẽ, in amentiam verſus, cũ ſuis omnibus feram de nocte ſecutus eſt: & ex illa die nullus hominum vidit aut ſciuit quid de eis factũ eſſet aut quo eueniſſẽt. Dixerunt nonnulli, & bene cre-
Num. 16 dimus, quòd ſicut Dathan & Abiron, hiſcente terra, viui abſorpti ſunt, & ad inferna tranſmiſſi.

De obſ-

De obſcœnis cantilenis & hiſtrionibus.

EST & quintum ludorum genus, quod diabolus in condemnationem multorum, modis diuerſiſsimis adinuenit. Quis enim dubitat obſcœnis & Venereis cantibus corda etiam religioſorum ac bonorum fidelium multoties permoueri? In iſtis eſt tinnitus dæmonum, & iſtis applaudunt vaniſsimi ſpectatores. Iſtis meritò coniuuguntur cum ſuis geſticulationibus, & verbis turpiſsimis, ac ſcurrilibus hiſtriones. Talibus dare, vt ait Auguſtinus, eſt dæmonibus ſacrificare. 19.

Aug. tract. 100. in Ioan.

Quàm damnoſa ſpectacula ex Seneca.

QVàm nociua ſunt talia, Philoſophus oſtendit, dicens: Nihil tam damnoſum bonis moribus, quàm in aliquo ſpectaculo reſidere. Tunc enim per voluptatem facilius vitia ſubrepunt, cùm eorum ſimilitudines aut exempla ſenſibus viſibiliter imprimuntur. Subducendus eſt ego populo tener animus, & parum tenax recti: quia vnum exemplum luxuriæ, aut alterius mali, multa mala facit.] 20.

Sen. ep. 7.

De tibicine infeliciter mortuo.

QVòd autem talibus applaudant dæmones, per generoſum & verè ſanctum virum Goſsuinũ, dominũ de Velpia, militẽ in ducatu Brabãtiæ veraciter accepi. Habebat ille, vt mihi retulit, famulum quendã nocturnæ cuſtodiæ deputatũ: qui obſcœnus nimis & lubricus, cõgregationes puellarũ ac iuuenũ tibia canẽs & fiſtulis faciebat. Hic cùm ſemel veſpere tibia caneret, et geſticulationib⁹ ac ſaltib⁹ cõcreparet, vidit dict⁹ miles manifeſtimè dæmonẽ cornutũ villoſũ, vibrãtib⁹ & igneis oculis ante tibicinẽ ſaltitare, 21.

Belg. Velpe.

& ſecundum motum illius motibus diuerſimodis congaudere. Hoc igitur cùm ſeruo dominus intimaſſet, & ille nollet deſiſtere à damnabili ludo, & maximè in prouocatione in obſcœnis carminibus puellarum, dimiſit eum ac repulit. Ille verò poſt paucos dies reproba morte percuſſus, vitam miſeram terminauit. Huius rei multo terribiliorẽ euentum, in huius libri vltimo capitulo, vbi agitur de
p. 4. inſidijs dæmonum, diligens lector inueniet.

Obſcœnas cantilenas componi à dæmonibus.

22. QVòd autem obſcœna carmina finguntur à dæmonibus, & perditorum mentibus immittũtur, quidam dæmon nequiſsimus, qui in Niuella, vrbe Brabãtiæ, puellam nobilem anno Domini M. CC.XVI. perſequebatur, manifeſtè populis audiẽtibus dixit. Cantum hunc celebrem de Martino, ego cum collega meo compoſui, & per diuerſas terras Galliæ & Theutoniæ * promulgaui. Erat autem cantus ille turpiſsimus, & plenus luxurioſis plauſibus.

ms. b. tert. imp. ſeminaui.

De ludis in excubijs defunctorum, & F. Prædicatorum contra eos diuinitus prædicare iuſſo.

23. ms. p. 1. 2. imp. omitt. ESt & ſextus alius tinnitus dæmonum damnabilis valde, & nociuus fideliũ animabus: [Ludus ſcilicet qui in defunctorum excubijs ſolet multipliciter exerceri.] De hoc fratrem quemdam Ordinis Prædicatorum narrantem audiui, cui accidit quod ſubiungo. Ad prædicandum venerat in quãdam villam, & aſcenderat ſolarium veſpere ad pauſandum. Et ecce in oppoſita domo duo perditi adoleſcentes ad funus defuncti conuenerãt, & obſcœnis va-

nis vacantes luſibus, vigilabant. Hoc vt vidit frater, & audiuit per oppoſitam feneſtram cui incumbebat, flere cœpit vberrimè, perditorum inſanias miſeratus. Nec mora, vbi ſe depoſuit ſuper lectum, vigilanti quidam aſtitit, dicens: Legatione fungor * pro animabus in purgatorio purificandis. Hæc enim mandant ſuis in derelictis poſſeſsionibus conſtitutis. Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me. Et mox fratri: Ex his, inquit, verbis cras tibi ſermonis thema ſuſcipies, & refelles ludos execrabiles quos vidiſti, & induces per contrarium homines, vt defunctorum amicorũ piè ſubueniant animabus. Nec diſtulit frater in craſtinum ſepulto corpore mortui, iniunctam legationem conuenientibus populis indicare, tantumque in illo ſermone profecit, vt omnes à minimo vſque ad maiorem ad tantam lacrymarum abundantiam commoueret, vt mirus feruor excitaretur in populo defunctis proximis ſubuenire, & ludos, quos prædiximus, execrabiles remouere.

ms. p. 1. 2. imp. animarum in purgatorio purgandarum.
Iob. 19.

ABominentur ergo Apes fidelium tinnitus diaboli, & applaudentium conſortia deteſtentur, *concl.*

Quòd nihil iucundius gaudio bonæ conſcientiæ, & nihil triſtabilius triſtitia malæ conſcientiæ. Cap. L.

Hilaritate & nitore apum ſanitas æſtimatur.

 Et hoc

Pro. 17. ET hoc eſt idem quod Salomon in prouerbijs dicit: Animus gaudens ætatem floridam facit; ſpiritus triſtis exſiccat oſſa. Teſtimonio conſcientiæ bonæ nihil lætius credo, nihil gaudioſius in hac vita: teſtimonio verò conſcientiæ malæ nihil credo triſtius, nihil horibilius in terrenis. De hoc gaudio non ſoltim ſpiritus, verum etiam participatur & caro,
Pſ. 83. iuxta illud pſalmiſtæ Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum. Hoc idem credimus & vidimus de triſtitia conſcientiæ gehennali, vt animo interius mærore turbato, corpus exterius contabeſcat.

De viro qui triſtitia languebat per confeſſionem liberato.

2. DE hoc quiddam ſupra modum probabile, certiſsima relatione cognoui. Erat vir multis notus & clarus in Burgundiæ partibus, qui quidẽ aliquanto tempore in iuuentute ſinceriter conuerſatus, poſtea à virtute tepeſcens, cœpit ad vitia declinare. Nec mora, ſqualenti mente tabeſcens, incidit in languorem, nec tamen Dei manum caſtigantis agnouit, ſed mala malis accumulans, pallore vultus & maciè, quaſi homo ignis æterni miſerabiliter habilitabatur ad pœnam. Cumque nulla medicorum cura proficeret, nec ſaltem ei languentis vitæ cauſam aliquis aperiret, tandem in ſe reuerſus, ſolam miſeriæ corporalis cauſam, languorem animæ, diuina miſeratione præuentus, pœnitens intellexit. Confeſſus ergo cum lacrymis cuidam ſanctiſsimo ſacerdoti, ſtatim vbi beneficium abſolutionis accepit, ſimilitudinem ferè bufonum habentiũ in facie, ſed diuerſificata poſterius, ſeptem animalia cute teterrima, & parua, quaſi vitiorum ſeptẽ dæmonia, de ſe ſimul eiecit. Mira res, vix modico tempo-

ris ſpatio interiecto, in tabem animalibus reſolutis, reflorere cœpit caro prorſus & facies pœnitentis, menteque & corpore integerrimè ſoſpitatus, multis poſtea profuit ad exemplum.

De nitore & puritate conſcientiæ.

PRoinde notandum valde eſt quod in ipſo textu dicitur: quòd nitore etiã apum ſanitas æſtimare. Quid ergo hîc in nitore, niſi conſcientiæ puritas deſignatur? De qua quidem in libro prouerbiorum dicitur: Qui diligit cordis munditiam, habebit amicum regem, illum ſcilicet, qui dixit: Beati mundo corde: quoniam ipſi Deum videbunt. Tales fuerunt & ſunt oculi Prophetarum, qui ea quæ à principio mundi erant, quæ erunt, & nunc ſunt luculentiſsimè contemplantes, nunc implicitè, nũc explicitè, nunc integumentis medijs, nunc verbis euidentiſsimis prædixerunt. Huius nitore puritatis & gratiæ, quaſi lacte cãdidiſsimo loti, ſunt oculi columbarum, ſanctarum ſcilicet animarum, quæ in nubibus & ſuper nubes volant, & ad feneſtras ſuas à longè cæleſtem patriam ſpeculantur, & eam auidè, ſed nondum valentes intrare, ſalutant pariter & ſuſpirant. Intrant tamen nonnulli cum Paulo, & in paradiſum per ſpiritum rapiuntur, ſed hora & mora breui.

3. *Pro. 22.* *Mat. 5.* *Cant. 4. & 5.* *Iſa. 60.*

De Elizabetha de VVans, poſtea moniali, quæ anno integro eodem lecto cum marito vtens, virgo permanſit.

MOnialis genere & vita nobilis, Elizabeth dicta de VVans, in monaſterio Brabantiæ, quod Aquiria dicitur, à cunabulis ferè, Chriſto deuotiſsima fuit: cuius ſanctitati parentes eius ſimpliciter inuidentes, eum militi probatiſsimo, licet inuitã, in coniugiũ tradiderunt, cum quo in vno lecto annũ integrũ agẽs, virgo tamẽ permãſit impolluta. 4.

De ima-

De imagine Chriſti eandem virginem ſubſequente quocunque pergeret.

5. HAnc pedetentim ferè tribus annis imago crucifixi vndique ſequebatur, & ſi quando immundum quid, aut noxium * cogitaſſet, manum de cruce porrectam † eius pectori * ſuperponebat, & incommodum protinus effugabat.

ms. b. tert. imp cogitaret eius pro ſuo. ms. b. tert. imp ſupponebat. o.

De quadam eius viſione mirabili & veritatis eiuſdem comprobatione.

6. HÆc angelicis ſæpius aſſuefacta colloquijs, ad amœna virentis paradiſi die quadā euecta eſt, vbi quidem, ſicut mihi ipſa confeſſa eſt non ſolùm ex viuis adhuc & tunc natis, verùm etiam poſtmodum naſcituris, * eorum inquam qui ab illo tempore viſionis vſque in finem mundi ſaluandi erant, * ſimilitudines vidit; & quod mirabilius eſt, in quo ſtatu, virginitatis, viduitatis, aut coniugij ſinguli glorificandi eſſent ſpiritu reuelante diſcreuit. Hos igitur cùm poſtea videret in vita quorum ſimilitudines in cælo viderat, licet eos antea non nouiſſet, ſpecialiſsimè ex facie cognoſcebat, & ſubitò in ictu oculi, in ſingulis * meritorum vel ſtatuum differentias diſcernebat. Vt autem mihi Chriſtus iudex & teſtis ſit in die iudicij ſi falſum loquar, ipſemet in me veritatem rei certiſsimè comprobaui, cùm mihi ſtatum meum, quem niſi confeſſor meus nullus hominum nouit, luce clarius indicaret. Hoc & à multis alijs quibus idem fecit, certiſsima relatione cognoui. Adauxit autem illud valde miraculum, quod in illa nobili puella, Elizabeth de Aſcha euidentiſsimè contigit. Hanc cùm vidiſſet in pompa & ornatu gloriæ ſecularis, vt pote illam per quam parentes

ms. b. tert. imp multos qui ab illius tempore &c. eadē add. per corū. ms p b. tria. imp mentiū.

parentes eius ſpe poſteritatis gaudere cupiebant, ms. b. ſ.
conſtanter dixit ad eam: fruſtra tu * ornaris, quoniã tris imp
præuidi te in ſtatu virginitatis certiſsimè moritu- conaris
ram. Quomodo autem hoc, & quàm mira occaſio- & tui
ne factum ſit, ipſamet puella nobilis, & omnes qui quoniã
audiere mirati ſunt. etc.

De vero gaudio conſcientiæ.

Eſt & gaudium, ſicut dicit beatus Auguſtinus 7.
in libro cõfeſsionum, quod non datur impijs: Aug. l.
ſed eis qui Deum gratis colunt, quod eſt ſola certa 10.
iocunditas, quam dicimus gaudium de conſcientia Conf. c.
bona & fide non ficta. Hoc ſolo frui gaudio * pu- 22.
tantur illi, qui mortem habent in deſiderio, & vitã 1. Tim. 1
in patientia, qui vitam iſtam putant exilium, & ms. p. vi
terrenæ inhabitationis dulcedinem, incolatum. Hi dentur.
riſum mundi reputant errorem, & gaudium decipi Eccle 2.
dicunt fruſtra.

De pia muliere quæ riſit in morte.

Vidi mulierem iuuenculam, pulchram valde,
nobilem, & rebus mundi affluenter pollen- 8.
tem. Hæc à puellaribus annis viro nobili matrimo- De ijs
nio copulata, cito poſtmodum ſpreuit mundum, & qui in
in ſe omnes eius concupiſcẽtias adnullauit. In do- morte ri
mo mariti velut ancilla humilis ſeruiebat, & tamen ſerunt
vt mihi vir eius dicebat, gratior illi erat vxor in vili exempla
habitu quàm in pompoſo. Hæc vix vnquam ridere ſunt in
viſa eſt, niſi cum deuotis & bonis, & tunc ſolùm Caſ. l. 7.
iucunditate mirabili replebatur. Cùm ergo vir eius c. 53. &
aliquos dilectos hoſpites & ſeculares haberet quos 54.
ex more feſtiuare volebat, deuotos aliquos occul-
tè mandabat, vt vxorem hoſpitibus lætam redde-
ret per aduentum & ſocietatem illorum. Conſum-
mata autem in breui, venit ad mortem: cumque Sap. 4.
diu ſine voce & exteriori ſenſuum exercitio iacuiſ-

ſet, tandem ſuppliciter oculis eleuatis, in cachinnum & riſum maximum excitata eſt: & ſic repentè emiſſo ſpiritu, cum ipſa diſpoſitione ridentis facies iubilo & lætitia plena, populo mirante, remanſit. Nulli profectò dubium eſt, quin illa ad conſpectum angelorum aſtantium exultaſſet. Caueant tamen quantumcunque deuoti & pij, ne proprio motu in morte gaudere videantur, ſed cum timore & reuerentia diem vltimum præſtolentur. Et ad hoc exẽplum manifeſtè enarrabo.

De Garnero canonico regulari S. Ioannis in Vineis apud Sueſſionem; quem b. Virgo de riſu in morte corripuit.

9. GArnerus quidam canonicus regularis monaſterij ſancti Ioannis in Vineis apud Sueſsionem in Gallia, vir miræ ſanctitatis, vt vidimus, & innocentiæ, ante mortem infirmitate grauiſsima laborabat. Et ecce diabolus qui noſtro ſemper inſidiatur calcaneo, immiſit menti eius præſumptuoſę exultationis tripudium, ita quòd lingua & facies eius tanto iubilo reſultaret, vt omnes circunſtantes eum crederent iam cæleſtem gloriam intueri, & ideo omnes in magno deuotionis & exultationis ſpiritu, eius exitum expectabant. Solus autem quidã VValterus, cognomento paruus, magnus tamen merito ſanctitatis, de huiuſmodi morientis tripudio tacitus triſtabatur. Cumque iam moriens agonizare inciperet, per ſpatium tẽporis ab illa exultatione refractus, flere cœpit vberrimè. Ad eũ ergo quidam accedens ex fratribus, quærit cauſam poſt tantam exultationem triſtitiæ. Et ille: Facias mihi, inquit, conuentum fratrum totaliter conuenire. Nec mora, factũ eſt vt rogauit, & mox omnibus dixit: Heu cariſsimi vidiſtis in me, ſuggerente diabolo, vanæ ac præſumptuoſæ exultationis audaciam; ſed non

Gen. 3.

2. imp. & quòd omnes ſancti in magno &c. ms. b. tert. imp & quòd ſancti in magno.

non permiſit: me periclitari miſericordiæ mater & domina, quæ me redarguit ab ineptæ vanitatis lætitia, & admonuit potius cum ſpei moderamine in Dei timore diem vltimum expectare. Vos autem fratres cariſsimi rogate Deum, vt mihi de iſta noxa & alijs multis ignoſcat, & iudicet me non ſecundum opera mea, ſed ſecundum ſuam miſericordiã ſaluet me. Mox igitur vt hæc verba compleuit, & omnes reſpondiſſent Amen, ſolutis in fletum oculis expirauit. Et hîc quidem illius Heſter digniſſimè recordamur, quæ ſuper omnem mundi gloriam conſtituta, dixit: Quoniam omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. *Eſth. 14* *Iſa. 64.*

De F. Ord. Prædicatorum Lectore Brugenſi qui in morte ſuauiter cecinit, cui & Chriſtus morienti adfuit.

10. SEd & hîc notandum eſt, quòd multos in morte legimus exultaſſe, & quaſi iam cæleſtem * patriam in iubilo præuenientes, dulciter ceciniſſe. Et hoc vt exemplo pateat, audiamus. Quidã frater Ordinis Prædicatorum vitæ bonæ & ſanctæ, lector in Brugenſi Flandriæ domo fuit: hic grauiter infirmatus, cùm lætiſsimo vultu appropinquare videretur morti, quidã frater cũ lacrymis flagitauit, vt ſi quid cõſolationis interius accepiſſet à Domino, ſibi dicere dignaretur. Cui ille, ſilere nõ valens præ gaudio: Verè inquit accepi: quia Dominus ipſe Ieſus ſe morti meæ præſentialiter adeſſe promiſit. Cui frater. Et ego, inquit, per eundem Dominum conteſtor te, vt mihi digito vel nutibus innuas cùm eum videris eſſe præſentem. Et ille: Faciam, inquit, libenter, ſi quidem permiſerit Dominus. Die igitur poſtmodum tertia morbo ingraueſcente tabula percuſſa eſt, & fratres in infirmariam concurrerunt. Præſtolantibus ergo & orantibus fratribus, *ms. p. s. gloriã.*

frater

ſet, tandem ſuppliciter oculis eleuatis, in cachinnum & riſum maximum excitata eſt: & ſic repente emiſſo ſpiritu, cum ipſa diſpoſitione ridentis facies iubilo & lætitia plena, populo mirante, remanſit. Nulli profectò dubium eſt, quin illa ad conſpectum angelorum aſtantium exultaſſet. Caueant tamen quantumcunque deuoti & pij, ne proprio motu in morte gaudere videantur, ſed cum timore & reuerentia diem vltimum præſtolentur. Et ad hoc exemplum manifeſtè enarrabo.

De Garnero canonico regulari S. Ioannis in Vineis apud Sueſſionem; quem b. Virgo de riſu in morte corripuit.

9. GArnerus quidam canonicus regularis monaſterij ſancti Ioannis in Vineis apud Sueſsionem in Gallia, vir miræ ſanctitatis, vt vidimus, & innocentiæ, ante mortem infirmitate grauiſsima laborabat. Et ecce diabolus qui noſtro ſemper inſidiatur calcaneo, immiſit menti eius præſumptuoſe exultationis tripudium, ita quòd lingua & facies eius tanto iubilo reſultaret, vt omnes circunſtantes eum crederent iam cæleſtem gloriam intueri, & ideo omnes in magno deuotionis & exultationis ſpiritu, eius exitum expectabant. Solus autem quidã VValterus, cognomento paruus, magnus tamen merito ſanctitatis, de huiuſmodi morientis tripudio tacitus triſtabatur. Cumque iam moriens agonizare inciperet, per ſpatium tẽporis ab illa exultatione refractus, flere cœpit vberrimè. Ad eũ ergo quidam accedens ex fratribus, quærit cauſam poſt tantam exultationem triſtitiæ. Et ille: Facias mihi, inquit, conuentum fratrum totaliter conuenire: Nec mora, factũ eſt vt rogauit, & mox omnibus dixit: Heu cariſsimi vidiſtis in me, ſuggerente diabolo, vanæ ac præſumptuoſæ exultationis audaciam; ſed

Gen. 3.

2. imp. & quòd omnes ſancti in magno &c. ms. b. ſcri. imp & quòd ſancti in magno.

non

non permiſit: me periclitari miſericordiæ mater & domina, quæ me redarguit ab ineptæ vanitatis lætitia, & admonuit potius cum ſpei moderamine in Dei timore diem vltimum expectare. Vos autem fratres cariſsimi rogate Deum, vt mihi de iſta noxa & alijs multis ignoſcat, & iudicet me non ſecundum opera mea, ſed ſecundum ſuam miſericordiã ſaluet me. Mox igitur vt hæc verba compleuit, & omnes reſpondiſſent Amen, ſolutis in fletum oculis expirauit. Et hîc quidem illius Heſter digniſſimè recordamur, quæ ſuper omnem mundi gloriam conſtituta, dixit: Quoniam omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ. *Eſth.* 14 *Iſa.* 64.

De F. Ord. Prædicatorum Lectore Brugenſi qui in morte ſuauiter cecinit, cui & Chriſtus morienti adfuit.

10. SEd & hîc notandum eſt, quòd multos in morte legimus exultaſſe, & quaſi iam cæleſtem * patriam in iubilo præuenientes, dulciter ceciniſſe. Et hoc vt exemplo pateat, audiamus. Quidã frater Ordinis Prædicatorum vitæ bonæ & ſanctæ, lector in Brugenſi Flandriæ domo fuit: hic grauiter infirmatus, cùm lætiſsimo vultu appropinquare videretur morti, quidã frater cũ lacrymis flagitauit, vt ſi quid cõſolationis interius accepiſſet à Domino, ſibi dicere dignaretur. Cui ille, ſilere nõ valens præ gaudio: Verè inquit accepi: quia Dominus ipſe Ieſus ſe morti meæ præſentialiter adeſſe promiſit. Cui frater. Et ego, inquit, per eundem Dominum conteſtor te, vt mihi digito vel nutibus innuas cùm eum videris eſſe præſentem. Et ille: Faciam, inquit, libenter, ſi quidem permiſerit Dominus. Die igitur poſtmodum tertia morbo ingraueſcente tabula percuſſa eſt, & fratres in infirmariam concurrerunt. Præſtolantibus ergo & orantibus fratribus, *ms. p. ſe gloriã.*

frater

frater moriens digitum cum manu ad certum locũ extendit,& circumfuſis oculis cum cantu leniſsimo dicere cœpit: In Galilęa Ieſum videbimus ſicut di-
Mat. 28. xit nobis, alleluia. Quo finito, protinus expirauit. Qui verò præſentes fuerunt, mihi hæc eadem cum gaudio & lacrymis retulerunt.

De infantulo qui moriendo riſit & exultauit, atque huius rei ratio.

11. AD idem quoque accidit, vt ego,& mecum quidam preſbyter ſanctæ vitæ cuiuſdam mulierculæ pauperis domicilium intraremus. Erant & ibidem duo fratres Ordinis Prædicatorum, qui ea de cauſa venerant qua & nos. Et ecce caſu inuenimus infantem, iacentem in cunis, & agonizantem. Nec mora, videntibus & admirantibus nobis, morte puer amariſsima torquebatur. Vultu & oculis angebatur, & caput anxium contorquebat. Deinde ſubitò paululum depreſsis oculis & iterum adapertis ſuſpicere in cælum cœpit, & adeò vehementiſsimè vultu, membris, & oculis, exultare, vt riſus & cachinnus eius, ſicut in tali puero audiri extra domum clariùs potuiſſet, & niſi membra eius faſcia ſtrictiùs cingerentur, extra cunas, quaſi tripudians exiliſſet. Nec dubitamus qui hæc vidimus vllo modo,quin ad viſionem ineffabilis gloriæ & contuitum angelorum,qui puris & innocentibus oculis apparebant, in tali puero, tam dirè & tam anxiè morienti, contra naturam talis exultatio contingeret.

De gaudio conſcientiæ ex Seneca.

12. QVid autem philoſophus de gaudio & nitore
Sen. ep. conſcientiæ dicat, audiamus. Gaudium, in-
60. quit, verum tantùm ſapienti contingit. Eſt enim animi elatio ſincera quædā & mera lætitia ſuis bo-

nis ve-

nis veriſque fidentis: & hoc tantum ex virtute conſcientia properſiùs inſpirata.] Nihil enim iucundiùs conſcientia bona. Magna pars beatitudinis eſt, etiam in præſenti nihil ſibi in conſcientia, nihil ſibi in mente reſiſtere. Hanc ſolam vitam quietam dicimus, quam interius mente pacatam inuenimus. Illud ergo eijcias quod remordet, quod angit, quod diſplicet, quod nullo alio teſte arguitur niſi te. Gaudium quod foris eſt leuius euaneſcit, nec ſtabili pede figitur. Illud autem quod intus eſt permanet inconcuſſum, etſi mille impulſibus quatiatur.

HIlaritate ergo & nitore conſcientiæ apes fidelium glorientur, vt in eis ſanitas inuiolabilis *& interminabilis confirmetur. Cõcluſio. ms. b. tert. imp add. perſeueret ms. p. ſ. imperturbabilis.

Quòd multò felicius ſit in præſenti peccata per pœnitentiam abluere quàm in futuro.

Capitulum. LI.

Sunt qui dicunt apes reuiuiſcere mortuas, ſi intra tecta hyeme ſeruẽtur, & ad ſolem verno tempore reponantur.

1. HIc poſt perditam gratiam quæ vita animæ eſt, virtus veræ pœnitentiæ denotatur, quam vtique Dominus per Ezechielem prophetam indicat, dicens. Nolo mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Ezech. 18. et 33

Tecta quæ apes fidelium ſeruare debent, vnitas eccleſiæ eſt, aduerſus quam portæ inferi non præualebunt, dummodo deſperatione non fractæ, ſoli Mat. 16.

mis. s. Chriſti ms. s ex ponant. Ier. 8. Iſa. 51. 1. Tim. 1.

miſericordiæ potiùs quàm iuſtitiæ * Chriſto ſpe veniæ per pœnitentiam ſe * componant, vt ſic cordis duritia quaſi hyeme fugata peccati, vernam virtutis temperie gratiam capiant rediuiuæ. Nunquid qui cecidit non reſurget? Iſtis Iſaias clamat. Eleuare, eleuare, conſurge. Et Paulus: Fidelis ſermo & omni acceptione dignus, Chriſtus Ieſus venit in mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Hinc ergo veræ pœnitentiæ ſub meo tempore exempla facta proponam.

De dura pœnitentia cuiuſdam Comitis Germaniæ.

8. IN Germaniæ partibus quidā nobilis Comes, ſed ferus pauperum ſpoliator, ex miſericordiſsima pietate diuina, graui infirmitate correptus eſt, & amariſsima pœnitentia contritus, omnia ad reſtitutionem poſuit quę habebat, & irremediabilibus lacrymis quotidie lectum rigans, angelos ac ſanctos Dei ad impetrandam ſibi miſericordiam inuocabat. Decumbens verò corpori ſuo tantum ſupplicium ingerebat, vt talos pedum & crura fricaret ad lignum, & cutem & carnem ac neruos violenta aſsiduitate diuelleret. Aquam frigidam in hyeme tāquam ad bibendum acceptam clam pectori ſuperfundebat & membris vt ex hac glaciali frigore torqueretur. Nec diu poſt hæc in agonia poſitus, tanto ſpiritu repletus eſt, vt ſicut Chriſtus de publicano euangeliſtam: ita & de iſto faceret prophetam. De ſeipſo enim prædixit quòd ſine purgatorio ad requiem euolaret: & eo mortuo, ac Henrico rege defuncto, tota Thuringia maximis calamitatibus ſubiaceret, quod ita factum vidimus.

Mat. 9.

Henr. VII. Imp. electus ex Lantgrauio. Thuringia.

De nobili milite qui poſt malam vitam in eremo ſe dure afflixit, & tandem intrauit ordinem Prædicatorum.

FVit & alius nobilis eiuſdem patriæ miles, ſed prædo peſsimus, qui poſt annos plures ad pœnitentiæ lamenta conuerſus, facta reſtitutione ad eremum tranſijt: & ibi multa inedia maceratus, ſeipſum vel per ſe, vel per ſociũ omni interdum veſpere cum flammea ardentis candelæ cera, inaudito paſsionis genere cruciabat. Hic propter ſecuriorem vitæ modum ad Prædicatorum ordinem tranſiens, miris geſtis claruit & exemplis. 16

Viſio de quodam milite defuncto, diris tormentis puniendo vſque ad diem iudicij, ob dilatam, dum viueret, pœnitentiam.

VEnerabilis & Deo digni magiſtri Bonifacij quondam Lauſanenſis Epiſcopi veridica relatione cognoui, quod quidã nobilis ſuæ diocœſis venatũ circa montes Alpiũ pergens, familiã ſuã, inclinata iã die, cum canibus perdidit, ſoluſque in ſilua eſt relictus. Illo ergo horrente ſolitudinẽ, & ſi quid audiret diutius expectante, tandẽ duos ex canibus latrantes auſcultat. Quos venabulo inſonante confortans, reptando manibus & pedibus, ad locum conatur aſcendere vbi latrantes caniculos audiebat. At vbi cũ difficultate peruenit, inuenit locum planum, pulchrum valde atque gramineum inter montes; in quo quaſi hominẽ magnum & elegantẽ forma, facie tenus proſtratũ videns, duas clauas ferreas ad vtrumque latus iacentis horrẽtibus oculis intuetur. Hunc * miris plagis ac vulneribus 17

mi. p. tert. impl multis.

cruentatum, dicti duo canes venatici latratibus circuibant, ſed mox ad conſpectum domini ſui militis obmuteſcunt. Miles itaque poſt horrorẽ, aſſumpto ſpiritu, proſtrato dixit: Si ex parte Dei es loquaris mihi, & quis ſis, aut vnde veneris edicito. Cui ille, ex parte, inquit, Dei ſum, & ordinatione diuina tibi talis appareo, vt in me miſero pœnitentiæ ſumas exemplum. Mortuus ſum, licet tibi corporalis appaream. Miles fui viuens, peccator immaniſsimus ea tempeſtate qua Richardus rex Angliæ contra Philippum regẽ Franciæ prælia cõcitauit. In illa ergo expeditione quæ à Brabantigenis in Pictauiam & Gaſconiam facta eſt. Ego infeliciſsimus luxurijs & homicidijs debacchabar: nec in his alicui conditioni vel ſexui, flexus miſeratione, peperci. Medio igitur tempore validiſsimam febrem acutam incurri: & tamen nec tunc contritus ſum, nec confeſſus: nec Chriſti corporis ſacramenta ſuſcepi. Inſtante autem hora mortis obmutui, & ecce † ſuper ſperatum miſericordia diuina præuentus ſum, & valida cordis contritione permotus. Qui licet loqui non poſſem, excuſsi tamen lachrymas, & in his, propitiante Deo, vitam finiui. Nec mora defunctus duobus dæmonibus traditus ſum nequiſsimis, † inſtar clauarum iſtarum ferrearum, tormentis vſque in diem iudicij cruciandus. Et hodie quidem per aſcẽſum montium iſtorum miſeram animam meam impulerunt, & iterum per abrupta eorum eam cum dictis clarius ferreis præcipitem depulerunt. Scias tamen tormentum iſtud tam magnum & tam diuturum ſpe veniæ quã in fine mundi habiturus ſum, mirabiliter releuari. Nec mora, vbi ſpiritus ille verba iſta finiuit, corpus quod videbatur aëreum cum dictis clauis ferreis quaſi fumus euanuit. Miles autem qui hæc viderat & audierat, à rapinis pauperũ & mala vita conuerſus,

.i. ſupra ſpẽ aut magis quàm ſperaueram.

.i. tormentis quæ ſimilia ſũt iſtis clauis ferreis, vt tormẽtũ capiatur pro inſtrumẽto tortura.

uerſus, correctiús amodo vixit, & multos alios peccatores ad exempla pœnitentiæ ſua narratione permouit.

De quodam reo qui pro expiatione ſuorum facinorum decollandus, petijt à iudice & carnifice, omnia prius membra ſibi abſcindi.

ALius in Theutonia multis rapinis & cædibus per patriam debacchatus, captus & ad decollandum poſitus, petiuit à iudice, & obtinuit tempus prolixius pœnitendi. Et mox aſtanti iuueni conſobrino, ait: Si verè amicus es, cooperator eſto mihi miſero in ſalutem. Affer obſecro, inſtrumentum ferreum quod dentrix dicitur, quo feminæ * ſubtiliant linum ſuum. Quod vt factum eſt, dixit iuueni: Succeſsiuè mihi manus, vlnas, brachia, vſque ad humeros; pedes verò & tibias, & crura, vſque ad nates; poſtea genitalia, aures, oculos, naſum, labia, caput autem ad vltimum amputabis. Iuuene igitur, etſi cum dolore quod rogatus fuerat exequente, pœnitens ipſe vnumquodque membrum antequam truncaretur inſtrumenti ferrei dentibus per inflexiones multiplices & perualidas diutiús affligebat, dicens: Hic pœnam veſtram pro parte, viliſsima membra percipite, quibus actu nefario ſcelera perpetraui, & Deum creatorem ac redemptorem meum offendi. Extremo igitur poſt omnem pœnam, trunco corporis cum capite ſolo ſuperſtite, hilari vultu dixit: O vtinam tormẽtum iſtud quod reſpectu ſcelerum meorum paruum ſuſtinui, reiterare ſemel, iterum ac tertiò liceret mihi miſerrimo, & in eo diutiús cruciari. Et hæc dicens orat cum lacrymis circunſtantem ſe populum quatenus ſibi miſero in eleemoſynis pauperum & orationibus

* ms. p. ſ. parant.

ſubuenirent. His dictis extendit caput, & mox à iuuene decollatur.

Nunquam eſſe ſeram pœnitentiam, & ad eam adhortatio ex Auguſtino.

6. SEd hic forte dicet quis: Neceſſariam qui mortem, etſi pœnaliorem acciuit, quid meruit? Quāta etiam erga tales peccatores diuinæ ſit miſericordiæ magnitudo, glorioſus pater Auguſtinus in libro collationum contra Nouatum inſinuat, dicens: Quæcunque neceſsitas cogat ad pœnitentiam, nec quantitas criminis, nec breuitas temporis, nec vitæ enormitas, nec horæ extremitas, ſi pura fuerit voluntatis mutatio, excludit à venia, ſed in ampliſsimos ſinus ſuos mater caritas reuertētes ſuſcipit prodigos, & velit nolit Nonatus hæreticus, ſemper verè pœnitentes ſuſcipit Chriſtus. Et alias idē dicit: Poſt adulterum, proditionem, & homicidium, Dauid dixit peccaui. Et Nathan à Domino miſſus ſubintulit, dicens: Tranſlatum eſt peccatum tuum. O dulce verbum peccaui. O tres ſyllabæ, quæ portas aperiunt paradiſi. Aude ergo dicere peccaui, non te terreat pudor hominis, non timor diaboli, non deſperatio pro peccato enormi. Quid pœnitenti non ignoſcitur cūm effuſus Chriſti ſanguis dignoſcitur? Quis homicida deſperet, cūm in ſpem rediturus eſt à quo Chriſtus occiſus eſt. Bene & optimè dixit: Aliter enim nec Maria Magdalena veniam, nec Petrus fiduciam, nec Paulus gratiam impetraſſet.

Nullus iam exuit hoc tat. Aug. liber.

2. Reg. 12.

Luc. 7. Mat. 26. Act. 9.

De quodam qui vehementiſſimè contritus expirauit.

7. AD hoc, etſi ſuperuacuè, probandum, quiddā, quod noſtro tempore in Galliæ partibus accidit, ſi-

dit, fideliſsima relatione traditum, non ſilebo. Ad illum venerabilem virum magiſtrum Petrum de Corboel Senonēſem Archiepiſcopum quidam peccator, qui propriam filiam violenter oppreſſerat, confeſsionis gratia venit. Confeſſus igitur in maxima & mirabili contritione & lacrymis: quæſiuit, ſi vnquam poſſet vllo dolore vel pœna à Domino veniam impetrare. Cui præſul: Ita, inquit, indubitanter, ſi tanti mali pœnitentiam ſubire volueris. At ille vehementer exclamans: volo, inquit, etiamſi mille mortes me ſuſtinere volueris. Collacrymatus ergo infelici, imò iam feliciſsimo peccatori. Et ego, inquit, ſeptennem tantùm tibi pœnitentiæ pœnam impono. Tunc ille: Quid eſt, ait, quòd pœnitentiam mihi flagitioſiſsimo ſeptennem tantùm iniungis, qui ſi viuerē vſque in finem mundi, tantum facinus pœnis innumerabilibus diluere nō valerem. Cui præſul: Vade, inquit, & tres dies tantum in pane & aqua ieiuna. Tunc amplius ille plorans & contundens ſe, rogabat vt pœnitentiam iniungeret ſalutarem. Supra modum ergo admiratus, & exhilaratus antiſtes, tandem diffinitiuè præcepit homini, vt abiret, & vnum tantùm Pater noſter diceret, ſciretque pro certo peccatum iam ſibi eſſe dimiſſum. Nec mora, dirum ille emittens eiulatum, & in terram procidens, expirauit. Nec dubia fides, ſicut Deo dignus Epiſcopus poſteà prædicauit, quin idem pœnitens ſine vlla alia purgatorij pœna, validiſsima tantùm contritione purgatus, ad gloriam euolauerit.

eſt. 72. in tabulis Democbaris & obijt 1221.

Nulli denegandus habitus in fine vitæ, & de Præpoſito nouitio defuncto viſiq.

ET quoniam multi ſunt qui ad religionem in morte cōfugiūt, quid eis habitus ordinis valeat

in vltima necesſitate ſuſceptus, dubitare plurimi voluerunt, exemplum ad hoc indubitabile & congruentiſsimum enarrabo. Et impiè quidem nonnulli religioſorum in extremo vitæ pœnitentibus habitum negare ſolent, quaſi tunc indigni ſint recipi qui nequaquam validi intrare voluerunt. Chri-

Luc. 23. ſtus norma iuris omnimodi ſerò pœnitentem in cruce latronem paradiſi ianuas comitem introduxit.

c. 29. p. 83. Sicut ſupradicto Gualtero de Meſenborch, fratre Ordinis Prædicatorum, narrante cognoui, cõtigit vt quidam magnus Præpoſitus ciuitatẽ Mag-

ms. b. vert. imp mane. deburgenſem veſpere quodam quaſi *in craſtinum receſſurus intraret. Et ecce in primo ſomno, ſubita infirmitate compulſus, Priorem fratrum Prædicatorum cum feſtinatione mandauit. Venientem ergo Priorem rogauit inſtanter Præpoſitus cum lacrymis, vt eum ad ordinem reciperet, & mox veſtiret. Cui Prior, Cras, inquit, fiet, quia in hoc fratrum conſenſus eſt requirendus. Et Præpoſitus, ſcio, inquit, ſcio quid ſentio, craſtinum vix habebo. Si diligitis ſalutem animæ meæ feſtinate pœnitentem recipere, quia certus ſum quòd in ſæculo non ſaluabor. Vt ergo Prior viri inſtantiam vidit, perrexit domum, excitauit conuentum, requirit

ms. p. s. omit. (adhuc) v. I. ſuper viuat. conſenſum, allegat ſufficientiam viri ad ordinem, etiam ſi *adhuc† adiuuat. Annuit mox conuentus, defertur infirmus in domum, receptus induitur, communicatur, inungitur, & ante diem vita defungitur. Nec mora, in monaſterio proximo ciuitati monialis quædam vidit in ſomnis, quendam

ms. p. b. 11 ia. imp. tardè. patrem familias in loco commodo reſidere, ad quẽ cum multi fratres Ordinis Prædicatorũ, quaſi poſt laborem pro denario diurno accedere viderentur,

ms. b. vert. imp tandem. extremo quidam ignotus frater, *timidè *tamen protendit manum, vt tanquam frater denarium acciperet. Quem pater familias diligenter intuitus, dena-

denarium, inquit, ſed non modò accipies, multis prius remedijs expurgandus. Hæc cùm dicta monialis presbytero monaſterij recitaſſet, quæſiuiſſetque, ſi quis fratrum Prædicatorum defunctus eſſet, & preſbyter ſe fuiſſe de veſpere in domo fratrum, infirmumque vel defunctum neminem inueniſſe reſponderet: mane poſt primã venit Supprior fratrum Prædicatorũ qui promiſerat prædicare conuentui, dixitque ſe prædicare nõ poſſe, quia defuncti talis fratris ſepulturæ intereſſe deberet, qui in domo ſua recenter obierat. Ita ergo verificata eſt prædicta viſio monialis, & manifeſtè monſtratum eſt, quia multum prodeſt collatus habitus pœnitenti, dummodo pura fuerit mutatio voluntatis. *Quid proſit et mortuis vide I. Molanũ l. de pijs teſt. c. 52 9.*

Apoſtatæ pœnitentes recipiendi, & viſio de apoſtata Prædicatore damnato.

EST & aliud ingens malum in quibuſdam religioſis qui in recipiendis apoſtatis pœnitentibus nimis difficiles ſunt & immites. Noui quendam fratrem Ordinis Prædicatorum, virum litteratum & magnum, qui cùm apoſtataſſet ab ordine, & grauiſsima infirmitate correptus, regreſſum ad ordinem peteret, nec impetraret, impatientiſsimè deſperatus, mortuus eſt: & apparuit in Aquiria monaſterio Brabantiæ ſanctiſsimæ cuidam moniali, perpetuò ſe condemnatum oſtendens, ſicut ab ipſa eadem accepimus, quæ hoc vidit. Et ego quidem dico, quòd nollem illi in morte pœnitenti ordinem vel habitum pro cuncto auro Arabiæ denegaſſe. Credo enim, & certus ſum, quòd occaſionem illi mortis perpetuæ præbuerunt, qui ei in extremo vitæ periculo miſericordiam negauerunt. Rogo ergo & conteſtor omnes per aſperſionem ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt tale quid

Ioſ. 7. caueat omnis ordo, ne ſicut pro peccato Achor quondam electus Dei populus flagellatus eſt: ita & nunc pro tali exceſſu, qui tamen maior in infinitum eſſe dinoſcitur. Quid enim regula aurea vel pallium coccineum, ad animam Chriſti pretioſo ſanguine redemptam? Nec tantùm ſolus delinquens quis: verùm etiam totus ordo, vel conſentiens, vel diſsimulans, flagelletur.

Non deſperent peccatores, ſed bonis operibus ſe præparent ad conſequendam veniam.

10. DIſcant igitur Apes fidelium, etſi quando mortuæ per peccatum, intra tecta tamen eccleſiæ per bona interum opera permanere, nec frangi deſperatione vel tædio, ſi mox plenè ad libitum in viuidum robur gratiæ non reſurgant. A peccatis igitur mortalibus primo cum virtute reſiliant, deinde conſcientia ſtimulati, humiliter conterantur, vt hinc confeſsi ſine fictione cum lacrymis vel dolore, per pœnitentiam reuiuiſcant.

De eo, qui poſt vno die expertas purgatorij pœnas, annum integrum maluit ægrotare, quam biduo ibidem detineri.

11. QVantæ autem prudentiæ ſit, in hac vita pœnitentiam agere, exemplum ſubſequens de-
l. 1. monſtrabit. Erat vir fidelis & bonus, ſicut præ-
c. 20. p. dictus Magiſter Albertus frater ordinis Prædica-
10. l. torum, & poſtea Ratiſponenſis Epiſcopus, ſibi ab
2. c. 10. his qui rem familiariter nouerant, traditum refere-
p. 24. et bat, qui poſt diutinam pœnitentiam, quam ſanus
ſeq. c. 29 fecerat, in languorem grauiſsimum incidit: quo
p. 29 c. per annũ nõ modicè tribulatus, cũ lacrymis rogauit
49. p. 5. Domi-

Dominum, vt tanto languori, conceſſa morte, finem imponeret. Nec mora, miſſus ad eum Angelus Domini, dixit ei: Exaudiuit Dominus precem tuam, ſed eligas quod vis: aut tribus diebus purgatorij pœna torqueberis, ſi nunc * decedis: aut ſi adhuc per annum in languore manere volueris, ſine vllo purgatorio ad ſuperos euolabis. Tunc ille præſentem pœnam recolens, nec futuram aduertens, reſpondit. Mori potiùs eligo, & non tantum tribus diebus, ſed quantum Domino placuerit in purgatorio tribulari. Fiat, inquit, Angelus ſecundum verbum tuum. Nec mora languens morte ſolutus eſt, & eius anima in purgatorium deportata. Vno ergo exacto die, venit angelus ad locum purgatorij vbi anima torquebatur, & dixit ei: Quid nunc agis ô anima, quæ pro languore vnius anni tribus diebus elegiſti in purgatorio detineri? Cui anima. O ſeductor, inquit, non angele, qui me in pœnis multis annorum curriculis pro trium dierũ ſpacio fefelliſti. Et angelus. Non mora, inquit, ſed inæſtimabili tortura decepta es: quia non niſi vnum diem de tribus in purgatorio peregiſti. Tui tamen adhuc, ſi retractare volueris quod elegiſti Dominus miſeretur, vt ad corpus tuum quod nondum ſepultum eſt reporteris, & per vnum annum languorem quem expertus es, patiaris. Cui anima Annuo, inquit, vt non per vnum annum tantùm, ſed vſque in finem mundi languore etiam detinear acriori. Hoc dicto anima reportatur ad corpus, & per annum in languore detenta, multos quibus hoc retulit ad pœnitentiam animauit, & poſt annũ vnum iteratò defuncta, tranſijt ad ſuperna.

ms. b. *tria imp.* *diſcedis.*

De Be-

De Beghinis Niuellæ igne ſacro accenſis, & per B. Gertrudem ſanatis.

12. PRoinde circa annum incarnationis Dominicæ M. CC. XXVI. res mirabilis accidit in opido Niuellenſi. In hac vrbe, vt pluribus adhuc viuentibus notum eſt, mulierum deuotarum, quæ Beghinæ dicuntur, nunc latè diffuſa per orbem religioſitas inchoauit. Harum perplures quæ magis ſpirituales erant igne ſacro acriter ſunt accenſæ, & hoc in membris tantùm in quibus magis peccauerant poſtquam ad agnitionem venerant veritatis. Aliæ in lingua, contra ingluuiem vel loquacitatem: aliæ in auribus, contra ſuſurrium: aliæ in manu, cōtra opus illicitum vel contactum: aliæ in pede vel tibia, contra immoderatum diſcurſum: aliæ in pectoris medio, contra cogitationes turpes, vel tentationum conſenſum mirabiliter torquebantur: & hoc per tempus, ſecundum magis aut minus quò peccatis & negligentijs fuerant irretitæ. In eccleſiam ergo ſanctæ Gertrudis virginis deportatæ, *curatæ ſunt, & membra quæ ignis exuſſerat, vt in alijs conſuetum eſt, denigrata, ſpeciali miraculo contra naturam ad colorem & formam & vigorem priſtinum redierunt. Et ne hoc caſu & non miraculo fieri probaretur, quædam puella vitæ ſecularis, de ſuburbio Niuellenſi, allata eſt igne ſacro ſuccenſa, clamans & dicens: O ſancta Gertrudis virgo, Beghina non ſum; vt quid ergo ſuccendor? Nec mora manus illius aduſta cum parte brachij à parte reſidua quaſi carbo cecidit: & hoc velut beata Gertrudis puellæ manifeſto miraculo reſponderet: Beghina non es, & ideo tibi ſicut Beghinæ non fiet. Plures ex his quæ dicto modo curatæ ſunt, poſt & antè vidimus.

Beghinarum initiū vbi.

ms. b. s. tria. imp extinctæ.

Infra omnia exemplaria curatæ.

Beati

BEati ergo & felices illi ſunt, qui hîc, & nõ in fu- *Cõcluſio.*
turo peccata luere meruerunt.

Totam vitam ſuam Chriſtianus exerceat in gratia ſeptiformis Spiritus & decalogo legis. Cap. LII.

Vita apum longiſſima ſeptennis: nũquam autem vltra decem annos durare poſſunt.

QVid autem in ſeptenario numero, ni- *1.*
ſi ſeptiformis gratia ſpiritus ſancti: *Iſa. 11.*
Et quid in denario niſi legis decalo- *exod 20*
gus figuratur? Ex his duobus tota
vita pendeat Chriſtiani: in his ver-
ſentur apes fidelium: præter hæc nihil libeat, nihil
liceat in hac vita. Mandata tibi ſint quaſi forma
vitæ mortalis & modus, & ex his reſultet gratia
ſeptiformis. Et vide qualiter: vt ſcilicet ſpiritu ſa-
pientię quò ad Deum homo regatur interior, & ad *Septem*
contemplationem diuini cultus accendatur. Spi- *dona*
ritu verò intelligentię in neceſſarijs vitæ, quò ad *SSancti.*
proximum, pars mentis * inferior ordinetur, & ad *ms. p.*
ſui regimen homo exterior gubernetur. Spiritu au- *omit. ſ.*
tem conſilij ſuper præcepta: vt vendat omnia & det *interior.*
pauperibus, nudum Chriſtum ſequatur nudus, & *Mat. 19.*
terrenis altior attollatur. Spiritu verò fortitudinis
contemptis proſperis, contra aduerſa & aſpera ſo-
lidetur. Spiritu autem ſcientiæ, legem implere fe-
ſtinet, vt in compage charitatis per vnitatem pacis
& fidei coniungatur. Spiritu verò pietatis, per cõ-
paſsionem liquefiat & molleſcat, vt in omnibus &

per

per omnia pietate ordinetur. Poſtremò ſpiritu timoris pondus anima capiat in proprium moderamen, & per hoc in ea omnis rubigo peccati & macula deſtruatur.

Septem proprietates ignis reſpondentes ſeptem donis ſpiritusſancti.

2. ET hæc ſeptiformis gratia, ſecundum ſeptem proprietates vel effectus ignis, qui ſpiritum ſanctum ſignificat, diuerſitatem donorum in eodẽ
Act. 2. *1. Cor. 12* ſpiritu plenius operatur. Et hi ſeptem effectus vel proprietates ignis ſunt, quibus ſignantur actus ſpiritus ſancti in ſeptem donis. Retrogradè tamen ponuntur, vt primus vltimo, & vltimus primo, velut ordo præpoſterus attendatur. Vnde verſus.

Deſtruit, emollit, coniungit, conſolidatq́ʒ.
Altius attollit, illuminat, ignificatq́ʒ.

Ignis enim deſtruit rubiginem: & ſpiritus timo-
Eccli 1. ris expellit peccatum. Ignis ſecundò emollit, ideſt liquefacit: & mentem ſpiritus pietatis per cõpaſsionem. Ignis tertiò coniungit multa, ſcilicet ligna, in vnum cinerem: & ſpiritus ſcientiæ, quæ eſt charitas multorum mentes in vnam pacem & fidẽ.
ibid. 27. Ignis quartò conſolidat, quia vaſa figuli probat fornax: & ſpiritus fortitudinis mentes fidelium cõtra aduerſa roborat. Ignis quintò altius attollit: & ſpiritus conſilij non ſolùm in præceptis, ſed etiam ſuper præcepta mentes erigit. Ignis ſextò illuminat: & ſpiritus intellectus docet nos omnem veritatem,
Ioan. 16 oris, cordis, & operis. Ignis ſeptimò ignificat, id-
ms. p. s. eſt *feruere facit: & ſpiritus ſapientiæ, ideſt ſapidæ
2. imp. *feruentẽ efficit* ſcientiæ, mentem ad contemplationem accendit.

Beatus qui his donis illuſtratur.

BEatum ergo tabernaculum Dei in hominibus, 3.
quod in viciſsitudine temporum ſeptiformi, *Apoc.21*
talibus ſeptem lucernis in omnem decorem & glo- *exod.25*
riam illuſtratur: vt ex his in decalogo legis præcep-
ta Domini lucidiſsima reſplendeant. * Hîc igitur, *tria*
etſi columina lucis in nocte à tenebris reueletur, in *mis. tert.*
die tamen præſentis vitæ ignorantia ſtatus ſui, qua- *imp. hac.*
ſi nubis caligine, ne euaneſcat, interius adumbra-
tur. Neſcit enim homo an amore vel odio di- *Eccle 9.*
gnns ſit.

De ſancta Lutgarde à Deo de ſua ſalute in hac vita certior facta.

SVb hoc dubio, cùm illa pia & beata Luthgardis 4.
in Aquiria monialis, vt in vita eius deſcriptum *l.2.c.5.*
eſt, langueret diutiùs, & quotidianis lacrymis ſe *Vitam*
certificari poſceret etiam in præſenti, vocem ad ſe *eius tri-*
manifeſtiſsimè factam audiuit: Secura eſto chariſ- *b⁹ libris*
ſima, quia placet Domino vita tua. Ad horam er- *ſcri-*
go pia Luthgardis exultans, cœpit iterum, vt prius, *pſit au-*
nihilominus formidare: ſecundò autem viſitata, *tor, ex-*
ſed vel ſic renuens conſolari, tertiò non eſt paſſus *tant to.*
eam miſericors Dominus diutiùs tribulari: cùm *3. Surij*
ecce vir ſpectabilis & omnibus ignotis, die quadam *16. Iu-*
locutorium vbi moniales ſederant, introiuit, cun- *nij.*
ctiſque breuiter ſalutatis, piam Luthgardem ociùs
accerſiri poſtulat. Quæ vt venit, ſalutauit eã, om-
nibuſque audientibus eidem dixit. Hæc tibi man-
dat omnipotens: Iam de cetero ſecura viuas, quia in
te Domino bene complacuit. Hæc dicens iuuenis,
ſine mora diſparuit, nec vltra reſtabat quærere, vn-
de venerat, aut quis fuerit.

De Iuliano Canonico regulari Cantipratenſi ſimilem gratiam adepto.

5. VIdimus & Iulianum quendam Cantipratenſis cænobij canonicum, qui cùm diù vitam innocentiſsimam tenuiſſet, à dæmone nocte quadã, quaſi ſuus eſſet, territus, plena voce clamans & eiulans rogauit Dominum, vt ſi ſaluandùs eſſet, ei ſignum aliquod demonſtraret. Nec mora, patente cœlo & lumine circunfuſus ad ſpem viuam * cõfeſtim ſolidatur. Nec hoc mirum erat, quia beatus homo cui cęlum patebat.

ms. p. 2. imp. conſtantiſsimè ſolabatur. ms s. per feſtiſsimè ſolabatur.

De bono mortis & vita huius contemptu ex Seneca præclariſſimè dicta.

6. QVid autem de bono mortis & beata morte philoſophi ſentiant, audiamus. Dum eſt vita grata, mortis eſt conditio oportuna.] Gratam autem vitam intelligas, quando nihil in conſcientia reprehenſibile ſentiẽs, mortem gratanter expectas. Mori felicis eſt dum in pace verſatur. Tollerabilior eſt, qui mori iubet quàm qui malè viuere. Non enim viuere bonum eſt, ſed bene viuere. Vnde ſapiens ſemper cogitat qualis vita, non quanta ſit. Citiùs autem mori, aut tardiùs ad rem non pertinet: bene autem mori, eſt effugere malè viuendi periculum. Nihil melius æterna lex fecit, quàm quòd nobis vnum introitum ad vitam dedit, exitus multos. Bono loco res humanæ ſunt, quòd nemo niſi vitio ſuo miſer eſt. Vis aduerſus hoc corpus liber eſſe? Tanquam migraturus ſemper habita. Cùm venerit dies ille qui mixtum hoc diuini humanique ſecernat, corpus hoc vbi inueni relinquã: ipſe me Deo reddam, nec nunc ſine illo ſum, ſed grauí

apud. Sen. in pro. in pro. Sen. ep. 71. ep. 103.

grauì terræ mole detineor per has mortales
moras, quibus illi meliori vitæ præluditur. Quic-
quid circa te iacet * rerum tanquam * hoſpitalis lo- reſt. prẽ
ci ſarcinam ſpecta. Tranſeundum eſt, excutit na- tecũ &
tura redeuntem ſicut intrantem. Non licet plus ef- hoſpitan-
ferre quàm intuleris. Imo ex eo etiam quod ad vi- tis.
tam intuliſti pars magna ponenda eſt. Æquo igi-
tur animo membra * iam ſuperuacua dimitte, &
corpus inhabitatum diu, pone. Scindetur, obrue- reſt. prẽ tam.
tur, abolebitur, veniet qui te reuelet dies. Tunc
naturæ tibi arcana retegentur, diſcutietur iſta cali-
go, & lux vndique clara circundabit. Imaginare
tecum quantus ille ſit fulgor * tot ſideribus inter ſe reſt.
lumen miſcentibus. Nulla ſerenum vmbra turba- ms. i.
bit, æqualiter ſplendebit omne cæli latus, dies & vbi, relt
nox aëris * infimi ceſſabunt. Tunc in tenebris te qua vt
vixiſſe dices cum totam lucem * & totus aſpexeris, leg.
quam nunc per anguſtiſsimas vias oculorum ob- reſt pro
ſcuriſsimè intueris, & tamẽ illam iam procul admi- infima.
raris. Quid tibi videbitur diuina lux, cum illam or. omiſ
ſuo loco videris?] O quàm ſtolidum illi ſpei, illi (&)
beatitudini non inniti, vt hinc lætus exeas in id
quod ſemper & mortis compendio * mutes, quod ms. p.
imperpetuum non tollatur. Hoc igitur vnum diſ- metes.
cas, vitam contemnere. Nemo enim illam bene ep. 112.
texit, niſi qui cõtempſit. Vita non imperfecta eſt, ep. 78.
ſi eſt honeſta, vbicunque deſines, tota eſt. Non eſt
magna res viuere, magnum eſt honeſtè mori, pru-
denter, fortiter. Nam vita, ſi moriendi virtus ab-
eſt, ſeruitus eſt. Quomodo fabula, ſic vita: non
quandiu, ſed quàm benè acta ſit, refert.] Mirum
cernes, ſi prudens aduerteris: Vitam ſequeris, fugit
illa: mortem fugis, & illa proſequitur, nec eſt vnus
omnium qui euadat. Vide ergo: mors me ſequi- ep. 56.
tur, fugit vita, aduerſus hoc doce me aliquid effi-
cere, vt ego mortem non fugiàm, nec vitam ſequar.

ep. 51. Eò maiori animo ad emendationẽ noſtri debemus
accedere, quò ſemel nobis tradita eſt perpetua bo-
ep. 36. ni poſſeſsio. Mors quam pertimeſcimus & recuſa-
ms. s. mus * intercipit vitam, non eripit. Veniet iterum
or. inter qui nos in lucem reponat dies, & ideo æquo animo
mittit. debet rediturus exire. Sic nos gerere debemus, nõ
ep. 14. tanquam propter corpus viuere debeamus, ſed tã-
ep. 62. quam non poſsimus ſine corpore. Ante ſenectu-
tem curaui vt bene viuerem: in ſenectute, vt bene
moriar. Bene autem mori eſt libenter mori. Vt
ſatis vixerimus, nec anni, nec dies facient: ſed ani-
ep. 66. mus. Mors autem finis eſt, aut tranſitus. Nec ergo
deſinere timeo: idem eſt enim quod non cœpiſſe:
ep. 4. nec tranſire, quia nuſquam tam anguſtè ero. Noli
huic tranquillitati confidere: in momento mare
euertitur. Eodem die vbi luſerant nauigia, ſor-
or. facilior. bentur. Nullius rei * felicior amiſsio eſt, quàm quę
deſiderari amiſſa non poteſt. Liquet tantam ho-
ep. 24. minum imprudentiam * eſſe, vt timore mortis co-
eſſe ex or. add. gantur ad mortem.] Verè beata mors quæ melio-
ris conſcia conditionis læta ſuſcipitur, nec vitam de-
ms. p. s. ſerere querulatur, quæ potiùs ingerit tædium quàm
2. imp. ſoletur. * Propera inuenire quod fixum eſt, &
properas. perpeti ſorte manſurum vbi eſt. Niſi enim prope-
ep. 109. remus, relinquimur. Agit nos, agiturque velox
dies. Inſcij rapimur, omnia in futurum diſponi-
mus, & inter præcipitia lenti ſumus.

Cõcluſio. TV ergo fidelis apis anima, vitam tuam conti-
nues, & ſemper exerceas in gratia ſeptiformis
vt eam in decalogo legis perfectè conſummes.

De Veneratione corporum ſanctorum & ſuffragijs defunctorum exempla plura.

Cap. LIII.

Hyeme latent, & tunc veſcuntur in melle quod æſtiuo tempore congregauerunt. 1.

HYemē dicimus medium tempus inter id quo anima exuta corpore trāſit ad requiem, vel ad pœnam, & diē reſurrectionis vltimam, qua anima ſociabitur corpori, & immortalitate perpetua veſtietur. Et bene dicitur latent, & hoc corpore in ſepulchris: quod Daniel propheta in puluere dormire dicit. Et bene dixit in puluere: quia ſecundum quod primo homini dictum eſt: Puluis es & in puluerem reuerteris; corpora generaliter in puluerem reſoluuntur. Ab hac conditione excipitur corpus Chriſti, quod non vidit corruptionem, quia die tertia reſurrexit. Inde etiam ſecundum veridicum Auguſtinum, corpus excipitur matris Chriſti, & vt *firmiter credimus euangeliſtæ Ioannis: qui ſicut fuerūt ſocij paſsionis, ita iuſtè ſunt & conſolationis, cum Chriſto iam immortalitate veſtiti.

De inuentione & tranſlatione corporis S. Theodulphi, eiuſq; vita: deq; fratre eius Theodorico.

VIdimus & corpus cuiuſdam Sancti, quod annis ferme ſexcentis integraliter manſerat incorruptum. Qua autem occaſione * hoc factū ſit, iudicium breuiter enarrabo. In vrbe Germaniæ Treuerenſi, totius Europę antiquiſsima ciuitate, ſtructura quædā mirabilis erat, quæ Helenæ Con-

Latent corpora vſque ad diem iudicij, quibuſdam exceptis.
Dan. 12
Gen. 3.
Pſ. 15.
Act. 2.
Apud Aug. l. de aſſūpt. 10. 9.
ms. p. 1. 2. imp. verè.
2. Cor. 5. 2.
ms. p. s. hoc videtur imbreuiter etiā
ms. b. cert. imp factū ſit, vt æſtimo breuiter

ſtantini matris palatium. Hoc ne ab inimicis præoccuparetur in periculum ciuitatis, à ciuibus eſt deſtructum: in cuius latere à parte Aquilonari oratorium paruum inuentum eſt, in quo altare ex alabaſtro candidiſsimum erat, & in latere dextro ſepulchrum. Hæc verò ſcriptura ſuper ſepulchrum in pariete legabatur.

Sancte Theodolphe noſtri petimus miſerere.

Ad ſepulchrum ergo ciuibus pariter adunatis, vocati ſunt fratres Prædicatores, & ego caſualiter ſuperueni. Depoſito autem lapide, corpus inuenimus incorruptum, & apto ſchemate ad cooperiendum naturæ ſecreta, manus ſuper verenda demiſſas. De permiſsione verò ciuium, manum eius dexteram quam in ſacrificio corporis Chriſti viuẽs extenderat, mox abſcidi, & in Louanium fratribus Prædicatoribus dedi. Huius reliquias capillorum & vnguium in antiquiſsimo monaſterio iam dictæ ciuitatis, quod Horreum dicitur, cum ſuper ſcriptione veteri, & alijs reliquis Sanctorum inueni. De hoc beatiſsimo viro & fratre eius beato Theodorico qui in alia parte ſtructuræ ſupradictæ incineratus inuentus eſt, fama antiquiſsima ferebatur, fuiſſe ambos filios ſororis cuiuſdam Imperatoris Romanorum, quorum beatus Theodolphus adhuc puer, iuſſu auunculi filiam regis Britanniæ deſponſauerat. Cumque adoleſcens factus, ſpe gratioris vitæ, ſponſam nollet accipere in vxorem, ſed virgo in perpetuum remanere, Cæſar, indignatione permotus, illum de patria expulit. Qui Treuerim veniens, & habitum monachalem ſuſcipiens, quaſi in arctiſsimo ſpecu, in loco quem diximus ſe recluſit. Erat autem & lectus eius lapideus cum ceruicali lapideo, iuxta oratorium quod prædixi Hunc verò ſecutus legitur frater eius, vitamque beatam

in eodem loco duxiſſe. Decreto autem * conſilio populi ciuitatis, ſacrum corpus in eccleſiam fratrũ Prædicatorũ tranſlatum eſt, & retro altare digna veneratione locatũ. Reuolui autem poſtea chronicam temporum, & de his duobus fratribus ſcriptum reperi: quòd ſub Clodouco rege Francorum, hi viri beatiſsimi floruerunt. Credo autem, ſaluo meliori iudicio, dignè quidem beatum Theodolphum pro ſigno incorruptæ virginitatis in carne, incorruptionis gloriam etiam in corpore ſuſcepiſſe. Vnde in libro ſapientiæ dicitur. Incorruptio facit proximũ eſſe Deo. Iuſtitia enim perpetua eſt, & immortalis: in iuſtitia autem mortis eſt acquiſitio. Mirabilis Deus in ſanctis ſuis, mirabilis & in maieſtate ſua, qui etiam puluerem noſtrum ita glorificat in præſenti, vt dignè in eo futuræ reſurrectionis gloriá pleno pectore & fiducia ſperare poſsimus. Similiter plurima ſanctorum Innocentium corpora ſub Herode paſſorum, vidimus incorrupta.

ms.s addit (&) *Sap. 6.* *ibid. 1.* *pſal. 67.* *Mat. 2.*

Quòd honorandi ſint ſancti ex Auguſtino.

QVantum autem & quare ſanctorum corpora veneramur, beatus Auguſtinus in libro de ciuitate Dei declarat, dicens: O quàm veneranda ſunt ſanctorum corpora defunctorum. Si enim paterna veſtis & annulus tanto cariora ſunt filijs, quanto erga parentes maior affectus; multò magis corpora beatorum, quibus dignius, coniunctius, atque perfectius in omne opus bonum vſus eſt Spiritus ſanctus? Certum eſt quod qui honorauerunt ſanctos & dilexerunt, multa per eos beneficia ſunt experti, & de hoc quidem plurima patent exempla.

3. *Aug. l. 1. de ciuit. c. 13*

De Fratre Prædicatore à beata Virgine præmunito contra diabolum, & remedio ſanitatis ipſi inſpirato.

FRater Ordinis Prædicatorum, cui hoc accidit quod ſubiungo, narrauit mihi nunquam ſe per annos plures aliquid dormiuiſſe. Iacebat autem in infirmaria ſpiritu vix hærente: mirè tamen erat deditus ſeruitio matris Dei. Dictis autem à fratribus matutinis nocte quadam vſque ad Laudes, Domina noſtra cum ingenti lumine fratri infirmo apparuit, dicens: Ego mater Chriſti patrona ordinis tui præmunire te veni, quia in ſimilitudinem habitus tui, diabolus, vt malus frater, adueniet, ſed cõtra illum verbis huiuſmodi te ſignabis: Benedicat me Deus pater qui cuncta creauit ex nihilo. Benedicat me Deus filius qui hominem perditũ ex ſanguine proprio reparauit. Benedicat me Deus ſpiritus ſanctus, cuius me ſaluet piæ conſolationis infuſio. Nec diu ſenties protractæ debilitatis incommodum, ſed conuenientibus fratribus in vnum, facies quod inſpirabitur tibi, & integram recipies ſanitatem. His dictis pietatis mater repente diſparuit. Frater autem qui per plures annos vix ad dormiendum oculos clauſerat, ſpatio pſalmorum qui in matutinarum laudibus dicebantur, protinus obdormiuit. Excitatus autem in cantico Benedictus, vidit diabolum in ſpecie fratris, * & habitu venientem, qui paulatim creſcens, domus faſtigium attingebat. Nec mora, verborum memor quæ à pietatis matre didicerat conſignauit ſe, & mox, dehiſcẽte terra, hoſti antiquo patuit ruina magna. Paucis poſt diebus quo hæc geſta ſunt euolutis, de prædicatione fratres vndique conuenerunt. Quibus lo-

[Margin: *as. p. 1. 2. imp. (in) pro (&).*]

tis & raſis, dictus frater debilis ſecundum verba patronæ ordinis inſpiratus, dixit: O Deus omnipotens, piorum laborum miſericors retributor, ſeruorum tuorum ſudores quàm gratis oculis intueris. Reſpice nunc ad me indignum famulum tuũ, & me participem digneris efficere eorum quæ in iſtis ſudoribus & laboribus famuli tui meruerunt. Hæc dicens, ſordes loturæ fratrum in vno alueolo congerens, ſuo capiti ſuperfudit, & ſanitatem non ſolum capitis, verùm etiam totius corporis, cũ omni integritate recepit. Hunc poſtea & laborum multorum patientiſsimum vidimus, & in prædicationibus continuis expeditum.

De presbytero qui ſingulariter colebat B. Bartholomæum, ab eodem à peccato praeſeruato, & tribus quæſtionibus ei propoſitis.

FVit ſacerdos quidam vita & officio dignus, qui beatum Bartholomæum Apoſtolum ſpecialiter diligebat, & in eius ſolemnitate plures quàm alio tempore pauperes recreabat. Accidit autem in quodã huius Apoſtoli feſto, vt celebrata miſſa dæmonem in ſpecie pulcherrimæ mulieris honeſti habitus & decentis, extra eccleſiam ſtantem inueniret. Quam ſalutatam rogat vt ſecum ad prandium declinaret. Qua annuente introducta eſt, & ad menſam cum ſacerdote reſedit. Iuxta ſolitum autem nullus tunc pauper fuit inuitatus. Non immemor ergo beatꝰ Bartholomæus deuoti erga ſe preſbyteri & frequentiſsimæ ſeruitutis, venit ad portam illius in ſpecie pauperis & mendici. Quo clamante, occurrit famulus domus, ingreſſum negat, præcipit poſt prandium eleemoſynam expectare. Cui Apoſtolus benigno vultu: Bene, inquit, expecto: ſed interim dicas domino tuo, vt reſpõdeat & 50

renunciet mihi, quid illud ſit, quod in rebus mundi mirabilius eſt, & tamen vnius pedis ſpacio terminatur. Subridens ergo ſeruus, venit ad Dominũ, exponit illi mendici hominis quæſtionem. Cui cùm ſacerdos reſpondere non poſſet, ſuſurrauit ei mulier inuitata in aure: facies hominis eſt, quæ in tot hominibus diuerſificata conſiſtit, vt nulla ſit ſimilis alteri * forma, cùm in omnibus ſit eadem natura. Quæſtionem ergo ſolutam remittit presbyter. Et cùm ſolutionem laudaſſet Apoſtolus: Vade, inquit, adhuc, & quæras ex parte mea: Quid ſit magis proprium hominibus in rebus habitis. Regreſſus igitur ſeruus, quærentis verba proponit. Super hoc etiam neſcio ſacerdoti mulier in aure reſpondet: Proprijſsimum, inquit, hominis in rebus habitis eſt peccatum. Suſceptam itaque ſolutionẽ à domino refert ſeruus ad portam. Quam cùm iterum laudaſſet Apoſtolus: Sapiẽter, inquit, quæſtiones duæ ſolutæ ſunt, adhuc addam & tertiam, & tunc quieſcam. Vade igitur & quæras à domino tuo, ex parte mea: Quot miliaribus via à cælis ad infernum extendatur. Rediens famulus tertiò iam verba proponit: & hoc quoque presbytero ignoranti mulier in aure ſuſurrat, dicens. Hoc nemo meliùs nouit, quàm qui viam illam ſæpius cundo ad inferos menſurauit. Hanc cùm ſeruus ſuſceptam à domino ſuo reſponſionem retuliſſet ad portam. Bene, inquit Apoſtolus, reſpondit dominus tuus. Vade ergo, & dic illi: Et quis eſt ille qui viam illam ſæpius menſurauit niſi dæmon nequiſsimus, qui in ſpecie mulieris prandentis, tecum leniter in aure ſuſurrat, & te ad concubitum illecturus erat, niſi ego Bartholomæus Apoſtolus, cui deuotè ſeruiuiſti, te miſericorditer præueniſſem. Nec mora, vbi hæc ſeruus domino ſuo nunciauit, ſtatim ab oculis eius dæmon euanuit. Qui mirè ſtupens à menſa

ms. p.s. 2. Imp. ſpecie vel natura. Quæſtionem etc.

ſurrexit,

ſurrexit, & currens ad portam vt ſuum liberatorem cerneret, non inuenit.

De quatuor eccleſijs Cathedralibus quæ peculiari titulo ſanctæ nominantur.

QVatuor eccleſiæ inter Cathedrales eccleſias ſanctæ ſpeciali vſu dignitatis & ſcribi ſolent, & dici: vt ſancta Romana eccleſia, ſancta Hieroſolymitana, ſancta Treuerẽſis, & ſancta Colonienſis non ab re venerabiliter nuncupãtur. Sanctũ enim dicitur, quaſi ſanguine tinctum. Fuit enim ſancta Romana eccleſia ſanguine tincta, præcipuè Apoſtolorũ Petri & Pauli, & innumerabilium aliorũ martyrum. Sancta verò. Hieroſolymitana eccleſia ipſius Chriſti pretioſiſſimo ſanguine dedicata fuit. Sancta quoque Treuerenſis eccleſia, exceptis particularibus martyrijs quibus à principio fidei frequẽter extitit coronata, tribus vicibus tamen tota illa ciuitas pro Chriſto legitur martyrizata & occiſa. Sancta etiam Colonienſis eccleſia ab illo glorioſo virginali collegio, cuius numerum ſolius Dei ſciẽtia cõprehendit * ſanctificata noſcitur. Licet enim vndecim millia virginum in principio collecta dicantur, tamen tot millia virorum, mulierum, virginum nobilium & ignobilium cum illis ineuntiũ ac redeuntium à Roma coniuncta & cum eis martyrizata ſunt, vt meritò ex profluuio ſanguinis, ſancta, id eſt ſanguine tincta, dicatur. Vnde quidam Cyriacus papa & multi Epiſcopi, reges, & reginæ, quorum nomina cum corporibus lapidibus inſcripta, inter tumulos ſacrarum virginum reperta ſunt * & leuata. Hæc idcirco meminerim, vt miraculum quod dicturus ſum, gratiùs audiatur. 6.

ms. p. s. 2. imp. triumphata.

ms. b. tert. imp cum eiſdẽ martyrij palmã adepti ſunt.

De mu-

De muliere quæ à purgatorio liberata eſt & reuixit per interceſſionem 11000 virginum, & de earum patrocinio.

7. *Leguntur eadē (teſte Til. Bredēb. l. 4. collat. ſacr. c. 37.) in lib. perustuſio. ms. quē ſibi dicit communicatū à priore Carthuſiæ Colonienſis.*

BRuxella vrbs nobilis eſt & magna Brabantiæ. In hac hoſpitale pauperum eſt, præcipuæ caritatis ac religione præclarum. In iſto ſororē quandam multo labore ſatagentem vidimus, quæ graui infirmitate detenta, rebus humanis exempta eſt. Cumque ab hora diei tertia vſque poſt veſperas mortua iacuiſſet, reuixit ſubitò & erexit ſe: conuocatisque ſororibus & omnib⁹ qui præſentes erāt, dixit: Virginalem illum exercitum Colonienſem viuens quotidie venerata ſum, & earum precibus nunc à purgatorio liberata, & ob hoc ad vitam redire compulſa ſum, vt omnibus earum dignè memoriam habentibus, affutura in morte harum ſuffragia nunciarem, dummodo de vita tales exeant, quibus oratio valere poſsit. In hoc teſtimonio nūc iterum ſpiritum reddo. Nec mora, ſicut dixit & fecit.

De nobili viro Guillelmo de Aſcha qui à B. Virgine à morbo curatus eſt.

8. *2. imp. addunt. prope Bruxellam ad duo miliaria) eſt in medio itinere*

NArrauit mihi domin⁹ Guilelmus de Aſca villa Brabantiæ * vir nobilis & deuotus, quòd cùm extra terram poſitus, in expeditione fuiſſet, infirmatus eſt vſque ad mortem, & penitus à medicis deſperatus. Febre autē acutiſsima laborabat. Fuerat autem ſemper deuotus & ſupplex erga glorioſam virginem matrem Chriſti. Vbi ergo vidit nullum ſe habere vel ſperare remedium medicorum, ad patronam ſuam, tanquā ad propitiatorium

diuinæ

diuinæ maieſtatis, fida mente conuerſus eſt. Et facta media nocte apparuit ei glorioſa mater & domina cũ pixide ſalutaris medicaminis, quo perunctum ſub momento ſanauit, & dixit ei. Ecce ſanus factus es, vitam tuam cum oportunè poteris commutabis, & vt deſideraſti meæ poſtmodum mancipaberis ſeruituti. Mane igitur poſt hoc facto intrauit phyſicus, & contra naturam ſine vlla criſi inuenit hominem integraliter ſoſpitatum. Hic poſtmodum vxoris vinculo diu violenter detentus eſt, ſed poſtea licentiatus ab illa, de conſilio noſtro ad domum militiæ Theutonicorum hoſpitalis Beatæ Mariæ cum magna deuotione tranſiuit. Poſt quem & alium quẽdam & filium eius milites intraſſe cognoui. Quorum primus quarto menſe ingreſſus ſui, iuxta Toletum obijt, & eadem nocte in Brabãtia amico defunctus apparuit, ſecundóque apparẽs genus pœne, tertiò & peccati ſpeciẽ pro quo in purgatorio puniretur oſtendit. Huius ordinis fratres commendabiles valdè referunt, & fideliſsimos terræ ſanctæ, & in ipſis milites ſtrenuiſsimos præeminere.

inter Aloſtum & Bruxellam.

De his Vitri. Hiſt. Ori. c. 66.

De meſſore qui in vigilia cuiuſdam Sancti, opere derelicto, ad veſperas ſe contulit, & in prato magnum nummum aureum poſtea inuenit.

SEd & aliud de veneratione Sanctorum, deuotum valde & ſtupendum audiui miraculum ab ijs fratribus Ordinis Prædicatorum, qui perſonas, per quas geſtum eſt, cognouerunt. In Theutoniæ partibus miles quidã ad deponendã herbã de prato 9.

condu-

conduxerat falcatores. Illis igitur falcantibus in vigilia cuiuſdam ſancti, vbi tempus veſpertinum aduenit, per villas in circuitu compulſabatur. Et mox vnus ad ſocios falcatores: Deſiſtamus, inquit, ab opere, quia iam veſperæ compulſantur. Sed cùm illi nollent, imò magis verbis cõfunderent admonentem, ipſe mox opere derelicto ad veſperas iuit. Tertio autem die ad opus imperfectum cum cæteris rediens, vidit quòd antecedentibus alijs ſe ſolum falcare poſterius oporteret, & propter hoc ab omnibus eſt deriſus. Patienter tamen ferens riſus omnium & cachinnos, vbi manum ad falcem poſuit, ante ſe pendentem in ſurculo graminis drachmam miræ & inuiſæ* magnitudinis auream mox inuenit. Curuatus ergo in genibus, cum lacrymis Dominum benedixit. Quo clamante, concurrunt ſocij, concurrit & miles prati dominus, vident diuinum miraculum, ſcripturamque miles litteratus in nummo voce patria legens, hæc, vt interpretari potuimus, continebat: Manus Dei me compegit, & in donum me redegit pauperi, qui non infregit diem ſancto celebrem. Hanc drachmam vxor militis ferè* marcha erga pauperem emit, & multis poſtea in rei geſtæ probationem oſtendit.

ms.p. s. latitudinis.

tert. imp centum marchas. o.

Inſigne miraculum de viris nouem, qui per reliquias B. Caterinæ in mari ſaluati ſunt.

10. IN Hollandiæ partibus reliquiæ beatæ Katherinę virginis in hoſpitali quodam celebres continentur. Has nuncij hoſpitalis ad diuerſas eccleſias conferebant. Et accidit vna dierum, vt in via poſiti, fluxum maris ſecundum ſolitum obuium ſibi venire viderent. At quoniam diuertere non erat à fluxu, turbati ſunt vſque ad mortem. Tunc vnus confidentia

dentia plenus, cum capſa vbi erāt reliquiæ fecit circulum in arena, & flexis genibus in oratione & lacrymis intra circulum, adiutorium ſanctæ Katerinæ inuocabant. Mira res. Veniens fluxus circulū circuiuit, eleuauit ſe mare, & ſpumans intumuit, ita vt patulo deſuper cælo aſcenderet ad cubitos quadraginta. In circulo autem facto nec ſola aquæ gutta defluxit: viri autem qui intra erant, nouem numero, quorum vnum vidimus, expectauerunt quovſque mare recurreret ad ſinum ſuum. Nam ſecundum Poëtam moderni temporis.

Et vomit, & potat, dira Charybdis aquas.

Et tunc exeuntes, per totam terram, inauditum miraculum poſt tranſitum Iordanis, conſonis laudibus vulgauerunt. Facta autem ſunt hæc anno circiter ab incarnatione Domini M.CC. V. Teſtes verò geſtæ rei fuerūt & nautæ quidā, qui nauigio, poſitis in circulo ſuccurrere voluerunt: *Ioſ. 3.*

Concluſio prædictorum cum continuatione ſequentium.

HÆc de ſuffragijs Sanctorum quantum ad viuos. Ad mortuos verò Sanctorum ſuffragia plurima referuntur, de quibus, nonnulla, quæ ſine vlla hæſitatione cognouimus, referemus. 11.

De anima cuiuſdam Canonici Cameracenſis & poſtea Relig. Cantipratenſis, per b. Virginem & Ioannem Euangeliſtam a pœnis purgatorij liberata.

VIdi quendam canonicum Cameracenſis eccleſiæ qui ſe in religioſo Cantipratenſi cœnobio ad 12.

bio ad ordinē tranſtulit regularē: Hic cùm beatiſsimum Apoſtolum & euangeliſtam Ioannem in vita feruentiſsimè dilexiſſet, poſt mortem illius cuidam concanonico eius in viſione viſum eſt, apparitionē huiuſmodi ſe videre. Acceſsit idem Apoſtolus ad glorioſam virginem matrem Chriſti, rogans eam ſuppliciter, & ſic dicens: Ecce anima amici noſtri torquetur in pœnis. Venias obſecro & liberes eā; quia etſi in vita perfectè non vixit, tamen vitam ſuā pro magna parte correxit. Nec mora, annuit virgo virgini; & ad purgatorium deſcendētes, animam liberatam adducunt, & ſecum transferunt ad ſuperna. Cognouimus hæc per illum qui hoc vidit & te-
Io. 21. ſtimonium perhibuit, & ſcimus, quia verum eſt teſtimonium eius.

Hic promerendum & ſerendum quod in futuro metatur.

13. HYeme ergo præſentis tēporis, quod ſub multis tribulationibus ducitur, Sancti in corpore quaſi in puluere latēt & dormiūt, & melle pro cibo vtuntur quod æſtatis tempore congregarunt. Tempus æſtatis, eſt vita gratiæ in præſenti; in qua fideles quique ſanctis actibus meruerunt, vt ſecundum
Apoc. 14 Apocalypſin opera eorum ſequantur eos: & medio tempore inter diem futuræ reſurrectionis & mortem, animæ eorum æternis epulis perfruantur. Si verò nequaquam in præſenti perfectè purgatæ, ſed purgandæ poſt vitam, ab hoc ſeculo deceſſerūt,
ms. p. hoc. tunc viuorum poſſunt ſuffragijs adiuuari. Et *hæc dicere poſſumus cibos, quibus animæ fideliū exū-
ms. s. 2. imp. bos. tæ de corpore auidiſsimè recreantur, ſi tamen hoc in vita bonis operibus meruerunt. Fruſtra enim
Luc. 16. cum diuite epulone guttam, & cùm virginibus fatuis

tuis oleum flagitant alienum, qui non hic propriũ, etſi non ad totalem liberationem ſufficiens, habuerunt. Mat. 25.

De presbytero qui ſemper pro defunctis celebrabat.

QVanto autem deſiderio anhelãt animæ in purgatorio, vt amicorum ſuffragijs adiuuentur, manifeſto miraculo quod in Gallijs accidit demonſtrabo. Erat presbyter quidam admodum pauper & tenuis, ſed deuotus valde erga animas quæ in purgatorio torquebãtur, adeo vt omnibus diebus, nullo excepto, miſſam pro fidelibus defunctis celebraret. Accuſatus ergo apud Epiſcopum, citatus eſt. Et confeſſus veritatem ſimpliciter, compellebatur vt mandato ſtaret Epiſcopi, iuraretque & fideiuſſores poneret pro emenda. Iurauit ergo presbyter, ſed anguſtiabatur vbi fideiuſſores acciperet qui ſponderent. Nec mora, oculi cõpellentis Epiſcopi ſunt aperti, & pluſquam mille manus in aëre quaſi ad ſpondendum pro presbytero vidit extenſas. Quo viſo præſul attonitus, presbytero dixit: Sufficientes habes qui ſpondent pro te; vade & de beneplacito Chriſti & meo officium exerceas ſicut prius. 14.

De ſeptem generibus ſuffragiorum pro defunctis.

SEptem autem modis ſuffragiorum iuuari animas in purgatorio, liber Machabæorũ primus ostendit, vbi Simon vij pyramides circa ſepulchrũ parentum ſuorum & fratrum legitur ſtatuiſſe. Et poſſunt ſumi hæc ſeptem pyramidarum ſuffragia in vno verſu. 15. 1. Mac. 13.

Fle, pete, ieiuna, vigila, da, redde, celebra.

De primo genere, nempe fletu.

16. 1. Theſſ. 4 eccli 38. FLe, hoc eſt plora, non ſicut ceteri qui ſpem nõ habent: ſed ſecundum Eccleſiaſticum: In mortuũ produc, lacrymas id eſt in altum duc, ad Deum ſcilicet. Lachrymæ enim temperant calorem ignis purgatorij. Si autem lacrymas alias immoderatas pro mortuo fleueris, inanes ſunt, & nullum refrigerium præſtant.

Viſio auiæ autoris quæ filium inutiliter lamentabatur.

17. MAtris relatione didici quod narro. Auia mea filium primogenitum habuit indole inſigni, & decore præcipuum, quo mortuo, inconſolabiliter doluit. Nec fortè ſine præſagio futuri mali. Nã poſt illum alium habuit, * qui etſi inſignis militia fuit, & pompa vanitatis electus, dilapidator tamen paternæ hereditatis prodigaliſsimus fuit. Matre ergo, vt dictum eſt, primogenitum inconſolabiliter lamentãte, apparuerunt ei iuuenes in via quadam, vt viſum eſt ei cum ingenti gaudio gradientes, Cũque memor filij, eum inter illos non eſſe videret & fleret, ecce poſt alios filium lento gradu ſubſequẽtem agnouit. Cui mater cum graui clamore dixit: Et quid eſt fili quod ſolus, & non cũ alijs graderis retardatus? Cui ille, in toga laterali magnum aquæ pondus oſtendens: ecce, inquit, mater lacrymæ quas pro me inaniter effudiſti, quarum pondere ab aliorum proſecutione retardor. Ad Deum ergo lacrymas commutabis, & in præſentia ſacrificij corporis Chriſti cum eleëmoſynis pauperum pro me

(*ms. p. b. tria. imp qui pom pa vani tatis il lectus. dilapida tor pater næ &c.*)

corpium

cor pium & deuotum effundas, & tunc liberabor ab incommodo quo nunc grauor. Nota tamen lector diſpenſatione diuina, vel ad conſolationem, vel ad correctionem matris, ſe dixiſſe mortuum iuuenem inanibus lacrymis à comitatu ſodalium retardatum: quia meritis quidem viuentium, defunctorum animæ adiuuari poſſunt, ſed nullis prorſus demeritis impediri.

De ſecundo ſuffragio, nempe oratione.

SEcundum ſuffragium defunctorum notatur, vbi dicitur. Pete, id eſt ora. Vnde ſecundo libro Machabęorum dicitur: Sancta ergo & ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur. 18. 2. Ma. 12

Otthonis Imperatoris defuncti apparitio, & per orationes a pœnis purgatorij liberatio.

REferam ergo quiddam vnde iſtud lucidius patebit ſub exemplo. Otthone Imperatore mortuo, quædam cognata eius in monaſterio virginum præerat, quæ zelo caſtimoniæ circa ſubditas miré feruebat. Obſeruans ergo die quadam feneſtram locutorij, ſummo mane quendam leniter pulſantem audiuit, qua aperta, ecce Imperator apparens matertéræ dixit: Defunctus ergo ſum, & in purgatorio pœnis excrucior. Dirigas ergo nuncios ad diuerſa et deuota cœnobia, & decies mille pſalteria pro me legi facias: ita vt ad ſingulos pſalmos decem ictuum diſciplina, & ad vnumquemque* verſum addatur ſalutatio Angelica Aue Maria, & oratio Dominica Pater noſter. Pſalmus vero, De profundis, quando accipitur diſciplina dicatur. Talibus remedijs poſt mortem viuens merui liberari. Et nota, quod idem Ottho, benignißimus Imperator, anno præcedenti mortem ſuam, infinitam annonam tempore chariſtiæ diuerſis monaſterijs & pauperibus diuiſerat 19. Hic eſt Ottho IIII. obijt 1218. *inſb. tex. imp. pſalmum*

tuiſerat larga manu. Nec mora, miſsis nuncijs vt præcepit materteræ, negotium eius ab omnibus ſumma cum deuotione ſuſceptum eſt, & perfectum. Apparens ergo dictæ materteræ ad eundem locum feneſtræ quem diximus, in aurora, tãta claritate circundatus eſt, vt illa nullo modo eum cerneret, ſed audiuit: Gratias reddo tibi, & pro me miſericordiſſimo Domino gratias age, quia iam à pœnis ereptus, ad gloriam tranſeo ſempiternam. Nec mireris lector, quia ab illis audiui, qui interfuerunt diutino languori eius & morti, quod omni die ſacerdotibus Chriſti dorſum ſuum tradidit flagellandum, &
l. 1. c. 3. eius contritio tanta fuit, vt ille, cuius ſuperius fecimus
§. 4. mentionem, verè dignus Conradus Hildeſemenſis Epiſcopus, teſtaretur, vix ſe poſſe credere, quod Ottho Imperator, poſt tantam contritionis pœnitentiam, vel ad horam poſt mortem purgatorium ſuſtineret.

De tertio ſuffragio, quod eſt ieiunium.

20. TErtium ſuffragium defunctorum, eſt ieiunium.
2. Reg. 3. Vnde Dauid ieiunauit vſque ad occaſum ſolis mortuo Abner: & tu ſimiliter ſuper mortuum tuũ, quouſque feruorem vindictæ Dei, qui Sol iuſtitiæ
Mal. 4. dicitur, ſenſeris mitigatum.

De filio per ieiunia & lacrymas matris liberato, & de Lamberto pio & zeloſo presbytero.

21. IN villa prope Louanium, opidum Brabantiæ, iuuenis quidam diſſolutus & leuis languore decubuit, Rogatu ergo matris, Lambertus presbyter leproſorum, vir pius & zelator maximus animarum, venit ad iuuenem, & eum ad confeſsionem peccatorum & pœnitentiam ſedulus inuitauit. Quo mox in multa valde contritione confeſſo, & non

multo

multo poſt mortuo, mater pro eo continuauit interpolatè ieiunia, & vſque ad quinquè annos quaſi irremediabilibus lacrymis protelauit. Ergo vt ipſum tempus expletum eſt, die quadam Dominica dictus Lambertus presbyter mortuus eſt & ſepultus. Sequenti autem quinta feria prædictus iuuenis manifeſtè apparuit matri ſuæ, dicens: Ecce nunc mater chariſsima adiutorio tuo ad requiem tranſeo de grauiſsimis pœnis, quas pertuli pro peccatis, & mecum dominus Lambertus presbyter, qui me ad cognitionem & confeſsionem peccatorum meorum ſalubriter prouocauit: pro quo & alijs multis quos ad pœnitentiam ſalutis adduxit, multa mercede cumulabitur præmiorum. Vide ergo lector, quantæ mercedis ſit docere inſcios, viam ſalutis oſtendere, & ad confeſsionem & pœnitentiam trahere peccatores. Nec hoc quoque ſine grandi mercede negauerim viuentes compati mortuis, & eos quomodocunque in orationibus vel ieiunijs adiuuare.

De quarto ſuffragio, nempe vigilia & corporali afflictione.

QVartum ſuffragium defunctorum eſt vigilia, vel labor alius in afflictione corporis tui. Vnde libro Regum ſecundo dicitur, quod Reſpha filia Haia, concubina Saul, ab initio * meſsis ſubſtrauit ſibi cilicium ſuper terram, & non permiſit aues & beſtias lacerare corpora ſuſpéſorum, donec ſtillaret aqua de cœlo ſuper interfectos. Quid per ſuſpēſos, niſi excruciatę in purgatorio animę deſignātur? Has Reſpha .i. fidelis amic⁹ iuuare debet vigilijs vel labore ab initio meſsis, hoc eſt defectus vitę in morientibus, ſecundū quod in Eccleſiaſtico dicitur: Super mortuum plora, defecit enim lux eius. Has aues & beſtias, hoc eſt tortores dæmones lacerare non ſinas. 22. 2. Reg. 21. *reſt. pro meſsis. et infra.* Eccli. 22.

ſinas, Dominum ſuppliciciter exorando. Nec à labore ceſſes, donec ſtillet aqua de cælo ſuper interfectos, & pietate diuina eas confidas & conſideres liberatas.

De beata Chriſtina quæ in ſe ſuſcepit dimidiam partem purgatorij Ludouici Comitis Loſſenſis.

53. c.26. extat. 10 ms. Surij 23 Iunij.

HVius ſuffragij exemplum in vita venerabilis nec non & mirabilis Chriſtinæ deſcripſimus. Ludouicus Comes Loſſenſis nobiliſsimus inter Theutonicos erat, vir ſagax ingenio, & in armis exercitatus ac ſtrenuus. Hic virginem Chriſti Chriſtinam miro complectebatur affectu. Qui cùm in extremis ageret, Chriſtinam ad ſe vocari fecit, & in conclaui ſecum, ſecedentibus omnibus, remanere. Nec mora, Comes virtute qua potuit, erexit ſe, &

tria ms. 2. imp. factus.

ſupplex ante pedes Chriſtinæ toto corpore proſtratus, ei omnia peccata ſua cum maximis lacrymis recitauit, & hoc non pro indulgentia, quam dare non potuit, ſed vt magis ad orandum pro ſe tali piaculo moueretur hoc fecit. Mortuus ergo Comes eidem Chriſtinæ manifeſtè apparuit, & ſe traditum a-

2. ĩp. turbata. msb. ter. imp. tribulata.

cerbiſsimis in purgatorio tormentis oſtendit. Cui pia mulier, non modicè * miſerata, reſpondit. Age nũc, & vade hinc, & ſecundũ diuinam miſericordiã pœnas pro peccatis exolue: ego verò in meo corpore exactura ſupplicia, dimidiam purgatorij tui partem excipio. His itaque geſtis, videres Chriſtinam multo poſt tempore certis horis, ſecundum quod anima Comitis alternis doloribus torquebatur, flãmeis vaporibus, interdum verò frigorum algoribus cruciari: loca verò in quibus Comes peccare vel inſanijs falſis gaudere ſolebat, lacrymis irremediabilibus irrigabat. Longo igitur poſt tempore ante

mortem ſuam idem Comes ei apparuit, & gratias agens illi, ea contemplante ad ſuperna tranſiuit.

De quinto ſuffragio, nempe eleëmoſynas dare. 24.

QVintum ſuffragium pro animabus, eſt dare e- 2. Mac.
leëmoſynam. Vnde in libro ſecundo Macha- 12.
bæorum dicitur: quod vir fortiſsimus Iudas, colla- *qui locus*
tione facta, duodecim milia drachmas argenti miſit *maximè*
Hieroſolymam offerre ea ibi pro peccatis mortuo- *probat*
rum. Nec mirum, cùm in Eccleſiaſtico dicatur: Si- *pro defū*
cut aqua extinguit ignem: ita eleëmoſyna extinguit *ctis vale*
peccatum. Et in Daniele dicitur peccata tua rex e- *re ſacri-*
leëmoſynis redime. *ficium.*
Eccli. 3.
Dan. 4.

Defuncti militis apparitio, docens quàm graue ſit peccatum, non exequi, vel differre executionem piorum legatorum.

SVper hoc ſuffragiorum articulo in geſtis ſancti 25.
& magni Regis Karoli legimus quod ſubiungo. Eidem Regi miles quidam in armis ſtrenuus, ſeruierat annis multis. Hic ad extrema perductus ad ſe conſobrinum ſuum *, quem ſolum habebat ſuperſtitem, euocauit, dicens: In comitatu regis annis iam perſtiti ſexaginta, nihil in mundo proprij poſsidēs, niſi quod ad militiam pertinebat. Et ecce ſolum equum optimum habeo, & ex hoc ſtatuo teſtamentum. Me ergo mortuo vendes equum, & pecuniam pro anima mea totaliter erogabis. Pollicitus eſt cliēs ſicut ei præcepit auunculus. Mortuo autem milite, ſatelles vidit equum validum & audacem, & eum nec vēdidit, nec pecuniam pro eo ſoluit, ſed eum retinuit, ſtatutum auunculi paruipēdens. Circa dimidij verò anni tranſactum ſpacium anima defuncti apparuit ſatelliti manifeſtè dicens. Non curaſti facere quod pro anima mea ſtatueram liberāda, & ideo

* 2. imp. add. dilectem.

medio tempore quo per eleëmoſynas liberari debueram paſſus ſum graues pœnas. Sed ecce nunc iudicium dedit operum ponderator omnipotens, & omnes eius aſſeſſores Angeli iuſtum eſſe decreuerunt, vt anima mea ad requiem tranſeat, & anima tua pœnas excipiat quas exacturus adhuc fueram in tormentis. His dictis repente diſparuit, & mox ſatelles grauiſsimam infirmitatem incurrens, quæ geſta erant cōfeſſus eſt ſacerdoti, & non multò poſt mortuus, pœnas quas merebatur exſoluit. Vide ergo lector, quantum peccatum ſit & delictum, amicorum aut parentum retardare, vel negligere teſtamenta: quibus ſi effectum haberent accelerarentur ad gloriam, aut ſi non habeant à gloria differuntur.

De ſexto ſuffragio, nempe reſtitutione.

26. SExtum remedium defunctorum eſt, reddere ſi quid iniuſtè habuerint vel rapuerint. Teſte enim veridico Auguſtino: Non dimittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. Et illud terribiliſsimum † quod dicitur in ſcripturis. Væ qui prædaris: Nonne & ipſe prædaberis?

Aug. ep. 54.
† ſ. eſt. Iſa. 33.

De mortuo à pœnis liberato poſt debiti ſolutionem per vxorem factam.

27. HVius rei exempla ſunt plurima, quorum vnum familiariſsimum noui. Narrante enim fratre Ordinis Prædicatorum his verbis, audiui. Pater, ait, meus contra commilitonem ſuum virum diuitem & potentem inimicitias exercens, fabrum habuit in vicino, qui equos ſuos, & eorum qui ſecum erant multo tempore ſufferrabat. Poſt hęc faber cecidit in languorem, & expenſas per obliuionem vel incuriam nullus ſoluit. Mortuus eſt autem poſt annos fere triginta pater meus, & apparuit manifeſtè

per diem cuidam fideliſsimo ſeruo ſuo, gerens in manibus flammantia ferramenta equorum, dicens: Dicas vxori meę, vt ſoluat tali homini tale debitum, quo ſic vexor. Poſt hoc non multi dies effluxerant, cùm ecce ſeruus ille, cum amariſsimis lacrymis venit ad me, & quid vidiſſet expoſuit. Collacrymatus itaque ſeruo ambo ad matrem ingredimur. Audit illa quid actum ſit, addit & lacrimas, acceſsit ad fabrum diutina tabe prope conſumptum: quærit ſi pater meus ei in aliquo moriens tenebatur. Tunc ille, cum lacrymis ſuſpirans, dixit: Heu cariſsima domina, etiã ferè in marcha vna: ſed affectus lõgo tędio in moriendo, poſtmodum incidi in magnum languorem, & ſic ſilui vſque modo. Nec mora, mater ſoluit pauperi integrum debitum, & mox ſoluto iſto cum alijs debitis multis, vt mihi illa ſecretò narrauit, ei pater meus in hunc modum apparuit: Videbatur ei, videre illum in balneo à ſummo capitis vſque ad ima pedum quaſi reſte longa totaliter inuolutum. Cui ille dixit: Apprehende funem, & ſoluas me. Mox illa initium funis accipiens, paulatim ligatum exſoluit, & ſtatim illi congratulans & gratias agens: Sic, inquit, prius fueram obligatus in pœna, quoaduſque ſolueres quo tenebar.

De ſeptimo ſuffragio, quod eſt miſſæ ſacrificium.

SEptimum & vltimum remedium defunctorum, eſt celebratio miſſarum. Oblatio enim 28. corporis Chriſti abſoluit à debito culpæ & pœnæ. Vnde in Ægypto poſt comeſtionem, & eſum agni populus Iſraeliticus liberatur, & ſan- *Exod.12* guis agni paſchalis in ſuperliminaribus ponebatur contra angelum vaſtatorem; & ſerpens æneus in palo erectus eſt contra morſus ſerpentum. *Num.21*

Pſal.22. Et Pſalmiſta dixit: Paraſti in conſpectu meo menſam aduerſus eos qui tribulant me.

Exemplum ex Gregorio de Iuſto monacho qui à purgatorio eſt liberatus per ſacrificium miſſæ pro eo triginta diebus oblatum.

79. BEatus Papa Gregorius in dialogo ſcripſit, quendam fuiſſe à purgatorio liberatum, pro quo triginta diebus ſacramentũ corporis Chriſti oblatum eſt in altari. *Greg. l. 4 dial. c. 55*

De duce cui exercitus cæleſtes animarum à purgatorio per ipſum liberatarum ſuccurrunt in prælio.

80. SEd & frater quidam ordinis Prædicatorum, qui terras & maria multa peregrinando peragrauerat narrauit mihi, quod dux quidam, diues & potẽs valde; ſuperuacuis expenſis deditus erat totus, & gloriæ ſeculari: qui ad * correctionis viam ſedula cuiuſdam prædicatione conuerſus, conuocatis ſuis õnibus, dixit: Vt verè video, in vita quam hactenus duxi mihi ſalus non eſt, & vitam inutiliter & damnabiliter iam expendi. Volo igitur expenſis parcere, minuere familiam, vi ablata reſtituere, & eleẽmoſynis redimere peccata quæ feci. Et factum eſt ſic. Hoc vt viderunt ſui, detrahere cœperunt domino ſuo. Nec propter hoc dux ſapiens deſtitit ab inceptis. Qui prius reſtitutis iniurijs, longa manu cœpit erogare pauperibus, inſtituere capellanias, maximè ad celebrãdas miſſas in ſubſidium animarum quæ in purgatorio torquebãtur. Quod cum ſedulè ageret, vidit diabolus & inuidit: & nobiles illius contra eum crudeliter inſtigauit: Qui pariter coniurantes, regem quendam, quondam contra eum inimicitias exercentem, ſed imparem viribus, adiecerunt,

ms. p. correctiorẽ. ms. s. correctionẽ vitam.

Dan. 4.

runt, dixeruntque regi. Diu iam contra dominum noſtrum Ducem grauem animum habuiſti, licet tibi ad placitum non ſucceſſerit. Nunc igitur tempus inuenire poteris oportunum, vt te vindices ad optatum. Dux enim ſolis clericorum fabulis deditus, ſegniter ſua expendit & improbè, & nulli ſuorum nobilium impendit beneficium vel honorem: pro quo facile erit vobis, vt per nos, cōtra eum, in ſubſidium veſtrum totus terræ iſtius populus deuoluatur. Nec mora, vt audiuit rex, lætus efficitur, & habito conſilio nuncios tranſmittit ad Ducem, occaſiones caluas ingeminans, quomodo eum ſæpius per iniuriam oppreſsiſſet, nunc verò ſe illi velle reddere talionem niſi ſe dederet & ſua, & in hoc illi conſtitueret certum diem. Hæc vt audiuit dux, mandauit nobiles & proceres terræ ſuæ, & quid rex ſibi mandauit inſinuat. Et illi quaſi vno ore reſpondentes, dixerunt: Hactenus nos vt ſeruos & fatuos reputaſti, ſolis mundi ſeductoribus clericis adhæſiſti; nunc te iuuent illi & conſulant in aduerſis. Tibi autem nec ſuccurrere volumus, nec valemus. Hæc vt vidit dux, vehementer expauit, & mox ſe conferēs ad caſtrum munitiſsimum, ſolius Dei auxilium implorauit. Medio autem tempore condicti diei proſpectans Dux per propugnacula cum quibuſdam, vidit ingētem exercitum albatorum in equis albis, clypeis cruce rubea conſignatis eminus venientem. Et mox ſtupens dixit ſuis. Nunquid videtis, ait, illa quę video. Et illi: Nihil, inquiunt, & mox omnes cum duce ſupplices preces dantes ad Dominum, viderunt * innumerabilem exercitum albatorum. Tunc Dux cum quibuſdam ex ſuis exiēs, curuauit genua; cui obuius vnus ex multis millibus, eleuauit eum, dicens: Ne verearis, fideliſsime principum, venturi regis aduentum: Aſſunt iſti diuino iuſſu parati iuuare te, quos eleēmoſynis et miſſarum

pro quo .I. quare

msb tria imp. innumerabiles exercitus.

ſuffragijs de purgatorio liberaſti. † Medio autem tempore condicti diei liberabuntur & alij, qui nobiſcum in tuum adiutorium ſunt venturi. Et hoc dicto, omnis illa albatorum turba diſparuit. Dux verò reuerſus in caſtrum, cum ſuis omnibus Dominum benedixit. Ad diem ergo tempore procedente, rex cum infinita multitudine ſuorum, vel aliorum nobilium, qui contra Ducem dominum ſuum totum terræ populum adduxerant, quaſi de victoria certus, aduenit, & in planiciem prope caſtrum cum mira multitudine ſe diffudit. Venit & illi obuius Dux, nimirum alacer vultu, & animo inconcuſſus, ſtatimque vbi caſtrum cum paucis exiuit, illi tanta & tam * inenarrabilis multitudo cæleſtis exercitus eſt coniuncta: vt ex aduerſo caſtrorum cæleſtium, multitudo regis quaſi turba modica videretur. Quod vt vidit rex, & omnes qui ſecum erant, validiſsimo pauore concuſsi ſunt, & aduertentes magnalia ſummi Dei, proiectis armis, obuijs manibus in terram proſtrati ſunt, & ad voluntatem Ducis cum ipſa vita & rebus totaliter ſe dederunt. Nec mora, Dux diuinam in ſe miſericordiam recognoſcens, miſericordiam cum omnibus fecit, & firmiſsimis conditionibus ordinatis, obſides pacis accepit. At vbi pax inter ducem & regem omnimoda conquieuit, congregatio cæleſtis exercitus repente diſparuit. Hinc denique factum eſt, vt rebus in ſumma trãquillitate peractis, gratias Deo exercituũ in communi perſoluerent, & glorificarent in ſuis mirabilibus Dominum maieſtatis, & ſic quique cum gaudio ad propria remearent.

† 1. eo tempore quod intercedit vſque ad condictum diem.

* ms. p 2. imp. innumerabilis.

De eo qui in purgatorio exultabat, quia natus erat puer in cuius primitijs erat liberandus.

Et nos

ET nos veridica valde relatione didicimus, 31.
quendam defunctum ſubitò, & ad pœnas purgatorij tranſeuntem cuiuſdam ſanctiſsimi viri precibus reuocatum ad vitam. Hic tale quid viſum & auditum in purgatorio referebat. Anima cuiuſdam, quem prius in vita cognouerat, grauiſsimè torquebatur. In medijs ergo ignibus, ſubitò illa exultabunda clamauit. Eia miſericordiſsime Deus, nec in finem oblitus es mei. Cui anima conſors in pœna. Vnde, inquit, tibi miſerrima in tam horrendis ſupplicijs * exultare? Et illa. Meritò, inquit, exultabunda tripudio, quia mihi ſcire à Domino datum eſt: in hoc inſtanti natum puerum qui longo poſt futurus eſt presbyter, in cuius miſſa quam celebrabit primam, ab his pœnis ad requiem euolabo.

pſal. 73.

2. imp. exultatio.

Qua occaſione author à patre in ſtudijs fuerit collocatus, & quomodo pater mortuus ab eo petiuerit auxilium.

SEd & patrē meum, vt me adhuc puerū ad litterarum ſtudium, & vitam cœlibem prouocaret, 32.
ſæpius mihi cum lacrymis & deuotiſsimè referentem audiui. Cùm mare, inquit, tranſiſſem, terram ſanctam Hieroſolymam viſitare, veni in montem quem Nigrum vocant: vbi ſparſim multi viri ſancti vitam eremiticam ducentes, Domino ſeruiebant. Vni ergo peccata mea confeſſus, reſponſum accepi, me de facili culpas meas per pœnitentiam non poſſe diluere, ſed ſi filium haberem, & hunc ad litteras ponerem, fieretq; ſacerdos idoneus Chriſto, potiſsimè per hunc me poſſe iuuari. Huius occaſione cōſilij in ſcholas datus ſum: & ſpero diuina

ſuffragante

ſuffragante gratia, quod tam per me, & ſi minus idoneum, quàm per alios quos publicè in ſermonibus, vel ſecretè in conſilio ad orandum pro illo inducere efficaciter potui, adiutus ſit multis modis. Mihi quoque Chriſtus teſtis ſit, quod, ſi quando pro eo celebrare diſtuliſſem, aliâs impeditus, ipſe mihi apparebat in ſomnis; & manibus oſtenſis, plagis plurimis vulneratis, me vtique, quare patrem filius non iuuarem, ſinceriter arguebat.

Viſio de defunctis in miſſa ad pacem currentibus.

91. SEd & in Auſtriæ partibus, ſicut per Abbatiſſam quandam piam & religioſam audiui, quidam ſanctiſsimæ vitæ Ciſtercienſis ordinis monachus fuit, qui in miſſa celebrata pro mortuis, ante participationem corporis Chriſti, cum diceret: Agnus dei qui tollis peccata mundi dona eis requiem, audiuit voces clamantium à remotis: Feſtinate, feſtinate pacem ſuſcipere, quia iam miſſa propinquat ad finem. Qui mox vt ſtabat Chriſti corpus tenens in manibus, fit raptus in ſpiritu, & vidit innumerabilium animarum multitudinem feſtinantem ad pacem, & alijs recedentibus percepta pace, alias clamantes: Feſtinate, feſtinate, quia iam miſſa propinquat ad finem. Sic monachus ſtetit à prima ferè hora diei vſque ad horam nonam, præſtolantibus alijs, & mirantibus quid ſtans haberet immobilis. Tandem ergo reuerſus ad ſe, finiuit miſſam, & præcipiente Abbate, cunctis quid vidiſſet expoſuit, & poſt paucos dies ipſemet monachus vitam finiuit. His lector auditis, quis, ſaluo tamen meliori iudicio, dubitare potuerit, quin Spiritu ſancto commodius ordinante in eccleſia Dei antiquitus ſit ſtatutum, vt in miſſa pro fidelibus defunctis nec pax

precetur viuentibus, neque detur, ſed tantum, vt requieſcant in pace, pro defunctis eiſdem oretur.

Viſio mirabilis de triplici ſtatu defunctorum.

COmpendioſè, quibus potuimus rationibus & exemplis, ſeptem defunctorun ſuffragijs euolutis, generaliter de ſtatu triplici animarum quæ ex hoc ſęculo tranſeunt, viſionem mirabilem & indubitabilem referemus. Cum in Brabantiæ partibus prædicarem, & vna dierum dicta miſſa* intẽtùm alias ſocium itineris præſtolarer, venit ad me homũcio ruſticanus, & pauper habitũ, & forma deſpectus, deuotiſsimè petens vt eum audirem. Annui, conſedit, & dixit mihi: Annus iam ferè elapſus eſt, cùm ecce in domo mea in nocte vigiliarum ſanctæ Katherinæ ſuper ſtramina jacens audiui campanam, vt mihi videbatur, iſtius eccleſiæ reſonantem. Surgens ergo vt pergerem ad eccleſiam, vxor mea quę in lecto alio quieſcebat, clamauit ad me. Quo vadis, inquit: Et ego, ad Matutinas vado, quia pulſatũ eſt. Et illa. Spiritus, inquit, nequã agitat te, quia in primo ſomno adhuc eſt. Nihil autem curans quid illa diceret, vſque ad atrium eccleſiæ properaui. Et ecce occurrit mihi ſacerdos quidam ignotus, veſtibus ſacris indutus, ſtola per modum crucis in pectore redimitus: qui dixit mihi: Appone cor tuum ad ea quæ tibi monſtrauero. Et mox ſuper atrium edito ſigno crucis, ſurrexit tantus populus, vt eum vix ſpatium quinque iugerum capere potuiſſet. Et erat populus ille ſuper id quod dici poteſt, aut credi, miſeria miſerandus, nudus penitus, & per omnia ſæuis plagis & cruentatis vulneribus laceratus. Nec mora à ſacerdote illo iterato edito ſigno crucis, diſparuit populus, & alius, multo minor numero & horrore,

34.

*miſſa trĩa ip. in cẽtũ aulas.

ins. b. calore. o ter. imp. ſqualore

horrore, ſurrexit. Habitu quidem pauper & * colore pallidus videbatur, quaſi macie multa & tabe confectus, diſsimiles tamen perſonæ, ſecundũ magis & minus. Iteratò poſt hæc à ſacerdote ſigno crucis edito, populus repente diſceſsit, & ſurrexit populus paruo numero, quem ſolius atrij ſpacium capere potuiſſet, longè diſsimilis claritate & gloria omnibus hominibus mundi quoſcunque vidi. Erãt autem veſtimenta eorum ſicut nix à ſole irradiata, & facies omni ſplendore iucundior, & dixit mihi ſacerdos: Diſcreuiſti trium populorum diſsimilitudines, * quas vidiſti? Prima illa miſerrima gens, ſine vlla contritione diſcedens à ſæculo, æternaliter damnata eſt. Secundò apparentes cum contritione, ſed non peracta pœnitentia mortui ſunt. Et illi quidem adhuc pœnis grauiſsimis detinentur, ſed tandem purgati, peruenient ad quietem. Tertia autem gens populus electus eſt, qui peracta pœnitentia cum Domino gloriatur. Hoc dicto, cum ipſo populo ſacerdos diſparuit, & mox ad matutinarum officium campana pulſatur. Ego autem auditis matutinis & miſſà, de die regreſſus ſum domum, & tribus menſibus elangui poſt iſtam terribilem viſionem.

ins. t. tert. imp. quos.

Vita eius qui dictam viſionem vidit & authori retulit.

35. PEracta igitur narratione, diligenter percunctatus ſum, quiſnam eſſet homuncio talis: & inueni eum conuerſationis huiuſmodi. Circa octo iugera terræ arabilis habebat cum domo, ex quibus ſibi & ſuis victum neceſſarium, ſed tenuiſsimum elaborans, partes etiam pauperibus erogabat. Ter in hebdomada ieiunabat, ſine lineis, ſine calceis indiſcretis temporibus incedebat. Pernox frequenter in

ter in precibus, nunquam ſuper lectum, aut culcitram recumbebat. Quid plura? Talis erat homo qui mihi fidem in omnibus de his quæ digné narrauerat, faciebat; maximè cùm in verbis eius & facie diuinam viderem gratiam relucere.

De felicitate & gaudio ſanctarum animarum. Capitulum LIIII.

Æſtate prodeunt, & quaſi longo hyemis tædio fatigatæ, † extenſis membris & alis, & excuſſis exuuijs, exultatione multiplici in auras liberas ſpaciantur. *ms.s.exertis.*

HIc manifeſtiſsimè poſt finem mundi reſurrectionis gloria denotatur. Æſtas enim qua apes prodeunt, tempus vltimæ reſurrectionis inſinuat: quo ille beatorum animæ poſt diutinæ præſtolationis tædia corporibus ſuis vniri deſiderant. Tunc ſecundũ prophetam, per euigilationem ſonitus clamoris & tubæ, exuuijs carnis excuſsis, de puluere membra ſingula in locis debitis & motibus proprijs, redient ad compagem, alaſque comtemplationis ſuper latitudinem cœli, non in ęnigmate, ſicut nunc, ſed per ipſam ſpeciem,* acutiſsimè dilatabunt. Quod Iſaias propheta in magna cordis exultatione declarat, dicens: Tunc videbis & afflues: & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. In quo

1. De reſurrectione beatorũ.

Ezech. 37.

1. Cor. 13

** ms.s. auguſtiſ, ime.*

Iſa. 60.

quo verò ſtatu beatitudinis beatorum caro reſurget, propheta Iob, & cautè nimium & planè deſcri-
Iob. 19. bit: Sciò, inquit, quòd redemptor meus viuit, & in nouiſsimo die de terra ſurrecturus ſum, & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. Quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alius. Repoſita eſt hęc ſpes mea in ſinu meo.

De ſex occaſionibus ſiue cauſis gaudij in æterna beatitudine.

2. QVid eſt autem quod in textu exultatio multiplex dicitur: niſi quia ſanctis in illa cæleſti patria diuerſorũ erit occaſio gaudiorum? Fideli enim ſeruo teſte Chriſto in fine dicetur: Intra in gaudium
Mat. 25. Domini tui. Quid eſt autem intrare in gaudium: niſi ſicut piſcem aquam, ſupra ſe & infra, ante & retro, à dextris & à ſiniſtris occaſionem gaudij & exultationis habere? Gaudium ergo ſancti intrant, in eo quod vident iſta ſex. Nota Verſus.

Primò Deum ſupra, ſubtus contraria victa:
Ante ſacros cœtus, & retro pericula luxus:
Sanctos in dextra, damnatos parte ſiniſtra.

De prima cauſa gaudij, ex clara Dei viſione.

3. IGitur primò deum ſupra Sancti vident: & de hoc ſpeciale gaudium habebunt, quia videbunt eum tanquam ſolum Dominum, ſupra ſe, ad deſtru-
ms. b. multorũ. ctionem & euaſionem* malorum Dominorum, quos olim in terra perpeſsi ſunt. Quod Iſaias propheta congratulabundus oſtendit: In illa, inquit,
Isa 2. die, æternitatis intellige, incuruabitur omnis altitudo virorum, & exaltabitur Dominus ſolus. Et vide augmentum gaudij ſecundum Hieronymum.

Ante cuius pedes, inquit, horrendi reges nudato latere palpitabunt. Et notandum valde eſt, quod feliciſsimum erit, & beatiſsimum videre Chriſtum in patria, ſi tam dulce Petro fuit, eum videre in terra; vt tria optaret hîc fieri tabernacula, vbi nihil habetur niſi miſeria. Veruntamen bonum & dulce fuit, faciem illius videre, quæ reſplenduit ſicut ſol, adhuc in carne paſsibilem: ſed dulciſsimum ac optimum erit, videre illum ſuper ſolem clariſsimum, per diuinitatis gloriam immortalem. Hæc eſt enim vita æterna, ſicut ipſe dixit, vt cognoſcant te ſolum Deum, & quem miſiſti Ieſum Chriſtum.

Hieron. epiſt. 1.

Mat. 17

Io. 17.

De moniali in Aquiria cuius vultus in contemplatione inſtar flammæ radiantis coruſcabat.

AVdiui ſuper hoc quiddam relatione digniſsimum ab ore beatæ memoriæ Berthæ, nobiliſsimæ mulieris, Abbatiſſæ monaſterij ordinis Ciſtercienſis, quod iuxta Inſulam in Flandria, Reclinatorium nuncupatur. Hæc cùm adhuc eſſet in Aquiria monialis, contigit, vt ſanctiſsimam quandam ex ſociabus pro negocio quæreret, & in contemplatione diuini vultus raptam, in angulo eccleſiæ ſolitariam inueniret. Quæ vbi à facie illius velum incircumſpectè dimouit, vultus eius omni flāma radiantius coruſcauit: cuius fulgore, ſubito contuentis temeritas repercuſſa, ferè examinis cecidit reſupina. Quid mirum? Legimus quod facies Moyſi ſplendida facta ſit ex illa ænigmatica collocutione diuina, & ideo timentes filij Iſraël in tabernacula diffugerunt.

4.

pago nomen eſt Market ſa.

exod. 34

De ea cuius oculi ex contemplatione inſtar ſpeculi micuerunt.

5. SEd & memorabilis Adæ cuius ſuprà fecimus
c. 25. p. mētionem, poſtquam in viſione Chriſti faciem
13. vidit (ſicut ab illis audiuimus qui eam poſtèa cognouerũt) inſtar lucidiſsimi ſpeculi beati eius oculi micuerunt.

De ſecunda occaſione gaudij, ex eo, quòd videbũt hoſtes ſuos dæmones ſub pedibus.

SEcunda occaſio gaudij erit, videre ſubtus cōtra-
6. ria victa: hoc eſt dæmones, qui nos olim in diuerſis tentationibus afflixerunt. Et hoc ſignificatum fuerat in libro Ioſue, vbi quinque reges Amor-
Ioſ. 10. rhæorum, qui afflixerant populum Dei, comprehenſi ſunt, & vinctis manibus & pedibus, ab omni populo viliter conculcati. Et hoc ſignum eſt atque figura, quòd aduerſarij noſtri dæmones, nullũ poſt illud extremæ examinationis iudicium poteſtatem tentandi habebunt in ſanctos. Et vide quanta iſta occaſio gaudij futura ſit.

De eo qui extimulatus concupiſcentia, digitos igne conſumpſit, & læſionem non ſenſit.

7. LEgimus in vitis Patrum, quòd quidam ſtimulatus in fœminam, tantum ſenſit interius libidinis incentiuum, vt digitis manuum conſumptis ad ignem, læſionem exterius non ſentiret. Quid mirum? Fortior ignis impegit in fortem, & inualuit. Leui aqua materialis ignis extinguitur, ſed tantùm forti animo ignis luxuriæ triumphatur.

De Fra-

De Fratre Prædicatore qui ſibi virilia abſcidit ex violentia tentationis.

VIdi fratrem Ordinis Prædicatorum qui de fratre adhuc, vt credo, viuente, narrauit, quòd diu intentiuo libidinis impugnatus, cùm vinci ſe pene videret, † dolabro tranſuerſali veretrum ſibi ſuccidit & teſtes, & mortem cum maximo diſcrimine vix euaſit. Nec hoc recito factum approbās, ſed dæmonum violentiam multum mirans. [†pro dolabra.]

De tertia occaſione gaudij ex conſpectu angelorum.

TErtia occaſio gaudij erit, videre ante ſe ſacros cœtus, hoc eſt angelos, qui in menſa Chriſti ante conſpectum eius, in ſingulis officijs decentiſſimè miniſtrabunt. Et in ſignum huius regina Saba in libro regum tertio dixiſſe legitur Salomoni: Beati ſerui tui, & hi qui aſſiſtunt coram te omni tēpore. Gaudebimus tunc planè lætiſsimis viſionibus angelorum, qui viuentibus nobis in omni profectu virtutis magnificè congaudebant, & nos * vtique multiplicibus adiutorijs circunſtātes, contra dæmones, & diuerſa pericula tuebantur: noſque frequentiùs circumſeptos ſua præſentia ſolabantur. Et vt hoc exemplo pateat euidenter, quid inde veriſsima relatione didicimus, referamus. [3. Reg. 10.] [*ms. p. 1. vbique] [2. imp. itaque]

De ſororibus ab angelo ductis & ex hoc miro gaudio perfuſis.

ELizabeth de * Grauio apud Niuellam in Brabantia virgo deuotiſsima fuit. Hæc cum ſocia deuota & bona, quam viuentem adhuc, & magiſtram nunc duorum millium Beghinarum prodere noluimus; de Niuella in Lenlos ad duo fere [10.] [*ms. p. Grauia] [2. imp. Gramōēs]

 millia

milliaria properabat: & contigit eis in via, quod deuia ſunt ſecutæ. Pauefactæ ergo propter ſiluam proximam, flere cœperunt. Quibus flentibus vehementer, ſubitò iuuenis apparuit coram eis. Erat autem iuuenis, vt mihi earundem vna narrauit, crine criſpo, & croceo, alba indutus tunica, & albo pariter collobio ſuperducto. Salutatis autem illis, ab eis, quò pergerent, inquiſiuit. Reſpondentibus verò eis in Lenlos ire vellemus, ſi viam ſciret, inquirunt. Et ille: Scio, inquit, me ſequimini. Illo igitur cum ſilentio præcedente, ſequuntur & illæ. Nec fuit aliqua earum quæ aliquid loqui poterat præ nimio mentis gaudio vel ſtupore. At vbi properantes, viderunt villam, ſubitò in ictu oculi, ductorem iuuenem perdiderunt. Quæ mox proſtratæ in terram, amarè cœperunt flere, quòd ductori tanto nihil amplius ſunt locutæ. Ad cor autem poſt lacrymas redeuntes, Deum magnificè collaudarũt, & ſæpius dulce factum ad memoriam reducentes, exinde in ſpirituali vita tali ſolatio profecerunt.

De duobus Fratribus Prædicatoribus, cùm anxij eſſent de prandio, ab angelo confortatis.

11. CONſimile prope duobus fratrib⁹ ordinis Prædicatorum (vt per Fratrem Henricum de Colonia, Prædicatorem elegantiſsimum inter fratres, indubitabili relatione didicimus) contigit, in partibus Galliarum illo ordine nouiter inchoato. Gradientibus namque duobus fratribus Prædicatoribus ieiuniorum tempore ante paſcha, cùm iam inſtaret tempus prandij, hora nona, & ſecum quærerent, quis fidelium eos ad refectionem reciperet in terra rara hominibus, & ignota: ſubitò affuit iuxta eos vir elegantis formæ & habitus peregrini, dicés:

Quid

Quid confertis inter vos fratres mei? Illis autem verecundantibus dicere quid dixiſſent, ait eis: Modicę fidei de hoc inter vos dubij quærebatis, quis vos ad refectionem reciperet in terra rara hominibus & ignota. Chriſto credite veritati, qui nō hęſitantibus, & in ſe confidentibus repromiſit, dicēs: Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia adijcientur vobis. Credidiſtis in hoc Chriſto vt temporalia iſta pro illo dimitteretis, & paupertate regnū ſeduli quæreretis; & nunc de Chriſto diffiditis, vt vos ſine refectione dimittat, & non quaſi filios paſcat? Abſit, & hoc vobis ſignum. Tranſibitis campum iſtum, & in valle quadam villam paruulā inuenietis. Illic intretis eccleſiam, inuitabit vos presbyter affectu magno: ſed ſuperueniet miles, qui vos violenter auferet ſacerdoti. Et cùm vos deducet perſona loci, qui * aliter patronus dicitur, maximis precibus à milite obtinebit vos, & ambos inuitatores veſtros, militem ſcilicet & presbyterū, vobiſcum largiſsimis ferculis reparabit. Confidite ergo in Deum, & fratres ordinis veſtri exemplo iſto confidere faciatis. Hæc vt dixit, repente diſparuit. Illi autem per ordinem, vt eis prædixerat, omnia repererunt, & reuertentes Pariſios dicto fratri Henrico de Colonia, & fratribus quibuſdam alijs, quæ ſibi contigerant retulerunt. Et notandum quòd non ſolùm Chriſtus, ſed & nobis in menſa eius angeli miniſtrabunt. Vnde ipſe Chriſtus, ſuos confortans, dixit: Ecce ego diſpono vobis, ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnum, vt edatis & bibatis ſuper menſam meam in regno meo.

Mat. 6.

ms. b. tria imp aliter ...

Luc. 22.

De quarta occaſione gaudij ex periculis quæ euaſerunt.

QVarta occaſio gaudij erit, videre & retro pericula luxus, quæ ſemper ſanctis, dum adhuc 12.

Aug. l. 19. de ciuit. c. 27. viuerent, in timore fuerunt. Vnde beatiſsimus Auguſtinus in libro de ciuitate Dei xix, dixit: Quādiu vicijs repugnamus, plena pax non eſt: quia illa quæ reſiſtunt periculoſo debellantur prælio, & illa quæ victa ſunt, nondum ſecuro triumphantur ocio, ſed adhuc ſolicito premuntur imperio.] In illa ergo reſurrectionis gloria dicere confidenter poterimus.
Pſ. 123. Laqueus contritus eſt, & nos liberati ſumus.
Iſa. 25. Et Iſaias In illa (inquit) die præcipitabit dominus mortem in ſempiternum.

De quinta occaſione gaudij ex ſocietate Sanctorum.

13. Matt. 25. QVinta occaſio gaudij eſt, videre ſanctos in dextera, quibus dicetur: Venite benedicti patris mei. Magnum enim erit gaudium habere ſocietatem cum matre Chriſti, Patriarchis, & Apoſtolis: quorum ſola etiam hîc audita memoria, cor exultatione iam repletur. Si ergo hîc dici poteſt:
Pſ. 132. Ecce quàm bonum & quàm iucūdum habitare fratres in vnum, vbi tamen boni permixti ſunt peſsimis, quid erit ibi, vbi nullus deerit bonus nullus permixtus malus?

De F.F. Prædicatoribus & minoribus miſſis à B. Ludouico Rege Franciæ ad conuertendum regem Tartarorum, & de nobili cui adhuc gentili Chriſtus apparuit cinctus glorioſiſſimo Sanctorum conſeſſu.

14. QVid autem ſuper hoc cuidam nobiliſsimo gētili, tempore noſtro Dominus omnipotens oſtendere dignatus eſt, referamus. Cum anno ab incarnatione domini M. CC. XLVIII. deuotiſsimus Rex Francorum Ludouicus, cum fratribus ſuis, Roberto Comite Atrebatenſium, & Alphonſo Comite Pictauenſium, & Karolo comite Andegauen-

gauenſium in terrę ſanctæ ſubſidium transfretaret, & Damiatam ciuitatem Ægypti nobiliſsimam obtineret, audiuit quòd rex Tartarorum matrē Chriſtianam haberet; & licet filius gentilis eſſet, Chriſtianæ tamen fidei diligeret ſectatores. Pater enim eius regem Indiæ Chriſtianum occiderat, † & filiā eius duxerat in vxorem. Sperās ergo pius rex Frāciæ, quòd Regem Tartarorū, cauſa matris, aut aui gratia, mouere poſſet ad Chriſtianæ fidei pietatem, miſit ad illum duos fratres [Prædicatores & duos] Minores per quos miſit eidē capellā ex byſſo inſtar tentorij, & omnia vtenſilia illius aurea, quibus altari neceſſaria inferētur, cū alijs xenijs pretioſis. Qui multas terras & maria peragrantes, venerunt ad illum, & ab eo ſolemniter ſunt recepti. Fuerunt autem apud illum multo tēpore, ſed in cōuerſione regis nihil penitus profecerūt. Viderunt autē ibidem in exercitu virū nobilē, regis ſcilicet conſobrinū, de quo talia ferebantur. Cùm idē nobilis, adhuc gentilis, febri acutiſsima laboraret, materia ad cerebrum aſcendente in furiam raptus, dormientibus omnibus qui circa illum erant, aufugit nudus, & tribus diebus, ac tribus noctibus, per eremum vaſtiſsimam oberrauit. Tertia ergo nocte, digeſta materia, creticauit, & ad ſe rediit compos mentis: qui in tenebris horrens ſolitudinem, quid faceret, vel quo ſe verteret, neſciebat. Et ecce poſt inſtans modicum, diſcuſsis tenebris, vidit in montis cacumine ingens lumen. Reptans ergo manibus & pedibus, aſcendit in montem, & ecce ſuper omnem ſolis fulgorem, regem admirabilem vidit in throno aureo reſidētem, & ad eius dexteram reginā incomparabili decore fulgentem: videt mixtim ſeniores & iuuenes in thronis aureis aſsidentes, miniſtroſque ex omni parte vultibus ſidereis rutiantes. Hæc vt vidit gētilis, ſupra id quod credi poteſt

ſ. Danielem preſto Iobannem.

ms. p. b. tria imp omit.

obſtupuit. Nec mora, vnus miniſtrorum à rege miſſus, eum, veſtibus nudum, induit, & ad regem duxit. Cui rex: Nihil, ait, in rebus humanis ſimile quid vidiſti? Et ille: Nihil, inquit, Domine. Et rex ad eum: Ego ſum (inquit) Chriſtianorum Deus, rex & dominus ſempiternus. Tu autem redibis ad populum tuum, & perquirens inuenies in gente Hungarica quæ immixta eſt genti tuæ duos preſbyteros Chriſtianos, talis habitus, & talis formæ: à quibus erudieris ad normam fidei Chriſtianæ. Hæc vt audiuit gentilis, renuit beatorum ſocietate fruſtrari. Et mox ad eum rex: Impoſsibile eſt (inquit) talem te remanere nobiſcum: ſed ſi Chriſtianorum fidem ſuſceperis vt præcepi, ſocietate iſta iucundiſſima perfrueris. Hoc dicto, miles ſedens in equo albo ſuſcepit illum: & in exercitum Tartarorum, populo mirante, reduxit, fuitque apud illum diebus tribus, & poſt repente diſparuit. Nobilis autem vt iuſſus erat presbyteros quæſiuit, & inuenit: & eruditus ad fidem, cum multis *milibus Tartarorum ſacrum baptiſma ſuſcepit, & Chriſtianè poſtmodum ac ſanctè vixit. Veſtes autem, quas, vt diximus nudus acceperat, præcipui coloris erant atque mollitiei. Opus verò earum, nec plumarium, id eſt ex acu factum aduerti poterat, nec textrinum: ſed ſuper omne artificium hominis diuina virtute contextum. Dictum igitur virum fratres miſsi à rege Franciæ ſæpe viderunt, & poſtea reuerſi in Galliam, fratribus rem geſtam, vt narrauimus, retulerunt. Et poſt, vt ab vno fratre percepi, mox memoriæ & litteris commendaui.

*ms. b. tria imp militibus.

De beata ſocietate Sanctorum ex Auguſtino.

25. DE hac ſocietate, glorioſiſsimus pater Auguſtinus, in libro de ciuitate Dei, elegantiſsimè dicit.

eſt. Hoc illa beata & glorioſa ciuitas in ſe magnum habebit bonum, quòd nulli ſuperiori vllus inferior inuidebit; ſed ſicut nec in corpore vult oculus eſſe, qui digitus eſt, nec pes qui oculus: cùm membrum vtrumque contineat carnis pacata compago, ſic erit pacatiſsimo concordiæ vinculo ei qui maius bonũ accepit obſtrictus, vt ſufficiat ſibi donum quod alio minus accepit, & nolit amplius.] Ibi Ioſeph inebriabitur cum fratribus ſuis.

Aug. l. 22. de Ciuit, c. vlt.

Gen. 43.

De ſexta occaſione gaudij ex viſa impiorum hominum damnatione.

SExta & vltima occaſio gaudij erit, videre damnatos in parte ſiniſtra: quibus ſcilicet poſitis à ſiniſtris rex dictur' eſt: Ite maledicti in ignẽ æternum. De his, ſecundum prophetam, Lætabitur iuſtus cùm viderit vindictam. Et Iſaias in perſona Chriſti: †Ingredientur (ſupple ſancti) & videbunt candauera mortuorum qui præuaricati ſunt in me, & erunt vſque ad ſatietatem † omnis carnis. 16.

Mat. 25. *pſ. 57.* *Iſa. 66.* *bib. egredientur, &c. omni carni.*

Non mirandum, quòd beati non turbabuntur vel condolebunt, videntes parentes & amicos damnatos.

MIrari autem nonnulli ſimplicium ſolét, quòd ſancti in extremo iudicio, parentum, vel amicorum ſuorum viſa damnatione, nullatenus turbabuntur. Sed ſtultam admirationem hanc omnis fidelis animus reputabit, qui ſanctos perpetua exultatione firmatos, turbari vel dolere poſſe non ambigit. Si enim in præſenti vita à quolibet perfecto requiritur, vt diuinæ iuſtitiæ concors in omnibus vniatur, quid mirum, ſi de ſancto glorificato iam creditur, quòd viſo quolibet in terrenis triſtiſſimo non triſtetur? 17.

De Beata Maria Ogniacenſi, quæ cognita matris ſuæ æterna damnatione, eam non defleuit adhuc in hac vita ſubſiſtens.

18. SVper hoc autem, quid olim audierim à venerabili & Deo digno Magiſtro Ioanne, quondam Leodienſi decano, ſed poſtmodum de Oignies re-
c. 31. p. 3 gulari canonico; cuius ſuperius mentionem feci-
4. & 5. mus, ad inſtructionem legentium referamus. Dixit enim mihi, quòd hoc ipſum, quod narrare intendo, ab ore beatæ Mariæ de Oignies ſupra modum miratus, audiuit. Hæc illa beatiſsima mulier, cuius vitam venerabilis Iacobus Aconenſis quondam Epiſcopus, poſtea Romanæ curiæ Cardinalis, diſcreto ſermone conſcripſit. Hæc inquam, erga animas quæ in purgatorio torquebantur valde cõpatiens, ſuper anima quoque matris ſuæ defunctæ ſollicitabatur in ſpiritu. Sed hoc à carne, vt iam patebit. Hanc itaque propter eleemoſynas, & propter honeſtum quendam vitæ modum, quo inter mũdanos, ipſa quoque mundana vixerat, ſpera-
1. Cor. 3 bat quidem poſſe ſaluari, ſic tamen quaſi per ignẽ. Super Hoc tamen dubio, cùm ipſa timeret quia iu-
Pſ. 35. dicia Dei abyſſus multa, rogauit Dominum, vt eã certam reddere dignaretur. Cumque multas in hoc lacrymas funderet, accidit die quadam, vt ad miſſam in eccleſia iuxta altare, quaſi ad pedes Do-
Luc. 10. mini Maria ſederet, & ipſa, horrore concuſſa, videret prope ſe ſpiritum tenebroſum aſtare. Quæ mox ſigno crucis timore fugato, audacter quis eſſet interrogat. Et ſpiritus. Ego ſum (inquit) mater tua. Cui illa. Quomodo (inquit) tibi eſt mater? Tunc illa: Malè, inquit. Nihil me tuæ iuuare poterunt preces, cùm me quidem damnatam perpetuò inferni clauſtra detineant. Mox itaque filia elato

gemitus

gemitu: Heu inquit mater, Quæ cauſa damnationis tuæ? Cui illa: Enutrita, inquit, fui, & vixi in *Cauſa* his quæ per iniuſta mercimonia & vſuras acquiſita *damnationis* fuerunt, & conſcia mihi mali, ablata reſtitui non *eius.* curaui: nec aduertere volui quid contra Deum in meo hoſpitio, & à mihi ſubditis ageretur, ſed tortuoſas mundi vias ingreſſa, indignum miſera iudicaui, progenitorum meorum veſtigia declinare. Spreui arguentem te ſuper his & alijs malis meis, nec in vllo pœnitui, & ideo infructuoſam vitam morte commutans, à futura ſeculi vita deperij. Hæc dicens mater, repente diſparuit. Ancilla verò Chriſti, conſideratis per ordinem omnibus, etiam in matre damnata iuſtum Dei iudicium benedixit, nec fleuit amplius perpetuæ morti matrē traditam per quam carnis initia ſumpſerat: quia ratio intellectualis animæ, quam ſolus creauit omnipotens, iudici vniuerſorum Deo ſubdita concordabat.

IStæ ergo Apes futuræ beatitudinis ſunt, quę *Conc.* ſextuplici exultatione, ſuperius, inferius: anterius, poſterius: à dextris, & à ſiniſtris Domini ſui *Mat. 25.* gaudium introibunt, & ſic in auras liberas ſpaciabuntur.

De tentatione diaboli transfigurantis ſe in Angelum lucis. Cap. LV.

Hirundines & aliæ aues depopulantur eaſdem.

HÆc ſunt illa quæ vexant apes, ſupple in præſenti vita: & poſſunt hic diuerſæ tentationes & ludificationes dæmonum aſsignari. Non enim ſemper vnum modum decipiendi homines 1.

homines habent dæmonia: ſed quia memoria, ſagacitate, & ingenio præ omnibus mortalibus pollent, de facili videre poſſunt quis modus ſit in decipiendo habilior. Sunt autem quinque modi, ſecundũ quod in textu conſiderari poteſt. Per hirundines & alias aues illi quidem dæmones deſignantur, qui
2. Cor. 11. ſe transfigurant in angelum lucis: vt qui aliâs eſſent hominibus horrori pariter & timori, ſpecie beatitudinis & claritatis aſſumpta, in nullo ſuſpecti ſimplicibus habeantur.

Quomodo diabolus auſus fuerit diuina ſimulare ſacramenta, & de puero à B. Virgine Maria protecto.

8. QVemadmodum transfigurent ſe in Angelum lucis, quia hoc frequenter legitur & auditur, narrationem in hac parte ſuſpendo, referamque quiddam cunctis ſeculis inauditum, quàm ſuperbiſsimè ipſa diuiniſsima ac angelis reuerentiſsima ſacramenta diabolus auſus ſit ſimulare. Non tamen lectorem tædeat, ſi facta terribiliſsima & mirabiliſsima referam quæ noſtræ * proſecutionis articulum præceſſerunt. Me in epiſcopatu Cameracenſi in Brabantiæ partibus tunc manente, cùm in illa dominicæ paſsionis ſexta feria ante paſcha confeſsiones audiens, in eccleſia reſiderem, aduenit puer annorum fere quindecim, mihi cum dolore mirabili procidens ante pedes. Qui dixit: Miſerere mei domine, miſerere, quia mihi terribile quid accidit in hac die. Obſtupefactus ergo quid tam horrendum tali puero contigiſſet, hortabar etiam ipſum cum lacrymis vt audacter ediceret quid hoc eſſet. Heu, inquit, domine, ſedebam in campo cũ ſocijs iuxta oues, incidi haſtulam ad ſagittam faciẽdam, & ecce haſtula ſine vllo meo vulnere vel læſione,

* ms. p. b. tert. imp perſecutionis.

ſione, ſanguine tincta eſt & reſperſa: Hoc cùm audiſſem, miratus quidem ſum & gauiſus, quòd puero nihil grauius accidiſſet, omen tamen futuri alicuius infortunij mox aduerti. Confortatum ergo, admonitum, & abſolutum puerum dereliqui. Nec vix dierum ſeptem ſpacium interceſsit cùm ecce mater familias eiuſdem pueri, puerum nunciat grauiter infirmari, & meum aduentum cum lacrymis poſtulare. Nec mora ſurrexi, & veni ad puerum, confeſſus eſt peccatum in tali ætate grauiſsimum quod ei feria ſexta poſt diem Paſchæ contigerat, & adiunxit: Huius, inquit, ſceleris horrore contabui, & ſtatim elangui. Nocte autem media, cùm ſolus iacerem in lectulo, mori mihi viſus ſum: & ecce viri turpiſsimi meam animam rapientes, per vallem fumo teterrimam & longiſsimam portauerunt, & in puteum altiſsimum flammeis caloribus æſtuantem quaſi molem glaciei frigentem in ignibus proiecerunt. Nota lector mirabilem comparationem, à tali puero, vt mihi Chriſtus teſtis ſit, recitatam. Cumque ibidem miris incendijs cruciarer, ecce vocem audiui, quaſi diceretur: Parcatis puero, parcatis ætati, & ſubitò ereptus ſum & reſtitutus vitæ. Oculos autem ſtatim aperiens, vidi miræ pulchritudinis dominam aſtantem mihi & dicentem: ne timeas care fili, doluiſti & veniā conſequeris. A te nunc cùm receſſero diabolus veniet in ſpecie ſacerdotis, ne credas ei, ſed manda illum cui confeſſus es ante paſcha. Hæc dicens, diſparuit, & ſubitò aſtitit mihi quaſi vir reuerendus in ſpecie ſacerdotis, alba indutus & caſula, velut in candida pixide præferens ſacramenta. Me ergo ad confeſſionem & ſacramentorum ſuſceptionem, reſidens, hortabatur. Cui cùm ſigno crucis diutius reluctarer, & ille nihilominus à remotis tamen ficta ingereret ſacramenta, tandem poſt longum agonem

Beatam mariam Virginem inuocaui, & mox ſedu-ctor ille diſparuit, & me petente mater familias vos mandauit. Hæc vt audiui, ſupra modum miratus ſum, & audaciam & præſumptionem diaboli qui fictione ſua temerare tentauit viuifica ſacramenta. Credo enim & certus ſũ, quia niſi puer fuiſſet à glorioſa Chriſti matre & virgine præmunitus, accepiſſet figmenta diaboli: & per hæc, ad minus contaminatum corpus poſsidens, introiſſet. Glorificaui ergo Dominum & multipliciter benedixi, qui tali puero intelligentiam & conſtantiam dedit, & per eum, & in eo ſuæ benignitatis & admirationis opera confirmauit. Iuſsi ergo mox Parochianum eius presbyterum accerſiri, & eum ſacramentis ſalutaribus præmuniri, ſicque die tertia ab hac vita migrauit, & conſummatus in breui, tempora peri-
Sap. 4. culoſa compleuit.

De eorum deceptione qui hoc colore bona multa congregant, vt pauperibus largius condant teſtamentum.

3. Poteſt & aliud tentationum genus, hirundinũ,
Tob. 2. quarum ſtercore Tobias cæcatus eſt, vel aliarũ auium vexatio deſignare: vt ſub virtutum ſpecie vitiorum tenebris inuoluamur. Verbi gratia, captat quis diues fieri & congregare diuitias, vt in fine condat vberius teſtamentum, faciatque heredem Chriſtum; qui copiarum ſuarum dereliquit vel dominos terræ, vel parentes aut clientulos ſuos, vel raptores quoſlibet nequiſsimos, poſſeſſores. Hoc maximè in clericis *vidimus, quorum tamẽ bona pauperum eſſe deberent, & quæ eis omni die ſuperfluunt, non in marſupijs vel in arca, ſed indigo ori famelici, & in ventribus eſurientium deberent liberaliter erogare.

ms. ſ. vidimus.

Egregium exempl. Guillelmi Pariſienſis Epiſcopi, qui bona Canonici inteſtatè mortui, pauperibus iuſſit diſtribui.

AVdiuimus de venerabili Guillelmo, nato Aluerniæ, Pariſienſi Epiſcopo, quòd cùm nũciaretur ei, quendam canonicum eccleſiæ Parienſis inteſtatum deceſsiſſe, & ipſe de iure canonico in tribus milibus marcharum ſuccedere deberet eidem, comploſis manibus reſpondit. Abſit hoc à me: ſed heu miſero pecunia ſua ſecum ſit in perditionem, & hæc dicens, præcepit pecuniam in vſus pauperum erogari. Bene & dignè dixit, & fecit. *Act. 8.*

Quòd diabolus faciliter tentat deditos vitio gulæ. Capitulum. LVI.

Inſidiantur & ijs (ſupple apibus) † aquantibus ranæ, hoc eſt ad aquam bibentibus. *ms. b. tert. imp adaquãtibus.*

NVllus enim decipiẽdi efficacior, diabolo locus eſt, quàm cùm fideles ſuper cibos & potus immoderatiùs ſe effundũt. Tũnc ad verborũ ineptias protracti, facilius non ſolùm ad inania, ſed etiã ad prophana deliramẽta procedunt. Hinc Iob, timens filijs ſuis veſcẽtibus & bibẽtibus vinũ, mittebat & ſanctificabat eos, offerebatq; holocauſta per ſingulos, ne fortè, inquit, benedixerint, id eſt maledixerit Domino in cordib' ſuis. Et hoc idem naturaliter prodere & ſignificare videtur *Iob 1.*

videtur in ebrioſis linguæ titubantis lubricitas poſt nimiæ potationis exceſſum. Quid autem hinc geſtum ſit, congruè & oportuniſsimè videamus. Ingluuiei, iuramentis, & maledictionibus in loquendo Gallia præ cæteris ferè terris ſtudet auidiùs. In hac, vt à fratre ordinis Prædicatorum audiui, accidit quod ſubiungo.

De eo qui animam ſuam vendidit, & à diabolo in corpore & anima raptus eſt in aëra.

1. SEdebant viri quidam in taberna honeſti quantum ad ſeculum, & bibebant: & cùm incaluiſſent mero, cœperunt conferre de diuerſis ad inuicem, & † inuectus eſt ſermo quid futurum ſit poſt hanc vitam. Tunc vnus: Vaniſsimè, inquit, à clericis iſtis decipimur, qui dicunt animas ſine corporibus viuere poſt ruinam. Hoc dicto in riſum omnibus concitatis, aduenit homo ſtatura fortis & magnus, & reſidens cùm illis, vinum poſtulat, bibit, quæritque quis ſermo ſit inter eos. De animabus, inquit, ille qui ſuprà: Si quis eſſet qui meam vellet emere, † foro optimo darem eam, & de precio eius in communi omnibus ad bibendum. Tunc cachinnantibus omnibus, ille qui ſuperuenerat: Talem, inquit, mercatorem quæro, paratus ſum eam emere, dicito quanti dabis. Et ille elato vultu: Tanti, inquit. Mox conuenientibus eis in precio, ſoluit emptor ſtatim pecuniam, & lætantibus omnibus, biberunt pleno calice, non curante ad primum illo quòd animam ſuam vendidiſſet. Veſpere autem facto: Tempus eſt, inquit, emptor, vt quiſque noſtrum ad propria reuertatur. Vos tamen antequam ſeparemur date iudicium: Si quis equum emerit capiſtri vinculo alligatum, nunquid cum

.i. cœptum eſt loqui.

.i. viliſſimo precio quod Gall dicimus bon marche.

equo

equo in ius ementis cederet & capiſtrum? Cui omnes pariter reſponderunt, vtique cederet. Nec mora, venditorem, quæſtionis & reſpōſionis horrore trementem, emptor cum anima & corpore videntibus omnibus ſurſum leuauit in aëra, & ſecum, vt certum eſt, ad inferna pertraxit, diabolus enim erat in hominis ſpecie. Quis enim alius ſe animarum diceret mercatorem, niſi ille in cuius figura olim ad Abraham dictum eſt: Da mihi animas, cetera tolle tibi. *Gen. 14.*

De dæmonibus aërem perturbantibus. Capitulum LVII.

Veſpæ quoque perſequūtur eaſdem, & impugnant eas odio naturali.

VEſparum generi trium vermium ſpecies adiunguntur, blattæ, crabrones, atque ſtupeſtres: & his quatuor dæmoniorum ſpecies figurantur. Veſpæ, quæ iracundæ ſunt & homines acutiſsimè pūgunt, ſtrepituque tubali per aëra currunt, dæmones illos ſignificant qui vltione permittente diuina, tempeſtatibus aëris & tonitruis ſe immiſcent: & in his terrent homines, damnificant, & occidunt. Et de his tribus exempla ponemus.

Exemplum de tempeſtatibus & tonitruis ad hominum terrorem à dæmonibus excitatis.

IN Teutonia circa annum domini M.CC.LVI. tantos ventorum, coruſcationum, tonitruorum, & gran-

& grandinũ fragores inualeſcere vidimus, vt homines per ciuitates quaſi amentes incederent, & imminere diem iudicij formidarent. Circa Treuerim vineas demolitas penitus, ſiluas & arbores antiquiſsimas fũditus euerſas inſpeximus, & excelſorum ædificiorum faſtigia corruiſſe. Fuerunt autem qui dicerẽ dæmones ſe vidiſſe quaſi beſtias diuerſas in aëre ſibi inuicem ex ventis contrarijs occurriſſe. Hoc de terroribus.

De damno ex tempeſtate grandinis dæmonibus ſe immiſcentibus illato, a quo immunis fuit ſola vinea Petri Richardi vſurarij.

3. IN prouincia Prouinciæ apud Lemouicas, tempore ætatis noſtrę, Priore fratrum Prædicatorum eiuſdem ciuitatis narrante, percepimus, tantæ magnitudinis grandines cecidiſſe, vt in vrbibus, villis, atque campeſtribus tecta frangerẽtur, demolirentur vineæ, fruges redigerentur in paleas, homines extra tecta, volucres in agris, & pecora necarentur. Qualiter autem his ſe immiſcuerit ſathanas, breuiter audiamus. Vinearum cuſtos ſub tugurio in campeſtribus imminentibus tempeſtatibus latitabat, & audiuit clamantium voces in aëre: Caue, caue. Et alius reſpondebat: Quid cauebo? Et primus: Vide vineam Petri Richardi ne lęſeris. Sopita ergo poſtmodũ tempeſtate, ſola vinea Petri Richardi immunis reperta eſt à læſura. Erat autẽ Petrus Richardus (ſic enim binomius dicebatur) vſurarius peſsimus, & obnoxius multis malis. Ex quo cõſiderandum eſt, quia in comitatu ſpirituũm nefandorum amicos, imo potius inimicos, vt ſanius loquar, dæmones habuiſſet, qui ei bona ſua, etſi ad vitæ ſolatiũ, tamen ad perpetuæ damnationis cumulum, conſeruaſſent. Hoc quantum ad damna.

De tibicine à fulmine occiſo, & brachio eius à dæmonibus abſportato, & cadauere eruto de ſepulchro.

AD occiſionem verò hominum qualiter permittente deo cooperentur dæmones, audiamus. Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ diſtrictu villa populoſiſsima ſita eſt, in qua dedicatio celebrata multos ad ſpectacula, & ad luſum traxerat. Inter quos, vt à magiſtro Guillelmo bono & litterato presbytero, & de eiſdem partibus nato percepimus, quidam tibicen erat qui chorizantes iuuenes & puellas ſaltationibus & geſticulationibus ſuis ad carmina obſcœna & turpia concitabat. Hinc cælo nubibus circa veſperas obſcurato, quique ad propria redierunt. Solo autem tibicine, nondum luſibus ſatiato, per viam ad ſolita remeante & canente tibia, & ſaltante, & poſteriorum ſonitibus turpiter inſonante, duo pueri paſtores, vbi coruſcationes & tonitrua imminere viderunt, ad dumeta fugerunt, & eis videntibus in tibicinem fulmen cecidit, & extinxit, & eius brachium amputauit. Nec mora, viderunt pueri, quòd duo nigerrimi canes ex inſperato venerunt, & inter ſe pendulum extincti brachium deportarunt. Hæc poſt tonitrua nunciantibus pueris, amici venerunt, & cadauer mortui ad propria detulerunt. Mane autem, dicente presbytero quia in atrio fidelium ſepeliendus non eſſet, quē in ludis turpibus tam notabiliter tonitruum occidiſſet, reſpōderunt amici: Et ſi extinctus ſit tonitruo, tamen ad dedicationem eccleſiæ peregrinus cum alijs occurrit. Permiſit ergo presbyter, etſi dolens, vt in atrio ſit ſepultus. Et vide rectitudinem diuini iudicij. Mane facto ſepulchrum patens inuentum

eſt, & loculus in quo iacuerat vacuus & eiectus. Cadauer verò, vt optimè credi poteſt, ſicut & eius brachium, à dæmonibus aſportatum eſt. Nota ergo lector, quia tali vindicta digni ſunt, etſi eos parcente deo, tales ſemper caſus non puniant, qui turpibus ludis & cantibus ſacra fidelium atria & eccleſiam inhonorant.

De blattis, & qui dæmones per eas ſignificantur.

5. SEcunda ſpecies veſparum eſt blatta, de qua liber de natura rerum dicit, quia lucifuga eſt & in tenebris ambulat. Hoc verme dæmonia figurâtur quæ nocte hominibus apparent in ſomnis, & eos viſionibus phantaſmaticis polluūt & illudunt.

De monacho cui dæmon inſultauit quòd ei in ſomnis pollutionem excitaſſet.

6. DE hoc quiddam ridiculoſum legiſſe me memini. Cùm quidam monachus ad obſeſſum energumenum acceſsiſſet, circumſtante multo populo eum cum irriſione mordaci dæmonium inclamauit dicens: Eia frater, eia, nunquid pulchram tibi in hac nocte mulierē in ſomnis adduxi? Quippe, vt poſt confuſionem monachus retulit, in ſomnis pollutus fuerat illa nocte, & non confeſſus fuit.

Quòd dæmones quidam nocte nocendi & apparendi vim habent, non interdiu, nihil tamen poſſint, niſi à Deo permiſſi.

7. SEd & in nocte quædam dæmonia virtutem nocendi & apparendi accipiunt, quam lucente die habere non poſſunt: & hoc ad fidem fidelium robor a-

borãdam. Facilius enim homo nocte quàm die terretur. Nihil tamen diabolus, ſicut dicit Beatus Auguſtinus, vel nocte, vel die poteſt, niſi permiſſus: & vide quàm pulchro & euidenti exemplo. *Aug. l. 11. de gen. ad lit. c. 12. in pſ. 26 100. & alibi.*

De dæmone qui cadauer in feretro locatum, noctu intrauerat, ad virginem quandam piam inuadendam, ſed aſſumpto baculo crucis effugatus eſt.

VIdimus in villa † Niuellæ virginem Deo dignam, de qua veriſsimè narrabatur, quòd mortuis parentibus in domo fratris militis relicta, pro Ciſterciensi ordine diu laborans, nec ad effectum perducere valens, fortiter in animo ſtatuit ſecũdum poſſe ſuum, etiam in ſeculo ordinem obſeruare. Inceſsit ergo ſine lineis, obſeruauit ieiunia, ſilentium tenuit, caruit carnibus, hora matutinarum ſurrexit, eccleſiam intrauit, horas regulares exſoluit. Contigit autem, vt ea ignorante, mortuũ cuiuſdam defuncti corpus veſpere ad eccleſiam deferretur, & ſolum in feretro relinqueretur. Surgens ergo media nocte virgo quam diximus, intrauit eccleſiam, inuenit quidem mortuum, ſed parum aut nihil timuit, reſedit, horas incœpit. Hæc vt vidit diabolus, inuidit, & corpus mortuum intrans, loculum primò mouit. Virgo igitur ſe conſignans, conſtanter ait, & inclamat diabolo: Quieſce miſerrime, quieſce, quia nihil poteris contra me. Et mox diabolus ſurgens cum corpore: Verè, inquit, nunc potero cõtra te, & meas iniurias à te paſſas frequẽtiùs, vindicabo. Hoc illa vt vidit, imperterrito corde baculum cum infixa cruce ambabus manibus rapuit, & in capite mortuum feriens, ad terram proiecit, & ſic fideli audacia dæmonem effugauit. Diu ergo virgo Chriſti & cum maxima anguſtia laborauit,

8. † *territorij Niuelleñſis.*

ms. s. revocaret. rauit, vt cadauer deiectum in feretro * recolaretur; ſed fruſtra, quia non potuit. Veniens autem mane presbyter cum cuſtode, miratur deiectum corpus, & vulneratum in capite. Quærit quid actum ſit, fatetur virgo cum lachrymis, rogat obnixius releuari corpus: negat ille, dicens; viſurum potius populum, & per geſtam rem excitandum in laudē Chriſti. Mox turbata virgo, vbi presbyterum inuincibilem & inexorabilem vidit, vanam nimirum gloriam & erubeſcentiam reformidans, domum fratris, cognationem, & patriam dereliquit, nec vnquam ad eam poſtea redijt, ſed vſque ad mortē in Niuella permanſit.

Partitio dæmonum ex locis in quibus commorantur & vim ſuam exercent.

9. ex Plin. l. 11. hiſt. nat. c. 21. TErtia ſpecies veſparum ſunt crabrones, & vt dicit liber de natura rerum, crabronum fœtus inæqualis & barbar9 eſt: Alius in aqua natat: alius ſuper terram repit: alius in terra manet: atque alius in aëra volat. Et in his omnibus multiplicitas dæmonum comparatur. Sunt enim dæmones qui in aquis manent, & hos Poëtæ † Neptunos vocant: alij qui ſuper terram, & hos Incubos: Alij in terra, ſicut in ſpeluncis mōtium aut in ſiluis, & hos Duſios vocat Auguſtin9: Alij in aëra, & hos ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus Apoſtolus vocat. De his quatuor, prout in ſuis locis habent dominium, permittente tamen illo qui omnia in numero, pondere, & menſura diſponit; per ordinem dicemus.

(Belg. Neckers. Duſiorū meminit Aug. l. 15. de ciu. c. 23. Ephe. 6. Sap. 11.)

De Neptunis dæmonibus.

10. ms. s. à quibuſdam. ms. p. aquarū. NOn niſi ſingulariter Neptunus ponitur * ab Ariſtotele, licet Neptunos pluraliter hîc ponamus. De neptunorum factis multa ridiculoſa & magna mirabilia referuntur, & certa fides eſt quod frequenter audiuntur ab hominibus, & videntur,

rarius

rarius tamen noſtris temporibus poſtquam fides cœpit enucleatiùs prædicari.

De puero gentili à Neptuno occiſo, qui reuixit, & poſtea Prædicatorum ordini ſociatus eſt.

NArrauit mihi quod ſubiũgo vir bonus & ſanctus, ſacerdoſque & frater ordinis Prædicato- 11.
rũ nobiliſsima Ducũ proſapia oriundus, de gentibus Comanorum, hic ad fidẽ Chriſti cõuerſus fuit illo tẽpore quo gens ipſa Comana percuſſa & fugata eſt à populo Tartarorũ. Hic puer adhuc gentilis, vt referebat mihi, annorũ fere ſeptẽ, cũ ſororibus ſuis & puellis alijs in ripa fluminis iocabatur, & ſubitò inter ludendũ de aqua egreſſus quaſi vir teterrimus & piloſus, ludentes inuaſit, dicens: Quid me hic inquietatis o pueri. Cunctis ergo fugientibus, dictum puerũ in fuga ceteris tardiorem in dorſo claua percuſsit, & mox occidit, & regreſſus in aquã ſaltauit. Sorores autem mortuum puerum rapientes, ad tabernaculum detulerunt. Nondũ enim Comani domibus vtebantur. Aggregatis ergo parentibus fit planctus pro puero: ſed ante mediam noctem cum multa * ſororum ſuarum lætitia mortuo reſtituta eſt vita. Credo fidentiùs ſicut poſtea patuit, quod ex tunc in puero ſalutis opus diuinæ prædeſtinationis benignitate cauſabatur.

Sub annũ 1211 ad. quẽ vſque Tartari in Europa incogniti.

ms. p. 2. imp. ſuorum. ms. b. tert. imp omit. ſuarum.

Viſio eidem puero exhibita, qua declaratur quãtum ſit malum etiã in rebus paruis inobedietia.

ALiud mihi idẽ optimus frater de ſe, licet ad rẽ 12.
nõ pertineat quã nũc habem⁹ in manib⁹, narrauit, quod ad ædificationẽ legentiũ breuiter enarrabo. Ipſe adoleſcẽtulus baptizatus, & à Priore ordinis Prędicatorũ in Hũgaria ad ordinẽ recept⁹, in habitu ſeculari in ſcholam datus eſt. Pręceptum autem eſt illi, vt nihil, ſicut frater, ſine licentia ageret

prælatorum. Hoc quidem, etſi in pluribus obſeruauit, contigit tamen, vt lotrici ſuæ tunicam veterem ſine licentia daret. Poſt hoc autem cœpit grauiter infirmari, & acuta febre laborans, ſine confeſsione, ſine viatico, vt ei videbatur, ad extrema perductus eſt. Nec mora, vbi dæmones eum rapere voluerunt, affuit angelus cum miro nitore pēnarum, dicens: Fili ne timeas, Michael Archangelus ego ſum, te contra dæmones defenſabo. Recedentibus ergo ceteris, vnus dæmonum cauillatior alijs, tridente animam rapere conabatur, quem Michael graui animaduerſione corripiens, effugauit. Nec mora, Michael animam ad paradiſi ianuam introducere voluit. Sed vir grandæuus & magnæ authoritatis reſiſtere * viſus eſt, dicens: Animam Michael reducas ad corpus, vt cùm alijs peccatis præcipuè inobedientiam corrigat. Statim igitur anima reducta ad corpus, adoleſcens ſe cretico ſudore perfuſum inuenit, & oculos aperiẽs, Priorem ante ſe ſedentem vidit: cui mox confeſſus, quid vidiſſet expoſuit. Hunc poſt ſtudia litterarum opportunè fratrem indutum, & in ſacerdotem promotũ vidimus, qui ſuæ poſtea genti fidem exponens, Comanorum populum non modicum baptizauit.

Mſſ. p. b. tria imp viſus.

De dæmonibus incubis.

13. HInc de incubis dæmonibus ſequitur. Incubos dæmones oppreſsiſſe feminas quaſdã: alias Venereis confabulationibus ad concubitum illexiſſe, in confeſsione pluries audiuimus.

De incubis & ſuccubis Cæſar. l. 3. à fine c. 6. vſq; ad c. 13.

De virgine ab incubo afflicta.

14. HArum autem vnam virginem in religioſo habitu vidi, quæ cùm primò diceret: nunquam ſe in concubitum conſenſiſſe, plurimum admiratus ſum quo iudicio hoc potuiſſet in anima non conſen-

tiente omnipotẽs permiſiſſe. Credere ergo illi nullo modo volẽs, horrificis iuramẽtis virginẽ cõteſtatus ſum, & tandem ab ea violenter extorſi, vt cum maximis lacrymis & erubeſcentia fateretur, ſe primò mente quàm carne corruptam. Et vide quàm occultum & mirabile iudicium æquitatis. Illa vtique, cùm poſtea quaſi doleret ad mortem, & confiteretur cùm lachrymis omni die, nulla tamen arte vel ſtudio ab incubo potuit dæmone liberari: ita vt nec vlla ei valeret crucis ſignatio, non aqua benedicta, non ipſa ſacri Chriſti corporis, ipſis angelis terrifica ſacramenta, donec poſt annos multos oratione & ieiunio piæ Luthgardis dæmõ incubus totaliter fugaretur. Et nos quidem credimus & fatemur (ſaluo tamẽ iudicio ſententiæ melioris) quòd poſtquam de peccato ſuo amarè fleuit & doluit, potiùs ei concubitus dæmonis pœna culpæ, quàm culpa fuit. †

Id verũ eſt ſi nullo modo cõſenſit, ſicut & in alijs violẽtis oppreſſionibus.

De Chriſtina moniali Vallis-ducis quæ prædictã pœnam in ſe ſuſcepit, ſed citò renuntiauit.

DE hac eadem muliere vexata, venerabilis & Deo digna monialis de Valle ducis in Brabãtia, Chriſtina nomine, mihi narrauit, quia cùm illa in vigilia pentecoſtes negaret ſe cum lachrymis ſuſcipere ſacramenta, eò quòd à dæmone importunius vexaretur, dixit ad eam in magna compaſſione Chriſtina: Vade, quieſce ſecuriùs, cras corpori cõmunicatura Dominico, ego autem in me recipio pœnam tuam. Receſsit illa gaudens, dormiuit in pace cum alijs, ad orationem de nocte ſurrexit, mane cum omni tranquillitate ſacramẽta ſuſcepit. Criſtina autem quaſi nihil ponderans quòd in ſe pœnam vexatæ ſuſceperat, veſpere dormitum iuit. Nec mora, cùm ſe ſopori dediſſet, audit præter ſo- 15.

ms. p. ſtramine. litum in ſtraméto cubilis ſui quaſi porcellum commouentem ſe & inquietiùs agitantem. Surrexit illa, in nullo ſuſpicata diabolum, colo, quam habebat ad lectum, fugare nititur quicquid eſſet: quo facto recumbit iterum: iterum, iterumque; ſed pauidius moleſtata, ſurrexit: & cùm hoc pluries attētaſſet, manifeſtè tandem ſenſit & vidit euerſis* ſtraminibus quòd dæmoniacæ prauitatis nequitia vexaretur. *ms. p. s. ad. ferè.* Dimiſit ergo lectum, tota nocte permāſit inſomnis, & cùm orare vellet, dæmonis ſuccutiebatur inſultu. Quid plura? Dixit & verè credidi, quòd nunquam ante talia & tanta pertuliſſet. Mane facto cùm prædicta mulier cōmunicata fuiſſet, Chriſtina ad eam veniens: Renúcio, inquit, renuncio pœnæ tuæ, vix ſiue vitæ diſcrimine violētiam crudeliſsimi tentatoris euaſi.

Incubos generare ex Beda, & qua ratione.

26. INcubos generare, Beda in hiſtorijs Britonum, & multæ aliæ ſcripturæ teſtantur. Qua autem ratione hoc fieri poſsit nō video: niſi hac ſola, quòd virile ſemen effuſum mox in vas muliebre cùm debita tēperantiæ qualitate transfundát. Sed ſic propriè generare incubum non dicemus. Infinitas tamen rationes latere humanis ingenijs in rerum ſecreto naturæ pleniſsimè cōfitemur, & paucíſsimas reſpectiuè hominum ſenſibus apparere.

De Duſijs dæmonibus, & quomodo vno corpore ſublato aliud ſubſtituant.

27. HInc de Duſijs vel Duſionibus, quæ eſt tertia ſpecies dæmonum, ſequitur. Duſiorū opera multa percepimus; & hi ſunt quibus gentiles lucos plantatos antiquitus conſecrabant. His adhuc Pruſsiæ gentiles ſiluas æſtimant conſecrátas, & eas incidere non audentes, nunquam ingrediuntur eaſdē, niſi cùm in eis dijs ſuis voluerint immolare.

Hi ſunt

Hi ſunt etiã dæmones, de quibꝰ beatiſsimus Auguſtinus in libro de ciuitate Dei euidentiſsimè ſcribit, qui hominum viuentium corpora, vt Dianæ, ſubitò ex hominibus rapiebãt, & cùm ea, deluſi homines, in alias regiones delata vidiſſent, quæ apud ſe mortua æſtimabant illa iam immortalia facta credebãt, & in deorum numero computabant. Sic & nos etiã tẽporibus modernorũ frequenter audiuimus, quaſi in agone mortis poſitas mulieres ſubitò rapi, & earũ loco à dæmonibus figmenta deponi, & ipſa figmenta ſimillima raptis corporibus quaſi mortua ſepeliri: viſas verò poſtea feminas, & inter homines cõuerſatas. Nunquid Magi in Ægypto coram Pharaone virgas ſuas in dracones conuerterunt, ranas fecerunt, & aquas fluminis in ſanguinem mutauerunt? Vt autẽ dicit veridicus Auguſtinus: Per mundum dæmones diſcurrentes, occulta ſemina deferunt, per quæ ſubitò talia figmenta procedunt] Et vtiq; illa quę magi in Ægypto fecerũt, vt pote dracones, ranas, & ſanguinem, vera ſigna fuerunt, & hoc non fallaciter, licet nequiter; ſed veraciter oſtẽderunt. Quid ergo culpatur, ſiquis dixerit quòd dęmones ſubitò figmentũ humano corpori ſimillimũ faciãt, & pro ſublato corpore ponãt? Quis enim dubitat dæmones ingenio ſagaciori callere quàm homines, vt in infirmitate cuiuſlibet iudicare poſſint de facili de conualeſcentia hominis vel de morte, & ſecundum hoc, ſi conualeſcere debet, eum rapere & ad aliena transferre. Et hoc quidẽ ſi dæmones poſſunt, ad tempus tantùm poſſunt, & non illud diu durabile figmentũ ſimillimũ corpori poſſunt efficere, nec corpus diu inuiſibile facere quod ſeponunt, Si enim per adiunctionẽ lapidis ophthalmij, vel per necromanticas incantationes aliquis inuiſibilis hominibus reddi poteſt, quare non potiùs opere, & ingenio dæmonum? †

Aug. l. 18. de ciuit. c. 18

exod. 7. & 8.

Similia habet Aug. l. 3. de Tri. c. 8. & 9.

ſ. immo

De filia

diatè, nā. & in necromāticis eſt opera dæmonū

De filia Comitis Suauelenbergenſis quæ à dæmonibus noctu inuiſibiliter rapiebatur.

18. IN partibus Teutoniæ pleniſsima fratrum Prædicatorum & Minorum, & præcipuè beatæ memoriæ Epiſcopi Iohannis, magiſtri Ordinis Prædicatorum, atteſtatione percepi, puellam eſſe nobiliſsimam filiā Comitis * de Suauelenberch, in clauſtro monialium enutritam quæ per aliquas horas * noctis à dæmonibus rapitur, & in ipſo raptu inuiſibilis & incontrectabilis comprobatur. Et hoc, cùm quidam frater eius carnalis de ordine fratrū Minorum experiri certiùs voluiſſet, accepit dictam puellam, ſororem ſuam in gremio, & brachijs eam fortiſsimè ſtrinxit, ac tenuit: & tamē veniente hora raptus de manibus tenentis inuiſibiliter & incontrectabiliter tollebatur. Hoc exemplum magiſter Albertus, frater ordinis Prædicatorum Theologus, in diſputatione Pariſijs adduxit, cùm coram Epiſcopo Pariſienſi prædicta quæſtio de raptu mulierū talium moueretur, ſicut ab illis plena fide percepimus qui in diſputatione fuerunt.

2. imp. de S vuanēborch. ms. b. tert. imp Suaneburgenſis. ms. b. tria imp nocte.

Albert. Magnus.

Quomodo tales alienentur mente.

19. MEntem verò trāſlati hominis qualiter dæmones alienent, videre non poſſum: niſi eo modo quo homines per energiam, operationem, & mentis inſaniam, vt quæ fiunt cum eis, penitus nō aduertant, efficiuntur amentes. Cùm verò volūtate diuina, vel hominum diligentia ita capti à dæmonibus, hominibus reſtituuntur: per hoc reſtituūtur & menti. Nunquam tamen ſic reſtituuntur in integrum ſanitati, quin ſemper cor eorum ſuſpenſum ſit & pronum ad reditum; ſicut illi qui ſemel amen-

āmētiam relabuntur. Quod quidem referūt qui viderunt facies ſic raptarū, quæ pallidæ ſunt ſemper macie & liuidæ, & oculi magis inſtabiles, quàm in non raptis.

De figmento reperto loco defunctæ à dæmone ſubductæ, quam deinde procus accepit vxorem.

GVuerthena Brabantiæ villa eſt ſolemnis & nota. In hac quidam iuuenis puellam virgi- 20.
nem adamauit. Cumque pro eius nuptijs illius parentibus loqueretur, & illi renuerent, puella medio tempore incidit in acutam febrem; qua ingrauescente mori omnibus viſa eſt. Luctu igitur facto, campanæ quaſi pro mortua pulſatæ ſunt. Nec mora, iuuenis amator puellæ de villa eadem in crepuſculo noctis pergebat ad aliam, & cum per dumeta tranſiret, audiuit vocem quaſi feminæ lamentantis. Sollicitus ergo diſcurrens & quærens, auditam inuenit puellam quam mortuam æſtimabat, cui & dixit: Mortuam te plangunt tui, & huc vnde veniſti? Ecce, ait, vir ante me vadit qui deducit me. Stupefactus ad hoc iuuenis, cùm neminem alium niſi ſolam puellam videret, audacter rapit eam, & in domo extra villam protinus occultauit. Hinc regreſſus in villam amicis ſuis loquitur. Ingreditur ad patrem puellæ cum amicis ſedentem ad funus, quærit ſi filiam ſuam ſibi daret quam quaſi mortuā deplangebat: Cui pater admiratus reſpondit: Nunquid pro Deo mihi es, vt mortuam ſuſcites, & accipias in vxorem? Et iuuenis, tantùm, ait, libēs ſpondeas, vt filiam tuam habeam in vxorem, ſi viuam reddidero & ſanatam. Cui pater conſentiens, dictum coram omnibus confirmauit. Mox iuuenis, cùm releuaſſet linteum, quo cooperta putabatur,

figmen-

figmentum mirabile, quale à nullo hominum fieri potuit, inuenerunt. Dicitur autem ab his qui figmenta huiuſmodi diabolica inſpexerũt, ea eſſe putrido ligno ſimilia, leui exterius pellicula ſuperducta. Hinc reducta puella eſt, & patri reddita, ſanaque poſt dies aliquot dictum iuuenem maritum accepit, & vſque ad tempora noſtra incolumis perdurauit.

De altero ſimili figmento.

31. SImili prope modo, cùm quidam in cõfinio Flãdriæ ſororem languidam & mortuam putatam, ſub eadem die, antequam ſepeliretur figmentum, inter arundineta iuxta maris littora reperiſſet, reduxit eam ad propria, & ingreſſus domũ vbi ab amicis quaſi mortua plangebatur, diſcoopertum figmentum extracto gladio in fruſta conſcidit, horrẽtibus cunctis atque clamantibus; cur in funus ſororis tanta crudelitate ſæuiret. Et mox ſubridens: Crudelis, inquit, videor in ſororem, non eſt illud ſororis corpus, ſed figmentum & illuſio dæmonum. Et hæc dicens, ſecum cunctos accepit & duxit ad domum propriam, & eis ſororem reductam oſtendit. Et hæc vſque ad tempora noſtra permanſit.

Admiratur author quomodo prædicta fieri poſſunt.

32. QVis non obſtupeſcat, in tam videlicet inexplicabilem caſum, rerum ordinem & rationem naturæ, ſuper id quod æſtimari poterit, variari? Ego quidem talia fieri permittente occulto Dei iudicio per operationem dæmonũ nec inficior, nec confirmo: ſed quia obijcientibus talia & veriſsima aſſertione firmantibus, ſubterfugere diſsimulatione non potui, iſta mihi narrata & inculcata conſcripſi, & alijs diſcutienda reliqui. Gratiùs tamen diſputãtem & determinãtẽ ſuper præmiſsis litteratiorẽ aliquem

quem & magis expertum optarem audire, quàm de his proprio ingenio temere aliquid definire. Interrogaui ſuper hoc ſupradictum magiſtrũ Albertum, ſed ille diſsimulauit & noluit aliquid definire. p. 18.

De falſo dæmonum apparatu, conſeſſum Chriſti & Sanctorum mentiente, per quem hæreticis imponebat; ſed per præſentiã corporis Chriſti continuò euanuit.

QVomodo etiam in montibus ijdem dæmones Duſij habitare dicantur, & ſeducere ac dementare deceptos, manifeſtè monſtrabo. Anno ab incarnatione domini M. CC. XXXI. prædicante in Teuthonia Magiſtro Conrado contra hæreticos, & ab eiſdem felici morte perempto; hæreticus quidam (vt per fratrem Conradum, Prouincialẽ Fratrum Prædicatorum per Teuthoniam, ante multos annos accepi) ſeductus à dæmonibus, fratrem quẽdam ordinis Prædicatorum ad hæreſim inuitabat. Quem, cùm videret inſtantiſsimè renitentem, dixit fratri: Pertinax es valde in fide tua, nec tamen de hac, niſi per ſcripta quædam, aliquid certius inſpexiſti. Credere autem ſi velles dictis meis, Chriſtũ tibi & matrem eius, & ſanctos oculata fide monſtrarem. Mox ille illuſionem dæmonum ſuſpicatus, volens tamen probare quid eſſet: Non immeritò, inquit, tibi tunc crederem, ſi promiſſa duceres ad effectum. Gauiſus hæreticus diem fratri ſtatuit. Frater verò pixidem cum ſacramento corporis Chriſti clam ſecum ſub cappa portauit. Duxit ergo fratrem hæreticus in ſpecu cuiuſdã montis in amplum valde palatiũ, quod claritate mirabili relucebat. Nec mora, vbi in inferiorem partem palatij peruenerunt, viderunt thronos poſitos quaſi ex auro puriſsimo, in quibus ſedebat

23. Idẽ refert. Antonin. in Chron. p. 3. tit. 23. c. 10. parã. 12

rex ful-

rex fulgore coruſco circundatus, & iuxta eum regina ſereno vultu pulcherrima, & ex vtraque parte ſedilia, in quibus ſeniores, quaſi Patriarchæ, vel velut Apoſtoli, aſtante per maxima multitudine angelorum, & hi omnes luce ſiderea coruſcantes, vt nihil minus quàm dæmones putarentur. Hos, mox vt vidit hæreticus, cadens in faciem adorauit. Dictus autem frater immotus ſtetit: ſed tanto ſpectaculo vehementer obſtupuit, & mox ad eum cōuerſus hæreticus. Quare, inquit, Dei filium intuens, non adoras? Pronus accedens adora quem vides, & ab ore eius fidei noſtræ ſecreta ſuſcipies. Tunc frater accedens propius, extraxit pixidem, & obtulit reginæ in ſolio ſedenti: dicens: Si regina es mater Chriſti, ecce filius tuus, quem ſi ſuſceperis, te velut matrem Dei recognoſcam. Cum hac protinus voce totum illud phantaſticum euaneſcit, & adnihilato fulgore tantæ tenebræ †denſuerunt, vt vix frater cum ductore ſuo ad montis exitum regredi potuerint. Cōuerſus ergo hæreticus, ad fidē redijt, & miram dæmonis aſtutiam ſtupefactus expauit.

†1. denſæ factæ ſunt, à denſeo aut denſeſco, vtitur Virg. 7. AEneid. 24.

De ſpiritualibus nequitijs in cæleſtibus quæ nunquam tentare deſinunt.

Epheſ. 6

SEquitur vt de quarta dæmonū ſpecie dicamus, quos Apoſtolus ſpiritualia nequitiæ in cæleſtibus vocat. Et nota quòd dicit ſpiritualia nequitiæ, ad diſtinctionem dæmonum aliorum, qui ſe corporalibus apparitionibus frequenter immiſcent. Iſti verò ſpiritualiter magis & nequiter, atque ſubtilius in deceptionem & damnationem hominum debacchantur. Illi enim ſimplices & idiotas decipiunt: per iſtorum verò nequiſsima & aſtutiſsima tentamenta, etiam homines perfectiſsimi cadunt.

Illi in-

Illi interdum tentare ceſſant: iſti nunquam. Contra hos Petrus Apoſtolus orationibus pręcipit inuigilare fideles. Quia aduerſarius, inquit, veſter diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quē deuoret, cui fortes in fide, ideſt per opera fidei reſiſtamus, Circuire autem diabolus dicitur, vt ſi ſuperare non poſsit in vno; vexet te tamē, vt ſuccumbas in alio: vel ſi ad horam ei in tētatione reſiſtitur, nihilominus tamē ingeminare quod ſemel aut pluries ſpreueris, non veretur. Hinc fit quod quandoque multo tempore reſiſtentem hominem tentat, quem tādem victum tædio à ſtatu virtutis eneruat. Hinc quiddam accidit quod ſine vlla hæſitationis dubietate cognoui. 1. Pet. 5.

De puella vehementer tentata, cui Chriſtus apparens, ab omni tentatione eam liberauit.

ERat puella quædam in Brabantiæ partibus inter proceres generoſa, quæ in amorem cuiuſdam iuuenis per multos annos miro dæmonum ſtimulabatur inſultu. Hæc, cùm mihi frequenter cū multis lacrymis in confeſsione diabolicas inſidias aperiret, conſului vt ſommopere caueret; ne nutu aut verbo iuueni tentationis occaſio præberetur, & paruit illa diligenter vt monui. Cumque adeo grauiter tentaretur vt ſomni cibique perderet appetitum, accidit nocte quadam, vt tanto dæmonū agitaretur impulſu, quod ſuperueniēte aurora ſurgere cogitaret, & clam adire iuuenē qui in vicinio morabatur. Nec mora, vbi ſurgens oculos aperuit, vidit Chriſtum quaſi plagis recentibus crucifixum, leni ſermone dicentem ſibi lingua patria: 25.

Moy doys aymer, ie ſuis tresbiau,
Bons & douz, noble & loiau.

 Quod

Quod nos Latinè coloratis verbis exponimus: Me diligas qui ſum formoſus, bonus, dulcis, & generoſus. Vnde verſus:

Dilige formoſum, dulcemq́ꝫ, bonum, generoſum.

Hæc vt dixit, repente diſparuit, & puellam in omni pace & gaudio & gratiarum actione, ab omni tẽtatione liberrimam dereliquit. Bene & veridicè de ſe Chriſtus aſſeruit. Diligendus eſt enim præ
pſ. 44. omnibus quia ſpecioſus forma præ filijs hominum,
Heb. 1. & ſicut ſplendor gloriæ & figura ſubſtantiæ patris.
Iſa. 40. Contra de homine dicitur. Omnis caro fenum. Diligendus eſt quia bonus, à quo omne bonum.
Luc. 18. Contra de hominibus: Nemo bonus, niſi ſolus
Cant. 4. Deus. Diligendus eſt etiam quia dulcis, cuius la-
pſ. 144. bia fauus diſtillans. Miſericordia enim eius ſuper omnia opera eius. Cõtra de homine Salomon quærit. Nequius oculo quid creatum eſt? qui tamen eſt
Eccli 31
Mat. 6. lucerna corporis noſtri. Diligendus eſt etiam quia
Heb. 1. generoſus, quem Deus pater conſtituit heredem vniuerſorum, per quem fecit & ſecula. Contra de
Mal. 2. hominibus Malachias dicit. Nunquid non pater vnus omnium noſtrum? Quare deſpicit vnuſquiſque proximum ſuum? meritò ergo puellæ iuuenem diligenti Chriſtus per hæc verba concluſit, & ſe potiùs diligendum, formoſum, bonum, dulcem, & generoſum comprobauit.

De Religioſo Ciſter. grauiter tentato, cui Chriſtus apparens, & hordeaceum panem tinctum ſanguine lateris ſui porrigens, liberauit.

26. *Simile, ſi non idem re-*

SImili prope modo cuidam militi ad Ciſtercienſem ordinem tranſeunti Chriſtus in viſione cõcluſit. Nam cùm ille grauiſsimè à diabolo ad exitũ tentaretur, & de nocte in noctem meditaretur apoſtata-

apoſtatare per fugam, ſemel parato ad exitum & quaſi commodiorem horam noctis in lectulo præſtolanti, & ſemiuigilanti, Chriſtus apparuit in forma perſonatiſsimi viri: Et cum ab illo quæreret quid ſic iacens haberet mali, reſpōdit ille: Dolorem cordis habeo, & magnum defectum debilitatis in membris. Cui Dominus groſſum panem hordeaceum offerens, dixit: Surge & comede panem iſtū. Quē ille turbatus intuitus: Quomodo, inquit, groſſum panē iſtum comederem, qui panem monaſterij ſimilagineum manducare non poſſum? Tūc Dominus detecto latere, vulneri pectoris, ſanguine & ſanie profluenti, hordeaceum panem admouit, & tali profluuio madefactum iubet comedere langueſcentem. Mox ille cum horrore membris diſsiliens: Heu, inquit, Domine, quomodo taliter pollutū comederem * quem impollutum recuſabam? Et Dominus quaſi minaci vultu imminens refutanti. Oportet, inquit, vt guſtu ſaltem attētes quid ſapiat panis iſte. Cumque ille diffugium nō haberet, & ſuſceptum panem tremebundus ſummis vix labijs attigiſſet, ſenſit in pane ſuper omnem ſuauitatem dulcorem mirabilem, quem hianti quidem ore cōtrectans, totum ſubitò cum mira auiditate comedit. Nec mora, Domino diſparente, tētatus ille ad ſe reuerſus eſt, & quid vidiſſet, ſenſiſſetque ſincero corde retractans, ab omni dolore mentis, & carnis tentatione conualuit, & in magna tranquillitate ſpiritus vſque in finem vitæ permanſit. Quid mirum? Hordeaceus panis auſteri ordinis, mellea Chriſti lateris perfuſione linitus eſt.

ferr. Caeſar. l. 4. c. 80.

ms. ſ. qui prius ſaltem mundū, ſed aſperum comedere recuſabam.

De aëreis illuſionibus.

SEd & hoc genus dæmoniorum, cùm aliter decipere homines quandoque non poſſunt, demōſtrationes in aëre faciūt, quibus ſimpliciū corda in admiratiōnē inſolitā excitata, poteſtatem facientiū *27.*

ms. b. talia venerētur: & quaſi ſuper omne miraculū quod
sert. imp à ſanctis in terra fieri videmus, ſicut veraciter fit in
figmēta diuerſitate morborum: illa * ſpiritualia nequitiæ in
nequitiæ cælestibus, quod eſt in aëre, curioſitate gaudentes
quæ fi- attollant. In his reſpondendum eſt, & oculata fi-
unt in de monſtrandum, quòd licet talia fieri videantur,
aëre. in re tamen nulla prorſus ſunt; ſicut nec illa quæ ſi-
ms. p. millima veris & ſubſiſtentibus rebus in ſpeculo cō-
2. imp. tuemur, cùm nulla tamen exiſtentia vel veritate
omit. ſed ſubſiſtant: ſed ſpeculo ab obiecto ſublato mox ob-
malè, in iecti ſimilitudo ſubtrahitur in vidente.
cæleſti-
bus.

De repentina tempeſtate arte dæmonum ſuſcitata, dum ex fonte quodam Britanniæ aqua ſuper vicinum lapidem effunditur.

28. QVid autem hinc ſub veriſsima atteſtatione contigerit, oſtendamus. Fratrem Henricum Theutonicum, quondam lectorem fratrum Prædicatorum in Colonia, virum in omni ſcientia cum
l.1.c.3. ſanctitate conſpicuum, de quo ſuperiùs fecimus
p. 6. c. mentionem, atteſtantibus fratribus, narrantem
19. p.3. quod ſubiungo audiui. Cùm quidam frater nobi-
l.2.c.10 lis genere & rebus pollens de Britāniæ partibus, or-
p. 36. c. dinem Prædicatorum intraſſet, apud Lugdunum
43. p.4. Galliæ cum fratribus morabatur: appropinquante
c. 54. p. autem tēpore profeſsionis ſuæ petiuit à Priore ſuo
11. redire ad terram ſuam, vt diſponeret de rebus ſuis: & annuit Prior, cùm eoque iter arripuit. Cumque veniſſent in deſerta Britanniæ dixit frater nouitius Priori ſuo: Vultis videre antiquum illud Britanniæ miraculum Et Prior. Quod eſt illud? Et frater illū ducens ad fontem lucidiſsimum, ſuper quem lapis inſtar altaris in columnis marmoreis locabatur, aquam protinus ſuperfudit. Nec mora, contenebrato cælo, cœperunt nubes concurrere, mugire

tonitrua, imbres ruere, fulgura coruſcare, ſtatimque tanta inundatio facta eſt, vt circa locum ad leucam vnam tota terra obrui videretur. Quòd vt vidit Prior, miratus eſt, & audiente dicto fratre Hẽrico, magiſtro ordinis beatæ memoriæ fratri Ioanni Epiſcopo, & alijs pluribus fratribus enarrauit. Hoc idẽ audiui à patre meo ante annos quadraginta, qui illis in partibus ſub rege Richardo Angliæ militauit. Hæc cùm dictus frater Henricus mihi & multis alijs recitaret, quæſiui vnde iſta fieri potuiſſent: & Reſpondit, quòd arte magica, ignota modo hominibus, & miniſterio dæmonum qui ad tẽpeſtates & pluuias aëra poſſunt impellere & concitare cùm volunt, occulto tamen Dei iudicio permittente. *Pater autoris.*

De caſtro ſuper mare viſo per illuſionem diabolicam.

EVndem fratrem Henricum, & iſtud valde mirabile narrantem audiui. Eo exiſtente Priore Prouinciali fratrum Prædicatorum in partibus trãſmarinis, accidit vt in † Aconenſem ciuitatem gratia viſitandi fratres ſecundum ordinem aduenilſet. Facta autem cena vno veſpere, ſecundum morem ſuum, totum conuentum, vt eis collationem faceret, extra clauſtri ambitum conuocauit. Eſt autem locus prope mare ad partem occiduam ciuitatis, Conſedentibus ergo cunctis, ſuper mare prope littus nebula cõſcendebat, qua poſt paululum adnullata, apparuit ſuper mare mons altus atque diffuſus, & ſuper montem ſtructura in modum caſtri, murorum ambitu, turribus, ac palatijs decentiſsima diſpoſitione mirabilis; & ab ipſo caſtro vſque ad littus pons ingens, cum multa diffuſione protenſus; per quem equites & pedites diuerſi ſchematis at- 29.

† Ipſa eſt Ptolemais, quæ alio nomine Aco & Accon appellatur.

que figuræ aſcendere & deſcendere videbantur. Cùm ergo fratres aliquandiu, tali ſpectaculo nimirum attoniti tenerentur, dixit fratribus dictus Prouincialis frater Henricus: Surgamus fratres, eamus ad orationem, illudit enim diabolus oculis noſtris, vt curioſitate nos teneat, & à Dei opere torpeam'. Secedentibus fratribus, aliqui curioſitate ducti, vſque in finem euentus immobiles permanſerunt: videruntque inſtante nocte, vt prius, maris vndis nebulam ſuperſpargi, & poſt modicum nebula diſparente, nullam ſtructuræ illius ſubſiſtentiam cõparere. Horũ ſimilia multa videri antiquitus in Angliæ partibus dicebantur: ſed prædicatione veritatis, figmenta falſitatis nunc credimus adnullari.

hæc sũt verba Hiero. *Ad omnem actum, ad omnem inceſſum, manus pingat Domini crucem.*

30. Hieron. ep. ad Euſtoc. de cuſtod. virg. SIue ergo dormiat, ſiue vigilet, ſiue ſtudeat, ſiue ambulet quis fidelis, ſecundum Hieronymum, ſemper manus pingat Domini crucem; quæ contra dæmones eſt totius virtutis inſigne.

De quodam, qui per illuſionem dæmonũ, dormiens ea faciebat, quæ vigilans nequiuiſſet.

31. DOrmientes enim, ac ſi vigilarent, nõ ſolùm in anima, ſed etiam in corporibus vexant, & eos ſurgere, ambulare, & loqui faciunt, & ad facinoroſa ſæpius prouocant & impellunt. Habui in ſcholis ſocium qui me vidente & audiente, non ſolùm facta, ſed & dicta, lectioneſque de die receptas dormiens recitabat, quod, vt certus fui, vigilans nullagenus potuiſſet. Huius rei ſunt exempla plurima.

Mirabi-

Mirabile de cæco bubulco, qui cuiuſque coloris vaccas poterat adducere, quod, cùm in eo fieret operatione dæmonum, accepto Confirmationis ſacramento, ceſſauit.

DE vigilante verò venerabilis Bonifacius quõdam Lauſanẽſis Epiſcopus, me audiente tale quid recitauit. Erat in villa quadam cæcus quidam qui vaccas totius villæ in paſcuis cuſtodiebat, repellebat à frugibus, & ad certa loca paſcuis vberiora ducebat: & quod maioris erat prodigij, colores & ſtatum ſingularum vaccarum ſpecialiter diſcernebat. Verbi gratia, vt ſi vaccam coloris talis ab eo petiuiſſes, ſine difficultatè vaccam talem tibi apprehenſam cornibus, obtuliſſet. Ad locum autem cùm quidam Epiſcopus adueniſſet, & de cæcò audiſſet talia & probaſſet, quæſiuit ab illo ſi Confirmationis ſacramentum ab Epiſcopo ſuſcepiſſet? Et ille. Non, inquit. Nec mora, Epiſcopus confeſſum confirmauit cæcum, & mox ab eo vaccarũ diſcretio eſt ſublata, quoniam dæmonum operatione & miniſterio hoc fiebat. 32.

De eo qui ſtudere volens mox dormitabat, quia ſigno crucis ſe non munierat.

IN ſtudente autem quid factum ſit, à fratre ordinis Prædicatorum audiui. Frater quidam poſt matutinas reſidere in cella ſua voluit vt ſtuderet: & mox vt oculos obiecit libro, dormitabat. Cũque ſæpius reluctaretur, nec præualeret, impatiens dixit ſibi. Quid eſt quod tibi contra ſolitum præualet ſomnus? Et mox diabolus ad eum. Nondũ clauſæ ſunt portæ. Et ille: Quomodo, inquit, claudentur. Et dæmon: A vertice vſque ad pectus, ab aure vſque ad aurem. Et nota lector, quòd in hoc crucis myſterium demonſtrauit. 33.

Virtus ſigni ſãctæ crucis.

 De Al-

De Alberto magno, qui dæmonem volentem eum à ſtudio reuocare, crucis ſigno fugauit.

34. SImili prope modo magiſter Albertus, Theologus, frater ordinis Prædicatorum narrauit mihi, quod Pariſijs illi dæmon in ſpecie cuiuſdam fratris apparuit, vt eum à ſtudio reuocaret, ſed mox crucis virtute diſceſsit.

De duobus fratribus Prædicatoribus à dæmone in via deluſis.

35. QVid autem in deambulatione factum ſit, audiamus. Narrauit mihi frater ordinis Prædicatorum, quod in itinere poſitus, in ſpecie ſocij ſui, qui retro ſe à via parum declinans remanſerat, diabolum vidit præcedere: & cum illum ſocium crederet, & eum aſſequi vellet, nec poſſet: tandem cum villam ingrederetur, & ille non compareret, ſolumque ſe videret, mirè turbatus eſt. Qui veritus ſine ſocio intrare domum, reſedit mærens. Nec diu poſt, ſocius eius & ipſe turbatus, intrauit villam, & inuenit ſocium anxiè reſidentem. Qui præ admiratione ſignantes ſe, & quid actum ſit conferentes, ambos ſe illuſos à dæmone repererunt.

Monet Religioſos ne à ſocijs in via remotiùs ſeiungantur.

36. CAueant ergo fratres Prædicatores ſiue Minores, ne ſanctæ, & excellẽtiſsimæ inſtitutionis regulam excedẽtes, ſocium, niſi expectatum à viſu, præcedere vel ſubſequi patiantur; quia certus ſum, quod iſta, & multo maiora horum pericula de momentanea ſociorum diuiſione frequentiùs euenerunt.

runt, Neque enim neſcius futurorum periculorum atque malorum Chriſtus princeps ſalutis humanæ extitit, vel eſſe potuit: qui combinatoriè diſcipulos ordinauit. *Luc. 10.*

De dæmone in ſpecie pulcherrimæ mulieris ad lectum cuiuſdam F. Prædic. accedente, ab eoque repulſo, & quomodo clamare non potuerit.

EXperti ſunt multi & aliud nocendi genus. Eſt frater ordinis Prædicatorum mihi conſanguinitate coniunctus, cui hoc accidit quod ſubiungo. Iacebat vno mane in dormitorio vigilans ante primam: & ecce vidit dæmonem in ſpecie pulcherrimæ mulieris in dormitorium venientem, & turbari grauiter cœpit quòd mulier illic, & hoc illa hora intrare permiſſa fuiſſet, dæmonem hanc eſſe minimè ſuſpicatus. Nec mora, progrediens mulier ſe iuxta fratrem in lecto quaſi riſu iocundo illum alliciens collocauit. Qui ſtatim horrens, & ſe ſignare volens, nec valens: dorſum tandem ad parietē ponens, & pedibus latus illius concutiens, cùm pugno eius faciem percutere voluiſſet, os dæmon latè diffuſum aperuit, & à lecto detruſus cecidit, & ſic repente diſparuit. Tantus autem colluctantium fratris ipſius & dæmonis ſtrepitus fuit, vt à fratre in proximo iacente lecto & ſtupente, clariùs audiretur. Clamare autem frater paſſus violentiam dæmonis cùm voluiſſet, vt mihi narrauit, non potuit: ſed tantùm, quaſi mutus, irrugijt. 37.

Quomodo dæmones & lupi vocem auferunt hominibus.

ET mirum valde, qua virtute, qua arte dæmon hoc potuit; & maximè contra iuuenem qui 38.

Dei gratia plenus fuit. Sed hæc quæſtio citiùs ſol-
Ambr. l. 6. hexaëm. c. 4. uitur, ſi de lupis beati Ambroſij ſententia in hexameron videatur. Homo quem lupus prius viderit cōticeſcit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi voluntatem habeat, non habet tamen vocis miniſterium: deſpicitque eum lupus tanquam victor vocis ablatæ. Et hæc ratio naturalis. Lupus radijs oculorum ſuorum immiſsis homini, eius ſpiritus viſibiles deſiccat in inſtanti, quibus deſiccatis, ſiccantur arteriæ; & ſic raucus efficitur, inſtrumento vocis obligatiùs impedito. Si ergo luporum natura talem violentiam per ſolum contuitum habere probatur, quin potiùs natura dæmonum, quæ multo ſubtilior, ſagacior, & potentior eſt, poterit præſentia ſuæ malitiæ vocē obligare in homine, viſumque pariter & auditum.

Idem narrat author ſibi accidiſſe, viſo dæmone in ſpecie ſocij ſui, turpiter nudato.

39. ET mihi ſimile quid accidit, per quod & iſta probantur. Accerſitus ad compeſcēdas inimicitias quæ inter duos fratres carnales grauiſsimæ verſabātur, cū fratre eorum ſacerdote præclaro, iter arripui. Vbi ergo ſacra nocte ante vigiliā Paſchę in cenaculo iacebamus, ſpacio triū †miliariū aut quatuor ante diē euigilaui, & hortabar, vt ſacerdos deſcendens inferius, ignē in candela deferret, qua, inſpecto libro, matutinarū officiū cantaremus. Paruit ille, & cùm candelam accendere voluiſſet, tanto tremore concuſſus eſt, vt ſine igne recurreret, dicens: Ignē ad præſens nō habeo, expectare lucem diei nos oportet. Sic ille vitauit mendacium, & puſillanimitatis ſuæ verecundiā non detexit. Annui mox verbis illius, quia ſuſcitare quempiam illa hora de familia nō decebat. Ergo vbi obdormiuimus, non euigilaui vſque ad ortū Solis. Excitatus ergo & do-

† 1. horarum.

lens

ſens dormiuiſſe tā diu, ſurgens in lecto cōſedi, apertis autem oculis, ad feneſtram vidi quaſi ſociū meū, caluo capite, nudato inguine, extento aſinino veretro velut ad yrinā faciendam, dæmonem ſtantē. Indignatus ergo ſocio meo vehemēter, cùm eum increpare vellem, nec poſſem ablata voce, audiui mox ſtertentē ſociū ad pedes meos in lecto: clamanſque voce reddita, vocaui ſocium. Quo cū ſtupore ſurgente, dixi ridens: Ecce iuxta me ad feneſtram in ſpecie tua cū quanta inordinatione ſtàt diabolus, & me cōtra te valde cōmouit. Hæc autē dicēs, vidi quia malignus ille per feneſtram quaſi fumus euanuit.

De murmure dæmonum contra pacem, & quomodo ab ijs author inquietatus fuerit.

DIctis autem matutinis, feſtinauimus ad locū vbi vocati pariter fueramus. Nec mora, vbi ſequenti die paſchæ celebrauimus, prædicauimus, & comedimꝰ, cùm me ſub† dio in pomerio ad ſomnum meridianum depoſuiſſem, & clauſiſſem oculos vt dormirem, audiui eminus iuxta me quaſi ſuſurrantes aliquos, ſubmiſsè tamen. Verens autem & cogitans, ne forte aliqui te expectent vt eis ſatisfacias, aperui oculos & ſurrexi, neminemque videns, reclinaui & oculos clauſi, ſtatimque audiens iam altiùs & euidentiùs murmurantes, ſurrexi, nec vllum vidi. Sed nec tunc aliquid de nequitia dæmonum ſuſpicatus, tertiò me depoſui, nec interſtitium aliquod clauſis oculis interceſsit, cùm manifeſta voce audirem in hæc verba cōtumeliæ prorumpētes: Ecce, inquiūt, cū quāta ſuperbia vilis iſte nos facit dormiens expectare. Ad hæc igitur, cùm mox apertis oculis ſurrexiſſem, nec aliquē inueniſsē, cōieci proculdubio dæmonum iniquitatem qui me turbare voluerunt, & indicium futuræ nequitiæ demonſtrare. Quarta enim feria ſequenti infra octauam paſchæ, conuenerunt amici fratrum illorum

40.

† *reſt. pro diuo.*

illorum quos ad pacem reducere debebamus, & inter agendum tanta inter ſe fratres diſcordia ſunt cōmoti, vt in eodem loco, vbi ante dæmones audieram murmurantes, niſi maxima parentum & amicorum violentia reſtitiſſet, ſe inuicem inſtinctu dęmonum validiſsimo peremiſſent. Vicimus tamē, Dei gratia, nequitiam dæmonum, & pacem reformauimus inter fratres.

Conſideratio ſuper prædictis.

41. PRæter hæc igitur, duo conſiderari poſſunt in re geſta quam retuli: quia præſentia dæmonis quem primò vidi, vox mihi ablata eſt, ne clamarē; ſecundò autem, cùm plures eorum ter audiſſem, viſus mihi ablatus eſt, ne viderem. Vide ergo lector quantas & quales nocéndi diabolus artes attentat, & quàm ſollicitum eſſę hominem aduerſus illum ſemper oporteat, nec frangi vllis illius iniurijs, nec allici blandimentis.

De choreis dæmonum in ſpecie monachorum iuxta Coloniam.

42. ANno præſenti M. CC. LVIII. prope ciuitatem Coloniæ Agrippinam in villa quæ Oppidum Regis vocatur, quodam ſolemni die ingens chorea dæmonum in habitu alborum monachorum in planicie campi viſa eſt, vocibus altiſonis tripudians & exultans. Congregatis igitur cum ſacerdote ſuo hominibus villæ, cùm ad choreā accedere voluiſſent, dæmones ſecundum quod homines propinquabant, chorizando procedębant ad * Renum quoadvſque ſe totalis illa malignantium turba in fluuium adnullauit. Et hinc quoque nequitia dæmonum conſideranda eſt, qui quaſi ad exemplum ſpiritualium virorum ad ludum nepharium

Coninxdorp, vt videtur.

ms. b. tria. imp (fluuiū) non expreſſo nomine.

rium

tium chorearum, hominum ſimplicitatem inducere voluerunt.

De B. Iordano, M. ordinis Prædicatorum, ad mortem vſque vulnerato, & miraculosé per ablutionem ſanato.

Vide & hinc ſpiritualia miræ nequitiæ in cæleſtibus. Beatæ memoriæ Iordanus, frater & magiſter ordinis fratrũ Prædicatorũ, gratia viſitãdi fratres Romã venerat: qui accepta benedictione in domo fratrũ à fratribus, legit miſſam. Intrauit poſtea infirmariam videre languentes, & inuenit fratrem conuerſum quaſi ſanæ mentis eſſet, tamen diligentiſsimè compeditum. Quærit ergo magiſter ab illo compedito cauſam compedũ. Reſpõdet ille: Alienatum ſe fuiſſe hactenus; ſed in aduentu eius ſanitati integerrimè reſtitutum. Credidit magiſter ſpiritui nequitiæ citiùs quàm decebat, & compeditum ſolui præcepit. Nec mora, felix Papa Honorius audito aduentu eius, mandat eum, dormitatione facta poſt prandium intrare curiam, facturum in clero ſermonem. Hinc poſtea venitur ad prandium, mandatur venire frater conuerſus qui fuerat compeditus, accubuit ille, ſenſatè ſe habuit, & vbi facto prandio, & dictis gratijs, magiſtro ſtratum eſt ad pauſandum; venit dæmoniacus ille, & accepto raſorio guttur magiſtri dormientis incidit, ſed non ex toto, nondum certo loco * vulnere dato. Qui læſus, ſubitò euigilans, manum obiecit raſorio, & in duobus aut tribus digitis vſque ad emutilationem, vt credebatur, læſionem accepit. Expergefacto ergo in tumultu toto conuentu, accurrunt fratres, magiſtrum quaſi ſeminecem iacentem inueniunt, & elato fletu cum clamoribus eiulabant. Tunc Prior domus imperato ſilentio præcepit

43.

Honorius. III.

ms. ſ. vulneris ms. p. vtroque modo legi poteſt.

cepit ne res in ſcādalū Ordinis diffunderetur, & ne
.1. in malam partem verteretur. ‡inuerteretur ab æmulis ſecularib⁹ celaretur. Venit
ergo hora prædicandi, & Prior fratrum vice magi-
ſtri prædicaturus acceſsit. At vbi themate præli-
bato proſequi ſermonem debuit, ſubitò reſolutus
in fletum, cum clamore valido mugitum emiſit. Attonitis autem omnibus Cardinalibus, quidam fidiſſimus ordini Priorem trahit in partem, quærit quid cauſæ ſit doloris. Fatetur Prior. Nec mora, ambo ingrediuntur ad Papam, aperiunt infortunium, conclamat in planctū Papa, dicens: Heu domine Deus quid actum eſt? hodie magna columna ęcclesiæ cecidit. Quid plura? Accedunt Chirurgici, perſpiciunt & pertractant vulnera, diuinum potius quàm humanum ſuadent adiutorium cum omni precum inſtantia poſtulandum. Tertia autem die huius infortunij illuceſcente, innuit magiſter adoleſcenti nouitio, vt ſibi altare præparet in occulto. Stupefactus igitur, nec mirum, iuuenis, Priori indicat quid ſibi præcipitur. Qui quaſi raptus ſtupore nimio, currit ad magiſtrum; quærit ſi deliret, an falſum ſit quòd miſſam in ſupremo vitæ periculo velit celebrare. Magiſter ergo intuitus Priorem auerſis oculis, innuit vt recedat. Quo parente, & expectante rem tam grandis euentus, ſurrexit magiſter, vt potuit ſacris veſtibus ſe induit, celebrauit. Et ſumpto corpore viuifici ſacramēti, vulnera manus & gutturis ſecundæ ablutionis in calice liquore perfudit, & ſic in integrum ſoſpitatus, eadem die in admirationem omnium qui rem ſciuerant, in conſiſtorio coram Papa, & Cardinalibus, & omni clero glorioſiſsimè prædicauit.

De augmento priuilegiorum Prædicatoribus conceſſorum.

44. ms. p. s. HInc poſtea factū eſt, vt ipſe Papa & * Cardinales in curia, deuotiſsimi erga Prædicatorū ordinem

ordinem, cum inconſuetis auctoritatibus & priui- *2. imp.*
legijs exaltarent. Vnde ſucceſſor ipſius Honorij Pa- *fratres.*
pæ, dominus Papa Gregorius, fratri Ioanni, dicto *Greg.*
de Argentina, quondã Boſnenſi Epiſcopo, magiſtro *IX.*
Prædicatorum Ordinis facto, cũ magna deuotione dixit. Me tibi chariſsime quaſi pro incude Papam orbis conſtituo, linguam autẽ tuam pono pro malleo, vt ſecundum omnia priuilegia quæ ordini tuo expediunt, vel etiam quæ alijs religioſis quibuſcũque vſque in præſens conceſſa ſunt, ſcribi facias, & bullabo. Nec mora, magiſter ordinis & qui cum eo erant fratres, omnibus regiſtris Apoſtolicorum inſpectis, omnia priuilegia quæ ſibi cõmoda & vtilia pro cõfirmatione ordinis eſſent, vel fore poſſent, conſenſu fratrum Cardinalium & curiæ, bullata & ſubſcriptionibus inſignita ſolemniter acceperunt.

Quomodo dictus M. Iordanus menſæ ſummi Pontificis aſſederit, & veſperi, abſque cena, à paupere hoſpitio ſuſceptus ſit.

HInc ad beatæ memoriæ Iordanũ redeamus, & *45.*
quid fecerit, vel de eo factum ſit, videamus. *.1. con-*
Igitur vbi dies venit quo accepta licẽtia à Cardina- *ſtituit,*
libus exire curiã† debuit, à domino Papa inuitatus, *ſiue e-*
contra conſuetudinẽ vnquam viſam, ad menſam *greſſu-*
eius in modũ lunæ * corniculatam, ſedere cõpulſus *ras etat,*
eſt, & poſt prandiũ ſic dimiſſus. Et vide quid actũ *phraſi*
ſit. Extra Romã ad ſex ferè miliaria noctis tenebris *Gallica.*
deprehenſus, hoſpitium cum ſuis à ſacerdote villæ *ms. b.*
petijt, nec accepit. Sed cum receptus fuiſſet à pau- *tert. imp*
pere, & præ penuria recipientis, incenatus veſpere *corniculatæ*
remanſiſſet, dixit cum ingenti gaudio fratribus qui *iuxta ſo-*
ſecum erant: Benedictus presbyter ille qui nobis *lem. q.*
negauit hoſpitium, quia mihi gloriam abſtulit qua hodie cum ſummo orbis Pontifice in vna menſa conſedi.

Idem

Idem in ægritudine à diabolo in angelum lucis transfigurato tentatur & illuditur, ſed tandem eius dolos agnouit.

46. HInc per Alpium iuga non longè à montis pede digreſſus, acutam febrem grauiſsimam, labore itineris fatigatus, incurrit. Et vide lector quàm callidè & huic inſidiatus ſit diabolus ſancto viro. Epiſcopus ciuitatis ad quam declinauit, vt audiuit tanti patris aduentum, hoſpitio recepit infirmum, & violenter in proprium ſui ſecreti thalamum, & in lectum ſibi proprium collocauit. Habebat autẽ magiſter Priorem ſecum ſui ordinis virum diſcretum, litteratum valde, & prouidum, in moribus probatum, & phyſicum; qui magiſtri ſciens propoſitum etiam in infirmitate duriſsimũ, dixit: Oportet vt magiſterio exinanias te, & mihi ſis obediens & ſubiectus. Cui magiſter humiliter, fiat, inquit. Mox ergo contra conſuetudinem ordinis ſuauiter in plumis ſtratum eſt infirmanti. Primò enim, vt vidimus, in lectis plumeis iacere fratribus non licebat: ſed quia in multis locis & terris, maximè apud pauperes palearum copia vel ſtramenta non ſunt, ſtatutum eſt; vt ſicut ſterneretur fratribus, iacere liceret. Nocte igitur magiſtro ſolo in thalamo quieſcenti, apparuit diabolus, transfiguratus in angelum lucis, dicens: Eſtne hic magiſter Iordanus qui fama celebris & virtute pater tanti ordinis Prædicatorum* clareſcit? Dubitare poteram niſi ante longo tempore te nouiſſem. O quàm vilis & impudẽs factus es, qui quaſi dominator terræ in lecto plumeo & ſericis requieſcis. O miſer, quale exemplum ordini tuo & fratribus relinquis? Sed non eſt tui Deus oblitus in finem, qui ad redarguẽdum te, miſit me. Et tu igitur ſurge, & terræ ſup-

2. Cor. 11

mis. p. 5. claret.

Pſ. 73.

plex

plex incumbas. Nec mora, diabolo diſparente, territus magiſter, in terram corruit, & ſic iacens, mane à Priore dicto & fratribus inuenitur. Quem Prior ſeuerè valde corripuit, & per obedientiam in lecto iacere coëgit. Sequenti autem nocte ſathan iterauit audaciam, duriùs quàm prius ſibi inobedientem redarguit, & magiſtro ad terram mox deſcendere præcepit. Quem cùm mane Prior iterato inueniſſet ad terram, grauiter indignatus, dixit: Miror veſtram, non tantùm, vt ita dicam, ſtultitiã, immo prorſus inſaniam, qui in periculum, non ſolum corporis, ſed etiam animæ, contra obedientiã hoc facere voluiſtis. Et ego teſtor altiſsimũ, quòd nollem pro toto mundo ita grauiter contra Deum & ordinem exceſsiſſe. Et hæc dicens, flere cœpit vberrimè. Quod vt vidit conlachrymatus eſt & magiſter, & procidens ad pedes eius confeſſus eſt qualiter ei [vt ideo verius crederet] transfiguratus diabolus in angelum lucis, illuſiſſet. Tunc Prior admiratus valde, mitigatus eſt, & præcepit vt lectum aſcenderet & tempus creticum expectaret. Erat autem debilitatus valde, & indurata materia, vix habebat ſpiritus ad pauſandum. Tertia autem nocte non deſtitit nequam diabolus triplicare veſaniam, & vbi mox ad increpandũ verba cõpoſuit præuenit eum vir beatus, & dixit: O nequiſſime humani generis inimice, quomodo ſimplicitatem meam, quaſi per zelum qualemcunque ad ordinem, illudere voluiſti? Et ego quidem, niſi hoc omnipotentis Dei diſpenſatio permiſiſſet, ſapientiùs aduertiſſem, quòd multò melior eſt obediẽtia quàm ſtultorum victimæ: & quòd quaſi genus ariolandi eſt, nolle acquieſcere. Sed & hinc mihi, o miſerrime, acceſsit gloria: tibi autem confuſio ſempiterna. Et ſtatim his dictis in faciem vmbraticam expuit diſparentis. Magiſter autem, poſtquam cum ala-

ms. b. tert imp omit. ms.p. vt inde verius cerneret 2. imp. vt abeo veriùs cerneretur.

Iob. 6.

1. Reg. 15.

eccle 4.

critate ſpiritus & ſine perturbatione quieuit, circa diem ſeptimum optimè creticauit. Qui infra paucos dies ab ęgritudine recreatus, integerrimè conualuit. Quid autem ſibi in ipſa ſua infirmitate contigerit, ad exemplum poſteris affuturum, fratribus enarrauit.

De mira odoris fragrantia, arte dæmonis, in ore & manibus eius poſt celebrationem excitata, & ſigno crucis ſublata.

47. HInc & aliud per illuſionem dæmonis in Bononia contigit. Celebrauit idem beatus vir miſſam die quadam, vt ſolebat ferè cotidie, in ſecreto. Senſit autem tam mirifici odoris fragrantiam in ſuſceptione dominici ſacramenti, vt nulli dubiũ eſſe poſſet, hanc non eſſe niſi à Deo, niſi forſitan alicui qui diſcretionem ſpirituum habuiſſet. Os mirè odoriferum per lõgum tempus habebat & manus: ita vt vix ei cibus ſaperet ore ſumptus. Palato tamen cordis interius diſcernebat, quia odor ille recreationem ſpiritui non præſtabat. * Abijt ergo dominum deprecari, quid ſibi vellet odor ille reſperſus in vanum, reuelatumque eſt ei, quia dæmonis arte ſit geſtum, & facto crucis ſignaculo mox ceſſauit.

ms. 1. adijt.

De fratrum tentationibus ſedatis ex ſponſione cũ dæmone inita per eundem, de quo reprehenſus, cùm eſſet per orationis vigilãtiam depulſæ ſunt.

48. EOdem tempore, cùm idem magiſter Iordanus multos litteratos clericos ad ordinem conuertiſſet, & in Bononia recepiſſet, multique ex eis grauiſſi-

grauiſsimis dæmonum impulſibus tentarentur, & propter hoc magiſter mira orationum inſtantia repugnaret, vna dierum dæmon libera voce locutus eſt ei: Facias, inquit, ceſſare fratres tuos à prædicatione & confeſsionibus hominũ audiendis, & ego ceſſare faciam ſocios meos ab omnimoda tentatione fratrum & luctu. Conſenſit mox magiſter ad tempus, & effectum mox conſecutus eſt ſponſionis. Nec multi poſt hoc dies effluxerant, cùm magiſtro oranti dictum eſt ita. Quid eſt quod facere voluiſti, vt inires pactum cum morte? Orent fratres pro tempore, & pro tempore ſtudeant proximorum inſtructionibus & ſaluti, & proculdubio puræ & vigilantis orationis inſtantia tentationes dæmonum repellentur. Nec mora, vbi hoc magiſter in capitulo fratribus indicauit, & illi mandatũ eius miro ſpiritus feruore complerent, virtus dæmonum eneruata eſt, & fratres in communi omnes mira alacritate mentis ab omnibus tentationibus quieuerunt.

Isa. 28.

Comparatio orationis cum lectione ex Auguſtino.

49 ET hinc nota lector, quid in hoc articulo dicat glorioſiſsimus Auguſtinus: Orationibus mũdamur, lectionibus inſtruimur: vtramque autem bonum eſt, ſi vacat, ſi verò non, melius eſt orare quàm legere. In lectionibns cognoſcim⁹ quid agere debeamus: in orationibus percipimus quæ ſaluti neceſſaria poſtulamus. Orationibus nutritur anima: lectionibus excitatur. Nouit ſemper oratio ſine lectione proficere: ſed lectio ſine oratione rariſſimè. Vnde nec diſcerni poteſt de facili, quanti ſit periculi & laboris, parum vel nihil orare, & ſemper legere, & nunquam ad † ſapidam ſcientiam peruenire.

.i. ſapientiã

De pijs exercitijs Alberti magni.

50. VIdi, & certiſsimè expertus ſum, ſicut auditor
p. 18. 22 eius per multum tempus, quod venerabilis il-
& 34. le frater ordinis Prædicatorum, magiſter Albertus,
huius c. cuius ſuperius fecimus mentionem, multis annis
& alibi ferè quotidie, cùm tamen in cathedra * Theologiæ
ſæpe. vi- regeret, tantum de die & nocte orationibus incum-
de c. 51. bebat, vt pſalterium Dauidicum legeret interdum
p. 11. dictis horis: & lectionibus & diſputationibus ter-
ms. p. minatis, contemplationi diuinæ & meditationibus
2. imp. inſudaret. Quid mirum ergo ſi talis homo ſuper
Theolo- hominem in ſcientia profecerit, qui tam ſanctè, tam
giam le- integrè in virtute profecit? Certum eſt ergo, vt in
geret. præcedentibus dictum eſt, orationum inſtantia vir-
bic defi- tutem dæmonum eneruari, & non tantùm ſtudium
cit ms. b. ſcripturæ: verum etiam omnis virtutis gratiam per orationis vigilantiam augmentari, & in robur perſeuerantiæ conſeruari.

Sequentia, vt vocant, ſeu proſa authoris de S. Jordano.

51. DE ipſo autē piæ * memoriæ & verè ſancto vi-
ms s me ro, magiſtro ordinis Prædicatorum, ſancto
morabi- Iordano; quid ad petitionem Fratrum in proſa po-
li. ſuerim, indicetur.

Gaude felix Theutonia,
Tempus inſtat lætitiæ.
Quondam virtutis gloria
ms. p. ſ- in rore. *Surgit * virore gratiæ,*
Rorem miſericordiæ
Spondens in abundantia,

Si vas

Si vas ſit capax veniæ.
Riuum rorantem edidit
Fons aquis indeficiens,
Qui patens idem indidit
** Riuus latè ſcaturiens:* tert. imp riuis inde
Quem bibens ager ſitiens,
Fructum centenum reddidit, 2. imp riuus inde.
Triplo centenum faciens.
Pater Iordanus effluit,
Vt riuus fonte, gratia:
Quem nunquam quis imminuit
Bibens ex indigentia:
Sed ſtat miſericordia
Plenus, qui preſſos doluit
Dira mundi miſeria.
Allexit ore melleo
Multos, vt Chriſto viuerent,
Spreto cultu phalereo,
Cultum cordis induerent,
Et verba vitæ ſpargerent:
Ore flammantes igneo,
Frigus peccati pellerent.
Orbato Sanctus oculo
Fabro lumen reſtituit,
Et fame preſſo populo,
Multiplicatum præbuit
Panem turbæ, dum eguit:
Chriſtum ſequens miracula,
Per quem hoc munus habuit.
Prece Sancti conceperat

Vxor viri Bohemiæ,
Prolem Sancto deuouerat
Ob ſpem maioris gratiæ;
Sed abortiua ſpecie
Neſciuit quid commiſerat
Sancti patris cuſtodiæ:
Peractis horis pluribus
Voti memor efficitur,
Inclamat Sanctum precibus,
Et in fletus reſoluitur:
Nec mora, vita redditur
Puer, datis vagitibus,
Et ſic Iardanus dicitur.
Sathan Sanctum aggreditur,
Tentat modis mirificis:
Odor fuſcatus ſpargitur
Dum ſacris inſtat myſticis:
Sed non valet artificis
Diu dolus, dum proditur
In prece viri ſupplicis.
Hinc terram ſanctam adijt,
Fratres illic inuiſere:
Sed cùm per mare redijt,
Mergendo cœpit pſallere,
Chriſtumq́ benedicere:
Sicq́ celum mox ſubijt,
Vt ſignis datur credere.
Nec mora, mox incanduit
Columna lucis maxima:
Quæ dum de cœlo micuit,

Membra

Membra luſtrans ſanctiſsima,
In quo tranſiſſet anima
Videntes ſcire voluit,
In re manifeſtiſsima.
Adiecto Sancto littori
Cæli lampas emicuit,
Quæ ter ſuperſtans funeri,
Quartò quoque reſplenduit
In hunc quem ſecum habuit:
Et ſic recurſu celeri
Rapta nube, non patuit.
Corpus fragrans mirificè
Curatur à fidelibus,
A Grecis dantur vnicé,
Latinis, & Gentilibus
Laudes Chriſto, cum fletibus
Et ſic verum magnificé
Sub tribus patet teſtibus.
Hinc in Achon delicia
Fertur pater almificus,
Recipitur cum gloria,
Fit mox ſigno mirificus;
Sanatur paralyticus,
Sicq; virtutum gratia
Propalatur magnificus.
Antiqua tunc prodigia
Iubar nouum recipiunt:
Prece Sancti dæmonia
Victa clamant, & fugiunt,
Et ſurdi ſonos audiunt,

Claudos ſoluit lætitia,
Cæci lumen recipiunt,
ms. p. * *Nunc patris tam eximij*
tria imp *Sequamur nos veſtigia:*
Hac. *Vt digni patris filij,*
Patris ditemur gratia:
Sicq́ ſecum in gloria
Sortem ſperantes præmij,
Ducamur ad cæleſtia. Amen.

De loco natiuitatis eius.

52. HIc vir beatæ memoriæ, natione Theutonicus, de VVeſtfalia natus eſt, qui mira præditus
fere 15. gratia, ordini Prædicatorum præfuit multis annis.†

Viſiones Arnoldi Prædic. & B. Lutgardis de S. Iordano.

53. FRater quidam ordinis Prædicatorum electus & bonus, Arnoldus nomine, ex partibus Treuerenſibus natus, & Prior fratrum in oppido VVi-
ms. p.ſ. VVribur genſi. burgenſi, dictum beatum virum magiſtrum Iordanum, vt ipſemet retulit mihi, ſtatim defunctum vidit inter choros Apoſtolorum & Prophetarum, Angelorum manibus ferri: & hoc idem, vt ipſe ab ea audiui, beata Luytgardis, Aquiriæ monialis, de magiſtro Iordano in ſpiritu rapta vidit.

De prædicto Arnoldo Priori VVirtzburgẽſi, qui vidit nomen ſuum ſcriptum in libro vitæ.

54. ET quidem, licet parum digrediar, aptè tamen de ſupra dicto fratre Arnoldo Priore VVi-

burgenſi

burgenſi viſionem pulcherrimam enarrabo. Retulit mihi frater pius & bonus, qui hoc ipſum ab illius ore percepit, quod annis paucißimis ante mortem deſiderium magnum habuerat, vt ſuper ſtatu ſuo, cui, vt proprium eſt bonarum mentium non modicè metuebat, à domino ſolaretur. Accidit ergo, ſemiuigilāti, vt Dominus Ieſus Chriſtus in forma ſpecioſa præ filijs hominum, glorioſiſsimus appareret: quem vt ſtatim intuitu primo cognouit, cogitare cœpit: O vtinam mihi oſtenderes domine me eſſe cum ſaluandis in libro vitæ conſcriptum. Et mox Dominus in pectore ſuo librum vitæ demonſtrans, eius cogitationi reſpondit: Ecce, inquit, liber, reuolue eum, & nomen tuum aſſcriptum inuenies. Qui gaudio mox cordis exiliens, vertit librum, & legens, litteris aureis ſcriptum vidit, & in eo reperit nomen ſuum. Et meritò quidem in libro vitæ pectoris Chriſti ſe ſcriptum vidit, qui vita prælectus & opere, verbum vitæ Chriſtum pectore gerebat & ore, per quod Deo gratioſus, & hominibus amabilis apparebat. Ipſo enim aſſumpto in ſocium à domino * Hugone presbytero Cardinali per plures annos fratres ſui in VVriborch nullum alium Priorem eligere voluerunt, donec eis redditus remearet.

Pſ. 44.

** ms. p. tria imp Hungariæ fratres ſui &c. o.*

Cui ſucceſsit magiſter Raymundus vir litteratus valde, qui in vtroque iure rexerat, Eccleſiaſtico ſcilicet & Ciuili.

B. Raym III. Generalis.

De ſancta vita Ioannis Teutonici Boſſinenſis in Hungaria Epiſcopi, & poſtea quarti Generalis Ord. Præd.

HVic ſucceſsit & venerabilis Ioānes de Theutonia natus, qui, cùm multo tēpore pœnitentiarius Domini papæ in Roma fuiſſet, eum Boſnēſi 55.

eccleſiæ præfecit Epiſcopum. Et cùm haberet in Epiſcopatu pluſquam octo milia marcharũ in redditibus, in vſus tamen proprios quaſi nihil inde expendebat; ſed omnia pauperibus erogabat, nec ſolum quidem equum habuit, ſed aſellum qui libros & Epiſcopales infulas deportabat. Ipſe verò pedes cum fratribus incedebat. Hinc poſtmodum abſolutus ab Epiſcopatu, electus eſt in magiſtrum or-
12. cum medio. dinis Prædicatorum, & his præfuit multis annis. †

Quòd reuelatus ei fuerit ordo Prædicatorum, & quòd futurus eſſet Epiſcopus.

56. DE hoc venerabili viro certiſsima relatione percepimus, quòd ei puero, exiſtenti adhuc in ætate annorum decem, ordo Prædicatorũ qui nondum erat tunc, & quod Epiſcopus futurus eſſet, & omnis ſtatus vitæ ſuæ à Domino reuelatus ſit & oſtenſus.

De numiſmate argenteo per cornicem diuitus ei allato.

57. MVlta quoque facta ab eo miracula referũtur, ex quibus vnũ breuiter enarrabo. Venit ipſe in Romaniæ partes, tũc magiſter ordinis, intrauit in hoſpitium pauperrimi ſacerdotis, decubuit ſuper ſcamnum itinere fatigatus. Et dum anxius cogitaret, vnde pauperrimo hoſpiti aliquid obueniret, vnde ſe & fratres reficeret fatigatos, venit auis quam corniculam dicimus, & de ſupremo aëre eius pedibus aduolauit. Quæ pedes magiſtri frequenter roſtro concutiens, iterum ad aëra reuolauit. Quo viſo, magiſter ſurgens, incõſuetæ magnitudinis, ſpiſſitudinis, & latitudinis nùmiſma argenteum, quod cornicula ad pedem ſuũ poſuerat, mox inuenit, & aduocans ſacerdotem munus corniculæ iuſsit accipere, & neceſſaria fratribus miniſtrare.

Feruor deuotionis, obitus, & eleuatio eius.

HVnc ante Epiſcopatum à iuuentute cognoui, nec vnquam aduertere potui minus eum deuotum tunc, minuſque ſollicitum de propria vel ſalute aliena, quàm poſtea cùm Epiſcopus, vel magiſter ordinis extitiſſet. Obijt autem in maximo feruore ſpiritus apud Argentinam vrbem Theutoniæ: ad cuius tumulum crebra miracula facta narrantur. Eleuatum eſt autem corpus eius venerabile à Domino Meteñſi Epiſcopo, & electo Argentinẽſi, anno ab incarnatione Domini M. CC. LXI. In cuius eleuatione, fratribus Prædicatoribus ad generale capitulũ cõgregatis, illuſtris regina Hungariæ mandauit per litteras ſolemne miraculũ quod ſubiũgo. 58. *De eius caſtitate, præclarũ habes ſupra exẽpl. c. 30. p. 43.*

Quomodo regina Hungariæ apparuerit, & multis miraculis per eum factis.

FIlius ſuus primogenitus, congregato exercitu maximo, dimicare voluit contra patrem; pro quo regina, mater nimirum, grauiſsimè conturbata, tota nocte præcedenti, cuius ſequenti die futura congreſsio putabatur, in oratione ſe & lacrymis dedit: tam pro filio, quàm pro viro Rege ſollicita. Fiducialius autẽ oratione directa ad magiſtrũ Ioannem, quem multum in vita dilexerat; & fratrem quemdam eiuſdem ordinis, quẽ, iam defunctũ, cõfeſſorẽ habuerat, ambo eidẽ reginæ ſemiuigilãti apparuerũt. Cui magiſter Ioannes ſereno vultu prædixit, inquiens: Quoniam in noſtris orationibus mediante clementia Dei fiduciã habuiſti, ecce prædico tibi, quoniam antequam comedas nũcius dicet tibi, quòd pacificati erunt pater & filius, in bonũ omnibus ordinatis. Mandauit & alia, dicta illuſtris Regina: quòd ſcilicet eodem anno per merita dicti Epiſcopi & magiſtri Ioannis, ſuſcitatus mortuus fuiſſet; ſimul & alia infinita miracula 59.

claudorum, cæcorum, ſurdorum, obſeſſorum à dę-monibus, & aliarum infirmitatum per eius merita contigiſſent.

De Humberto quinto Generali Ordinis Prædicatorum.

60. HVic ſucceſsit venerabilis Humbertus, vir generoſus & ſpectabilis genere, de Burgundiæ partibus natus: qui gratia prædicationis inſignis, lector fratrum, antequam in magiſtrum præficeretur * enituit. Hic poſtmodum in Tuſciæ partibus Prior Prouincialis fratrum Prædicatorum factus, adeo Romanæ curiæ gratioſus & charus fuit, vt eũ plures Cardinales in Papam eligerent eo tempore quo dominus Innocentius quartus in Apoſtolicum eſt aſſumptus. Qui poſtea Prouincialis Franciæ factus, magiſter totius ordinis eſt effectus. At quoniam non inutiliter, licet longè à materia digreſsi ſumus, ſpiritualem nequitiam dæmonum proſequamur.

ms. p. 2. imp. emicuit.

De dæmone qui in ſpecie nigræ monialis nobili cuidam falſo prædixit ac promiſit diuturniorem vitam.

61. EST & aliud fallendi genus dęmonum; vt homines fallant ſpacio pœnitentię vel vitæ prolixioris promiſſo. Vnde mihi frater ordinis Prædicatorum quiddã valde memorabile recitauit. Erat quidam nobilis in VVeſtphaliæ partibus, vir armis ſtrenuus, & præpotens inter ſuos. Hic nocte quadam per ſiluam terribilem tranſiens, audiuit vocem mulieris quaſi in vicinio cantantis, & dixit ſuis. Eſtne quis veſtrum qui mecum vadat mulierem illam videre cantantem? Omnibus ergo diſsimulantibus, & prohibentibus illum, perrexit ſolus, & inuenit

ſtantem ſub arbore quaſi nigram monialem extenſis in cælum manibus cantantem. Quam cùm interrogaſſet ille quid ageret: Reſpondit: hîc laudo deum meum. Credēs autem ille aliquem ſanctorū eſſe, rogauit eam, dicens: Dic mihi obſecro quid futurum eſt mihi? Et illa. Multa, inquit, mala feciſti, & adhuc facies, deuictis inimicis tuis tranſmarinam crucem ſuſcipies, transfretabis, & in Chriſti ſeruitio morieris. Ad hæc verba gauiſus ille, receſsit: &, vt ei prædictum eſt, facta cæde hominū, inimicos deuicit. Qui cùm præſtolaretur crucis ſignationem vt transfretaret, incidit in acutiſsimam febrem. Rogantibus ergo & conſulentibus phyſicis & amicis, vt confiteretur peccata & pœniteret, communiretque ſe eccleſiaſticis ſacramentis, quia ei periculum imminere videretur, noluit ille, nullo modo ſe reputans moriturum. Cumque ſuper hoc phyſici mirarentur, fratrem illius carnalem magnæ indolis clericum mandauerunt: cui fratris infirmantis periculum intimantes, ſuper ſalute animæ illius admonendum inſtātiùs conſulebāt. Mox ad fratrem ingreſſus clericus, arguit periculoſiùs infirmantem, quòd nequaquam de ſalute animæ cogitaret. Et frater, vt vidit acriter inſtantem ſibi: Et tu, inquit, vt alij, ſtultus inſtas mihi, qui optimè ſcio, quòd modò nequaquām moriar. Cui clericus cum lachrymis dixit: Et Vnde hoc habes frater chariſsime. Et ille tandem: Sic, & ſic dictum, eſt mihi, quòd crucem accepturus ſum, & in terra ſancta in Chriſti ſeruitio moriturus. Ad hæc verba frater eius tactus dolore cordis intrinſecus: Verè, inquit, chariſsime, antiquus ille hoſtis diabolus tuo nunc inſidiatur calcaneo, qui mendacio ſuo te nunc nititur decipere moriturum. Age ergo ſalutis cauſam, & pœnitere, & impleas quod rogaris. Nec mora, decumbēs petit aduocari presbyterum, Gen. 3.

poſtulat

poſtulat veniam, crimina confitetur, ſtatuit teſtamentum, recipit Corpus Chriſti, inungitur, exhalat ſpiritum, & ſic, vt credimus, ab inſidijs dæmonũ liberatur. Nec diu poſtea, defũcti frater clericus, bonitatẽ Chriſti in fratre mortuo recognoſcens, Prædicatorum ordinem intrans, multa conſtantia ſeculum dereliquit.

Vnde, & qualis poteſtas dæmonũ ſuper homines.

62. CIrca finem libri videndum eſt, quæ & qualis, vbi & vnde poteſtas dæmonũ, qua non ſolũ gentilibus, aut falſis vel peruerſis Chriſtianis: verùm etiã bonis, ad vexandum eos illabi videantur. Et reſpõdemus, quòd illa eſt in malis correptio, vel vindicta: in bonis verò probatio purgatiua. Qualis autẽ hæc ſit vel qualiter fiat, breuiter videatur. Certũ eſt, quia per inergiam operationem. * Nulli verò habeatur dubiũ, quin in corpore, non in anima. Solus enim Deus, non creatura, per inhabitantem gratiã illabitur animabus. Vnde autem poteſtas dæmonum ſit: planiſsimũ eſt, quòd à Deo. Et quidẽ exceſſus quãdoque hominũ per bonos, ſiue malos angelos puniuntur. Per bonos, vt in Herode Agrippa: per malos, vt in Saul.

ms. Vbi verò. haut dubiũ &c.

Act. 12.
1. *Reg.* 16.

De dira punitione illius qui b. Ludouico Regi Franciæ detrahebat, & eũ contemptui habebat.

63. HInc nuper ad deſignãdum meritum deuotiſſimi Regis Franciæ Ludouici, quiddam accidit quod ſubiungo, illis mihi recitantibus qui viderunt. Quàm Gratum autem Deo ipſius Regis Franciæ exemplum altiſsimæ humilitatis exiſtat, Rex omniũ Chriſtus tã euidenti miraculo demonſtrauit. Nobiliſsimus in comitibus Germaniæ Comes Gelriæ Otho, curſorem cum litteris Pariſios miſerat, curſu propero rediturum. Quẽ redeuntẽ Comes in-

mes interrogans, quæſiuit ſi Regē Franciæ Ludouicū vidiſſet. At ille, vbi more ſubſannantis cōtorſit collum: Vidi, inquit, vidi illum miſerum papellardum regém caputium habētem capitis ſuper ſcapulam ex aduerſo ſuſpenſum. Hæc dicens, faciem contorſit ex aduerſo, & ſic facies contorta remāſit.

Contra M. quendam qui humilitatis exempla in eodem rege reprehendebat: & de ſimplici habitu aui ipſius Philippi, & Caroli Magni.

ERubeſcat Theologiæ cathédræ vilis ille præſumptor, qui prædicauit, ipſum de quo ſcripſimus regē non debere cōmunibus vti veſtibus, ſed ſemper purpuratū incedere: Nec plures miſſas audire quàm vnā. Mortaliter autem peccare dicebat omnes illos (fratres Prædicatores intelligēs) qui dictum Regē inducerēt ad huiuſmodi deuotionis & humilitatis exēpla. Minus ſanè, imò velut inſaniſsimus intellexit; quòd ſalutis noſtræ princeps Ieſus ex cōparatione culpauit illos qui in domib9 regum mollibus veſtiuntur: cùm nobiliſsimus ille baptiſta Ioānes ex pilis camelorū indut9, zona pellicea cingeretur. Moderatores orbis & reges frequēter vidimus cōmunis panni laneis veſtibus vti. Nō niſi camelini coloris veſtibus auus ipſius Regis, glorioſiſsimus Philippus rex indiſcretis temporibus vtebatur. Ludouicum autem filium eius, æquè regem glorioſum & bonum, iſtius regis Ludouici patrē, nunquam me vidiſſe memini purpuratum: Karolus ille magnus, poſtquam in Roma coronatus eſt Imperator, nunquam poſtea voluit, vt de eo ſcribitur, infula pompoſi habitus inſigniri.

64. Mat. 11 Mat. 3.

Quantum eccleſiæ bonum præſtiterit b. Lodouicus in protectione Ordinum Prædicatorum & Minorum.

Quan-

65. QVantũ autẽ prædicto illi deuotiſsimo regi frácię Ludouico tota vniuerſalis eccleſia teneatur, neminem poſſe arbitro æſtimare, qui ſanè videre voluerit quanta animarum iactura fuiſſet, ſi illa intollerabilis ſuperbia, de qua ſuperius in controuerſio clericorum pariſijs, compendioſo ſtilo dioſo ſtilo digeſsimus, in deſtructionem duorum Ordinum, fratrum ſcilicet Prædicatorum atque Minorum, proceſſum aliquatenus habuiſſet: Egit enim dictus Rex proſcriptionibus iniquorum, egit & litteris apud papam beatiſsimum † Alexandrũ, & fratres curiæ Cardinales; qui tunc omnes, gratia Dei & ſua, mirè & merè negocio fauorabiles extiterunt, vt finem haberet malitia, & in ſuo vigore iuſtitia & innocentia * teneretur. Teſtor Deum, teſtor ſanctos, teſtor & fideles omnes, quòd nunquam aliquis Regũ, nunquam aliquis Principum tam neceſſariò, quantum ad ſalutem & pacem fidelium protexit eccleſiam, dotauit muneribus, & veris honoribus exaltauit. Quid enim Chriſto in diuitijs: Quid illi & in honoribus mundi, vel in hominibus principari? Dixit vt veritas, & verè dixit. Regnum meum non eſt hinc. Applauſum enim Pilati, quaſi de gente ſua, & pontificibus, non curauit: ſed conſtanter perſtitit pro populo mori, accelerans paſsionem qua in ſupernis efficeret regnũ quod non habet finem. Age ergo nunc ſuperno regi, ſalutis tuæ principi, Chriſto, age inquã eccleſia, age tu præcipuè Prædicator & Minor, agam⁹ & omnes ſolemniter gratias; qui talem iſtis temporibus regem dedit; qui in forti manu teneat regnum * ſuum, & nihilominus, pacis, caritatis, humilitatis exempla præbeat vniuerſis. Æquè enim gladius inciſionibus aptus eſt, & cùm nudus exeritur, & cùm retracta manu conuertitur in vaginam.

c. 10 huius libr. IIII.

ms. s. tria imp tuere-tur.

Ioan. 18

Luc. 1.

tria imp tuum.

66.

De mo-

De moniali obſeſſa à dæmone, qui auditis verbis conſolatorijs, cœpit canum more latrare.

VIdi in Brabantiæ partibus in monaſterio Ciſtercienſi monialem quãdam religioſam valde, & vita puram: quam cùm viſitarem, & eam, vt poteram, conſolarer, ſubitò dæmon peſsimus qui in ea latebat, per horam verba ſalutis ferre non valens, cœpit latrare vt canis, & hianti ore, & collo contorto, euerſiſque luminibus blaſphemare. Cui dixi: O miſerrime qui dei laudibus cum bonis angelis inſiſtere noluiſti, nunc canum latratus & beſtias ij mitaris. 66.

De alia muliere obſeſſa, & dæmone ab authore interrogato, qui reſpondit, ſe diriſſima ad iudicium vſque velle ſuſtinere ſupplicia pro reditu ad cæleſtem patriam.

VIdi & aliam in eadem terra mulierem diuitẽ & honeſtam, poſſeſſam à dæmone: quam, cùm rogante religioſo presbytero, viſitarem, inuènimus eam à vexatione dæmonis quieſcentem, & ſenſatè loquentem vt ſanam. Tunc occultè, nullo aduertente, verſum cantici Moyſi in deuteronomio, ſecùndum quòd à ſancto quodam viro audieram, tertiò repetiui, ad prouocandũ dæmonium in obſeſſa: Deum qui te genuit dereliquiſti, & oblitus es Domini creatoris tui. Nec mora, mulier pallere cœpit labijs atque vultu, & duæ venæ in collo eius ad groſsitiem pollicis intumeſcere. Tunc ego. Quare (inquio) peſsime vexare feminã præſump- 67. deut. 32.

ſiſti? Et dæmon. Mortuo (inquit) viro ſuo compaſſa, in ſubſidium animæ illius contulit quicquid boni fecerat in hac vita, & ex hoc nacta occaſione vas vacuum mox intraui: Cui ego. Mentiris miſerrime: ex hoc enim quod dedit mediante caritate cumulatum eſt bonum eius. Et ille cum cachinno: Mendax, inquit, ſum, nec mirum ſi mentior. Mox ego. Eſtne illa tam pulchra vt dicitur, cæleſtis patria quam perdidiſti? Et reſpondit: In infinitum pulchrior quàm dicatur. Et ego. Velleſne redire ad illam ſi poſſes? Et ille. Vellē, inquit, vt poſſem, & me vſque in diē iudicij omnia excogitata ſupplicia pati oporteret. Cui dixi. Et ego promitto tibi in periculum promiſſæ ſalutis meæ ſi mendax inueniar, illam perditam gloriam recuperare te poſſe, ſi tantùm hoc dixeris: Domine Deus meus peccaui, ignoſce mihi. Et mox ille, contorto collo, exclamat horrificè: Domine, domine. Cumque hoc ſæpius cum clamore valido perſonaret, nec vltra in verbis procederet. (Impoſsibile enim ſciebam illi, vt Deum ſuum dominum recognoſceret, & ſe peccaſſe fateretur, atque ſibi precaretur ignoſci) tādem ſubiunxit: Domine Deus Margaretę (ſic enim obſeſſa mulier vocabatur) Deum recognoſcere ſuum Dominum indignatus. Tunc ego. O infeliciſsimè omnium creaturarum, ſuperbia eliſit te, & cælo depulit: te redire inexpiabilis ſuperbia non permittit. Nec mora, confuſus obmutuit, & poſt paucos dies, non tamen tunc, feminam dereliquit.

Ioan. 8.

Simile, reſponſū eſt in Cæſar. l. 5. c. 10.

De quodam hæretico, qui ſe obſeſſum ſimulans, vt inquiſitionem deuitaret, à dæmoniaco combuſtus eſt.

AVdi & de alio obſeſſo mirum Dei iudicium. 68.
Erat circa Cameracum ciuitatem quidam hæreticus, aſtutus valde, qui metuens inquiri & comburi à fratribus Prædicatoribus, qui in dicta ciuitate eo tempore plurimos comburebāt, finxit ſe arreptum à dæmone, & ob hoc ad ſanctum Aicadrum in Aſpera, obſeſſos curare potētem, ligatus ab amicis deductus eſt, vt in eo non hæreſim propalatam, ſed furiam * reputarent. Et, vt audiuit quidā clericus obſeſſus à dæmone, & ligatus, quód *Ægidius Boogris (ſic enim vocabatur) ligatus poneretur in loco, ſubſequenti nocte idem obſeſſus clericus diuino nutu ſolutus eſt. Et aggregans mattas & ſtramina, atque eccleſiæ ſcamna, ſuper ligatum hæreticum cumulauit. Ludum autem & furiam credens ille, diſsimulat quo advſque clericus ignem de lampade ſumens, comburere cumulum cœpit, & tunc hæreticus exclamauit. Ad cuius vocem experge facti cuſtodes, cùm ignem extinguere niterētur, clericus arrepto gladio quem caſu iuxta lectum inuenit, omnes violenter abegit, & hæreticum in igne combuſsit. Nec mora, diuino exacto iudicio, clericus à dæmone liberatus & plenè ſoſpes apparuit.

Haſpre inter Cāmeracū & Valēcenas.

tria imputarēt & Eligius.

Concluſio libri, & authoris ſancta & honeſta petitio.

AT nunc, quoniam fallacias dæmonum falſas ex magna parte deteximus per quas vexari * Apes fidelium conſueuerunt, huic operi noſtro finem imponimus; lectores libri huius attentiùs flagitantes, ne dictis detrahant, minus, quàm decuit, bene dictis: ſed in exemplum virtutis trahant quicquid inuenerint bene dictum. Peto autem ſuppliciter, ab his maximè quorum manus Chriſti 69.

ms. s. ad. frequentiùs.

ſanguine conſecratæ ſunt in altari: quatenus pro me ſpecialiter, & pro cunctis fidelium animabus, vnam miſſam celebrent: vel, ſi ſacerdos non eſt, celebrari faciat lector libri, & rogo, vt ſi aliquid in hoc labore, vel alijs vnquam meruerim; illum, tanquam me, participem faciat Ieſus Chriſtus dominus noſter, qui cum Patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat Deus, per omnia ſecula ſeculorum. Amen.

FINIS.

IN DVOS LIBROS THOMÆ CANTIPRATANI DE MIRACVLIS ET EXEMPLIS memorabilibus ſui temporis

ANNOTATIONES.

Auctore Georgio Colueneriо S. Theol. Licentiato.

HVmbertus ille, cui author dedicatoriam ſcribit epiſtolam, quintus fuit Generalis M. ordinis Prædicatorum, diſcipulus quondam Hugonis Carenſis, quem ſecum poſtea traxit ad ordinem. De eo agit ipſe author noſter c. vlt. l. 2. p. 60. De eodem, præter alios, D. Antoninus in chron. p. 3. tit. 23. c. 12. & Leander de viris illuſtribus Ord. Prædicatorum l. 1.

Interdum etiam & dicta philoſophorum diuerſis locis inſerui) *Poſt hanc ſententiam ſequitur in ſolo ms. s. quod omiſſum doleo.*

Et ego quidem indignus, ex mandato veſtro huius operis audaciam ſumpſi; cùm in quodam Capitulo generali fratribus demandaſtis, vt in ſingulis prouincijs digna memoriæ ſcriberentur; ſi per fratres, vel occaſione fratrum, ſiue aliâs nota fratribus contigiſſent.

tigiſſent. A te igitur &c.

CAP. 1. p. 4. Quod nobili & ſancto viro Philippo milite de Monte Mirabili &c) *De eius pietate ac ſanctitate vide authorem l. 2. c. 38. p. 2.*

Mauritius, cuius mirabilis electio hac p. narratur, in tabulis Antonij Democharis eſt 39. Epiſcopus Cenomanenſis, seditque in ea ſede annis 16, diebus 40, factus deinde Rotomagenſis Archiepiſcopus anno 1231: quod etiã ex noſtro conſtat authore, infra cap. 8. p. 2. In horum ordine recenſetur 54. in prædictis tabulis.

CAP. 3. p. 4. Qua in hora venerabilis Conrardus Deo dignus Hildemenſis Epiſcopus) *Rectiùs ms. s.* Quadam hora qua &c. *Hic eſt Conradus ſecundus, vt ſatis euidens eſt ex l. 2. c. 53. p. 19. Fuit autem in numero Hildeſheymenſium Antiſtitum 28. & poſtquam præfuit annis 24. obijt 1245.*

p. 5. Conſimilis in malitia, vt mihi frater altioris ordinis & vitæ retulit) *Per Abbatem, fratres, aut moniales altioris ordinis, videtur confusè Benedictinos, Ciſtertienſes aut ſimiles intelligere, qui ſuperioris ſunt ordinis reſpectu Prædicatorum aut Minorum, vel aliorum Mendicantium. Ceterum appellatione altioris ordinis idcirco vtitur, vt eorum conſulat honori. Vbicumque enim ſic loquitur, mali exempli res geſta refertur. Loca ſunt l. 1. c. 7. p. 2. l. 2. c. 4. p. 3. & c. 30. p. 20. Præter id quod in margine notaui ad hanc partem, notũ eſt terribiliſſimum exemplum de Vdone Archiepiſcopo Magdeburgenſi quod contigit anno 940. Recitat illud ex quinque, quos nominat, authoribus Tilmannus Bredenbachius in collat. ſacris l. 8. c. 15.*

p. 6. Hoc eſt in Vicennijs prope Pariſios) *ms. p. s. & tertium imp. Vicenis. ms. b. & fortè rectiùs, Vicennis, ſic enim & locum hunc nominat Gaguinus l. 7. de geſtis Francorum, Gallicè autem nominatur: le bois de Vincienne, ou Vincennes. Vincentius Beluacenſis l. 29. ſpeculi hiſtorialis c. 26, nemus Vicenarum. Arx*

eſt nu-

eſt mitiſsima, & regis palatium.

Ibidem. Iudæorum libri congregati ſunt ſub mortis pœna, & in maxima multitudine ſunt combuſti) *Idem ſæpius factum legimus, & nominatim id conſtat ex Sixto Senenſi l. 2. biblioth. ſanctæ, verbo Traditiones, vbi de eorum agit origine & argumento.*

CAP. 4. in verbis textus. Conſtat inter auctores, quod Rex Apum nullum habet aculeum, maieſtate tantum armatus) *Aſſerit hoc abſolutè Seneca l. 1. de clem. c. 19. verbis ab auctore noſtro citatis p. 3. huius c. Sed his in primis aduerſatur Ariſtoteles l. 5. de hiſtoria animal. c. 21. vbi ſic ait. Aculeum apes poſsident: fuci eo carent. Reges, duceſque habent, ſed non vtuntur: quocirca eos carere aculeo nonnulli exiſtimant. Hæc ille. Cui conformiter Plinius l. 11. hiſt. naturalis c. 17, ex quo loco verba ſua auctor ſumpſiſſe videtur. Non, inquit, conſtat inter auctores, rex nullumne ſolus habeat aculeum, maieſtate tantùm armatus: an dederit eum quidem natura, ſed vſum eius illi tantùm negauerit. Illud conſtat imperatorem aculeo non vti. Hæc ibi. Cum his ſentit Baſilius hom. 8. in hexaëmeron, & ex eo Ambroſius l. 5. eiuſdem argumenti c. 21. Verùm ex citatis verbis Ariſtotelis haberi poteſt horum conciliatio. Nec dicit Cantipratanus id conſtare inter omnes auctores, ſed ſolummodo inter auctores: ad cuius propoſitionis veritatem ſaluandam, non requiritur, vt omnes ita ſentiant. Accepit itaque illud, quod ſuo propoſito magis ei videbatur accommodatum: quamuis non minoris, imò certè maioris ex eo poteſt deduci clementiæ documentum, quòd, etſi Rex apū habeat aculeum, eo tamen non vtatur.*

p. 4. Venerabilis & Deo dignus Guiardus Cameracenſis Epiſcopus) *De eodem ſummá laude digna commemorat infrà c. 19. p. 8. l. 2. c. 3. p. 5. Meminit eiuſdem l. 2. vitæ b. Lutgardis c. 30. Hic ille eſt qui in Catalogo Cameracenſium Epiſcoporum numero 50. in*

tabulis Democharis appellatur Guido Laudunenſis, ſeu VViarlus, quem ſequitur Nicolaus III. de Fontanis. Arnoldus Pontacus in ſua chronographia Godofredum ſeu Cuiardum nominat, & ſcriptoribus Theologicis cõnumerat.

CAP. 5. p. 2. Sermo eſt de ſchiſmate ſub Frederico primo, qui dictus eſt Barbaroſſa, & Alexandro III. qui ſedere cœpit anno 1159.

CAP. 7. p. 1. In iconia beatiſsimi patris Auguſtini ſcriptura his verſibus legebatur) Iconia, idẽ quod icon ſiue imago, εἰκόνιον diminutiuum eſt ab εἰκών. Voce iconia, pro imagine, vtitur Vincent. in ſpeculo hiſt. l. 31. c. 66. in titulo. Loquitur ergo vt apparet de aliqua b. Auguſtini imagine cui verſus ſequentes ſubſcripti legebantur.

ms. s. b. tabbert imp omit. id eſt vlieger.

p. 2. Et tabardum quem Gallici canem dicunt, id eſt vlieger, induerat) Togam talarem Belgicè, tabbaert dicimus, quam author tabardum appellauit. Per Gallicos, non vno loco huius operis, eos qui Gallicam Brabantiam incolunt, intelligit. Vlieger Belgis eſt veſtis exterior, aperta parte anteriori; atque nunc ferè mulieribus tribuitur, à volando nomen accipiens. Nobis enim volare, vlieghen eſt. Iocosè autem canis dicitur, quia dum hæc veſtis à vento eleuatur, inſtar canis à tergo ſubſequitur. Et adhuc hodie moris eſt in Brabantia, vt, ſi quem, aut quam ſic incedentem cernant: Ecce, inquiunt, talis venit, & canis eum ſequitur. Atque hũc inceſſum, qui leuitatis eſt argumentum, quidam ſolent affectare, vt cernatur totius corporis, aut aliarum veſtium proportio. Hinc in Lateranenſi Concilio ſub Innocentio III. c. 16. (& habetur extra de vita & honeſt. Cleric. c. Clerici) conſtitutum eſt clericis, vt clauſa deferant deſuper indumenta. Sequitur ibidem. Veſtes eius ex ſcarleta forrata vario, duplices, vix genua cõtigentes) Mirum in modum variant exemplaria. Poſuimus eam lectionẽ quæ eſt ms. p. à qua non diſſentit, ms. s. niſi quod

pro

pro forrata, legat morata. Duo imp. antiquiora habent, ex ſcarlaca morata varia duplices, vix genua cõtingẽtes, ms. b. ex ſcarleta morata varia duplices erãt, vix genua cõtingentes. Eodem modo & tertium imp. ſed pro morata, moreta in hoc legitur. Forrata vario .i. ſuffulta varij coloris pellibus, aut alterius materiei. Damnatus fuit quem hîc reprehendit in Prælatis, habitus, poſt auctoris tempora per conſtitutionem Clementis quinti in Concilio Viennenſi, quæ incipit, Quoniam in abiectis: & innouata eſt in Concilio Trid. ſeſſ. 14. c. 6. de refor. In ea nominatim mentio fit tabardi foderati. Extat l. 3. Clementin. tit. de vita & honeſt. Cleric. c. 2.

p. 3. Quantæ enormitatis ſit atque peccati cuique religioſo habitum deponere vel ad horam) *De eadem re pulchrum eſt exemplum apud Cæſarium, dialogorum, ſiue, vt nunc inſcribitur, illuſtrium miraculorum & hiſtoriarum memorabilium l. 11. c. 36.*

p. 5. Hinc Seneca de moderamine veſtis inſinuat ſic: Omnia, inquit, noſtra foris populo conueniant &c) *Hæc eſt lectio tertij exemp. imp. Ms. b. duo imp. inſinuat. Sic omnis, inquit, noſtra frons populo conueniat. ms. p. inſinuat ſic. Veſtis, inquit, noſtra populo foris conueniat. ms. s. Hinc Seneca moderamen veſtis inſinuat: Habitus, inquit, tuus populo foris conueniat. Originale ita habet: Intus omnia diſsimilia ſint, frons noſtra populo conueniat.*

Ibidem. Quis eſt pauper? qui ſibi videtur diues.) *Sic omnia ms, & tertium imp. at duo priora poſteriorem partem ſic efferunt: qui ſibi videtur pauper. or. in libro de moribus ſolùm legit: qui ſibi videtur, quod cum hac lectione congruit. Verùm in prouerbijs legitur vt in textu poſuimus.*

Ibidem. Quis nimium habet? qui minimum cupit) *Sic ms. p. conformiter or. quod legit: Quis plurimum habet? qui minimum cupit. ms. s. b. tert. imp. Quis nimium habet? qui minimè cupit. Duo alia imp. vitioſè*

legiont. Quis minimum habet? qui minimè cupit.

CAP. 8. p. 1. Antiquam nota lector grammaticâ) *Phraſis illo ſeculo vſitata, qua, vt apparet, rem ſignificabant notam & vulgarem. Deſumpta ex eo, quòd grammatica triuialis ſit ſcientia.*

p. 2. Iſtud verò (*nempe pellicium*) mihi loco pennæ ſub ſcortocio meo ponas.) *ms. s. ſub ſorchocio ponas. ms. b. ſub ſorcotio dimittas. tert. imp. ſub ſortorio dimittas. Locus obſcurus ob dictionum obſcuritatem. Pellicium veſtis eſt longa ex ſolis pellibus confecta, à qua hodie vſitatum eccleſiaſticis remanet vocabulum ſuperpellicium, quòd ei ſuperinduatur. De qua voce Guillelmus Durantius in rationali diuin. off. l. 3. c. 1. num. 11. Dictum eſt, inquit ſuperpellicium, eò quòd antiquitus ſuper tunicas pelliceas, de pellibus mortuorum animalium factas induebatur, quod adhuc in quibuſdam eccleſijs obſeruatur, repræſentantes quòd Adam poſt* Gen. 3. *peccatum talibus veſtitus eſt pellicijs. Hæc ille. Scortocium (hanc enim lectionem maximè probamus) idem, ex verbis paulò poſt ſequentibus, videtur eſſe quod ſupertunicale, tractũ, vt apparet à dictione ſcortum, quæ propriè corium ſignificat, & omnia ex pellibus facta, ſcortea dicuntur: qua voce vtitur in faſtis Ouidius.*

CAP. 9. p. 2. *De hoc B. & inſigni viro Conrado, de quo toto hòc ferè c., agit & I. Molanus in Nat. SS. Belgij die 30. Iunij. Villaria autem ſiue Villarium, vel, vt ſcribunt mediæ ætatis ſcriptores, Vilarium, Belgicè Villeer, monaſterium eſt ord. Ciſtertienſis, cuius in his libris mentio eſt frequẽtiſsima, ſitum in Brabantia ad Diliæ ſcaturigines inter Niuellam & Gemblacum. Quod autem p. 4. refertur, idem habet Vincentius in ſpec. hiſt. l. 30. c. 68. ſed id refert accidiſſe Bononiæ. Ibidem ait hunc Conradum legatum, Epiſcopum fuiſſe Portuenſem.*

p. 7. Dominum Honorium tertium) *Reſtitui tertium, pro quo omnia exempl. legebant quartum.*

CAP.10. p.2. Quidam tenent tecum quia digni ſunt, quidam vt ſint) *Sic locum reſtitui ex or. & hunc ſenſum requirit ſubſequens ſententia. Exemplaria mirum in modum variabant. ms. b. & tert. imp. Quoſdam tenes tecum qui digni ſunt, quoſdam vt ſint. Similiter & ms. s. ſed pro, qui, habet quia, Ms. p. & duo imp. Quoſdam tenens tecum qui digni ſunt, quoſdam qui nec digni ſunt,*

CAP. 14. p. 2. Atque alijs intentis ad aleas) *Sic duo imp. & conformiter ms. p. atque alijs intentis aleis. ms. b. Aliaſque ceteris intentis. tert. imp. alijſque ceteris intẽtis. Sed veram lectionẽ poſtea in ms. s. deprehendi, hanc videlicet: Atque alijs intentis aliàs. .i. alijs negotijs occupatis, quo loquendi modo ſæpius author abutitur.*

CAP. 15. p. 2. Magiſtro VValtero de Marnis Tornacenſi Epiſcopo) *Sic ms. p. & Democbares in tabulis, qui vocat Galterum Marniſienſem ms. s. Mareuis. Cui Meyerus accedit in annalibus Flandriæ appellans eum Valterum Mariuſienſem. Reliqua exemplaria deprauatè, ms. b. cum tert. imp. Marcijs, duo imp. Magnio, Ceterum ille eſt qui Goſſuino ſucceſsit anno* 1118.

CAP.16 p.2. Hic, ſicut de Iulio Cæſare legitur, Omnia Cæſar erat) *Locum reſtitui. Omnia enim exempl. legebant: ſicut de Auguſto legitur, cùm tamen Iulius, (de quo Lucanus loquitur) Auguſti proximus prædeceſſor, Auguſti nomen non obtinuerit, quamuis omnes eius ſucceſſores, illud quaſi hereditarint.*

CAP. 18. p. 1. Vulgò dicitur, Miles in obſequio famulum, clericus ſocium, monachus habet dominum) *Hoc non inelegenter quidam hoc diſticho comprehendit,*

Seruos ſeruiles habet omni tempore miles,
Presbyter æquales, ſed monachus imperiales.

CAP. 19. p. 3. In partibus Theutoniæ, in opido magno quod Mons Martis dicitur) *Aliquoties meminit huius opidi, vt hoc c. & l.2.c.43.p.4. videtur autẽ intelligere*

intelligere Marpurgum Haſsiæ præcipuum oppidū, quod Germanicè Matpurg & Marsburg dicitur, quod Martis ciuitatē ſonat, & à Marte ei nomen putatur inditū, alijs à Marcomiro. Autoris tēpore fortè Marſoerch pronunciabatur, quod Martis montem ſignificat. Alium noui montem Martis Vitiferum iuxta Treuerim, ſed in quo nulla ciuitas.

p. 5. Volo vt quicunque hæc legerit, ſciat me anno ab incarnatione Domini M.CC XXXVIII. fuiſſe Pariſijs &c) *De hac diſputatione agit etiam Iacobus Meyerus in annalibus Flandriæ ad hunc annum: & eadem habet quæ hac p. 5. & ſequenti continentur, ad annum M.CC.XXVIII. cui, inquit, anno alij attribuunt. Verum ſi hunc noſtrum legiſſet authorem, de eo non dubitaſſet: ſimulque cognouiſſet bis eſſe factam de ea re dig'adiationem, non tamen decēnio, ſed ſolùm triennio interiecto. Eiuſdem definitionis factæ ad annum 1238, meminerunt, VVernerus Roleuinck in faſciculo temporum, Demochares in Catalogo Epiſcoporum Pariſienſium, Arnoldus Pontacus in chronographia, & alij.*

Sequitur ibidem. Vbi venerabilis Guillelmus Pariſienſis Epiſcopus) *Hic eſt ille cuius egregia & docta extant opera. Patria fuit Aluernus, & non tantùm eruditionis, ſed et bonæ conuerſationis ei laudem inſignem ſcriptores attribuunt. Memorabile de eo refert exemplum author noſter l. 2. c. 55. p. vlt. In tabulis Democharis eſt ordine 75.*

p. 8. Morientem ante primam Damiatæ obſidionem) *Ea facta eſt, Meyero teſte, anno 1218: ſequente verò anno capta eſt præclariſsima hæc Ægypti ciuitas: ſed anno 1221. Sultano reddita. Secunda eius obſeſsio & expugnatio per S. Lodouicum Franciæ regem facta eſt anno 1249. Profectus erat eò, teſte Vincentio in ſpeculo hiſt. Chriſtiano Maſſeo, & Martino Polono in chronicis, anno 1248. Et hæc nota ad maiorem lucem eorū quæ referuntur l. 2. c. 54. p. 14.*

Ibidem.

Ibidem. Hoc idem magiſter Petrus Cantor ſanctæ Mariæ Pariſienſis, & dixit, & ſcripſit) *Hæc eſt lectio ms. b. & tertij imp. quibus accedunt alia duo ms. quæ habent: Magiſter Petrus ſanctæ memoriæ Cantor Pariſienſis. Sed in ms. p. ſuper lineas, dictioni (Petrus) adiectum eſt Comeſtor: fortè ex antiquioribus imp. quæ ambo legunt, ſed perperam: Hoc idem magiſter Petrus Comeſtor ſanctæ Mariæ Cantor Pariſienſis dixit & ſcripſit. Certè qui addunt Comeſtor, duos diuerſos auctores conflant in vnum. Neque enim apparet Petrum Comeſtorem (qui teſte Tritthemio presbyter fuit eccleſiæ Trecenſis) Cantorem fuiſſe S. Mariæ Pariſienſis. Eſt etiam, eodem Tritthemio auctore, Petrus Cantor poſterior Comeſtore annis ferè 40. floruit enim Comeſtor anno 1160. Cantor obijt teſte Vincētio in ſpeculo & Antonino in chronicis, anno 1197. Eadem lectionis varietas eſt l. 2. c. 1. p. 9. vbi duo imp. addunt nomen Comeſtoris. Verùm non rectè id fieri, & ex eo probatur, quia Cantipratanus vix videtur potuiſſe videre diſcipulum Petri Comeſtoris: et quòd omnia ms. cum tertio imp. ibidem nullum habeant huius lectionis veſtigium. c. verò 30. p. 12. ſine vlla diuerſitate legunt omnia, Petrus Cantor Pariſienſis.*

CAP. 20. p. 5. Monaſterium Ciſtercienſis ordinis in Vacellis prope Cameracum ingredi cogitauit.) *Reſtitui prope Cameracum pro eo quod ms. p. & duo imp. habebant prope Tornacum. Reliqua exempl. hæc bina verba omittebant. Sic autem legendum vt reſtitui, conſtat ex l. 2. c. 26. p. 2. & nota nobis experientia. Eandem abbatiam D. Bernardus ep. 186. vocat Valcellas, quod nomen integrè exprimit Molanus in Nat. SS. Belgij 20 Auguſti, Valliſ-cellam nominans, Gallicè Vaucelle. Duobus diſtat Cameraco miliaribus.*

Ibidem ſequitur. Cumque propoſito declarato, accipitrem decem mutonum peroptimum quem habebat, multi nobiles peterent) *Sic ms. p. & duo imp. Reliqua, (mutationū) Legendum fortè, buteonum: Nam*

Nam quid muto ſignificet præter virile membrum, ignoro. Accipitrum verò genera hæc lego in nomenclatore Adriani Iunij: Æſalo, Buteo, Fringillarius, palumbarius, & tinnunculus. Ariſtoteles genera decem agnoſcit l. 9. de hiſt. animal. c. 36. vbi & illud habet: Accipitrū genus præcipuū buteo eſt. Plin. l. 10. hiſt. nat. c. 8. ſedecim inueniri teſtatur. Vero ſimile eſt buteonium primò mutatum in butonum, ex quo, voce dictantis non plenè ad aures excipientis perlata, factum eſt mutonum, vt interdum alea ſcribi ſolet pro area, vel contra. Hæc vbi annotaſſem, & poſtea cùm viro literatiſſimo de ea re contuliſſem, aliam ſuggeſsit intellectum non minus probabilem, videlicet, vt monetæ nomen ſit muto, cuius habetur mentio in hiſtoria v. Sacramenti, Bruxellæ etiamnū hodie miraculis coruſcantis, quæ facta eſt anno 1369. Narratur enim ibidem c. 1. Ionatham Iudæum conduxiſſe M. Ioannem Louanienſem, baptizatum quidem, ſed natione Iudæum, eíque promiſiſſe ſexaginta mottones roſarum (roeſkens mottoenen) pro traditione v. Sacramenti. Et infrà c. ſiue artic. 10. promiſiſſe cuidam Catherinæ, vt idem v. Sacramentum deferret Coloniam, viginti VVenceſlai mottones. Erat is VVenceſlaus eo tempore Dux Brabantiæ. De his à me conſultus per litteras vir probus & eruditus M. Petrus magius, magiſter fabricæ eccleſiæ B. Gudilæ Bruxellenſis, ſcripſit apud ſe extare adhuc tria eiuſmodi numiſmata aurea, quæ veriſimile ſit nomen ab agno aut veruece ſumpſiſſe, quem Gallicè, mouton, nominamus. Habent enim ab vno latere agnum inſculptum, cum hac inſcriptione: Agnus Dei qui tollis peccata mundi, miſerere nobis. Ex altero latere crux eſt in extremitatibus foliata, cum hac inſcriptione christus vincit, christus regnat, christus imperat. Ea autem quæ extant apud virum prædictum roſulam habent in crucis meditullio, ex quo conijcit ex illis eſſe quæ roſarum mottones appellantur. Denique intelligo in quibuſdam monaſteriorum

c. de auibus.

rediti-

reditibus mentionem fieri certi numeri mutonũ quotannis exoluendorum, vbi pro ipſis veruecibus vſurpatur. An autem ea lectio quæ (mutationum) legit, veriſimilitudinem habeat, meliùs, quàm ego, iudicabit accipitrarius.

CAP. 11. p. 2. Quærentem vbi honeſtiſsimè & mitiſsimè viuat) *Sic ms. p. conformiter or. quo ad partem priorem, nam poſteriorem ſic effert: Non vbi tutiſſimè viuat, quo modo legit etiam ms. s, niſi quod mitiſ. i. nè legat pro tutiſsimè. Verùm ſolet interdum author noſter quædam immutare quando citat Senecam, vt ſuo adaptet propoſito: Ms. b. tria imp. Quare hoc? niſi vt honeſtiſsimè & mitiſsimè viuat, ſed ms. b. cum tert. imp. legit viuamus.*

Ibidem. Hanc ſi magnum æſtimas &c) *Sic quidem quinque prius viſa exemplaria. Verùm ms. s. rectiùs & pleniùs.*

Hanc ſi magno æſtimes, omnia paruo æſtimanda ſunt. Optimũ eſt pati, quod emendari non poteſt: & Deum, quo actore omnia fiunt, ſine murmuratione comitari. Malus miles &c.

CAP. 12. p. 1. Qualiter autem obediendum ſit Pharao in geneſi Ioſepho figuraliter repromittens &c) *Hic correxi lapſum memoriæ auctoris quem habebant omnia exemplaria. Hoc enim modo legebatur: Qualiter autem obediendum ſit, Dominus in exodo Moyſi & Aaron figuraliter repromittens dicit: Abſque tuo imperio &c. Et poſt verba ſcripturæ citata legebatur: Moyſes & Aaron figuram tenent &c. Ibidem & alium memoriæ lapſum emendaui, ſubſtituendo librum Ioſue pro Iudicum. Sic & alias ſcripturas reſtitui malè citatas in omnibus exempl. vt l. 2. c. 10. p. 2. ad Theſſalonicenses, pro eo quod legebatur ad Colloſſenſes: c. 13 p. 2. tertium librum Regum, pro quarto. c. 16. p. 1. & c. 50. p. 3. prouerbia pro Eccleſiaſtico. c. 30. p. 2. c. 16. Ezech. pro 19.*

Ibidem. Hæc obedientia in quibuſdam religionibus, vt in ordine Prædicatocum & Minorum, &c) *Hoc*

Hoc eſſe diſcrimen intelligo inter religioſos qui Abbates habent, & eos qui non habent; vt præter nominatos ordines, Carmelitæ, Carthuſiani, &c. In his enim obedientia perdurat vſque ad mortem: Qui autem abbates habent, quotieſcumque creatus eſt nouus, noua vouetur à ſingulis ei ſubeſſe volentibus obedientia.

p. 2. *De hoc Fulcone, patria quidem Gandauenſi, ſed Canonico Inſulenſi, agit Iac. Meyerus in Flandriæ Annal. ad annū M. CC. X. eandem hiſtoriam breuiter attingens. Cognomen erat ei Vtenhoue. Condidit Gandaui domum hoſpitalem, cui nomen eſt Biloka, vt teſtis ibidem Meyerus.*

CAP. 23. p. 2. Loricam ferream portabat ad carnem, & ſuper loricam ex ſetis pilorum cilicium, quo per medium loricæ acrius pungebatur.) *Per loricam, non thorax ille ferreus, ex ſolido ferro conſtans, iam militibus vſitatus, intelligitur; ſed induſium ferreum ex annulis ferreis conſertum, quod Belg. dicimus een panſier. Gal. halecret, ou cotte de maille, cuius iam rarior vſus eſt.*

CAP. 24. p. 2. *Idem quod hac parte, refertur à Leandro in vita b. Iordani, & ex alio, vt ſatis patet, auctore.*

CAP. 25. p. 3. De hoc & in libro de natura rerum

ms. s. emit. Stophados. * Stophados figuratè &c. *Et infra*: In loco qui Stragophales dicitur, iuxta mare Iönicum.) *Videtur vtrobique legendum, Strophades, que duæ ſunt inſulæ in mari Iönio, alio nomine Plotæ appellatæ, Harpyiarum habitaculum, vt deſcribitur 3. Æneid. Alioquì quid Stophados & Stragopales aut Stragopoles, (ſic alia ſcribunt exemplaria) ſignificet, fateor me ignorare. Si apud nos extaret liber ille auctoris noſtri de natura rerum, certius aliquid adferre poſſemus.*

p. 4. Magna res eſt, & diu diſcenda cum hora &c.) *Variabant omnia penè exemp. locum reſtitui ex or. expuncta negatione. ms. p. ſic legebat: Magna res eſt & non diu diſcenda, cùm &c. duo imp. magna res eſt & non diu*

non diu dicenda. ms: s. Magna res eſt & non diu diſtendam, cùm &c. ms: b. & tert. imp. omiſſa ſecunda parte. Magna res eſt, cùm hora &c.

p. 6. In Argentina ciuitate Theutoniæ) *Argentina vrbs eſt quæ & Argentoratum, Germanicè Straeſbourg ſiue Straſſburg, quod nomen habet ab Attila Hunorum rege, qui ea direpta, & mœnibus dirutis Polyodopolim edixit appellari, quòd multis vijs acceſſibilis eſſet; hoc enim ſonat Straſſburg. Teſtis Munſterus in Coſmogr. l. 4. vbi agit de Vngaria.*

p. 8. Ex his quæ hac parte, & ſupra p. 6. referuntur poteſt aliquam probabilitatem accipere quod refertur de nomine Ieſu ſcripto in corde S. Ignatij martyris. Cuius rei meminerunt S. Thomas ſuper orationis Dominicæ primam petit. Vincent. in ſpec. hiſt. l. 11. c. 57. Legenda, quæ non rectè aurea dicitur, Iacobi de Vorag. leg. 36. *Henricus Suſo epiſt. 2. Sequentia de nomine Ieſu. Petrus de Natal. l. 3. c. 64. Quia tamen id ex antiquitate nullum habet teſtimonium, rectè docetur à Io. Molano l. 3. de pict. c. 7. id ſolidum non eſſe. Vnde autem illud profluxerit, ibidem ſatis ſubtiliter conijcit. Quod ei ſimile profert Cantipratenſis hac p. maiorem haberet auctoritatem, ſi locus nominaretur, vel proferretur teſtis oculatus, vt in ea re quam narrat p. 6. & alijs pleriſque.*

In librum ſecundum.

Libro 2. illud imprimis admonemus mss: p. & duo imp. caput primum inchoare, vbi nos, ſecuti reliqua tria exemplaria, incipimus ſecundum. Vnde fit vt in numero c. ſemper vnitate excedamus ad finem vſque.

CAP. 1. p. 1. Qui in apocalypſi citharas ſpiritualis iocunditatis habentes,) *Sequitur in ms. s.* Sedentē in throno in phialis deuotæ orationis adorant, &

ante pedes agni coronas offerunt meritorum; nihil ſe habere &c. *Cui lectioni aſtipulatur quod ms. p. & duo imp. legunt sedentes, pro sedebant.*

Poſt ea quæ habentur p.1. hæc subsequuntur in eodem ms. s. quæ non dubium quin ab auctore scripta sunt.

De F. Ioanne Prædicatore celeberrimo Bononiæ, qui ſeptem mortuos ſuſcitauit.

Hic eſt Ioan. Vincentinus, vt conſtat ex Leandro l. 5. et Anto. Sen. in chron. decade. 1. & 2.

QVid autem dicam de illo beatiſsimo viro, Fratre Iohanne, Ordinis Prædicatorum in Bononia; qui tanta miraculorum gloria refulſiſſe probatur; vt nulli antiquorum Sanctorum in hac parte inferior eſſe credatur. Inter cetera enim innumerabilium miraculorum, ſeptem euidentiſsimè probatum eſt mortuos ſuſcitaſſe. Et credo (ſaluo meliori iudicio) quòd hæc per eum in tanta gloria omnipotens ordinauit, vt hæretica prauitas, quæ miſerabiliter partibus illis inualuit, confundatur: nec non etiam vehementer opinor, vt Ordo Prædicatorum, qui nuper ibidem oriri quaſi clarus horizon incœperat, in totum mundum pleniùs coruſcaret. Hinc eſt quòd de ipſo beatiſsimo viro pauca, ſed ſolemniora miracula ſcribere cogitaui: quæ quidem teſtatiſsima veritate per totam Lombardiam probata ſunt & vulgata.

Quomodo equum inſolentem domuerit, vt, quotieſcumq; eum conſcenſurus erat, genua flecteret.

IGitur, cùm dictum venerabilem Fratrem Iohannem miraculorum gloria & opinio ſolemnis hominum extuliſſet, populus innumerabilis prædicationem eius cotidie ſequebatur; ita quòd pedes ambulare non poſſet; cùm vnuſquiſque ferè eum tangere,

tangere, vel partem veſtimentorum eius pro benedictione rapere niteretur. Ergo cùm in quadam villa, congregato innumerabili populo, prædicaſſet, & pedes exire nullatenus potuiſſet, mandauit cuidam Præpoſito vicino; vt ei equum ad tranſeundum in villam aliam tranſmitteret. Remandauit ergo ei dictus Præpoſitus, quòd nullum equum haberet, niſi illum qui neminem ſeſſorem reciperet, niſi ſe proprium dominum, vel eum qui equi curam gereret ex antiquo. Vt ergo nuncius hæc retulit ſancto Fratri, renunciat Præpoſito, vt equum ſibi quantumcumque tranſmitteret inſolentem. Fauet igitur Præpoſitus, tranſmittit equum ferè omni belua crudeliorem. Nec mora, vt vidit vir beatus frementem acerbiùs, fronti illius crucis characterem imprimit, dicens: Mitiget te Chriſtus princeps pacis. Mirares, ſtupendum miraculum. Mox ſpectante omni populo equus in manſuetudinem verſus, flectit genua, & dorſum habilitat aſcendenti. Mirante populo aſcendit Frater, & omnibus valedicens, properat ad optata, equumque remittit Præpoſito; ſed manſuetiſsimum velut agnum. Præpoſitus verò factum interim vulgante fama perceperat, equumque remittit dicto Fratri, in hæc verba demandans: Abſit à me, vt ego indignus equum aſcendam vlterius in quo Deus tantum miraculum demonſtrauit: vos autem illo, vt vobis libet, vtamini. Ex illo ergo die vſque in longum tempus & annos plures ſanctus Frater equo vſus, nec illum vnquam aſcendit quin equus genua flecteret aſcenſuro.

De honore ei à Bononienſibus exhibito, & calumnioſa ob hoc apud Pontificem delatione, qui ei excommunicationis fulmen cogitabat inferre.

QVodam tempore moram fecerat dictus Frater in proxima regione, prædicatione & miraculis villas & ciuitates illuſtrans. Vt autem ciuitas Bononienſis approximantem audiuit, occurrit ei nobilium & magnatorum, ciuium & populorum innumerabilis multitudo: qui neſcientes aliquid maioris honoris impendere, pannum ſericum in quatuor haſtis ſupra ſanctum virum in magno laudis iubilo deportabant. Nec erat reniti facto, nec hæc facientibus inhibere, cùm frequenter in talibus ratione careat obſita multitudo. Hæc vidit diabolus, & inuidit, inſtigatque quendam nefarium, qui hæc Gregorio Papæ velociſsimè nunciaret; addens quòd ſe Frater Iohannes pro Apoſtolico gereret, qui equo albo incederet, & ſuper ſe pannum ſericum faceret deportari. Mox Papa citiùs quàm decuit verbis credens, demandat Cardinalibus ac Prælatis qui tunc aderant in vicino, vt ad curiam conuenirent. Quibus præſentibus refert Apoſtolicus quæ audiuit, nititurque in dictum Fratrem Iohannem excommunicationis ſententiam promulgare. Aderat autem tunc ſanctus Mutinenſis Epiſcopus, qui domino Papæ coram omnibus dixit: Non decet, Pater ſancte, in talem virum accelerare ſententiam, niſi prius ea quæ narrata ſunt diligentius inueſtigata fuerint & probata. Cui Papa: Mihi ſatis conſtant quæ dicta ſunt, nec vllo modo à ferenda ſententia retardabor. Quod vt vidit dictus Mutinenſis Epiſcopus, rogat coram omnibus ſibi textum euangelicum exhiberi: poſi-

tiſque

tiſque tribus articulis ſuper textum, dixit: Iuro in hæc ſancta verba, quod proprijs oculis vidi, dum Frater ille Iohãnes, de quo ſermo eſt, prædicaturus in populo exedram aſcendiſſet, quod angelus Domini de cœlo deſcendens, crucem auream fronti prædicantis infixit: & addo, quod hæc nulli hominum reuelaſſem, niſi ſe caſus iſte ad euitandam verecundiam domini Papæ & ſanctæ curiæ Romanæ, & excuſandam innocentiam ſancti viri, caſus, inquam, tam neceſſarius obtuliſſet. Ad hæc igitur verba in lacrymas effuſus Papa, mitigatus eſt, & miſsis nuncijs in Bononiam, relationem falſiſsimã comprobauit.

Quomodo vinum è dolio effuſum, integrè reſtituerit.

VEnerabilem Reginaldum Abbatem quondam Bleſenſem narrantem audiui, quod dictus Frater Ioannes opidum quoddam intrauerat, & occurrit ei ac ſequebatur infinita hominũ multitudo. Quem vt tranſeuntem vidit mulier quæ in cellario ſtabat, & vinum trahebat è dolio, cum clepſedra in manu oblita, in plateam cucurrit, & auidis oculis ſanctum virum non modico ſpacio properantem inſpexit. Vt ergo ad ſe retraxit oculos, inuenit clepſedram in manu ſua, currenſque ad dolium, totum vinum per cellarium effuſum vidit. Conſternata ergo vltra quàm credi poſſet, quia virum ſuum crudeliſsimum exhorrebat, cucurrit poſt ſeruum Dei: & apprehenſo pede eius, cum clamore valido & lacrymis narrat euentum caſus, & quantum ſibi ex hoc, ex crudelitate viri, periculum immineret. Tum Frater compatiens mulieri, benedixit illi: & præcipit, vt reuertens, in Domino ſecura mente confidat. Mirare lector

quod geſtum eſt. Reuertitur mulier ad cellarium, dolium totum repletum inuenit, ſiccam aream cellarij, nec in ſola gutta vini ſolo tenus humectatám. Ad euidentiam autem tanti miraculi, ipſum doliũ in fronte eccleſiæ dictus Abbas, à quo hæc percepi, ſuſpenſum vidit.

De aquila, quæ eum quocunque pergeret ſequebatur.

IDem qui ſupra Abbas venerabilis, aliud mihi retúlit quod ipſe vidit. Arabat ruſticus in agro, aquilam eminus vidit in ceſpite quieſcentem: Expecta, inquit, expecta ô aquila, adiuro te per Fratrem Iohannem, & te captam ipſi ſancto viro ſtatim, reducto aratro, præſentabo. Nec mora, ruſticus reducto aratro expectantem aquilam accipit, & ſancto viro, quaſi manſuetiſsimam præſentauit. Hanc aquilam dictus venerabilis Abbas ſequentem beatum virum vbicumque locorum ibat, vidit, & de villa ad villam poſt eum per aëra volitantem. Vbicunque in populo editiori loco ſtans conuenientibus prædicabat, aquila iuxta eum captabat locum. Et finito ſermone, mox vbi populo benedixit, alas aquila cũ mirabili tripudio eleuabat, & frequentibus motibus aëra concitabat; quaſi per hoc ſuo modo benediceret creatorem.

Quomodo ſerta roſacea quibus populus coronabatur excommunicarit, & effectu mirabili ſubſecuto.

QVidam Frater ordinis Prædicatorum de Dacia, Nicolaus nomine, mihi retulit quæ narrabo. Erat idem Frater auditor Legum in Bononia adhuc in ſeculo conſtitutus, cùm hæc vidit quæ retulit.

tulit. Stetit Frater Ioannes, & concurrenti ciuitatis populo prædicabat. Vidit autem & doluit, & vidit quod ſertis ex roſis totus fere circumſidebat populus coronatus. Finito ergo ſermone dixit omnibus: Pudeat membra fidelis populi roſis aut floribus ſub ſpinato Chriſti capite coronari. Et addidit: Excommunico ſerta roſarum, non populum, ſed ſerta quibus ille vtitur in peccatum. Diſtitit ergo populus à maiore vſque ad minimum portare ſerta: nec fuit aliquis qui auſus fuit tranſgredi verba ſancti. Poſt nonnullos verò dies nuptiæ celebrabantur in vrbe, aderat & puer iunior qui ſertum ex roſis tantùm portabat in manu. Quod vt vidit adoleſcens quidam ſuperbus & accuratus, rapuit ſertum ex manibus pueri, & contumax poſuit ſuper caput. Nec mora, flamma edax ſertum inuaſit: & antequam illud adoleſcens deponere poſſet, omnes eius capitis crines exuſsit. Conuerſus ergo populus in ſtuporem, ſancti viri verba timere didicit, & in factis eius Dominum per omnia benedixit.

Quomodo in eleuatione corporis S. Dominici ſubitò à pedibus ad caput, ſemel, iterumq́ꝫ translatus ſit.

PRæterea Fratre ordinis Prædicatorum narrante cognoui; dictum Fratrem Iohannem venerabilem eleuationi corporis Dominici cum ceteris fratribus in Bononia interfuiſſe. Poſito autem quodã Epiſcopo Cardinali ex parte capitis in eleuatione corporis ſacri, dictus Frater Iohannes poſitus eſt ad pedes. Et ſubitò facta eſt mirabilis & inexcogitabilis conuerſio; vt ipſe Frater ad caput, Epiſcopus verò ad pedes ſubitò videretur.

Hæc facta eſt 1233. Anton. in chron. tit. 23. c. 4.

Repoſitus eſt autem Epiſcopus ad caput & frater ad pedes; iterumq́ue ſubitò conuerſio facta eſt, ſtupentibus vniuerſis. Quis autem dubitat, in hoc facto ſancti viri merita diuino iudicio placuiſſe, qui eum in digniore parte corporis ſacri Epiſcopo prætulit collocandum.

Quòd pica (res propè incredibilis) ei reſponderit de ventre qui eam comederat.

VVlgatiſsimum miraculum referebatur ſub anno incarationis Domini M. CC. XXXI. Pica erat in domo hoſpitis qui ſanctum virum recipere ſolebat, quæ humana verba loqui docta, ſanctum virum præcipuè diligebat. Seruus autem quidam in domo clam picam occidit, clamq́ue comedit. Ingrogreſſus ergo vir ſanctus hoſpitium, clamauit ad picam: Vbi es nunc amica mea, vbi es? Nec mora, de ventre comedentis reſpondit: Aſſum, aſſum. Mirantibus omnibus, vulgatum eſt verbum, concurrunt populi, de ventre comedentis pica diebus plurimis loquebatur.

De F. Petro Prædic. in Hiſpania, cuius meritis innocenter damnatus liberatus eſt, & mulier triduo mortua reſuſcitata.

QVid etiam & nunc dicam de quodam Fratre Petro, Ordinis Prædicatorum in Hiſpania; cuius meritis, mulier triduana mortua, ſuſcitata eſt. Erat clericus receptor Fratrum, qui vxorem bibulam habebat, per quam ſæpius grauabatur. Accidit ergo, vt mane mortua inueniretur, & imponeretur viro, quod eam veſpere ſuffocaſſet. Captus igitur, triduo detinetur, & tandem iudicatur ad

mortem

mortem. Facta ergo foſſa in terra, deponitur viuens inferius, & mulier mortua deſuper, ſecundū patriæ leges. Dixit ergo vir, audientibus omnibus: O Frater Petre qui mihi in vltimo cum præſens eſſes, te facturum quod peterem promiſiſti; adeſto nunc mihi tuis meritis innocentiſsimè condemnato; & certus ſum, quod idem abſens potes quod & præſens. Mira res, mox apertis oculis reſedit mulier mortua; & omnibus audientibus dixit: Orante Fratre Petro ad vitam reuerſa ſum, vt viri mei innocentiam demonſtrarem. Quo dicto, ſoluitur vir, & accepta vxoris manu, ad propria remeauit. Hic idem Frater Petrus tres alios præſentialiter mortuos in Hiſpania ſuſcitauit, exceptis alijs maximis miraculis quæ quaſi innumerabilia feciſſe narratur. *Sequitur*. Vidi & alium emeritum Cōradum nomine &c. p. 3.

Quiſnam hic Petrus in Hiſpania Prædicatorij ordinis, incertum habeo: Anne Gonſaluus, an Petrus Scendre Cathalanus; quorum vtrumque plurimis miraculis ibidem coruſcaſſe author eſt Leander l. 5. qui & ibidem meminit Petri Madini à b. Dominico in Hiſpaniam transmiſsi: Poſt ea quæ habentur p. 5. ſequitur in eodem exemplari:

De B. Dodone Friſone qui verbi Dei prædicatione in gente ſua plurimum profecit, & peſſimam illic conſuetudinem ſuſtulit.

VIdi & alium eiuſdem ordinis virum beatum, valde longæua ætate prouectum, Dodonem nomine, Friſonem natione, qui prædicatione ſedula, tantum in ſua Friſonum gente profecit, vt eam à ferocitate ſua plurimum mitigaret. Ab antiquiſsimo enim tempore in conſuetudinem immaniſsimā

hæc habebant Friſones: vt occiſo homine vnius cognationis ab altera, occiſum corpus non ſepeliebaturà ſuis, ſed ſuſpenſum in loculo ſeruabatur, & deſiccabatur in domo, quouſque ex cognatione contraria in vindictam occiſi, plures, vel ſaltem vnum aduerſa cognatio pro morte vicaria trucidaret: & tunc primum mortuum ſuum ſepulturæ debitæ cum magna ſolemnitate tradebat. Hunc crudeliſſimum & inauditum morem dictus Frater in illa gente remouit, & ad mitiorem ſtatum crebra exhortatione promouit.

Occaſio omiſsionis prædicti exempli ea fuit, quià immediatè in ms. p. & s. ſequitur de Odone. Similitudo enim nominum fallere ſolet ſcribentis oculos, vt, omiſſo priori, tranſeat ad poſterius. Quod veritatem habere in omnibus ferè locis huius libri in quibus aliquid eſt prætermiſſum, qui volet, animaduertet. In reliquis exemplaribus exemplum de Guillelmo de Militona præponitur.

p. 7. Alium etiam vidi Fratrem Ordinis Prædicatorum, Odonem nomine, in iure regentem, virum ſanctum &c) *ms. b. & tertium imp. omittunt præpoſitionem (in) quam tamen habent reliqua, quia fortè id videbatur inconueniens; cùm Religioſis ſub pœna excommunicationis interdicatur ſtudium legum: extra, Ne Clerici vel monachi c. Non magnopere. Quòd ibidem c. Super ſpecula, etiam ad ſeculares clericos aliquam in eccleſia dignitatem obtinentes, & ad presbyteros extenditur. De quibus capitulis Caietan. in ſummula, verbo Excommunicatio c. 50. & Nauar. in enchirid. c. 27. n. 116. Verùm, vt de Iure ciuili autor noſter loqueretur, & intelligeret poſt religionis ingreſſum, nullum adhuc ſequitur inconueniens. Nemo enim prædictam incurrit excommunicationem, quòd leges ciuiles aut medicinam doceat, iuxta Innocent. Panor. & Nauar. loco citato; & prædictæ decretales*

decretales apertè loquuntur de audientibus. Hæc vbi annotaueram, legi in Leandro l. 5. de viris illuſt. ord. Prædic. Odonem hunc Ius Ciuile docuiſſe antequam ſacrum Prædicatorij ordinis habitum ſuſcepiſſet, & ſic omnis difficultas tollitur.

De omnibus beatis viris ex ordine Prædic. quorum hoc c. fit mentio (ſunt autem in vniuerſum decem numero) agit idem Leander l. citato, excepto Dodone, & fortè Petro: ſed vix habet aliquid quod non ex Cantipratano ſumpſerit, qamuis id rarò profiteatur.

p. 14. Diabolum legimus vitæ auctori inſidiatum 40. diebus & 40. noctibus, etiam ieiunanti, & nihilominus, ſecundum quaſdam ſcripturas, in cruce morienti) *ms. b. tert. imp. quia, vt apparet, is qui illis præfuit, & plura ſæpe aliter ſcripſit, quàm habeant antiquiora exemplaria tam ms. quàm impreſſa, id non putabat haberi in ſacra ſcriptura, eius loco quod habemus, ſecundum quaſdam ſcripturas, ſcripſit, ſecundum quoſdam, obnitentibus concorditer reliquis quatuor exēplaribus. Notaui itaque ad marginem loca ſcripturæ ſacræ pſ. 21. & Mat. 27. ex quibus id ſatis probatur. Poteſt eodem referri locus Luc. 4. vbi dicitur: Et conſummata omni tentatione, diabolus receſsit ab illo vſque ad tempus. Quæ Lucæ verba exponens Euthymius in c. 4. Mat. Quod additur, inquit, vſque ad tempus, ſignificat vſque ad Iudæorum inſidias. Tunc enim rurſum oppugnabit, non per ſeipſum, ſed per Iudæos, tanquam per organa quædam. Hæc ille. Et Theophilactus ad eadem verba: Receſsit, inquit, vſque ab tempus crucis, tunc illum per aduerſa & dura tentaturus] Tentauit autem per eos ad impatientiam & deſperationem. Fortè tamen auctor noſter non intellexit ſcripturas canonicas, vnde nec addit dictionem, ſacras, ſed ſcripta Sanctorum Patrum, quæ etiam à M. ſententiarum & ab Innocentio III. extra de celeb. miſſa. c. Cùm Marthæ* 1. *ſent.* d. 26. §. b 2. *ſent.* d. 1. §. i. d. 2. §. g.

Marthæ, & alijs quibuſdam eius ætatis ſcriptoribus, extenſiuè ſcripturæ ſacræ nominantur. Si ergo hoc pacto ſcripturæ nomen accipiat, præter citata loca Euthymij & Theophil. habetur id in B. Gregorio hom. 39. in euangelia, vbi ſic ait: Curandum nobis eſt, & cùm magnis quotidie fletibus cogitandum, quàm rabidus, quàm terribilis, ſua in nobis opera requirens, in die noſtri exitus princeps huius mundi veniat, ſi etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæſiuit, in quo ſuum inuenire nihil potuit. Hæc ibi.

CAP. 2. p. 4. Antequam in VValatria ſub Rege VVillelmo moderatore Romanorum &c) *Vſitatiùs VValachria, Belg. VValcheren, quæ pars eſt Zelandiæ. Cedes hæc funeſta Flandris, accidit, Meyero teſte in ſuis Flandriæ annal. ad VVeſtcappellam, quarto nonas Iulias, anno 1253. vbi eam latè deſcribit.*

p. 5. Quia terreno domino obedire, nullo malignandi animo proceſſerunt) *Hæc eſt lectio ms. b. & tert. imp. Quibus conſentit ms. s. ita legens: Quia terreno obedire dominio & nullo proceſſerunt animo malignandi. ms. p. & alia duo imp. nunc legunt: Quia terreno domino obedire in bonis iuſtum eſt. ms. p. tamen habebat etiam eam lectionem quam retinuimus, ſed deletis his verbis: nullo proceſſerunt animo malignandi, eorum loco ſcripſit aliquis: in bonis iuſtum eſt, corrigere volens id quod rectè ſcriptum erat, idque, vt apparet ex alijs locis nonnullis, ad primum exemplar. imp. Nam certis mihi conſtat argumentis, primum illud exemplar eſſe antiquius ms. p. Lectio autem quam in textu poſuimus viſa eſt ſincerior, quia conformior ijs quæ ſequuntur, & dicta ſunt p. 4. præcedente: ex quibus bellum videtur fuiſſe iniuſtum ex opinione illius militis de quo hic refertur miraculum; vel certè erat dubiæ iuſtitiæ ex parte Flandrorum. Neque vllum habet dubium iuſtum eſſe obedire domino terreno in bonis. Aliquid amplius itaque docere voluit autor: nimirum, quòd ſubditi accedentes recta*

tes recta intentione ad bellum de cuius iuſtitia dubitatur, à ſub principe coacti, cæleſtem gloriam non amittant. Ita docet Caietanus in ſummula, verbo Bellum. Ioan. Molanus tract. 1. compendij Theol. c. 13. n. 9. & alij. Probantur hæc ex Auguſtino l. 22. contra Fauſtum Manich. c. 75. vbi ſic habet: Vir iuſtus, ſi forte ſub rege homine etiam ſacrilego militet, recte poteſt illo iubente bellare, ciuicæ pacis ordinem ſeruans: cui, quod iubetur, vel non eſſe contra Dei præceptum certum eſt, vel vtrum ſit, certum non eſt: ita, vt fortaſſe reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem oſtendat ordo ſeruiendi. Hæc ille. Bellum autem hoc dubiæ fuiſſe iuſtitiæ declarant hiſtoriæ, nominatim Meyer. anno 1252. & ſequenti.

CAP. 3. p. 5. *Idem quod hac. p. contra eos qui negant in Papam cadere poſſe Simoniam, docet Thomas 2. 2. q. 100. a. 1. ad 7.*

p. 9. Sed & crux à multis populis, cùm in diuerſis partibus prædicaretur, viſa fuit manifeſtè) *Diuerſas crucis apparitiones refert Vincent. in ſpeculo hiſtor. l. 30. c. 83. Martinus Polonus in chronico c. 190. in Innocentio IIII. & faſciculus temporum, circa annum 1200. Ibidem.* Prima crux noſtri temporis contra terram Albigenſium prædicata eſt) *Anno videlicet 1210. Quo tempore & reliquæ crucis prædicationes & expeditiones ſuſceptæ ſint quæ hîc recenſentur, ex annalibus Meyeri, & aliunde, ita accipe lector. Secunda 1217. Tertia 1226. Quarta 1233. Quinta & ſexta 1248. quo anno B. Lodouicus cruce ſignatus primam ſuam profectionem tranſmarinam ſuſcepit, rediit autem 1254.*

Quarta contra Stadingos, quos in Theutonia Henricus dux Brabantiæ cum ſuis ſtrauit) *Is eſt Henricus II. cognomento Magnanimus. Stadingi populi in Archiepiſcopatu Bremenſi. Quas autem & quales hæreſes habuerint, videatur Albertus Crantius in metropoli Hamburgenſi l. 7. c. 47. & Io. Molan. in militia ſacra Du-* Stedingen.

cra Ducum Brabantiæ c. 60. ubi recitat verba Crantij, & c. præcedenti citat codicem Parcenſem, ex quo conſtat victoriam contra Stadingos obtentam anno 1234. VI. Kal. * Iunij. De ijſdem Tritthem. in chro. Hirſaug. ad annum iam dictum 1234. Albigenſes noti ſunt, in Gallia Narbonenſi ſub Toloſatibus populi. Aquenſes hoc loco ſunt Aquiſgranenſes, idque patet ex Meyero anno 1248. non Galliæ populi Arelatenſibus vicini. Vtrorumque ciuitas Gallicè Aix nominatur. Sic etiã vſurpat Trith. in chro. citatis anno 1277. De Hezelino ſiue Etzelino, qui valde turbauit Italiam ſub Alexãdro quarto Pontifice, vide appendicem ſpeculi hiſtorialis Vincentij c. 1. & latiſsimè c. 6. Antoninum in Chron. p. 3. tit. 19. c. 7. §. 6. Platinam in Gregor. IX. & Alex. quarto, vbi & meminit prædicationis crucis contra eum indictæ.

Krant. Iulij.

p. 11. Reprehendit abuſum, quo pro re modica redimebantur plenariæ indulgentiæ, cùm iuxta communem Scholaſticorum ſententiam in 4. ſent. diſt. 20. in indulgentijs requiratur cauſa proportionabilis quantitati indulgentiæ conceſſæ.

p. 12. Quid inquam dicam de talibus? Si non etiam cùm his, vel ſupra hos &c) Ne triſtentur Religioſi quod indulgentias cruciatæ lucrari non poſsint, videant ſibi conſolationem in B. Thoma ſuper 4. d. 20. a. 5. q. 2. ad 2. vel in ſupplem, p. 3. q. 27. a. 2. ad 2. vbi docet eos magis mereri religionem ſuam ſeruando, quantũ ad præmium vitæ æternæ, quàm indulgentias exquirendo; quãuis minus, quantum ad dimiſsionem pœnæ, quod eſt minus bonum. Videri etiam poteſt Cæſarius l. 1. dial. c. 6.

p. 14. De pueris cruceſignatis Vincent. in ſpec. hiſt. l. 30 c. 5. & ex eo Antonin. in chron. Mart. Polonus c. 101. In Frederico 2. Faſciculus temporum ante annum 1214. Chriſtianus Maſſæus in chron. anno 1210. qui ait fuiſſe pluſquam viginti millia. Idem ante eum habet Io. Laziardus in hiſt. vniuerſalis epitoma c. 223. De ijſdem Trithemius in

mius in chron. Hirſaug, ad annum 1212.

p. 15. *De Paſtorellis Antoninus p. 3. chron. tit. 19. c. 9. § 5. Robertus Goguinus l. 7. de geſtis Frãcorum Faſciculus temporum vbi ſuprà. Ioan. Laziardus c. 228. Maſſeus & Meyerus ad annum 1251. Ioan. Nauclerus generat. 42. & alij.*

CAP. 4. p. 1. Et hoc tam apud ſeculares potiùs, quàm apud clauſtrales obſeruatur) *Sic tert. imp. quod dictionem (potiùs) hoc modo tranſpoſuiſſe videtur, vt clariùs ſignificetur eam referendam ad ſeculares: quò referri debere indicant verba ſequentia, ideóque eam lectionem retinuimus, quamuis veriſimilius ſit primogeniam authoris ſcripturam eſſe quam habẽt ms. p. & duo imp. Et hoc tam apud ſeculares, quàm apud clauſtrales potiùs obſeruatur. Hoc ordine legit & ms. s. ſed tam mutatum eſſe in tantùm litura indicat. Similiter & ms. b. Et hoc tam apud ſeculares, & potiùs apud clauſtrales obſeruatur.*

p. 2. Poſui quinque odia ſicut habet ms. p. quamuis reliqua habeant tantùm quatuor, quibus addatur quintũ. Omittunt enim illud: inter canem & catum.

p. 3 Murorum igitur poſito fundamento) *Addit ms. s.* & muris ex parte erectis, cùm viderent laici Fratres ſtructuram monachorum ſuperexcellere &c. *Quæ à reliquis exemplaribus detruncata ſunt. Ibidem paulò poſt, ms. p. & s. leg. mt cõuerſum, non cõuerſi.*

CAP. 10. p. 1. Vnde & Salomon iterum dicit: In lapide luteo &c) *Scriptura hæc habetur Eccleſiaſtici 22. cuius libri author non eſt Salomon: ſed Ieſus filius Sirach, vt habetur in ipſo libro c. 50. vt non ſit opus ad hoc probandum aliunde citare teſtimonia. Infra rurſum c. 30. p. 42. & c. 42. p. 1. eundem librum citat nomine Salomonis. Ipſe tamen author noſter clariſsimè ſignificat ſe librum Eccleſiaſtici non habere pro libro Salomonis c. 46. p. 1. Sciendum ergo id ab auctore factum eſſe ex communi Patrum*

conſue-

conſuetudine, vt Cypriani, Clementis Alex. Baſilij, Gregorij magni, & aliorum, quos citat nominatim Robertus Bellarminus l. 1. de Verbo Dei c. 14. Salomoni autem idcirco tribuitur, quia plurimas ſententias quæ originaliter Salomonis ſunt hoc libro collegit Ieſus filius Syrach. Nam ex priorum ſapientum ſententijs hoc opus eſſe collectum ſatis in prologo innuitur, & in ſine c. 24. & principio 39.

Ibidem. Deinde conſequenter quaſi idem inculcat, dicens: De ſtercore boum &c) Pro eo quod omnia exemplaria habebant (poſt pauca) poſui conſequenter. Nam immediatè hæc ſubſequuntur in Eccleſiaſtico, tam in Græco quàm Latino textu.

p. 3. Inde venerunt in Gallias ad Fonij clauſtrum ordinis Ciſtercienſis) Huius quoque infra fit mentio c. 29. p. 22. vbi omnia legunt Fonij, ms. s. vtrobique Fonii, quomodo & hoc loco legunt reliqua præter tert. impr. quod habet Foiſin. Abbatia eſt ex primis vna quam D. Bernardus ædificauit (vt eſt l. 1. vitæ eius per Guillelmum Abbatē c. 12.) in Epiſcopatu Laudunenſi; Gallicè Fougny, vel Foiſny, Latinè Fuſniacum & Foniacum. Eſt autem quarta filia immediatè ſubiecta Claræualli.

p. 7. Cur ipſi, ſicut & Paulus, prædicatione primus, manuum ſe laboribus non exercent?) De labore manuali quo ad Religioſos duas habet prolixas quæſtiones b. Thomas quodlib. 7. ar. 17. & 18. vbi docet eos qui ſpiritualia opera exercent, & poſſunt aliâs licitè viuere quàm de labore manuum, non teneri manibus laborare. Idem docet in Summa 2. 2. q. 187. a. 3. & 4. & opuſc. 17. contra retrahentes à religionis ingreſſu c. vlt. & opuſ. 19. contra impugnantes religionem c. 5. De eadē re, inter alios, Alphonſus à Caſtro aduerſus hæreſes in dictione Labor, hæreſi 2. & Sixtus Senenſis bib. ſanctæ l. 6. annot. 317.

p. 12. Seneca qui Pauli doctoris gentium multis epiſtolis

epiſtolis commendatur) *Extant hæ epiſtolæ plerumque vnà cum operibus Senecæ: item apud Sixtum Senenſem l. 2. bibliot. ſanctæ in Paulo: & l. 13. commentariorum Iac. Fabri Stapulenſis in omnes epiſtolas Pauli. Quãtuis aliquam habeat veri ſpeciem; ex Hieronymo, & alijs quos citat Senenſis dicto loco, illas epiſtolas eſſe Pauli. eius tamen reuera non eſſe, rectè docet Eraſmus in cenſura quæ eſt in operibus Senecæ. Cui ſententiæ accedit doctiſſimus noſtri ſeculi hiſtoriographus Cæſar Baronius to. 1. annal. eccl. anno 66. vbi ſimul aperit eas originem ſumpſiſſe ex actis quibuſdam paſſionis b. Pauli, Lini nomine conſignatis.* Hieron. de ſcrip. eccl. in Seneca.

p. 17. *Similem omnino viſionem in Longobardia exhibitam cuidam ſolitariæ mulieri narratur in Vitis Fr. Prædicat. cõſcriptis per Fr. Geraldũ Lemouicenſem. p. 1. c. 6. quam etiam refert Anton. in chron. p. 3. tit. 23. c. 3. §. 1. quo loco tradit etiam, initio, Prædicatores dictos fuiſſe Fratres Virginis Mariæ, & eodem c. ante primum §. refert ſimilem viſionem b. Dominico demonſtratam.*

p. 21. Nec vnquam poſtea inualuit aut ſurrexit) *ms. s. adijcit.* Qui etiam à quodam ſanctiſsimo viro extra muros vrbis Romæ; manifeſtiſsimè viſus eſt mortuus dari Sanctis Dei Franciſco atque Dominico iudicandus. Litteras verò datas &c.

p. 22. Cum iuramento dixerunt, ſibi * & Prælatorum & clericorum ſecularium poſſeſsiones & redditus vſurpaſſe, ſi dictos &c) *Senſus iſte videtur eſſe: Iurarunt ſe vſurpaturos poſſeſsiones eccleſiæ, vt ſit vſurpaſſe pro vſurpaturos fuiſſe. Sæpiſsime enim, phraſi Græca & Gallica, vtitur infinitiuo præſenti, aut præterito, pro futuro.* ms. s. b. ſert. imp. omit. (&)

p. 23. Sed & Miniſtri ordinis Fratrum Minorum) *Nomen eius exprimit ms. s.* Sed & Fratris Boneuenturæ Generalis Miniſtri &c.

Ibidem. Donec iurauerunt, mandato domini Papę coacti, reuocare Pariſijs) *ms. p. s. duo imp. Donec*

ibs. p. ſ. iurauerint. * iurauerunt mandatum Papæ, & reuocare Pariſijs &c.

p. 24. Quidam, dictus Magiſter VVillelmus, cum ſuis complicibus) *Hic eſt Guillelmus de ſancto Amore, doctor Pariſienſis, vnus ex quatuor præcipuis ordinum Mendicantium aduerſarijs: qui ex hoc tantum, ſcilicet, laudis promeruit, vt numeretur in hæreticorum catalogo à Prateolo, Alphonſo Caſtrenſi, & alijs. Facta ſunt hæc initio Pontificatus Alexandri quarti, qui coronatus eſt anno 1254. ipſo die natalis Domini, magiſtro ord. Prædicatorum exiſtente Humberto. Videatur chron. S. Antonini p. 3. tit. 19. c. 7. in principio; & tit. 23. c. 5. §. 1. & c. 12. Item Platina in Alexandro quarto; qui Pontifex prædictum Guillelmum erroris condemnauit; & librum eius, de quo auctor noſter p. præcedēti, flammis exurendum tradidit. Contra hunc librum ſcripſit Thomas Aquinas opuſ. 17. quod eſt contra retrahentes à religionis ingreſſu, & maximè 19. contra impugnantes religionem. Docebat damnatus hic liber, Religioſos omnes abſque diſcrimine ad opus manuum aſtringi, paupertatem habitualem licitam eſſe, non autem actualem, & in ſumma, ſtatum Mendicantium reprobum eſſe, nec poſſe homines in eo ſaluari. De his turbis latè Antonius Senenſis in chron. Prædic. in decade inchoata ab anno 1250. inter communia.*

p. 27. Gratia autem Dei, vnus ex dictis quattuor magiſtris &c) *Cum præcipuorum aduerſariorum tres hoc c. nominentur, quartus omnino fuiſſe videtur Deſiderius Longobardus, quem in chronog. Arnoldi Pontaci, & alibi, lego multis ſcriptis impugnaſſe Ordines Mēdicantium. Hunc nominatim expreſſit D. Thomas in opuſc. contra impugnantes religionem. c. 6. nec omiſit Prateolus, aut Caſtrenſis ſcribentes de hæreſibus. Videatur Caſtrenſis verbo Paupertas, hæreſ. 3.*

p. 31. Omnium felicitatibus vexarentur) *ms. ſ. addit huic parti ſequentia.* Sæua peſtis inuidia! ſe primum, antequam alium, fera corrodit; & nondum

ſui inex-

ſui inexplebilis ſatiata, tranſit ad reliquos quos cæcis æmulationibus inſectatur. Et alia quidem emolumentum aliquod: ſed nullum prorſus reportat inuidia, quæ cor & corpus mira celeritate conſumit. Quid iſto magis proprium in præmiſsis? Nequitiæ primordialis factores, ſimplices Vniuerſitatis Scholares, ſibi, velut vnum corpus miris aſtutijs adunarunt, vt in multis librarum milibus eos roderent placitantes; vt ſic in dictos Ordines crudelius deſæuirent, & id quod per ſe non poterant, non ſufficiente pecunia, in euacuatione burſarum innocentiæ puerilis, multorum copijs obtinerent. *, i. auctores ſed antiqui libri actores ſcribũt.*

p. 32. Domino Alberto Apoſtolicæ ſedis legato, audiuimus ab eo in Gallijs conſtituto) *Hæc eſt lectio ms. b. à qua diſcrepat tert. imp. quòd malè præponat præpoſitionem (à) dictioni domino. Reliqua quatuor exempl. paulò aliter, ſi tota ſimul periodus conſideretur: Audiuimus à domino Alberto Apoſtolicæ ſedis legato in Gallias conſtituto. In eo itidem diuerſitas attendenda non eſt, quòd quædam habent in Gallijs, alia in Gallias, quoniam ſæpe vtitur præpoſitione (in) cum accuſatiuo, vbi ablatiuo vtendum eſſet.*

CAP. 11. p. 6. Virtus nihil vacare patitur loci, totũ &c) *Sic reſtitueră ex or. cùm ambo ms. quibus ante vſus eram, & duo imp. iocis legerent, tert. locis. Verùm, quod in multis alijs annotationibus, quas propterea omiſi, hoc & hîc accidit, vt eam lectionem quam reſtitueram inuenirem in ms. s. quod omnium quibus vſus ſum emendatiſſimum eſt. Addit tamen illud hoc loco dictionem (ocio). Ita enim habet: Virtus nihil vacare patitur loci ocio, totum &c.*

Ibidem ſub finem. Ad id ſe deduxiſſe, quod nulla fortunæ iniquitas poſsit) *or. Ad id ſe reduxiſſe, quòd eripere nulla fortunæ iniquitas poſsit.*

CAP. 13. p. 3. Arceſilaus philoſophus &c.) *reſtitui Arceſilaus. Nam omnia exempl. variabant, &*

 barba-

barbarum aliquod nomen & incognitum ſupponebant: ms. p. Argiſelanus, antiquius imp. Argiſelanus, ſecundò imp. Argiſelaus, tert. imp. Argiphelaus, ms. b. Archiphelaus, ms. ſ. Argyphelaus.

Ibidem. Solon philoſophus cum alijs loquentibus taceret, Nemo inquit &c) *Sic ms. p. reliqua vitiosè habent: Salomon cum alijs loquentib. ſed ms. ſ. ſupplet quod alijs deeſt, adhunc modum.* Salomon, cum alijs loquentibus taceret, interrogatus; vtrum † quod propter inopiam verborum; an quia ſtultus eſſet, taceret: Nemo inquit ſtultus tacere poteſt &c.

ſuper eſt quod.

p. 4. Quod infra ſexdecim annos ab ore eius nec vna verbi ſyllaba per tantum temporis audiretur) *Sermo eſt de Radulpho Tacente monacho abbatiæ Affligemienſis, quæ vno diſtat milliario ab vrbe Aloſtana in via quæ ducit Bruxellam verſus, Belg. Affelghem & Afſleghem, quam commendat auctor noſter l. 1. c. 4. p. 4. l. 2. vitæ b. Lutgardis c. 20. vbi dicit, Affligmienſi cœnobio nullum illius inſtituti rectiùs eſſe aut religioſiùs cõſtitutum. Commendat idem cœnobium Iac. Vitriacus hiſt. Occident. c. 20. At nunc, proh dolor, à Geuſijs in fauillas & cineres eſt redactum. De hoc Radulpho Ioan. Molanus in Nat. SS. Belgij die 30. Aprilis ex hoc authoris noſtri loco & l. obituum iam dicti monaſterij, qui meminit ſolummodo ſilentij ſeptem annorum. Suſpicatur itaque ibidem Molanus hoc loco Cantipratanum lapſum eſſe, aut mendoſum eſſe codicem vtriuſque editionis. Certè omnia noſtra exemplaria legunt ſexdecim.*

CAP. 14. p. 4. Et magnæ quidem virtutis eſt cum his qui oderunt pacem eſſe pacificum) *ms. ſ. ſupplet defectum aliorum exempl. hoc modo.* Et magnæ quidem virtutis eſt, cum pacificis habere pacem: ſed multò maioris eſt, cum his qui oderunt pacem eſſe pacificum.

p. 5. Et hæc eſt illa de qua Paulus ait: Et pax Dei quæ exſuperat omnem ſenſum. Super quo dicit

b. Auguſtinus: Si pax Dei omnem ſenſum exuperat, ergo & ſenſum Angelorum. Et eſt argumentum à minori) *Sanè non video hîc formam argumenti à minori: ſed eſt argumentum à genere diſtributo ad ſpeciem, quod vocare ſolemus in ſcholis Ariſtotelicis à toto in quantitate ad partem. Fortè attendit auctor, quia minus eſt veroſimile quod angelorum ſenſum ſiue intellectum ſuperet, quàm hominum; ideo dixit eſſe à minori, quia eſt ad id quod eſt minus. Senſus autem impropriè in noſtra vulgata editione accipitur pro mente aut intellectu (in Græco νοῦς eſt) quomodo & Auguſtinus legit loco quem in margine annotaui. Ita enim habet: Meliùs accipitur quod ſcriptum eſt, Pax Dei quæ præcellit omnem intellectum: vt in eo quod dicit omnem, nec ipſe intellectus ſanctorum angelorũ eſſe poſſit exemptus, ſed Dei ſolius. Ambroſius l. 2. de Iacob & vita beata c. 6. & in præſentem locum commentarius titulo Ambroſij, legit: & pax quæ exuperat omnem mentem.*

p. 6. Magna & generoſa res eſt &c) *reſt. ex or. generoſa pro glorioſa.*

CAP. 15. p. 3. Ne quem ante ſe videat, quàm ſe) *ms. b. & tert. imp. malè omittunt, quàm ſe, or. habet quàm ne alium poſt ſe: quamquam in Seneca alia lectio habeat: ne ſe poſt alium.*

CAP. 16. p. 4. Malle debet quiſque) *ms. 3. quòd reliqua omittunt ita pleniùs effert.*

Malle debet hîc à ſuperiore corrigi verbo, quàm verbere in futuro. Et ſi ſe tempus aut locus obtulerit; potiùs in Capitulo velle debet coram Fratribus &c.

CAP. 18. p. 5. Quàm impium eſt nocuiſſe, quòd oderis lædere) *Omnia exempl. legebant meminiſſe pro nocuiſſe, ſed id vix commodum habebat ſenſum. Itaque reſtitui eius loco ex orig. (nocuiſſe) Originale enim ita legit: Quàm inimicum eſt nocuiſſe, quia oderis lædere. Verùm ad marginem in Seneca eſt annotatum, vetus exem-*

plar legere (iniquum) pro quo auctor noſter habet impium. Cui lectioni conformiter ſequitur vtrobique: Quãto iniquius eſt odiſſe quia læſeris. Vbi & illud ſcito ms. b. s. & duo imp. non habere notam interrogationis, quam nec habet orig.

CAP. 20. p. 1. Quæ quid cõſecutura ſit, ſpectat) *Ita reſtitui ex or. cùm omnia noſtra exempl. habeant: Non quidquid conſecutura ſit, ſpectat.*

CAP. 23. p. 2. Virtutem materia non mutat, nec peiorem facit dura & difficilis: nec melior eſt hilaris & læta) *Sic ex orig. Exemplaria noſtra variabant plurimum. ms. b. tert. imp. habebat: Virtutem materia non incitat, nec peiorem facit dura vel difficilis, nec melior eſt hilaris * an læta. Duo imp. priora pro (incitat) legunt (intrat) & pro (vel difficilis) (nec facilis) ms. p. s. priorem partem legit vt tert. imp. alteram ita effert: Nec peiorem facit dura nec difficilis, nec meliorem hilaris aut læta. Quæ lectio optima eſt.*

* ms. b. aut

Ibidem. Sapiens nihil ſe minoris vitæ conqueritur, quàm quòd virtutes eius ſpacio breuiore clauduntur) *ms. p. s. omittunt (vitæ) & pro (conqueritur) legunt æſtimat, conformiter or. quod ſic habet: Sapiens nihilo ſe minoris æſtimat quòd virtutes eius &c. Verùm auctor noſter in Senecæ verbis non nihil aliquando permutat.*

p. 4. Non eligit domum nec cenſum) *reſtitui domum ex or. Variabant exemplaria, ms. s. dominum nec ſenſum. ms. p. duo imp. dominium nec ſenſum ms. b. dominum nec cenſum, tert. imp. dominum nec ſeruum.*

CAP. 25. p. 3. In libro de natura rerum, cuius Plinius auctor eſt, dicitur, quòd gallina à ſerpente non poteſt infici ea die qua ouum ediderit) *Reſpicit, vt opinor, ad c. 4. l. 29. hiſt. Nat. vbi tamen id non dicitur, ſed verba Plinij ſic habent: Argumento quod dicunt gallinas quo die id ederint, non interfici ab aſpide. Vbi relatiuum (id) refert animal cimicem. Lapſus ex eo prouenit, quòd*

nit, quòd locum non inſpexerit, vel non ſatis diligenter.

p. 5. Curia erat cœnobio Villarienſi in Loſſenſi comitatu Hasbaniæ, quæ herx dicebatur) *Hæc eſt, eáque ſincera lectio præſtantiorum exempl. ms. p. & s. niſi quod ms. p. ſcribat loſenſi & Heix ms. s. Hex. Duo priora imp. in Locenſi vel Laucenſi comitatu Salbadiæ quæ Heyx dicebatur, quamuis ſecundum imp. habeat Heyr legens r pro x quæ literæ in antiqua impreſſura admodum ſimiles ſunt, ms. b. tert. imp. in Locenſi comitatu Sabaudiæ quæ Herx dicebatur. ms. b. tamen Sabbadiæ legit, & vix conſtat an Herx legat, an Heix. Eſt autem comitatus Loſſenſis ſiue Loēnſis (cuius & infra fiet mentio) in diœceſi Leodienſi dictus Belgicè, d'lant van Loën, in quo, non longè ab opido Haſſelt, fluuius, & opidum, & item pagus eſt nomine, Herck, quomodo fortè ſcribendum. Si quis à me requirat vbinam præcisè curia illa, hoc eſt villa aut chors ſita eſt, in qua tantum miraculum contigit (quod vix fidem apud me inueniſſet, niſi ita particulariter deſcriberetur) illum ad Patres Villarienſes remitto.*

p. 7. *Simile ei quod hoc loco refertur extat exemplum in B. Gregor. l. 1. dial. c. 9. & in Prato ſpirituali c. 28. de reperto frumento, cùm antea nihil ſupereſſet. Et ei quod infrà refertur p. 11. ſimile eſt ibidem in eodem Gregorio.*

Ibidem. Nec defuit annona ſitarcijs) *Ita reſtitui pro ciſtarcijs. Legitur ea dictio in ſcriptura ſacra l. 1 Reg. c. 9. vbi ſitarcijs legunt biblia Romana edita à Clemente 8. Regia habent ſiſtartijs. Pariſienſia Io. Benedicti ſitarchijs. Louanienſia ciſtarcijs. Vox Græca ἡ σιταρχία annonam militarem ſignificat, & vas ſiue ſacrum aut peram in qua cibus poni conſueuit. Varietas in biblijs orta videtur ex ſimili pronuntiatione c. & ſ.*

p. 11. Prior eorum frater Guiardus) *Sic ms. b. & tert. imp. Duo imp. vtrumque ſic ponunt: Guiardus vel*

Guinardus. Sed lectio ſincerior eſt, Guinandus; quomodo legunt reliqua ms. vt poſtea deprehendi: & ſub hoc nomine, agit de eo Leander l. 5. de Viris illuſt. ordinis Prædic. Eſt autem omnino verisimile hac. p. Traiectum ad Moſam intelligi, Belg. Maeſtricht, quod & Traiectum ſuperius, à ſitu loci, (ſicut Germania dicitur ſuperior & inferior) non Traiectum ad Rhenum, quod alio nomine Vltraiectum & Traiectum inferius, Belg. Vtrecht nuncupatur.

CAP. 26. p. 7. Quaſi hoc iſtis modo ſub nouo teſtamento facere liceat, quod olim fieri ſub veteri teſtamento licebat) *Cum omne mendacium ſit ex ſe & intrinſecè malum ac vituperabile (vt docet etiam Ariſtoteles l. 4. Ethic. c. 7.) vt pote veritati oppoſitum, nullo vnquam tempore licitum fuit mentiri: & reuera Abraham, Sara, & Isaac, qui in patrocinium mendacij allegantur, mentiti non ſunt, vt declarat ipſa ſcriptura Gen. 20. v. 12. Patriacham Iacob multi etiam ſunt qui à mendacio defendunt, inter quos Auguſtinus. Et quamuis hîc ita loqui videatur Cantipratanus, quaſi licitum fuerit mentiri in veteri teſtamento (quod ſumpſiſſe videtur ex collat. Germani abbatis apud Caſsianum collat. 17. c. 18. & Grat. 22. q. 2. c. 18. Quod autem) proximus tamen ſubdit, id nulla occaſione licere, & in fine c. huius commendat lectionem librorum Auguſtini de mēdacio, & contra medacium: in quibus ex profeſſo docetur, id nullo caſu eſſe licitum, quamuis ante Auguſtini tempora communis fuerit opinio in contrarium. Penè omnibus (inquit q. 68. in Leuit.) videtur, quòd vbi nemo læditur, pro ſalute mentiendum eſt. Cùm Auguſtino docent omnes ferè Latini qui eum ſunt ſecuti, & cum M. ſententiarum l. 3. d. 38. tota poſterior Doctorum ſchola. Videantur Scholaſtici in hanc d. Idem docet Thomas. 2. 2. q. 110. a. 3. Idem Henricus Cuyckius, vir doctiſſimus, quondam Academiæ Louanienſis Cancellarius, & librorum Cenſor: nunc eccleſiæ Rurēmundenſis R. Epiſcopus in*

topus in cenſorijs notis ad 17. collat. Caſsiani. Idem Ioan. Molanus l. 1. de fide hæreticis ſeruanda c. 5. 6. & 7. Nec quiſpiam, niſi qui errare voluerit, ſequatur contrarium.

p. 9. Non eſt huius animus in recto, cuius actus diſcordant à verbo) *Ita ms. p. conformiter or: quod habet, cuius dictis acta diſcordant. Reliqua noſtra exempl. omittunt (à verbo) ex eo veriſimiliter, quia ſequitur rurſum: A verbis turpibus &c.*

CAP. 28. p. 11. Hic filius Comitis de Flanckenberch) *Sic quinque exemplaria quæ prius videram, ſed ms. s. Blanckenberch. Fortè Valckenberch quod Germani ſuperiores pronunciant Falkenberch. Certè Leander l. 5. vbi vitam eius texit ex hoc noſtro auctore, vocat Albertum Falchenbergenſem. Similiter & Antonius Senenſis in chron. Prædicatorum, ſed, vt veriſimile eſt, ex Leandro. Eſt & locus dictus Franckenberch iuxta Marpurgam in Haſsia.*

p. 11. Conſobrinum verò dilectum Euangeliſtam Ioannem &c) *Quod dicit Ioannem fuiſſe Chriſti conſobrinum, ea recentiorum eſt opinatio, & vulgo concionatorum, dum euangelium explicant de petitione filiorum Zebedæi, frequenter vſurpata. Verùm ex antiquitate & ſacris literis, quæ nullam dant huius rei ſignificationem, id haberi non poteſt, immo magis contrarium: filios videlicet Zebedæi nō fuiſſe Domino conſanguinitate iunctos. In euangelijs enim, quatuor ſolummodo legimus fratres .i. cognatos Domini, Iacobum minorem cum tribus fratribus ſuis, Iuda, Simone, & Ioſeph Et Iacobus Alphæi, qui & minor, appellatur frater Domini ad diſtinctionem Iacobi Zebedæi. Itaque Ioan. Heſſelius in c. 20. Matthæi, ait, apud nullum probatum auctorem id legi. Videatur & Ianſenius c. 104. ſuæ concordiæ & Io. Molanus l. 3. de pict. c. 28. Habet id quidem Theophilacti præfatio in Ioannem, ſed apocrypho & falſò nititur fundamento, nempe Ioſephum ex priore vxore ſeptem*

habuiſſe proles, inter quas fuerit Salome, mater Ioannis & Iacobi. Item Radulphus Ardens ſer. in feſto S. Iacobi, vocat matrem Iacobi & Ioannis materteram Chriſti: ex quo ſequeretur eos conſobrinos eſſe Chriſti. Sed apud Auguſtinum, Hieronymum & illius ætatis Patres, nulla huius rei mentio: neque id auctor noſter hîc aſſerit, ſed verba ſunt adoleſcentis rebus Theologicis necdū imbuti.

CAP. 29. p. 3. Sed & Iohannem Apoſtolum & Euangeliſtam, qui de nuptijs ſpecialiter vocatur à Domino) *Multò minorem, imò nullam habet probabilitatem, quod hîc dicitur, quamuis id plures habeat auctores. Cuius apertam refutationem vide in Ioan. Molano l. 4. de pict. c. 20. & Cæſare Baronio tom. 1. annalium Eccleſ. ad annum Chriſti 31. Multis impoſuit hac in re præfatio, Auguſtini titulo, tractatuum in Ioannem. Tanti eſt cognouiſſe veros librorum auctores.*

p. 5. Quiſnam ille ſit cuius verba hac p. citantur, me quidem latet, ſed eiuſdem rei meminerunt Thomas in 3. ſent. d. 3. q. 1. a. 2. ad 4. Bonauent. ibidem a. 2. q. 3. Alexander Halenſis p. 3. q. 9. membro 3. vbi auctori noſtro conformiter, addit hoc fuiſſe donum ſupernaturale. Forma enim naturalis id præſtare non poterat.

Poſt ea quæ habentur p. 10. hæc ſequuntur in ms. s.

De duobus clericis, quorum vnus Ioannem Baptiſtam, alius præferebat Euangeliſtam, & reuelatione eis facta, quòd b. Maria in cælum cum corpore ſit aſſumpta.

TEmpore beatæ memoriæ Magiſtri Petri, quōdam Cantoris Pariſienſis, duo clerici vita & opinione probati fuiſſe dicuntur: quorum vnus Iohannem Baptiſtam, alius Iohannem Euangeliſtam miro venerabatur affectu; ita quòd zelo nimio quo ſuum quiſque præferret, diſsidebant: erga glorio-

ſam

ſam verò virginem Chriſti matrē tam mirabili deuotione feruebant, vt cùm quis eos in diſputationibus irritare volebat, matrem Chriſti nequaquā aſſumptam cum corpore contendebat; & hoc frequēter riſum ſocijs excitabat, & per hoc tædium cordis ex ſinceriſsima ſimplicitate ſæpius ſuſtinebant. Ergo vbi ſolemnitas glorioſiſsimæ aſſumptionis inſtabat, dicti clerici ieiunijs, vigilijs, & orationi vacabāt, rogātes Sanctos ſuos, Baptiſtā dico & Euangeliſtam Iohannem, & obnixius Chriſti matrem, quatinus per ſignum aliquod euidens ſuam verecūdiam releuarent, in repreſsionem contrariæ opinionis qua Mariam aſſumptam cum corpore prædicabant. Quid igitur. Nunquid apud ſummum iudicem erat iuſtorum ſimplicitas deridenda? Abſit, *Iob 12. prb. 3.* cùm ſit cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Ergo, vbi quilibet per ſe in conclaui orationibus inſiſtebat, illis ſingillatim Iohannes Baptiſta, & Ioannes Euangeliſta apparuerunt, dicentes: Exaudiuit Dominus preces veſtras; & nunc vobis primò dicimus, ne pro prærogatiua meritorum noſtrorum vlterius contendatis; cùm nos in cælo de pari meritorum priuilegio concordemus. Glorioſam verò Chriſti matrem aſſumptam cum corpore, nullus ambigat Chriſtianus: & hoc ſignum omnibus qui vos nouerunt: vnum ex vobis naturaliter imbarbem, barbatū reddimus: aliū verò caluum penitus, reſtituimus copioſiſsimè recrinitum. Hijs dictis diſparentibus Sanctis, mane reuelationis effectus apparuit in ambobus, & ſe magiſtris quibuſdam & clericis, in argumentum teſtatiſsimæ veritatis, quantò gratius, tantò humilius oſtenderunt. Et ego quidem ſatis miror, quòd poſt illā ſinceriſſimæ veritatis probatiſsimā auctoritatē doctoris omniū maximi Aurelij Auguſtini, intrare cor potuit fidelis hominis Chriſtiani, Chriſtiferæ virginis corp⁹ *apud Aug. tract. de aſſumpt.* etſi in-

etſi incorruptum, vt quidam ſimplices crediderūt, in hoc ſeculo nequam, glorificata anima, remāſiſſe. Valde ergo, & indignanter admiror, quod ſapiens quiſque non videat, Hieronymum ad Paulam & Euſtochium de aſſumptione beatæ Mariæ ſub dubio ſcripſitaſſe; quia in ſuis ſcriptis promiſerat ſe nihil ſcribere, niſi quod poſſet auctoritatibus bibliæ comprobari. Maiores ergo & plures, diu iam, & nunc quoque aſſumptam eſſe cum corpore matrem Chriſti auctoritatibus Auguſtini in eccleſia cenſuerunt: nec vlli vmquam homini credere contra ſcripta veridica tanti Patris; cui præ omnibus expoſitoribus creditur, ſecundum quod beatus Voluſianus in epiſtola ſcribit: In alijs ſacerdotibus per mundum quomodocunque toleratur inſcitia: cùm autem ad Auguſtinum ventum fuerit, legi Dei deeſſe creditur, quidquid contigerit ignorari.

apud Hieron. ſermo. de aſſumpt.

Voluſ. ep. 2. inter epiſt. Auguſtini.

Quomodo b. Virgo reparauit cilicium b. Thomæ Cantuarienſis, & de presbytero apud eum accuſato qui numquam celebrabat aliam miſſam quàm de b. Maria.

GLorioſiſsimum quid de matre Chriſti narrabo, in quo altiſsimæ humilitatis eius dignitas, & videri poterit, & probari. Scriptum quidem diligentius eſt, qualiter B. Thomas Cantuarienſis præſul & martyr exilio truſus ſit; & fugatus in Galliam, & in Pontiniacum monaſterium Ordinis Ciſtercienſis, plurimo tempore demoratus. Beatus autem Præſul, cùm multis annis femoralibus atque camiſia cilicinis vſus fuiſſet ad carnem, & ſubitò de Anglia exire compulſus, ſibi pro mutatione harū veſtium minimè prouidiſſet, & antiquitate nimia diſſta femoralia ſoluerentur, & nullum vellet de familia

Idē, ſed breuius refert Cæſar. l. 7. c. 4. & ſimile. c. 5.

milia huius conſcium habere ſecreti; nec præter quandam recluſam ſanctiſsimam apud Cătuariam, vmquam ante voluerat, die quadam ſolus in capite chori foras eccleſiam, quaſi reparaturus femoralia reſidebat. Operis ergo huius ignarus & expers, anxius, quid faceret, qualiter inciperet, neſciebat; cùm ecce Regina mundi, operis non ignara: quia, teſte Hieronymo, filius virginis quæſtuariæ iudicaturus eſt orbem terræ, ſalutat præſulem, confortat ne timeat, de manibus eius accipit veſtem, reſidet iuxta illum, & conuenientiſsimè reparat laceratam. Nec mora, opere completo diſparet. Præſul autem effuſus in lachrymas, laudes pro precio cum multa admiratione rependit. Nec grande poſt hoc tempus ſpacium interceſſerat; cum ecce adijt Philippum Regem Franciæ, obtenta pace ab Anglorum Rege beatus Præſul, & ad propriam ſedem redire permiſſus eſt. Diebus autem paucíſsimis euolutis, Decanus quidam cum ruralibus presbyteris, Pharizæis calumniantibus nequiores, accuſant quendam vitæ feliciſsimæ Capellanum, qui nunquam, niſi de beata virgine Maria conſueuerat celebrare. Iſte, vt totum rei ordinem dicam, adoleſcentiæ tempus attigerat; cùm in amorem matris Chriſti totus exæſtuans, prima, cùm labore, litterarum addiſceret elementa, Vt ſic proficiens veniret ad ordines, & miſſam in honore matris Chriſti cotidie celebraret. Sed cùm præ nimio feruore, dilationis impatiens, non expectaret tempus in addiſcendis literis oportunum, importunè obtinuit presbyter ordinari. Parauit ergo ſibi capellam pulcerrimam, & habitaculum in fundo proprio, vbi cum clerico & famulo tantùm, de ſuo patrimonio cælibem ducebat vitam. Qui eleëmoſynis & orationibus inſiſtens, cotidie beatæ Virgini mira cum deuotione Miſſæ officium exhibebat. Hæc videntes vicini presby-

presbyteri, inuidia tabeſcebant, eò quòd diſsimilis vita eius, alijs nollet diſsimilibus ſociari. Et hæc cauſa proditionis nequiſsima fuit. Citatus ergo coram Archipræſule Sancto Thoma, negare noluit, nunquam ſe niſi de beata Virgine celebraſſe: nec habere ſe vſum alterius miſſæ profeſſus eſt. Miratus ergo Præſul, condoluit Capellano, in nullo tamen .i. ſecum auſus aliter diſpenſare, propter inſufficientiam litterarum, dixit illi: Ceſſes, inquit, à miſſa cariſsime, donec aſſequi poteris ſacerdotale officium quo teneris. Ad hæc verba confuſus Capellanus, venit in oratorium ſuum, vbi imaginem beatæ Virginis mirè ſpecioſam ſuper altare locauerat, & ſtans coram imagine, tactus dolore cordis intrinſecùs, dixit: Nouiſti pietatis mater & domina, quòd pro tuo ſeruitio ſpreui nuptias nobiles, filiorúmque propaginem non curaui, niſi tuis tantùm ſeruitijs inhærere; & ecce iſtis fruſtratus ſum, & inſuper omni abiectione confuſus. Age ergo nunc quod tuæ congruit pietati; vt obſequiū reddas quod perdidi: vel certè iſtud tuum oratorium diruam quod conſtruxi. Hæc dicens, miro lacrymarum imbre, altare cui incumbebat, perfudit. Nec mora, pietatis mater, voce per imaginem delapſa reſpondit: Miti ſis animo, & eſto in pace cariſsime, accedas ad Præſulem, & ſecretò dicas illi: Hæc tibi domina per me mandat, ô domine, quæ in capite eccleſiæ Pontiniaci monaſterij tibi anxio femoralia reparauit. Ad hanc ergo vocem Capellanus mirificè ſtupefactus, prorupit in laudem, & mox ad curiam Præſulis feſtinauit. Quem, vt vident ſacerdotes & clerici, & eum pridie in curia confuſum nouerant, ei nequiter inſultare cœperunt, nec eum ad Præſulem intrare permittunt. Poſt horam autem, quidam Archidiaconus egreſſus, qui conſcius erat bonitatis & innocentiæ capellani, ſletem vberrimè

.i. cum illo.

ad Præ-

ad Præſulem introduxit. Quem, vt cognouit Epiſcopus, leniter ſolatur; & dixit: Patientem te oportet eſſe cariſsime, & obedire mandatis: ſi quid deeſt tibi in neceſſarijs vitæ, libenter, opinionis veſtræ cauſa, ſupplebo; hoc verò quod flagitas, ſalua conſcientia exaudire non poſſum. Tunc Capellanus, Præſule ſeorſum confidentius euocato: Et tibi, ait, illa mandat domina, quæ tibi in Pontiniaco monaſterio in capite eccleſiæ femoralia reparauit; vt mihi gratiam reſtituas celebrandi. Hoc dicto, Præſul ad pedes procidit Capellani, annuit votis eius, & offert beneficia ſi qua vellet. At ille, ſatis ſe habere, reſpondens, patronæ ſuæ ſeruire regreditur tantò deuotiùs, quantò gratiùs obligatus. Cui etiam beata Virgo ingenium, quaſi cõtra naturam, præſtitit; quia ſupra modum durus ingenio fuit, vt officium ſacerdotale ſufficienter addiſceret, ſed tamen nunquam Miſſam aliam, quàm de beata Virgine celebrauit. Hijs ita geſtis, non multis diebus poſt beatus Thomas pro eccleſia Dei martyrio coronatus eſt. Secretum autem miraculi quod narraui manſit incognitum vſque ad ſupradicti obitum Capellani. Non diu autem poſt, annis ferme tribus, poſtquam corpus Sãcti Thomæ eleuatum eſt, mihi à fide digniſsimis reuelatum eſt qui cõſcripſi.

anno ſ. 1171. et 1274. inter SS. relatus.

De puero à Iudæis iugulato, & ſub lapide ſepulchrali recondito, qui poſtridie viuus eſt inuentus.

DVm quidam puer Scholaris, ſicut Fratrum Prædicatorum fideliſsima relatione didicimus, in odium Iudæorũ per plateas de veſpere ſæpe cãtaret: Erubeſcat Iudæus infelix, qui dicit Chriſtum ex Ioſeph ſemine eſſe natum, Iudæi nocte quadam comprehendentes puerum, iugularunt,

& in cœmiterio ſub cuiuſdam ſepulchri lapide abſconderunt. Mane autem facto, cùm mater filium perdidiſſet, & cum vicinis eũ per diuerſa loca quæreret, tranſiens per cœmiterium eiulando clamaret: Fili cariſsime, vbi te perdidi, vbi quæram te; puer de ſub lapide, alta voce clamauit: Erubeſcat Iudæus infelix &c. Ad cuius vocem ſtupefacti quærentes, circumſpexerunt, & tandem de ſub lapide puerum aduertentes, viuum & incolumen ſuſtulerunt.

De clerico cæco à natiuitate, qui cantans reſponſ. de b. Maria illuminatus eſt.

INſuper cùm quidam clericus à natiuitate cæcus, illud reſponſorium, Gaude Maria virgo &c. Romæ in eccleſia quæ dicitur, ad ſanctam Mariam rotundam, in laudemglorioſæ Virginis decantaret, ſubitò lumen oculorum, cum omnium præſentium laude & admiratione ſuſcepit. Et nota lector, quod omnia miracula glorioſæ Virginis miſericordiam ſonant: ſolum autem illud quod in Iuliano apoſtata factum legitur, iudicium demonſtrauit.

In vita S. Baſilij per Hellad. & Amphilo.

De Ioſberto monacho qui in ſingulos dies quinque pſalmos recitabat in honorem b. Mariæ incipientes à 5. literis nominis eius, è cuius iam mortui ore, oculis & auribus quinque roſæ eruperunt.

FVit in eccleſia beatæ Dei genitricis Mariæ, quę eſt Dolo monaſterio, monachus Ioſbertus nomine; qui cotidie decantabat quinque pſalmos, incipientes à quinque litteris, quæ ſunt in nomine ipſius Dominæ: videlicet pro M. Magnificat: pro A. Ad Dominũ cùm tribularer: pro R. Retribue ſeruo

tuo, vſ-

tuo, vſque ad illum locum, Adhæſit pauimento anima mea. pro I. In conuertendo: pro A. Ad te leuaui: poſt vnumquemque pſalmum ſubiungens antiphonam, Aue Maria: Verſum, Poſt partum, & collectam, Concede, nos famulos &c. Anno autem Domini M. C. LXXXVI. in feſtiuitate beati Andreæ, ſurrexerunt Fratres ad vigilias noctis; dictoque, Domine labia mea aperies, accepit Supprior abſconſam, circuiens chorum ad explorandū ſi quis deeſſet; & non inueniens fratrem ſuum carnalem, præfatum ſcilicet Iosbertum, abijt eum quærere in dormitorio ad lectum ſuum, vbi viderat eum ſero collocari. Perueniens autem ad lectum, reperit eum defunctum; & habentem in ore roſam erumpentem & explicatam; in oculis etiam duobus duas; & in auribus ſimiliter duas: In illa verò quæ de ore egrediebatur, prima littera nominis Dominæ noſtræ, ſcilicet M. & primus verſus pſalmi, Magnificat: in illa quæ à dextero oculo exibat, ſecunda nihilo minus littera, videlicet A. & primus verſus pſalmi; Ad Dominum, cum tribularer: in illa quæ à ſiniſtro oculo procedebat, tertia littera, ſcilicet R. & primus verſus pſalmi, Retribue: in illa verò quæ à dextera aure exibat, quarta littera, ſcilicet I. & primus verſus pſalmi, In conuertendo: in illa autem roſa à ſiniſtra aure prodeunte; quinta littera, videlicet A. & primus verſus pſalmi, Ad te leuaui, exſtiterunt. Stupefacti igitur & attoniti tanti miraculi nouitate, non audebant illum contingere: ſed celeri nuntio Archiepiſcopum Bituricenſem, ad cuius diœceſim locus ipſe pertinet accerſierunt, & tantam rei nouitatem eidem oſtēderunt. Qui tantæ iocunditatis miraculo exhilaratus, immenſas gratiarum laudes Deo, & eius ſanctiſsimæ genitrici reddidit, quæ ſibi fideliter & deuotè ſeruientes honorare, & glorificantes ſe glori-

ficare non deſinit. Pontificalibus igitur indumentis ornatus, cereis ac crucibus, turibuliſque, clericorum ac monachorum multitudine circumdatus, reuerenter ad corpus defuncti accedens, roſam quæ de ore eius erumpebat, manu ſua tulit, qua facillimè ſubſequente, ceteræ quæ in oculis eius & auribus remanſerant, protinus emarcuerunt, priſtinumque decorem amiſerunt. Illa tamen quam de ore eius Archiepiſcopus tulerat, in ſua viriditate & pulchritudine permanſit, eamque in quodam lapide de cryſtallo diligentiſsimè recluſam ſuper altare iuſſerat collocari; vbi ab omnibus in modum ſpeculi perſpicui videtur, & quanta ſit gratia & miſericordia Dei genitricis manifeſtè cognoſcitur. Corpus autem prædicti defuncti ante ſanctum altare eiuſdem Dominæ noſtræ ſepelitur: vbi paucis diebus interpoſitis, miraculis cœperat coruſcare. Trāſlatum verò ex eodem loco, in quodam mauſoleo decenter & honorificè ad hoc præparato, repoſuerunt, & iuxta ſanctum altare ſtatuerunt.

De honeſta matrona ab iliaca paſſione ſanata per b. Virginem.

NOuimus & in Brabantiæ partibus viduam per omnia generoſam, pollentem diuitijs, & in omni caſtitate præcipuam; quæ iliaca paſsione per annos plurimos cruciata, diuerſa remedia attentauit, nec tamen in aliquo profecit; vnde ad glorioſiſsimam Chriſti matrem fida mente ſeſe conuertit. Die ergo aſſumptionis beatæ Virginis pungitiuum dolorem ſentiens in latere, ſanies cū ſanguine mox erupit, & lapilli plurimi de ipſo eruptionis vulnere ceciderunt. Et vide grande admirationis ſignum; quòd omnes lapilli quinquangularis formæ, fuerūt coloris triplicis, rubei, albi, & nigri, mirabiliter expoliti.

expoliti. Partem autem lapillorum habuimus, &c. vulnus eruptionis, niſi verecundia obſtitiſſet, vidiſſemus.

Sequitur pars ii. Præterea reminiſcor me adoleſcentulum &c. *Sed ad hæc ſingula ferè, quædam notanda veniunt. Quòd igitur in primo miraculo tantopere extollit auctoritatem B. Auguſtini, ad probandum Dei genitricem in anima aſſumptam & corpore, & demiretur b. Hieronymum (vt arbitratur) de ea redubitanter proloqui, ea pondus haberet, ſi verè Auguſtini foret tractatus ille qui to. 9. extat de aſſumptione Deiparæ; de quo viri docti non ſine ratione dubitant: Io. Heſſelius in cenſura hiſtoriar. c. 8. illius eſſe non exiſtimat. Conſentit Baronius to. 1. Annal. anno 48. & in notis ad Rom. Martyrol. 15. Auguſti. & res ipſa declarat. Tractatus eiuſdem argumenti apud Hieron. titulum etiam Hieronymi mendaciter vſurpat. Sunt qui credant eſſe Sophronij. Baronius loco citato ablegat inter apocrypha, & neutrius eſſe demonſtrat. Nec ſolùm ab Eraſmo, ſed & à Mariano inter adulterina in tomum 9. reiectus eſt. Cæterum, ſententia quæ b. Virginẽ Mariã vnà cũ carne in cælum aſſumptam aſſerit, adeo communi Theologorũ auctoritate, & fideliũ conſenſu eſt recepta, vt temerarius habendus ſit ille, qui id pernegaret. Vide Baron. id latiſſimè comprobantem in ſuis Annal. ad annũ ſupra citatũ. De 2. miraculo vide annot. infra ad c. 53. p. 14.*

In 4. miraculo. De iudicio B. Mariæ in Iulianum apoſtatam, Helladius in vita S. Baſilij, quæ quidem hodie non extat, ſed citatur à Damaſceno l. 1. de imaginibus: item vita eiuſdem falſò aſcripta Amphilochio, Vincentius in ſpec. hiſt. l. 15. c. 43. & ex prioribus alij. Refertur autẽ in prædicta vita, ad preces D. Baſilij corã imagine Dei genitricis effuſas, Imperatorem Iulianum apoſtatam mandato B. Virginis per S. Mercurium martyrem haſta fuiſſe traiectum: tametſi de executore non omnes ſcriptores conſentiant: Diuerſorum de hac re

ſententias videre eſt to. 4. Annal. Baronij anno 363.
Quintum miraculum adeo ſimile eſt ei quod accidit in B. Ioſcione, religioſo celeberrimi monaſterij D. Bertini apud S. Audomarum in Flandria, vt dubitauerim, anne ab eo eſſet diuerſum. Extat illud apud Vincent. Bellouacenſem l. 8. ſpec. hiſt. c. 116. & ex eo deſumptum, in tabella dependente in eccleſia prædicti monaſterij ord. D. Benedicti. Item in Nat. SS. Belgij die 30. Nouembris, & alibi. Verùm diſsimilitudo eſt in anno, diœceſi, inſcriptione, & alijs quibuſdam, nec ſolet auctor noſter referre tam remota à ſua ætate (ſcribitur enim accidiſſe anno 1163.) nec vllam cauſam video qua fieri potuerit, vt ſcribens in Belgio, locum illum ignora-
l. 2. c. 1. ret, cuius aliàs meminit in hoc opere. Nihil autem vetat ſimile prorſus miraculum, aut ſpecie idem, in diuerſis locis contigiſſe. Exactiorem huius rei inueſtigationem ac diſcuſsionem Religioſis P. Bertinianis defero.

p. 13. In partibus Lombardiæ in domo quadam Fratrum Prædicatorum apud Turinum) *ms. p. Turnum legebat, ms. b. & tert. imp. Thranum. ms. s. Tranum, Duo imp. antiq. Granum. Eſt autem Turinum ſiue Taurinum vrbs Pedemontana, Italicè Turino.*

p. 14. Venit ad monaſterium quod Parcus dominarum dicitur &c.) *Sic locum reſtitui. ms. p. habebat: Parcum dominarum dicitur. ms. s. Parchum, duo imp. Pratum, ms. b. Partus dominarum. tert. imp. Parcus leucam dominarum dicitur. Appellatur autem Parcus dominarum ad diſtinctionem à Parco religioſorum virorum Præmonſtratenſium nominatiſsimo monaſterio, quod adhuc vicinius Louanio, extra portam, quæ ab eo Parcenſis dicitur, ſitum eſt, ex eo nomē habens; quòd Godofridus Barbatus dux Brabantiæ & Lo-*
Gal. parcq. *tharingiæ ſuum ſeptum ferarum, quod Gallicè par-*
Belg. perck. *cus dicitur, anno 1129. in prædictum monaſterium conuerterit.*

p. 15. Annus ſecundus, M. ſcilicet CC. LXV. eo

tempore voluebatur.) *Hac eſt lectio tertij imp. exemplaris, ms. p. pro dictione (ſecundus) legit (Domini) ms. s. eiuſdem loco ponit vocułam (quoque) Reliqua vt tert. imp. in quo tamen ſolo adiecta eſt dictio (ſcilicet.)*

p.16. Anno præſenti ab incarnatione Domini M. CC. LXXI. factũ eſt in villa Theutoniæ, Pfortzheim nómine) *Quamuis hanc lectionem, vt in margine annotaui, præcedentia videantur requirere, vbi cõformiter ab omnibus exemplaribus legitur annus M.CC. LXV. viſo tamen ms. s. quod conformiter ms. p. & duobus imp. legit M.CCLXI: eo item conſiderato, quòd de B. Lodouico rege Franciæ, vbique tanquam de viuente adhuc, & tunc regnante loquatur, etiam vlt. c. huius operis: qui tamen obijt 1270. ſincerior ea videtur lectio quam in margine poſuimus quæ legit. M. CC. LXI. More autem Germanico hic nomen ciuitatis ſcripſimus, cùm omnia exempl. legerent Forchem, dempto tert. imp. in quo Fortchen legebatur: forſitan ab auctore ſcriptum Fortheym: & accipitur villa pro opido.*

p.19. Nota ergo lector, me non credere, neceſſariam ſuper hoc eſſe regulam, & in dictis ferijs ieiunantibus efficacem.) *Sic ms. b. & tria. imp. Eodem ſenſu reliqua ms. legunt: me non credere regulam eſſe neceſſariam ſemper, & in dictis ieiunijs efficacem. Regula de qua loquitur hæc eſt: quòd quicunque quartam feriam aut ſabbathum in honorem glorioſæ virginis Mariæ ieiunauerit, veram confeſſionem, antequam ab hac vita decedet, matris Chriſti precibus obtinebit. Similia quædam de alijs Sanctis, & nominatim de B. Barbara virgine leguntur; nempe, quod quicunque eam coluerit ſacramentorum Confeſſionis & Eucharistiæ particeps efficietur antequam ex hac vita demigret; quod & conſtat in multis eueniſſe. Extat ea de re egregium miraculum Gorcomij in Hollandia factum anno 1448. apud*

Theodoricum Loër, poſt miracula de venerabili ſacramento Bruxellenſi: & ex eo apud Tilman. Bredenbachiũ in ſacris coll. l. 4. c. 1. in chronicis item Hollandiæ, & in tomis Surij 4. Decembris. Hinc eſt quod in Francia, & locis adiacentibus S. Barbaram matrem confeſsionis appellant, adijciũtque Laici pene omnes in generali confeſſione quæ præmittitur ſacramentali: Et Dominæ S. Barbaræ, matri confeſsionis. Verùm rectè docet Cantiprat. tales traditiones non eſſe perpetuas aut infallibiles; ne ſe hac ratione decipiant illi, qui interim ſcelerate viuunt. De hac re agens prima Synodus prouincialis Cameracenſis celebrata ſub 1. Archiep. Maximiliano de Bergis anno 1565. ſtatuit, abominandam eſſe eorum vanitatem ac ſuperſtitionem, qui certò pollicentur, non ex hac vita migraturos ſine pœnitentia & ſacramentis eos, qui hunc illumue ex Diuis coluerint. c. 6. de ſanctis.

p. 20. *Simile prorſus cum eo quod hac parte refertur, miraculum fecit B. Dominicus Prædicatorij ordinis Patriarcha, vt eſt libro 4. vitæ ipſius c. 1. Simile item B. Raymundus tertius eiuſdem ord. Generalis, vt eſt in chron. Prædic. editis per Antoniũ Sen. in decade inchoata ab anno 1270. & in appendice Petri Venerabilis, editi Duaci anno 1595.*

p. 26. *Quæ hac parte recitat author ex libro ſuo de Natura rerum, ea habet Iacobus de Vitriaco c. 88. hiſt. Orient. ex quo eſt veriſimile eum deſumpſiſſe, cùm etiam verbis ferè conſentiant; & in epiſtola dedicatoria, (vbi ſe librum illum compilaſſe fatetur ex diuerſis authoribus) etiam illum inter ceteros annumerat. Eadem citat Bartholomæus Anglicus l. 18. de proprietatibus rerum c. 88. ex Iſidoro l. 12.*

p. 29. & 30. *Iis quæ duabus hiſce partibus ab auctore noſtro traduntur, inter alios caſuum conſcientiæ Doctores, conformia docent Vldericus apud Silueſtrum, verbo Virginitas n. 4. Caietanus in ſummula v. Virginum*

ginum conſecratio: puellas videlicet, integras quidem carne, mente autem & complacentia libidinis corruptas (de viris idem eſt iudiciũ) irreparabiliter amittere virginitatis virtutem, & aureola ſpoliari. Hæc enim virtus, vt omnes conſentiunt. & nominatim docet Thomas 2.2. q. 152. a. 1. in mente conſiſtit, eſtque propoſitum perpetuò abſtinendi à delectatione Venerea: carnis autem integritas per accidens ſe habet ad virginitatem, vt ibidem Thomas aſſerit. Cum Cantipratano, Alberto magno, & duobus iam citatis auctoribus & ego ipſe ſentio, & mecum Dominicus Soto in 4. d. 49. q. 5. a. 2. Rectè nihilominus tales conſecrantur vt virgines, quemadmodum docet hic Cantipratanus, & prædicto loco Caietanus, & alij, quoniam virgines ſunt ſecundum ſtatum, quia carne ſunt integræ, licet non ſecundũ virtutem. Nauarrus tamen enchir. c. 16 n. 4. eam quæ ſe voluntariè polluit, non arbitratur, niſi præuia diſpenſatione ſaltem Epiſcopali, aut alia honeſta cautela conſecrari poſſe; idque colligitur, inquit, ex S. Thoma loco citato in reſpõſione ad 4.

p. 31. Quod à nobili de Gonnelieu prope Cameracum, vt pote qui perſonam &c.) Sic. ms. p. & duo imp. niſi quod ms. p. legit (quæ) pro (qui) ms. b. tert. imp. Quòd à nobili perſona accepi, vt pote qui &c ms. a. quod à nobili puella Maria de Gonelin prope Cameracũ accepi, vt pote quæ perſonam &c. Ortographiam loci reſtitui. ms. p. Gonnelin, duo imp. Gonelin conſtanter legebant.

CAP. 30. p. 3. Quædam mulier cum maximo mœrore & pudore confeſſa eſt &c.) Iure neminem debet offendere, quod quædam hac parte & ſeq. referantur in confeſſione audita. Nam id licere, in genere referendo, & tacito perſonæ nomine ac qualitate, & vbi nullum ſubeſt periculum quòd in notitiam ventura ſit perſona, docent Caſuiſtæ. Idem colligi poteſt

ex can. 21. Concil. Lateran. ſub Innoc. III. (& habetur extra de pœnit. & remiſſ. c. Omnis) vbi dicitur, quòd ſi ſacerdos prudentiorum conſilio indiguerit, id abſque vlla expreſſione perſonæ, cauſa cuius eo iget, cautè requirat. Idemque patet eodem tit. c. officij. Omnino etiam credendum eſt, auctorem hæc ſcripſiſſe multis annis poſtquam facta fuerint, (quamuis & ſecretum confeſſionis poſt mortem obliget) ita vt nullum ſubeſſet periculum. Verùm, quia non tantùm à malo, ſed etiam ab omni ſpecie mali eſt abſtinendum, nollem ego talia ſcribere aut dicere, expreſſo nomine ciuitatis, aut loci vbi facta ſunt: & rectè docent caſuum conſcientiæ ſcriptores, propter mali ſpeciem à talibus eſſe cauendum. Ita docet B. Antoninus in ſuo confeſſionali p. 3. c. 29. ex Petro Paludano in 4. d. 21. q. 3. & ex Vmberto, quo citante, poſterior ait: Nunquam etiam debet dicere: quòd in illa abbatia, vel caſtro, vel villa, vel ciuitate in quibus audiui confeſſiones, fiunt multa peccata, & huiuſmodi: quia propter hoc credunt ſimplices, quòd hoc ſit reuelare confeſſionem, quamuis non reueletur per talia verba ſecundum Petrum, niſi ex huiuſmodi locutione poſſet peccatum alicuius deprehēdi. *Hæc ibi. Idem per omnia Adrianus in 4. vbi de ſigillo confeſſ. Silueſter verbo confeſſor 3. n. 1. & 2. Nauarrus enchir. c. 8. n. 11. & 16. Quòd verò talia quædam exempla ponat author, qui caſus ferè reſeruatos audiebat, quæ fortè laicorum nonnullos offendere poſſent, (quamuis nihil hîc ſit quod non à Caſuiſtis clariùs exprimatur) nouerit lector ſeculum illud, etiam in perſonis eccleſiaſticis fuiſſe corruptiſſimum & laſciuijs abundantiſſimum, vt videre eſt apud Iacobum de Vitriaco hiſt. Occid. c. 5. Nunc ferè, ſi qui vel quæ eccleſiaſtici ordinis carni ſuæ ſuccubuerunt (quod dolendum eſt) ad thalamos malè blandos, à Sectarijs inuitati, palam confugerunt, vt hac ratione propudijs iſtis eccleſiæ area purgata ſit.*

1. Theſſ. 5.

P 13. Siniſtro cornu cui Bacchides præerat) *Hoc repugnare*

pugnare videtur ei quod habetur l.1. Machab. c. 9. ad quem locum reſpicit. Ibi enim dicitur v. 12. Bacchides autem erat in dextro cornu &c. Verum conciliari hæc poſſunt. Nam dextro cornu à Iuda contrito, veriſimile eſt Bacchidem, qui tandem victor euaſit, ſe iunxiſſe ſiniſtro cornu. Sunt autem cornua exercitus in peditibus (vt hoc obiter addamus) quod alæ in equitibus, quæ Liuio ſunt ordines equitum, ſic dictæ, quòd alarum vice pedeſtres copias vtrimque obtegunt. Cornua autem dicuntur à figura quæ cernitur in acie diſpoſita, & dextri ac ſiniſtri, à ſitu ſiue poſitione, nomen accipiunt.

p.15. *Priora verba quæ citantur hac parte ex Auguſtino, habentur apud eum ſer. 30. ad Fratres in eremo, qui ſermones nullo modo Auguſtini ſunt.*

p. 18. Et iſti ad vtilitatem correctionis res iſta innotuit) *Ita ms. b. cum tert. imp. ſed ms. p. & s. Et iſti ad viam correctionis res geſta ſucceſsit. Duo imp. Et iſti ad vitam correctionis res iſta ceſsit.*

p. 20. Quæſiuit ſociam nec inuenit) *Sequitur in ms. s.* Vnde ſtupefacta thalamum ſacerdotis ingreditur, & ambos in coitu mortuos, presbyterum & monialem, coniunctoſque pariter, & cruribus brachijſque inflexis turpiter, ita vt irrigidati nulla arte ſeparari poſſent ab inuicem, in lecto iacentes inuenit. Turbata ergo &c.

p. 25. Pedixion arbor eſt in Perſide, & interpretatur circa dexteram) *Duo imp. perdixion legunt, & contra dexteram. ms. p. bis cc. ponit & punctum ſuperius, quod legas circa & contra, reliqua vt in textu, poſuimus. Interpretatio adiecta legendum indicat peridexion, quam Græcam vocem exod. 35. & num. 31. verſam habemus per dextralia. Ceterum nec in Theophraſto, nec Plinio, Lexico Græco, aut nomenclatore vllo Latino inueni pedixion, nec perdixion, aut peridixion pro arbore. Inuenio quidem apud omnes perdicium herbam muralem, ſic dictam à perdicibus, quòd ea libenter veſ-*

cantur, Gal. paritoire, Belg. glaeſcruyt, ſed nuſquam eij proprietates quas hic auctor recenſet, attributas reperio.

Ibidem. Ita vt eam vitent attingere) *Reſtitui vitent pro vetent, quod habebant quinque exempl, ſed diuerſimodè. ms. p. ita vt in ea vetent attingi. Duo imp. ita vt eam vetent attingi. ms. b. & tert. imp. ita vt eam vetent attingere. ms. s. ita vt eam vetentur attingi. Cùm enim non intelligeretur variatum eſt.*

Ibidem obſcurum eſt illud: Quem in fructu Chriſtus contrahit. *Lectionis varietatem in margine ſignauimus. Quod habet. ms. s. legi poteſt, quem & quam. Legendum forte quis exiſtimet: quem in frictu Chriſti contrahit, id eſt confricatione, & contractu; ſed obſtat, quòd de fructu præcedat mentio.*

p. 35. Teſtatur Ambroſius in libro de virginitate, quod miræ pulchritudinis adoleſcens) *ms. p. s. duo imp. omiſſa citatione Ambroſij, incipiunt hanc partem hoc modo: Miræ pulchritudinis adoleſcens &c.*

p. 40. Cuius faciem per feneſtram intrantis, vxor eminus contemplata, clamat horrificè) *Sic præſtantiora exempl. ms. p. & s. Reliqua hoc ordine. Cuius faciem intrantis, cùm per feneſtram vxor eius eminus contemplaretur, horribiliter clamare cœpit.*

Ibidem. Vt in me larualis facies videatur) *Sic ms. b. & tert. imp. quæ lectio ceteris concinnior eſt. ms. p. habet: vt in me laruata quaſi facies propria appareret, duo alia imp. vt in me laruata quaſi facies deformetur. Verùm ſenſus redit in idem. Omnium optimè quod poſtea nactus ſum ms. s. vt in me laruata quaſi dæmonis facies videatur. Et addit, ſed minus rectè: Cui ſacerdos: Clauſo, inquit, oſtio, dicas quod vis, & ſic de te, quod deus voluerit, expectabo.*

p. 50. Abſit itaque ab vlla Chriſtiana mente, licitum & ſine crimine credendum oſculum, dum veridicus

ridicus Auguſtinus in regula ſua etiam fixum oculum tanta pœna cenſuit vindicandum) *Non eſt exiſtimandum omne oſculum eſſe peccatum, vt illud imprimis quod parentibus & cognatis in beneuolentiæ argumentum impenditur, vel etiam ex honeſta patriæ conſuetudine quibuſuis extraneis. De hac re Caietan. in ſummula: Oſculum, inquit, beneuolentiæ, bonum ac laudabile eſt, iuxta morem patriæ, inter quaſcunque perſonas ſit. Oſculum verò libidinis, niſi inter coniuges, eſt peccatum mortale. Sic ille. Idem docent conſcientiæ Doctores communiter omnes. Nec etiam ſi fiat delectationis ſenſibilis cauſa quæ inter oſculandum ſentitur, ſi nihil intendatur aliud, mortale exiſtimo, contra Nauarrum enchir. c. 16. n. 10. & eundem Caietan. in ſum. verbo impudicitia & ſuper Thomam 2. 2. q. 154. a. 4. vbi laté de hoc diſſerit: ſed ipſius fundamentum, hoc videlicet: Oſcula, tactus, & amplexus, quatenus ſunt delectabilia quædam ſecundum ſenſum tactus, ſunt ſecundum ſuam naturam actus circumſtantes concubitum, verum eſſe non videtur, cùm poſſint hæc fieri ſubſiſtendo in illa delectatione (ſi qua ibi ſit) nec vlterius cogitando. Loquitur autem de tactibus non ex ſe impudicis. Neque certè id Thomas ibidem docet, ſed hoc ſolùm: oſcula, tactus, & amplexus eſſe peccata mortalia, cùm fiunt ex conſenſu in delectationem peccati mortalis, videlicet illiciti concubitus: & ſic ſolùm, inquit, libidinoſa dicuntur. De hiſce oſculis intelligendus eſt auctor noſter, quando ait: ſine crimine non eſſe oſculum, & Auguſtinus in regula de fixo oculo. Et loquitur autor de oſculis religioſarum, in quibus vix poteſt vlla neceſſitas, vtilitas, aut cauſa rationabilis ea excuſare. Rectè etiam vniuerſaliter admonet Molanus in compend. Theol. pract. tract. 2. c. 17. Oſcula quidem & tactus ex ſpecie ſua peccata non ſunt: quæ etſi impudicè nō fierent, humanæ tamen infirmitati eſſet conſultius iis non vti, niſi vel neceſſitate*

verbo oſculum.

cogente

cogente, vel vtilitate, aut rationabili cauſa inuitante.
p. 51. Si ille vel alius presbyter violentiam tibi in oſculis vel contrectationibus facere voluerit, contracto pugno, validè oculum, ſi potes, excutias cótrectanti &c) *Id dictum videbitur fortè cuipiam vehementius, & quidem in rebus omnibus diſcretio adhibēda, veriſsimum tamen eſt, intellectum cum moderamine inculpatæ tutelæ, id eſt, ſi aliter iniuriam nequeas euadere, quomodo intellexiſſe authorem declarant verba ſequentia:* Nec in hoc vlli ordini parcas: quia caſtitatem tueri licet verbere, ſicut corporis vitam. *Id enim hoc pacto licitum eſt, etiamſi inuadentis mors ſubſequatur. Idem autem licere pro tuenda caſtitate, conformiter docent omnes, cùm hæc rebus externis potior ſit, pro quibus tamen tuendis idem licere docent multi, quos videre eſt citatos apud Nauarrum enchir. c. 15 n. 2. Quo iam conſtituto, conſtat ex tali percuſsione clerici, facto videlicet ad libidinem ſollicitantis, nullam incurri excommunicationem, cùm nunquam incurratur* enchir. c. 27. n. 85. *abſque mortali peccato. Vnde & nominatim hanc ponit numero 23. Nauarrus exceptionem à canone, Si quis ſuadente diabolo. 17. q. 4.*
p. 54. Azotij qui interpretantur incendentes) *Azotus, Hebraicè Aſdod, id eſt deprædatio, vel ignis dilecti. Vitioſè legunt hìc ms. p. incedentes, & duo imp. intendentes.*
Ibidem. Si cæca regione polluta &c) *ms. p. ſi citra regionem pollutam. ms. s. ſi circa regionem polluta. Duo imp. ſi certa regione polluta. ms. b. ſi cc. regione polluta. Veriſimilior ea viſa eſt lectio quæ eſt tert. imp. ideóque retenta. Sermo eſt de præpoſtera libidine.*
CAP. 31. p. 1. Inde eſt, quòd Spiritus ſanctus in libro Sapientiæ admiratur, dicens: O quàm pulchra eſt caſta generatio cùm caritate.) *Reſtitui, (in libro Sapientiæ) pro eo quod habebant omnia ex empl. (in Canticis) & quod habet caritate, ſacra biblia le-*

gunt claritate. Ex ſequentibus tamen conſtat authorem ſcripſiſſe caritate (quomodo tunc fortè legebatur) quam lectionem ne quis putet omnino reijciendam, ſtat Græcè haberi ſine exclamatione, κρείσσων ἀτεκνία μετά ἀρετῆς, id eſt, melior eſt ſterilitas cū virtute: Caritas autem regina virtutum eſt.

CAP. 32. p. 4. Si cum intentione oras, loqueris cum Deo, & exaudiris à Deo. Si verò ſine intentione oras, oratio quidem propriè dici non poteſt; ſed tamen labor tuus præmiabitur, & non fruſtrabitur fructu ſuo) *Oratio, quæ actus religionis eſt, ex propoſito ſine attentione ſiue intentione, vt author loquitur, facta, peccatum eſt, cùm ſit contra debitam Deo reuerentiam, & qui ſic orat, quaſi tentare Deum videatur. Si verò deſit actualis attentio, non propterea fructu omni priuabitur: & hoc eſt quod velle videtur author, vt per intentionem intelligat actualem attentionem. Quatenus autem requiratur attentio in oratione, videatur Thomas 2. 2. q. 83. a. 13. Silueſter v. hora n. 13. & v. oratio n. 6. & alij.*

p. 5. Simile habetur miraculum ei quod hac p. enarrat, de b. Lutgarde moniali Aquiriæ, in vita ipſius l. 1. c. 5. per authorem conſcripta, quæ eleuabatur ad duos cubitos in die pentecoſtes, ad hymnum Veni creator.

CAP. 33. p. 1. Et quid magna regna, niſi magna latrocinia?) *Integra Auguſtini ſententia eſt: Remota itaque iuſtitia, quid ſunt regna, niſi magna latrocinia? Locus eſt l. 4. de Ciuit. Dei c. 4. vbi & illud habetur, quod p. ſequente refertur, & apud Ciceronē l. 3. de Rep.*

p. 5. Nec pauperes abjicit philoſophia, nec diuites eligit) *ms. p. s. nec renuit quemquam philoſophia, nec* * *eligit, conformiter or. quod habet: Nec reijcit quempiam &c.* **ms. r. elegit.*

CAP. 34. p. 1. Sicut liber paralipomenon teſtatur &c) *Loco Regum ſubſtituit paralipomenon, quia hiſtoria illa de occiſione Zachariæ non habetur in libris*

Regum: nec ſolet confundi appellatio librorum paralip. cum libris Regum, quamuis etiam in ijs tractetur de Regibus. Item reſtitui ſeptennem, cum legeretur (octennem) quia expreſſè habet ſcriptura: Septem annorum erat Ioas cùm regnare cœpiſſet. 4. Reg. 11. v. vlt. & 1. paralip. 24. v. 1. idemque expreſſè colligitur ex c. 22. & 23. eiuſdem libri paralip. Inhæſit authoris memoriæ quod de Ioſia dicitur: Octo annorum erat Ioſias cùm regnare cœpiſſet. 4. Reg. 22. & 1. paralip. 34.

CAP. 35. p. 1. Audi quid dixerit Ioſaphat rex Iuda) *Reſtitui Iuda pro Iſraël. Nam tunc temporis diſtincta erant hæc regna.*

p. 2. *In fine ms. 1. addit.* Vbi nec interlocutoria iudicis ſententiam protelabunt.

CAP. 37. p. 2. De tertio dicit Ambroſius: Paſce fame morientem, quod ſi non paueris, occidiſti) *Id Gratianus diſt. 86. c. 21. Paſce. citat ex Officijs b. Ambroſij. Verùm ad eum locum in nouo corpore Canonico, edito per Gregorium XIII. annotata ſunt hæc verba. Caput hoc non eſt inuentum apud b. Ambroſium: ſed apud Anſelmum; & in Polycarpo ex eodem citatur, & Bartholomæus Vrbinas Eremita in milleloquio, quod collegit ex dictis b. Ambroſij, affert hunc locum ex eodem Ambroſio in libro de alendis pauperibus, qui liber hactenus deſideratur. Sic ibi. Citat etiam ex Ambroſio Thomas 2. 2. q. 32. a. 5. & q. 168. a. 3. ad 3.*

CAP. 39. p. 1. *B. Albertus Leodienſis Epiſcopus, de cuius morte & exequijs hac p. fit mentio, in ordine Epiſcoporum qui Leodij reſederunt eſt 34. alioqui totius ſedis à principio 63. De eo Io. Molan. in Natal. & Romanum martyrologium 21. Nouembris, & ibidem in notis Baronius. Eſt autem pro iuſtitia, Henrici VI. iuſſu, necatus hic martyr anno 1192. vt conſtat ex Vincent. in ſpec. hiſt. l. 29. c. 51. & Chron. Antonini. p. 2. tit. 17. c.*

9. §. 24.

9. §. 25. Quæ idcirco annoto, vt conſtet de tempore quo hoc tam memorabile exemplum, quod hic refertur, contigit.

Cum venerabilis Rotardus) *Sic ms. p. ſimiliter ms. s. Rothardus. Duo imp. & ms. b. Richardus, ſed ms. b. non aſpirat. Tert. imp. Henricus. Illum eſſe putarem, qui in catalogo Cathalonenſium Epiſcoporum Demochares, ſexageſimus numero, vocatur Rotrodus, niſi hunc, quem Retrochum appellat Vincent. l. citato c. 68. negligenter diceret functum munere ſacerdotis.*

CAP. 40. p. 2. Opidum Duacenſe amplum & magnum eſt, inter Cameracum à dextris viæ & Atrebatum nobiliſsimas ciuitates) *Is eſt ſitus opidi & Vniuerſitatis Duacenæ venientibus Cameraco, vbi degebat author noſter, & ex quo loco venit ad ſpectaculum huius admirandi miraculi, cuius hodie apud nos Duaci habitantes eſt celeberrima memoria, quæ & quotannis renouatur ſolemni celebritate feria quarta paſchæ: & in proceſsione ſtatis diebus defertur capſula argentea in qua hoſtia illa eſt repoſita. Contigit autem miraculum hoc anno 1254. vt patet ex tabella dependente ad ſacellum parochiale Collegiatæ eccleſiæ B. Amati, in quo eadem hiſtoria depicta eſt & exſculpta.*

Ibidem. Exterminatamque ſub rictu iocundiſsimi oris) *Sic ms. b. cum tert. imp. cui conſentiunt duo reliqua imp. quæ legunt hoc ordine, quem etiam ſeruant alia ms. Sub rictu exterminatam iocundiſsimi oris. ſed ms. p. vitioſè habet exterminatum, ms. s. extremitatum, quæ fortè vera lectio eſt.*

p. 3. Sacerdos quidam de Dacia, Andreas nomine, vt fratris Daci &c) *Ita ms. b. p. tria imp. ſed in ms. p. hæ duæ voces (Andreas nomine) recentiori calamo ſuperadditæ ſunt: ms. s. Sacerdos quidam de Dacia, Iohannes nomine de villa quæ dicitur Sclauelos, vt fratris Dacij &c.*

p. 7. Vi-

p. 7. Vidi Sueſsionenſem ciuitatem in Gallia excómunicationi ſubiacuiſſe diutius, & nō niſi ſub ſilentio diuina myſteria clericos celebraſſe) *Hoc fieri ſolet tempore interdicti: & ciuitas excommunicari non poteſt, ſed interdici. Vnde fortè videbitur cuipiam hîc error, vel excommunicationem impropriè poſitam pro interdicto. Verùm id nequaquàm neceſſe eſt commiſci. Nam ſatis apparet, eo tempore quibuſdam Epiſcopis in vſu fuiſſe, vt integras communitates excommunicarent. Hinc illud prorſus prohibet Innocentius IIII. in Conc. Lugdunenſi primo, celebrato anno 1244. & habetur c. Romana, §. Vniuerſitatem. de ſent. excom. in ſexto, quo c. nominatim agitur de excommunicationibus Archiepiſcopi Remenſis, qui Sueſsionis eccleſia eſt ſuffraganea. In feſto autem aſſumptionis, cuius ſit hac p. mentio, & in alijs præcipuis ſolemnitatibus, vt tum alta voce liceret celebrare diuina tempore interdicti; poſtea eſt facta conceſsio à Bonifacio VIII. vt conſtat eodem libro & titulo, c. finali. §. In feſtiuitatibus.*

CAP. 43. *p. 4. De Henrico Colonienſi, de quo frequens in hoc opere mentio, agit Gerardus Lemouicenſis in vitis Fratrum Prædicatorum p. ſiue l. 4. c. 13. & Leander l. 5. vbi eadem referunt, quæ hîc de eo narrantur.*

p. 6. *De Henrico Duce Brabantiæ, quem ms. ſ. exprimit fuiſſe eius nominis tertium, & Aleyde eius coniuge, déque veritate eorū quæ prædicta ſunt ei, videatur Molan. in militia ſacra Ducum Brabantiæ c. 61. & 62. & ad eadem c. notæ Petri LouVVij viri doctiſsimi.*

CAP. 44. *p. 2. De hoc eodem b. martyre, Leander l. 2. de viris illuſt. ord. Prædic. ſed ferè ex Cantipratano.*

CAP. 45. p. 1. Et ideo alibi dicitur: In tempore vacuitatis, hoc eſt pacis, ſcribe iuſtitiam) *Reſpicit ad locum Eccleſiaſtici 38. vbi communiter ſic legitur: Sapientiam ſcribe in tempore vacuitatis, cùm omnino legendum ſit, vt ex Græco optimè docet, in ſuis ad illum*

locum

locum commentarijs Cornelius Ianſenius: Sapientia ſcribæ, id eſt legiſdoctoris, in tempore vacuitatis .i. in oportunitate ocij, ſcilicet conſiſtit., aut comparatur. Quomodo legunt & bib. Romana à Clemente VIII. edita. Reliquimus dictionem (iuſtitiam) propter ea quæ immediatè in auctore noſtro præcedunt.

CAP. 46. p.3. Stude, non vt plus alijs ſcias, ſed vt melius) *Sic reſtitui ex or. cui proximè accedit ms. s. Ita enim habet omiſſa voce (ſtude) Non vt plus aliquid ſcias, ſed quod melius. Reliqua exempl. Aut plus aliquid ſcias, ſed quod melius.*

Ibidem. Sufficit ad id natura quod poſcit. Quæris quod ſit ampliſsimum vitæ ſpacium? vſque ad ſapientiam peruenire.) *Reſtitui (poſcit) pro (poſsit) & (quod) pro (quid) ex or. quod pro peruenire habet viuere.*

Sequitur. Qui ad illam * peruenerit * attingit non longiſsimum cariſsime, ſed maximum) *Ita ms. p. b. cum tertio imp. Duo priora imp. omittunt dictionem (cariſsime) pro qua or. legit finem. ms. s. Qui ad illam peruenerit, attigit in longiſsimum lumen & maximum.* 2. *imp. venit. ms. p. attigit.*

CAP. 47. p. 2 Vnde in eccleſiaſtica hiſtoria * reperitur, quòd cùm Dominus &c.) *ms. b. tert. imp. addit: ſiue in Tripartita. Hiſtoriam hanc habent. acta martyrij Petri Alexandrini apud Baronium to. 3. anno 310. & Surium to. 6. 25. Nouembris, & eodem die martyrologium Bedæ. Per hiſtoricos eccleſiaſticos non memini eſſe deſcriptam, Nec citat Baronius aliud præter acta.*

p. 3. Quaſi eſſe vellet iniuſtior iuſtiſsimus Deus illis, quibus ipſe præcepit: Non miſereberis in iudicio pauperis) *Hoc quia obſcurius eſt, in tertio imp. mutatum erat. Nam legebat (iuſtior) Sed legendum eſt (iniuſtior) conformiter reliquis quinque exemplaribus, vt declarat antitheſis, & hic eſt ſenſus. Quaſi Deus, qui*

eſt iniuſtiſſimus, vellet eſſe tranſitor in iudicibus, quibus præcepit &c. Nam cum hoc eis præceperit: Non eſſe in cauſa miſerendum pauperi in iudicio, & tamen ipſe mali ageret, tamen fore diceretur tranſitor. Et conuincit ille ſcri-
Exod. 23. ptura Exodi hæreſim Guilielmi Cornelij, de qua agitur. Ex ea enim habetur, fieri poſſe, vt qui pauper ſit & reus. Nō igitur paupertate ſoluitur & conſumitur omne peccatum quod ille dicebat.

Ibidem. Per venerabilem patrem noſtrum Nicolaum Cameracenſem Epiſcopum) *Erat is Nicolaus de Fontanis, tertius hoc nomine eius ſedis Epiſcopus, qui obijt anno 1275.*

CAP. 48. p. 2. Ne altiori rei te imperas: in qua tibi ſtanti tremendum, aſcendenti cadendum ſit) *Ita reſtitui ex or. Nam ms. p. s. & alio imp. in quo ſtanti eſt tremendum, deſcendenti cadendum eſt. Similiter ms. b. cum tert. imp. ſed pro (ſtanti) (ſtatim) legebant.*

p. 3. Cùm autem ad Auguſtinum ventum fuerit, legi Dei deeſſe creditur, quicquid eum contigerit ignorare) *ms. p. s. (ignorari) legit, omiſſo (Dei) & (eum) conformiter or. quomodo & ſupra citatur ab auctore in exemplis additis ad c. 29.*

CAP. 49. p. 1. Canonicus Regularis in monaſterio de Eſſoines) *Sic ms. p. cum ms. b. concordat, legens Eſſoneienſi. tert. imp. (Eſſonienſi, ms. s. de Eſſonies, duo imp. de Elſoynes. Locus eſt in Gallia, ſed mihi ignotus.*

p. 3. *Nouerit lector Torneamenta, de quibus hac p. incipit agere à varijs Pontificibus, vt Innocent. II. Eugenio III. & Alexandro III. adeo eſſe prohibita, vt in ijs decedens, quamuis confeſſus & ſacra communione munitus, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura, vt patet extra de torneamentis per totum. Eſt enim de ea re peculiaris titulus: decretalium decimus tertius. De ijſdem exempla ſunt in Cæſario l. 12. dial. c. 16. & 17.*

Ibidem. Beyardus verò equus tempore Caroli viguit, quingentis & eò amplius iam elapſis annis mortuus

mortuus eſt, & adhuc eius fama ſupereſt.) *Hic eſt equus vulgo dictus, quatuor filiorum Haimonis, tempore Caroli Magni. Belgicè Roſbeyaert. Gal. rouge Bayart: & non tantùm ad tempora vſque auctoris, ſed etiam noſtra, de hoc equo, tam Gallicè quam Teutonicè extant fabulæ. Fabulas enim eſſe etiam puer queat intelligere. Tamen quoniam hîc author meminit eius tanquam reuera extitiſſet, veriſimile eſt aliquid de eo extitiſſe vnde fabula ſumpſerit originem: quod etiam in pleriſque fabulis poëticis veritatem obtinet. De quatuor filijs Haimonis mentio eſt in notis Petri LouVVij ſuprà citatis, in earum exordio.*

p. 4. Quæ illo tempore in Hungaria, Quionia, & Polonia à Tartaris &c.) *Omnia exemplaria legunt Quionia, cum legendum videatur Quiouia, vel potiùs Kiouia, quæ eſt in partibus Ruſsiæ, & eius quondam metropolis. Sunt qui Kiouiam cenſeant eſſe Tomim ciuitatem Mœſiæ, exilio Ouidij percelebrem. Videatur Abrah. Ortelius in theſauro geographico. Sed hoc loco, Cantipratanus, non pro opido, ſed pro regione aut prouincia videtur accipere. At nouum non eſt, ab vrbe principali totam regionem ſibi nomen aſſumere.*

p. 12. Ergo multò grauius eſt choreas ducere quàm arare) *Concludendum erat ex præmiſſis, iuxta leges dialecticas: Ergo multò magis mortale eſt feſto die choreas ducere, quàm arare. Id tamen dicere noluit auctor. Nam ſi honeſtè fiant, nec prætermittatur diuinum officium, non interuenit mortale peccatum. Nec prohibitæ ſunt in totum choreæ, ſed interdum abſque omni peccato fieri poſſunt. Vide Caietanum & Silueſtrũ v. chorea, & alios.*

p. 14. Simile refert factum Traiecti ad Moſam anno 1177. Hermannus Schedel in chron. Traiectenſibus, & ex eo Bredenbachius l. 1. collat. ſacr. c. 58. de tripudiantibus ſuper pontem & Eucharistiæ honorem non ex-

eſt iuſtiſsimus, vellet eſſe iniuſtior iudicibus quibus præcepit &c. Nam cùm hoc eis præceperit: Non eſſe videlicet miſerendum pauperis in iudicio, & tamen ipſe miſereretur, certè fore videretur iniuſtior. Et conuincit ille ſcriptura Exodi hæreſim Guillelmi Cornelij, de qua agitur. Ex ea enim habetur, fieri poſſe, vt quis pauper ſit & reus. Nō igitur paupertate tollitur & conſumitur omne peccatum, quod ille aiebat.

emd. 23.

Ibidem. Per venerabilem patrem noſtrum Nicolaum Cameracenſem Epiſcopum) *Erat is Nicolaus de Fontanis, tertius hoc nomine illius ſedis Epiſcopus, qui obijt anno 1275.*

CAP. 48. p. 2. Ne altiori rei te impenas; in qua tibi ſtanti tremendum, aſcendenti cadendum ſit) *Ita reſtitui ex or. Nam ms. p. s. & duo imp. in qua ſtanti eſt tremendum, deſcendenti cadendum eſt. Similiter ms. b. cum tert. imp. ſed pro (ſtanti) (ſtatim) legebant.*

p. 3. Cùm autem ad Auguſtinum ventum fuerit, legi Dei deeſſe creditur, quicquid eum contigerit ignorare) *ms. p. s. (ignorari) legit, omiſſo (Dei) & (eum) conformiter or. quomodo & ſupra citatur ab auctore in exemplis additis ad c. 29.*

CAP. 49. p. 2. Canonicus Regularis in monaſterio de Eſſoines) *Sic ms. p. cui ms. b. concordat, legens Eſſonienſi. tert. imp. (Eſſonienſi, ms. s. de Eſſonies, duo imp. de Elſoynes. Locus eſt in Gallia, ſed mihi ignotus.*

p. 3. Nouerit lector Torneamenta, de quibus hac p. incipit agere à varijs Pontificibus, vt Innocent. II. Eugenio III. & Alexandro III. adeo eſſe prohibita, vt in ijs decedens, quamuis confeſſus & ſacra communione munitus, eccleſiaſtica tamen careat ſepultura, vt patet extra de torneamentis per totum. Eſt enim de ea re peculiaris titulus: l. 5. decretalium decimus tertius. De ijſdem exempla ſunt in Cæſario l. 12. dial. c. 16. & 17.

Ibidem. Beyardus verò equus tempore Caroli viguit, quingentis & eò amplius iam elapſis annis

mortuus

mortuus eſt, & adhuc eius fama ſupereſt.) *Hic eſt equus vulgo dictus, quatuor filiorum Haimonis, tempore Caroli Magni. Belgicè Roſbeyaert. Gal. rouge Bayart: & non tantùm ad tempora vſque auctoris, ſed etiam noſtra, de hoc equo, tam Gallicè quam Teutonicè extant fabulæ. Fabulas enim eſſe etiam puer queat intelligere. Tamen quoniam hîc author meminit eius tanquam reuera extitiſſet, veriſimile eſt aliquid de eo extitiſſe vnde fabula ſumpſerit originem: quod etiam in pleriſque fabulis poëticis veritatem obtinet. De quatuor filijs Haimonis mentio eſt in notis Petri LouVVij ſuprà citatis, in earum exordio.*

p. 4. Quæ illo tempore in Hungaria, Quionia, & Polonia à Tartaris &c.) *Omnia exemplaria legunt Quionia, cum legendum videatur Quiouia, vel potiùs Kiouia, quæ eſt in partibus Ruſsiæ, & eius quondam metropolis. Sunt qui Kiouiam cenſeant eſſe Tomim ciuitatem Mœſiæ, exilio Ouidij percelebrem. Videatur Abrah. Ortelius in theſauro geographico. Sed hoc loco, Cantipratanus, non pro opido, ſed pro regione aut prouincia videtur accipere. At nouum non eſt, ab vrbe principali totam regionem ſibi nomen aſſumere.*

p. 12. Ergo multò grauius eſt choreas ducere quàm arare) *Concludendum erat ex præmiſsis, iuxta leges dialecticas: Ergo multò magis mortale eſt feſto die choreas ducere, quàm arare. Id tamen dicere noluit auctor. Nam ſi honeſtè fiant, nec prætermittatur diuinum officium, non interuenit mortale peccatum. Nec prohibitæ ſunt in totum choreæ, ſed interdum abſque omni peccato fieri poſſunt. Vide Caietanum & Silueſtrũ v. chorea, & alios.*

p. 14. Simile refert factum Traiecti ad Moſam anno 1177. *Hermannus Schedel in chron. Traiectenſibus, & ex eo Bredenbachius l. 1. collat. ſacr. c. 58. de tripudiantibus ſuper pontem & Eucbariſtiæ honorem*

non exhibentibus.

p. 19. Quis enim dubitat obſcœnis & Venereis cantibus corda etiam religioſorum ac bonorum fidelium multotiens permoueri?) *Obſcœnorum carminum & librorum tam copioſam ſegetem vicina nobis Gallia ſuppeditat, vt mirum non ſit iuuentutem nunc eſſe corruptiſsimam. Et ex his libris, viris etiam doctis non minus periculi imminet, quàm ex hæreticis. Horum permultos à propudioſis iſtis Veneris nepotibus procreatos, pro iniuncto mihi munere, Veneris marito conſecraui. Contra hos potiſsimum detonat pio zelo Gabriel Putherbeus in opere, de tollendis & expungendis malis libris: & Ioannes Gerſon Cancellarius Pariſ. in tractatu contra Romantium de Roſa, p. 4. operum ipſius. Certè quicunque horum lectioni incumbunt, in ſeipſis flammas*

b 4.1. *libidinis excitant, & anhelitu ſuo prunas ardere faciunt.*

p. 23. *Exemplum quod hoc loco refertur, iiſdem quaſi verbis recitatur à Gerardo Lemouicenſi l. 5. de vitis Frat. Prædic. c. 7. non quod ex auctore noſtro ſumpſerit (nam ſatis conſtat quod hoc opus non viderit) ſed vterque habuiſſe videtur ab eodem.*

CAP. 50. p. 2. Quaſi homo ignis æterni) *Phraſis eſt Hebraica, quomodo dicitur in ſcripturis, vir mortis, id eſt dignus morte, & morti iam deditus.*

p. 3. Tales fuerunt & ſunt oculi prophetarum, *qui ea quæ à principio mundi erant, quæ erunt, & nũc ſunt, luculentiſsimè contemplantes) *Sic ms. b. cum tert. imp. quam lectionem ideo poſuimus quia plenior videtur. ms. p. duo alia imp. qui à principio mundi ea quæ erunt, & ſunt luculentiſsimè &c. ms. s. qui à principio mundi ea quæ in fine futura ſunt luculentiſsimè &c.*

p. 4. Monialis genere & vita nobilis, Elizabeth dicta de VVans) *De eadem agit author l. 3. vitæ b. Lutgardis c. 16. vbi eodem modo ſcribitur, quo hîc correctiora habent exemplaria ms. p. & s. Reliqua VVaris. Eſt*

autem

autem VVans pagus vno circiter miliari diſtans ab vrbe Leodio, vnde veriſimile eſt hanc nomen traxiſſe.

p. 6. Et ſubitò in ictu oculi in ſingulis, meritorum vel ſtatuum differentias diſcernebat.) *Eadem gratia conceſſa legitur b. Catherinæ Senenſi l. 3. vitæ ipſius c. 7. & ſimile quid habetur ſuprà l. 1. c. 23. p. 2.*

p. 9. Et hîc quidem illius Heſther digniſsime recordamur, quæ ſuper omnem mundi gloriam conſtituta, dixit: Quoniam omnes iuſtitiæ noſtræ quaſi pannus menſtruatæ) *verba illa in libro Eſther non habentur, ſed Iſaiæ 64. Hinc autem memoriæ lapſus contigit, quia in oratione Eſther c. 14. mentio fit panni menſtruatæ. Tu (inquit Eſther) ſcis neceſsitatem meam, quòd abominer ſignum ſuperbiæ & gloriæ meæ quod eſt ſuper caput meum in die oſtentationis meæ, & deteſter illud quaſi pannum menſtruatæ. Quæ ſententia ſcribi potuiſſet loco verborum Iſaiæ, ſed nihil mutare voluimus, contenti id lectori indicaſſe.*

p. 10. *Idem refertur iiſdem prope verbis à Geraldo Lemouicenſi l. 5. de vitis Prædic. c. 2.*

CAP. 51. p. 1. Vt ſic cordis duritia, quaſi hyeme fugata peccati, vernam virtutis temperie gratiam capiant rediuiuæ) *Ita ms. b. cum tert. imp. niſi quod (verna) legunt. ms. p. vernam veritatis tempore, ms. s. verna veritatis temperie. Duo imp. priora, verna vnitatis temperie.*

p. 4. Duos ex canibus latrantes auſcultat. Quos venabulo inſonante confortans) *Putauerit quiſpiam venabulum hîc accipi pro cornu venatorio, cùm tamen ſignificet baculum ſeu telum lato ferro, quem venatores geſtant in manibus (Belg. een iaechſtock oft ſvvynſpriet, Gal. eſpieu de chaſſe) Verùm lego venabula apud quoſdã cornua habuiſſe hinc inde extantia, de qualibus hîc videtur eſſe ſermo.*

p. 6. *Prior locus qui citatur hac p. ex Auguſtino, habetur apud Cyprianu n ſer. de cœna Domini circa finem.*

p. 8. Idem exemplum, ſed breuiùs, refertur in vitis Fratrum Prædic. l. 5. c. 4.
CAP 52. p. 6. Cùm venerit dies ille qui mixtum hoc diuini humaníque ſecernat, corpus hoc vbi inueni, relinquam: ipſe me Deo reddam, nec nunc ſine illo ſum, ſed graui terræ mole &c) *Reſtitui ex or. nam exemplaria multum variabant. Lectio veriſimilior quæ ex illis haberi poterat, hæc fuiſſet: Cùm venerit dies ille qui mixtim hæc diuina humanaque ſecernet, tunc hic vbi fuerit inquam, ipſe me mihi reddet, nec nunc tamen ſine me ſum; ſed graui &c, quæ eſt lectio ms. b. & tertij imp. niſi quod legant (mixtum hoc) conformiter or. Ms. p. partem illam, tūc hic &c, ſic legit: corpus hic niſi fuerit inquam ipſo me &c. Duo imp. antiq. tempus hic niſi fuerit inquam, vbi me &c. ms. s. Cùm venerit dies ille qui mixtum hoc diuini humaníque ſecernet tempus, hic vbi venerit inquam, ipſe me mihi reddet &c. vt alia exemplaria. Itaque ipſa varietas ſatis indicat aliter ſcriptum ab auctore, & ex dictionum vicinitate corruptionem accidiſſe, ſicut & frequenter alibi.*
Seneca ibidem, epiſt. videlicet 103. inter præclaras de contemptu mortis ſententias & illam habet: Dies iſte quem tanquam extremum reformidas, æterni natalis eſt, aliaſque complures. Et hæc redibit ad lectorem vtilitas ex eo quòd ſigillatim loca huius philoſophi annotauerim quòd poterit ipſum de ſimili argumento latiùs differentem conſulere: vt prætercam quod hac ratione plurima loca reſtituerim. Quæcunque autem hac p. reſtitui, id ex or. feci.
Ibidem. Eò maiori animo ad emendationem noſtri debemus accedere, quo ſemel nobis tradita eſt perpetua boni poſſeſsio) *Orig. poſteriorem partem ſic legit: quo ſemel traditi boni perpetua poſſeſsio eſt.*
Ibidem. Nec ergo deſinere timeo: idē eſt enim quod non cœpiſſe) *Sic reſtitui ex or. ms. p. legit: id eſt quod eſt ince-*

eſt incepiſſe. ms. s. [illegible] quod incepiſſe. ms. b. tria [illegible].

Ibidem in fine. Agit nos agiturque velox dies) *Et hanc ſententiam reſtituimus ex ms. Non omnia exemplaria legebant: Agit nos agitur velox dies.*

CAP. 53. p. 1. Et vt firmiter credimus, euangeliſtæ Ioannis) *ms. p. s. deſunt. De hac (conditione ſcilicet excipitur) vt verè credimus & euangeliſta Iohannes. Non vult author b. Ioannem non eſſe mortuum, quæ multorum, ſed falſa fuit opinio, concepta ex verbis Chriſti malè intellectis Ioan. vlt. ſed vult eum reſurrexiſſe, ſicut & b. Virginem; ex quo ſequitur verè mortuum fuiſſe. De morte eius teſtis eſt Tertul. l. de anima, his verbis: Obijt & Ioannes, quem in aduentum Domini remanſurum fruſtra ſpes erat. Item Euſeb. l. 3. hiſt. eccleſ. c. 25. Hieronymus in catal. ſcript. eccleſ. & in caput 20. Matt. Auguſtinus tract. vlt. in Ioan. aliíque complures, quos videre eſt in notis Baronij ad Rom. Martyrol. 27. Decembris, & in annal. to. 1. anno 101. De reſurrectione eius cum authore ſentit Thomas in 4. d. 43. & alij quidam in eandem diſt.* in ſuppl. q. 77. a. 1. *Item Nicephorus hiſt. eccl. l. 2. c. 42. vbi modum rei geſtæ deſcribit. Idem plurimos aſſeuerare, apud Hieronymum teſtatur ſermo de aſſumptione b. Mariæ, de quo ſuprà ad c. 29.*

p. 2. *De S. Theodolpho cuius hic breuiter vita commemoratur, nihil inuenio præter id quod habet Molanus in additionibus ad Vſuardi martyrologium die 1. Maij, his verbis: Treueris Sancti Theodolphi preſbyteri & monachi. Quod videtur ſumpſiſſe ex additione Colonienſi facta anno 1521. ad eundem Vſuardum, vbi idem prorſus legitur adiectis hiſce verbis: nepotis Karoli magni. Petrus item Cratepolius in libro de Germaniæ Epiſcopis & orthodoxis doctoribus: S. inquit, Theodulphus preſbyter & monachus, vir pius apud Treuirenſes, Caroli magni nepos. Quod ſi verum eſt, non poteſt vixiſſe ſub Clodoueo Rege Francorum. Nam ſi primum intelligas*

trecentis ferè annis præcedit Carolum magnum, ſi tertium, centum. Floruit ſub Clodoueo in territorio Rhemenſi S. Theodoricus presbyter diſcipulus S. Remigij, de quo Martyrologium Rom. & Vſuardi, & Surius Calendis Iulij. Et lego in citatis Molani additionibus, die primo Maij: Remis depoſitio S. Theodulphi. Sed an fratres fuerint non lego, nec quo tempore hic Theodulphus vixerit. Quod ſi conſtaret, ij fortè eſſent, quos Cantipratanus ſub Clodoueo ſe reperiſſe aſſerit.

Ibidem. In antiquiſsimo monaſterio iam dictæ ciuitatis, quod Horreum dicitur) *Monaſterium hoc Treuirenſe, cuius aliquoties fit mentio in martyrologijs, Dagobertus Rex Frācorum ex horreo ſuo conſtruxit, multiſque reditibus dotauit, cui etiam filiam ſuam S. Irminam virginem præfecit. Obijt dictus rex anno 646.*

p. 4. Idem quod hac p. refertur à Lemouicenſi l. 4. c. vlt.

p. 5. *Quod hic narratur de S. Bartholomæo, non habeo pro authentico, cùm nec ſe dicat vidiſſe, nec à fide dignis accepiſſe, nec locus nominetur aut tempus, vt in alijs. Idē refert legenda Lombardica, quæ aurea cognominatur, cuius author Iacobus de Voragine, Genuenſis Epiſcopus, qui eodem ferè tempore cum Cantipratano floruit, ſed aliquāto poſterius. Veriſimile eſt deſumptum eſſe ex libro illo quem citat hoc modo: Legitur in quodam libro de miraculis Sanctorum, quòd quidam Magiſter feſtum S. Bartholomæi omni anno ſolemniter celebrabat &c. eſt in legenda de S. Bartholomæo. Simile habet eadem legenda de S. Andrea & Epiſcopo quodam: ſed hic Apoſtolus interrogat presbyterum: ibi diabolus interrogat Apoſtolum, vtrobique in ſpecie peregrini præ foribus expectantem.*

p. 6. Vnde quidam Cyriacus Papa) *Omnia ms. vitioſè legunt Caſarius. Plerique omnes qui b. Vrſulæ & ſociarum eius hiſtoriam deſcripſerunt, vt Rogerius Ciſtertienſis, Richardus Præmonſtratenſis, Mon. oritius, Iacobus de Voragine, Petrus in Catalogo l. 9. c. 87. Bonfinius*

ſinius de rebus Vngaricis decade 1. l. 5. Surius tomo 5. & alij, in eam conueniunt ſententiam, quòd ſcribant eam cum ſocijs Romanam peregrinationem ſuſcepiſſe, & in itinere incidiſſe in Hunnos, ab iiſdemq́ue fuiſſe trucidatas: idq́ue accidiſſe anno Domini 453. teſtatur Sigebertus in chronicis. Addunt & de quodam Romano Pontifice, Cyriaco nomine, qui eaſdem fuerit comitatus, cuius etiam meminit b. Antoninus p. 3. ſummæ ſuæ tit. 22. c. 4. §. 1. & ex eo Silueſter. v. Papa n. 3. Verùm quod de Cyriaco papa dicitur, à doctioribus, potiſsimum huius æui, meritò reijcitur. Certè in tota ſerie Pontificum Romanorum à probatis auctoribus contexta, Cyriacus non reperitur. Fuerunt qui ex harum virginum actis, ei inter Pontifices locum inuenerunt inter Pontianum & Anterum, alij inter Anterum & Fabianum. Sed hoc temporis ratio nullo modo patitur, & doctè confutatur à Baronio to. 2. Annal. anno 237. Legi ego nouemdecim authores qui chronologias ſcripſerunt, & catalogos ſummorum Pontificum, ex quibus nullum reperi, qui eum Pontificibus annumeret. Sex ſolummodo ex ijs, eius meminerunt, Martinus Polonus, Ioan. Laziardus. VVernerus à Roleuinck, Pontacus, Genebrardus, & Baronius: ſed nemo approbat, at econtra omnes reijciunt. De tempore martyrij cum Sigeberto ſatis conſentit VVernerus. Ceterùm, ſi recipiamus ea (vt magis recipienda videntur) quæ laudat Baronius, & approbat Lindanus in notis ad Rom. martyrol. die 21. Octobris, deſumpta ex Gaufrido Epiſcopo Aſaphenſi in tractatu de rebus Britannicis, paſſæ ſunt circa annum 383. eo videlicet tempore, quo ſub Gratiano Imp. Maximus tyrannus inuaſit Imperium. In his nulla eſt mentio de peregrinatione Romana, nec de Cyriaco papa. Eadem quæ Baronius, probat additio Colonienſis ad Vſuardum facta 1521. quæ etiam exprimit præcipuarum nomina. Sed hac in parte auctor noſter excuſandus, qui ea ſcribit quæ vulgata erant, & paſsim in omnibus hiſtorijs dictarum virginum obuia. Examinent illi qui

Eadē habet Baron. to. 4. Annal. an. 383.

Coloniæ verſantur, num, quod inſinuat Cantipratanus, lapidi inſculptum reperiri poſſit nomen Cyriaci papæ inter eorum tumulos.

p. 7. *Præter ea quæ hic habentur, patrocinium b. Vrſulæ, illis qui eam coluerint, confirmatur ex vita b. Petri de Confluentia apud Leandrum l. 5. de viris illuſt. Ord. Prædic.*

p. 9. Deſiſtamus ab opere, quia iam veſperæ compulſantur. & *infrà.* Pauperi qui non infregit diem ſancto celebrem) *Ms. p. & tert. imp. legit pauperis. Fortè hæc lectori cuipiam ſcrupulum mouerit, exiſtimabitque illicitum eſſe (vt de quibuſdam mihi relatum eſt) pridie alicuius feſti, vel Dominicæ operari poſt inchoatas veſperas. Sciat itaque non in omnibus orbis Chriſtiani partibus olim fuiſſe, neque iam eſſe eandem conſuetudinem in feſtorum obſeruatione. Vnde Caietanus in ſumma v. Feſtum: Circa principium, inquit, & finem feſtorum patriæ conſuetudo ſeruetur, ita vt licet communiter feſtum celebretur de veſpera in veſperam: ſi tamen ars aliqua (puta ſutoria, aut tonſoria) conſueuit à media nocte in mediam noctem celebrare, ſeruari poteſt huiuſmodi conſuetudo. Hæc ille. Idem ante eum, & paulò clarius Silueſter, v. Dominica n. 4. his verbis: Dies feſtus quantum ad ceſſationem ab operibus ſeruilibus regulariter incipit à veſpera vigiliæ, id eſt, ſero vel vltima parte diei, ſeu occaſu ſolis, & terminatur in veſpera ſequenti, extra de ferijs c. Omnes. & de conſec. diſt. 3. c. Pronuntiandum. Quia ergo hac in re diuerſarum regionum conſuetudo attendenda eſt, (vt habet expreſſè Alex. III. tit. citato de Ferijs c. Quoniam.) fieri potuit, vt in Theutoniæ partibus, vbi miraculum contigit quod hic p. refertur, moris fuerit, feſta ſeruare à tempore veſperarum, vt obſeruat eccleſia in diuino officio. In Belgio moris eſt vt ſeruentur à media nocte in mediam noctem, & idem ex præſcripta conſuetudine paſſim fieri teſtis eſt Nauarrus enchir. c. 13. n. 5. Aliter reſponderi po-*

teſt per

ceſt, per (non infregit) ſignificari, quòd religioſè obſeruauerit, per figuram quæ liptote nominatur.

p. 14. Simile ſuprà relatum eſt in notis ad c. 29. de eo quì nullam aliam, quàm in honorem b. Mariæ Miſſam celebrabat. Verùm propter paucorum priuilegia non eſt recedendum ab ordinatiſsima eccleſiæ conſuetudine & diſpoſitione. Et ad ſacra pro defūctis quod attinet, mihi probantur illa quæ Silueſter habet in ſumma v. miſſa 1. n. 8. §. 5. his verbis: Prodeſt autem defuncto tantum miſſa de aliquo Sancto, ſicut & de mortuis, & econtrario, ſecundum Dir. l. 1. & Hoſt. Sed intellige ſecundum Pet. de Palud. quantum ad ipſum ſacrificium: quantum verò ad orationem, dicit S. Thomas magis prodeſſe Miſſam de Requiem: licet recompenſatio fieri poſsit per deuotionem celebrare facientis, aut per interceſsionem Sancti, cuius patrocinium imploratur in miſſa, id eſt, in cuius honorem celebratur. Vnde & quidam non irrationabiliter dicunt: nullam miſſam defunctis eſſe ſalubriorem, quàm propriam diei, arg. c. 2 de celebr. miſſ. & ita ſenſit Supplementum. Hæc ille, quibus habet ſimilia v. Suffragium, n. 5.

p. 25. Circa hanc partem nota ex dilatione executionis piorum legatorum animas in purgatorio detrimentum ſentire, quo minus tam cito liberentur. Hæc doctrina authoris, conformis eſt b. Thomæ quodlib. 6. a. 13. vbi propoſita quæſtione. Vtrum mortuus patiatur aliquod detrimentum ſi executor eius differat dare eleēmoſynas, reſpondet cum diſtinctione. Quantum, inquit, ad meritum eleëmoſynæ, nullum detrimentum patitur defunctus ex prædicta tarditate, maximè, ſi quantum in ipſo fuit curam adhibuit, vt huiuſmodi eleemoſynæ cito darentur: quia meritum principaliter ex voluntate & intentione dependet. Sed quantum ad effectum eleëmoſynæ, patitur detrimentum: non quidem, vt pro huiuſmodi tarditate puniatur: ſed quia remediū ei non adhibetur, dum ſuffragia differuntur, ex quibus plurimū

Similia habet in 4. d. 45. q. 2. a. 2. q. 2. ad 4.

plurimum iuuaretur. Hæc Thomas. Ibidem a. 14. quæſtionem huc pertinentem videat lector: Vtrum executor licitè poſſit differre diſtributionem eleëmoſynarum, ad hoc vt res defuncti meliùs vendantur in poſterum. Vtrãque q. ferè totam tranſſcripſit Io. Molan. in lib. de pijs teſt. c. 71. Videatur idem c. ſeq. 72. & epiſt. Dionyſij Carthuſiani quæ extat to. 2. opuſ. ad executores Iuris vtriuſque Doctoris Ioan. de Louanio Præpoſiti Xanctenſis. Agnoſcit in hac tarditate mortale peccatum Silueſter v. Teſtamentum 2. n. 9. Videatur idem v. Suffragium n. 8. Hinc eccleſia conſueuit anniuerſaria, ſi forte eodem quo inſtituta ſunt die dici non poſsint, præuenire, & nollem ego ſacrum pro defunctis celebrandum differre. Fr. Romanus Doctor Theol. ſucceſſor b. Thomæ Pariſijs, vt eidem Thomæ reuelauit, diebus 15. fuit in purgatorio detentus, propter negligentiam quam commiſerat circa expeditionẽ cuiuſdam teſtamenti, quam ei commiſerat Epiſcopus Pariſienſis quàm citiſsimè exequendam, quam tamen expedire tardauerat. Refert hoc, præter alios, S. Antoninus in chron. tit. 23. c. 7. §. 7. De eadem re plura exempla, cui libet, videat in Vitis Prædic. ſæpe citatis p. 5. c. 7. p. 26. & 27. De reſtitutione & debitorum ſolutione videatur Molanus l. citato de pijs teſt. c. 53. & 54. vbi docet teſtanti curam eſſe debere, de debitis & reſtitutioni obnoxijs perſoluendis, & ne alijs aliquid ſua negligentia pereat.

p. 32. Veni in montem quem Nigrum vocant) *Situs eſt ad partem Septentrionalem Antiochenæ ciuitatis, fontibus & riuis totus irriguus: vnde mons Neros dicitur, quod Græcè humidum ſonat. Sed vulgus Gallorum neros, noire, quod eis nigrum ſignificat, expoſuit. Vide Iac. Vitriac. hiſt. Ori. c. 32. & Vincent. in ſpec. hiſt. l. 29. c. 44.*

CAP. 54. p. 4. Abbatiſſæ monaſterij Ordinis Ciſtercienſis, quod iuxta Inſulam in Flandria, Reclinatorium nuncupatur) *Quum totus ordo Ciſtertienſis*

b. Vir-

b. Virgini Mariæ peculiariter conſecratus ſit, eidemque, vt patronæ ſuæ, omnia ipſorum monaſteria ſint dicata: ea quæ nobis Duaci habitantibus vicina ſunt, peculiaribus titulis ab eadem deſumptis exornantur. Monaſterium enim virorum in Lo ſiue Laudenſe, iuxta Inſulas, appellatur Laus b. Virginis. Monaſterium religioſarum Flinenſium, ſeſquimilliario diſtans Duaco, in pago cui nomen Flines, vocatur Honor b. Mariæ iuxta Flinas. Aliud item inter Duacum & Cameracum, itidem Religioſarum, dicitur Viridarium b. Mariæ. Sic & illud de quo auctor iuxta prædictam vrbem cui nomen Inſulæ, vernaculè Lilla, in pago Marquetta, Reclinatorium b. Mariæ vocatum eſt; fundatum (teſte Meyero in annal.) anno 1230. à Ioanna, vxore Fernandi, Flandriæ Comitiſſa.

p. 11. *Idem refertur p. 1. l. de vitis Frat. Prædic. c. 5.*

Ibidem. Ieiuniorum tempore ante paſcha, cùm iam inſtaret tempus prandij hora nona) *Hîc nota tempore authoris ieiunari adhuc ſolere vſque ad nonam, id eſt, horam tertiam pomeridianam: cùm nunc licitè ſoluatur ieiunium hora diei 12. vt in Belgio & vicinis regnis computamus. De eadem conſuetudine, eo tempore ieiunandi vſque ad nonam, teſtis eſt authori contemporaneus, & (vt apparet) condiſcipulus, b. Thomas de Aquino 2. 2. q. 147. a. 7.*

p. 14. Cùm anno ab incarnatione Domini M. CC. XLVIII. deuotiſsimus rex Francorum Ludouicus, cum fratribus ſuis &c. in terræ ſanctæ ſubſidiū transfretaret) *Reſtitui numerum, exemplaria enim partim variabant, partim deficiebant. Nam in ms. p. ſolùm ponitur M. CC. ms. ſ. proximè accedit ad veram lectionem: ſed in eo nota quinarij videtur prætermiſſa, ſic enim habet: Cùm anno circiter ab incarnatione M. CC. XLIII. Reliqua quatuor exemplaria legunt: Cùm anno ab incarnatione M. CC. LX. quæ lectio planè à vero diſcordat. Sermo enim eſt de prima b. Ludouici in terram ſanctam expeditione: in hac enim Robertus Comes, cuius*

ſit hîc

ſit hîc mentio, interijt. Eam autem factam anno 1248. *teſtes ſunt Vincent in ſpec. hiſt. l.* 31. *c.* 89. *Martinus Polonus & Maſſæus in chronicis, Meyerus, & alij quàm plurimi. Altera, ex qua non eſt reuerſus b. Lodouicus, facta eſt anno* 1269. *Teſtes Gaguinus, Meyerus, & alij. Cæterum ſi hîc ſermo ſit de Cham ſupremo Tartarorum Imperatore, quæ initio referuntur non ſatis conſentiunt cum ijs quæ habet Vincentius l. citato c.* 90. *& quatuor ſeq. Antoninus p.* 3. *chron: tit.* 19. *c.* 8. §. 21. *& Gaguinus l.* 7. *de geſtis Francorum: qui omnes referunt, ad Lodouicum adhuc in Cypro agentem literas allatas ab Erchaltao principe, quibus ſignificabatur, antè triennium ſummum Regem Tartarorum fidem Chriſtianam ſuſcepiſſe, & baptizatum eſſe.*

p. 18. Hæc eſt illa beatiſsima mulier, cuius vitam venerabilis Iacobus, Aconenſis quondam Epiſcopus, poſtea Romanæ curiæ Cardinalis &c) *Is eſt Iacobus de Vitriaco, qui duobus libris ſcripſit vitam b. Mariæ Oigniacēſis, de qua ſermo eſt: quibus autor noſter tertium adiecit. Duo priores extant apud Surium to.* 3. *Omnes propediem prodibunt vt à ſuis auctoribus editi ſunt, opera doctiſsimi viri Franciſci Moſchi I. V. L. Paſtoris Armenterienſis, cuius ſtudio gaudemus nos habere eiuſdem Vitriaci hiſtoriā Orientalem & Occidentalē.*

CAP. 55. p. 3. *An expediat opes ſeruare ad mortem vſque, in pias cauſas expendendas; an verò in vita donare, videatur Io. Molanus l. de pijs teſtam. c.* 44. *&* 45. *quorum priore varia recenſet exempla Sanctorum, qui dum viuerent, cuncta pauperibus erogarunt.*

p. 4. *Contra Eccleſiaſticos qui bona clericorum, qui inteſtati moriuntur, velut accipitres inuadunt, videatur idem Molanus c.* 41. *eiuſdem operis.*

CAP. 57. p. 3. In prouincia Prouinciæ apud Lemouicas) *Prouincia pars eſt Galliæ dicta Prouence. Sed quomodo verum ſit quod hic dicitur, non ſatis aſſequor. Lemouices enim populi ſunt Galliæ Aquitanicæ Pictonibus vi-*

bus vicini, & præcipuum eorum opidum Lemouicum appellatur. Gal. Limoges, quod admodum procul diſtet à Prouincia: in qua nullum inuenio nomen vicinius ad quod author reſpexiſſe videri poſſet, quàm Louengis: at quis hoc eſſe dixerit? Fieri potuit vt termini Prouinciæ latiùs tūc expanderentur, vel etiam vt Prouinciæ nomen ſub ſe alias Galliæ portiones comprehenderet.

p. 4. Marchia in Flandriæ atque Brabantiæ diſtrictu villa populoſiſsima ſita eſt) *Ita ms. s. reliqua exempl. In Marchia Flandriæ atque Brabantiæ vill.* **populoſiſſima ſita eſt. Quæ lectio nō minus eſt veriſimilis. Triciare modo, Marchia ipſum eſt pagi nomen, in quo hiſtoria quæ narratur contigit: Si conijcere licet, fortè Merchten, non procul ab Aſcha & Flandriæ atque Brabantiæ limitibus. Poſteriore accipitur Marchia pro marchionatu Imperij, qui olim 4. principales ciuitates habuit, Niuellam, Louanium, Bruxellam, & metropolim Antuerpiam. Hodie autem in 17. Belgiæ prouincijs: hoc eſt 4. Ducatibus, 7. Comitatibus & 5. Dominijs, decima ſeptima eſt ſola Antuerpia, titulo Marchionatus.*

** ms. b. tacit imp addit. quedā.*

p. 5. Hoc verme dæmonia ſignificantur, quæ nocte hominibus apparent in ſomnis, & eos viſionibus phantaſmaticis pollunt & illudunt) *Contra hos dæmonū inſultus orat eccleſia omni die in hymno Cōpletorij.*

Procul recedant ſomnia,
Et noctium phantaſmata,
Hoſtemque noſtrum comprime,
Ne polluantur corpora.

Item in alio, cuius initium, Chriſte qui lux es & dies, quē iuxta quarundam eccleſiarum conſuetudinem in quadrageſima recitatur ad Completorium:

Ne gravis ſomnus irruat,
Nec hoſtis nos ſurripiat,
Nec caro illi conſentiens,
Nos tibi reos ſtatuat.

p. 11. Illo tēpore quo gens ipſa Comana percuſſa eſt à populo

à populo Tartarorum·) *Hiſtoriam ex parte deſcribit Munſterus l. 4. Coſmog. vbi agit de Hungariæ per eoſdem vaſtatione. Eſt autem Cumania Scythiæ pars, hodieque Tartariæ principatus.*

p. 13. Incubos dæmones oppreſsiſſe feminas quaſdam, alias Venereis confabulationibus ad concubitum illexiſſe &c) *Hoc ſcelus ab hinc annis ferè tribus in veneficis vtriuſque ſexus in parte Orientali Flandriæ atque Brabantiæ per iudices ſeculares deprehenſum eſt, & extremo ſupplicio punitum: confeſſique ſunt occaſione huiuſcemodi peruerſiſsimæ voluptatis ſe ad veneficij crimen protractos, & quamuis eſſent coniugati, quòd tamen relicto thoro legitimo, alter ſuccubo, altera incubo, multo tempore ſceleratiſsimè permixti fuerint. Hæc habui ex ijs qui eorum examini interfuerunt. Simile ſcribunt in Germania contigiſſe ante annos centum, Iacobus Sprenger & Henricus Inſtitor in malleo malefic. p. 1. q. 1. c. 4. & Innocent. VIII in epiſt. decretali aduerſus maleficas. Extat in 7. Decretal.*

p. 16. *De Incuborum concubitu Auguſtinus l. 15. de ciuit. Dei c. 23. De eorum generatione latè agit Petrus Boiſtuau, in libro Gallicè edito, de hiſtorijs prodigioſis,*
l. 1. c. 6. vbi multis in vtramque partem citatis auctoribus & exemplis, docet eos nullo modo generare poſſe, quia generari nequit homo niſi ex humano ſemine. Verùm hæc ratio nulla eſt. Nam ſi generare poſſe dicamus incubum, non id fiet ex proprio ſemine quo caret, ſed humano aliunde petito, ideoque nec filius dæmonis erit qui ex huiuſmodi naſcetur concubitu, ſed illius hominis cuius eſt ſemen. Eos itaque generare poſſe plerique omnes confitentur, idque eo modo quem hac p. author inſinuat: vt Thomas in 2. d. 8. a. 4. Durandus ibidem q. 2. Iacobus Sprenger loco citato. Sylueſt. v. Matrimonium 8. n. 15. §. 2. Franciſcus Valeſius in l. de ſacra philoſ. c. 8. vbi putat cum Ioſepho, eorum opera gigantes illos de quibus in gen. c. 6. genitos eſſe: & plures alij, quos citat Benedictus Pererius l. 8. comment.

ment. in geneſim (qui eſt primus tomi 2.) diſput. 3. ſed ipſe nihil determinat.

p. 17. Si enim per adiunctionem lapidis ophthalmij &c) *Ita reſtitui ex Alberto, nam exemplaria diſſentiebant. m.s. s. & primum imp. oſtolami, ms. p. ſecundum imp. eſtolami, ms. b. cum tertio imp. oſcolemi. Nomen ei eſt ab ophthalmo, quod oculum ſignificat. Scribit hunc lapidem Albertus Magnus, præceptor auctoris, l. de virt. lapidum in principio, oculos circumſtantium excæcare. Sed nouerit lector talia ferè vana eſſe, & plerũque ea præſcribi quæ in rerum natura nuſquam reperiuntur.*

p. 23. *Quæ hoc loco ſcribuntur & infra p. 33. eadem habentur l. 4. de vitis Prædic. c. 24.*

p. 25. Moy doys aymer ie ſuis tresbiau, bons & douz, noble & loiau) *Ita tert. imp. à quo ſolum diſſentit ms. b. quod ſcribat amer, & omnia forma pluralis numeri, tresbiaus, bons & dous, noblez & loyaus. Reliqua: Moy doibs amer, ie ſuy tresbiaus, li bons, li douls & li * treshaulz. Quam lectionem exiſtimo magis eſſe genuinã. Ille enim eſt adhuc hodie rudis loquendi modus in Gallica Brabantia, & tractu Leodienſi, & fuit olim, vt antiqua eorum monumenta declarant.* **2. imp. treſgens.**

p. 28. Ad fontem lucidiſsimum, ſuper quem lapis inſtar altaris, in columnis marmoreis locabatur, aquam protinus ſuperfudit &c) *De hoc eodem fonte Iacobus à Vitriaco in hiſt. Orient. c. 92. his verbis: In minori Britannia fons quidam eſſe refertur, cuius aquæ ſupra propinquum lapidem proiectæ, pluuias & tonitrua prouocare dicuntur] Sed quod ille dubiè narrat, ad hoc author noſter oculatos profert teſtes.*

p. 43. Beatæ memoriæ Iordanus frater & Magiſter Ordinis Prædicatorum) *Agit auctor partibus aliquot ſequẽtibus de Generalibus Magiſtris Ordinis Prædic. ad ſua vſque tempora. Iordanus ſecundus fuit generalis M. ſuccedens B. Dominico, ordinis fundatori, anno 1222. mortuus eſt autem 1236. Obitus eius adiectus eſt mar-*

 tyrologio

tyrologio Vſuardi à Molano die 13. Februarij ex additione Colonienſi. Cuius rei in prima edit. rationem reddit his verbis: *Iordani in martyrologio aſſcripſi, quia multi hoc nomine nuncupantur. Eſt tamen corruptum à Gordianus, vt conſtat ex vita Thomæ Cantuarienſis l. 4. c. 32.* Hæc Molanus. De eodem Gerardus Lemouicenſis toto l. ſiue p. 3. de vitis Fræd. & ex eo Antoninus p. 3 chron. tit. 23. c. 9. & Leander l. 1. de viris illuſtr. ord. Prædicatorum: quibus locis eadem ferè quæ hîc à Cantipratano, & plura alia de eo miracula referuntur.

p. 51. Orbato Sanctus oculo) *Ita correctiſſimum exemplar ms. s. Reliqua non minus rectè. Sanctus orbatus oculo. Nam vt poſtmodum legi in vita eius apud Lemouicenſem p. 3. c. 22 & Leandrum loco citato, ipſemet Iordanus, ex quadam infirmitate, vnius oculi lumen amiſit. Idem datur intelligi ex lectione quam poſuimus, ſed non ita apertè. Quæ autem de morte b. Iordani in hac proſa digeſſit, eadem clariſsimè explicuit author l. 3. vitæ b. Lutgardis c. 2.*

p. 54. Cui ſucceſsit Magiſter Raymundus) &c. *Relatiuum (cui) referendum ad b. Iordanum, non Arnoldum cuius parergōs tantùm inſerta eſt mentio. Hic autem eſt Raymundus de Pennaforti, cuius opera Gregorius IX epiſtolas decretales in vnum volumen, diſtinctum in 5 libros redigendas curauit. Vir fuit religione & eruditione clarus, natione Cathalanus, patria Barchinonenſis. Adiecit eum Vſuardi martyrologio Molanus die 6. Ianuarij. Generalis autem creatus eſt teſte Leandro in vita ipſius & appendice adiecta ad vitas Fr. Præd. anno 1238. quo munere biennio perfunctus, eidem renunciauit, ac ſuperuixit annis 35. vita functus die prædicto, anno 1275.*

p. 55 Huic ſucceſsit & venerabilis Ioannes de Theutonia natus) *Ioannes Theutonicus Boſinenſis Epiſcopus, ſucceſſit Raymundo anno 1241. & obijt 1253. die 4. Nouembris.*

p. 58.

p. 58. Eleuatum eſt autem corpus * eius venerabile à domino Metenſi Epiſcopo, & electo Argentinenſi, anno ab incarnatione Domini M.CC. LXI. *Magna hic varietas exemplarium, ms. p. & duo imp. legunt: à domino Magontinenſi Archiepiſcopo, & electo Argent. &c. Reliqua vt poſuimus. Ea autem lectio quæ habet Metenſi Epiſcopo magis idcirco probatur, quia in ms. p. ex lituris apparet aliter aliquãdo ſcriptum fuiſſe, & veriſimile eſt, vt alia nonnulla loca declarant, correctum eſſe, ſeu potiùs deprauatum ad exempla prioris editionis typis euulgata. Metenſi item legit Leander in vita ipſius. Tria imp. etiam in anno hic variant à reliquis. Legunt enim M.CC. LXXVI. quam certum eſt eſſe ſpuriam lectionem, cum author librum ſuum compleuerit ante hunc annum, vt multis colligitur argumentis. Prædictis conſentit Leander, qui vbi ante dixerat illũ obijſſe anno 1253. pridie nonas Nouembris, aſſerit poſtea anno 7. ab eius exitu corpus tranſlatum eſſe, approbante & aſſiſtente Epiſcopo Metenſi.*

ms. p. & tria imp. mirabile.

Ibidem. Illuſtris regina Hungariæ mandauit per literas ſolemne miraculum &c.) *Extant hæ literæ in vitis Fr. Prædic. in ijs quæ addita ſunt poſt libri compilationem c. penultimo, & præcedunt ibidem literæ Regis Hungariæ de miraculis eiuſdem Ioannis Boſinenſis Epiſcopi. Fuit hic Bela, qui in ordine regum Vngariæ eſt 17. & obijt an. 1275. filius eius erat Stephanus, vt cõſtat ex literis, & Munſtero l. 4. coſmograp.*

p. 60. Huic ſucceſsit venerabilis Humbertus) *anno videlicet 1254. vt omnes conſentiunt: à quo munere, ipſo rogante, abſolutus legitur in Leandro anno M.CC. LXIII. & ſuperuixiſſe ad annũ vſque M.CC. LXXVI. Huic conſonat S. Antonin. dicens, eum, poſtquam nouem annis rexerat, ceſſiſſe Magiſterio: cõſonat item Anton. Senenſis. Præcedit tamen in Leandro (niſi mẽdum ſit) anno vndeuigeſimo eum Generalatui ceſsiſſe, ex quo conſequeretur eum demum anno M.CC. LXXIII. abſolutum;*

ium: cui illud eſt conſentaneum: quòd cùm huic exiſtenti Magiſtro Generali, vt declarat epiſtola dedicatoria, opus hoc dicarit auctor; in eo tamen meminit rei geſtæ anno M.CC.LXV. ſuprà c. 29. p. 15. Niſi ibi legendum quis exiſtimet M.CC.XLV. Facilis enim eſt harum notarum tranſpoſitio. Notis autem Romanis ſcribunt omnia exempl. excepto ms. p. quod cifris vtitur, & ſecundo imp. quod verbis eundem illum numerum exprimit.

Humbertus hic, natione Burgundus, (latius huius Ducatus finibus, quàm hodie, protenſis) ortus eſt villa de Romanis (Gall. Romans) dicta prope Valentiam, diœceſis Vienenſis in Gallia.

De his quinque Generalibus tractat caput vlt. l. ſæpe citati (necdū quòd ſciam excuſi) de vitis Frat. Prædic. S. Antoninus tit. 23. c. 11. vbi de omnibus agit ad ſua vſque tempora, & itidem Leander. l. 1. de viris illuſt. Ord. Prædic. & poſtremò Anton. Senenſis in chron. eiuſdem ordinis.

p. 62. Qualis autem hæc ſit, vel qualiter fiat, breuiter videatur. Certum eſt, quia per inergiam operationem) *Sic omnia exemplaria, ſed tert. imp. adiecit (certum eſt) quæ duo verba reliqua prætermittunt. Senſus eſſe videtur, quia per inergiam hoc eſt operationem, ſeu potiùs inoperationem. Ea enim eſt vocis ἐνέργεια propria ſignificatio: quæ item efficaciam & vim occultam deſignat. Similis eſt locutio ſuprà p. 19. huius c. vbi quidem ms. p. s. & duo imp. legunt vt poſuimus, videlicet: per inergiam operationem & mentis inſaniam, vt quæ fiunt &c. ms. b. tert. imp. per energiam operationis & mentis, vt quæ fiunt &c. Quod autem hoc loco addit author, dæmones non illabi animabus ſeu mentibus hominum, ea concors eſt Scholaſticorum omnium doctrina in 2. ſentent. diſt. 8.*

p. 68. Et ob hoc ad ſanctum Aicadrum in Aſpera obſeſſos curare potentem) *De S. Aichadro Io. Molanus in Nat. SS. Belgij 15. Septembris. Surius tom. 5. Item Franciſcus Haræus in vitis SS. & alij.*

HÆc vbi ad calcem perducta erant, datis à me in eam rẽ litteris, accepi à R. P. Frãciſco Barro, viro eruditiſſimo, & laudatiſſimi cœnobij Aquicinctenſis Priore vigilantiſſimo, exemplar litterarum Honorij tertij datarum tertio idus Aprilis, pontificatus ſui anno tertio ad Simonem Abbatem dicti cœnobij; in quibus inter cetera ſic habet Pontifex: Ea propter dilecte in Domino fili, tuis precibus eò fauorabiliùs annuentes quò religionis obſeruantia & honeſtate vitæ nobis te reddis meritò cariorem, ad decus & decorem nobilis Aquicinctenſis eccleſiæ cui præes, mitræ ac annuli vſum tibi & ſucceſſoribus tuis de noſtra concedimus gratia liberali. Necnõ altaris & ſacerdotis ornamenta benedicendi] &c. Verùm hæc priuilegia & ornamẽta in monaſterio haud ita antiquo, quibus necdum gaudebant plurima ante erecta, nonnulli ægrè tulerunt. Hinc (vt ex monumentis accepi eiuſdem monaſterij) ſuper hac re circa annum 1260. à quodam R. Epiſcopo lis intentata fuit aduerſum Guilelmum abbatem, qui quartus fuit à prædicto Simone, eò quòd proceſſionaliter pontificalibus indutus ornamentis, ad quandam vicinam perrexiſſet eccleſiam: ſed Epiſcopus tandem cauſa cecidit, & à ſummis Pontificibus Alexandro 4. & Vrbano 4. prædicto monaſterio ſua ſunt decreta & permiſſa priuilegia. De quibus omnibus plura extant in eorum monumentis, & nominatim illud, quòd Honorius III. quoſdam priuilegia ipſorum volentes infringere cenſura affecerit eccleſiaſtica. Quæ idcirco viſum eſt annotaſſe, vt ex his de ijs quæ habentur l. 1. c. 6. p. 3 lectori ſuum relinquatur iudicium.

QVORVN-

QVORVNDAM VOCABVLORVM SIGNIFICATIO

apud Cantipratanum quæ lectorem remorari poſſent, vt pote quorum pleraque opica & barbara ſunt, illo tamen ſeculo tritiſsima.

Abſconſa, laterna, à voce Gallica, ſed parum proba, eſconſe.

Adlentata barba, mollis & flexibilis reddita. Voce lentādus vtitur Virgil. 3. Æneid.

Appodiamentum, reclinatorium, à verbo Gall. appuyer, reclinare.

Aſſiduare, frequentare, legitur ea dictio eccli 30.

Atrium eccleſiæ, cœmiterium, Gallicè l'atre.

Auca, anſer.

Blatta, tinea. reſt. ex Ariſt. & Plin. pro blacta.

Bullare, bullas pontificias dare.

Camera, cubiculum.

Canipulus, enſis, culter f. quaſi canicapulus, quòd figurā ferè ſoleat habere canini capitis in extremitate capuli. Vnde & Gall. Braquemar, à ſpecie canis nomen obtinet.

Canonia, l. 1. c. 17. collegium Canonicorum. l. 2. præbenda canonicalis, canonicatus.

Cariſtia ſiue chariſtia, caritas ſiue difficultas annonæ, vtitur Vitriacus hiſt. Occid. c. 8.

Carnifex, lanio.

Cellerarius, cellarius, procurator peni, promus, aut promus condus. Voce cellerarius ſemper in ſuis dialogis vtitur Cæſarius, & Innoc. III. extra de Statu monach. c. Cùm ad monaſterium.

Chorizare, choreas ducere, tripudiare, à Græco Χορεύειν.

Chorizantes, tripudiantes.

Clepſedra, epiſtomium. Verbo clepſere Lucretius & Varro vtuntur pro clepere ſeu furari, vnde & clepſydra, quomodo hîc fortè ſcribendum. Locus eſt in additis miraculis pag. 516.

Creticare ſeu potius criticare, eſt de ſe dare morbi iudicium. Criſis enim Medicis eſt naturæ & morbi conflictus, ſeu ſubita in morbo ad ſalutem aut mortem inutatio.

Creticus ſudor, creticum tempus, pro critico.

Concambium, permutatio rerum. Vtitur Vitriac. hiſt. Ori. c. 73. In pecunia dicitur collybus.

Confeſſor, confeſſarius.

Curia, pro chorte, qua ſignificatione apud Gallos multa locorum nomina in court terminantur.

Curia item pro aula Principum, hinc Curialitas, vrbanitas, Gal. Courtoiſie.

Damnificare, damnum inferre. Voce damnificus hac ſignificatione vtitur Plautus.

Delicia numero ſing. pro deliciæ. Plaut & Nonius.

Demandare aliquid vel aliquem, iubere adferri, vel accerſiri.

Dentrix, carminarium, Gal. vn ſeran. Belg. een hekel.

Domus ferraria, pro fabrica vel officina ferraria.

Dromon, ſpecies nauis à celeritate curſus nomen habens nam δρόμος curſum deſignat, Gal. carauelle. Vtuntur hac voce Vitr. hiſt. Ori. c. 101. & Robertus de monte in ſupplemento ad chronicon Sigeberti. Feſto Lembus appellatur.

Emboliſmus accipi videtur ſignificatione medica pro ingluuie & magna edendi auiditate. Locus eſt l. 2. c. 15. p. 3. alioqui intercalationem ſignificat, ab ἐμβάλλω, quod inter cetera idem eſt quod intercalo, interpono. Verùm re diligentiùs expenſa & cum Medicis collata, omnino legendum exiſtimo βούλιμος, quod ingentem famé deſignat, teſte etiam Agellio l. 16. noct. Attic. c. 3. vbi

 ait: Vim

ait: *Vim quandam famis non tolerabilem Græcis dici* βούλιμον καὶ βούπειναν. *Cōponitur ea dictio à* λιμὸς, *i. fames &* βοῦ *quod nihil quidem per ſe ſignificat, ſed in compoſitione auget eius ſignificationem cui adiungitur.*

Epilepſia, morbus comitialis ſiue caducus, rest pro epilentia.

Feſtiuare, feſtiuos & lætos reddere, Gal. feſtoyer.

Flamingi, Flandri.

Forratura, ſuffultura.

Forratus, ſuffultus, voces ſunt Gallicæ.

Garſiones, famuli, pueri. Vtitur D. Bernard. in apologia ad Guill. abbatem.

Groſſum, rude, craſſum. Bernard. ibidem.

Groſsities. craſsitudo.

Haſardus, fortunæ alea.

Iconia, Imago. Vide notas ad c. 7. l. 1.

Infirmaria, domus infirmorum, valetudinarium.

Infirmitorium, idem. Vtitur Innoc. III. extra de ſtatu monachor. c. Cùm ad monaſterium.

Interſcalariter, per modum ſcalarum.

Irrigidatus, rigidus ſiue frigidus factus.

Lamia pro lena. Nam inter alia inſignis meretricis nomen fuit.

Leccator, catillo, ſcurra. Gal. vn. lichard, Belg. een lecker oft lekſpet.

Leuca, miliare, Gal. vn lieu; cùm alioqui Mathematicis duo miliaria ſignificet.

Licentiatus, dimiſſus, veniam habens aut licentiam.

Litigium, lis. Vtitur Plaut. in Caſin.

Litteræ quadruuiales, Mathematicæ ſcientiæ. Vnde apud Iacobum Stapul. quadrifida matheſis. Vide Sylueſt. in ſum. v. Scientia, vbi triuium vocat Grammaticam, Rhetoricam, Dialecticam: quadriuium Arithmeticam, Geometriam, Muſicam, & Aſtrologiam.

Locutorium, locus in quo licitum eſt monachis aut monialibus loqui. Gal. vn parloir.

Mandare

Mandare aliquem, vel pro aliquo, iubere accerſiri, vel aliquem accerſere.
Manſionarius, inhabitator, à manſione.
Matta, ſtorea, vtitur Ouid. l. 6. Faſt.
Miles, vbique ferè accipitur vt in Cæſarij dialogis, pro equite nobili, ſeu militarem ordinem profeſſo: quod idem ferè eſt ac nunc eſſe equitem auratum: De qua acceptione militis videatur præfatio I. Molani in ſuam militiam ſacram.
Morſellus, bolus, Gal. morçeau.
Niger ordo, Benedictinorum ordo. Sic à Cæſario & Vitriac. in hiſt. Occid. ſæpe appellatur.
Nimiè, nimis, vtitur Plaut. in Mil.
Noſſe ſecretiùs, ex confeſsione, vt apparet.
Officiati, officiarij.
Parcialitas, parcitas, niſi ſcribendum partialitas, & tum opponitur communitati, locus eſt in tit. c. 12. l. 2.
Papellardus, hypocrita, ſimulator, qui paſsim in platea & vbique orat.
Pauſare, dormire, quieſcere, vtitur Plaut. in Trin.
Pauſatio, quies.
Perſonatiſsimus vir, magnæ authoritatis. ms. b. tria imp. perſonantiſsimus legebant. Locus eſt l. 2. c. vlt. p. 26.
Phalanga, æ: phalanx.
Philoſophus, Seneca.
Phyſicus, medicus. Vtitur Vitriac. hiſt. Occ. c. 14.
Piſtatus, piſtus.
Placitare, lites agere, Gal. plaider.
Protelare, producere, protrahere. Vtitur Feſtus pro eo quod eſt longè propellere, à τῆλε, longè, procul.
Pyramida, æ, pyramis, ſicut hebdomada, lampada, æ.
Quaterni, quaterniones. Vitriac. hiſt. Occid. c. 10. Sylueſter. v. Simonia n. 15.
Refutare, renuere, refugere.
Refutans, renuens. Gal. refuſant.
Reclamatio, inclamatio, inuocatio. Gallicè dicimus reclamer

clamer dieu .i. Deum inuocare.
Regratiare, gratias agere.
Repatriare, in patriam redire. Vtitur Vitriac. hiſt. Ori. c. vlt. & D. Bernardus frequenter, vt ſer. 3. de aſcenſ. l. 5. de conſiderat.
Ribaldus, nebulo, aliquando pro vago & melico accipit.
Rotatus, quæſtionibus ſubiectus, vel in rota poſitus. Rotare enim eſt in modum rotæ verſare & circumagere. Voce, rotatus, pro in rotam actus, vtitur Trith. in chron. Hirſaug. anno 1125.
Salſa, æ, ſalſamentum, vt ſalpa.
Sambucale vel ſambucalis, reticulum ſignificare videtur, vel quid ſimile, quo pila excipitur, repelliturque, Belg. & Gal. raquette. Nam ſambuca, præterquam quòd ſignificet muſicum inſtrumentum Dan. 3. eſt & genus machinæ militaris qua vrbes expugnari conſueuerũt, in qua ſic funes intendebãtur ſicut in organo muſico cordæ. Auctor fortè à ſambuco deducit. Locus eſt l. 2. c. 49. p. 13. vbi ms. p. & s. legunt cambucalis.
Scarleta, vel ſcarlata, & veſtes ſcarleticæ, coloris coccinei ſiue purpurei. Gal. d'eſcarlate.
Serenare, ſerenum reddere. Vtitur Virg. & Auguſt. in pſ. 9.
Sitarcia, vas, repoſitorium, ſiue ſaccus aut pera in qua cibus poni conſueuit. σιτίον enim cibus eſt. Vnde 1. Reg. 9. 70. pro ſitarcijs, habent, in vaſis.
Stupeſtres, genus eſt vermium.
Subpeditari, pedibus ſubijci vel ſubigi. Vocem ſuppeditatus eadem ſignificatione accipit Vitriac. hiſt. Orient. c. 6.
Subterrare, ſepelire.
Subtiliare linum, ſubtile reddere, carminare.
Sufferrare equos, ſoleas ferreas pedibus eorum apponere. Gal. ferrer vn cheual.
Tyrannizare, tyrannidem exercere, à Græco τυραννίζειν voce etiam Demoſtheni vſurpata.
Villa, pro oppido frequenter accipitur phraſi Gallica.
Vnguen

Vnguen, vnguentum. Vtitur Perſius.

Vorago, voracitas.

Reliquas voces & ſententias obſcuriores, quæ ferè ſemel tantùm occurrunt, in margine explicuimus, vel in notis, ſuis locis. Seruient autem hæc non ſolum Cantipratano intelligendo, ſed & alijs authoribus eiuſdem & præcedentis ſeculi & duorum ſequentium à puritate Latini ſermonis deflectentibus. Quamuis enim omnia ferè hæc vocabula ſint extra Latinorum coloniam, & proinde ad Augiæ ſtabulum releganda, paſſim tamen ab ijs vſurpantur.

FINIS.

BIBLIOTHEK K. K. * WIEN *

Caſtigationes nonnullæ ad ms. ſ. item amanuenſis & typogr. errores.

pag 1. lin. 23. de ſubditis ſub. p. 4. in marg. l. 3. 71. p. 8. l. 10 obedientiæ 21. l. 15. nimis. 24. l. 1. ardore. 28. l. 17. ſit, & ſibi. 49. l. 19. manus homicidas ſibimet imponẽtes ſeip. l 23. Archiep. 52 l. 16. quid vidiſ. 58 l. 6. vni. l. 11. Pariſijs. 60. l. 23. hæc duplicitas præb. 65. l. 35. nulla mercatorum, nulla ciu. 71. l. 15. deo dediti eſſe. 78. l. 15. pijſsime, benigniſſime atque. 87. l. 10. non gaudeo. 88. l. 4 populos. 100. l. 14. tantæ pulc. 106. l. vlt. ſolidis. 115. l 8. & quoda. 129. l. 25. nobiliſſimam Aley. 133. l. 6. eſt ergo par. 143. l. 23. vnus. 153. l. 27. latet. 171 l. 12. coram. 172. l. 29. ſecretò ſemel & ſecundò. 181. l. 28. & quid. l. 33. viro. 185. l. 5. amicitia. 187. l. 15. amicis 194. l. 26. exuat. 201. l 24. in viſ. 202. l. 12. hunc, 211. l. 15. rota. 212. l. 11. hîc ſedes? quid hîc exp. 224. in marg. agitur pro giatur. 228. l. 28. matre Chriſti 234. l. 14. ſuæ rec. 238. l. 21. arripe. 255. l. 21. virgo ſanctiſſima. 262. l. 11. ſuper. 268. l. 11. horrore. 271. l. 29 proditionis. 289. l. 19. ſine. 294. l. 10. ſenſim. 304. l. vlt. in marg. ep. 67. 307. l. 15. ignis deſt. 316. l. 18. &, pro, nec. 324. l. 10. dum. 325 l. 31. ſexies. 328. l 31. illi. 330. l. 19. tempora. 340. l. 9. nobilis adoleſcens. 344. l 1. Somnio. 353. l. 11 omnes mor. in marg. ep. 90. 360 l. 3. Africæ nob. 373 l. 25. memorabilia. 374 l. 22. vacare. 378. l. 32. habentia l. 35. de ore. 379. l. 8. æſtimatur. 387. l. 29 clauis. 396. l. 19. validiùs accen. 398 l 24. ignotus. 403. l. 1. palatium dicebatur. l vlt. creditur fra. 414. l. 23. miſſæ offic. 423. l. 26 larga. 420. l 20. clangoris. 431. l. 25 diſtinctionem. 459. l vlt. ſemel amentiam paſſi ſunt, facillima occaſione ad ament 461. l. 3. eſſe interius. 482. l. 7. lucta. 490. l. 30. hodie anteq 496. l. 13. beſtias imitaris. 528. l 14 exhibitam fuiſſe. 534. l. 32. ſaccum. 570. l. 14. deuotionem celebrantis aut celebrare.

Reliqua typorum erratula per ſe quiſque facilè emendabit.

Österreichische Nationalbibliothek

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google